

ספר

מוזכרת לגדולי אוסטרהא

כולל

חולדות נאונים אכיד ראשי מתיבחה מנידי מישרים חכמי יושבי יעביץ בקלויו הגדולה דסה (ישמות הספרים שחברו) דיינים מופלגים, פרנסים ומנהיגים, חסידים ואנשי מעשה, קצינים, נגידים, אנשי שם, שהיו בעיר אוסטרהא במשך קרוב לארבע מאות שנים, עם העתקות נוסח מצבותיהם והעתקות נוסח מצבות עתיקות משנת ריה, מכוא העיר, כולל סדר ומשטר הקהלה, החברות שהיו בה ברמות הראשונים, סדר ומשטר החיק, העתק צוואות הגאונים הגימ ישראל היילפרין ז"ל והגימ דוד היילפרין ז"ל, וצוואת הקצין ופרנס דמדינת וואלין ר' יוזפא אוסטריי ז"ל, העתק כתבי רבנות, מנילת תמוז, מעט מקורות היהודים פה, סיפורים אשר ספרו לי זקנים תורנים נאמנים בדבריהם, ועוד דברים עתיקים שבאי דרך אנב אשר ינעתי ועמלתי ודליתי מתהומות ים הנשיה, לתפארת העיר יישוביה.

אנכי יליד העיר אוהב חכמים ודבריהם, ומוקיר זכרונותיהם

מנחם מענדיל בן לאיא המופלג בתורה וביראה מזהיר אריה ליבוש ז"ל
ביבער מאוסטרהא.

יצא לאור בהוצאת המחבר ובעזרת תמיכה הגונה מהחברה - מפיצי השכלה - מפטרבורג.

ברדיטשוב

ברפוס של היים יעקב שע פט"ל
שנת מוזכרת"ת לפ"ק.

ВЪ ПАМЯТЬ РАВВИНОВЪ

г. ОСТРОГА.

Сост. М. БИБЕРЪ.

יובל שי מנחה מרחשת

רחשי אהבה וכבוד

אל כבוד הרב הגביר המפואר גבר רב פעלים מהוללים איש חמודות
אוהב להטיב לכל דורש טובתו. משכיל דורש אלקים נשיא החבורה
תלמוד תורה דפה אוסטררהא

כטהיר יצחק קלמן יחי' למשפחת פרענקיל—תאומים

בנו של הרב הגביר המפורסם חסיד ועניו מופלג גדול בתורה
חריף ושנון

טהיר יעקב משולם זללה"ה מעיר הוסיין

וחתנא דבי נשיאה הרב הגביר הישר והמאושר חריף ושנון מפורסם ברוח
נדיבותו וצדקת פורונו בישראל, מוכתר בכתר תורה בכתר כהונה
וכתר שם טוב

טהיר אפרים זלמן הכהן זוסמאן עיר יניב כשיבה.

גבר נכבד בעמנו! הרי קלמן יחי'

בין אהובי ומכירי הן אחד מאלף אותך מצאתי להלל. מאז הכרתיך משכנתי אחרך
בתבלי עבותות מדותיך החמודות והגעומות. אתה הוא אחד מן בני העליה (המועטים)
אשר שלחו (על פני התבל) מאת ההשגחה העליונה להמוך בירי אנשים יגיעי הומן
אובדי עצות. ברוח חכמתם בכספם ובעצתם הנאמנה. ומקומך יכירך בין אנשים
המצויינים שבאו לכלל בינה להבין אשר לא נבראו אף למענם... לכן את ספרי זה
היקר לי מכל יקר הקדשתי לשמך. והיה הקוראים המוקירים את עבודתי ויברכוני.
יכירי גם את שמך לטובה ולברכה אשר זאת כל מנחתי.

אנא ידידי! קבל נא ברצון את המנחה ההובאת לך מאת אודבך אוהב חמים. הפין
בשלומך כל הימים.

המחבר.

מפתחות

שמות הגאונים אב"ד ור"מ שהיו פה, מסודרים לפי סדר השנים

סימן									
א	—	—	—	ר' קלמן האברקשמן אב"ד.	א	הרה"ג	ר'	קלמן האברקשמן אב"ד.	
ב	—	—	—	ר' שלמה לוריא (מהרש"ל) ר"י.	ב	"	ר'	שלמה לוריא (מהרש"ל) ר"י.	
ג	—	—	—	ר' מרדוך ראש ישיבה.	ג	"	ר'	מרדוך ראש ישיבה.	
ג	—	—	—	ר' אברהם ז"ק אב"ד.	ד	"	ר'	אברהם ז"ק אב"ד.	
ב	—	—	—	ר' נדל' ליפשיץ אב"ד.	ה	"	ר'	נדל' ליפשיץ אב"ד.	
ד	—	—	—	ר' שלמה ב"ר מרדכי נקרא ר' שלומציא ר"י.	ו	"	ר'	שלמה ב"ר מרדכי נקרא ר' שלומציא ר"י.	
ה	—	—	—	ר' מאיר ב"ר יוסף אב"ד.	ז	"	ר'	מאיר ב"ר יוסף אב"ד.	
ו	—	—	—	ר' ישע' הלוי הורוויץ (שלה"ה) ר"י.	ח	"	ר'	ישע' הלוי הורוויץ (שלה"ה) ר"י.	
יב	—	—	—	ר' שמואל אליעזר הלוי (מהרש"א) אב"ד ור"י.	ט	"	ר'	שמואל אליעזר הלוי (מהרש"א) אב"ד ור"י.	
יג	—	—	—	ר' משה ספסיר מאוסטרא.	י	"	ר'	משה ספסיר מאוסטרא.	
יד	—	—	—	ר' שמשון באך אב"ד.	יא	"	ר'	שמשון באך אב"ד.	
טו	—	—	—	ר' נתן נטע כהנא אב"ד.	יב	"	ר'	נתן נטע כהנא אב"ד.	
טז	—	—	—	ר' דוד סגל (הס"ז) אב"ד ור"מ בהקלויז.	יג	"	ר'	דוד סגל (הס"ז) אב"ד ור"מ בהקלויז.	
יח	—	—	—	ר' שמואל שמעלקא ז"ק אב"ד ור"מ.	יד	"	ר'	שמואל שמעלקא ז"ק אב"ד ור"מ.	
כא	—	—	—	ר' נפתלי הכהן בעל „סטיכת חכמים אב"ד ור"מ.	טז	"	ר'	נפתלי הכהן בעל „סטיכת חכמים אב"ד ור"מ.	
כב	—	—	—	ר' יואל היילפרין אב"ד.	טז	"	ר'	יואל היילפרין אב"ד.	
לג	—	—	—	ר' יצחק כ"ץ רפאפורט אב"ד ור"מ בהקלויז.	יז	"	ר'	יצחק כ"ץ רפאפורט אב"ד ור"מ בהקלויז.	
מ	—	—	—	ר' בצלאל הכהן אב"ד ור"מ.	יח	"	ר'	בצלאל הכהן אב"ד ור"מ.	
מא	—	—	—	ר' אברהם כהנא אב"ד.	יט	"	ר'	אברהם כהנא אב"ד.	
מג	—	—	—	ר' יהודא ליב כהנ"מ אשר ענויל אב"ד ור"מ בהקלויז.	כ	"	ר'	יהודא ליב כהנ"מ אשר ענויל אב"ד ור"מ בהקלויז.	
מד	—	—	—	ר' יצחק אייזיק הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז.	כא	"	ר'	יצחק אייזיק הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז.	
נח	—	—	—	ר' ישראל חריף היילפרין אב"ד.	כב	"	ר'	ישראל חריף היילפרין אב"ד.	
נמ	—	—	—	ר' משה ראש הגליל דק' אוסטרהא.	כג	"	ר'	משה ראש הגליל דק' אוסטרהא.	
ס	—	—	—	ר' דוד היילפרין אב"ד ור"מ.	כד	"	ר'	דוד היילפרין אב"ד ור"מ.	
סד	—	—	—	ר' אברהם משולם זלמן אשכנזי אב"ד.	כה	"	ר'	אברהם משולם זלמן אשכנזי אב"ד.	
סח	—	—	—	ר' נפתלי הירץ הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז.	כו	"	ר'	נפתלי הירץ הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז.	
קכח	—	—	—	ר' צבי הירש אשכנזי אב"ד ור"מ בהקלויז.	כז	"	ר'	צבי הירש אשכנזי אב"ד ור"מ בהקלויז.	
קסז	—	—	—	ר' מאיר חריף מרגליות אב"ד ור"מ.	כח	"	ר'	מאיר חריף מרגליות אב"ד ור"מ.	
קעו	—	—	—	ר' יצחק אייזיק חריף אב"ד ור"מ בהקלויז ואב"ד בקארעץ בעל ברית כהונת עולם.	כט	"	ר'	יצחק אייזיק חריף אב"ד ור"מ בהקלויז ואב"ד בקארעץ בעל ברית כהונת עולם.	
רית	—	—	—	ר' אהרן שמואל הכהן בעל „וצוה הכהן" אב"ד ור"מ בהקלויז.	ל	"	ר'	אהרן שמואל הכהן בעל „וצוה הכהן" אב"ד ור"מ בהקלויז.	
רכב	—	—	—	ר' בצלאל מרגליות אב"ד ור"מ.	לא	"	ר'	בצלאל מרגליות אב"ד ור"מ.	
רנד	—	—	—	ר' חיים הכהן רפאפורט אב"ד ור"מ.	לב	"	ר'	חיים הכהן רפאפורט אב"ד ור"מ.	
רסו	—	—	—	ר' יעקב הכהן רפאפורט אב"ד ור"מ.	לג	"	ר'	יעקב הכהן רפאפורט אב"ד ור"מ.	

הערה. אלה הגאונים שהיו אב"ד דעיר והגליל כתבתי עליהם אב"ד פתם.

מפתחות

שמות הגדולים מ"מ. חכמים יושבי יעבץ. דיינים מופלגים.
 פרנסים ומנהיגים. צדיקים מפורסמים. אנשי שם. מסודרים.
 על פי אלף בית.

סימן	א				
קב	—	—	ר' אבאלי מפולגאה	הרב המאוהג	לר
רה	—	—	ר' אבאלי ב"מ פסח הכהן	הרב הג'	לה
רעב	—	—	ר' אבא צבי הכהן ויסמאן	הרב הג'	לו
מה	—	—	ר' אביגדור חר"ש ר"י		לו
נו	—	—	ר' אביגדור ב"מ אליקים נעץ		לח
קיג	—	—	ר' אביגדור מרגליות שפירא		לש
ז	—	—	ר' אברהם בר' דוד בעל כור לזהב	הרב	מ
יח	—	—	ר' אברהם בהרב ר' נפתלי הירץ		מא
נא	—	—	ר' אברהם בר' מאיר	מנהיג מדינה הרב	מב
נד	—	—	ר' אברהם ב"מ יושיע פלק		מג
סח	—	—	ר' אברהם כ"ץ בהג"מ נפתלי הירץ כ"ץ		מד
עב	—	—	ר' אברהם בהקדוש ר' משה הכהן	הרב	מה
פג	—	—	ר' אברהם דיב בהרב ר' שמואל שמעלקא		מו
פז	—	—	ר' אברהם צבי עלקשיר		מז
קנ	—	—	ר' אברהם מתתיהו בר' משה מפינסק	ראב"ד הרב	מח
קי	—	—	ר' אברהם אבד"ק זויעהיל	הרב המופלג	מט
קנד	—	—	ר' אברהם ב"מ שמואל סג"ל		ג
קנה	—	—	ר' אברהם ב"מ ברוך		גא
קנח	—	—	ר' אברהם קצקש		גב
קפד	—	—	ר' אברהם יצחק ב"מ אריה ליב		גג
קפד	—	—	ר' אברהם יצחק ב"מ שמחה		גד
קצא	—	—	ר' אברהם בה"ר הצ' ר' יעקב יוסף	הרב	נה
רי	—	—	ר' אברהם בהקדוש מ' צבי הירש	הרב	נו
ריח	—	—	ר' אברהם ב"מ יצחק	הדיין	נז
רלו	—	—	ר' אברהם טיילוש	הרב	נח
ל	—	—	ר' אהרן זעליג כ"ץ	הרב הפרנס	נט
סא	—	—	ר' אהרן בהקצין ר' יוזפא	הרב	ס
סד	—	—	ר' אהרן בהג"מ אברהם משולם זלמן	הרב	סא
צג	—	—	ר' אהרן זעליג בעל „עולות אהרן“, משחת אהרן	הרב המופלג	סב
קז	—	—	ר' אהרן מהאראדאק	הרב	סג
קנא	—	—	ר' אהרן ב"מ אפרים		סד
קנח	—	—	ר' אהרן קצקש		סה
רד	—	—	ר' אהרן דאקטר נארדי		סי
רכח	—	—	ר' אהרן סו"ד	הרב	סז
קפו	—	—	ר' אהרן יהודה ליב ב"מ משה		סח

מפתחות

ד

קמו	—	ר' אורי ליפמאן ב"מ יעקב דוד הכהן	ר' אורי ליפמאן ב"מ יעקב דוד הכהן	כמ
קפ	—	—	ר' אלוי בר' יצחק	ע
ריש	—	—	ר' אלוי בהרב ר' חיים חיוקא	עא
יוד	—	—	ר' אליעזר בר' שמחה הכהן ממיטשין	עב
לה	—	—	ר' אליעזר ליפשיץ	עג
פב	—	—	ר' אליעזר ב"מ משה	עד
קט	—	—	ר' אליעזר ליפמאן בהנגיד ר' יעקב	עה
קצג	—	—	ר' אליעזר ב"מ צבי הירש	עו
רמב	—	—	ר' אליעזר ליפמאן בהמגיד מקאמרנא	עז
רנה	—	—	ר' אליעזר ב"מ נפתלי	עח
—	—	—	ר' אליעזר ב"מ יקותיאל לינקער	עט
ני	—	—	ר' אליקים געץ ב"מ יחיאל מיכל	פ
קסא	—	—	ר' אליקים געץ ב"מ יחיאל מיכל השני	פא
רמא	—	—	ר' אליקים געציל בן הרב ייב"י	פב
קצט	—	—	ר' אליקים געציל בן הרב ר' יעקב יוסף	פג
מב	—	—	ר' אפרים הכהן מאיסטרא	פד
נר	—	—	ר' אפרים זלמן ב"מ יהושע פֿלק	פה
קנא	—	—	ר' אפרים ב"מ אהרן	פי
רן	—	—	ר' אפרים אב"ד ומו"ץ בסדילקוב	פו
רנא	—	—	ר' אפרים ב"מ משה	פח
סה	—	—	ר' אריה ליב ב"מ שמואל	פט
קלז	—	—	ר' אריה ליב ב"מ משה יוסף	צ
קמט	—	—	ר' אריה יהודא ליב ב"מ פנחס	צא
קנו	—	—	ר' ארי' ליב ב"מ חיים	צב
רפכ	—	—	ר' אריה ליב ב"מ חיים סג"ל	צג
רמג	—	—	ר' אריה ליב בהרב דחיימים	צד
סח	—	—	ר' אשר ענויל בהג"מ נפתלי הירץ הכהן	צה
צ	—	—	ר' אשר בהקצין ר' שמואל ר"י	צו
קלח	—	—	ר' אשר ענויל בעל „ברוך מכנים אשר“	צז
קנג	—	—	ר' אשר אביו של הרב ר' שמשון	צח
יוד	—	—	ר' אשר צבי ס"מ דפה בעל „מעין החכמה“	צט
רכא	—	—	ר' אשר בהרב דחיימים	ק
—	—	—	ר' אשר זעליג ב"מ עזריאל	קא

ב.

מח	—	—	ר' בנימין וואלף גינצבורג	קב
צה	—	—	ר' בן ציון בהרב ר' יהושע	קג
קנח	—	—	ר' בן ציון קצקש	קד
קע	—	—	ר' (דוב) בער ב"מ יודא ליב מיושבי יעבץ	קה
קעת	—	—	ר' (דוב) בער ח"ר גרשין ס"מ דפה	קו

מפתחות

קצמ			ר' (דוב) בער אנד'יק לעחוויץ	הרב	ר' (דוב) בער אנד'יק לעחוויץ	קז
סמ	—	—	ר' (דוב) בער בהקצין ר' שמואל ר"י	הרב	ר' (דוב) בער בהקצין ר' שמואל ר"י	קח
רלמ	—	—	ר' (דוב) בער ב"מ חיים	ר'	ר' (דוב) בער ב"מ חיים	קט
רסה	—	—	ר' (דוב) בעריש הכהן זוסמאן	הנ'	ר' (דוב) בעריש הכהן זוסמאן	קי

קנו			ר' ברוך ב"מ זאב ויאלף	ר'	ר' ברוך ב"מ זאב ויאלף	קיא
קנח	—	—	ר' ברוך ממעוביו	ר'	ר' ברוך ממעוביו	קיב הרב הצ' המפורסם
קץ	—	—	ר' ברוך ב"מ ישראל	ר'	ר' ברוך ב"מ ישראל	קיג
קצמ	—	—	ר' ברוך מקאסניטין	ר'	ר' ברוך מקאסניטין	קיד

ג.

רנה			ר' נבריאל ב"מ דוד	הדיין	ר' נבריאל ב"מ דוד	קמו
ריש	—	—	ר' גדלי' ב"מ צבי	הרב הדרשן	ר' גדלי' ב"מ צבי	קמז
לא	—	—	ר' גרשון בר' יקר	ר'	ר' גרשון בר' יקר	קיז
צמ	—	—	ר' גרשון בר' ראובן מלכוב	הרב הדיין	ר' גרשון בר' ראובן מלכוב	קיח
קכב	—	—	ר' גרשון בהרב ר' זלמן מעוירטשער	ר'	ר' גרשון בהרב ר' זלמן מעוירטשער	קיט
קמא	—	—	ר' גרשון בר' ראובן	ר'	ר' גרשון בר' ראובן	קכ
קנח	—	—	ר' גרשון ב"מ צבי הירש	ר'	ר' גרשון ב"מ צבי הירש	קכא
קעה	—	—	ר' גרשון מ"מ דק"ג	הרב	ר' גרשון מ"מ דק"ג	קכב

ד.

יא			ר' דוד בר' אברהם	ר'	ר' דוד בר' אברהם	קכג
סה	—	—	ר' דוד שבח ב"מ ישראל אברהם	הדיין	ר' דוד שבח ב"מ ישראל אברהם	קכד
ענ	—	—	ר' דוד ב"מ יעקב	ר'	ר' דוד ב"מ יעקב	קכה
עט	—	—	ר' דוד מעכיל	הרב המאיה"ג	ר' דוד מעכיל	קכו
פ	—	—	ר' דוד ב"מ שמשון הלוי	ר'	ר' דוד ב"מ שמשון הלוי	קכז
קכט	—	—	ר' דוד שור	ר'	ר' דוד שור	קכח
קלא	—	—	ר' דוד מיינאב	ר'	ר' דוד מיינאב	קכט
קלו	—	—	ר' דוד בהרב ר' משה	הרב	ר' דוד בהרב ר' משה	קל
קמ	—	—	ר' דוד בהג"מ יהודא ליב בעל, אותות למוערים" קמ	הרב	ר' דוד בהג"מ יהודא ליב בעל, אותות למוערים" קמ	קלא
קצר	—	—	ר' דוד בהרב מחמעלניק	ר'	ר' דוד בהרב מחמעלניק	קלב
רנד	—	—	ר' דוד בער היילפירסאן	ר'	ר' דוד בער היילפירסאן	קלג
רנה	—	—	ר' דוד ב"מ יצחק יעקב	הדיין	ר' דוד ב"מ יצחק יעקב	קלד

ה.

קז			ר' (צבי) הירש בהחסיד ר' יודיל	ר'	ר' (צבי) הירש בהחסיד ר' יודיל	קלה
קכג	—	—	ר' (צבי) הירש. ר' הירשקי ר' שמואלקס	החסיד	ר' (צבי) הירש. ר' הירשקי ר' שמואלקס	קלו
קפה	—	—	ר' (צבי) הירש רייזיש	ר'	ר' (צבי) הירש רייזיש	קלז
רסח	—	—	ר' (צבי) הירש הכהן זוסמאן	הרב	ר' (צבי) הירש הכהן זוסמאן	קלח

ה

מפתחות

ו.

קבה	—	—	ר' וואלף ב"מ ברוך	ר' קלמ
רנג	—	—	ר' (ואב) וואלף לנדא	קמ

ז.

קנמ	—	—	ר' זכרי' מענדיל בר' נתן	קמא
רלא	—	—	ר' זכרי' מענדיל ב"מ חיים	קמב
עו	—	—	ר' (שלמה) זלמן הכהן	קמג
קית	—	—	ר' (משולם) זלמן מעורטשער	קמד
רא	—	—	ר' (משולם) זלמן אשכנזי	קמה
רלו	—	—	ר' (שלמה) זלמן הכהן זוסמאן	קמו
רסא	—	—	ר' (שלמה) זלמן כהנא שייניש	קמז
ער	—	—	ר' (שלמה) זלמן הכהן זוסמאן השני	קמח

ח.

לד	—	—	ר' חיים מאוסטרא ליפשיץ בעל דרך חיים	קמט
סד	—	—	ר' חיים כהנ"מ אברהם משולם זלמן	קנ
עה	—	—	ר' חיים כהקצין ר"ש ר"י	קנא
פד	—	—	ר' חיים חתן הרופא מיסחה	קנב
צא	—	—	ר' חיים ב"מ משה שלום	קנג
קד	—	—	ר' חיים כהקצין ר' יופא	קנד
קח	—	—	ר' חיים אלעסקיר מ"מ בראיונא	קנה
קיב	—	—	ר' חיים ב"מ יוסף אפרים	קנו
קיט	—	—	ר' חיים קאפיקש	קנז
קכ	—	—	ר' חיים שור	קנת
קל	—	—	ר' חיים חייקא מיושבי יעביץ	קנט
קנז	—	—	ר' חיים ב"מ יעקב ישראל	קס
קסז	—	—	ר' חיים כהנ"מ יוסף נחמן אבד"ק פולנאה	קסא
רא	—	—	ר' חיים האלברשטאט	קסב
רנה	—	—	ר' חיים ב"מ נחמן	קסג
רסה	—	—	ר' חיים הכהן זוסמאן	קסד
קמא	—	—	ר' חיים ב"מ אשר ועליג	קסה

ט.

קנד	—	—	ר' טובי' קצקש	קסו
-----	---	---	---------------	-----

י.

יז	—	—	ר' יהודא ליב הדרשן מאוסטרא	קסז
כג	—	—	ר' יהודא ב"מ יחוקאל שו"ב מאוסטרא בעל בית לחם יהודא כג	קסח

מפתחות

10

קסט	האלוף ר' מ	ר'	יהודא ליב	ב"מ משה משילם	—	נא
קע	החסיד	ר'	יהודא	ב"מ שלמה ולמן	כ"ץ	נג
קעא	הרה"צ	ר'	יהודא ליב	בר' משה מ"מ דפה	—	קטז
קעב	הרב החסיד	ר'	(יעקב) יהודא	יודיל	—	קיו
קעג	המיפלג	ר'	יהודא	אפרים ב"מ יעקב קאפיל	—	קמה
קעד		ר'	יהודא	ליב הכהן	—	קסד
קעה	הרב הדיין	ר'	יהודא	ליב מקרעמניץ	—	רכז
קעו	דיין יש"ץ	ר'	יהודא	ליב	—	רמ
קעז	הרב המופלג	ר'	יהודא	סו"ד	—	רמז
קעח		ר'	יהודא	ליב ב"מ יואל	—	רמח
קעט	הרב הדיין	ר'	יהודא	ליב בהרב ר'	מתתיהו	רנב
קפ	הרב המופלא	ר'	יהודא	סג"ל לנדא	—	רנג
קפא		ר'	יהודא	לעווין כ"ץ	—	רנו
קפב	הרב הגאון	ר'	יהושע	—	—	סז
קפג		ר'	יהושע	ריו"פ	—	קיד
קפד		ר'	יהושע	פלק ב"מ אברהם	—	רי
קפה		ר'	יהושע	ב"מ יהודא	סו"ד	רמז
קפי	הרב	ר'	יואל	נכר הב"ח ז"ל	—	לז
קפז	הרב הגאון	ר'	יואל	ב"מ נתנאל	סו"ד	למ
קפח		ר'	יואל	פיווייש ב"מ נפתלי הירץ	—	מט
קפט		ר'	יואל	ב"מ דוד	—	עז
קצ		ר'	יואל	פיווייש ב"מ יוסף אפרים	—	קלד
קצא		ר'	יואל	ב"מ יהודא ליב הכהן	—	קסד
קצב	הרב הדיין	ר'	יואל	בהג"מ נחמן כ"ץ	—	קצב
קצג	הרב החסיד	ר'	יואל	הינדילס	—	רנ
קצד	הרב רגאין	ר'	יואל	בהרה"צ ר'	אשר מ"מ דפה	ריר
קצה	הרב הפרנס	ר'	(יוסף) יוזפא	בר' פריץ	—	נב
קצו		ר'	(יוסף) יוזפא	ב"מ ישכר בער	כ"ץ	נו
קצז		ר'	(יוסף) יוזפא	נחמן בהג"מ נפתלי הירץ	כ"ץ	סח
קצח	הרב הקצין הפ'	ר'	(יוסף) יוזפא	בהקצין ר"ש ר"	—	קד
קצט	הרב הצדיק	ר'	יונה'לי	דער גימיר	—	קעג
ר	הרב הפרנס	ר'	יוסף בר'	דוד קל"ב	—	יש
רא	הרב הגדול	ר'	יוסף	גינצבורג בעל "לקט יוסף"	—	מז
רב	התורני	ר'	יוסף	ע"קשיר	—	פח
רג		ר'	יוסף	אפרים ב"מ נפתלי הירץ	—	קלד
רד	התורני	ר'	יוסף	ב"מ יעקב	—	קמח
רה		ר'	יוסף	קצקש	—	קנח
רו	הרב הגאון	ר'	יוסף	חיים מיושבי יעבץ	—	קע

מפתחות

ו

קפג	—	—	ר' יוסף שמש דח"ק	רז
קצו	—	—	ר' יוסף ש"ץ בכהכנ"ס ר' יוזפא	רח
רח	—	—	ר' יוסף יאסקי ב"מ שמואל	רמ
רלח	—	—	ר' יוסף כהרב המגיד ר' משה ארי' ממז"ק	רי
רלו	—	—	ר' יוסף צבי מיוז"ש	ריא
רמב	—	—	ר' יוסף משה מקאמרנא	ריב
רמו	—	—	ר' יוסף אבד"ק איסטילא	ריג
רמז	—	—	ר' יוסף יואל היילפרין אבד"ק סטאנפין הוספה לסימן צג	ריד
פט	—	—	ר' יחיאל מיכל אווערבאך	רמז
קעא	—	—	ר' יחזקאל בהרה"צ ר' פנחס שפירא	רמז
מז	—	—	ר' יעקב חסיד שנהרג בשנת ת"ח מביא לסימן	ריז
כט	—	—	ר' יעקב שמחה בינם	ריח
לח	—	—	ר' יעקב בהמאה"ג ר' נטע	ריט
מה	—	—	ר' יעקב ר' שמיאלס	ריכ
ע	—	—	ר' יעקב בהרב ר' נחמן ליפשיץ	ריא
עג	—	—	ר' יעקב ב"מ דוד	ריב
צד	—	—	ר' יעקב אהרן היילפרין אבד"ק סטעפאן ולויצק	ריג
קא	—	—	ר' יעקב ב"מ אליעזר	ריד
קב	—	—	ר' יעקב בהמאה"ג ר' אבאל	ריה
קט	—	—	ר' יעקב בהקצין ר' יוזפא	ריז
קיד	—	—	ר' יעקבקי ב"מ יהושע י"פ	ריא
קלב	—	—	ר' יעקב סקלאווער מיושבי יעבץ	ריב
קמב	—	—	ר' יעקב ישראל בהגאון ר' עוזר	ריג
קעב	—	—	ר' יעקב יוסף מ"מ דפה (רב ייב"י)	ריד
קנב	—	—	ר' יעקב ב"מ צבי	ריא
קפב	—	—	ר' יעקב ב"מ חנוך העניך	ריב
קצט	—	—	ר' יעקב יוסף נכד הרב ייב"י	ריג
ריב	—	—	ר' יעקב יאקיל	ריד
רסג	—	—	ר' יעקב הכהן זוסמאן	ריה
רנג	—	—	ר' יעקב לנדא	ריו
רית	—	—	ר' יצחק הכהן בעל "קיצור מורח"י	ריז
יא	—	—	ר' יצחק בר' דוד סקראקא	ריח
כז	—	—	ר' יצחק ב"מ יעקב כ"ץ	ריט
סז	—	—	ר' יצחק בהנ"מ נפתלי הירץ כ"ץ אבד"ק יאטפלי ובאר סז	ריכ
עה	—	—	ר' יצחק אייזיק בהקצין ר"ש ר"י אבד"ק ראויני	ריא
קד	—	—	ר' יצחק אייזיק בהקצין ר' יוזפא	ריב
קה	—	—	ר' יצחק מדראהביטש	ריג
קמז	—	—	ר' יצחק אייזיק היילפרין	ריד
קכד	—	—	ר' יצחק ב"מ יהודא	ריה

קטו	—	ר' יצחק ב"מ מנחם מענדיל	רמו
קנח	—	ר' יצחק בר"א קצקש	רמו
קפה	—	ר' יצחק ב"מ אליעזר הכהן	רמח
קך	—	ר' יצחק בהקדוש ר' יעקב	רמט
קס	—	ר' יצחק צבי האלברשטאם	רן
קעט	—	ר' יקותיאל זוסמאן ב"מ יצחק הלוי	רנא
קנד	—	ר' יקותיאל זיסל הכהן רפאפורט	רנב
קסב	—	ר' יקותיאל זוסמאן הכהן	רנג
קערה א'	—	ר' יקותיאל ב"מ יעקב מק"ק לכוב שבוא סי' ט'	רנד
סו	—	ר' ירחמיאל הכהן	רנה
קב	—	ר' ירחמיאל שור	רנו
עה	—	ר' ישכר בער ח"ר שמואל ר"י	רנז
קמנ	—	ר' ישכר בער אבר"ק טולשין	רנח
סז	מבוא סימן	ר' ישראל קאפילאוויטש	רנט
כה	מבוא סימן	ר' ישראל בר' דוד	רס
צב	—	ר' ישראל ב"מ שלום שבנא הלוי הורוויץ	רסא
קל'	—	ר' ישראל בהרב ר' אברהם אבר"ק זוועהיל	רסב
קס	—	ר' ישראל בר' משה ש"ץ רפה	רסג
קעו	—	ר' ישראל הכהן אבר"ק לעווי	רסד
קעז	—	ר' ישראל נחמן דראהביטשר	רסה
קפא	—	ר' ישראל בהנגיד ר' יעקב	רסו
קצו	—	ר' ישראל יעקב סג"ל	רסז
רלב	—	ר' ישראל ב"מ יוסף	רסח
רלג	—	ר' ישראל ב"מ יעקב	רסט

ל.

רא	—	ר' (אריה) ליבוש אשכנזי	ער
רמא	(ר' ליבוש פראדילס)	ר' (אריה יהודא) ליבוש	רעא
ריא	—	ר' (אריה) ליב ר' אנשילס	רעב
רעד	—	ר' (יהודא) ליבוש לנדא	רעג
רעה	—	ר' (אריה) ליבוש ביבער	רעד

מ.

יח	—	ר' מאיר בהג"מ שמואל שמעלקי ז"ק	ערה
סח	—	ר' מאיר בהג"מ נפתלי הירץ הכהן	רעו
קד	—	ר' מאיר בהקצין ר' יוזפא	רעז
קכא	—	ר' מאיר בר' נתן ספרא	רעה
קכג	—	ר' מאיר בר' פנחס	רעט

מפתחות

ז

קכח	—	ר' מאיר בהג"ם צבי הירש אשכנזי	רפ
קמא	—	ר' מאיר בר' גרשין	רפא
קפד	—	ר' מאיר אליהו	רפב
קעח	—	ר' מאיר בר' אהרן הלוי	רפג
רסה	—	ר' מאיר הכהן זוסמאן	רפד
רסי	—	ר' מאיר הכהן רפאפורט	רפה
כה	מבוא סימן	ר' מנחם בר' אליעזר	רפי
פד	—	ר' מנחם מענדיל סג"ל	רפז
קיא	—	ר' מנחם מענדיל בהרב ר' משולם	רפח
קפט	—	ר' מנחם מענדיל ח"ר שמואל שמעלקי הכהן	רפט
ריד	—	ר' מנחם מענדיל ח' הרה"צ ר' אשר	רצ
רנמ	—	ר' מנחם מענדיל בר' יצחק	רצא
רן	—	ר' מנחם מענדיל זואהל	רצב
מו	—	ר' מנשה בהרב ר' יהודא ליוואי אבד"ק לעהוויץ	רצג
מ	—	ר' מרדכי בר' זכריה הכהן	רצד
סג	—	ר' מרדכי ר' יעקב ר' שמואל'ס	רצה
עט	—	ר' מרדכי אביו של הרב ר' דוד מעביל	רצו
פי	—	ר' מרדכי התן הריפא מימחה	רצז
צד	—	ר' מרדכי בהג"ם יואל היילפרין	רצח
קכו	—	ר' מרדכי בהגאון מפינסק	רצט
קע	—	ר' מרדכי גימפיל בעל "מפלגי ראיובן"	ש
קפו	—	ר' מרדכי פ"פ	שא
רא	—	ר' מרדכי זאב אשכנזי	שב
רכד	—	ר' מרדכי ב"מ שמעון הורוויץ	שג
רכה	—	ר' מרדכי ב"מ אברהם לעמיל	דש
רכז	—	ר' מרדכי סו"ד	שה
רנח	—	ר' מרדכי ב"מ גרשין	שו
רעא	—	ר' (היים) מרדכי הכהן זוסמאן	שז
רעג	—	ר' מרדכי זאב הכהן זוסמאן	שח
רעז	—	ר' מרדכי לנדא	שמ
טז	סימן	ר' משה צורף מבוא	שי
ג	—	ר' משה מרדכי בה"ר ברוך	שיא
סה	—	ר' משה כהן בהג"ם נפתלי הירץ הכהן	שיב
לב	—	ר' משה ב"מ אהרן כהנא	שיג
עז	—	ר' משה הכהן מו"ץ בק"ק דוכנא	שיר
פה	—	ר' משה שמואל מאצעראמע	שמו
צא	—	ר' משה שלום בר' שמואל	שמז
צז	—	ר' משה יוסף ב"מ משולם זלמן	שזז

קו	—	—	משה אוסטרייך	ר' משה	המאה"ג המקיבל	שיח הר'
קלה	—	—	משה בהחסיד ר' יודיל	ר'		שימ
קנח	—	—	משה קאמשקית	ר'		שב
קפד	—	—	משה ב"מ ישראל יהורא מדפים	ר' החסיד		שכא
קצה	—	—	משה דוב בער	ר'		שכב
רג	—	—	משה ב"מ יוסף	ר'	הקדוש	שכג
רו	—	—	משה יהורא ליב ב"מ יהורא ליב	ר'		שכד
רמו	—	—	משה מאיר אבד"ק קניב	ר'	הרב	שכה
ריו	—	—	משה ארי' מ"מ דמעזירטש קטן	ר'	הרב	שכו
רמד	—	—	משה ש"ץ בכהנ"ס ק"ג	ר'		שכז
רנד	—	—	משה הכהן זוסמאן	ר'	הרב הנ'	שכה הישיש
רסו	—	—	משה הכהן רפאפורט	ר'	הרב המופלג	שכח
קטר	—	—	משה ישראל איסר מפניסק	ר'	הרב	של
קנח	—	—	משה חר"א קצקש	ר'		שלא

ג.

רמב	—	—	נחום מיכל בהרב מ"מ מקאמרנא	ר'		שלב
צר	—	—	נחמן היילפרין	ר'		שלב
קבא	—	—	נחמן בן ר' עיזר ספרא	ר'		שלב
קבט	—	—	נחמן בן ר' יהורא ליב שור	ר'		שלה
קלג	—	—	נחמן כ"ץ בהג"מ בצלאל כ"ץ	ר'	הרב הגאון	שלו
קער	—	—	נחמיה מ"מ רפה	ר'	הרב	שלו
יח	—	—	נפתלי הערץ בהג"מ רש"ש ז"ק	ר'	הרב	שלה
פר	—	—	נפתלי בן הרופא הרב ד' מנחם סנ"ל	ר'		שלה
קלד	—	—	נפתלי הירץ ב"מ יוסף אפרים	ר'		שמ
צח	—	—	נפתלי הירץ ב"מ יואל פיוויש	ר'	הראש	שמא

כח	—	—	נתנאל ב"מ יעקב	ר' החסיד		שמא
קנט	—	—	נתן בהרב ר' דוד טעביל	ר'		שמג
קסה	—	—	נתן נטע ב"מ יהורא	ר'		שמד
רמ	—	—	נתן נטע ב"מ יעקב ישראל	ר'		שמה
קיג	—	—	נתן נטע מרגליות שפירא	ר' הרב הגאון		שמו
רכג	—	—	נתן נטע בהרב ר' שמואל שמעלקא	ר' הרב הדיון		שמו

ע.

קסג	—	—	עוזר	ר' הרב המאה"ג		שמח
קנא	—	—	עוזר ספרא	ר' הרב		שמט

פ.

קע	—	—	פייבש מיושבי יעב"ץ	ר' הרב הגדול		שנ
----	---	---	--------------------	--------------	--	----

מפתחות

ה

קנח	—	—	ר' פלק ח"ר טובי' קצקש	שנא
עח	—	—	ר' פנחס מרישא	שנב
קמט	—	—	ר' פנחס כהנ"מ שאול מלארמיר	שנג
קעח	—	—	ר' פנחס שפירא	שנר
קצח	—	—	ר' פנחס בן הרב ייב"י	שנה
עו	—	—	ר' פסח הכהן מו"ץ בוסלב	שנו
רכט	—	—	ר' פסח ב"מ אריה ליב	שנז
כד	—	—	ר' פרץ בן הרב צבי	שנח
עח	—	—	ר' פתהיה	שנט

צ.

כז	—	—	ר' צבי הירש ב"מ עקיבא כהן	שס
סט	—	—	ר' צבי הירש כהרב ר' דוב בער	שסא
ער	—	—	ר' צבי ב"מ יצחק	שסב
קד	—	—	ר' צבי הירש כהקצין ר' יוזפא	שסג
סב	—	—	ר' צבי הירש חרף	שסד
קסב	—	—	ר' צבי ב"מ יעקב דוד מיושבי יעב"ץ	שסה

ר.

צו	—	—	ר' ראובן ב"מ נתן	שסו
קמא	—	—	ר' ראובן כהרב ר' גרשון	שסז

ש.

רא	—	—	ר' שואל אשכנזי	שסח
רשו	—	—	ר' שואל הכהן מע"ח	שסט
נ	—	—	ר' שלום פרידמאן	שע
צב	—	—	ר' שלום שכנא הלוי הורוויץ	שעא
קן	—	—	ר' שמאי כהנאין מראויני	שעב
לו	—	—	ר' שמואל זיינוויל כהקצין ר' אברהם	שעג
נה	—	—	ר' שמואל היילפרין	שעד
עא	—	—	ר' שמואל שמעלקי הלוי	שעה
עא	—	—	ר' שמואל ב"מ ישכר בער הלוי	שעו
עה	—	—	ר' שמיאל ר' יעקב'ס	שעז
קכז	—	—	ר' שמואל כהנאון מקרעמניץ	שעח
קל	—	—	ר' שמואל בר' שלמה	שעט
קכא	—	—	ר' שמואל שמעלקי בר' גרשון	שפ
קמט	—	—	ר' שמואל אשר ב"מ ארי' יהודא ליב	שפא
קפז	—	—	ר' שמואל כהרב המאיה ג' ר' צבי הירש	שפב
קפט	—	—	ר' שמואל שמעלקא ב"מ צבי הירש הכהן	שפג
קצא	—	—	ר' שמיאל ר' יקרום	שפד

מפתחות

רלא		ר' שמואל בהרב ר' אברהם מייזלש	שפה
רסמ	—	ר' שמואל הבהן זוסמאן	שפו
קמז	—	ר' שמחה כ"ץ לבית אהרן	שפז
קמט	—	ר' שמחה בן ר' ארי' יהודא ליב	שפח
רב	—	ר' שמחה בהקצין ר"ש ר"י	שפמ
רלד	—	ר' שמחה כ"ץ רפאפורט	שין
רלה	—	ר' שמחה בונס ב"מ גרשין	שצא
רסו	הבהן	ר' שמחה הבהן רפאפורט בהג"מ יעקב	שצב
סט	—	ר' שמעלקא בהרב ר' בונס	שצג
קנג	—	ר' שמשון בהרב ר' אשר	שצד
רנו	—	ר' שמשון זאב הלוי	שצה

ה'שמטה

קצא	—	—	הרב ר' יקיר מ"מ דק"ג
ס	—	—	המופלא ר' ישראל בהג"מ דוד היילפרין

זכרו ימות עולם בינו שנות הור ודור ודברים לים).
 ורע ועבדנו (הם הצדיקים הגדולים את ה' רק הורע הזה)
 יספר לה' לדור (רק ורע זה יבא במספר הדורות וכו').
 הגאון מלבוים ז"ל (תהלים כ"ב).
 לא הפנו אבות אל בנים ירמיה מ"ו, חייב אדם לאביו
 כתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

הקדמה

לבי לבי להיקקי ישראל הם הגאונים הגדולים צדיקים יסודי עולם אב"ד
 ר"מ מנידים דיינים מופלגים פרנסים ומנהיגים, ראשים אלופים ונגידים. אשר
 אלה (הגאונים והצדיקים) בתורתם וצדקתם ואלה (האלופים והנגידים) ברוח
 נדיבתם ענרו עטרה ופארם חבוש לראש עירנו המעטירה. בכבודם נתימר
 ונתפאר לשמש ולזכרם תאות לבנו נפשנו תרוך עין. עונג ושעשועים נמצא עת
 זכרונם יעלה על לבנו. כי כמו האיש שהוא חומר מנוע ישרים נצר משרשי
 אבית יקרים. מקור מחצבתו גאונים חכמים אנשי שם מפאר היחש והמעלה.
 יתיחש תמיד לבית אבותיו. נפשו גאות תלבוש עת שם וזכר משפחתו יעלה על
 שפתיו. ובהיותו במסבת מרעים ידבר ימלל יספר את חין יקרת אבותיו ומדי
 דברי בם זכור יזכרם עוד. וזה לו לעונג ותפארת: כן הגאונים שנולדו בעיר
 שרבניה היו גאונים מפורסמים בחבל. פרנסיה מנהיגיה היו אנשי שם חכמים
 מופלגים צדיקים יחסידים. יתברכו יתהללו יתפארו אך בהם. גם בלכתם בדרך
 ובשבתם בבית מלין אורחים. במסבת אנשים סיחרים. יעלו את שם רבני וגדולי
 עירם בראש שיחתם. וכמו דשן תשבע נפשם בעת אשר מרכים לספר נפלאות
 וסיפורים מצדיקי עיר מולדתם אשר יענדום עטרה ונזר לראשם: ואנכי אשר
 בעיר הגדולה איסטרהא נולדתי עיר אשר ככלוב מלא עוף כן היתה מלאה גאונים
 חכמים צדיקים וחסידים (ולכן קראו לה אבותינו בשם אות-תורה) וגדלתי על
 ברבי אבי המניה מיהר"ר אריה ליבוש ז"ל בקלויו הגדולה אשר במשך כמה
 דורות לא פסקה ישיבה ממנה. וראשי מתיבתא היו בה גאונים מפורסמים אדירי
 ההבל אשר לאור חכמתם הלכו וילכו בני ישראל כל ימי שמים על הארץ. ובה
 ישבו רבנים מובהקים דיינים מופלגים המכונים בשם יושבי יעב"ץ להוציא לאור
 משפט. עוד בימי נעירי המיתו אוני לשמוע סיפורי הוקנים שרירי דור הישן אשר
 ספרו נפלאות מן גאינו וצדיקי העיר ומחכמי יושבי יעב"ץ בהקלויו. הסיפורים
 האלה הפיחי בקרבי להבת שלהבת התשוקה נכספה וגם כלתה נפשי לדעת את
 שם הגאונים אב"ד ר"מ אלופים ומנהיגים אשר העטירו והכתירו את עירנו מאז
 ישבו בה אבותינו דור אחר דור. וכאשר מצאתי בספר או שמעתי שם איש
 גדול שישא עליי את עטרת אב"ד ר"מ מ"מ או פרנס ומנהיג בעירנו ששתי
 עליו כעל כל הין ואמרת האח! אבן יקרה מצאתי לשבץ בכתר עירנו¹). בשנת

1) מדרש ויקר פ' א' משל לאחד שהיה יושב ועושה עטרה למלך ועבר אחר עליו...
 א"ל כל מה שאהה יכול לקבוע בה אכנים טובות ומרגלויות קבע...

תרכיז עובתי את בית אבי ועיר מולדתי והלכתי לראות חיים עם האשה אשר הוכיח לי ה', ואם בתחלה אריחתי ארוחת כבוד נתנה לי על שלחן חותני והתעננתי לראות חיים בביתי חיים של שקט ושלווה (אבל בבהמ"ד קנאת חסידים נלהבים בומן ההוא אבלתני זה משכני וזה נשכני ולא מצאתי מנוח לנפשי) אך בזמן קט נהפך לי ה"ראה-חיים" לרחים על צוארי חיתני נפטר לעולמו והזמן כנגד בי כנגד שמני מטרה לחצי ועמו. מרוד נע ונד הייתי כל היום על המחיה והבלבלה ואו שכחתי את עיר מילדתי עם כל נאוניה רבניה חכמיה וכל השיקותי להציב יד ושם לאנשי שם מעירנו ירדו וצללו במצולות ים הראגות וגעגועים על אשתי ובני.

בשנת תר"ן הניעני המניע הראשון (לשון העקרים) ויביאני לעיר מולדתי אחר שנתרחקתי מסנה יותר מעשרים שנה ומצאתי את עיר בית קברית אבותי חרבה ושוממה מן השריפה הגדולה אשר חלתה בה בשנת תרס"ט כל בתי כנסיות (לבד בהכנ"ס הגדולה) ובתי מדרשית אכלו באש. הקלוזי הגדולה נחרבה עד היסוד בה כל הספרים עתיקים (שהיו שם) היו לברות לשיני האש והלהבה. ואם אמנם ראיתי אשר בומן מצער החלו לבנות את הנשמות הקימו את בתי כנסיות ובתי מדרשות ההרוסות על מכונם והקלוזי הגדולה נבנתה על תלה כמו רמים. אכן הסתכלתי וראיתי כי אך בתבניתה החומרי חזרה הקלוזי לקדמיתה אבל לא בתבניתה הצורתי כי התורה לא חזרה לאכסנאי שלה. כל הוקנים התורנים טפוס הדור הישן ספו תמו ועמם יחד מתה כל מסירת אנדה מגדולי העיר וכן כל סיפורי הקורות שעברו על עירנו בימי קדם. ויקם דור חדש דור אשר לא הכין לבו לחקר אבותיו ולא נאמנה רוחו את מסירת אנדה שנשתלשלה מזקנינו דור אחר דור. קנא קנאתי קנאה גדולה לעירנו השוממה אשר כמעט נשכה כל כבודה וכל הדרה שהיה לה מימי קדם. כמעט כל שמות נאוניה חכמיה צדיקיה ירדו במצולות ים הנשיה לא יזכרו ולא יפקרו ולא יעלו על שפתי בני עירנו. וכל קירות ומאורעות בעיר נסחפו בשטף הזמן ואין אוטר השב. והיה בנינו אשר יולדו יאמינו ויחשבו כי כן היתה עירנו מאז. ריקה מתורה ומאנשי שם חסידים ואנשי מעשה. וגם ביש לא יבושו והכלם לא ידעו לאמר "מתי יגיעו מעשינו למעשי אבותינו" לכן חזרה וניעורה בי השיקתי ערנה וכמה נפשי להציב יד ושם לכל גדולי עירנו לכתוב על הספר תולדות אנשי שם שהיו בה נאוניה חכמיה צדיקיה מנהיגיה עם מעט מקורות העיר להיות לנו לנזר תפארת ולמען ידעו דור אחרון בנינו אשר יקומו. את קורות העיר ותולדות חכמיה מראש. כי לא דבר ריק הוא לדעת קורות העיר ותולדות חכמיה. ומי לא יודע את התיעלת אשר תביא לנו כתיבת תולדות אנשי שם וקורותיהם ואת החסד שאנו עושים בזה עם החיים והמתים¹ אכן כאשר קרכתני אל העבירה

(1) ז"ל הרב הגאון המובהק עמרת הגולה מוהר"ר יוסף שאול הלוי נאטנהואקן וללה"ה בהסכמתו לספר "שה"ג החדש" ... יומה סאד תגל נפשי בראיתי ואת אשר נתעורר לעשות שם לשם הגדולים אשר בארץ... ולדעתי זה נקרא חסד של אמת שעושים עם החיים ועם המתים כי כמה גדולים אשר לא זכו להפיין סעינותם חוצה ולהקים שם בישראל. וגם אותם אשר שמו אוחותם אוהות לפי רוב השנים הכעט ידיעהם שמוהם וספרוהם. והנה כי כן כל אשר יגעו ועמלו ע"פ הכל כבר הכל נשכת ויכס אותם עפר הארץ. וע"כ האישי אשר מגלה עפר עיניהם

נרתעתי לאחורי. כי ראיתי אשר נסתמו כל המקורות דללו וחרבו כל המעינות אשר חשבתי לדלות מהם חמר רב לכנין העיר. כי בהשריפה שעברו על עירנו בכל פעם ובפרט בהשריפה הגדולה שחלטה בעירנו בשנת תרמ"ט היו לברות לשניי הלהבה כל ספרים העתיקים שהיו בקליו הגדולה ושאר בתי מדרשות וביניהם היו ספרים הרבה שנדפסו בפה ונחיצים לי למלאכתי גם בכית אבי ז"ל עלו על המוקד כמה מאות ספרים יקרים יקירי המציאות וכמעט כל תכריכי כתיבי הקהלה עלו על מזבח האש וכן כתבים ישנים שהיו ביד יחידים ירושת אבותיהם מדורות שלפניהם (אשר לא אפונה כי הז' היו לי מקור נאמן למלאכתי) כולם נשרפו ונאבדו בשעת השריפה וכאשר הלכתי אל בית הקברות הישן מאד ללקט שם אבנים אבני המצבות להעתיק הכתוב עליהן להיות לי יסוד ובסיס למלאכתי. מצאתי גם שם למרות רוחי אך צלמות ולא סדרים. כל מצבות העתיקות נפלו ונשברו ומהן נשקעו במעבה האדמה והגבים כמו עליהן ונעלמו מעין הרואה והרבה מצבות אשר עמדו נגד גלי הזמן ונשאריו על מקומן. העלה — הזמן — עליהן אבק ועפר ומוך עלה עליהן ויקרום ויציץ עשבים. וכאשר נסיתי ללקט את העשבים ולקלוף את המוך ראיתי אשר עם המוך נקלפו גם האותיות והדבר קשה כמו לשבור את החביות ולשמור את יינה. ובכל זאת לא אמרתי נואש ואחיר לא נסוגתי. החלתי להקים מצבות עתיקות מערימת עפרן. בצפורני חפרתי וחטמתי במעבה וזארמה לקראות את הכתוב על המצבות העתיקות אשר מרוב ימים צללו ונשתקעו עמוק עמוק באדמה. ואלה הגדולים אשר מצאתי את מצבותיהם ולא היו ידועים לי בתחלה שאלתי דרשתי הפשתי בין הפנקסים או בין כתבים ישנים שבאו לידי חקרתי בספרי קריא הדורות עד אשר עלה בידי לדעת מי המה ואת הכל העליתי על ספרי. ואחר כל יגיעי ועמלי לולא ה' שהיה לי יאמר מנחם לא עשו ידי תישיה. כי עין בעין ראיתי אשר מן השמים קא זכו לי וכאשר אך החלתי לעשות מלאכתי ולהעלות על הספר פרי חקירותי על דבר נאוני וגדולי עירנו נתגלגלו ובאו לידי (מבלי משים) ספרים עתיקים פנקסים כתבים ישנים מנלות יוחסין ציוואות פסקי דינים ועוד כתבים כאלה אשר לא פללתי כעורו לראיתם ⁽¹⁾ ומהם לקחתי חמר רב לספרי. ואם לא אעשה שקר בנפשי להתפאר כי הנעתי לתכלית מלאכתי זו שקשה היא גם לחכם גדול ובקי במקצוע זה ובתי אוצר הספרים פתוחים לפני. ובפרט לאיש קטן כמוני אשר ננעתי אך בקצה המטה ביערות דבש חכמה הזאת כי חסר ספרים אנכי.

יזכורם בזכרון טוב הוא הוא המחיה אותם מערימת עפרם ואם לא זכינו לדאואתם ולהשתעשע אהם דבריהם הם זכרונם שמותם וספרותם וכן נזכה לחזות אותם עת יעוררו משנותם. עת יאמר ה' לאסורים יצאו מקברותם ויאיר לחשכת אפולתם. ועיין בהקדמת ספר „שפתי ישנים“ מה שמביא שם מדברי שליה הקדוש בענין זה באריכות.

(1) ובכאן מקום אתי לאטסי אפריון לכבוד יודי ה' ויודי הרב הצדיק הספורסם בנשיק מוה"ר דוד ממיראפאלי שליט"א נכד הרב הצדיק א"א קרוש סוהר"ר ישמואל מקאמינקע וצוקללה"ה אשר פתח לפני את אוצר ספריו היקרים יקירי המציאות (שאסף בכיתו מרוב אהב ה' לספרים) והעתקתי דברים הרבה שהיו נחוצים להשלמת מלאכתי. וכן הנני להשיב תודה לכבוד יודי הנכבד משביל ונגיד יקר רוח כס"ר חיים יחי' עפשטיין בסלאוויטא אשר נהג עמי טובת עין ונתן לי להעתיק כתבים עתיקים אשר בירו. טובי עין וכה יתברכו מסעין הברכות לנצח.

וידעתי אשר לפני החכם ובקי במקצוע הזה ובידו ספרים הרבה יש כר נרחב להגדיל הפארת העיר ותבניתה בתבניתו לבנותה כליל בהדרה. בכל זאת כמו שישמח איש עני בבית חומה קטן שבנה לו בידים רקניות בניגעה ועבודה רבה בעמל כפים ובועת אפים ללקט חלקי אבנים לחפר חומר ועפר ושחחתי לא קמנה ומצורה היא משמחת איש עשיר אשר בנה לו כמו רמים בית גדול נחמד למראה מרהיב עין. כן שמח ויגל לבי בקרבי תעלוזנה כליותי. והנני ניתן שבח והודיה תהלה יתפארת להשי"ת ויתעלה אשר הביאני עד הלום וזכותי להעלות מתהימות ים הנשיה שמות גדולי עירנו להציב יד ושם לכמה נאונים צדיקים חכמים פרנסים ומנהיגים שכבר נשכח זכרם בעירנו ואפילו זקני ישישי עירנו התירנים אשר קראו לפני שמות גדולי עירנו מראש לא העלו איהם על שפתם. ואם קמנה היא עבודתי בעיני איש אשר לא יודע כמה קשה וכבדה היא העבודה הזאת. גדולה היא בעיני. אנכי היודע מרת נפשי כמה ימים בלתי על הצר מות לחפור לחטט אחר מצבות עתיקות לקראות את האיתיות אשר כמעט נמחו ופרחו ואך דמות תבנותן נשאר על המצבה. בעמל רב העתקתי נוסח מצבות ישנות אשר כמעט היו לברות לשיני הזמן הסבלה והמכלה וכעיר זמן קט (לולא הקדמתי ויגעתי להעתיק) הלכנו לכליזן ואכדון נצח. כמה לילות עמל מנו לי לחפש ולחקור בספרים לעיין ולקראות בפנקסים וכתבים ישנים בלואים ומורקבים מרוב ימים ולא כהל כתבא למקרי. כמה שעות רצופות ישבתי לצרף ולחבר ענינים מפורדים ומפורדים בפנקסים וכתבי יד אשר לא קרב זה אל זה ומוה הוצאתי ידיעות נאמנות ונכונות אשר נעלמו מידיעת אנשי עירנו במשך מאות בשנים. ולא עוד אלא שלא חסתי על זמני הוקר לי ועל כספי הנחוץ לי לכלכלת ביתי ומפלי התלויים בי. ונסעתי לורשא לוויילנא (ולשאר מקומות) לחפש בבתי אוצר הספרים אחר החיבורים שחברו גדולי עירנו ומרוב ימים ספי תמו והמה בעת יקירי המציאות. וכן על העתקת נוסח מצבות מגדולי עירנו אשר מצאו מנוחה במקום אחר הוצאתי כמה ממון וכן אספתי את שמות כל הגדולים שהיו מילדי עירנו ואה"כ העתיקו את מישבם לעיר אחרת וכבר נשכחו יאין זכר למו בעירנו ואת הכל עשיתי להשלמת מלאכתי ואם לע"ע לא עלתה בירי כוונתי ולא השלמתי את כפרי כאשר היה עם לבבי לא עלי המלאכה הנמיר. ובתחלה חשבתי לפאר את ספרי גם בהרבה סיפורים ומסירת אנדה שנמסרו מפה לפה ואני שמעתי אותם מפי הוקנים אשר אבותיהם ספרו למי. ואם ידעתי כי כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כן אי אפשר לסיפורים ומסורות בלא גיומאית או דברי טפל שנטפלו עליהם במשך זמן רב שנמסרו מפה אל פה וכל אחר הוסיף משלו כידוע. בכל זאת ידעתי נאמנה כי יש מקור לכל סיפור ומסירה כמי שנוכחתי לדעת כאשר חקרתי אחר סיפורים ששמעתי ובתחלה חשבתי איהם לדברי הכאי שאין בהם אפילו קורטוב של אמת ואח"כ ראיתי כי יש יסוד ומקצת אמת בכל סיפור אך ברוב הזמן טחו עליו תפל הרבה. ולמען מקצת האמת אשר בכל סיפור כדאי לכתוב את כלו והמשכיל יברור את האוכל מתוך הפסולת אבל אח"כ נחמתי כי בני אדם הללו כשם שאין פרצופיהן דומות... כך אין דעתיהן... ויש בני אדם אשר לא יתנו אימן ולא יודו אפילו במקצת הדברים והיה אם יראו סיפורים כספרי אשר לא לבס הילך אחריהם ילעיני עליו

ועל ספרי לבן משכתי את ידי ודלגתי על הרכה סיפורים ומסורות. אך אחרים מהם אשר לא אפינה כי כנים הם השארתי בספרי. והיה כי ירחיב ה' את דעתי ויניח לי מדאגית הזמן אכתוב את כל הסיפורים במקום אחר. ובכן תמו דברי. וחסדי ה' לא תמו וכאשר עורני לסדר את ספרי זה כן יעורני להוציא אותנו לאור. ואני תפלה מי יתן מציון ישיעת ישראל ונוכה לראות בנחמת ציון. ותפארת יהודה וירושלים במהרה אמן.

איסטרהא יום א' ו' ימים בחודש שהוא ראש חרשים ס'ת'ר'ו' יושר לפ"ק.

בנחם מענדיל בלא"א המופלג בתורר מוהר"ר אריה ליבוש ז"ל ביבער.

התנצלות המחבר

לפני הכם המבין ויודעי אין אני צריך לשום התנצלות כי תחלה יקרא בספרי זה איך ישפוט. אכן הטיתי אוני ואשמע אחרי קול רעים גדול משחי מפלגות בעבני מפלגת התרידים ומפלגת המשכילים. אלה ואלה יעלעלו העלים הראשונים מספרי וכשיראו שאין עלינו לא הסכמות הרבנים ולא מכתבי תהלה מהחכמים הבקיאים במקצוע הוה התרידים יאמרו מי הוא המחבר הוה אשר הביא לנו את ספרי בלא הסכמות הרבנים המפורסמים? והמשכילים ישאלו מדוע לא הניש המחבר את ספרו לפני הכמי ומנינו חוקרי קדמוניות המה ינידו אם ראוי הוא הספר לבוא בקהל החכמים? מפני שתי כתות אלו מוכרה אני לכתוב דברים אחרים. תודה להשם כי מכירים אותי אחרים מן גאוני ומנינו ומתם הרב הגאון והצדיק בעל הפין היים היו הרב הגאון והחסיד חוקר קדמוניות מוהר"ר צבי יהזקאל מיכלזאהן היו אביד דקיק פלונסק והזכירני לטובה כמה פעמים בספרו בית משולם ובספר שמן הטוב לבנו יחי. הרב הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר יואל שארין רימ בעיר זוועהיל הינו. וכן מכירים אותי גם החכמים חוקרי קדמוניות בדורינו ובראשם ידידי החכם ריש דובנאוו יחי. אכן לשלוח את ספרי היינו את הבתי לכאויא יראתי מפני סכנת השליחה בעתים הללו ולנסוע בעצמי לכאויא לא היה לאל ידי. ובהיותי בקיץ העבר בעיר ויילנא (חשכתי להרפס שם את הספר) הייתי אצל הרב החכם ד"ר יהודא ליב קאנטאר יחי ואצל ידידי החכם ריש דובנאוו יחי שניהם ראו את ספרי וקראו בו ויתנו לי מכתבי תהלה. אשר רציתי להרפסם בראש ספרי אחיב כאשר בקשתי מהחי. מרבי השכלה בישראל בקמיר פטרבורג שיחמכני מכסף הפרס על שם צייטלין להרפסת ספרי—והמה נעתרו לבקשתי—

התנצלות המחבר

ותמכוני בתמיכה הגונה. הוכרתי לשלוח לשם את המכתבי תהלה ולא באו לידי המכתבים חזרה. ובכל זאת למען יאמנו דברי גם לקטני אמנה הנני להעתיק מכתב קטן אחד—יש תי הרבה מכתבים מאוני וחכמי דורנו—אשר זכיתי לקבל מהרב הגאון והצדיק שהיה פאר דורינו עטרת גאונינו אידיית הפארת לעמנו כיהריר אליהו דוד ראבינאוויץ זצוקלליהה אחר אשר שלחתי אליו את ספרי הקטן ילקוט מנחם לעיר הקודש ירושלים. וימים אחדים טרם שעלה השמים קבלתי מכבודו תשובה מן יום ה' וישב תרס"ה אשר כתב לי בעצם כתב ידו בזהיל: 'ב"ה לידידי עוז הרב מימי ביבער ש"ו. צדק ידידי בתביעתו ממני מדוע לא השבתיו יעל קבלת ספרו ילקוט מנחם אבל לו ידע כבודו מטרדותי הרבות וביותר מחלישותי יליע אז לא היה מתפלא מאימה במלוא מוכן חמלה כבד עלי גם להחזיק העט בידי ויאמין לי ידידי ש"ו כי כ"פ פניתי בחזקה עת לעיין בו ולהשיבו מה שהוא אף לא יעלתה בידי לרפיוני ליע והוא ממש בדברי בני הרב ש"ו המשיב בשמי יבנו הרב הגאון מוהר"ר אברהם משה ראבינאוויץ היו כתב לי מכתב ארוך אף הוא לא הסתפק בזה יכתב לי מכתב קטן בעצם כתי"ו עד שהראשונה פקודה אחרות ממהרת לבוא וביני ביני איא לי כלל למלאות רצון המהברים שיהיו אשר בכל לב ונפש מעודי אני דוריש יוטובתם ובכ"ז אמוה לרחמי שמים אשר למען הכרתינו זה רבות בשנים אעבור על ספרו יזא: אכתוב עליו משפטי והנני בזה מוקירו וידידו באמת המברכו בכ"ט אל"י דודי ואחיב הניה חותמו חרות עליה אליהו דוד ראבינאוויץ תאומים רב לעדת אישכנוים פרושים בעה"ק ירושלים תובכ"א. והנה להבלתי מהעקש יש די במכתב זה.

המחבר

מבוא העיר

הראנו נא את מבוא העיר (שופטים א' כ"ד).

א.

עיר איסטרהא או, אית-תירה" (לפנים) עתיקה היא לשנים מאד, ואם לא ניכל לתת קצבה לאורך שנותיה, הדבר נעלה מעל כל ספק אשר יותר מאלף שנים עברו עליה מיום הוסדה, ויש לי ע"ז (כפי שקבלתי) ראיות ומופתים נאמנים, אך מפני שלא איכל לכתוב דברים ברורים ממקרי ספרים נאמנים (כי חסר ספרים אנכי) קיימתי בעצמי אמור לחכמה אחותי... ומשכתי את עצמי מלכתוב בזה, מקום הנחתי לחכמים יודעי העתים הם ישימו. הזמן אשר נתישבו ונאחזו היהודים בעירני לומה בערפל, כי הצרית, השמדות והבהלות אשר עברו על עירנו יהשריפות אשר יצאו והפכו את עירנו בכל פעם, כמעט אחת לארבעים שנה (1). המה השחתו הכאיבו כל חלק טוב מתכרוכי כתבים ישנים, גם הפנקס הישן ניטן מאד עלה בלהבת איש זה שתי מאות שנים (2) ונסתמו כל המקורות שהיו לנו למאורות לקרוא מעליהם את כל העבר, ואין אתנו יודע מה מכל המקרים והמאורעות אשר קרו ויאתנו ליהודים יושבי עירנו במשך מאות בשנים, כי ברוב הימים הכל נשכח. אך אם לא ניכל להחליט כי נתישבו היהודים פה עת שבאו לפילין מארץ גרמניא ווענגריא ובאהעמיא (3), זאת נכון כנכון היום אשר עוד זמן רב לפני האלף הששי כבר ישבו היהודים בעירנו. נאמן עלינו עדותן של זקני ישישי עירנו התורנים (שנאמנים להעיד בגדלותן מה שראו בקמנותן) שראו

1] פלא הוא כאשר הקרית וספרתי השנים מצאתי כמעט אחת לארבעים שנה כוכב מאדים (המטנינה על החורבנות, שריפות ומלחמות) עולה וזורף את עירנו. בשנת תקכ"ו היתה שריפה גדולה בעירנו והובא בספר רב ויב"ו. בשנת תקס"ט עלתה עירנו כליל על סוכת הלהבה ובחמט מאות אנשים ונשים היו לברות לשני האש. בשנת תר"ח היתה שריפה גדולה ונשרפו רוב חלקי העיר ובשנת תרמ"ט נשרפה כמעט כל העיר ונהפכה לגלום נצום.

2] מסורה קדומה מרהפת על פי אנשי העיר כי היה פה פנקס הח"ק ישן נושן עתיק לימים מאד, בו היו כתובים מעשיות וסיפורים מימים כבירים וכל המקרים שקרו בעירנו במשך כמה מאות שנים וכן נסים ונפלאות שנעשו לצדיקי עירנו וכדומה, ולא בעירנו בלבד אלא בכל מקום שיבוא אחד מילדו אוסטרהא יואלין ודורשין בו על דבר הפנקס הישן מאוסטרהא (דער איסטערער פנקס). ובתחלה דמיתי כי אך דברי הבאי הם, שיחות נשים זקנות, אולם כאשר באו לידי עלים ישנים שירידי פנקס ישן משנת ת"ע והלאה נוכחתי לדעת כי כנים הדברים, כי זאת מצאתי כתוב שם בר' מ' משנת תמ"ט, באלו השנים שעברו מיום שנשרף הפנקס ממש נעשה, כצאן בלא רועה ונפרין בהרבה נונין ואמרנו וענינו להתוויר עשרה ליושנה להסיר הפרצה, הגדולה לעשות גדר גדול והחמרנו בכל החומרות שהחמירו קדמונינו וכאשר נתחזקו מפי נאונים רבנים משנים קדמונים"...

3] בספר, כתבי יד באגראב" כותב, בשנת 893 פנו יהודי גרמניה הנדכאים הרצוצים, הינענים אל לייטיק (לעסצוק) נסך פולניה ויבקשו ממנו רשון להתישב בארצו. והרשיון נתן להם. ובשנת 894 נהרו יהודים רבים מכל קצות ארצות גרמניה אל פולניה. בשנת 905 נתנה להם הרשות ללוי לקנות אחוזות ולהתעסק בעבודת האדמה ולהתישב בכל רחבי ארץ פולניה.

בעיניהם בחצר הקברות הישן וקראו בעצמם את הכתוב על המצבות מאלף החמישי, אך באורך הזמן (מבלי משים עין השגחה על זה) נפלי נשכרו מצבות הרבה ותכס הארץ עליהן ונשכח הכל, וזמן רב עבר אשר לא ידעי בעירני רק מן מצבת הכהן מטוטשין ז"ל (שעי"ב) ומן מצבת המהרש"א ז"ל (שעי"ב) יחשבו איתן למצבות היותר עתיקות פה. אך אנכי לרגלי מלאכתי חפשתי חפרתי הקימותי מצבות ישנות הרבה מערמות עפרן ועלה בידי למצוא הרבה מצבות עתיקות בשנים לפני מצבת הכהן מטוטשין ז"ל, וגם מצאתי מצבות משנת ר"ה והעתקתי הכתוב עליהן הלאה בפרי. והנה דעת לנכון נקל כי מפני הסבות האמירות למעלה לא יכולתי לעשות ממעמים להקוראים מכל אשר עבר על הקהלה כל משך הזמן מאז נתישבו היהודים בעירנו, ובכל זאת לא משכתי את ידי מן הכל כי טוב מעט מאפס, יגעת. ומצאתי מעט מן קורות העיר, מן סדר ומשמר הקהלה, מן החברות שהיו בה וכייתר מן החברה קדישא ועוד דברים כאלה אשר אקוה כי יעלו לרצון לפני הקוראים האוהבים להתחקות על שרשי דברי קדמינות, ולא עלי המלאכה לנמור, והיה אם יתנני השם ויחיני ויסיר ממני על סבל הזמן אוסיף שנית ידיו ואשית נוספות לקורות העיר כפי שיהיה לאל ידי והשם ינמור על ידי.

ב.

תבנית הצוריי של עיר אוסטרהא בימים מהדום ;

א. בספר „מגלת איכה“ להגאון בעל הו"מ ז"ל : „ובהתעדות בק"ק ווישנצו בגליל לויצק שנתויעדו יחדיו ארבעה ראשי קהילות גדול וואלין ק"ק „לאדמיר אוסטרהא קרעמניץ לויצק“.

ב. בספר יזן מצולה : „וברחי קצת לק"ק אוסטרהא הבירה שהיה [שהיתה] „מטרפולין במדינות רוסיא והיא עיר גדולה של חכמים וספרים ותורה וגדולה „היה במקום אחד“.

שם דף לז : „כי בכל מדינה ומדינה היה ב"ד הגדול כנון בק"ק אוסטרהא הבירה היה ב"ד הגדול במדינה וואלין „באוקרייניא“ (עיין מה שהבאתי בסימן כ"א הערה 8).

ג. בספר „עיר תהלה“ : „וגם הגאון מהרש"ל שהיה אב"ד באוסטרהא היה רב כולל לכל מדינת וואהלין ע"פ הכח והממשלה שנתן לו שר האוצרות“. ושם דף 76 „וואת החלוקה שנעשה : יהודי קרעמניץ יתנו מאה וארבעים שאק נראשין, אוסטרהא שש מאות שאק, לוצק חמש מאות, לודמיר חמש מאות שאק“. וסוה.

נראה כי קהלת אוסטרהא היתה הגדולה מן ארבע הקהלות

ד. בספר „מים היוון“ : „ומשם הלך לעיר הגדולה הקדושה אסטרא והיה

[והיתה] ק"ק גדולה ועשירה מאד“.

ככל מקום אשר ימצאו לשוב להם, ולהתנחל בכל ענפי המסחר והאמנות. ולכך כל זאת נתנת להם גם הרשות להקים להם לעצמם שופטים ורבנים אשר ישפכו ב"ן איש לרעהו ויתקנו תקנות ויחוקו חוקים לשמור על חופש היהודים ובמחון רכושם“. עוד כותב שם, היהודים התישבו „בפולניה כמאה התשיעית, רבים באו כגבולות קוקו ששם ישבו בין משפחות הכוזרים היהודים, ויש אשר באו ממקומות שונים מגרמניה בהבלטם טרדיות נוסעי הצלב והגזירות השונות אשר „בצאום שם“. ועיין, דברי ימי רוסיא“ להחכם מאנדילקערין פרק כ"ג והערות לספר „קדיה נאמנה“ מהגאון והחכם המפורא הר"ם שטראשון ז"ל עלה 800 .

ה. בספר „צוק העתים“: ק"ק אוסטרהא העיר הגדולה, של חכמים וסופרים, תורה וגדולה, חשובים נבונים ואנשי סגולה, למדינת רוסיה היתה מטרפולין.
 ו. הג"מ גדלי' ליפשיץ ז"ל שנכתב על מצבת אבן קברו, והוא שפט את ישראל ארבעים שנה בק"ק אוסטרהא הגדולה" (הקדמת הס' השיב ר' אליעזר) ועיין בספרי סימן כ'.
 ז. „וזה ארבעים שנה ישב על כסא קדשו דקהילה נאה וחסידה ק"ק אוסטרהא העדינה. קרית מלון צדק עיר הקדושה מלאה חכמים וסופרים בעלי דעה ובעלי בינה. . .“ (הג"מ צבי הירש אשכנזי אב"ד בהקלויו פה בהקדמתו לספר שו"ת „דברי רב משולם“ למר אביו הגאון ז"ל).

ג.

סדר ומשמר העיר.

א. עיר אוסטרהא היתה עיר הגליל, לאמר קהלה הראשית לכל גליל וואהלין ואוקריינא, אם ומטרפולין לרפ"ב ישובים המה ערים גדולות וקמנות (1) אשר כולם (היהודים שישבו שם) חסו תחת צל כנפי האב"ד הגליל שהיה בעיר אוסטרהא וכולם סרו למשמעתו ומבלעדו לא ירום איש את ידו לעשות בכל ערי הגליל דבר גדול וקמן בענינים הנוגעים להיהדות בכלל ולתקנות הקהלה בפרט. והוא (אב"ד הגליל) נסע בכל שנה לסכב את הערים הקהלות הישובים שלשה חרשים בחורף ושלושה חרשים בקיץ (2) לתקן תקנות חדשות כפי צורך הזמן להיות על קנקנם של הרבנים והדיינים ולהשגיח על השוחטים. ובכל מקום שכא חרדו לקראתו רב העיר עם פני הקהלה ונתקבל ככבוד גדול. אם רצו בני העיר לתקן תקנות חדשות בעיר או בהחבורה קדישא סדרו לפניו את התקנות ואם מצאו חן בעיניו אשר אותם בחתימתו (3) וכל היוצא מפיו קדוש היה בעיני הקהלה, ואחר דבריו לא שנו. בכל הערים אשר חסו תחת רשותו הושיב רבנים על כסאם והעביר רבנים או שוחטים אם לא מצאו חן בעיניו וכל דבריו דברי שלשון. בהעיר ששבת בה בשבת או ביומא דפגרי, דרוש דרש שם דרשה הכלולה בפלפול הלכה ומוסר ואלופי העיר כבדו אותו במתנה הגונה לפי כבודו. בעת התועדות ראשי הקהלות נסע הוא למקום הועד ושמש העיר נסע אתו לשרתו ככבוד.

1) בספר „יקשת יהונתן“ דרשה א' כותב, הרב החסיד בק"ק פאוולאוויטץ אשר בפולין בגליל אוסטרהא" (2) בס' „שו"ת דברי רב משולם“ להג"מ אברהם משולם ולמן ז"ל אב"ד הגליל פה כותב, פה ק"ק טעטיוב הקב"ה אנכי בדרך נחני לסכב בערי הקהלות והגליל. וכן כותב, בעת היותו פה ק"ק ברדיטשוב משוכתי שבת קודש. וברף (ק"ל) כותב, בעת שחשבתו לנהוג נסיעתי בערי הגליל בקיץ דהאי שתא שנת תקל"א, והולך וחושב שם בספרו כמה ערים וקהלות יסכב בעת נסיעתי בכל שנה בערי הגליל.

3) ידו הרב החכם כשה"ר צבי הירש קאפשיטק אב"ד בעיר שדה לבן יחי' כתב לי דברים אחרים הנוגעים לתולדות גדולי עירנו וכתוך הדברים כתב לי אשר בפנקס הח"ק משם כתוב כי בשנת תקל"ב תקנו תקנות חדשות בהח"ק בהסכמת הרב הגאון הספורטס טוהר"ר אברהם משולם ולמן בהגאון חכם צבי אב"ד ור"ם דק"ק אוסטרהא והגליל שכא בחתימתו על התקנות. ועיין הלאה בספרי במקום שכתבתי תולדות הגאון הזה.

ב. וכמו בכל הערים הנדולות היו גם בעירנו מאז ומקדם שני אב"ד אחד היה אב"ד הנליל והשני היה אב"ד בהקלויז והוא היה הראש מתיבתא כי מקום הישיבה היה בהקלויז הנדולה כמו הנאון בעל המ"ז ז"ל היה אב"ד ור"מ בהקלויז שם נהל את ישיבתו הנדולה והקדושה כמו שכתב בהקדמתו ליו"ד ועוד לפני המ"ז ז"ל היה הנאון הקדוש בעל השל"ה ר"מ פה בהקלויז כאשר כתבתי הלאה בספרי, ולפעמים נתנו את שני הכתרים על ראש אב"ד הנליל והיה ניכר ר"מ כמו הנאון ר' ר' שמעלקא וחתנו הנאון ר' ר' נפתלי הכהן היו אב"ד ור"מ ועוד רבנים היו בעירנו שהשתמשו בשני הכתרים כאשר כתבתי בספרי.

ג. גם מניד מישרים היה תמיד בעיר אשר דרוש רדש בכל שבת ומועד תוכחת מיסר לפני העם ולפעמים היה המ"מ גם דיין ומו"ץ. בבהכ"ס הנדולה פה עומדות עד היום שתי כסאות אצל ארון הקודש אחת מימין ואחת משמאל, על הכסא אשר מימין ישב אב"ד הנליל ועל הכסא אשר לשמאל ישב המ"מ.

ד. בראש הקהלה עמד פרנס העיר אשר הוא נהל את הקהלה בחכמתו וכל צרכי העיר נחתכין על פיו. הוא השתדל לפני הדוכס וכן לפני הממשלה לשובת העיר ולפעמים היה גם פרנס המדינה אשר בעת התועודות ראשי הקהלות נסע הוא עם רב הנליל לבית הועד ועל התקנות שעשו שם בא גם הפרנס בחתימתו. על מצבת הר"ר משה מרדכי (שע"ז) נכתב, עיקור הקהל היה. על מצבת מוה"ר יוסף בר' דוד (תמ"ה), האלוף הראש ומנהיג... פרנס הדור. על מצבת מוה"ר אברהם בר' מאיר (תע"ט), הרב הנגיד המפורסם ומנהיג מדינה.

ה. הקצין ר' יוזפא חתם עצמו, פרנס דנדינת וואלין יצ"ו כאשר יראה הקורא בספרי. ה. מימים קדמונים היה בעירנו סופר העיר (ספרא דכתא) אשר אך הוא

כתב כל הכתבים בין איש לרעהו תנאים שמרי אירוסין שמרי ככירה וקנין שמרי חובות וכדומה. והוא היה גם סופר וכותב חשבונות הח"ק ולפעמים היה גם דיין העיר ואז היה נקרא בשם, מו"ד" לאמר ספרא ודיינא כאשר כתבתי הלאה בספרי.

ו. בערך שנת ת"ן באה עירנו (על פי ירושה) ליד שני אדונים ואז נתחלקה לשני צדדים צד הדוכס שם היו רוב חלקי העיר אשר בתוך החומה עם בהכ"ס הנדולה. וצד הוואיאואודי שם (1) היו הרחובות אשר חיץ לחומה רחוב הר שפר (קראסנוגורא, רחוב בימאז רחוב הקדרים (טאמירשי גאם) רחוב שאחורי המבצר (אינמירינשלאָס). ומאז נתחלקה גם הח"ק לשני צדדים לכל צד היו

גבאים ופרנסים גם פנקס מיוחד לכל צד (2) ולפעמים עברו דברי ריבות בין שני הצדדים (3) והגישו את משפטם לפני האב"ד או הדיינים והחלטת הב"ד נכתב

(1) בבהכ"ס של היימים ראיתי טם של כסף והרות עליו, וזאת נדבו החכמה חייטים מצד הדוכס וואיאואודי תק"מ לפ"ק.

(2) בפנקס הראשון מצאתי כמה פעמים בעת שעשו התמנות מן שנת תצ"ט, צד הארון המושל הסטארסטי. בשנת תק"א, למזל התמנות לכבוד הח"ק ג"ח ז"א דפה ק"ק אוסטר הא צד הארון הגדול הדוכס סטארסטי יר"ה. בשנת תק"ט, צד הארון הגדול המושל הדוכס משערינסקי יר"ה. וכן בשנת תק"י, מצד הארון הדוכס סטארסטי משערינסקי יר"ה. ועל תקנה שנעשה בשנת תקל"ח נכתב, מצד הארון הגדול פ' סטארסטי סאנדעצקי. ובפנקס השני מצאתי כמה פעמים, צד הארון הגדול פ' וואיאואודי פאזנאנסקי יר"ה. בדף, ג"ג, בעת שלא באו צד הוואיאואודע למחברת מושב הגבאים.

(3) בפ"ר ר' ג"ח מצאתי בין התקנות שנעשו אז, הדר בצד שלנו והקנה עצמו לתוך החבורה מצד השני או לעולם לא יבא למחברת החבורה צד שלנו חיון כבוד הרומא סוכתה.

על הפנקסים ונמצא בידי פסקים שנתנו הרבנים לכל צד ופסקי אחד חתום בח"י של הרב הגאון החסיד בעל, ברית כהונת עולם" זל"ה, וכפי השערתי בנו או את ברכנ"ס העומדת ברחוב הר שפר (קראסנוגורא שוהל). וכל ההכנסות מן הרחובות אשר לצד הוואיוואדי מן חתונה וברית מילה ועוד (אשר לפנינו בא הכל לאוצר בהכנ"ס הגדולה) הובאו מאז לבהכנ"ס הר שפר וכן נוהגין עד היום וכן החופות מן הרחובות אשר לצד הוואיוואדי מעמידין אצל בהכנ"ס הר שפר עד היום, ומאז מצאנו בעירנו גם שני כנידים לשני הצדדים כמו המגיד ר' נחמ"ד והמגיד ר' גרשון המה היו מגידים בבהכנ"ס הר שפר בעת שהיה הרב הצדיק מוהר ר יהודה ליב מ"מ בבהכנ"ס הגדולה וכן לפניהם היה החסיד מוהר"ד יקיר מ"מ בבהכנ"ס הר שפר.

ד.

מלבד החבורה קדישא אשר למענה יחדתי מדור בפני עצמה היו בעירנו כמו בכל הערים הגדולות והמתוקנות (עיין בשל"ה שער האיתיות אות ח' על הפסוק חבר אני לכל אשר יראוך) חברות ואגודות מאנשים בעלי תורה רודפי צדקה וחסד אשר התחברו יחד אם לקבוע עתים לתורה או למטרת הצדקה ונמילות חסדים וכפי מטרת האגודה כן קראו את שמה עליה, אך בפרוץ הזמן ספו תמו החברים וגם החברה עמהם. וברבות הימים הכל נשכח ואין זכר לכל החברות. אך אנכי מצאתי את שם החברות נזכרות בפנקס הח"ק. דרך אנכי אמרתי להעלות אותן על המזכרת, לתת לאבותינו שם ותפארת, ואולי נלמוד גם אנחנו לצאת בעקבי אבותינו ולעשות כמעשיהם המתוקנים.

ואלו הן החברות שהיו פה:

(1) חברה, קיבוע עתים לתורה". (2) חבורה, "זבחי צדק". (3) חבורה סנדקאות". (4) חבורה תהלים". (5) חבורה משניות". (6) חבורה, גמילת חסד".

ה.

החבורה קדישא.

א. בראש כל החברות שהיו בעירנו עמדה החבורה קדישא הנקראת גם בשם "ג"ח ש"א" (גמילת חסד של אמת) בה לקחו חלק אלופי חשובי טובי העיר. גם הרבנים האב"ד והמגידים כולם התחברו להח"ק והיו בה גבאים, פרנסי חודש, נאמנים, על פי הזכיה שזכו בעת אשר מרפו בקלפי בכל שנה להתמנות חדשה כאשר אכתוב הלאה. היא (הח"ק) סככה באברתה על כל החברות, ופרנסה כל

(1) בפנקס השני ר' למד כתוב, ב' טעם דבש בשלשה ימי הגבלה לבני החבורה קדישא בעת עשיית הקלפי של החבורה, קיבוע עתים לתורה".

(2) בפ' שני ד' צ"ה, שני טעם דבש להחבורה, זבחי צדק. ומטרתה לא נודע לי.

(3) בפ' ראשון ד' קב"ה, ג"ש דבש על סעודה, חבורה סנדקאות". (4) נזכרה כמה פעמים בשני הפנקסים. (5) יסדה הרב ר' יודיל חסיד עיין בספרי במקום שכתבתי תולדותי והחבורה משניות נשארה עד היום בבהכנ"ס של הרב יוב"י ז"ל. (6) החבורה, גמ"ח" נשארה עד היום בעירנו אך בתבנית ועיר אנפין והיה לה פנקס ישן נושן מאד וזה כשלוש שנים שנשרף.

הצטרפות העיר. שלמה הקצבות לשני הרבנים אב"ד (1). השכירות להמגידים (2). לכל צדיק שבא לעירנו העניקה הח"ק מכספה (3). לכל בעל דרשה שבא לעירנו נתנה הח"ק מכספה לכא"א בערכו (4). לעניים בני טובים ולכל עני שבא לעיר הריפה הח"ק תרומת נדבתה (6). עבור הדרשה שדרשו שני הרבנים הרב אב"ד הגליל בבהכנ"ס הגדולה והרב אב"ד מהקלויז שתי פעמים בכל שנה בשבת הגדול וכשבת שובה, נתנה להם הח"ק מכסת כסף מתנה להדרשה. מלבד רבש יי"ג אגוזים ודגים ששלחה הח"ק להרבנים ביומא דכלה (6). אורח נכבד שהתארח בעיר שלחה לו הח"ק רבש או יי"ג לכבוד (7). גם על בית ההקדש (בעת מוסב שם ביקור חולים) פקחה הח"ק עיניה, שלחה אנשים לשמור אצל החילים למעד אותם על ערש דום. אם מת אחד בבית ההקדש נתנה הח"ק תכריכים וכל הצטרפות. גם על פדיון שבויים האצילה הח"ק מכספה (8). על קבירת הרונים שנמצאו נתנה הח"ק כל הצטרפות וכן על קבורת קדושים (9). גם שלחה בכל פעם לשרי הדוכס לשר המבצר מתנות יי"ג בשר ודגים ושאר מטעמים הכל לטובת הקהלה (10).

- 1) ככל חשבון מהגבאי חודש כתוב, ר' קצבות לשני הרבנים. (2) עיין מה שהעתיק מהפנקס בספרי להלן בסימן קע"ב ובסימן רי"ד.
- 3) ספני האריכות אי אפשר לפרוט את כולם כשכותב, אך מעט סועיר אכיר פת, בפ"ש קס"ה מצאתי, שמנה עשר זהובים להמפורסם הנקרא ר' דוד פורקס. ושם דף קס"ג, להרב המוכיח המפורסם כ"ק פאלאנאי חי והובים. בפ"ר ד' ו"א, תשעה זהובים להרב המוכיח הגדול מוהר"ר יצחק. פ"ש ד' רכ"ג, להרב ר' נתום מטשערנאביל ט' והובים, להרב ר' צבי מאליך ב' והובים, לר' מאיר מוכיח מלובלין ט"ו גדולים, להרב ספורדהויץ בעת חליו שלשה זהובים ט"ו גדולים. ועוד נזכרו בשני הפנקסים כמה גדולים שבאו לעירנו והח"ק העניקה להם מכספה.
- 4) בפ"ש ר' נ"ו חשבון חודש שבת תפ"ז, ג"ש לדרשר הרב ר' חיים כהן, ג"ש לטוביח ר' ליב פאליאק, בפ"ר קב"ד, ח' ג"ש להבע"ר ר' זלמנו מאמטא. ושם ד' צ"ו מטנת תקי"ו, לבע"ד בן פני טשה מבאולי א' והב". וכן בכל חשבון חרשי נזכר הרבה פעמים שנתנה הח"ק מכספה לבעלי דרשה אשר רבו אז לבוא אל עירנו וה יצא וזה בא.
- 6) בשני הפנקסים נכתב בכל חשבון מה שהוציאה הח"ק על נדבות עניים שבאו לעיר.
- 6) בשני הפנקסים מצאתי כמה פעמים שנתנו מעות, לדרשה הרב אב"ד, לדרשה הרב מהקלויז. בפ"ש מחדש ניסן תפ"ז מצאתי כתוב, להרב ח"ה שלחתי כיום ואו קודם הדרשה שני קאפהיניר ושני לעשצין שלשה זהובים וי"ג. ושם, ויום ואו שני קאפהיניר להרב מהקלויז א' ג"ש. (7) בשני הפנקסים נקבו בשמות הרבה אנשים נכבדים שהתארחו בעירנו והח"ק שלחה להם לכבודם רבש או יי"ג. בפ"ר ד' ק"ב משנת תק"ב, להרב ר' ברוך מזילנאי ב' פ' דבש, להרב מראוני להרב הצ' ר' זוסיא מאניפאלי נמצא הרבה פעמים בהפנקס ששלחו לו יי"ג כבוא לעירנו. בפ"ר ד' קכ"ח, א' פ' דבש לבן ר' נתמן קאסוור, א' פ"ד לר' ארון מוכאריע לאורח בן הרב מפינסק. וכן מצאתי בשני הפנקסים כמה גדולים שבאו לעירנו והח"ק בכרה אותם בשליחות יי"ג או רבש ואין לפרוט את כולם.
- 8) כן מצאתי בשני הפנקסים הרבה פעמים שנתנה הח"ק מעות לפדיון שבויים.
- 9) בפנקס ראשון ד' קכ"ה משנת תקכ"ג כתוב, מקבירת הרונים מאוקייניח אדום והב", ושם, ה' והובים ט"ו גדולים לצורך תכריכים להרונים מאוקייניח. וכן נמצא בהפנקסים הרבה פעמים שנתנה הח"ק הצטרפות להרונים שנמצאו. בפ"ש נמצא כתוב, לנסיעת עבור קדושים, לשיטירה עבור הקדושים, שבעה זהובים בעת קבורת הקדושים. ושם ד' ל"ח משנת תפ"ב, חמשה זהובים כ' ג' מקבורת קדושים, מי המה הקדושים ואת אשר עבר עליהם נעלם ממני הכל נשבת.
- 10) בשני הפנקסים נמצא כתוב הרבה פעמים ששלחה הח"ק מעות ומתנות להשרים להקאסנדר ולנזכרטר מצד הדוכס יר"ה. וכן מצאתי כמה פעמים בהפנקסים רבש ובשר לגובערנטר מדוכס בשביל ב"ה"ח (בית החיים).

ילכו השילליר על בית החיים (1). לבתי החומה אשר סביב הקלויו הגדולה ששם ישנו החכמים יושבי יעבין מהקלויו הספיקה הח"ק עצים ונרות (2), וכן נתנה בכל ערב פסח מעית חטים לעניי העיר (3).

ו.

זמן ההתמנות וסדר הקלפי.

א. על פי הקניית הקדמונים מיסדי החבורה קדישא התאספו הבוררים מהח"ק (4) בכל שנה ושנה ביום הושענא רבא דוקא למרוץ בקלפי על התמנות חדשה מנבאים ואפלאנמין (5) אך אם מפני איזה סיבה נטרפה השעה ולא יכלו לעשות הקלפי ביום הושענא רבא ואז נדחה הקלפי ליום אחר כתבו על הפנקס לזכרון אשר מפני מניעה יסיבה גדולה נדחה הקלפי מזמן הקבוע, ומעתה יחזור הדבר לתקנה הראשונה הוק ולא יעבור (6). וזה משפט וסדר הקלפי, הבוררים שהתאספו טרפי בקלפי יהעלו שבע פתקאות לשבעה נבאים היינו ששה נבאים שכל אחד פרנס את החבורה שני חדשים והשביעי היה במקום כולם לאמר אם אחד מן הנבאים לא יכול למלאות שירותו בחדשו, אז נכנס הוא במקומו ועבד תחתיו ובשנה מעוברת בררו ששנה נבאים אחד על חודש העיבור (7), וכן

- (1) בהפנקסים נמצא כתוב כמה פעמים ששלחו יי"ג ומתנות לפרעסיקס עבור שילער, לכומר רעקטור עבור שילער שלא ילכו לבית החיים. בפ"ר בחשבון חדשי משנת תצ"ט כתוב: "א הוט ציקער לכומר פרעקיס ארות השילער שלא ילכו לבית החיים", כי ידענו אשר השיללער מבית מקלט היעזוטים נפלו בכל פעם על בית החיים שברו את המצבות ועשו שמות והרוסות כאשר כתבתי הלאה בהכבוא. ובפ"ש ד' רמ"ז, "מתנה אגונים וראוינקס להרעקטור עבור שקלקלו המצבות בבית החיים בשנת תע"ח". (2) כן מצאתי בהפנקסים ועיין מה שכתבתי הלאה בספרי סימן קפ"ט.
- (3) בכל שנה ושנה בהתשבון מחודש ניסן כתוב שנתנה הח"ק מעות חטים ע"ב והובים.
- (4) בפ"ר מצאתי שנתנו מקופת החבורה כפי תקנה שתקנו הקדמונים להוצאות הבוררים על הקלפי סך חמישה ועשרים והובים, אך בשנת תצ"ו מפני שהיו צרכי החבורה מרובים לתיקון גדר הבית חיים נכתב בפנקס שלא יתנו יותר מן שנים עשר והובים להוצאות הבוררים.
- (5) כפי שיביתתי בהפנקסים לא יכלה החבורה לעשות הקלפי בלי רשוין מהדוכס ולכן בכל שנה קודם עשיית הקלפי שלחה הח"ק אחר מנכבדיה להדיכס לקחת אצלו רשות והרמנא על הקלפי. בפ"ש מ"ב משנת תפ"ד כתוב שהרופא מוטחה הלך להמבצר עבור הקלפי ועוד נכתב שם, "לגובערנאטור שלנו עבור הקלפי ששנה והובים", וכן נמצא כתוב כמה פעמים שהקצין ר' יוזפא הלך להדוכס עבור הקלפי.

(6) בפ"ר ד' מ"ח כתוב, "להיות עפ"י תקנה קדומה מקדמונים אשר בעקבותיהם אנתרו הולכים ממידן קבוע לעשות הקלפי מהח"ק יצ"ו בהושענא רבא בכל שנה ושנה תמיוין כסדרן, אך בשנה זו סחמת איזה המערעירין נדחה הקלפי על שלשה ימי הגבלה, בכן עלה במוסכם הח' יצ"ו יהיו התקנה עומדת במקושה שיהי' הקלפי בכל שנה ושנה בהושענא רבא כמאז ומקדם רק בשנה הזו בהושענא רבא הבע"ל בלתי אפשר לעשות הקלפי שלא יספיק לפי כבוד הנבאים בחדשים מוקמים כאלו כי מי נדחה מפני מי... בכן נעשה הקלפי דהאידינא מהיום עד הושענא רבא תק"ט ויין לפ"ק, היום יום ד' ח' סיון תק"י דלית". ושם ד' כ"ד כתוב לאכר, גם זאת יהי' הדבר לטשטרת להתנצל מה שנמשך כעת זמן הקלפי מיום הושענא רבא כפי הנהוג בכל שנה ושנה להיות שהיה עפ"י אונס סחמת שהיה ב"ט וגם היה חל הוד' בעש"ק, ומהיום והלאה חלילה לעבור יום המוגבל שיהי' הקלפי דוקא בהושענא רבא באין לשנות כפי סדר הקדום הוק ולא יעבור יום ה' כ"ז תשרי תקנ"ד.

(7) פ"ש ד' ק"ט משנת תקל"ב כתוב, ולפי שתקנה קדומה שהבוררים אינם רשאים לעשות רק שבעה נבאים אך סחמת ששנה זו סעוברת עלה במוסכם כולנו הח"מ לעשות ששנה נבאים..

בררו אלופי אפלאנמין שלשה, אלופי ראשים שלשה ואחד במקום כולם, גבאים
דמצבות ארבעה ואחד במקום כולם. כסדר הזה מצאתי בהפנקסים עד שנת תק"ל
ואח"כ מצאתי שהיסיפו על הנבאים עד י"ב ו) וכן על האפלאנמין ועל גבאי מצבות.

ז.

משפט הנבאים.

א. כל גבאי חידש בחדשו פרנס את החבורה לכל הצטרפותיה, הכנסה
והוצאות החבורה הכל היה על ידו. הוא לקח דמי קבורה וכן דמי קדימה ממי
שבא להתחבר להח"ק ושאר הכנסות הח' הכל בא לידו. הוא נתן את
הקצבות להרבנים להמנידים לכל עני בן טובים לבעלי דרשה לפדיון שבויים
ושאר צדקות הכל נתן הנבאי כפי ראות עיניו. לכל אורח הגון שבא לעיר שלח
י"ג או דבש. כבוד הנבאי היה יקר מאד, דבריו דברי שלטון באין לשנות
מדבריו מאומה.

ב. בפ"ר נמצא כתוב (ד' רי"ב) „להודיע הדבר שזו תקנה קדומה
שהבמקום כולם אינו רשאי להיות גבאי בשנה שאחריה, וכן הנבאי אינו רשאי
להיות במקום כולם בשנה שאחריה“. (שם ד' נ"ח) משנת תקכ"ד כתוב לאמר
באנו לשקוד על תקנות החבורה קדישא יצ"ו שהוא למעמד ומצב קיום החבורה
יצ"ו. . . ואף גם באנו לתקן תיקון גדול מי שאין לו מורינו אינו רשאי להיות
גבאי, לא הוא לא יעשה ולא ע"י אחרים רק רשאי להיות מדרגה ראשונה בלא
חודש, ולא גבאי. רק מי שהיה כבר אף החבר שהיה גבאי כיון שעלה לא ירד...
ושם קודם הקלפי מחויבים הנבאים לברר חשבון ומאיוזה גבאי שיגיע ממנו
מעות לקופת החבורה ולא ירצה לסלק או לא יובא פתקא להקלפי". בשנת ת"צ
צעשה תקנה חדשה לברור ג"כ איש אחד שהוא יהיה נאמן בהחבורה ועל ידו
יהיו כל מיצאי ומיבאי הח"ק ומשפטו עיין הלאה במקומו.

ג. על פי תקנה לא היה רשאי הנבאי להיות נאמן בהחבורה אם לא
שמשך ידו ומחל על כבודו מלהיות גבאי. כן מצאתי בפ"ר ד' ס"א בעת שנעשה
הרב הרופא מוטחה מוהר"ר משה שמואל (פ"ה) נאמן בה"ח נכתב על הפנקס
„ואף אמנם שלפי התקנה האמורה שאין רשאי הנבאי להיות נאמן בכבוד
החבורה יצ"ו אך שכבוד הרופא מוטחה הנ"ל מחל על כבוד הנבאות שלו בשנה
זו בכך זכותו במקומו עומד להיות נאמן בכבוד החבורה יצ"ו... והתקנה ראשונה
במקומה עומדת שאין רשאי הנבאי להיות נאמן... בפ"ר (ד' מ"ג) משנת תקי"א
מצאתי כתוב „ואף גם זאת באנו למגדר מילתא ולשקוד על התקנה קדומה
שמחויב כל גבאי בחדשו לילך בעצמו על בית החיים להתעסק בקבורת

דשם ברף קפ"ד בעת הקלפי משנת תקל"ד כהוב, עינינו ראו ולא זר שמה וזעזורה שאיזה
אנשים פרצו גדר וקלקלו התקנה קדומה שלא לעשות רק שבעה גבאים ולא יותר והם חלפו תק
ויצאו מן הגדר תוצה ככן קמנו לתקן את הדבר ההוא להחזיר עטרה ליושנה ועלה במוסבם
כולנו הח"ם וקבלנו עלינו ועל הבאים אחרינו כאלה ובשבעה שלא לעשות כי אם שבעה
אלופי גבאים מלבד בשנת העיבור הותרח הרצועה להוסיף עוד אחרי... .

ו) בפ"ר ד' קפ"ו מצאתי בין התקנות שנעשו בשנת תקל"ח (תקנה א'), שלא יעשו
הבוררים התמנות החבורה יותר מכפי התיקון היינו שנים עשר גבאים ועוד א' במקום כל הנבאים
„לא יותר. גבאים דמצבות לא יעשו יותר מששה“.

המת ולבחור מקום קבורה לפי ראות עיניו לפי כבוד המת" . . .

ה.

משפט הנאמן.

א. מאז שתקנו למנית איש שהוא יהיה נאמן בהחבורה כדבר האמור לעיל (סימן זיון) מסר הנבאי חודש את כל דמי הכנסות הח"ק ליד הנאמן, ועל כל הוצאה שהיה צריך הנבאי להוציא אם על הח"ק או לצדקה ושאר הצטרכות שלח הנבאי קווים להנאמן והוא נהן את הכסף 1), אם לא היה כסף מוזמן באוצר החבורה מחויב היה הנאמן להוציא וליתן על כל הצטרכות הח' מכיסו. ובכלות השנה עשו עמו חשבון וכתבו על הפנקס, כהיום הזה נתברר ונתלבן החשבון עם הנאמן מהחבורה ה"ה . . . ומניע לו . . . ביד הנאמן היה פנקס החבורה הכתר וכל כלי כסף רכוש החבורה לערבון ולשעבוד על המניע לו ועל פי התקנה אם לא שלמו להנאמן את המניע לו קודם הקלפי רשות ביד הנאמן (אם סלקו אותו ממשמרתו) להשבין את הפנקס והכלי כסף ולקבל את המניע לו.

ב. הנאמן לא נכרך על פי קלפי רק מי מהחבירים ששמו אנשי החבורה עיניהם בו בחרו אותו לנאמן והוא קבל עליו להויל כסף מכיסו להספיק את כל הוצאות החבורה (באם שלא יהי' כסף באוצר החבורה) עד זמן הקלפי החדשה, ואם מלא את שירותו בשלימות ומצא חן בעיני החבורה נשאר על משמרתו גם לשנה השניה ונכתב בפנקס בעת הקלפי החדשה, כבוד הנאמן ה"ה... כבודו במקומו עומד להיות נאמן גם בשנה הזו... והנאמן היה יכול לעמוד על משמרת עבודתו משך כמה שנים, כאשר ראיתי בהפנקס שהרב הקצין ר' יוזפא ז"ל היה נאמן בהח"ק יותר מעשרים שנה וכן הרב ר' שמעלקא כ"ץ היה נאמן ערך שלשים שנה כאשר כתבתי בספרי לקמן.

ז.

משפט הבא להיות חבר בהח"ק.

א. מי שרצה להתחבר במחברת הח"ק בא לפני הנבאים בעת שהתאספו יחד והציע לפניהם כי חשקה נפשו להתחבר במחברת הקודש ואחר שקבל עליו לקיים כל תקנות הח' ושילם דמי קדימה כפי ששתי עליו הנבאים כתבו על הפנקס שנתקבל להחבורה אך באופן שישרת את החבורה שלש שנים רצופים וכל משך ימי שירותו לא יובא פתקאו לתוך הקלפי ולא יהיה לו שום התמנות אפי' אחר כלות ימי שירותו עד שתי שנים. אך אם ימצא חן בעיני החבורה יוכלו למנותו קודם כלות שתי שנים וכלשון הזה כתבו על הפנקס, "האלוף" . . . או המרום . . . נגש לפנינו שלחן המהור כבוד אלופי חבורה קרישא גומלי

1) בספר ר"י קניג' בין החקנות שנעשו בשנת תק"ם כתוב, "חלילה להנבאים ליקח לידם אף פרוטה א' להוציא על הוצאות החבורה, רק כל דבר שניתן להוציא ישלחו קווים ליד הנאמן והנאמן כחויב לשלם תיכף ומיד". ועוד כתוב שם ותקנה ד', "כל מעות ומשכנות מהכנסות החבורה לא תנע בו יד שום אחד מהנבאים ובאזהרה על השכס שיביא תיכף ומיד ליד הנאמן ואם יעבור השמש . . . הננו נותנים רשות לה"ה הרבני המופלג הנגיד מ' שמואל שמעלקא כ"ץ להיות כתו ועונו ידו תקיפא להעביר אותי מעבודתו וגם לסחות את שכו מן פנקס הלז שלא יהי' נמנה סבני החבורה מלכר עונש הח"ם אשר הל עליו".

"חסדים של אמת שמה מאד חשקה נפשו להיות בחיבור הנאה מחברת הקידש
"כבוד החבורה קדישא יצ"ו... ועפ"י הסכמת כבוד אלופי ננדי הגבאים דחבורה
"קדישא יצ"ו קרבנו אותו בקריבה של חכת הקודש ויהי שירותו משך שלש שנים
"מיום דלמטה ובכלות משך שירותו יצא לחירות מהשירות להחבורה ויובא
"פתקאו להקלפי בכלות משך שתי שנים אחר כלות משך ימי שירותו הנ"ל.
"ובתוך משך שתי שנים ימי חירותו הנ"ל כשימצא חן בעיני כבוד החבורה
"יובא פתקאו להקלפי תוך המשך הנ"ל להיות זאת נרשמת לדבר אמת לבל יהי
"נעדרת באנו עה"ח היום יום" ...

ב. כל מי שהתחבר להח"ק היה מחויב לשרת את החבורה שלש שנים
כאמור, בלא פליג, לכד מהרבנים אב"ד שפטרו אותם מהשירות וכן מי שפדה
עצמו מהשירות בכסף מלא כפי ראות עיני הגבאים. ולפעמים לאיש נכבד
בעדתו ויתרו החבירים בהסכמות הגבאים לכל ישרת רק שתי שנים או לפעמים
שנה אחת. וכן כן עיר אחרת שבא לדור בעירו והביא תעודה בידו בחתימת
גבאי הח"ק מעירו כי שם היה נמנה בין חבירי הח"ק הקילו לו ופחתו לו משירותו
ולא שרת רק שנה אחת (1) ולפעמים פטרו אותו לגמרי מהשירות (2).

ג. מי שכלו לו ימי שירותו בא לפני הגבאים לבקש מאתם להוציא אותו
לחפשי משירותו והגבאים קבלו את דבריו ונכתב על הפנקס, ה"ה ... יצא חובת
"שירותו לפי תקנת החבורה קדישא ג"ח ש"א ועשה לכבוד החבורה לפי כבודם
"ואמרנו וענינו לנוצר תאנה יאכל פריה והפקנו אותו לחפשי מן שירותו לגמרי
"ויחובר למחברת הח"ק... ולקלפי בהו"ר הכע"ל"...

ד. אפילו מי שמלא שירותו וזכה שיובא פתקאו להקלפי לא יכול לעלות
למעלת גבאי בפעם הראשונה רק בהדרגה. תחלה נעשה בורר ואח"כ מדרגה
שניה וכן הלאה ככתוב על ספר הפנקס (ד' ג"ח), באנו לשקוד על תקנות החבורה
"קדישא יצ"ו שהיא למעמר ומצב קיום החבורה יצ"ו מי שיובא פתקאו פעם
ראשונה לתוך הקלפי ויהי בורר באותו פעם אינו רשאי לעשות לעצמו שום
"מין וי בעולם אם לא שיעשו לו אחרים או יהיה על פי דרגות בתקנה דהיינו
"גבאי דמצבות ואח"כ ראש ואח"כ אגלאנט ואח"כ במקום. היום יום ג' ח"ה
"סוכות תקכ"ד". ובדף קמ"ו מצאתי כתוב בין התקנות שהתקינו בשנת תקל"ח
(תקנה ב') "מי שילוח אלינו מהיום דלמטה לא יובא פתקאו לתוך גורל הקלפי
"אף אחר כלות שירותו לשרת בחבורה ק' שלנו אם הוא פחות מכן שמנה עשר
"שנה. גם מי שהוא פחות מכן ארבעה ועשרים שנה אף שיעלה פתקאו לתוך
"גורל הקלפי אין רשות בידו לישיב עם הבוררים בשעת עשיית התמנות אלא
"צריך למסור דעתו לאביו או לקרובו דקשיש מיני", ודבר זה ניהג אף באותו
"שכבר הם נמנין בתוך החבורה זו וזו אצ"ל שלא יומנה להיות מתנשא לכל
"לראש להיות גבאי אם הוא פחות מכן כ"ד שנה".

(1) כן מצאתי בהפנקסים הרבה פעמים, בפ"ר ד' פ"ה נמצא כתוב, המרוטם מוה"ר
"יקותיאל בהטרומם מוה"ר יעקב מק' לבוב נגש לפני והראה לפנינו כתב מאנשי אלופי החבורה
"יצ"ו מק' לבוב שהוא היה בחבורה קדישא יצ"ו בק' לבוב ככן נשאנו פניו... להיות
"עומד על שמירתו שנה אחת היינו... יום ח' כ"ט תשרי תק"ב ויין".

(2) בפ"ר דף קס"ה מצאתי כתוב בין התקנות בזה"ל: "ואף מי שיביא כתב מאיזה
"קהלח שהוא נמנה בחבורה שלהם לא יגרע ערכו... רק דבר זה הוא יצא מן הכלל שאין חיוב
"השירות עליו כלל וכלל וכ"ז אם יהיה הכתב אשר בידו חתום בח"י הרב אב"ד ודייני צדק מקהלתי".

האבות מקריבים את הבנים.

א. כל כך היתה החבורה קדישא חביבה ויקרה בעיני אבותינו עד שהאבות הקריבו את ילדיהם עוללים ויונקים למחברת החבורה קדישא כדי לחנכם במצות וכל ימי בחרותם שרתו את הח"ק עד החתונה ואחר החתונה יצאו לחרות והביאו פתקם לתוך הקלפי וכלשון הזה כתבו על הפנקס, עפ"י הצעת חן הן "דברי כבוד המרומם התורני... שהציע לפני שלחן המהור כבוד החבורה קדישא יצ"ו שחשקה נפשו לחנך במצות את נכדו הילד שעשועים כמר... בכך קרבנו את הילד הנ"ל שיחי' שכל ימי בחרותו עד החתונה שלו אי"ה ימלא ידו בשירות החבורה קדישא יצ"ו ואחר החתונה יצא לחירות ויובא לתוך החבורה אז שיוכא פתקאו להקלפי ולכל כבוד החבורה יצ"ו להתנהג עמו כפי התקנה "ובזה יוכה לגדלו לחנכו ולחכמו לתורה ולחופה ולמ"ט אכ"ר... היום... וכן מצאתי בהפנקסים הרבה פעמים בלי ספירות שנתחברו ילדים קמנים להח"ק.

ב. הרבה פעמים מצאתי בהפנקסים אשר ביום שהכנים האב את בנו לבריתו של א"א בו ביום הכניסו להתחבר במחברת הח"ק וכלשון הזה כתבו על הפנקס, התורני... הגיש לקרב לפני כבוד בני ח"ק לקרב מנחת נדבה לבו איתו לקרב אל עבודת הקודש ביום מועד וזמן חרוה יום הכניסו לברית "בנו הנולד לו במז"ט הילד... שיהיה שאל לה' לעשות חסד של אמת ושרת "בקודש לכבוד בני החבורה כל ימי בחרותו. ה' יגדלו לתורה ולעבודתו ובהגיעו "לימי נשואין שלו אז דין השירות שלו אחר הנישואין כנהוג ותיקין הישר כמיבא "בספר הישר של כבוד החבורה קדישא...".

יא.

נשים בתוך החבורה.

גם הנשים אשר נשא לבן איתן להתחבר במחברת הח"ק נתקבלו לפעמים להיותן נמנין בתוך החבורה ולהיות דינן כדון כל בני החבורה לכל תקנות החבורה בחייהן ולאחר מותן. אך בזה לבד נבדלו הנשים שאין פתקאן מובא בתוך גורל הקלפי דלא אורח ארעא כאשר מצאתי כתיב על הפנקס (דף ר"א). "האשה החשובה מרת חי' בת הרבני המניח מ"ו צני הירש הכהן בקשה מאתנו "להיותה נמנה בתוך החבורה, ולהיות שמה נקרא בשם בעלת החבורה שלנו "להיותה נמפלה לעושי מצוה ממצות חבורה קדישא גומלי חסדים של אמת, ולהיות דינה כדון כל בעלי חבורה שלנו לכל... והתקנות של בעלי החבורה שלנו ולכל הענינים וכבר סילקה מעות קדימה... והסכמנו כילנו הח"מ להכניסה לתוך החבורה שלנו והרי האשה חי' הנ"ל כאחד מבני החבורה שלנו לכל פרטי הדברים וכל התקנות הנהיג בכני החבורה שלנו לכל הענינים בחייהם "ובמותם, אך בזאת הענין שאין נוהג בנשים כאנשים לענין להיות פתקאה בתוך "גידל הקלפי דלא אורח ארעא, אבל לשאר ענינים היא ככל האנשים הנמנים "בתוך החבורה שלנו הן בחי' שלה ואחר אשר ימלאו "מיה ניהגת בה כפי "התיקין והנהוג כ"א מבני החבורה... ומה שנעשה בהסכמה שלנו באנו עה"ח

"היום יום ב' כ"ז ניסן תקס"ז לפ"ק". וכן מצאתי בהפנקס השני שנתקבלה אשה אחת להח"ק.

יב.

על דבר המרוטמים.

מקור ומוכן השם מרוטין הנשאר בהח"ק עד היום לא ידעתי אך כפי שהבנתי מן הפנקסים, האנשים אשר נתחברו להח"ק, כל משך השלש שנים שהיו מחויבים לשרת ולעבוד אצל החבורה (כאשר כתבתי לעיל) היו נקראים בשם מרוטמים, המה הלכו אצל החולה שהיה בעיר לשמשו כיום וללון אצלו בלילה כל אחד ביום המשערע שלו, המה היו אצל המהרה ואצל הלויית המת וכן בשעת הקבירה ולא היו רשאים לחזור מן הבית עולם בשעת הקבירה עד זבולא בתרייתא. המרוטמים היו מחויבים לשמש את הגנבים הן בעת אסיפת הגנבים הן בעת סעודה מחויבים כולם לשמש כל מיני שימוש והיה להם איש ממנה הנקרא ראש המרוטמים אשר כולם סרו למשמעתו לקיים פקודתו ולמלאות את כל התקנות אשר התקינו להם מיסדי החבורה מקדמת דנא, ומי מהמרוטמים אשר עבר על איזה תקנה נדחה מן החבורה לעולם המרוטמים המה קודמין לאחר להניח את המת אל הקבר אם לא יהיו שמה ראשי החבורה המה הלכו עם הפושקים בעת הלוייה והמעית. היה שייך להם, עוד היה להם תקנות הרבה אשר מצאתי כתיובים על הפנקסים ולא רציתי להעתיק.

יג.

תקנות חדשות לפי צורך הזמן.

אלופי החבורה שקדו מאד על תקנת החבורה, ובכל פעם שנעשה קלקול או שנפרץ פרץ בהח"ק, התאספי אלופי הגנבים ותקנו תקנות חדשות גדרו גדר עמדו בפרץ קבלו עליהם ועל כל הבאים אחריהם לבל יעברו על התקנית ועל הנדרים כאלה שבועה וחרם, והכל לאלימא סלתא לחוק את עמידוי החבורה לבל תמוט, ואם אמרתי להעתיק את כל התקנות שנתחדשו בכל פעם יאריכו הדברים ולא יכילם כמה גליונות אך שתי תקנות ראיתי (לפי הסמרה אשר הצבתי לי) נאות להעתיקן הנה.

א. כפי שכתבתי לעיל הי' להח"ק כלי כסף (כתרים מסים עין חיים קיפסאות) קנין ורכיש החבורה כמה שנדבו הנדיבים בעם לכבוד החבורה או מה שקנו מכסף החבורה ולפעמים מפני הדוחק והצורך אם למינת הח"ק או לצורך וטיבת הקהלה הוכרחו הגנבים בהסכמת החבירים להשכין את כלי הכסף מהח"ק ביד זרים וכפי הנראה נפלו הכלים ליד גיים ונתגלגל ע"י זה צרה ומצוקה וחילול השם לכן עמדו או אלופי הח"ק ותקנו תקנה חמורה כאלה שבועה וחרם וכתבו על הפנקס לזכרון (פ"ר ד' ס"ז), והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את ה' הוא מגדף אם יעבור הגר ולחיקה הזאת לא "תחום עיני אחיו עליו ולא ישמע לזעקתו. ואסור הוא יהי' ככל חתיכא דאיסורא" לבוא בקהל ה'. אף כי להצטרף אותו בשום דבר מצוה והוא מעל מעל בהי' ילדום ידו למכור או ליתן במשכן איזה כלי קודש דחבורה קדישא דג"ח יצ"ו ילכל יפלו ח"ו עוד הפעם אחינו בני החבורה דג"ח יצ"ו בצרה מצוקה כמקדם.

'שלא נבוא ח"ו לידי חילול השם בין האומות כמקדם. ע"כ אנחנו כבוד אלופי הגבאים דח"ק יצ"ו עם כל בני החבורה דנ"ח יצ"ו יחד. באנו לעמוד ולגדוד פרץ "שיהי' לחימה ולכריח דלתיים מעתה ועד ביאת הגואל צדק שיבוא ב"ב, שכל "מי שיהי' אף איזה ת"ח או רב או צורכא מרבנן שירים נפשו ואת ידו הן "בפיתוי דברים הן באלמות למעול מעל בה' לעבור ולהקל בנדר ובחוקה הזאת 'מיחרם הן בעולם הזה והן בעו"ה מן השמים ועל ראשו ועל כל בני משפחתי "יחול כל האלות הכתובות בספר תורת משה ולא יהי' לו נין ונכד לזרעו. אך "אם ח"ו יהי' הרבר להצלה גדולה דהיינו הצלת נפשות ציבור אוי יתקרבו "שלשה תלמידי חכמים מפורסמים במעשיהם ועל פיהם יפתחו שערי היתר ליתן "במשכן איזה כלי הקודש מחבורה דנ"ח יצ"ו ת"י איזה בר ישראל כשר והגון. "אבל ת"י איזה איש שלא מכני עמנו אסור כנ"ל ומעולם לא יהי' שום היתר יפתח אפילו מן השמים. כל אלה עשינו לכבוד המקום ולכבוד תורתנו הק' "בצירוף כל העדה הקדושה הזאת עם הרב המאור הגדול אב"ד דקהילתנו "בראש". ולא נכתב הזמן אשר בו נכתבה התקנה אך בפנקס השני דף צ"ו :

מצאתי ג"כ שתקנו כעין תקנה הזאת בשנת ת"ק לפ"ק.

ב. מפני שלפעמים נתקבלו להחבורה אנשים שאינם מהוגנים וע"י זה נעשה קלקול ופרץ בהחבורה והחלה להתמוטט לכן עמרו ראשי הח"ק סגרו את הפנקס וגזרו לבלתי התקבל שום חבר להח"ק במשך כמה שנים. כן מצאתי בשני הפנקסים כמה פעמים ומפני האריכות אי אפשר להעתיק את הכל אך תקנה אחת ראיתי כי טוב להעתיק לפני הקוראים אשר ידעתי כי יומתק לחכם. בפ"ר ד' ק"ח כתוב, בהתאסף כבוד החבורה קדישא וכל אלופי הגבאים "דהשתא ודאשתקד ועיינו והשניחו על תקנות החבורה קדישא בכל הדברים "הנצרכים, וראו גודל הפרצה כי רבה בריבוי אחר ריבוי, לבוא לתוך החבורה מי "שנדבה לבו אומר הרי זה עולה לחבורה, ומקלקל בחבורה שלא כשורה, אשר "מבלתי אפשר לפרוש הפרץ מרובה. נלל בן עלה במוסכם כל החבורה ובחרם "וב"ן על כל האמור, שחלילה וחלילה להגבאים או להבוררים להכניס לשום אדם יהי' מי שיהי' אף מי שיש לו כתב משום קהלה וקהלה ואף מכל ראשי "הקהלה, לא יזכר ולא יפקד לבוא לתוך החבורה מהיום עד כלות ששה שנים "והחרם הגדול הל על כל מי שיפרוץ... (כאן דלגתי מפני האריכות) היום יום "אי י"ט מרחשון תקל"ב". ובראש החתומים בא הג"מ נפתלי הירץ הכהן אב"ד דקלויז ואחריו הרב ר' מרדכי בהגאון מפינסק, ובשנת תקל"ז כאשר כלו הששה שנים מצאתי בפנקס ד' קמ"ה כדברים האלה, "אנחנו אלה פה כולנו ח"מ באסיפת "שלחן מלא וגדוש כל (כאן בלה הנייד וחסר בכל שורה תיבות) דחבורה קדישא "גומלי חסד של אמת באנו לשקוד על תקנות בני החבורה לאילימי מלתא... "בפנקס בצפון שמיר בגזירת עירין ובחרם חסור אשר זר לא יקרב לגשת אל "הקידוש... המבואר בפנקס החבורה. והנה זה קרב זמן והגיע עת זמן המונבל 'בר"ח מרחשון... עשינו משמרת למשמרת למלאות דבריהם דברי הראשונים אשר "אזנו ותקנו תקנות קבועות שנו חכמים שלא יהי'... אחת מהן יפות נמנין "ומושבין את יריהם על מי ומי אשר בא לקראתם כי יתנו עיניהם במשפחה במל "כבוד החבורה ותהי להרפות ומהראוי היה להיות הפנקס שלנו סגור ומסוגר "שלא למנות לשום אדם... להיות שנשתרגו עלינו חובות אשר אנחנו חבין סך

"מכסים ואין לכסף מוצא מתי גם אדם אין לעבוד למעמד... אקצירי ימריעי
 "ר"ל לזאת קבלנו על עצמנו כאלה וכשביעה ובחרם חסור שחתיכא דאיסורא
 "מלמנות... מר"ח מרחשון הנ"ל עד משך ששה שנים רצופים יותר מן ארבעה
 "אנשים בכל שנה ושנה. ומן ארבעה... עפ"י אופנים המבוארים, מי שהוא
 "מורינו בן מוריני לא יפחות מעית קדימה מן ששה אדומים ומי שהוא חבר בן
 "מוריני לא יפחות מעית קדימה מן ששנה אדומים. ומי שהוא חבר בן חבר לא
 יפחות מן עשרה אדומים... שמחוייב לשרת ועבד הלוי אשר ילוה עלינו לא פחות
 "ממשך שלשה שנים רצופים שלא לגרוע מתקנות קדמונים (כאן דלגתי) ואף
 "מי שיביא כתב מאיזה קהלה שהוא נמנה בחבורה שלהם לא יגרע ערכו...
 "הנ"ל עפ"י אופנים רק בדבר זה הוא יצא מן הכלל שאין חוב השירות עליו כלל
 יוכלל. וכ"א אם יהי' הכתב בחתימת הרב אב"ד ודייני צדק מקהלתו. כל הנ"ל
 "נעשה באסיפה שלימה בשלחן מלא וגדוש. והעניש הנ"ל על הנמנה בתוך
 "החבורה שלא עפ"י תקנות הנ"ל כעל המקבלים שניהם באוהרה ופורך גדר
 "ישכנו נחש... ד' ימים לחידוש אייר דהאי שתא שנת תק"ל זיין. בשנת תקל"ח
 כאשר נתקבל הנאון החסיד בעל, מאיר נתיבים" ז"ל לאב"ד פה בא הוא לאשר
 ולקיים את התקנה וכתב בכתב ידו (כתיבה יפה ותמה) דברים אחרים לתוקף
 ועזו ומסיים, הגני נתן... שחלילה הולין הוא להם לעבור על גזירת החרם... וכל
 השימעים ומקיימים תבוא עליהם ברכה. הכ"ד היום יום ג' כ"ז תשרי שנת
 ת"ק ב'ל"ו ברכה הק' מאיר החינה פה ק"ק אוסטררה והגליל ומצ"פ לגליל
 לבוב והמדינות.

ג. עוד תקנה אחת מצאתי נכון להעתיקה והיא כתובה על פ' שני
 ד' רע"ט, גורקה ספי החבורה תקנה זאת מטעם הכסום אצלנו והיינו כשיגיע
 "פסח וקודם פסח אנחנו שולחין סמעות החבורה מעות חטין כנהוג בכל שנה
 "קבלנו על עצמנו לשלוח מעות חטין דוקא ע"י לומדי תורה ולשלם להלומדי
 "תורה מן החבורה שכר הליכה וטרחה שלהם ותוקף תקנה הזאת כתיקף כל
 "תקנות החבורה היום יום ד' ה' אייר הקסמ"ך.

יד.

כבוד ועזו החבורה.

א. על פי האמור עד הנה ראינו כי הח"ק פעלה הרבה לטובת העיר
 בכלל. היא היתה רוח החיה בכל צרכי הציבור ועמוד התוך שכל הקהלה
 וכל כבודה נשען עליו. לכן מיסדי החבורה והבאים אחריהם המה ראו לחזק את
 יסודי החבורה לבצר את עמדתה על אשיות חזקות לכל תמוט. כי יראו פן
 בנפול עזור יכשל העזור ובהתמוטטת החבורה, תתמוטט כל הכירה. ולכן הכו
 גודל להחבורה, כבוד ועזו להגבאים, והפארת לכל החבירים. גם בבהכנ"ס
 הגדולה חלקו כבוד גדול לגבאי הח"ק וכל החבירים ונבאי הח"ק המה היו ראש
 וראשון בכל דבר כבוד בבהכנ"ס הגדולה השייך להח"ק כמו שמצאתי כתוב
 על הפנקס שני (ד' פ'), חלקנו כבוד לכבוד האלופים... שהמה שניהם
 "נקראים ראש וראשון בכל דבר כבוד בבהכנ"ס הגדולה דקהלה יצ"ו השייך
 "לכבוד החבורה קדישא ג"ח ש"א יום ה' ד' חשון תפ"ט. ומן הושענא רבא עד
 אחר החג ושבת בראשית בכלל קבאי לעלות התורה בבהכנ"ס הגדולה רק את

אנשי הח"ק ואין קץ להכבוד אשר חלקו להנבאי הראשון ולכל הנבאים ביום שמיני עצרת וביום שמחת תורה וביותר כליל שמחת תורה אשר או עברו כל אנשי הח"ק בסך ואביקות בידם להוליך את הנבאי הראשון לבהכנ"ס הגדולה לעשות סדר ההקפות.

ב. האיש אשר העיו פניו לדבר סרה על החבורה או פגע בכבוד הנבאים או בכבוד המתעסקים וכן אחד מן החברים אשר הרהיב עו בנפשו לעבור על אחת מן התקנות בשאט בנפש היה נחשב כאלו בא להרס את מוסדי העיר ולקעקע את כל הבירה חמת החבורה נתכה עליו וכל החברים התאספו כולם כאיש אחד והבדילו אותו מן קהל החבורה. ולפעמים החרימו אותו בשמתא וארור הציבו אותו על עמוד הקלון ואת שמו חרתו על הפנקס לחרפה ולדרואן עולם, למען ישמעו וייראו ונוסרו כל אנשים ולא יזידון עוד לדבר סרה או לעבור על תקנות החבורה יסוד מוסד כל העיו כולה. ככתוב על שני הפנקסים אשר אם אמרתי להעתיק כמו את כל הנמצא כתיב יארכי הדברים מאד ולא יכולים כמה גליונות אך מעט מועיר אעתיק לכאן ומהם יראה הקורא ויבין כבוד החבורה ותיקף חסנה בימים הראשונים. ואם לפי דעתנו נדשו את הסאה והפריזו על המרה אך מפני שידענו כי הראשונים נז' כל כוונתם היתה לשם שמים מוכרחים אנחנו לדונם לכף זכות ובכנון זה אמרינן לא שהדין כך אלא שהשעה צריכה לכך.

ג. בפ"ר (ד' ע"ד) כתוב, עפ"י הפצרות ובקשות הנעלה הר"ר בנימין ב"הר"ר... סג"ל שמאד חשקה נפשו לעמוד לשרת בקודש... וקיבל אנפשו "לעשות ששה שנים שירות החבורה יצ"ו... בכך הסכמנו וקרבנו אותו... ומעות "קרימה יתן ששה אדומים... וראשי אלופי הנבאים באו בחתימתם כמשפט. זכרף הנה תיכף אחר חתימות הנבאים כתוב, להיות שהר"ר בנימין הג"ל פרץ נדר 'ולא עמד לשירות החבורה במשמר שלו כפי התקנה אשר אונו ותקנו... והר"ר בנימין הג"ל לא רצה לצייט ולשמור משמרתו לילך ללין אצל החילה כאשר נתברר לפנינו החבורה עפ"י עדים כשרים ואף גם כי פער פיו בלי חוק לבנות "את האיש נכבד הר"ר צבי הירש במ"ו בנימין שוחט סג"ל, בכך עלה במוסכם "שלחן מלא כבוד אלופי הנבאים שיהי' דינו להרחיב משך שירות שלו עוד שתי "שנים כמבואר בנוף הפסק... יום ג' ב' אלול תקב"א לפ"ק. ובשולי דף זה כתוב, יען ראינו שהנעלה כבר בנימין סג"ל היוזק בדבר להמרות פי אלופי הנבאים ואף כי העידו עדים כשרים נאמנים שדיבר סרה נגד כבוד החבורה יצ"ו, ואף כי שנכשל בדבר הכמים אשר אין להעלותו על הכתב מפני כבוד החבורה יצ"ו, לזאת ישבנו יחד ושקלנו וטרינו ועלה במוסכם שלחן מלא וטהור "כבוד אלופי הנבאים יצ"ו שלא יהי' לכמר בנימין שום קלפי ואיסורו איסור עולם "לבוא לתוך הפתקאות להקלפי רק מחויב לעמיד לשרת כל ימיו בלי שום התרה "בעולם ופירץ נדר וכו' היום יום ה' ד' מנחם אב תקב"ד". ואצל הדברים האלה נכתב מן הצד על הגליון כלשון הנה, משפט האיש מרי בנימין בן יעקב "כי עקב וענוש הוא מעשהו ומשפטו מבואר דינו בספר הישר בדרך פ"ג "ע"ב ושם נראה קלונו ומשפטו חרוץ על הלוח לזכרון בהיכל ה' המה". והנה אף כי נפשי סלדה בחילה להעתיק את כל הדברים הכתובים שם אכן יען כי עריבים עלינו דברי קדמונינו אשר כל מעשיהם באמונה ארית. מורי

עם בשמי והעתקתי את הדברים כמו שהם כתיבים והקורא המבין ידון אותי במישרים ויכריע את מאוני משפטי לכף זכות כי לא אוכל לקצר במקום שחובבי קדמוניות אמרו להאריך.

ד. ואלה הדברים כתיבים שם בדף פ"ג. בנימין כזאב יטרוף טורף נפשו, באפו ועברתו עובר על דברי חכמים כדרכונות וכמסמרים נמועים על אדני פו, ויקר דבר ה' אשר כפעל ידיו ישולם לו ותיסרו רעתי ומשובתי יהא חרות על, לוחות העדות לתורה ולתעודה בישראל. כתוב וחתום בספר הישר ופנקס כבוד, בני החבורה קדישא. אחרי אשר קם איש מרון ויעש בזרון לבו לכלתי שמוע, ולכלתי קחת מוסר. וציץ ופרח מטה רשע להיות מקלקל בחבורה לספות חרון, אף על הראשונים. והאחרון הכביד ברוח שבט פיו פער לכלי חוק ידת לכתוב, אפס קצה מעשהו אשר לא טוב עשה בעמיו זה הבא ברשעה רשעי על פניו, ויכחינו אשר היכח ברכים גלה נבלתי וזרון לבו השיאו לאשמה אשם חמאת, יעון מרי לגלות קלון במקום כבוד שנתכבד מקדם להיות כאחד מן המניים, לזאת הגלה רעתי בקהל ועדה השלימה שמשלימין דבריהם לכבוד ותפארת ולהיות, למשמרת בעט ברזל ועופרת למען יעמדו ימים רבים על הספר להסר את מטה, חיבל ושבט בנימין צעיר ורודה באף מתוך ספר החיים ועם צדיקים אל יכתב, ויסורו ממא יקראו למו. במקהלות עם ה' אלה לא יפקד ולא יזכר שמו וצא יאמר, לו ממחברת הקידוש בדר ישב מחוץ למחנה חבורא קדישא יהא מישבי, וקיימנו וקבלנו על עצמינו ועל כל הנלוים לנו בלאו דלא תסור מכל התורה, והמצוה הזאת לבל יזכר ויפקד שמו של העובר הנ"ל על הספר כל הימים למען, ישמעו בני עולה ולא יוסיפו לענות סרה לסור מדרכי החיים והשלוים. ושלוים, להשומעים ומכנינים ישבנו כבוד בנעימים. כ"ד כבוד אלופי רוזני אלופי נבאי, דכבוד החבורה הקדושה באסיפה ובעדה שלימה המשלמין דברי ה' בצירוף כביר, השוכן אתנו בכל מקום אשר הרחנו וחלילה על הפורץ מכתב זאת חוקה ולא, יעבור ופורץ נדר וכי'. הכ"ד היום יום א' א' דר"ח אדר תקלמ"ד לפ"ק.

ה. קירא יקר תחלה דמיתי להעתיק עוד דברים אחדים הנוגעים לענין זה. כעה נחמתי וטעמי ונמיקי עמי. לכן אך דבר אחר אעתיק עוד ואסתגר בזה, בפ"ש ד' קצ"ב נמצא כתוב, "הר... התרים נגד אלופי רוזני נגידי הקהלה ולא, אבה לשמוע לדברי אלופי הקהל כפי אשר יצא מפייהם. וברירה ניתנה לו או, "שיאמר בבהכנ"ס הגדולה, "אמנם חמאתי" בשבת פ' בהעלותך או שלא יבוא, "פתקאו לתוך הקלפי של חבורא קדישא לעולם וגם לא יהיה לו שום התמנית, "זניחא לי' בהא שלא יובא פתקאו כנ"ל ולא שום התמונות כנ"ל בחבורא קדישא, "לעולם. לזאת רשמנו דבר זה בפנקס הלוי ויקוים בו כמה דפסיק אנפשי' שלא, "יובא פתקאו בתוך הקלפי ולא יהי' לו שום התמנית בעולם בחבורא קדישא מהיים, "יהלאה. ולהיות הדבר לזכרון לחיק עולם ולא יעבור גלל כן דבר זה נרשם לכל, "דור ודור עם עולם. יום א' שלח לך אנשים תקמ"ט פה ק' אוסמרהא. ועל זאת, "באנו עה"ח, הכ"ד אלופי נגידי הנבאים בצירוף יחירי סגולה".

טו.

התרת חרמות וישמתות.

א. הקדמונים מיסדי החבורה שקרו על תקנות החבורה ועשו חיזוק.

לדבריהם בקנסות ועונשים על כל העובר ומשנה כל שהוא מן תקנות וניזירות החבורה אבל לא ברעם ורעש החרמות ושמתות הרעימו על כל העובר על תקנות וניזירות החבורה, והבאים אחריהם (אילי לאילימי מילתא מפני שהשעה היתה צריכה לכך) החמירו על עצמם לקיים את כל הנאמר בתקנות וניזירות החבורה באלות ושבועות שמתות וחתיכא דאיסורא וברכות הימים נהפך להם לרועץ מפני שלפעמים לא היו יכולים רוב הציבור לעמוד בגזירות ותקנות החבורה והחילו לולול בהן ומתוך חומרא באי לידי קולא לעצמם ועברו גם על החרמות והשמתות. את כל זאת ראו אלופי החבורה והתכוננו ומשום עת לעשות לה' התאספו יחד כל בני החבורה הנבאים הראשים האלופים בשנת תקמ"ב והסכימו להפר ולבטל את כל האלות והשמתות לבל יהיו חלין כלל וכלל ולא יזכר שום שם חרם ושמתא וארור בהפנקס והעובר על תקנות החבורה ענש יענש כפי ראות עיני הנבאים אשר יהי' בימיו ולא יותר. את התקנה הזאת מצאתי נכון להעתיקה כמו שהיא כתיבה על פנקס השני (ד' קס"ח).

ב. „אנחנו אלה פה כילנו חיים ח"מ אפנו אסיפה שלימה כנסי' שהיא לשם שמים לפקח בעסק החבורה שלנו ואחרי שקראנו שנים ושלוש דלתות בפנקס הלז, אלה דברי הברית והחוקים אשר אזנו ויסדו דוד ודוד ומנהיגיו וחכמיו חכמים עשו חיזוק לדבריהם. כל המשנה אף דיבור א' מכל הדברים הנאמרים בפנקס הלז יוקנס קנס עצום לפי ראות עיני הנבאים, והנה ברבות העתים החמירו בני ישראל על עצמם לאסר איסר על נפשם ולגזור בחרמות וישמתות ובאלה ושבועה לקיים עליהם כל היוצא מפייהם ומפי כתבם אשר יצרות על הלוחות בפנקס הלז ומתוך חומר שהחמירו על עצמם בתחלתם בחומר עונש החרמות ושבועות הקלו בסופן לולול בחרמות ובשבועות ואיסורין. להיות שיש כמה גזירות ותקנות שאין רוב הציבור יכולין לעמוד על עצמם לזאת אמרנו למען לא תהי זאת לפוקה ולמכשול, הננו מעתה נמנן באסיפה שלימה ומבטלין מעתה עד עולם כל החרמות והשמתות והאיסורים והשבועות והאלות הכתובות בפנקס הלז כולהון יהון שרן והננו מתירין כל החרמות וישמתות והגדוים והשבועות והאיסורים והאלות והחתיכא דאיסורי כל מה ישקבלו בני החבורה על עצמם מיום הוסרה עד עתה הן בכתב והן בע"פ לא יהון חלין כלל וכלל. וכשם שאנחנו מתירין כן יהיו מתירין בבית דין של מעלה ולא יעשו שום רשם כלל, ומדיום והלאה הם מלהזכיר בשם איסור וחרם ושבועה ואלה וחתיכא דאיסורא הן בע"פ או בכתב רק יהי' נידון העובר על תקנות החבורה כדן הפורץ גדר לפי ראות עיני הנבאים אשר יהיו בימים ההם וראשי החבורה, ולהיות לראי' באנו עה"ח היום יום הששי ארבעה ימים לחודש סבת תקמ"ב, כ"ד כבוד אלופי ראשי נגידי הבוררים דחבורה קדישא ג"ח של אמת דפה ק"ק אוסטרהא בצירוף בני החבורה קדישא, ולמדון משימה אחרונה שכל החרמות והשבועות שיהי' נעשה מעתה בתוך החבורה שלנו הננו מבטלין איתן מעכשיו שלא יהא בהם שום ממש. כ"ד אלופי החבורה." ועל החתום באו כל אלופי הח'.

זו.

לקורות העיר.

כבר מלתי אמורה כי כל קורות ומאורעות העיר וכל אשר עבר עליה בימי קדם נחל העת גרפם. שוט שוטף הזמן שמפם לתהומות ים הנשיה ונשכח הכל, אך כאשר יציל הרועה מפי הארי בדל אוון ושתי כרעים, כן הצלתי מפי הזמן ארי טורף מבלה ומבלה, מעט מן קורות העיר אשר קרו ויאתיו במשך הזמן מן שנת ת"ח והלאה והנני כותב על המזכרת לזכר עולם.

גזירות ת"ח ות"ט.

א. בשנת ת"ח לאלף הששי בא חמיל הוא חמליניצקי עם חילו הקאזאקין לעירנו קהלה קדושה אשר היתה או מרובה באוכלוסין וככלוב מלא עוף כן היתה מלאה צדיקים וגאונים, חכמים ונבונים, נדיבים וקצינים, כרי לבב יקרים מפנינים (לשון ס' צער בת רבים) ופלם בה נתיב לאפו עשה בה הרג רב אלף וחמש מאות בעלי בתים כלומר בתי אב שהם היו בערכך יותר משבעת אלפים נפשות גדולים וקטנים ו) הרג מבח תלה על עץ אבות ובנים ולא חמל. את בית הכנסת הגדולה והקדושה עשה לארות סוסים ומקום הצדק שם היתה הרשעה לענית בה בני אדם בכל מיתות משונות. כל היהודים שמצא בעיר העביר בשלח, לבר השרידים אשר שדרו וברחו מן העיר ונמלטו על נפשם ובין הנמלטים היו הנאון הגדול מוהר"ר נתן נטע כהנא אב"ד הגליל מעירנו ז"ל והנאון הגדול בעל המ"ז ז"ל שהיה אז אב"ד ור"מ בהקליו הגדולה דפה (עיין בספרי במקום) והנה לדאבון לבנו לא נדע לקרוא בשם את כל הגאונים והצדיקים מעירנו אשר השלימו אז את נפשם נהרגו ונשחמו או נתלו על קדושת השם מלבד איש קדוש אחד ושמו ר' יעקב חסיד נשאר שמו הקדוש וזכר בספר „צער בת רבים“ (ראה הלאה) שנהרג על קדושת השם הי"ד.

ב. ובשנת ת"ט כאשר שקמה המלחמה מעט 2) התלקמו לעירנו בערך שלש מאות בעלי בתים שמלטי את נפשם וברחו מן העיר בשנת ת"ח ורצו לבנות את הנשמות. אך העירונים מעירנו שלחו חרש והודיעו להקאזאקין כי התאספו היהודים עם רכושם והמה בעיר, חיש מהר באו הקאזאקין והרגו את יתר הפליטה עשו שמית בעיר ערו ערו עד היסוד בה מן בתי החומה הסירו את הנגות שברו את הדלתות והחלונות חפרו חפירות מתחת רצפות הבתים (כי העירונים אמרו להם אשר יהודים ממנו תחת הרצפות את כספם וזהבם) את כל בתי העץ הציתו ושרפו באש וכל העיר הפכו לגלים נצים. כפי שכתב לי החכם ר' שמעון דובנאון ממקור נאמן 3) לא נשאר מכל בתי היהודים כי אם חמשה בתים גם את בתי

1) עיין בספרי „ילקוט מנחם“ בהקדמה להסליחות מה"ז שם ברתי הדברים. 2) עיין שם בהסליחות הערה ו' שם הארכתי והבאתי מקור להדברים ועיין הלאה כאן בהמבוא. 3) כעת ראיתי בספר „רעגיסטי אי נאדפיט“ סימן 992 שאחד מבני עירנו ישראל קאפאלינוויטש שמו נשבע שבועה תמורה בשם לפני בית המשפט בעיר לויצק בשנת 1661, (תכ"א) אשר בשני צדדי שררות עיר אוסטרא היינו צד הארון סאגרימורסקי וצד הארון קראקאוסקי לא נמצאו רק המשה בתי היהודים ולא יותר והשבועה הזאת נכתב על ספר פנקס עיר לויצק בשנת 1661, 16 סקנטיאבר.

כנסיות ובתי מדרשות שרפו הרסו עד היסוד גם. גם הקלויז הגדולה נחרבה אז מלבד בהכנס הגדולה אשר אחר שבזווה והציגוה ככלי ריק נמלטה מן המהפכה לתפארת עירנו. עד היום נשארו בתוך הרחובות אשר לקצה העיר ארבעה בתי קברות קטנים אשר לפי המסורה מהדורות שלפנינו, שמה קברו את החללים שנפלו חלל בידי המיל והקאזאקין. ובכל שנה ביום תשעה באב ילכו שמה אנשים ונשים לזרוק שמה שימים (מנהג ישן נושן בעירנו באין מגיד מעמו ומקורו) כמו שעשים בהליכתם על בית הקברות הגדול ביום ההוא. כפי השערתו היה מקדם מקום בתי קברות הללו חוץ לעיר היינו מחוץ להחומה ואח"כ כאשר נהרסה החומה והעיר פרצה ימין ושמאל נמצא מקום בתוך העיר.

ג. ולהשלמת הדברים הנני להעתיק את דברי החכמים סופרי קורות שנת ת"ח ה'ת"ש בכל מקום אשר זיכרו וירידו בשיחם את הריסת עירנו ואת הטבח הגדול אשר עשו בה באכזריות חימה חמיל והקאזאקין קינה היא ותהי לקינה.

בספר „צער בת רבים“ היא מספר פולניא — לה"ר אברהם בכמהור"ר שמואל אשכנזי נדפס ע"י החכם חוקר קדמוניות ח"י גורלאנד ז"ל באוצר הספרות לשנת ה'רמ"ח שמה יקונן מר לאמר: „ממאים ארורים באו לק"ק אוסטרא להתזן „קנקנות נפנים. יסבבו העיר בכל דפנים. ואין מקום לנוס לא לאחור ולא לפנים. „ואף לא מן הצד מפני חיות ופתנים. והיי בה הרבה צדיקים וגאונים. חכמים „ונבונים. נדיבים וקצינים. ברי לבב יקרים מפנינים. ליום וכהנים. שכל ימיהם „צמים ומתענים, ומרבים תחנונים. ומדברים חנונים. לפני ארון האדונים. „ונהרגו כולם בחצים וכידונים. שבעת אלפים גדולים וקטנים. ובבתי כנסיות „ובבתי מדרשים המסיימנים. בהמות וסוסים הבניסו לפנים. וכתבי קידש שכבו „על הארץ בודונים. וירמסו אתם בעזות פנים. חסיד אחד שמו ר' יעקב החסיד „איש אמינים. הרגו אתם ולא רצו לקחת פדיונים, כי אם במיתות חמורות „נדיונים. ותלו על עץ אב עם בנים. עוד חשבו אנשים צדיקים כמי הקדמונים „להיות ק"ק אוסטרא בינים. ובאו פעם שנית היונים. והרגו גדולים וקטנים. „בחרורים וקנים. וקלקלו חופת חתנים. והרבה נשים ובתולות לקחי באינם „השומנים. ואתן היו מממאים ומענים. ואתה ה' השומע אנקת אכיונים. תזכור „לנו ברית שלשת האיתנים. וחלצנו ממרוות פתנים. ותעשה נקמה בתנינים. „כפנים של זעם וחרונים. וכלים מכלים שונים.

ספר „צוק העתים“ למוהר"ר מאיר במוהר"ר שמואל ז"ל איש שעברשין, נדפס „ע"י החכם ח"י גורלאנד ז"ל באוצה"ס לשנת תרמ"ט. גם הוא יבכה לשבר בת „אוסטרא לאמר: „ק"ק אוסטרא העיר הגדולה, של חכמים וסופרים תורה וגדולה, „חשובים נבונים ואנשי סגולה, למדינת רוסיא היתה ממרפולין, הסכימו לברוח „למדינת פולין, והבריוו אדם כל ילון, ברחו קהל הקודש משם, והניחו אחריהם „קנין רכושם, ורבים בעונות נשארו שם, כי לא יכלו לברוח, וישארו שם בניון „ואנות, שבעי רגז יינעו כח, מיד כאשר יראה הנשר, באו הבוגדים קושרי קשר, „ועשו עם העירונים פשר, ויתחברו העירונים עם הצוררים, להרוג אותן היהודים „הנשארים, ויהרגו אתם במיתת אכזרים, ויחרבו את הקהלה הקדושה, והרגו „בניחלי דת מורשה, ואם על בנים רמשה, עזרת אנשים ועזרת נשים, בית הכנסת „קדש קדשים, עשו לארות סוסים ולפרשים, וישברו החלונות ויכזו הדלתות,

ויהרסו וישברו את האשישות, ויעשו בהן מופתים ואותות, ויחפרו ויכרו בכתים, בורות, כי העירוניהם נזורי נזרות הגידו להם שימצאו חפירות, וישארו בתים, הכננים מלבנים, בלי נגות ודלתית והלונים, בלי תנורים, ומפסלים ושלחנים, ובתי העץ ושאר בנינים, שרפו באש בלי מנינים, ויקחו תחלה כל הקנינים, ויחרבו כל הערים הסמוכות...".

עוד יקונן שם: "וכאשר נכתר אדוננו המלך קזמירוס יר"ה, נידע הדבר למורדים מהרה, ותקעו חרבם אל התערה, כשבת המלך על כסא מלכותו בחשון ת"ט בראשון למלכותו, או שב המירד לאחותו, אנשי אוסטרא קצת הנשארים, אשר נחבאו בכרכים ובכפרים, בשדות ונגות וראשי ההרים, כשמעם שנכתר המלך בכתר מלוכה, ושלח פריצים בקשת דרוכה, לשמור העיר מחמה שפוכה, ואמרו היהודים נחזור לבתינו, למה נמית ברעב כולנו, אולי שלום יהיה לנו. וישובו קצת יהודים לבתיהם, ויתחברו הפריצים עם שונאיהם ויפלו על היהודים, שניהם, ויהרגו ביהודים בעיר פעמים, ודמם נגרש כאפיקי מים, ונבלתם למאכל לעוף שמים...".

בספר פתחי תשובה להרב הכולל כמוהר"ר גבריאל בר' יהושע ז"ל אשר גם הוא ראה בעיניו את עני עמו בשבט עברה וצרה, ואת כל התלאה אשר מצאה את היהודים בשנת ת"ח ות"ט, יתאר לנו בשרד המליצה ובלשון צח את החורבן הגדול שנחרבו כמה מאית קהלות קדושות וביניהן בא גם זכר עירנו אשר נשא עליה קינה ומספר מר לאמר:

לא חמל את כל נאות יעקב הרם בעברתי.

בק"ק אוסטרא בקודש עלה באשו ותעל צהנתו.

העניי אשר נתן לבן אדם בו לענותו.

באוהל בת - ציון שפך כאש חמתו.

והמחבר בביאורו להחרוזים האלה יאמר "קובלנא כי הגדיל אויב לעשות בקודש ק"ק אוסטרא בבית הכנסת, להעלות באשו וצחנתו" היא לשון סירחון וזיהמה וזוהמה לעשות ממנו רפת בקר לכוסים ולהיות מוקצה לבית עניי לענות בו בני אדם יהודי או נוי. וגם הרבה לפשוע לשפוך חמתו כאש מקום הצדק שם הרשע דוקא הרשע מאר".

רבינו הגדול בעל הש"ך ז"ל, אשר ראה עני עמו בשנת ת"ח ות"ט וגם הוא ברח מחמת המציקים והלך בנולה והגה נכאים וייליל על שבר בה עמו במגלה עיפה אשר יסד לספר את כל הצרות והשמדות אשר עברו כמים על בני עמנו וכה יאמר שם: "ואח"כ הרגו בק"ק אוסטרה הנשארים שם בנחלתינו, והחריבו כל העיר וכל קהלותינו וכל הגלילות והישובים אשר סביבותינו".

בספר "יון מצולה", להאלוף החכם מיהר"ר נתן נטע בן הקדוש מוהר"ר משה הגובר זצ"ל מק"ק זסלב שהוא ברח ונמלט מהרב השודדים יספר לנו בספרו: "גזירה דק"ק אוסטרא", "וכן עשו בק"ק אוסטרא הבירה ויהרגו כשש מאות נפשות הנשארים שם".

ואח"כ יספר לנו מחורבן אשר עשו פעם שני וכן כתב שם:

גזירה שניה דק"ק אוסטרא", ויעשו אנשי העיר ק"ק אוסטרא בערמה ויטיבו עם היהודים בתחלה וכתבו ספרים בכל מקומות סניבותיהם אל היהודים, מן העיר אוסטרא שישבו לביתם ולא יתראו מפני הקאזאקין כי המלך עשה "שלום עמהם, והיהודים האיבונים היה להם שמחה גדולה כי היו סבורים שהאמת אתם, ונסעו לק"ק אוסטרא לערך ג' מאות נפשות וכאשר היו שם ג' שבועות מן "ר"ח אדר עד יום ג' ח"י אדר ת"ט לפ"ק, שלחו אנשי העיר אוסטרא אל הקאזאקין "שסכיב להם שיבואי מהרה לשם כי אצלם הרבה יהודים ושרים מעם פולין והמה יהי בעורם, ויהי בחצי הלילה ד' י"ט אדר הנ"ל באו כמה אלפים קאזאקין "לק"ק אוסטרא והרגו שם לכל השרים והיהודים על ממותיהם ולא נמלטו משם "רק ג' יהודים וראש אחד מהשרים עם שמנים אנשי חיל...". עוד יספר שם דברים הרבה אשר עברו על בני עירנו בשנת ת"ח ות"ט ולא יכולתי להעתיק את הכל ושם מזכיר את ר' משה צורף מק"ק אוסטרא.

בספר "טיט היון" להחכם מאד נעלה שמואל פייביש בן הנאון מוהר"ר נתן פיידיל מוויין כותב: "ומטם הלך לעיר הגדולה הקרושה אסטרא ושם אלף וחמש מאות בעלי בתים והיה [והיתה] ק"ק גדולה ועשירה עד מאד ונהרגו כמעט כולם". ואח"כ כותב, והחמיל חזר לאחרינו והלך עוד פעם לק"ק אסטרה. שבפעם הראשונה הרג כמו אלף וחמש מאות ב"ב ובפעם הזאת יתר הפליטה כמו כ' מאות ב"ב כמעט כולם".

הוי! דמי בקרבי אש שלהבת לבי תמס יהלוך בהעלותי על המזכרת את הריסת עירנו המעטירה אם בישראל אשר הרסוה וחללוה פריצים ודים ארורים ערו ערו עד היסוד כה (מי יודע כמה זכרונות קדמוניות מבני עירנו בפרט ומבני עמנו בכלל אשר אין ערך להם נאבדו ונשטפו ע"י מי הזידונים האלה) כל החיצות מרם נפשות נקים היו רחיצות ובכל רחובות שפכו כמים דם צדיקים וחסידים יסירי עולם. אולם חיש מהר אמצא נוחם לנפשי לבי יתרגש ויהפלא בראותי אשר בזמן קט מאד שנבה עירנו ותפרה ישע מהרה התנערה מעפר שוממתיה. הסירה את בנדי אלמנותה מעליה. ועוד הפעם ענדה עטרה לראשה עטרה משיבצת באבנים ופנינים יקרים המה הרבנים הגאינים הגדולים אשר חזרו לשבת על כסא הרבנות פה ופארם חבוש לראש עירנו עד היום. בשמם נתפאר ונתהלל. האח! נפלאים מעשיך ה' אשר תפליא לעשות לעם פלא (ועיין הלאה בספרי).

„שיר־לעֶר גיליף“.

ד. עוד אכתוב זכרון לדור אחרון את הצרות שמות ושערוריות שסבלו היהודים בעירנו מתלמידי בית מקלט הישועיים (יעווימסקי קלוימטיר) שהיה בעירנו (בילדותי ראיתי בחורבנו ואם גם אז כבר נהרס חלק גדול ממנו בכל זאת לא אוכל לתאר את ארכו ורחבו וחומותיו הוצורות והגבוהות-חמשה קומות-לחרייו ועליותיו אין מספר ומפני שגם בחורבנו היה (כמו מקדם) בית מקלט לגנבים ושודדים וכל עושי נבלה נהרס מטעם הממשלה וגם את היסודות חפרו והסיעו את האבנים ממקומם וכעת כמעט לא ניכר מקומו ורואיו יאמרו אי? שנפלו בכל פעם על היהודים גזלו שללו חמסי את החיים, וגם במתים שלחו יד הלכו על בית החיים שברו את המצבות הרסו את הקברים כאשר הוצרתי לעיל.

ומצאתי בפ"ש ד' רמ"ו משנת תע"ח, מתנה אגוזים וראוינקים להרעקטור עבור שקלקלו השילער המצבות בבית החיים". וכן מצאתי כמה פעמים ששלחי מתנית להרעקטור ולהפרעפיקט עבור השילער שלא ילכו לבית החיים כאשר כתבתי לעיל. וכן מצאתי שם (פ"ש ד' ה') משנת תע"ז, "חמשים ג"פ תיקון העקומאטקע לבית החיים שנאכדו בעת הרעש". והשערתי תאמר כי הרעש היה מהשיללער שעשו בכל פעם הריסות בבית החיים, זקני עירנו הזכירו את הריסות האלה בשם "שיללער גילויף" וזכורני בילדותי שמעתי כמה פעמים מפי נשים זקנות על כל צרה שלא תבוא היה רגיל על לשונן לאמר, "שיללער גילויף" (וכן מצאתי נזכר השיללער גילויף שהיה בעיר הגדולה לכוב בהקרמת הספר, איתן האורחי".

יז.

על הנסים.

אשר שמענו ונרעם ואבזחתינו ספרו לנו (תהלים ע"ח ב')

א. בין הרברים אשר הצלתי ורליתי מתהומות ים הנשיה יתנוסס נס אחד שנעשה להיהודים תישבי עירנו זה כמו יותר ממאה וחמשים שנה, אשר לזכר הנס הזה, בכל שנה כיום אמרו חג של פסח (1) קראו עצרה, כל בני העיר התאספו לבתי כנסיות ובתי מדרשות אמרו תהלים ומליחות עד חצות היום ואחר כן עשו משתה ושמחה. אך ברבות הזמן מפני צרות האחרונות נשתכחו נסים הראשונים ומעט מעט נשכח גם הנס הזה ואין זכר לו בפי אנשי עירנו ואף זקני עירנו החיים אתנו כעת לא ידעו מאומה מן הנס הזה, אך אנכי קבלתי הרברים מפי זקנים תורנים נאמנים שרידי הדור שלפנינו וראיה מצאתי לדבריהם בלוח המנהגים אשר בבהכנ"ס הגדולה לכן אמרתי להעלות את הנס הזה על "המזכרת" לרור אחרון למשמרת.

ב. במחצה השניה למאה החמישית (השנה לא ידעתי) ניסדו יחד הנכרים מכפר ווייביץ (סמוך לעירנו) ומכפר הסמוך אליו, הערימו סוד וחבלו תחבולות רשע לבוא אל העיר להרוג את כל היהודים ושללם לבו, ומפני שהעיר היתה או מוקפת חומה בצורה ורק דרך שערי המגדלים (2) באו או אל העיר, ידעו הנכרים אשר אם יבואו כולם בהמון רב חנורים בכלי נשק וכלי ספץ לא יתנו להם שומרי המגדלים לבוא אל העיר, ולא יפתחו את השערים, לכן הערימו מרמה לכסות על מזמתם וכה עשו, נתנו את כלי המפץ חרבות רמחים קרדומות

(1) בבהכנ"ס הגדולה על אחד מן העמודים אשר הביעה נשענת עליהם תלוי לוח קלף גדול. שם נכתבו כל המנהגים אשר תקנו הקדמונים לנהוג בבהכנ"ס לחול ולשבת ויו"ט ראש חודש דבר יום ביומי חוק ולא יעבור ובין המנהגים מצאתי, אמרו חג שאחר הפסח אומרים, אלו המליחות מ', אליך נשואות עונינו, י"א, אני יום אליך אקרא י"ב, איה כל נפלאותיך, זמנו, י"ט, חנו ה' חנו, וזכור יודיו בתוך השמנה עשרה ברכות סלח לנו.

(2) עוד בימינו אלה יחפורו במקום שהיו קירות החומה ויסיעו משם אבנים גדולות לבבביר, כעת לא נשאר מן קירות החומה רק שלשה מגדלים גבוהים וחוקים מאד נשאר בשלש פינות העיר, אשר החומה שהקיפה או את העיר חברה את שלשת המגדלים יחד, בכל מגדל שערים גדולים אשר דרך שם באו אל העיר. המגדלים נבנו על פי נועם מערכת מלאכת הנזירה ז'הבניה מחכמי הבונים יונים הקדמונים, מדהיבים עיני הרואה. ואם כי שנות מאות הרבה עברו עליהם המה עוד בתקפם וימים עם כל המקלעות ופסוריי ציצים כהיום אשר יצאו מזהת יד הבונים.

על עגלות מתחת ועליהם העמיסו עצים ושלחו אל העיר בבוקר, והמה חשבו לבוא אחר כן אל העיר אחד אחד למען לא תתגלה מזמתם ושם בעיר יחנודו כלי נשק ויעשו כלה ונחרצה מן היהודים, וביום אסרו חג של פסח בבוקר באו כמה עגלות עם עצים לפני שער העיר והנכרים מובילי העגלות קראו לשומרי המגדל לפתוח להם את השער, השומרים פתחו להם והמה באו עם העגלות אל רחוב השוק ושם עמדו. והיו כאשר באו אחרים מן הבעלי בתים לקנות עצים העלו הנכרים את דמי העצים על אהת שבע, ואחד מן הבעלי בתים אשר היה נחוץ לו עצים רצה לשלם עבור עגלה אחת כמו שאמר לו הנכרי אך היא לא רצה למכור לו בשום אופן. הדבר הזה העיר תמהון וחדש בלב האנשים אשר התקבצו שם בשוק, והנה אשה אחת אשר גם היא באה לקנות עצים כאשר התבוננה על העצים לראית אם יבשים הם ראתה והנה מתחת לעצים חרבות וקרדומות הרבה, ותגד בלטי אל האנשים אשר עמדו שמה, וכאשר גם האנשים החילו להביט בין גזרי העצים המה ראי כי בכל עגלה תחת העצים מונחים הרבה כלי משחית, הבעלי בתים אשר הבינו כי הלא דבר הוא רצו מהר אל הדוכס ויספרו לו הדברים אך הדוכס היה קצר אינים להיות להם מגן ומושיע כי לא היה לו אנשי חיל מלבד קאזאקין אחדים שומרי חצרו, היהודים ראשי העיר בראותם כי רעה נגד פניהם התעשתו ורצו מהר אל הקדריים (טאטאריין) עם עז וגבורי מלחמה אשר ישבו או בעירנו חוץ לחומה ברחוב הנקרא עד היום רחוב הקדריים (וטאטארשע גאס) ויתנפלו לפניהם ויבקשו מהם עזרה גם הבטיחו לתת די כסף פדיון נפשם, הטאטאריין נעתרו לבקשתם, חיש מהר הגרו כלי נשקם וירכבו על סוסים קלי המרוץ אשר היה להם ובאו אל העיר, ויצויו בטפניע אל הנכרים לפרוק את העצים מן העגלות, ויראו והנה העגלות מלאות כלי משחית ומחבל. הטאטאריים לקחו את כל כלי המשחית ואת הנכרים שמו במשמר, והיו לעת צהרים החילו הנכרים מן הכפרים להגות אל העיר גדודים גדודים, אך כאשר נודע להם כי נתגלה מזמתם וה' הפיר עצתם, מפני יראת הקדריים שבו בכלימה איש לביתו. לוכד הגם הזה תקנו אז גדולי עירנו אשר בכל אסרו חג של פסח יתאספו אנשים ונשים לבתי כנסיות יבתי מדרשים לאמר סליחות ותהלים עד חצות היום ואחר כך יעשו משתה ויום טוב, אך במשך הזמן וברבית הימים נשכח הנם ונשתקע המנהג ובכל זאת כל ימיו של הרב הגאון מוהר"ר יעקב ז"ל רפאפורט אב"ד דפה שהיה מחבב מאד תקנות הקדמונים והיה זהיר מאד לקיים מנהגי בהבנ"ם הגדולה, היה משלם מכיסו לעשרה אנשים שיאמרו תהלים ככל אסרו חג של פסח בבחבנ"ם הגדולה ומאו עלה הגאון הזה לשמים עלה עמו גם המנהג הזה נשתקעו ונשכחו הדברים באין זכר למו.

יח.

מגילת תמוז.

בשנת תקנ"ב 1792 כאשר נברה ממשלת רוסיה והלכה הלך וכבוש את ארץ פולין תחת שרביט מלכותה, באו חיל הרוסים עם שר צבאם סובאראו וצרו על עירנו מפאת דרומית מקום עיר החדשה, ומפני שחיל פולין אשר ברחו מן העיר עוד טרם שבאו חיל הרוסים דרסו את הנשרים אשר על נהר וויליא המפסיק

בין עיר הישנה לעיר החדשה לא יכלו חיל הרוסים לבוא לתוך העיר וחשבו אשר חיל פולין נמצא בעיר, לכן ביום החמישי לחודש תמוז לפנות היום החלו להמטיר כדורי בלע הרבה לתוך העיר וכמה אלפים כדורי קני רובה נפלו בכל רחובות העיר. ביום הששי לחודש תמוז כבוקר כאשר ראו מרחוק את בהכנס הגדולה והנביה מאד חשבו אותה לאחד מן המכצרים ושמו אותה מטרה לכדורי כלי תותח וגם לכדורי מפץ מלאים אבק שריפה (יאדרא) אשר בכחם להפיל גם את החימה היותר חזקה. כל אנשי העיר ברחו לבית הכנסת לחסות שם תחת קירותיה ולכן הבהכנסים וכל העורות אשר סביבה עם העלויות אשר על גביהן גם העורת גשים כולם היו מלאים אנשים נשים וטף. שם עמדו כולם והרבו תפלה ותחנונים בקול גדול ובכביה רבה מן חמישי לחודש קודם הלילה עד בוקר יום השביעי. ובחמלת ה' עליהם כל כדורי המפץ אשר ירו על בהכנסים לא נגעו בה לרעה ולא הפילו מן החימה אף לבנה אחת (מלבד כמותל דרומי הבקעה החימה במקום אחד וסדק רחוב ההילך מן היסוד עד ראש הכותל נראה עד היום) ועוד הפליא ה' לעשות כי גם הכדורים שנפלו לתוך בהכנסים בעד החלונות לא פגעו ולא נגעו בשום איש. וגם בתוך העיר שירו שמה כדורים לרובות לא נהרג שום איש מלבד איש אחד שעמד אצל בהכנסים של הקצין ר' שמואל ר' יעקבם (כעת רב ייב"י) פגע בו כדור אחד בראשו ונהרג שם וראשו נפל על פתח עזרת נשים של בהכנסים ר' יוזפא ז"ל וכן אשה אחת שנהרגה על הנשר. ביום הששי לפנות היום נתן שר הצבא פקודה להכין על יום מחר בבוקר עשרים כלי תותח הגדולים לירות בבוקר לתוך העיר וברעם ודעש יבואו שם להרוג את כל האנשים לעשות את העיר חורבן שממה יתל עולם. אך ה' ברוב רחמיו וחסדיו נתן חכמה בלב חכם הוא המיפלא מוהר"ר אליעזר אביו של הרב המניד מקמרנא (עיין בספרי סימן קצ"ג) והוא בחבטתו מלט את העיר. כי הוא עבר ביום השביעי בבוקר השכם את הנהר וייליא וכא לפני שר צבא הרוסים בכה ויתחנן אליו לאמר, למה תשחית את העיר בחנם הלא חיל פולין זה כמה ימים שכרחו מן העיר ואין איש שיעמיד נגדכם. אנא בואי עמי ואני אנהל אתכם ואראה לכם מקום בנהר אשר שם מי אפסים וכרגל תעברי דרך שם אל העיר כטח". דבריו מצאו חן בעיני שר הצבא ונעתר לבקשתו ויצוה את ה"ר אליעזר שהוא ילך לפני חילו להורות להם את הדרך. וביום ההוא הוא יום השביעי לחודש תמוז באו כל חיל הרוסים אל העיר כשלוש. שם כבדו אותם היהודים במאכל ומשתה ולא נגעו ברכוש היהודים מחוץ ועד שרוך נעל. אבותיני שהיו מחבבים את הצרות 1) כתבו את הנס על הכנילה, ולהורות לה' חסדו על הנסים ועל הנפלאות הסכימי כל גדולי העיר הרבנים והחכמים יושבי יעבך בהקליו עם כל אלופי מנהיגי העיר משני הצדדים והרב הגאון החסיד מוהר"ר אשר צבי זללה"ה מ"ם דפה בראשם, אשר בכל שנה ושנה ביום הששי לחודש לא יפתחו את החניות בבוקר, אך כל האנשים ונשים יתאספו בבתי כנסיות וכתתי מדרשות בבוקר להתפלל ואחר שיר של יום יאמרו את הקאפטיל "אהבתי בי ישמע" 2) ואח"כ יגמרו כל חמשה ספרי תהלים, וכל אנשים ונשים יתענו ולא

1) כנס' שבת דף י"ג ופ' שם רש"י ז"ל, מחבבין את הצרות' שננאלין והנס חביב עליהם להוכיחו לשבתו של הקב"ה וכותבין ופי הנס לעשותם ויט". 2) פעם אחת כאשר קראתי את הכנילה הזאת לפני האנשים אשר התאספו בבהכנסים הר שפר (בדרכי בכל שנה) לשמוע קריאת

ימעמו מאומה כל היום, חוץ מעוברת ומינקת, ומי שהיא חולה קצת יוכל לפדות עצמו בצדקה. ואת יום השביעי לחדש תמוז קבעו ליום ששון ושמחה משתה ויום טוב לבל יאמרו תחנון וכל אנשים ונשים ילבשו בגדי שבת ואסור כתענית אפילו תענית יאהר צייט ולעשות סעודה כסעודת פורים ולשלוח מתנות לאביונים וכן לקרית את המגילה הזאת כבתי כנסיות כליל שביעי של תמוז ולמחר בבוקר. בשנת תקנ"ג הדפיסו את המגילה בעירנו על לוח גדול עם שמות כל הגדולים אשר הסכימו וקבלו עליהם ועל זרעם את כל הכתוב בהמגילה וחתמו את עצמם. המגילה הזאת תלוי בבהכ"ם הגדולה והעתק ממנה נמצא בבהכ"ם הר שפר, וכן תלוי (לזכר הנם) בבהכ"ם הגדולה אחר מן הכדורים שנפל לתוך בהכ"ם ובכותל דרומית מכחוץ (אשר אליה ירו המורים) קבעו כדור גדול חציו שקוע בכותל וחציו נראה. סח לי ישיש אחר אשר זכיר וזכור עוד איך חגגו בעירנו את יום השביעי לחדש תמוז במשתה ושמחה, כל נכבדי העיר. לבשו בגדי יו"ט ופאר חבוש לראשם כובע השמריימיל, אך בימינו אלה ערבה כל שמחה שבת ממנו משוש. ורק בקריאת המגילה אנו יוצאים ידי החוב הגדול שקבלו אבותינו עליהם ועל זרעם . . . (1)

י"ט

בית הכנסת הגדולה.

בית הכנסת הגדולה, ידי בנינים חכמים חושבי מחשבת כללו את יפיה ותפארתה, כותלה הגבוהים והחוקים כיפת אבנים הנשענת על ארבעה עמודים בעלי שמונה קצות, מרהיבים את עין הרואה. מצד מערבית נבנו עזרות אנשים עליות על גבי עליות על פי מעם יתבנית הגזרה והבניה מחכמי הבונים בימים הקדמונים. בעליה השלישית שם מתפללים מנין היתיקין עד היום, מצד צפונית שם עזרות נשים, עליות על גבי עליות כבל עזרה כיפת אבנים חזקה ויפה מאד, אכן מלבד יפיה ותפארתה החימרי הדרת זקנה והוד קדושה חופפת עליה, וכל הבא אל תוכה יתרגש ויתפלא על חין ערכה וחרדת קידש ילבוש, איש בעל לב רגש כי ידרוך על מפתן הבית יעמוד ויבהל יחוש בקרבנו כמו קול קירא אליו, עמוד בן אדם! אל תחפזו ללכת הלאה, של נעלי החומר מעליך כי המקום הזה קידש הוא, במקום הזה התפללו אבות העולם גאונים צדיקים וחסידים אשר לשמם ולזכרם תדרוך נפש היפה עוז. המהרש"ל ז"ל ותלמידיו, הש"ה הקדוש ז"ל, המהרש"א ז"ל ועוד גאונים צדיקים יסירי עולם לפני הרש"ל ואחר המהרש"א שפכו צקן לחשב בבית הזה, וכמטר הרעיפי את לקחם הטוב ואת מוסרם לבני עדתם בשבת ומועד. המנהגים אשר הנהיגו בה הנאינים הראשונים נשארו קידש עד היום הזה, ומי האיש אשר ירהב עוז בנפשו לשנות מהמנהגים אף כחוט השערה ונקה? ולמען לא ישכחו את המנהגים ברבות הימים כתבו את כל המנהגים וסדר התפלות לחול שבת ויו"ט דבר יום ביומו על לוח נדול של קלף והוא תלוי שם על אחד מן העמודים אשר הבית נשען עליהם. הזמן אשר בו נבנתה וירי מי

המגלה הזכרתי לפניכם את מאמר הנ"ב (וסמכים קי"ח), דרש רבא מ"ד אהבתי כי ישמע ה', אמרה כנ"ו לפני הקב"ה איסתי אני אהובה לפניך בזמן שתשמע קול תחנוני. אשר לא אפנה כי על הכוונה הזאת יסדו לאמר את הקאמטיל „אהבתי כו" . . . (3) העתק המגילה עיין בהוספות.

יסדו אותה, ערפל חתולתי, ואם כי בעירנו קוראים אותה זה זמן כבר בשם בהכנ"ס של המהרש"א ולכן יאמינו רבים כי המהרש"א ז"ל בנה אותה בימיו אבל באמת לא בנים הדברים, אנחנו יודעים ברור ונעלה מעל כל ספק כי נבנתה זמן רב לפני המהרש"א ז"ל, ויש אומרים כי המהרש"א ז"ל בנה את עזרות הנשים, ואם אמנם עין דרואה והמבין יכיר בהכמה ראשונה כי עזרות הנשים לא נבנו בזמן אחד עם בית הכנסת ולא מתחת יד בונה אחד יצאו, בכל זאת לא לבי הולך גם לזה, והשערתי תאמר כי אם גם גדולים אחרים התפללו בבית הזה עוד לפני המהרש"א ז"ל אכן מפני שהעתיקו את מושבם לעיר אחרת וכמעט שנשכח שמם בעירנו לכן לא קראו אותה על שמם אך המהרש"א ז"ל שהיה אחריהם והתפלל בבהכנ"ס וגם גופו הקדוש ספון וטמון בבה"ק בעירנו ומקמן ועד גדול ישאו את שם קדשו על שפתם לכן נשאר שמו על בהכנ"ס עד היום כמו שקוראין היום את בהכנ"ס של ר' שמואל ר' יעקבם, על שם הרב ייב"ו ז"ל, מפני שהתפלל שם אחר ר"ש ר"י. (עיין הלאה בספרי).

חפצים כלים עתיקים או כתבים ופנקסים ישנים מזמן כבר שנבנתה לא מצאתי שם כי מלבד אשר חמיל וחילו שללו אותה והציגה ככלי ריק כאשר כתבתי עוד נשרפו ונאבדו הרבה כלי חמד שהיו בה בעת השריפה הגדולה שיצאה בעירנו בשנת תקס"ט כאשר כתבתי לעיל וזה כמו חמשים שנה אשר ננבים באו לה וננבו דים כתרים עתיקים עין חיים מנורות ומנורות תלויות מסים וכל כלי כסף עתיקים ויקרים מאד שנמלטו מן השריפה, אך ספרי תורות ישנות מאד מאד כתובות נכתב ישן מאד והרואה יכיר כי מאות בשנים עברו עליהן וכן פרוכות עתיקן מאד מרוקמות בזהב מלאכה חשובה ועתיקה מאד נשאר בה עד היום וכן המנורה של נחישת קלל שנתן הגאון החסיד שבכהונה ר' ר' נפתלי הכהן בשנת תנ"א עומדת ער היום בבית הכנסת כאשר כתבתי בספרי.

לראובן לבי החלו בעת מנהלי בהכנ"ס השואפים לחדשות לנצל את עדיה ולהסיר את הדרת הוקנה מעליה, תקנו (לפי דעתם) את הכתלים וסתמו את כל החלונות הקטנים שהיו ככותל מזרחי לפי טעם הבנין מימים כברים, הוציאו ישן מפני חדש וכמעט שפנים חדשות בא לכאן, והם לא ידעו ולא יבינו כי הבנין הזה סתירה הוא והתיקון הוא קלקול גדול כי אך הדרת הוקנה היא עטרת תפארת להבית . . .

ב.

הקלוזי הגדולה.

הקלוזי הגדולה (כפי המ"ז ז"ל נקראת „בית המדרש הגדול“ וכפנקס הח"ק „בית המדרש הגדול דקלוזי“) גם היא עתיקה לימים מאד (הזמן אשר יסדו אותה פעם ראשונה לומה בערפל) שם היתה מקום הישיבה עוד זמן רב לפני המ"ז ז"ל והראש ישיבה היה בה גם אב"ד כאשר כתבתי לעיל, אחר כן נהג בה הגאון בעל המ"ז ז"ל את ישיבתו הגדולה והחשובה כאשר כתב בהקדמתו ליו"ד (עיין בספרי במקום שכתבתי תולדות המ"ז ז"ל) והוא היה גם אב"ד בהקלוזי ובימים הראשונים קראו אותה על שם המ"ז ז"ל (וכן שמענו לפעמים שוקני הדור היה רגיל על פיהם לאמר דעם טורי זהב'ס קלוזי). בשנת ת"ח ות"ט כאשר הרסו חמיל

והקאזאקין ושרפו את העיר נחרבה הקלויז עד היסוד בה והגאון רבי רבי שמעלקא בנה אותה מחדש בנין חומה ושם נהג את ישיבתו הרמה ומאז נקראת על שמו (דעם רבי רבי שמעלקים קלויז) כאשר כתבתי הכל בספרי וקודם פמירתו צוה לבל יקרב איש זר אשר לא מיוצאי חלציו היא לשבת על כסא הרבנות אב"ד יר"ם בהקלויז וכן היה. שמה בהקלויז ישבו כסאות למשפט והרביצו תורה חכמים הגדולים יושבי יעבץ בהקלויז אשר שמם יצא לתהלה בשם חכמי הקלויז ועל כל דבר קשה ושאלה גדולה הצטרפו המה עם הרב אב"ד, ומאז שהוקפ בית הדפוס בעירנו וכן בשאר ערים כמדינת וואהלין באו יושבי יעבץ דקלויז בהסכמתם על הרבה ספרים. מהקלויז יצאה תורה המה המופלגים בעלי הוראה אשר נלקחו משם אחר כבוד לשבת על כסא הרבנות בערים אחרות. סניב להקלויז היו עשרה בתי חומה מקום דירה להחכמים יושבי יעבץ והח"ק הספיקה להם גרות ועצים כאשר כתבתי לעיל. אחר כן כאשר מך המקרה מאד בנה אותה מחדש הרב ר' שמעלקא בר' צבי הכהן (עיין בספרי סימן קפ"ט) ואז נתקבל הרב הגאון החסיד בעל ברית כהונת עולם לשבת בה על כסא הרבנות ויר"ם כאשר כתבתי הכל בספרי (סימן קע"ו), ונס אח"כ כאשר פסקה הישיבה ואפסו פסו החכמים יושבי יעבץ ממנה, ישבו בה חכמים לומדים מופלגים חרי השכל ולמדו יומם ולילה בתורה המה העמיקו מאד במפרשי נפ"ת וכוונת בדברי המהרש"א ז"ל וביארו כל "ודו"ק", "ויש לישב" כמין חומר, ומאז שמתו נוטל מעם ונימוק בדברי המהרש"א ז"ל מאנשי עירנו (עוד זכור אזכור בימי ילדותי כאשר למדתי עם א"א ז"ל בהקלויז, בלילות החורף באו כל הבעלי בתים ללמוד איש איש את משנתו וכמעט שהיה המקום צר ואדם אמר לחבירו נשה לי ואשבה). עד ימיו של הרב ר' יודיל ר' שמעלקים התפללו בהקלויז נוסח אשכנז ואחר פמירתו נברה יד החסידים והחילו להתפלל נוסח ספרד מעורב בנוסח אשכנז (עיין בספרי סימן רנ"ג). בשנת ה'מ"ט' אש לפ"ג כאשר נשרפה עירנו נשרפה גם הקלויז ואם כעת בנו אותה מחדש בנין ספואר והעמידו שם ספסלים מנוהצים פונים קדימה בכל זאת לא שבה לכבודה הראשון ובבואי שמה לפעמים בלב מלא עננועים אחשוב כי הימים הראשונים היו טובים מאלה...

כא.

בית המדרש הגדול

אצל בהכנ"ס הגדולה עומד, בית המדרש הגדול בית חומה עתיק לימים מאד גם שם ישבו לפני חכמים חריפים מופלגי תורה והגו בתורת ה' יומם ולילה. סתי נבנה? ומי בנה אותו? נעלם ממני.

כב.

בית הכנסת של הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס.

נס הוא בית חומה ישן אשר הקדיש הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס (ע"ה) ללומדי תורה. ספרים יקרים היו שם מה שנדב ר' שמואל ליושבים שם לפני ה', גם שם ישבו לומדים מופלגים, חסידים ואנשי מעשה ועסקו בתורה יומם ולילה והרב החסיד המפורסם מוהר"ר אשר ז"ל מ"מ מפה נתגדל שם בימי חרפי. שמה התפלל

ואח"כ ישב ולמד כל היום עד אחר חצות לילה כן עשה מדי יום ביומו, וספר לי זקן תורני אחד הנאמן בדבריו אשר פעם אחת אחר חצות לילה כאשר רצה ר' אשר ללכת לביתו ובפתחו הדלת שמע כמו קול מדבר אליו, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם' ויסגור את הדלת ולא עברו רק רגעים אחדים וירא ר' אשר בעד החלון אשר חיל פולין עברו דרך שם, ואמר לי הזקן כי לוא פגעו איתו בדרך, הדבר נעלה מעל כל ספק שהיו הורגים אותו (מי לא יודע איך נקל היה אז לעם פולין לשפוך דם יהודי). ואח"כ התפלל שם הרב הצדיק רב ייב"י ז"ל מ"מ דפה ומאו קוראין את הבהכנ"ס על שם הרב ייב"י (ר' יוסילס שיהל):

כג.

בית הכנסת של הקצין ר' יוזפא ז"ל.

בית חומה אשר הקדיש הרב הקצין פרנס מדינה מוהר"ר יוזפא ז"ל (עיין בספרי סי' ק"ד) אצל ביתו, ונקרא על שמו עד היום (ר' יוזפא'ס שיהל). שמה ישבו תמיד עשרה במלנים חכמים יראי אלהים צדיקים וחסידים אשר הקצין ר' יוזפא הספיק להם כל צרכם והמה ישבו ולמדו תורה ועסקו בעבודת ה' יומם ולילה, ומהם יצאו רבנים ודיינים מופלגים. וגם הרב הצדיק הקדוש מוהר"ר יצחק טדראהביטש וצוקל"ה היה בתחלה אחר מן העשרה במלנים ואח"כ היה מ"מ פה. גם הרב הצדיק מוהר"ר פנחס שפירא (ר' פנחס קאריציר) התפלל שם כל הימים שקבע דירתו בעירנו ועד היום נהגים שם הרבה מנהגים של ר' פנחס ז"ל כאשר כתבתי הלאה בספרי (סימן קע"ח):

כד.

בית הכנסת הר-שפר (קראסניגורא).

כבר כתבתי לעיל אשר בהכנ"ס הר-שפר נתיסדה בעת שנתחלקה עירנו לשני אדונים והקהלה נתחלקה לשני צדדים צד הדוכס וצד הוואיוואדי או בני צד הוואיוואדי את בהכנ"ס ברחוב הר-שפר וכל ההכנסות מן הרחובות אשר לצד הוואיוואדי רחוב הר שפר (קראסניגורא) רחוב בימאו רחוב הקרריים (טאמירשי נאם) רחוב שאחורי המבצר (אינמירינשלאם) הכניסו לבהכנ"ס הר שפר וכן העמידו שם את החופות שהיו בהרחובות האלו וכן המנהג עד היום וגם מגיד מיוחד היה להם הנקרא המגיד מק"ג (מקראסניגורא) ואצל בהכנ"ס בנו אז גם בהמ"ד שמה ישבו לומדים מופלגים ועסקו בתורה ועוד בילדותי זכרוננו שהיו שם בחירים וזקנים מופלגי תורה.

עתה, אתה קורא יקר בבואך עמי אל קצה הדרך, "מבוא העיר", אנא עמוד פה הנפש והנח מעט, ואני במועד הזה אשירה ואומרה לאלהי חסדי תבענה שפתי לו תהלה כי גמל עלי והביאני עד הלום, וטרם שאבנים לברך הגדול הזה אפריש כפי ואתחנן אל ה' לאמר יהי רצון מלפניך החונן לאדם דעת שתכניסני לברך הזה לחיים ולשלום ותצילני מכף בעלי ראתן המה המבקרים, אשר אחר כל שניאה קטנה מחמטים ואת עיני המחבר מנקרים, וזכות כל הנאונים הצדיקים והחסידים אשר למענם ינעתי ועמלתי בדי עמל' ועמוד לי שלא אבוש בעוה"ז ולא

אכלם לעוה"ב אל יכישו בי אוהבי ואל ישמחו בי אויבי וגם עד זקנה ושיבה אלהים אל העובני ושבתי בבית ה' לאורך ימים, ואחר כן אבוא אליך קורא יקירי אנהגך אביאך אל חוך העיר פנימה שם אעביר לפניך את כל הנאונים אב"ד ר"ם פו"מ אשר חבשו פאר לעירנו במשך מאות בשנים ולכולם בשמות אקרא, והיה אם מאוהבי וחיובבי קדמונינו אתה וכייתר אם בן עירי אתה, כמוני כמוך תשמח עלי גיל בראותך כי העיר אשר בה נולדנו, עיר של חכמים וסופרים היתה מאז מעולם אשר בהם יתפארו יתהללו ויתברכו כל זרע ישראל, ובהעלותך את שמות הגדולים האלה על שפתיך לברכה תזכור לטובה ותברך גם אותי המחבר.

כה.

שתי מצבות עתיקות.

בבית הקברות פה במקום שנקרא בית קברות הישן, שם טמונות ושקועות עמוק עמוק בארמה הרבה מצבות עתיקות מאד מאד, ומפני שלא מצאתי לי אחי-עזר ואחי-סומך לא יכולתי להעלותן מערימות עפרן, רק שתי מצבות עתיקות עלה בירי לחפור סביבן ולחטט את העפר וקראתי את הכתוב עליהן, המצבות הן מאבנים גדולות וחזקות מאד אבני רחים לא מצאתי כהנה בכל בית הקברות ואם יותר מארבע מאות וחמשים שנה עבר עליהן, לא יכול הזמן לפגוע בהן לרעה ולא נתקלקלו אפילו כל שהוא, האותיות שקועות וגדולות מאד אשר יפליאו עין הרואה. המצבות נעשו בלי שום ציורים סמפורי ציצים אריות צבים המצוירים על המצבות משנת ה'י"ו והלאה.

מצבה ב'

פה נטמן איש
נאמן זקן ונכבד
ר' ישראל ב"ר דוד
ז"ל ונקבר ביום
י"ט אדר לפ"ק
תנצב"ה

מצבה א'

פה טמן איש חשוב
מנחם ב"ר אליעזר
ונקבר ביום ה' ט"ז
ימים לחודש
שבט שנת ר"ה לפ'
ק' תהי נשמתו
צרורה בצרור
החיים

גדולי אוסטררהא.

א.

הגאון ה"ר קלמן האברקשמן.

א. כבר הוכחתי לדעת (מבוא סי' א') אשר עוד לפני האלף הששי התישבו היהודים בעירנו, ובלי תפונה לא היו עם ה' אלה כצאן בלי רועה, כי היו להם אב"ד אשר שפמו את העם ורעו אותם דעה וגם ראשי מתיבתא היו להם אשר הרביצו תורה לתלמידיהם כי כבר היתה עיר אוסטררהא מקום תורה לפני בוא הגאון רש"ל לשם (קריה נאמנה 66). אולם מי ה"י האב"ד ור"מ ומה שמם כי נדע? שום שוטף הזמן שמף את הכל ואין אתנו יודע מה. בספרי בעלי האסופות לא בא זכרם והחכמים קוראי הרורות יודעי העתים חוקרי קדמוניות לא הגידו לנו מאומה, הזמן כסה עליהם באדרתו ונעלמו מעין כל חוקר, הראש ישיבה הראשון אשר שמו נשאר לזכרון בספרי שו"ת, וחכמים יודעי העתים ישאו את שמו על ספריהם הוא הרב הגאון ה"ר קלמן האברקשמן שקבל מהחסיד הגדול מהר"ד דניאל ז"ל שהיה תלמיד מובהק ושמש מהר"ד איסרל בעל תרומת הדשן ז"ל (שו"ת רש"ל סימן צ"ח) אשר מלבוב זרח הופיע ובא לעירנו והיה בה לראש ישיבה בימי הגאון ר' שלום שכנא (צמח דוד), שנת בואו לעירנו לא נדע בפרוטרוט אך לא יאחר משנת רע"ח (1) ומעירנו נתקבל לשבת על כסא האב"ד בעיר הגדולה בריסק דליטא, ויעל משם ירושלימה ויהי שם אב"ד לקהל אשכנזים ושם התראה פנים עם האר"י ז"ל והביאו הרח"ו בלקוטי תורה פ' בהעלותך 2) ושם בירושלים עלה השמים ומ"כ בדר הויתים 3).

ב. הגאון ר' קלמן היה רבו וחותרו של הגאון מהרש"ל ז"ל שנתן לו את בתי מרת ליפקא לאשה (מיב גיטין ש"נ אות למ ד ס"ק ג') והרש"ל קורא אותו בשם חמי הגדול מהר"ד קלונימוס ז"ל (שו"ת רש"ל שם) ובהעלות הגאון ר' קלמן מעירנו לעיר בריסק מלא את מקומו בעירנו חתני הגאון מהרש"ל ז"ל ועיין אחר זה.

(1) שם ושארית' לידיד נפשי הרב הישיש זקן בית החכמה חכם מאד נעלה חוקר מופלג בדברי קדמוניות מ"ה יוסף כהן צדק יחי' ספרו היקרים ששלח לי למנתה היו לי לעינים להשלמת ספרו וכן נתכבדתי לקבל סאתו הערות מאירות יהי זכרו ברוך ויארץ ימים על עבודתו עבודת החכמה.

(2) מספר אנשי שם' להחכם הגדול הג' המפורסם בקו מופלג אשר כל שבילי תלמוד בבלי וירושלמי וכל המדרשים נהירין לו מה"ר שלמה באבער איש לבוב יחי' אשר נתכבדתי ושלח לי את ספרו זה למנתה. שלמה תהי משכורתו מן השמים ואני ראייתו בספר מדבר קדמות מערכת יוד אות מ"ו מביא שם, כתב הרב הקדוש מהרח"ו ולה"ה אמר לי מורי ז"ל כי שפע מהכם אחד גדול הדור רבינו קלינומוס' והוא הגאון הזה.

ב.

מהרש"ל.

הוא מרנא ורבנא הגאון המפורסם מוהר"ר
שלמה בהגאון מוהר"ר יחיאל לוריא ז"ל.

א. בהעלות הגאון ר' קלמן האברקשמן מעירנו לעיר בריסק, מפוזנא הופיע ובה לשכון כבוד בעירנו חתנו ותלמידו הוא הגאון המאור הגדול נזר ישראל מופת הזמן אשר לאורו ילכו כל בני עמנו ומימיו שותים בכל תפוצות ישראל ושמעי הולך בכל העולם העמיד תלמידים הרבה והפליג על כל אנשי דורו וחבר חברו הגדול על כל שיפת התלמוד אשר אין ערך לגדלו לעומקו ולחריפתו (לשון צ"ד) מוהר"ר שלמה לוריא מגזע רש"י ז"ל שיצא מהתנא ר' יוחנן הסנדלר דיר ד' לר"ג הזקן (שה"ג הראשון אות ש' ס' מ"ז), והגאון מהרש"ל נתנדל על ברכי זקנו אבי אמו ה"ה החסיד מוהר"ר יצחק קלויבר ז"ל כאשר כתב בתשובתו סימן י"ב, "ואומר אני האמת שלא הגעתי עדיין לכלל זקנה, אבל ינוקא אני וחכימא אני מקדמות, כי כאשר גדלתי בעיר בית אבותי על ברכי זקני והורגלתי על זרעותיו הוא היה, המהורר החסיד ועניו ירא אלהים פרקו נאה איש השלום מהר"ר יצחק קלויבר ז"ל והוא היה זקן מופלג". ולכן חותם עצמו הרש"ל כמה פעמים, שלמה בן מהר"ר יחיאל שלי"ט (או זלה"ה) הנקרא ש"ר יצחק [ר"ת שלמה ר' יצחק], לאמר כי שמי אחרים אביא גודל לצור מחצבתי זה אבי ואניהו זה זקני ורבי וארוםמנהו" (1). הכוכב מזהיר הזה עלה על שמי עירנו בערך שנת שי"ן (2) וכפי שכתבו החכמים יודעי העתים היה עוד הגאון מהרש"ל בעירנו בשנת שכ"ח. בספר "עיר תהלה" דף 86 מביא שם מסקור נאמן שהיה דו"ד בין חוכרי המסים ר' יצחק בראדאווסקי זר' מענדיל בן פסח מבריסק ובחרו שלשה רבנים לשפוט ביניהם, את הגאון ר' שלמה לוריא והגאון ר' מרדכי מטיקטין והגאון ר' שמשון מפינסק. אך כאשר נמשך המשפט ימים רבים ובין כה נפטר הגאון ר' מרדכי לעולמו, בחרו במקומו את ה"ר משה ליפשיץ ונסעו כולם לאסטרא מקום ישיבת המהרש"ל לשמוע משפטו והמשפט היה בשנת שב"ח 1668. והנה אם כי כבר היתה עירנו מקום תורה לפני בוא הרש"ל לשם. אבל הוא הגדיל הורה וחדיר לעשות ישיבה גדולה ועל שם עירנו נקרא בפי גאוני דורו בשם מהר"ש מאוסטרא. ובהיותו אב"ד בעירנו היה רב כולל לכל מדינת וואלין עפ"י הבח והממשלה שנתן לו שר האיצרות (ע"ת 169). והנה פרישת גדולתו חכמתו וחסירותו ספריו אשר חיבר, חכמת שלמה" ו"ם של שלמה" אשר העמיד במקדש התלמוד והפוסקים (3) כבר כתבו החכמים

(1) לשון יידי הרב החכם הישיש זקן בית החכמה ר' יוסף כהן צדק בספרו שם ושאריה מאמר, תפארת שלמה" הערה 42.

(2) בשו"ת רש"ל סימן ח' כותב, בשנת חמשת אלפים ושלוש מאות וארבע עשרה לבנין שאנו סונין כאן אוסטרא סתא דיתבא על נהר ווילוא ועל נהר הוריא אשר מסנה תצא תורה רבנים...".

(3) על דבר שימתו, הלך נפשו ודרנו בקדש בתלמוד ופוסקים עיין בכפר, כרם שלמה" ליידי החכם והחוקר מר שמואל אבא האראדעצקי יחי'.

קיראי הדורות בספריהם הלא המה בעל צמח דוד סדר הדורות והנאון חיד"א בשה"ג, וידידי הרב החכם הישיש מהר"י כהן צדק בספרו "שם ושארית" מאמר, תפארת שלמה הגדיל לכתוב את הכל כיד חכמתו ובקיאתו ושם בהערותיו הולך ומונה במספר שמות תלמידיו הגאונים הגדולים מאורי התבל ואין לי מה להוסיף על דבריו, אך ראיתי כי הזכיר שני בניו וחתנו ולא הזכירם בשמם אמרתי מקום הניח לי להתגדר בו כי אנכי מצאתי את שני בניו חתומים על ההקדמה אשר עשו לספר, חכמת שלמה שנדפס פעם ראשון בקראקא שנת ושל"ה (שמ"ז) ובסוף הקדמה כתוב, אלה דברי האחים, מה טוב ומה נעים שבתם יחד בשמן הטוב היורד על ראשם מאת הוקן אביהם, כטוב שם משמן טוב הח"כ וואלף וכמר יחיאל יצ"ו" (1)

ב. על ספר, חכמת שלמה שהזכרתי לעיל באו בהסכמה הנאון מהר"ר קלמן ז"ל מווירמשא והנאון מהר"ר משה איסרלס ז"ל וראיתי כי טוב ונעים להעתיק את דבריהם הקדושים הנה אך בקצור מעט, הנאון מהר"ר קלמן ז"ל מסיים בהסכמתו, ואומר אני כי אף בדורות הללו אף על פי שנתמעטו הלכות יש כח בידו וברעת שכלו לחדש דינים ודקדוקים... לכן אימר אני אחרי שראיתי ספר החיבר שחבר הרב המובהק דהיינו מזה בן מזה קנקן חדש מלא ישן ה"ה מו"ה כמהר"ר שלמה בן מהר"ר יחיאל לוריא ז"ל שהוא מומחה לרבים בקיבוץ עדרים תלמידים הגונים וראוין, להיותם עתידין להורות הוראה בישראל אשריו שזכה לכך וכודאי שאין יוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו, וראוי הוא לסמוך על סברותיו, וכל דבריו וסברותיו לדעתי הם בכלל קול גדול ולא יסף. נאום המרוד הנלעב קלמן מווירמשא הכותב בידים עצלות לפרשת יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל שנת שי"ב.

והנאון הרמ"א ז"ל נפת תמוזנה שפתותיו לאמר, צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו השם יתברך בתורתו, עוקר הרים בפלולו וסיני בהוראתו. ראשית דבר יראת ה' קידם להכמתו. עמו רוב בנין ורוב מנין תלמידיו שואבי מי בארתו. מימיו כמים קרים על נפש עיפה משיבי נפש עיפתו. ראוי לסמוך עליו כמשה מפי הגבורה בעלותו, לקבל דברי הברית שעשועי חמרתו. והעמיד תלמידים הרבה ועשה סיג לתורה משמרת למשמרתו, און וחקר ותקן ספרים ותשובות בסברתו. הביאני המלך חרדיו, והראה לי תשובות וספריו, והיו כפי למתוק כנפת צופים, כי ב"ג נפה הם מנופים. אמת שמקצתו ראיתי ועברתי עליו בדרך הקצרה, מ"מ לדעתי החלושה עמיה שריה נהורא, כי הוא בלול במקרא במשנה ובגמרא, כה אמינא משה בן לא"א ישראל שלי"ם הנקרא משה איסרלס מקראקא.

ג. וחתנו של הנאון מהרש"ל היה הנאון הגדול המפורסם מהר"ר זאב וואלף שהיה ר"מ בלובלין אחר מות הותנו הרש"ל ובאותו זמן היה בלובלין הנאון מהר"ם מלובלין אב"ד (כן מצאתי כתוב בספר היוחסין למשפחת היילפרין שיש בידי כת"י מהנאון ר' שלמה יצחק היילפרין ושם האריך לספר מתולדות

(1) קצת בא לירי הספר, לקורות היהודים בלובלין" שם דף 43 מביא את הנאון מו"ה יחיאל לוריא בן הרש"ל ואת בנו נכד המרש"ל מו"ה ישראל איסר עם העתקות נוסח מצבותיהם.

הג"מ זאב וואלף ורבירים שעברו בינו לבין הג' מהר"ם מלובלין) ואח"כ היה הג"מ זאב וואלף אב"ד בק"ק פראג ופונא ובנו של הג"מ זאב וואלף הוא הרב הגאון מוהר"ר זאב וואלף אב"ד דק"ק אליק. כן כתוב שם ויותר לא ידעתי ממנו כעת. ומעירנו נתקבל הגאון מהרש"ל לעיר הגדולה לובלין וע"פ המסורה בנה שם את בית הכנסת הגדולה העומדת לתלפיות ונקראת על שמו ושם נאסף אל עמיו ועלה לשמים בשנת של"ד י"ב כסליו.

ואלה הרברים חקוקים על מצבתו (1).

פה מונה אביר האבירים
מלך על כל חכמי המורים
סיני ועוקר הרים
מאור הגדול שהאיר לישראל לדור דורים
בספרו ים של שלמה ושאר ביאורים
שמו נודע בסוף העולם בכל שערים
הרביץ תורה והרבה תלמידים
צד השני.

בכל העולם
צדיק וחסיד בכל מעשיו ההדורים
הג' (2) ... מופלג הרב מ"י ו' שלמה בן מוהר"ר
יחיאל לוריא זכרונו לברכה
נתבקש לישיבה של מעלה לדת ולהלכה
ביום י"ב כסליו שנת נפלה עמרת ראשינו
ויכ"ב מ'נז"ר (שלי"ד) המהורה לפ"ק תנצ"ב.

ג.

א. הרב הגדול ר' מרדוש ראש ישיבה באוסטרהא

בספר ביאור על "ספר מצות גדול" כולל ביאור על סמ"ג לאוין חברו כמיהר"ר יוסף בן הקדוש ר' משה מקרעמניץ ורוב חידושו ששמע מפי רבותיו הר' יצחק כהן הר' ישראל בה"ר שכנא הרמ"א, ומה"ר מרדוש ראש ישיבה באוסטרהא. וכן בספר "ביאור על רש"י" שחיבר כמיהר"ר יוסף בן הקדוש ר' משה מקרעמניץ הג"ל ובני ביאורים ששמע מרבותיו מהרש"ל הר' יצחק כהן והר' מרדוש

(1) את ניסח המצבה העתקתי מספר לקורות היהודים בלובלין.

(2) פה יש עוד שתי שורות אך לא ניכר.

ראש ישיבה באוסטריה (קה"מ אות ב' 1179 №, 1165 №) וכפי הנראה היה הרב ר' מרדכי ראש ישיבה פה עירנו תיכף אחר המהרש"ל ז"ל ..
אחר הגאון המהרש"ל ז"ל ישבו בעירנו על כס הרבנות ור"מ תלמידיו ותלמידי תלמידיו, ואלה המה :

ב. הגאון מוהר"ר אברהם ז"ק

תלמיד הרש"ל והיה אב"ד בעירנו נקרא ר' אברהם מאוסטריה (טיב נטין ש"א אות למ"ד ס"ק ג' ועוד נזכר שם כמה פעמים) ולפי השערת ידידי החכם כהן צדק אולי הוא הג"מ אברהם דרוסיא שהשלים את היש"ש למס' ב"ק והג"מ אברהם ז"ק הוא אביו של הגאון המפורסם מוהר"ר מאיר ז"ק אב"ד ור"מ בק"ק לבוב אבי הג"מ שמואל שמעלקא ז"ק אב"ד ור"מ פה עירנו (עיי' הלאה בספרי).

ד.

הגאון והאלוף מוהר"ר שלמה במהר"ר מרדכי

מתושבי מעיורטש קמן פרור עיר אוסטריה תופש ישיבה ומרביץ תורה בעירנו והוא תלמיד הגאון מהרש"ל ז"ל נקרא בשם ר' שלומצ'א מוכא בספר טיב נטין" כמה פעמים, הוא המחבר ספר "מוזבחה הוהב" והנהיג לסדר נטין לרבי המהרש"ל נקרא, סדר נטין דר' שלומצ'א ויען כי ספר "מוזבחה הוהב" יקר המציאות הוא ואנכי זכיתי לראותו בעיר ווילנא בבית אוצר הספרים של הגאון החכם הר"מ שמראשון ז"ל ומצאתי בו דברים הניגעים לקורות עירנו ועוד דברים אחרים אשר מהם נוכל להכיר גדולתו של המחבר בן עירנו, אמרתי להעתיקם הנה ואם יאריכו מעט הדברים אקוה כי הקורא המבין יברכני סלה.

על שער הספר נכתב

ספר

„מוזבחה הוהב“

טוב ויפה ונאה, הב הב יאמר הקונה, המבזבז ישובח ולא יגונה, כי מה טובו ויפיו, לא יסולה בזבחה אופיר שויו, כאשר לכולנו נראה אני באירוי, והאימרו מנין בעד עורו ודורו, להציל נפשותם מני שחת, בעידן רתחא ומגפה יחד על עפר נחת, מדבר הוות בעברתו ימוך ויגונן לעומת המוזכרת, קח את המחמט"א ושים עליה קמורת, תשובה תפלה וצדקה, יעלה כתימור דקה מן הדקה, מכל רעה יעור יגן ויושיע, ואמתתו אב לבנים יודיע. שחברו הגאון והאלוף כמהר"ר שלמה יצ"ו בן כמהר"ר מרדכי זצ"ל מתושבי ק"ק מעיורטש.

נדפס בשנת תש"ב

בעיר המהוללה באוליאה

ומעבר השני נדפסו הסכמות הגאונים מופתי הדור אשר הסכימו על הדפסת

הספר וראיתי כי טוב להעתיק את לשון הגאונים האלה לכאן, וכן כתיב בראש ההסכמות „אלה המה דברי גאוני נכוני רבני מדינת פולין יצאו אשר נתנו עדיהם צדק, ותלו שלטיהם וזייניהם חתימתיהם להדפיס הספר, הנותן אמרי שפר, וזה יצא ראשונה ברעת ובתבונה :

(א) גם אנכי אשפוך שיחי, בהריחי ריח ניתוחי, ותשב רוחי וכוחי. מרקח לקח טוב וטעם נועם אשר פימם האלוף מוהר"ר שלמה בן מהר"ר מרדכי על מזבח הזהב המהור... גלל בן באתי בחתימתי להיות גם אחד מן הנמנן לדבר מצוה בהסכמת הדפסתו לזכות בו את הרבים, דברי מרדכי נקרא יפה בן א"א כמר אברהם זל"ה בערב ר"ח ניסן שס"ב (הוא בעל הלבושים).

(ב) ויעף אלי אחד מן השרפים כי מלאך ה' צבאות הוא, ותורה יבקשו מפיהו, האלוף מהר"ר שלמה בן מהר"ר מרדכי ובידו רצפה רצופה צרופה אמרת ה' אמרות מהירות... ובקראי בספר ההוא הנקרא בשם „מזבח הזהב" ותהי בפי כדבש למתיק אמרתי ברוך שחלק ליראיו מחכמתו ואשר לו ככה בעולמו יראי ה' וחושבי שמו, אשר עמד בסוד ה' אשר כסה עתיק יומין כל יקר ראתה עיני ומהראוי לזכות בו את הרבים בחיבור זה להיותו נעשה להציל ממות בעת המניפה עם ה' אלה, לבלתי היות בהם משכלה ומחלה, והנני נותן לו את בריתי והסכמתי להדפיסו, כה דברי אפרים בן מהר"ר אהרן זצ"ל איש לונזשיץ. (עוללות אפרים).

(ג) גם אני עליתי במעלות „מזבח הזהב" ושמעתי וקראתי מראשו ועד סופו מגלת עפה, אמרתי צרופה, כולה יפה, ומום אין בה וסביאה האדם לירי יראת שמים, כי יאמין המות והחיים ביד ה' ואליו יתפלל להציל נפשו משחת ע"כ הסכמתי להדפיסו לזכות את הרבים וכל המסייע להכר זה אלהינו זה. יברכהו בגלל הדבר הזה. נאם משה בן הק"ד אברהם ז"ל הי"ד, (כא בהסכמה על ס' קיצור אברבנאל על סדר הגדה בשנת שס"ג משה בן הק"ד אברהם ז"ל הי"ד).

(ד) ברוך ה' אשר חלק מחכמתו ליראיו ועל ידיה יתנהגו ויתקיימו כל בראויו. כהיום אשר נתן בינה והשכל בלב המחבר הזה מצדיק ומישר לב העם בעולם הזה בדבריו הערבים ובנתינת טעם לשבח, ודרכים המקולקלים מרחיק ומקפת. על „מזבח הזהב" מקטיר קמורת. משלם שפתיו פרים ועון מכפרת. גלל בן להדפיסו הרשות אליו נתינה, שיהא מצוי ביד כל למנה, וכל האימרו יום יום בכיונה שני עולמות הוא קונה. דברי הקמן יושע בן לא"א כמהר"ר אלכסנדר זצ"ל מורע כהונה וואלק בהן יכונה. (בעל הסמ"ע).

(ה) צעיר אנכי בשנים ובחכמה. ואף כי אמרתי ונמרתי להסכמה, להדפסת ספר ספיר כהיר כחמה, לשם שכו ואחלמה, אני מה לעמוד במקום גדולי הקומה שמעניקים בחכמתם גלגל החמה, יען לא באתי אלא להיות לעזר וחומה, אל מול האיש השלם ברעת ומוימה, האלוף ת"ח ות"ק מהר"ר שלמה, לעורר לבב הקונים להיות משכורתו שלימה, ספרו הנכבד „מזבח הזהב" לצפותי בעוכי דינר זהב מן האדו"ם האדו"ם בר"ה אדומה תמימה, ובכך נזכה לבנין העיר אשר תמיד עין ה' שמה. לתה עליון ולרוממה. נאם הקמן שבתלמידים ישעיא בן לא"א אברהם סג"ל הורוויץ (בעל השליה).

ו) אף כי אין דברי חכמים גאונים צריכין חיזוק... כה דברי הכותב יודא ליווא בן הרב ר' עובדיא איילנבורג (הוא בעה"מ ספר „מנחת יהודא" על פ"י רש"י).

ב. והנני להעתיק מעט מן הקדמת המחבר שכתב בראש הספר.

הקדמה

ויעש שלמה את המזבה לכפר על כל עונותינו
לפרט קמן והסר ש'ש'ן מלפנינו ומאתרינו.

ליותר שהיה מ"ו רב"י דרבי האלוף הנאון מופת דורנו מוהר"ר שלמה זצ"ל מק"ק אוסטרא, עוד לימד דעת את העם ואיון וחיקר ותיקן ספרים הרבה בפרט ספרו הגדול הנקרא „ים של שלמה" הוא ים אוקינוס שהקיה כל ים התלמוד והפוסקים ראשונים ואחרונים, ובעונותינו שרבו לא זכינו שיצא מבעו בעולם, אך ספרי זומא מעט הכמות ורב האיכות הם אשר נתפרסמו מעט בעולם הלא מצער היא ותחי נפשי... בראותי התחינה שיסד ע"ד הקבלה בסוד המנורה הנקראת „מנורת זהב" ע"כ העירני רוחי להיות אחד מתלמידיו לשום „מזבח הזהב" משוך קמעא מן המנורה... ע"כ ראיתי אני תלמידו של הנאון שהיה מופת הדור מוהר"ר שלמה לוריא זצ"ל לחבר ולסמוך „למנורת הזהב" „מזבח הזהב" ומצורף לזה כי ראה ראיתי את עני עמי ישראל הניאקים על אבדון מסוגם כי יד' ה' הווה במקנה קניינם דבר כבד מאד, גם ממקנה ישראל גם ממקנה האומות מתים ככל יום, ועל זה דאבה נפשם כי זה מגמתם ומחיתם מדי שנה בשנה מראשיתה ועד אחריתה (1) פעם אחת בשנה, והנני הצעיר באלפי שלמה בן לא"א מוהר"ר מרדכי זצ"ל מתושבי ק"ק מויריש דואג אני את היהודים על מקצתם פן יאמרו אולי מקרה הוא ויתלו הדבר על דרך ההזדמן... ע"כ ראיתי להקדים רפואה למכה שלא תבוא והבאתי לבית הדפוס בהסכמת גאוני הדורות לעורר המדפיסים לדפוס סדרי פטום הקטורת עם חיבורי זה הקטן הנקרא „מזבח הזהב" כדי שיהא מצוי ביד כל איש ישראל לקשת ולמכתח ולצינה לשחורה מיום העברה ח"ו. והנה אקוה לאל ית' ויתע' מיד כשיתגלה ויתפשטו סדרי פטום הקטורת אלו, באויר חללו של עולם, או מיד יוסר כל מחלה וכל נגע, ויוטהר ויוזכך אייר העולם מרוחות הטומאה ומעיפוש האויר ומאדים העשנים, ויקיים בנו וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה... ואחר כן כתוב, מה שאימרים לאחר התפלה בזמן הדבר בר מינן וצריך כוונה גדולה" ואחר סדר פטום הקטורת כתוב, תחינה

(1) הרבה יהודים תושבי עירנו סחרו בעת ההוא במסחר הבהמות אשר סוחרו וואלאחו הביאו לעירנו למכרם אם עבור כסף מוזמן או החליפו על אטון צמר ושאר סחורות אשר סוחרו עירנו היהודים הביאו מפולין. ומעירנו הובילו היהודים את הבהמות לפולין והמסחר הזה פרץ מאד בעירנו או אשר בכל שנה ושנה הובילו יהודי עירנו כמה אלפים שורים ובקרים לפולין למכרם שם. ירדו החכם הוקר קרמוניות ר' שמעון דובנאוו כהוואסמחאד לשנת 1894 חוברת אקטיאבר צד 4 מביא מסקור נאמן אשר בשנת 1586 (רצ"ו) האשימו את יהודי אוסטריהא לפני המלך זיגמונד כי העבירו כמה אלפים שורים ובקרים סוואלאחי לפולין דרך ליטא ולא שלמו את המכס להנסיכה הגדולה מליטא. ולכן הנסיכה הגדולה מליטא תבעה לקחת את כל נכסי רלא ניירי מיד יהודי אוסטריהא ולשעבדם לתשלום המכס. אך הדוכס מעירנו האסטראזשיסקי נתן את ערובתו בעד היהודים שלו באם שיתחייבו כבית המשפט לשלם המכס או ישלם הוא בעדם" וכזה נבין את דברי המחבר, כי זה מגמתם ומחיתם...

זו יסדתי לאומרה ג"כ לאחר פטום הקמורת בזמן הדבר בר מינן בנינון פרשת שקלים אשר יסדתי בהיות הקדרים בק"ק אוסטרא . ומה ראיתי ומה הגיעני על ככה ליסד תחינה זו , כי ראיתי ה' פנים אל פנים ותנצל נפשי ונפש כל איש ישראל תהלה ושבח לאל . בהיות האלוף הגאון מופת הדור מוהר"ר מאיר י"ץ אב ב"ד בק"ק אוסטראה 1) יצא הקצף מ'פני ה' ית' ונתחזק הדבר בר מינן בעיר מאד בינות הערלים ולבני ישראל לא מת אחד ת"ל ולאהבת אותו הנס יסדתי תחינה זו להודות על העבר ולהתפלל על העתיד על דרך אלף בית לאהבת התחינה , להודיע זכות התורה מצלת ומנינה, שניתנה בכ"ב אותיות בבחינה , וגם שמי ושם אדוני אבי ז"ל בציונה . וזה החלי במהדורה תנינא , בעורת שוכן מעונה" . בראש השיר נכתבו אלו החרוזים ושם המחבר בראשם .

יְיָ יִרְתֵּנִי זֹאת גְּדוּלַת הָאָדוֹן מִסְפֶּרֶת

שְׁנֵי לְשׁוֹן זֶהב צַח וְאֶדְרֵת

בְּזֹר וּלְבִינָה וְאֶהְלֹת מִקְמֶרֶת

דְּשִׁנְחַת הַבּוֹרָא יִת' כִּלְלִית וּפְרִטִית מְבֹאֶרֶת .

ואח"כ נכתב כל השיר על דרך חכמת הנסתר ובראשי החרוזים שמו ושם אביו .
ג. עוד ראיתי נבין להעתיק דבר אחד מן הספר אשר אקוה כי ישמח הקורא עליו וזוה אסיים. בשער ה' אחר אשר האריך בזכות לימוד התורה כותב .. ולכל אלו היעודים טובים לא זכו ישראל כי אם בזכות לימוד התורה , בפרש התלמוד המקודש שאין למעלה ממנו , לכן הנה באים ר"ת של מלכים האדירים שהיא סנחריב גוג ומנוג ר"ת שמותם ס"ג ר"ל שלא יזכו ולא זכו ישראל לתשועה גדולה כזו כי אם בזכות התלמוד שהם ס"ג מסכתות 2) . כאשר בארתי כבר . וגם מביא לידי בינת הלב בכל ספרי קודש ובכל ספרי חכמה בנקל יוכל להבין ולקבל כי התלמוד פוחח ערלת מורשי לבו של אדם לכל דבר חכמה . אבל בעלי קריין חי נפשי שאינם יודעים אפילו סדר הנחת תפילין על מתכונתם . וזורני בימי חורפי בזקן אחד בן ע' שנה והיה בעל מקרא ביותר וכיך רוב ימיו על אכילת מצה בפסח ביום ער שנודע הדבר לאדוני אבי מוהר"ר מרדכי זצ"ל וסיפר הדברים לפני האלוף הגאון מהר"ר שלמה לוריא זצ"ל ושחק השר" . . . . והנה מדבר הגאונים בהסכמתיהם על ספר , מונח הזהב" אשר לא תארו את המחבר בשם

1) בספר , איתן האורח"י קונטרס אחרון סוף פ' אמור , כותב , דרשתי בהספר תנאון כמ"ו מאיר ז"ל אב"ד ור"ם דק"ק לבוב וק' לובלין וק' לאדמיר וק' אוסטראה" . והנה תקרתי ודרשתי מי הוא הג"מ מאיר שהיה אב"ד בעירנו ולא שמעתי ממנו? וכן מתי היה בעירנו ולא יכולתי לדעת . אח"כ בא לידי ספר , אנשי שם" להחכם והחוקר הגדול מהר"ש באבער ית' ראיתר כסימן שמה" סביא , הר" מאיר בר' יוסף אב"ד ור"ם פה" וסביא שם את הדברים שהבאתי בשם , איתן האורח"י ומסיים שם , ולא נודע לי כי שרת בקודש בעיר לובלין לודמיר אוסטרא ואולי היא טעות" . אכן כעת מדבר המחבר הזה נודע הדבר אשר באמת היה הג"מ מאיר אב"ד בעירנו ואח"כ חשטמש בכתר האב"ד ור"ם בשאר הקהלות וכפי הנראה היה הג"מ מאיר הזה אב"ד בעירנו כעת שהיה הגאון בעל השליה ז"ל ר"ם בעירנו ועיין בסימן שאחר זה .

2) על דבר מינן המסכתות יעוין כשהיג לחיד"א ז"ל מערכת גדולים אות ג' בשם גאון ובראש ספר , שפתי ישיב" .

אב"ד או ר"י נראה אשר חיבר את הכפר מרם שנתקבל לר"י בעירנו ואו היה הגאון בעל השל"ה ר"ם בעירנו וכאן נתן לו את הסכמתו על ספר, מונח הוזהב" באשר אכתוב הלאה ולא אדע אם השאיר אחריו בנים או בנית .

ה.

הגאון מופת הדור מוהר"ר מאיר במוהר"ר יוסף

אב"ד בעירנו בזמן הגאון בעל השל"ה שהיה ר"ם או בעירנו כאשר כתבתי לפני זה והיה ג"כ אב"ד דק"ק לובלין לאדמיר ואח"כ אב"ד ור"ם בק"ק לבוב. ונמצא ממנו שו"ת בספר איתן האורחי נפטר בלבוב ביום ב' דר"ה שנת שצ"ח והגאון בעל איתן האורחי הספירו כאשר הזכיר בספרו סוף פ' אמור, דרשתי בהספר הגאון מו"ה מאיר ז"ל אב"ד ור"ם דק"ק לבוב וק"ק ליבלין לאדמיר ואוסטריה" ונוסח מצבתו העתיק החכם ר"ש באבער בספר, אנשי שם" סימן שמ"ה המהחלת, מאיר כהילל בן שחר" איך אופל בא השמש בצהרים, נפלה עמרת ישראל... איש חי רב פעלים מקבציאל ראש גולת אריאל... ה"ה הגאון הגדול מו"ה מאיר במוהר"ר יוסף... ומפני האריכות לא העתקתי .

ו.

הגאון החסיד והקדוש מקובל אלהי נשיא הלויים

רבינו ישעיה הלוי הורוויץ בעל השל"ה זצ"ל

א. הרביץ תורה בעירנו והיה ראש מתיבתא בה בימי הגאון מוהר"ר מאיר ב"ר יוסף (עיין לפני זה) כאשר מצאתי כתוב בהקדמת הספר, קיצר מזרחי" (יקר המציאות מאד ראיתיו בבית אוצר הספרים בורשא), ועתה הקרה לפני החכם האלוף מוהר"ר ישעיה הלוי ר"ם בק"ק אוסטרא ספר פענח רוא" ... ובן על ספר של"ה שנרפס בעירנו בשנת תקס"ב בא בהסכמה הרב אב"ד בעירנו והגליל הג"מ בצלאל סרגליות וכתב בהסכמתו, ישעיה דומה לבן כרך שראה את המלך הכרך, הגורא החיבור הגדול הזה, זה ינחמני ישעי' כולי נחמתא שזכיני לואת התורה, הקדושה אשר האירו ברקיו חבל אור הנערב נאה ומתקבל חרות על הלוחות, הברית אשר חיבר כבוד אדונינו מורינו ורבינו נד"ו הגאון בוצינא קדישא איש אלהים רבן של כל בני הגולה מו"ה ישעי' הלוי הנצב"ה שהרכיב תורה ושימש, בכתר הרבנות פה קהילתנו ושאר קהלות גדולות בפולין ובאשכנז ואחר כך נשיא, הלוי שנתקבל למרא דארעא דישראל ועלה אלהים בות שער השמים". והרב בעל, כלילת יופי" (ח"ש קכ"א) כותב, ובארץ פולין בעיר אוסטרא אשר בגליל וואלין היה או ראש המקובלים הגאון המקובל מו"ה ישעי' הלוי הורוויץ הנודע ע"י ספרו הגדול של"ה". ובהיות הגאון שלי"ה בעירנו בא בהסכמתו על ספר, מונח הוזהב" בשנת שס"ב כאשר כתבתי לעיל ובשנת שס"ג על ספר, מקור חכמה" (מהאלוף התורני מוהר"ר יששכר בער במוהר"ר משה פתחיה זצ"ל הדר בק"ק קרעמניץ המעטירה) ובראש ההסכמה כתוב, הסכמת הגאון מוהר"ר ישעי' יצ"ו סג"ל אב"ד ור"ם דק"ק אוסטריה" והיא חתם, נאם ישעי' הלוי הורוויץ, ואם מהספר קיצור מזרחי נראה שהיה פה רק ר"ם וכאן מתארהו בשם אב"ד ור"ם יוכל היות כי

אחר שעלה הנאון מוהר"ר מאיר אב"ד מעירנו התשמש הנאון בעל השל"ה בשני כתרים פה וכן נראה מהסכמת הג"מ בצלאל אשר העתקתי, והספר מקור חכמה נדפס בשנת ש"א.

ב. מעירנו נתקבל הנאון של"ה לאב"ד ור"מ בק"ק פ"פ ד"מ ועיין בספר „עמרת הלויים" צד 6 שם העתיק את כתב הרבנות שנתנו פרנסי וראשי מנהיגי הקהל דק"ק פ"פ ד"מ לרבינו השל"ה ז"ל וכתוב שם שהקהל התחייבו א"ע לקנות מאת הממשלה זכות עירוניות עבור בנו הקטן מ' יעקב וחתנו מו"ה ווייביש וכתו נחמה כי יהיה להם זכות אורח בעיר הזאת כשאר אורחי העיר פפד"מ ואם לאו אז מחויבים לשלוח אותם על הוצאות הקהל לעיר אוסטררהא, והנאון בעל השל"ה השתמש אחר כן בכתר הרבנות בכמה קהלות גדולות בפולין ובאשכנז ואח"כ נתקבל לנשיא בארץ ישראל ובשנת ש"ץ עלה לשער השמים בעיר סבריא. והנה רוב גדולתי קדושתו כבר כתבו הגדולים בעל סה"ד והנאון חיד"א ז"ל ואחריהם בא החכם בעל „אבן שמואל" וכתב תולדתו וכל אשר עבר עליו עד יומו האחרון כמה שיש בו די, וכמאסף לכל המחנה ראיתי כעת ספר „עמרת הלויים" ששלח לי המחבר הוא ידירי החכם פנחס פעסיס מדובנא אשר היטיב לכתוב תולדות השל"ה ז"ל באר היטיב וברכוהו כל מוקירי שם משפחת הורוויץ ואין לי מה להוסיף עליו.

ז.

הרב מוהר"ר אברהם ב"ר דוד

היה בעירנו בדור הזה והוא המחבר ספר „כור לזהב" ולא ראיתי וכפי שכותב הג' בעל סדר הדורות הוא ביאור התרגומים על התורה ועיין לקמן (סימן י"א מצבה ג') העתקתי נוסח מצבה אחת, דוד ב"ר אברהם ואולי הוא בנו ויותר לא ידעתי ממנו.

ח.

הנאון מוהר"ר יצחק הכהן מאוסטררהא

א. מגילי אשכנז (יליד קראקא) והיה תושב עירנו בזמן שהיה הנאון בעל השל"ה ז"ל פה והוא תלמידו של הנאון הגדול מוהר"ר שלמה בהג"מ יהודא ליב הנקרא ר' שלמה ר' לייבשי'ס או רש"ל השני, רבו של הבי"ח והשל"ה, והג"מ יצחק הוא המחבר ספר „קיצור מורחי" נקרא גם „מתנת עני" מביאו הג' בעל סה"ד ז"ל „קיצור מורחי ונקרא מתנת עני קיצור מס' מורחי וקיצר מכל באורים הראשונים על רש"י על התורה כללם יחד הג"מ יצחק כהן מק"ק אוסטררהא שם ד". והנאון חיד"א ז"ל כותב עליו . . . „והוא ספר חשוב ואינו מצוי כל כך" ואני ראיתי בבית אוצר הספרים בורשא (חסר השער) והעתקתי מן ההקדמה הדברים הנוגעים למלאכתי ז"ל שם „אמר המלך לקושי בתי לקושי העני בדעת אכיון בחכמה ובער מדעת ומומה, יצחק בן לא"א נפתלי הכהן זלה"ה, נר ותושב בעיר ואם בישראל דק"ק אוסטררהא. גם אני העני בדעת, היות לכל מודעת שכל ימי חורפי הייתי מתאבק באבק רגלי מופת דוריני אחרון בזמן שלם במעלות ובמדות ושכלות תרומות והגנות, מו"ה שלמה בן אריה דבי עילאה מו"ה יהודא ז"ל ."

ועתה הקרה לפני החכם האלוף מוהר"ר ישעיה הלוי ר"מ מק"ק אוסטרא ספר פענח רוא חברו הגאון מהר"ר יצחק ב"ר יהודא הלוי נכדו של מהר"ר שמואל מפליווא שמביאין אותו הפוסקים... ובסוף ההקדמה חותם עצמו, כה מעתיר זעירא דכהניא יצחק בן לא"א נפתלי הכהן אשר כנוי שמו נודע כשער עם ה"י אשר הגלה בין האשכנזים הירץ בויקינג תנצב"ה". והנה מדבריו אשר העתקתי כאן יראה הקורא בעליל שחיבר את ספרו בעירנו בזמן היות הגאון בעל השל"ה ר"מ פה עירנו.

ב. בסוף ספר במדבר כותב, לפי מה שקבלתי מהרב החסיד מורי מהר"ר שלמה בן מהר"ר יהודה ז"ל תלמיד להרב הגדול מוהר"ר שלמה לוריא". בסיום הספר כותב דברי המעטיר לעוזר האמיתי אשר עזרני בכח [ככה] אברך לאל ואשבח לנואל שנת תהלת ש"מיו' יג'ד' (שס"ג) בויעתר יצחק בן לא"א נפתלי הכהן בפי האשכנזים הירץ בוקינג ולה"ה". אם מצא מנוחתו כאן בבית הקברות לא אדע כי לא מצאתי את מצבתו אכן כאשר בינתי על המצבות הישנות אשר העתקתי מצאתי לפי השערתי מיוצאי יריכו שקנו את מקומם פה בבית הקברות.

מ.

ה"ר מרדכי ב"ר זכרי הכהן.

לא ידעתי ממנו וולת מצבתו אשר מצאתי לא רחוק מקבר הכהן ממוטשין ז"ל אבן גדולה והאותיות גדולות מאד, מן התוארים, נאמן, נכבד, וצדיק שכתבו עליו אז בעת אשר חזון תוארים לא נאמנים לא נפרץ וכל תואר שבח שנתנו לאיש שקלו כפלס האמת, ניכר כי אדם צדיק ונכבד היה.

וואת חקוק על מצבתו:

פה נאמן איש

נאמן ונכבד

וצדיק והזקן

מרדכי בר

זכרי הכהן

נקבר י"ה כסלו

שנ"ב לפ"ק

יוד.

הכהן ממוטשין ז"ל והוא כהן לאל עליון

מוהר"ר אליעזר ב"ר שמחה הכהן

א. את האיש הקרוש הזה יעריצו ויקדישו וקני עירנו התורנים וברגשי יראת קידש יזכירו את שמו לברכה ותהלה ומרכים לספר ממנו נפלאות. מסורה קדימה

היא שקבלוה זקני עירנו זקני הרורות שלפניהם ונחתמה במבעת האמה שאין לפקפק בה אשר הקדוש הוזה שהיה אב"ד בק"ק טומשין (רחוקה חמש פרסאות מעירנו ולפנים ישבו בה רבנים גדולים על כסא הרבנות ואם לא אשגה היה בה הגאון בעל „ברכת יעקב“ אב"ד) צוה לבניו לפני פטירתו שהם ישאו אותו אחר פטירתו לעיר אוסטרעא להקבר שם בין קברי הצדיקים (כפי שבינותי בפנקס הח"ק הרבה גדולים חבבו מאד את אדמת עפר בית הקברות מעירנו ועוד בחיים חייתם באו לכאן לקנות להם אחוזת קבר ופה היו עד יומם האחרון) ובליל י"ז מבת עש"ק שבה נפשו המהורה למרומים ובכוך נשאו אותו בניו על כתפיהם לאוסטרעא ואם כי היום קצר מאד קפצה להם הארץ ובאו לאוסטרעא שם חלקו לו כבודו האחרון כראות לאיש קדוש כמותו והספיקו עוד אחר הקבורה להתאבל עליו שעה אחת קודם קבלת שבת ויהי לנס, קבלה בירדנו כי הגאון המהרש"א ז"ל הלך בכל שנה להשתטח על קברו. הרב הג"מ יעקב רפפורט אב"ד דפה בספר „מים חיים“ בסוף קונטרס „אוצרות חיים“ מזכירו בשם „הרב המפורסם בצדקו ותורתו והוא כהן לאל עליון ונודע בשם הכהן טומשין“.

ואלה הטורים חקוקים על מצבתו :

ויהי ידיו ולבו לאל אמונה

פה

טמונה איש תבונה אבן

פינה מצנפת הבינה

מרבח חכמה ריעו ורועה

אמונה. כתר תורה וכתר

כהונה. הר"ר אליעזר ב"ר

שמחה הכהן גאספ אל

עמיו יום ו' י"ז ימים בטבת

שנת שע"ב לפ"ק

תנצ"ב

ב. בשנת תרנ"ח אבן חדשה הקימו תחת אבן הראשונה שנשכרה מרוב ימים ובעת אשר חפרו באדמה להסיע את המצבה הראשונה ממקומה מצאנו לרגלי הקבר עוד מצבת אבן גדולה והאותיות בולטות אשר זה כמה שנים שנפלה

(1) ידיר הרב החסיד מוה"ר יוקיל אב"ד הק"ק טומשין כתב אלי במכתבו, עוד אציע לפניו כי בין אנשי עירנו מביני דבר אוסרים כי צווי הכהן מפ"ק טומשין להביאו למח"ק לקבורה רוח"ק נורקה בו כי מלבד שזה יותר מסאה שנה שמינו בית הקברות ממקום למקום, עוד כזאת עלתה בימינו זה כשתי שנים שמינו בית הקברות ישן בע"כ ע"י צווי האדונות פה ולא הועיל בקשתנו בזה לבטל הגזירה וכפי הנראה זה היתה כוונת הכה"ג סאחיו הג"ל כי כפי הקבלה והמסורת דפה עירנו עיר ישנה יותר מח' מאות שנה ומסלמא היה בכאן ג"כ ב"ע וע"כ הנראה כי רוח"ק נצנצה בשני של הכה"ג הג"ל. עכ"ל.

ונשקעה עמוק באדמה ורגבים כמו עליה ונעלמה ולא ידעו ממנה אפילו זקני עירנו. ולא אוכל לדעת פשר דבר אם מתחלה הקימו שתי אבנים אחת למראשותיו ואחת למרגלותיו, כאשר מצאנו את האבן הזו לרגלי הקבר, או אם האבן הזו שמצאנו היא אבן הראשונה שהקימו לו ואח"כ מרוב ימים נשברה המצבה ובני הדור ההוא הקימו את האבן השנייה ומרוב ימים נשברה גם היא ואנחנו בני בניהם הקמנו את האבן השלישית.

וזאת קראתי מעל האבן אשר מצאנו נשברה לשמים:

פה

מצבת אבנים

סימן לבנים קבר

אחד מן הנבונים

הר"ר אליעזר ב"ר

שמחה הכהן אות (אותו)

מכנים בשם טוב

. . . . . נים

מבת יע"ב

לפרט מונים

תנ"צ'בה

יא.

אלה הן מצבות עתיקות מזמן ההוא אשר ינעתי להקים איהם מערימות עפרן ועמלתי כדי עמל לקראות החקיק עליהן. המצבות האלו מצאתי סמוך לקבר הכהן מטומטשין וסמוך לקבר המהרש"א ז"ל. המצבות הנה מאבנים גדולות וחזקות מאד בלי ציורים ופטריו ציצים לא כחל ולא שרק ויעלות חן:

א' פה (1)	ב' פה	ג' פה נטמן
נטמן איש	נטמן איש	איש ישר ונאמן
ישר ונאמן	ישר ונאמן	עיקור הקהל היה (2)
כמ"ר דוד ב"ר	כמ"ר יצחק	האלוף כהר"ר
אברהם ז"ל	ב"ר דוד ז"ל	מ"שה מרדכי בהר
ונקבר י"ב אב	מקראקה נק' ב'	ברוך זצ"ל נפט'
שע"ב לפ"ק	חשון שע"ג	ביום ז' אדר ש'
	לפ"ק תנ"צ'בה	שע"ז ל' תנ"צ'בה

א"ם

(1) אולי הוא בנו של הרב ר' אברהם ב"ר דוד בעל "כור לזהב" (2) מן התואר "עיקור הקהל יהיה" ניכר כי מנהיג העדה היה ובעל בעמיו.

ה' פה	ד' פה
ממונה אשה הגו'	נממנה אשה
החשובה היקרה	חשובה והגונה
והישרה מרת	יקרה היא מפני—
רוחמה בת ר'	נה הענדיל בת
מרדכי זצ"ל	הקדוש ר' שמואל
נקברה יום ו' כ"ד	. . . . מ"ז
בהודש אדר שפ"ד	מכת שע"ג לפ'
לפ"ק תנ"צ"בה	

יב.

המהרש"א ז"ל

הוא הרב הגאון אשר שמעו יצא ממזרח שמש עד מבוא
מרנא שמואל אליעזר במוהר"ר יהודה הלוי אידלש.

א. בערך שנת שע ה' זרח שמשו של הגאון המהרש"א ז"ל על עירנו אשר האירה
מכבודו ואכתוב מעט מהולדתו כאשר אספתי מספרי החכמים. הגאון המהרש"א
נולד בעיר קראקא לאביו הגאון מוהר"ר יהודה הלוי ז"ל והיה מיוצאי חלציו של
רבינו עקיבא כהן (ונשיא מאוכן 1) ובהודושי הלכות למס' סוכה (דף ל"ח) מביא
הנהגה בתוספות מאביו ז"ל והג' המהרש"א היה חתן הג"מ משה ליפשיץ הרב
מבריסק וניסו של הג"מ משה אשכנזי בעל „זכרון משה" 2). ומראש מקדם נהג
המהרש"א ישיבתו הרמה בק"ק פיזנץ כל ימי חייה של חמותו הגבירה מרת אידיל
אשר החזיקה אותו ואת כל בני הישיבה מכספה 3) בערך כמו עשרים שנה
משנת שמ"ה עד שנת שס"ה 4) וכתה שקוראים את המהרש"א על שמה, ר' שמואל
אידלש, ולפעמים חותם עצמו על שמה. על התקנה שנעשה בעיר לובלין בשנת
ש"ץ שהתאספו ראשי מנהיגי הועד דארבע ארצות פולין לחוק את התקנה שנעשה
בשנת שמ"ז בעיר לובלין ביריד גראמניץ 5) שלא ישתדל שום רב בישראל
להשיג את הרבנות ע"י ממון חתם עצמו המהרש"א „הק' שמואל אידלש ב"מ
יהודה הלוי" 6). בערך שנת שנו"ו בא בהסכמה על ספר „לחם משנה" על משניות
שחיבר ה"ר משה ליפשיץ מפוזנא ונדפס אח"כ בקראקא שנת שצ"ו וחתם, נאם

- 1) אוצרות חיים להגאון ר"י רפפורט ולפי דברת הרב בעל הערוח לספר מגילת יוחסין
למהר"ל צד 28 הגאון ר' יהודא ז"ל אביו של המהרש"א והגאון ר' שמואל ז"ל אביו הס"ז היו אחים.
- 2) פליגי בזה חכמים קוראי הדורות ויש אוסרים שהגאון מהרש"א היה חתנו של הג"ב בעל
זכרון משה ואני הלכתי בעקבות בעל „דעת קדושים" שמצא עזו לו מדברי הסכמת הגאון סו'
וסף שאל נאמהנואהו ז"ל עיין שם צד 57 בהערה.
- 3) אוצרות חיים שם. כלילת יופי להרב הג"מ ח"ן דעמביצער דף כ"ח. 4) כיו"פ
ח"ש דף קכ"ו. 5) התקנה ראיתי על „הלבנון", והצפירה ובס' לוחות זכרון צד 17 העתיקה כולה.
- 6) ואשר אנכי אחזה לי כי אז היתה עוד חמותו בחיים והחזיקה אותו ואת בני הישיבה
לכן חלק לה כבוד וחתם עצמו על שמה.

שמואל אליעזר במהר"ר יודא הלוי זלה"ה. בין הסכמת נאוני עולם שהסכימו על הדפסת ספר, קיצור אברכנאל¹ על פ"א ועל סדר ההגדה בהתועדות דק"ק יערסלאב שס"ג לפ"ק שהתאספו יחד נאוני עולם לפקח על עסקי הדפסת הספרים חדשים מקרוב באו, הנאון בעל עוללות אפרים הנאון סמ"ע ושאר נאונים בא גם הנאון מהרש"א בחתימתו, שמואל אליעזר בן מהר"ר יודא הלוי זלה"ה⁽¹⁾. על ספר תקוני זבח' להג' מהרר"ס כראנשווייג נרפס בפראג שנת שס"ד בהסכמת הנאינים בעל הלבושים בעל עוללות אפרים מהר"ס מלובלין בא גם הג' מהרש"א בהסכמתו וכותב, גם אנכי אמרתי לחוק הכדקים שהם מצודקים שמואל אליעזר הלוי. ואחר שמתה חמותו פסקה הישיבה ונסע משם לעיר חלמא שנתקבל שם לאב"ד ור"מ⁽²⁾. ראיתי ספר, אבן העזר³ הוא ספר, ראב"ן⁴ שנרפס פעם ראשון וכתוב על השער נרפס פה ק"ק פראג הבריה היום יום ה' ר"ח ניסן ש"ע ומעבר השני נרפס פקודת הנאונים לעורר הנדיבים והשרידים להיות זריוס מקדימים למצוה לקנות את הספר יום ה' שס"ט פרשת וואת התורה פה ק"ק פונא⁵. ועל החתום באו נאוני הדור והג' בעל הלבושים כראש וחתימה השלישית חתימת הג' מהרש"א, שמואל אליעזר בן מוהר"ר יודא ז"ל. מעיר חלמא נקרא מראשי עדרת לובלין המעמירה לפרוש כנפי חכמתו עליהם להיות שם אב"ד ור"מ⁽³⁾ שם בא בהסכמה על ספר "יש נוחלין" מהנאון והחסיד מה"ב אברהם שעפמלים הורוויץ (אבי השל"ה) שנרפס בפראג בשנת שע"ה ע"י הרב הנאון מוהר"ר יעקב סג"ל הורוויץ בהסכמת הנאונים בעל עוללות אפרים והנאון ר' פייביש מקראקא (רכו של הב"ח) והנאון בעל הסמ"ע ואחריו בא הנאון מהרש"א בהסכמתו וחתם, נאם שמואל אליעזר בן מו"ה יודא הלוי זלה"ה אב"ד ור"מ דק"ק לובלין. ובשנה זו בא בהסכמה על ספר, טל אורות⁶ שנרפס בפראג בשנת שע"ה בהסכמת הנאונים בעל עוללות אפרים והנאון של"ה ושאר נאונים וגם הנאון מהרש"א וחתם שמואל אליעזר ב"ר יודא הלוי⁽⁴⁾. ומעיר לובלין הופיע ונתקבל לאב"ד ור"מ בעירנו וכאן נהל את ישיבתו הנדולה עד אשר עלה לשמים בשנת שצ"ב.

ב. בהשוכות הב"ח החדשות (סימן ל"ז) נמצא תשובה אחת שהשיב הנאון מהרש"א להנאון מוהר"ר אברהם הלוי עפשטיין (השנה לא נכתב) בהיותי כיריד לובלין והג"מ אברהם כותב, וזו התשובה אשר השיב לי הנאון כמ"ו שמואל אירליש בק"ק לובלין על האגרת אשר כתבתי לו בענין הג"ל. והג' מהרש"א כותב בתוך תשובתו, אך מפני טרדת הזמן והיריד לא היה בידי להאריך⁷ וסיים, כמעטיר נאמן אהובו שמואל אליעזר במו"ה יודא הלוי זלה"ה. ושם בסימן מ"ג במכתב שכתב הב"ח ז"ל ומתחיל, אל אצילי ארץ נודרי נדר ועומרים בפרץ. . . הלא המה ראשי ומנהיגי ארץ המתועדים ביריד לובלין לחוק ולחקן בדקי דבקי בית ישראל. . . ואח"כ כותב, והנה עמכם גדול הדור הנאון מוהר"ר שמואל סג"ל

(1) רשימה קה"מ לירידי החכם ר"ש ווינער יחי' אות ה' 2581. וכן בא בהסכמה על ספר ביאור על, ספר מצות גדול⁸ שחיבר כוהר"ר יוסף יצ"ו בן הקדוש ר' משה מקרעמניץ וצ"ל נרפס בוויניציאה שס"ה בהסכמת הנאונים הג' בעל הלבושים ושאר נאונים וחתם שמואל אליעזר ב"ר יהודא הלוי (קה"מ אות ב' 1165).

(2) כלילת יופי שם ולוחות זכרון שם. (3) כלילת יופי שם. (4) רשימה, קהלת משה⁹ אות מ' מספר 4545.

אב"ד ור"מ דק"ק לובלין היה לכם להמתיק סוד ועצה עמו בחומר חרם הגדול אשר החרמתם. והנה אם כי המכתב מהב"ח נכתב אחר שנת שפ"ב כנראה מראש המכתב שכתב הב"ח, כבר באתי לעורר אתכם בכתב קמן ביריד שה' בחודש כסליו שפ"ב ואו היה הגאון מהרש"א אב"ד ור"מ פה אוסטריה ולא בלובלין? אחשוב מפני שהמהרש"א היה אז בלובלין על היריד ומקדמ היה שם אב"ד קורא אותו הב"ח על שם העבר. בתשובות ב"ח הישנות סימן ע"ט בהיתר ענונה, התשובה נכתבה כחה"מ סוכות ש"ץ לפ"ק וכותב שם הב"ח, ומ"מ אינני סומך על דעתי אם לא יסכימו עמי לפחות שנים מגדולי הדור, ואחר תתימת הב"ח נכתב, והרב הגדול מהר"ר שמואל בן מהר"ר יודא מנ"ל המכים להיתר זה וכתב בפסקו כל מה שכתוב בסוף תשובה זו. ויוכל היות שהגאון המהרש"א היה אז בקראקא שבא להרפים את חידושי אנדות חלק שני (עיין הלאה אות ה'). לפי שכתבו החכמים יודעי העתים עברו דברי ריבות בין הג' מהר"ם מלובלין והגאון מהרש"א ולא היו אוהבים זה לזה (!) אך נתקיים בהם את זהב בסופה נעשו אוהבים זה לזה והגאון מהר"ם מלובלין חלק כבוד גדול וחיבה יתירה להמהרש"א כמו שנמצא בתשובות מהר"ם מלובלין שאלה קב"ו שכתב הג' מהר"ם להגאון מהרש"א, לדויו ליה כבר בתיו שלום הוא אהובי מחותני האלוף המרום פ"ה נ"י ר"ג ור"מ מהר"ר שמואל מנ"ל יצ"ו ובסוף התשובה כותב ... ,ומה שעבר עבר ועל כל פשעים תכסה אהבה עד את זהב בסופה כה דברי המרוד מחותנך ואיש בריתך".

ג. הגאון המהרש"א ז"ל היה מבני בניו של רבינו יהודה חסיד ז"ל בעל כפר חסידים כאשר כתב הגאון המפורסם מהר"ר אריה ליבוש באלחובר ז"ל אבד"ק זסלב בספרו הבהיר, שם אריה' (חלק יו"ד סימן כ"ו) וז"ל, ושמעתי מהרב המנוח הישיש מו"ה. כרדכי מרגליות אב"ד ק"ק סטנאב שהיה לו בקבלה מאבותיו אשר בזמן הרב המהרש"א באסיפת גדולי הדור שהיו בעת הזאת ובתוכם היה הגאון מהרש"א ז"ל דברו על אדות צוואת רי"ח ועמד הגאון מהרש"א על רגליו ואמר אני מבני בניו ובצוואה הנ"ל כתוב שלא יקרא איש את בנו לא יהודא ולא שמואל ואני זה שמי שמואל ושם אבי יהודה. הרכה סיפורי נפלאות מהמהרש"א ז"ל הביאו הספרים בס'. קהלת יצחק' ובספר שער בת רבים ד' כ"ה (כן כתב לי הגאון החסיד מהר"ר צבי יחזקאל מיכלואהן אבד"ק פלונסק שליט"א) וכן בספר, מעגל טוב' להגאון חיד"א ז"ל ראיתי מה שהיה לו להגאון המהרש"א עם הגאון ר' ר' העשיל ז"ל ולא העתקתי מפני האריכות ואעתיק רק שני דברים אשר מהם יראה הקורא ויבין ערך גדולתו של המהרש"א ז"ל ועמיקת חכמתו וקדושת חיבורו על הש"ס.

א) מה שראיתי בהקדמת הספר, חידושי הלכות' להגאון ה"ר יואל ב"ר משה גד נכד הפ"ו והב"ח ז"ל ... , וכפרט דברי המאור הגדול מאור הגולה ומאור עינינו בהלכה מרא דשמעתא ה"ה הגאון מהרש"א אשר בדק כל חורין

(1) עיין מגלת יוחסין להכר"ל ספראג צד 39 בהערה ובמגילת יוחסין למשפחת היילפרין מהגאון ר' שלמה יצחק היילפרין נמצא אצלי כתי' כביא שם מעשה גדולה מן מהר"ם מלובלין והמהרש"א וכן מלשון מהר"ם, ומה שעבר עבר ועל כל פשעים תכסה אהבה' נראה ג"כ שבתולה היתה מחלוקת ביניהם.

וסדקין וירד לעומק וצלל במים אדירים והעלה מרגניתא דלית ב' מימי ולא הניח כל סדק ובדק אשר לא תיקן וכל דבריו מייסדים על אדני השכל וייסודות חוקים וכל הרוחות שבעולם לא יניענו ולא יזינו ממקומו ואיך יערב לנו לגשת לסתור או לחלק בשום דבר מדבריו וכל החילק עליו כחולק על השבינה . . ."

(ב) בצוואת הגאון ר' יונה לאנדרסיפר סי' י"ח כותב, ויעמוד ג"כ בדקדוק רב על פי הגאון מהרש"א. ופירושו לכך יוכל להאיר עיני האדם בתירה כ"ז שהוא סאריך לעמוד על עומק הלכה כי דבריו הם בקיצור מופלג יבעומק לאמיתיות. לשונו עמ ספר מהיר ורוח אלהים דיכר בו כי מכלעדי השנת רוח ק אי אפשר שיעשה אדם ספר בדומה לזה". ואלה דברי הגאון חיד"א ז"ל כשהיג אות שי"ן ס' פ"א מהר"ר שמואל אידלש רב מופלא אב"ד דק"ק אוסטריא שנת שע"ו חיבר חידושי הלכות על רוב התלמוד ולאירו הלכו כל מעייני הגמרא והתוספות, ושמעתיה לפום רבנן ותלמידיהן (1) ובפרט בגלילות אשכנז והמערב לא זז מחבבו וכל עסקם בו וגם חיבר חידושי אגדות וממנו יקחו הדרשנים, ובעלי הפרשים הדביקוהו ליסוד דרושיהם וגם אני שמעתי שיש לו שו"ת עכ"ל. והנה מדבריו שו"ת הב"ח שהבאתי לעיל (אות ב'), וכתב בפסקיו נראה ג"כ שהיה לו להמהרש"א פסקי תשובות אך לא ראו אור.

ד. וא"ל הנולדות פרי צדיק בניו והתניו י"ל הגאון המהרש"א ז"ל.

(א) בני הגאון מוהר"ר משולם זלמן (2).

(ב) בנו הגאון מוהר"ר אברהם ז"ל.

והתניו המה

(א) הרב הגאון מוהר"ר יצחק סג"ל אב"ד דק"ק לבוב בני של הגאון הנדול מוהר"ר שלמה סג"ל חריף אב"ד דק"ק לבוב חתן הגאון המפורסם בעל שארית יוסף (3).

(ב) הגאון המפורסם מוהר"ר משה רבי יצחק רבי כונמש אב"ד דק"ק לובמלא ואב"ד דק"ק לובלין בעהמ"ח ספר, מהדורא בתרא" (4). ואחד מתלמידיו של הג' מהרש"א היה הרב הגאון החכם הביולל מוהר"ר משה כ"ץ נראל ז"ל אביו של הרב החכם והרופא מפורסם מוהר"ר מיכיה הרופא ז"ל בעל ספר, מעשה מיכיה"

(1) על דבר שיטתו הלך נפשו ודרכו בקרש בש"ס עיין בספר, שם משמואל" לירידי החכם וההוקר מר שמואל אבא האראדעצקי הי"ו.

(2) כן כתב בעל הערות, למגילת יוחסין" משהר"ל ספראג ז"ל רף 32 שכן הגאון מהרש"א היה שמו משולם זלמן אבל אני ראיתי ב"אגרת יהחם הנדפס בראש ספר, תדושי הרו"ה" כותב שם שכן הגאון מהרש"א היה שמו הרב, יהודא ליב הלוי" עיין שם ואין בידי להכריע.

(3) דור ישרים לירידי הרב כהן צדק ד' 26 וכן ראיתי כעת בספר, מעלות יוחסין. להג"ם אפרים

זלמן מרגליות דף ל"ד ושם כותב ג"כ שהג"ם יצחק סג"ל חתן המהרש"א סולא טקום אביו בק"ק לבוב.

(4) שם בהערה למגילת" משהר"ל כותב שעוד בת אחת היתה להמהרש"א שהיתה אשת הגאון מו"ה שלמה בהגאון האמיתי מוהר"ר נתן שפירא בעל, מכוא שערים ואם קבלה בירו ספי

ספרים או ספרים נקבל.

והג"מ משה נראל היה אחד מגולי פולין בשנת ת"ח ובתחילת ימיו הרכיץ תורה ודעת בכמה קהלות בארץ פולאניה ואח"כ נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק נראל בגליל וואהלין אשר היתה או מלאה חכמים וסופרים ושם הרכיץ תורה וחבר ספרים הרבה, אך בשנת ת"ח ברח מפני חמת המציק ומצא מפלט לו בארץ אשכנז ומשם נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק מיץ המעמידה והוא המחבר ספר, מגילת סתרים או, בקשה' לשנת ת"ח שהוציא לאור החכם איהב וחוקר קדמוניות חיו"ג ז"ל באוצר הספרות שנה שניה ומשם לקחתי הדברים והג"מ משה חבר גם ספר, ברכת טוב' והוציאו לאור בנו ה"ר טוביה אשר הוסיף הגהותיו בשם, כתב שם טוב' וראיתי שם בס' ברכת טוב (דף ואו) כותב, שמעתי בשם מורי הרב ר' שמואל אידלש' וכן מזכירו שם כמה פעמים ובד' צ"ג כותב, שמעתי ממ"ו הרב ר' יעקב (אביו של הרב ר' העשיל) (1) ובדף ד' ח"ש כותב, בשם מיהר"ר שלמה מאוסמרהא" ולא אדע אם כוון אל הרש"ל או אל הנאון מיהר"ר שלמה בעל, מנחת הזהב" (עיין לעיל סימן ד').

ה. הנאון מהרש"א הדפיס את כל ספרו בחייו, "חידושי הלכות" על מס' ביצה יבמות נדפס בכרך קטן בכסיליאה (ראיתי בבאוצה"ס בעיר ווילנא חסר שנת הדפוס), חידושי הלכות ח"א נדפס בלובלין בשנת שע"ב והונה ע"י אחיו של המהרש"א כמז"ר שאול שמעון בן מוהר"ר יהודא הלוי זל"ה. חידושי הלכות ח"ב בלובלין שנת שפ"א. חידושי אנדות חלק ראשון נדפס בלובלין שנת לא ימוש (שפ"ו) ובסיום הספר כתוב, "סליקא לה כל חידושי אנדות הש"ס ביום נ' י"ז סיון שפ"ו לפ"ק הונה בעיון רב ונמרץ ע"י האלוף היקר כמוהר"ר שאול שמעון בן מוהר"ר יהודא סג"ל זצ"ל דיין דק"ק לובלין יצ"ו ואחיו של הנאון המחבר זה הספר יצ"ו זכותו יעמוד לנו ולכל ישראל כיר אמן". חידושי אנדות חלק שני נדפס בקראקא בשנת שצ"א והמהרש"א ז"ל חתם עצמו לפרט ש'מואל אליעזר ב"ן אב"י מוהר"ר יודא זכרינו ליברכה (שצ"א), ושנים הרבה אחר פטירתו נדפסו, חידושי מהרש"א" על פי' רש"י מחמשה חומשי תורה והשנות על המורחי שנמצאו מפורדים בספרי חידושי הלכות וחידושי אנדות מהרש"א נאספו על ידי ה"ר צבי הירש ב"ר מאיר הכהן סק"ק זימל ונדפס בעיר הענא שנת תע"ז. ומלבד שהיה המהרש"א נאון וקדוש היה גם בעל רוח נדיבה, פור נתן לאביונים מכנים אירחים וביתו פתוח לרוחה מקום ללין לכל דל ואביון העובר ושכ על פתח ביתו (בית חומה), על אבן המשקוף העליון היה כתיב וחקוק באותיות בולטות הפסוק, בחוץ לא ילין גר, דלתי לארחה אפתח. ואני הכותב בילדותי קראתי כמה פעמים את הפסוק הזה מעל אבן המשקוף. בשנת תרמ"ט נשרפה עירנו כולה כליל ונהרס גם הבית חומה של המהרש"א ז"ל ומן האבן נמחקו האותיות באין מכיר שום תמונת אות.

בשנת שצ"ב במוצאי שבת מנוחה נתבקש בישיבה של מעלה זכותו, גן עלינו ועכ"י.

(הרב בעל כלילת יופי (ח"ש דלי"ט) כותב שהג"מ משה כי"ץ נראל היה חבר נאמן להג' ר' ר' העשיל.

ואלה הדברים חקקו על מצבתו
 ה' ימים בחודש כסליו שנת שצ"ב לפ"ק.

פה

נגנו ונאסף איש
 קדוש תגא דמלכא
 הוא נגר ובר נגר מופת הדור
 הצניף המהור הרב המופלג
 בחכמה בענוה וביראה ושמעו
 יצא כמורה שמש עד מבואי
 האיר כל חכמי ישראל בחיבורו
 הגדול שהידש בפילפולו
 ובחריפתו על גמרא פירש
 רשי ותוספות הגאון נ"י פ"ה מרה
 שמואל אלעזר במוהר"ר יהודא
 הלוי זצלה"ה ונתבקש בישיבה
 של מעלה ומת במיתת נשיקה
 ועלה השמימה והיתה מנוחתו
 כבוד במוצאי מנוחה ונאסף ביום
 א' חמשה ימים לחודש כסליו
 בשנת שצ"ב לפ"ק תנצ"ב'ה.

בשנת תרי"א העיר הרב הגאון מוהר"ר יעקב רפאפורט ז"ל אב"ד דפה א
 רוח מנהיגי הח"ק והקימו אבן חדשה על קברו כי המצבה הראשונה מרוב ימי
 נשברה והעתיקו את נוסח המצבה הראשונה מעבר אחר .
 ואלה הדברים חקקו על האבן מעברהשני :

אבן פינה

הוכן והוקם מחדש
 ע"י החבורה קדישא
 דפה קהילתנו קהלא קדישא
 יום א' וי"ז תמוז שנת ת"ו ריש יוד אלף
 ארת תז"רה י'
 לכבוד ולתפארת
 אלופינו מורנו ורבינו

(1) הנקודות אשר על אותיות, אות תורה, מורים יום א' ואו תמוז תרי"א.

רב הרבנים גאון הגאונים
 אור ישראל וקדושו
 שמו הקדוש והטהור
 הלך מסוף העולם ועד סופו
 צדיק יסוד עולם
 רבינו מהרש"א זצוקל"ה.

יג.

הרב הגאון רבי משה מפטיר מאוסטרעה.

אחד מן הנדולים שהיו בעירנו בזמן הגאון מהרש"א ז"ל. בספר „ברכת טוב" (ד' יו"ד) להגאון המפורסם מוהר"ר משה נראל כ"ג ז"ל (עיין לפני זה) כותב, ושמעתי בשם רבי משה מפטיר מאוסטרעה נ"ע" וראיתי בספר אוצה"ס להח' בן יעקב אות ח' מספר 892 כותב, „חידושי ה"ר משה מפטיר מענדילש מאוסטרעה" היבאו בס' ברכת טוב (תנ"י מ' ס' מ"ו)". ואנכי לא מצאתי בסיגנון זה בספר „ברכת טוב". אך בדף ק"ו כותב, „ושמעתי בשם הרב ר' משה רבי מענדילש". ולפי דעתי כוונתו על הרב הגאון ר' משה רבי מענדילש מקראקא הידוע ולא על ר' משה מפטיר מאוסטרעה ור' משה מפטיר לא נקרא ר' מענדילש.

יד.

הרב הגאון מוהר"ר שמשון באך (בוכנער) אב"ד פה

א. אחר הגאון המהרש"א ז"ל נתקבל לאב"ד פה הרב הגאון אריז האיר עיני חכמים בפלפולו מוהר"ר שמשון מוהר"ר יצחק ז"ל בוך מפורסם בעירנו בשם רבי שמשון בוך ונקרא בפי החכמים בשם רבי שמשון מאוסטרא (מגילת ייחסין למהר"ל ד' י"ח) והרבני המופלג ר' אליהו ב"ר יעקב מלאדמער המו"ל ספר „מנחת כהן" מיחס עצמו מצד אמו להגאון מו"ה שמשון בוכנר אבד"ק אוסטרעה (שם ושארית ד' 61 הערה 29) והג"ם שמשון היה בתחלה בלבוש ואח"כ נתקבל לעירנו על מקום המהרש"א ז"ל ופה מ"כ.

בשורת מהר"ם מלובלין ז"ל סימן קכ"ב בין הגאונים אשר הסכימו לפסק של המהר"ם נמצא גם הסכמת הרב הגאון מוהר"ר שמשון באך ז"ל וכותב „אם יהיו כל חכמי פולין ורוסיא בכף מאונים והרב הנדול הגאון מוהר"ר מאיר נ"י בכף שני" סכריע את כולם. ואני הצעיר בחכמה ובשנים באתי כיהודא ועוד לקרא וכיד ה' הטובה עלי הרחבתי ביאור בקונטרס על פי התורה וגמרא וסברא נאם שמשון בן מוהר"ר יצחק ז"ל באכנר החותם פה לבוש שע"ב לפ"ק. והנה הדברים האלה שלחתי להאסיף ונדפסו בשנת תרנ"ד ואח"כ בא לידי הספר „אנשי שם" מהחכם המובהק מהר"ש באבר יחי' וראיתי שם בסימן תקנ"ה שרצה לדחית את דבריו שכתבתי שהגאון ר"ש בוך מעירנו בא בהסכמה על פסק המהר"ם מלובלין ומעמו כי בשורת מהר"ם מלובלין חתם עצמו באכנר ולא בוך?

אבל משום הא לא אריא מי לא יודע כי באך ובאכנר הכל כינוי אחת היא . כאשר הבאתי כאן שהרבני חמופלג ר' אליהו מיחס עצמו להגאון מוה"ר שמשון בוכנר אבד"ק אוסטררהא ומוה נראה ברור כי קוראין אותו בוך ולפעמים בוכנר והכל חד הוא .

ב. בשו"ת „איתן האורחי“ (נדפס פה בשנת תקנ"ו) סימן ר' מתחיל, הנה שמעתי וראיתי פסק אחד שאינן וחיקר הגאון, מח"ו מוהר"ר שמשון בוך ז"ל. וכתבתי שם בהאסיף כי כוונתי על ר' שמשון מעירנו אולם החכם מהר"ש באבר גם כאן דחה את דברי וכתב כי זה שנוכר בשו"ת איתן האורחי הוא ה"ר שמשון בך ב"ר בייניש ולא ב"ר יצחק אבל במחילת חכמתו בשתים נפלאתי על חכם כמדוהו חדא מאן מפ"ס כי זה הוא ר' שמשון ב"ר בייניש הרא הוא מזכיר ר' שמשון סתם? וביותר תמהתי עליו שהוא סותר דברי עצמו כי ראינו אשר האיתן האורחי כותב על ר' שמשון „ז"ל ומוה נראה אשר בעת שכתב הדברים כבר לא היה הג"מ שמשון בחיים והג"מ אברהם שרענצליש בעל איתן האורחי נסתלק בשנת ת"א (אנשי שם ר' י"א) וה"ר שמשון ב"ר בייניש נפטר בשנת תכ"ח (אנשי שם סימן תקנ"ח). ואם כוונתו של הגאון בעל איתן האורחי הוא על ר' שמשון ב"ר בייניש מדוע כתב עליו ז"ל והוא האריך עוד בחיים כמה שנים אחריו? והאמת עד לעצמו כי כוונת בעל איתן האורחי הוא על ר' שמשון דגן שנפטר בעורנו בשנת שצ"ו ולכן כתב עליו „ז"ל. ובנו של הגאון מוהר"ש בוך הוא הגאון מוהר"ר צבי הירש אבד"ק קראטשין (מגיוח"ס שם) ויותר לא ידעתי ממנו .

ומצבתו תניד לנו את ערכו הגדול :

פ"נ

הרב הגאון ארץ

הוא העומד בפרץ

שמו יצא בכל אפסי ארץ

הרביץ תורה כא"ו מסיני

נמסרים האיר עיני חכמים

בפלפולו שמו נודע בשער

בת רבים איש הישראלי

מוהר"ר שמשון במוהר"ר

יצחק וצללה"ה נתבקש

לישיבה של מעלה ועלה

י"א ימים בהודש

תמו שצ"ו לפ"ק זכותו

יעמוד לו ולורעו אחרון.

זו.

הגאון ראש הגולה מוהר"ר נתן נטע כהנא (1)

א. אחר הגאון מוהר"ר שמשון בוך ישב על כסא אב"ד בעירנו והגליל הגאון ראש הגולה מוהר"ר נתן נטע כהנא כהרב הגאון הגדול מוהר"ר משה מרדכי בה"ר נתן נטע הכהן אב"ד ור"מ בק"ק בערוואהן וראש ישיבה בק"ק לכוב (2). ובין הגאונים שסמכו את ידיהם על ראש הכהן וכאו בהסכמתם על ספר הש"ך שנרפס בשנת ב'קד"ש (ת"ו) לפ"ק בא גם הגאון מוהר"ר נתן נטע כהנא אב"ד מעירנו והגליל בהסכמתו. על ספר, לחם משנה על משניות שחיבר הג"מ משה ליפשיץ מפונא (עיין הלאה) (נרפס אח"כ בקראקא שצ"ו) והסכימו עליו הגאון מהרש"א ושאר גאונים בא גם הג"מ נתן נטע בהסכמתו. ולמען יקרת וחביבת דבריו אמרתי להעתיק לשון הסכמתו (3). שמוע שמעתי מנודל מעלת הל"ת תהלת המתבר משה אבי חיזה. לא קם כמשה זה. מחזה שרי יחזה. גילה רזה. יהוציא אורות דברי שפירות. יקרות אמרות מהורות. פירוש על שיתא סדרי משנה סדורות. וגם ראיתי כי רוכבי צחורות. העידו עליו כי צלל במי כארות. כמעייני מים המתנברות. והעלה בידו על ארץ ושמים הודו. ככן סמכתי ותמכתי ידי עליהם דתלו וזיניהם בחתימות ידיהם. ככן גם אנכי באתי למלאות דבריהם עם אותם שזרווגי כבר להביאו לבית הרפוס לזכות את הרבים. כה דברי אנא קמינא נתן נטע יכונה בן א"א מרנא ורבנא רב כהנא הגאון מוהר"ר משה מרדכי כהנא וצלה"ה חותם פה עיר יערסלב ביומא דשוקא שצ"ב לפ"ק. וכן בספר, מגיד מישרים דפוס הראשון לובלין ת"ו נמצא, הסכמת הגאון מוהר"ר נטע אב"ד דק"ק אוסטרעא, גם אנכי מסכים להביא ספר המגיד לבית הרפוס לזכות הרבים וכל המסייע לקנותו שכרו יהיה מיושב הכרובים. נאום נתן יכונה נטע בן א"מ מרנא ורבנא מוהר"ר משה מרדכי כהנא חותם פה ק"ק אוסטרעא. בספר, מחנה ארון להרבני המופלג מו"ה אהרן מטרעבאלי בעל המחבר, שם אהרן מקלו של אהרן כתב בהקדמתי, כי אם אבי היתה בת הגאון הקדוש הרב המאוה"ג מ"ו יצחק שהיה אב"ד בק"ק סמנאב אחי הגאון המפורסם מ"ו נטע אב"ד דק"ק אוסטרעא. ובהיות הג"מ נתן נטע אב"ד פה היה או הגאון הגדול בעל המ"ו ר"מ בהקליו הגדולה פה כאשר אכתוב הלאה וביום הרג רב שעשה חמעלניצקי בעירנו בשנת ת"ח ברחו שניהם מעירנו ואני קבלתי מפי וכן תורני אחד הנאמן בדבריו שהג"מ נתן נטע ברח עוד מעירנו כמה ימים לפני בוא חמעלניצקי לעירנו והוקן מסר לי ענין גדול שקיבל מוקני הדור שלפניו על דבר בריחתו מעירנו והדברים שעברו בינו ובין הגאון הקדוש המקובל אלקי מוהר"ר שמשון מאסטרעאפאלי וללה"ה והדבר פלא. אכן הדברים נמסרים מפה לפה ולא נתנו להכתב ולא נודע אנה פנה הג"מ נתן נטע מעירנו ?

(1) הפרק הזה הדפסתי בספרי, ולקוט מנחם וכאן הוספתי הרבה. (2) אנשי שם (סי' שמי') ומביא שם בשם ס', מיב גיטין. ש"א אות נ' ס"ק יזר שכן היה חותם הרב מו"ה נטע כהנא אב"ד דק"ק אוסטרעא, נתן נטע יכונה בן א"א מרנא ורבנא הגאון מו"ה משה מרדכי כהנא. (3) הסכמת חזאת וכן ההסכמה שאחריה העתיק למעני ירידי חסידי חכם וחוקר יקר אשר אוצר סכמה עשרת אלפים ספרים פתוח לפניו כמ"ד שמואל ווינער יחי' היושב בקמ"ר פעמברבור אסיר תודה אני אליו עבור סרתתו שרתח למעני הרבה וכן אברכתו כל ימי חיי.

ולמען דעת ערכו הגדול של הגאון הזה הנני להעתיק מה שמצאתי בספר זרע אברהם¹ פי' על ספרי מהגאון מוהר"ר אברהם יקותיאל זלמן ליכטינשטיין ז"ל בפרשה ואתחנן (פיתקא ל"ה) על הפסוק וקשרתם מביא שם את לשון הפיוט אהבה לשבת נחמו, דין נשמע. תורת שמע. ככל לשון להתמלל. הלא נודעה בארבעה אשר פירשו זקנינו² והארץ שם. אחרי כן מביא המחבר זרע אברהם את הספר, אספקלריא המאירה³ מה שפירש על הפיוט הזה ובסוף דבריו כותב שם וקושמא דמילתא ראיתי בכתב יד איש קדוש המקובל האלקי הגאון מוהר"ר שמשון מאסטראפאלי שכתב להגאון מוהר"ר נטעע אב"ד דק"ק אוסטרהא זצ"ל זה לשונו, שוב אדוני מ"ו פה ארץ הקודש באתי לכתוב שורתים וכו' מה שזכני השם... וגם בפיוט שבת נחמו, דין נשמע... הלא נודעה בארבעה אשר פירשו זקנינו⁴. ודבריו סתומים מאד והנה בעל הפירוש שבסידור פירש... אכן אדוני מ"ו הנה בשבועה חי עולמים ית' ויתעלה כי בלילה הזה פ' וארא שעבר ראיתי להגאון מוהר"ר נטעע מקראקא בעל ספר „מגלה עמוקות" בחזיון לילה ואמר לי שפירש החרוז הזה, בארבעה אשר פירשו זקנינו⁵ יש לו ריון עליונין אכן לפי פשוטו הכי פרושו שבד' מסכתות בגמרא מיוכר ששמע ככל לשון לא פחות ולא יותר ואלו הן „מס' סוטה ל"ב, ברכות י"ג, מגילה ט"ו, שבועות ל"ט" והענין פלא. אראה בנחמה שגליתי להוד כתי"ר מה שללכני לא גלית וכו' עכ"ל". והנה מלבד שהדברים האלה נפלאים הפלא ופלא ויקרים מאד זכינו לדעת את פרשת גדולתו של הגאון מוהר"ר נתן נטעע כהנא ז"ל אב"ד מעירנו אם הגאון הקדוש האלקי מוהר"ר שמשון מאסטראפאלי זצוק"ל חלק לו מלא חפניו תהלה וכבוד וקורא אותו בשם אדוני מ"ו.

ג. מתולדותיו של הג"מ נטעע לא מצאתי כי אם את בנו הגאון מוהר"ר מרדכי אב"ד דק"ק מאהליב רוסיא. בספר שו"ת הגאון מהר"ם זיסקינד רוטינבארנ ראייתי תשובה אחת ממנו וחתם „נאום הצעיר מרדכי בן א"א מרנא ורבנא הגאון מוהר"ר נתן נטעע כהנא וללה"ה חונה על צבא רוסיא היום יום ד' ג' טבת תמ"ד לפ"ק פה מאהליב" (והחכם בעל לוחות זכרון כותב (כד' 65 בהערה) שהג"מ מרדכי היה בתחלה אב"ד בק"ק אמיסמיבווה ואח"כ בק"ק אפטא). וחתנו של הג"מ נטעע כהנא היה הגאון מוהר"ר משה אבד"ק פולנאה כהגאון מוהר"ר שלמה סנ"ל חריף אבד"ק לכוב (דור ישרים לידידי הרב כהן צדק דף 26) 1.

ד. כעת ראיתי בספר „ספרות ישראל" להחכם ד"ר משה שטיינשניידער עלה 416 כותב שם, על המחברים האלה עלינו להוסיף עוד מחבר פלוני אלמוני אשר סיפר בשפה אשכנזית מפרדת [ונקרא בשם חורבן הגדול] את דבר התלאות הרבות שמצא את היהודים בעיר אונגאריש כראד במורביא אשר המיתו שם התורקים יהודים רבים וביניהם את הרב נתן בן משה מאוסטרהא 1683 תמ"ג עכ"ל. ולפי דעתי הוא הגאון דנן אשר שמו העצם הוא נתן והוא בן משה והוא הרב מאוסטרהא שכרח מעירנו מחרב הקאזאקין ולאחר חמש ושלושים שנה נפל בחרב התורקים והוא פלא.

1) כעת ראיתי בספר אנשי שם סימן רכ"ה מביא אשר בפנקס מרבני הועד דארבע ארצות נזכר שם בשנת ת"ל האלוף מוהר"ר וואלף כהגאון ר' נטעע כהנא אבד"ק אוסטרהא ור' וואלף היה חותנו של הגאון מוהר"ר יוסף אבד"ק פרעמיסלא.

ובזה זכיתי (אם לא שניתתי בהשערתי) להשיב על השאלה אשר שאלתי אנה פנה הגאון הזה? ואין משיב לי, גם אוכל לאמת את מסורת הזקן שנלה לי מענין בריחתו... ולא אוכל לגלות הדברים בכתב ו).

מז.

רבינו הגדול הגאון מוהר"ר דוד סג"ל בעל "טורי זהב" ז"ל

בערך שנת ת"ב (2) ויעש לו דוד הוא הגאון בעל המ"ז שם בעירנו ודוד עלה במעלה ונתקבל לאב"ד ור"מ בהקלויז הגדולה פה. והנה את תולדות הגאון הזה פרשת גדולתו בניו ורוב תלמידיו הגאונים ספרים היקרים אשר חיבר ואת כל אשר עבר עליו עד יומו האחרון כבר כתב כאר היטיב הרב הגאון חוקר קדמוניות מאד נעלה מוהר"ר חיים נתן דעמביצר בספרו היקר, כלילת יופי" כיד חכמתו ובקיאתו הגדולה מה שיש בו די ואנכי לרגל מלאכתי החביבה עלי ולמען כבוד ותפארת עירנו אשר זכתה להרכיב גם את הגאון הזה אלוף לראשה אמרתי אצא נא ואלקטת שבילים מדברי הרב בעל כלילת יופי" ומדברי שאר החכמים יודעי העתים ואשית עליהם נוספות משלי אשר יעתי ומצאתי דברים אשר לא נגלו להרב כלילת יופי ושאר החכמים והיו לאחדים בידי להעלותם על ספרי ואשבץ עוד אבן ספיר ויהלום בכתר עירנו הגדולה.

א. הרב הגאון רבינו דוד פאר נשיא הלויים אשר האיר עיני ישראל בחיבוריו המאירים שעשה על ארבעה חלקי השלחן ערוך, הרים קרן התורה בהחזקה ישיבות גדולות והעמיד תלמידים הרבה אשר האירו פני תבל בתורתם וחכמתם ושמעו הולך בכל אפסי תבל. נולד לאביו הרב החסיד והקצין הון ועושר בביתו נגיד ומצוה מוהר"ר שמואל הלוי ז"ל בעיר לאַדמיר היא וולאדימירא שהיה חתן הגאון המופלג מרנא ורבנא מוהר"ר יצחק בצלאלש אב"ד ור"מ בעיר לאַדמיר, ושמו נודע בספרי הפוסקים וש"ת מומן הגאונים הראשונים (3). ונכדו הגאון בעל המ"ז מתכבד ומתימר בעטרה תפארת וקנו זה ומכיא מפסקיו בספרו "טורי זהב" כמה פעמים (4). והרב החסיד והקצין מוהר"ר שמואל הלוי העמיד שני בנים גאוני ארץ אשר האירו פני התבל בתורתם ובספריהם, הראשון היה הגאון מוהר"ר יצחק הלוי אב"ד בק"ק לאַדמיר חעלמא לבוב והוא האיר עיני חכמים בחידושו אשר חירש ונקראים בשם "חידושי מהר"י הלוי" ובתשובותיו אשר השיב לכל שואל

(1) לא אכתה את האמת אשר יודי הרב הגאון הספורסם החסיד מוהר"ר צבי יחזקאל מיכלואהן הי"ד אבד"ק סלונסק וכן יודי הרב הגאון מוהר"ר חיים דוב גראס אבד"ק פעטריווא אוונגארין שדו בה נרנא בהשערתי אכן מפני שגם דבריהם אינם מיוסדים על ראיות נאמנות הנתתי השערתי כמו שהיא ואגב אורחא אוסיף מה שהעירני הגאון סלונסק אשר בש"ת, פני יהושע" ח"ב סי' י"ח כותב וז"ל, וכבר באתי לדון ולהתייבך בזה עם הג' מהר"ג כהן יצ"ו מרכיץ תורה בק"ק אוסטריה" וכעת אין הספר שו"ת פ"י ת"י.

(2) כן נראה מדבריו אשר כתב בהקדמתו ליו"ד, והנה זה שלשה שנים קבלוני הקהל הקדוש דק"ק אוסטריה". והוא הדפיס את ספרו בשנת ת"ו.

(3) בשו"ת רש"ל סימן א' על ספק שכתב המהרש"ל בא הוא כהסכמתו וכותב, יפה כיון וכתב האלוף הגאון על ככה. כסמיני למשה הלכה. נאם יצחק בר' בצלאל ז"ל הגר בולאדימיר". וכן שם בסימן ט"ז הסכים ג"כ על ספק אחד שפסק המהרש"ל ז"ל וכותב, יפה כתב ויפה דן גם יצחק בן בצלאל ז"ל הגר בולאדימיר".

(4) בהלכות פסח תע"ג ס"ק ט' כותב המ"ז ובמרכי של וקני מהר"י בר' בצלאל ז"ל היה נקוד...

תשובות מהר"י הלוי" והוא היה רבו של אחיו הצעיר ממנו בעל המ"ז ז"ל והוא מביא את תשובתינו בספרו מ"ו, והשני היה הגאון מוהר"ר דוד סג"ל אשר זכה ויזכה את הרבים בחיבוריו "טורי זהב" על ארבעה חלקי הש"ע שנתפשטו ונתפרסמו בכל תפוצות ישראל ולאורם אנו הולכים שהלכה כמותו ברוב המקומות (1). ורבינו דוד הלוי עוד בהיותו צעיר לימים כבר ראו ברכה בקרבו כי לגדולת נוצר. כי הוא היה אחד המיוחד מבני עליה והוא למד לפני אחיו הגאון מהר"י הלוי ועוד היו לו מורים גדולים אשר האצילו עליו מחכמתם. ועם גודל שקידתו על התורה יומם ולילה ועוצם עיניו וחרוד שכלו הנפלא נעשה לארי שבחבורה ויצא שם דוד ככל הארצות, והגאון האדיר רבינו יואל סירקיש בעל הב"ח ז"ל נתן לו את בתו הנכירה מרת רבקה לאשה. שם בבית חיתנו הגאון, ישב מרנא דוד והוסיף אימץ בלמודים בדבוק חבירים ובפולחן תלמידים נאונים אשר ישבו ושמשו בישיבה לפני רבינו הגדול בעל הב"ח ז"ל, אולם רבינו דוד הלוי הגדיל מהם ושימש לפני רבו וחותרו עומדות ויושבות למד בשקידה רבה ובהתמדה גדולה ועיד בבית חותרו שקד על דלתית התלמיד והפוסקים עם חבירים ותלמידים מקשיבים לקולו וכל שאלותיו וספיקותיו הריץ לפני אחיו הגדול הג"מ יצחק הלוי ז"ל ולפני חותרו הגאון ז"ל וגם אחר כן כאשר נפרד מבית חותרו והרביץ תורה במקום אחר כל דבר הקשה הקריב לפני חותרו, וכן כל הדברים אשר העלה להלכה וכל תשובותיו אשר השיב לאחרים לדין ולהלכה הציע לפני חותרו הגאון לראות היעמדו דבריו בהוראותיו. והגאון הב"ח ז"ל השיב לו תמיד בכבוד גדול וחיבב אותו עד לאחת והסכים (2) עמו להלכה ולמעשה וכל כך היה גדול ונכבד בעיני חותרו הב"ח ז"ל עד דשרר ג"כ פסקיה קמיה וביקש ממנו הסכמת דעתו בשריותא דאתתא בנדרון עסק קידושין (3). ומלבד חותרו ואחיו שקל וטרי עם גאוני דורו הגדולים והמפורסמים אשר כל בית ישראל נשען עליהם.

ב. מקום משכן כבוד רבינו דוד ז"ל לאחר שנפרד מבית חתנו הגאון הב"ח

(1) בהתועדות ביריד גראמיניץ (מיום ד' י"ב אדר תמ"ג) הסכימו כל הגאונים מהועד על ספר, מגיני זהב" הוא תשובות שהשיב נכד המ"ז ז"ל הגאון מוהר"ר יואל אב"ד דק"ק שעברשין ז"ל על ההשגות שהשיג הגאון הש"ך ז"ל על המ"ז ז"ל בספרו, נקודת הכסף וגזר אומר שאין להוציא דברי בעל המ"ז (במקום שהשיג עליו הש"ך) מחוקתו האלימה אם באיזה מקום בספר מ"ז שלא השיב נכדו המופלג הנ"ל והיו דברי בעל המ"ז בחזקתן... כללו של דבר שאין להוציא דברי בעל מ"ז מחוקתם מחמת בעל נקודת הכסף מדין שהוא אחרון. משני מעשים ועדים נאמנים האחד שהוא היה זקן ויושב בישיבה ומחוקק למופלג גודל הדרו והשני הוא החיבור הנאה של נכדו הרב הנ"ל המיושב השגות, נקודת הכסף הנ"ל (עין בהקדמת כ"ב של הגאון המחבר מגיני זהב ובספר ק"ג להח' פ"ן צד 76).

(2) בשו"ת הב"ח הישנות' ס' קי"ג בתשובה שהשיב לחתנו המ"ז מתחיל, עוקר הרים וזומתן זו בזו בפלפולו. כהיכלו כבוד אומר כולו. קול לו קול אליו קדוש יאמר לו הוא חתני ר"ם ואב"ד האלף כוהר"ר דוד סג"ל נר"י וגר זרעו יאיר עד ביאת הגאול. וכן כותב אליו פעמים הרבה בלשון חיבה וכבוד, חתני הגאון שיחי". בשו"ת הב"ח הישנות סימן צ"ג כותב, והביאו הגאון מוהר"ר דוד סג"ל שיח' בתשובתו. בשו"ת ב"ח החדשות ס' ג"ד, שלום וכר' לאהובי חתני הרבני הנכבד ר"ם ור"ג מוהר"ר דוד סג"ל שיח' מה ששאלת... .

(3) בשו"ת ב"ח החדשות סימן ע"ט תשובה שהשיב הגאון בעל המ"ז וכותב, שאלה זו שאלה לאדמו"ר חתני הגאון מ' יואל ג"ו והשיב תשובתו הרמחה ושררה לי לעיוני בה כפי עידי.

ז"ל היה מקודם בעיר קראקא עיר גדולה ורבתה כדעות שם חנה דוד עם ישיבתו הגדולה והרמה וביתו בבית סדרשו שהיה למעלה מן בית הכנסת וכאשר מתו אצלו בניו הקטנים תלה בזה כאשר יספר לנו הגאון בספרו (ט"ז אורח סימן קנ"א). וסביב לשנת ש"ח נתקבל רבינו דוד לאב"ד ור"מ בק"ק פאמליטשא ומשם שלח השיבותיו לחותני הגאון הב"ח ז"ל (ו) אשר ישב אז על כסא אב"ד ור"מ בעיר הגדולה ומלאה חכמים בריסק דליטא. ובהיות העיר פאמליטשא קטנה ואנשים בה מעט לא היה לאל ידם לתת לרבינו די סיפוקי לכלכל את ביתו בכבוד כאשר הרגיל מנעוריו בבית אביו ובבית חותנו. ובשנת ש"ע"ב כאשר נתקבל הגאון הב"ח לאב"ד ור"מ בק"ק קראקא והגליל עבר דרך עיר פאמליטשא לראות בשלום חתני הגאון בעל הט"ז ובשלום אשתו היא בתו קודם פרידתו. שם ראה לדאבון לבו את גודל עניו ומרודו של חתנו מחמד ומחמל נפשו. וכאשר בא הב"ח לקראקא ערך מכתב אהבה לחתני הט"ז עם דברי נחומים. וא"ה הדברים אשר כתב אליו (2) „עת היותי אצלך בק"ק פאמליטשא ראיתי את עניך ומאד צר לי כי לא תוכל לשבת על התורה במנוחה אך אקוה כי ירחיב ה' את נבילי ואשלח לך מתנה". והב"ח קיים את הבטחתו ושלח לו משם מתנה הגונה עם שו"ת אחת לדינא. ובראות רבינו בעל הט"ז ז"ל כי צר לו המקום לשבת שם נסע מן העיר למדינת פולין גדול ויט אהלו בק"ק פונא הגדולה ושם ישב על מדין בין מלכא למלכא (3) ומשם הוציע באיר תורתו בכל ארץ הגליל ההוא. ואחר כן לאחר פטירת חתנו נתקבל רבינו לאב"ד ור"מ בעירנו בהקליו הגדולה שם ישב במניחה ולמד תורה מתוך הרחבה ולשם נהרו אליו תלמידים רבים קרובים ורחוקים מכל קצוי הארץ אשר באו כולם לשאוב מים חיים המפכים ויוצאים ממעין חכמתו הגדולה והעמוקה ולהתענג מזיו חדושו הנפלאים ומפלפוליו העצומים אשר חידש בריב עיונו ובחירוד שכלו בתלמוד ובפוסקים ראשונים ואחרונים לאסקי שמעתא אליבא דהלכתא וקהלה קדושה דעירנו הזילו זהב מכיסם לתת לו די סיפוקי וסיפוקי ישיבתו הגדולה והחשובה אשר הגאון המ"ז מתפאר בה לאמר כי מימיו לא ראה קיבוץ ישיבה חשובה כמותו (4). והוא ערך לפני תלמידיו שלחן מלא פרי מנדים ממה שזכה משלחן גבוה וכאשר תלמידיו ראו דבריו כי נעמו הפצירו בו מאד להוציא לאור את ספרו היקר „מורי זהב"

(1) בשו"ת בית הישנות (סימן צ"ד), גוף הב"ד נשלח ליד חתני הרב הנעלה מוהר"ר דוד סג"ל אב"ד ור"מ בק"ק פאמליטשא וכתב דעתו בהיתר האשה.

(2) הרב בעל כליפת יופי כתב אשר המכתב הזה בכתב יד הב"ח ז"ל בעצמו היה ביד הגאון מוהר"ר אפרים ולמן סרגליות ז"ל סברא.

(3) בשו"ת בית החדשות שאלה יז ששאל הגאון המ"ז ז"ל כחותנו הב"ח ז"ל „אהובי חותני הנה זה שנים רבות הוריתי הלכה למעשה... ועתה בהיותי בק"ק פונא בין מלכא למלכא... נאם חתך דוד היה הלוי".

(4) זה לשונו המפורסם בהקדמתו לז"ל, זה שלשה שנים קלוני הקהל הקדוש דק"ק אוסטררהא לתיבין תורה ביניהם וקבעו לי בית סדרש הגדול מקום ועד לקיבוץ חכמים ורב טוב ותנות לקהל הג"ל הזלום זהב מכיסם לתת לי די סיפוקי וסיפוקי ישיבתו הגדולה והחשובה ת"ל אשר נתקבצו אליו תלמידים חשובים קרובים ורחוקים מקצות הארץ מעולם לא ראיתי קיבוץ ישיבה חשובה כמותו וערכתי שלחן לפניו מה שזכיתי משלחן גבוה ושמעו אמרי כי נעמו ויפצרו בי להביא את הדברים לבית הדפוס...".

על ש"ע יורה דעה לרזות צמאון המשתוקקים לדבר ה' זו הלכה פשוטה. ורבינו ז"ל אם כי מתחלה מרוב ענותנותו ודוד הוא הקטן בעיניו פג לבו מלשמוע להם כאשר כתב הכל בהקדמתו אחר כן נחם ונענה לבקשתם והוציא לאור את ספרו "טורי זהב" על יורה דעה כלובלין בשנת ת"ו.

ג. ויהי בשנת ת"ח עת צרה ליעקב ביום הרג רב אשר עשה חמלניצקי בעירנו (עין מבוא סימן יג) ברח הגאון הט"ז ז"ל מעירנו לעיר אליק עיר בצורת חומה גבוה וחוקה מאד ולתקופת השנה חזר חמלניצקי עם חילו לעירנו והרגנו את יתר הפליטה (1) ומעירנו הלך עם חילו לעיר דובנא קליוואן ושאר ערים ועשו שמות והריסות וכאשר באו לעיר אליק צרו עליה כמה ימים ולא יכלו לה כי היתה בצורה מאד אך אחרי כן העירו כל חמתם ובגבורה עזה וחמת נקם לחמו עליה כאריות והחילו לפרוץ פרצית בחומה וכמעט שנכבשה העיר לפניהם, אז זכר ה' חסרו לדוד עבדו כי ביום ההוא כאשר עמדה העדה בבהכ"נ והט"ז ז"ל בראשם נבו והתפללו שפכו צקון לחשם לפני ה' שצילם מבין שיני פריצי אריות. הגאון הט"ז שהיה עיף וחלוש מאד המה את ראשו על ידו ויישן ובחלומו קרא לו את הפסוק, ונגנתי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי" וייקץ משנתו ויאמר, עם ה' חזקו בתפלה ובתחנונים כי היום יראנו ה' נפלאות. ושם בהמבצר עמדו כלי תותח ישנים אשר נתקלקלו מרוב ימים פתאום השמיעו קולות גדולות ופחד והתת ה' נפלה על חמלניצקי וחילו וברחו משם בבהלה. לזכר הגם יסד הט"ז ז"ל סליחות ליום כ"ו סיון אשר ביום הזה הפליא ה' לעשות הגם הגדול ובתוך החרוזים יספר לנו הט"ז את כל דברי הגם באין נרע דבר מכל המסורה שמסרו וספרו אבותינו דוד לדוד, הסליחות מצאתי בכת"י והוצאתים לאור עם הקדמה והערות מאירות מאתי בספרי, ילקוט סנחם" והקורא ירשם שם יראה וימצא נחת כי אין ברצוני להכפיל הדברים. בהיותי בעיר אליק ראיתי פנקס ישן מאד ומרוב ימים בלו ונחסרו העלים הראשונים ובשנת תקמ"ה נתחדש הפנקס ונכתבו התקנות הראשונות ואנשי הח"ק אמרו לי כי קבלה בידם אשר התקנות ההקין להם הט"ז ז"ל. כפי הנראה לא האריך הט"ז לשבת בעיר אליק כי מפחד המלחמות והשמדות אשר לא חדלו אז כל הימים בכל גליל וואהלין ושאר הגלילות עזב הט"ז ז"ל גם את עיר אליק ויהי גולה ממקומו נע ונד וסבב בכל ארץ אשכנז אולי ימצא מקום מנוחה לשבת שם על התורה ועל העבודה כאשר הסבין וכדרכו בקודש מנעוריו. ויעבור דוד בכל ארץ מעהרין ובכל מקום בואו חרדו לקראתו כל גדולי העיר וכולם מבקשים את פני דוד, וכל דבר הקשה הביאו לפניו להחריץ עליו משפטו והוא כיד חכמתו הגדולה השיב להם דעתו להלכה ותירץ להם כל הספיקות. כן היה דוד נחפו ללכת מעיר לעיר ולא מצא מקום לשבת שם. ובהצד לו זכר ה' לדוד את כל ענותו והעיר את רוחו לשוב אל ארץ פולין אחרי כי שקמה הארץ מעט. ובעיר הגדולה לכוב עיר גבורים מלאה חכמים וסופרים מאז ומקדם, שם ישב רבינו דוד על המנוחה כי נתקבל שם לאב"ד ור"מ בחוץ לעיר. ושם נתנדל כבודו לשבת על התורה ועל העבודה מתוך עושר והרחבת לב עד יומו האחרון ובשנת תכ"ד היה אחד מראשי הועד באצפת גאוני ד' ארצות פולין אשר התועדו כלובלין ביריד גראמניץ ביום י"א (7) עין בהקדמתי לסליחות הט"ז בספרי, ילקוט סנחם" שם כתבתי כל הדברים באריכות.

ניסן תכ"ד ובא שם בהסכמה על הדפסת ספר, עמודיה שבעה" וחתום שם, נאם דוד הוא הקטן בלא"א הקצין מו"ה שמואל זללה"ה מלאדמיר חונה בק"ק לבוב בחוץ לעיר" (אנ"ש ד' 69). וכן בא בהסכמה על ספר, "דברי שמואל" וחתם, נאם דוד הוא הקטן בא"א מו"ה שמואל הלוי חונה בק"ק לבוב והגליל" (קה"מ אות ד' 2279).

ד. ואלה תולדות רבינו דוד ז"ל.

שלשה בנים גדולים בתורה ובחכמה היו לו ובת אחת, בנו הראשון היה הרב הגאון ארי שבחבורה מוהר"ר מרדכי סג"ל. בנו השני היה הרב הגאון מוהר"ר שלמה סג"ל ושניהם ישבו שבת אחים בק"ק לבוב (בהיות שם אביהם הגאון אב"ד) והיו עוסקים בתורה יומם ולילה, ושניהם נהרגו על קדוש השם בעלילה עוד בחיי אביהם הגאון מאור הגולה בין שאר הקדושים שנהרגו ביום חרון אף ה' שהיה בעיר לבוב מחוץ לעיר ביום שבת קידש ח' אייר בשנת תכ"ד. ובנו השלישי היה הרב הגאון מוהר"ר ישעי' סג"ל ואותו שלח אביו המ"ז ז"ל ביחד עם בנו חורגו הרב הגאון מוהר"ר אריה ליב (בעה"מ שו"ת שאגת אריה וקול שחל) לתהות על קנקנו של הש"ץ שר"י ככתוב על ספר, ציצת נובל צבי". ובתי של המ"ז ז"ל היתה אשת הרב הגאון מוהר"ר נד והיא ילדה לו את הגאון הגדול מוהר"ר יואל אב"ד ור"מ בק"ק שעברשין בעה"מ ספר, מגניי זהב" להצדיק דברי זקנו המ"ז על ש"ע יו"ד מרוב ההשנות אשר השיג עליו רבינו הש"ך ז"ל בספרו, נקודת הכסף". ובנו של הג"מ יואל הוא הרב הגאון מוהר"ר משה נד ז"ל שהוא אבי הגאון מוהר"ר יואל ז"ל בעה"מ ספר, "חידושי הלכות" על סדר נויקין, ובספר, דעת קדושים" מיחס לו להגאון המ"ז ז"ל עוד בת אחת שהיתה אשתו הראשונה של הגאון מוהר"ר מאיר אב"ד דק"ק אפמא ולובלין (דף 60 וד' 99). ועוד היו לו בני בנים נאוונים גדולים ומפורסמים מחברי ספרים יקרים זכר כולם לכרכה ובעירנו חיים אתנו עד היום יוצאי יריכו של הגאון המ"ז ז"ל זי"ע.

ה. ואלה המה פרי צדיק ספריו היקרים שהשאיר אחריו ברכה ונתפשמו בכל תפוצת ישראל ולאורים ילכו כל המורים.

(א) ספר, "טורי זהב" על ש"ע יורה דעה הוציאו הגאון ז"ל בעצמו לאור בלובלין בשנת ה"ז בהיותו או אב"ד ור"מ בעירנו.

(ב) ספר, "טורי זהב" על ש"ע אורח חיים נדפס כדפוס הרב ר' שבתי משורר מפראג בשנת תנ"ב יחד עם הספר, "מגן אברהם".

(ג) ספר, "טורי זהב" על ש"ע חושן משפט נדפס חלק הראשון בעיר הומבארנא אשר הגאון רשכבה"ג חכם צבי זללה"ה הוציאו לאור עם הגהותיו המאירות בשנת, במקדשו" (תנ"ב).

(ד) ספר, "ערך לחם" והוא חלק שני מחידושי המ"ז על ש"ע חושן משפט שלא היו ביד הגאון חכם צבי נדפס בברלין בשנת תקכ"א.

(ה) ספר, "טורי זהב" על ש"ע, "אבן העזר" נדפס בזאלקווא בשנת תקי"ד ע"י נינו ונכדו של המ"ז ז"ל הוא הרב הגדול מוה"ר נד בנו של הרב הגאון מוהר"ר יואל בעל, "חידושי הלכות".

(ו) ספר, "דברי דוד" לכאר דברי רש"י ז"ל על חמשה חומשי תורה נדפס בעיר דיהרן פורט כדפוס ר' שבתי משורר בשנת תמ"מ והובא לבית הדפוס ע"י

הרב הגאון המקובל מוהר"ר משה כהראש הקצין מהר"ר יצחק ר' עזרש מקרעמניץ הוא המחבר ס' „ויקהל משה“ שהיה חתן הרב הגאון מוהר"ר ישעי' הלוי בנו של הגאון הט"ז ז"ל עוד נשארו ממנו שו"ת הרבה וספרים אשר נשארו בכתובים ולא זכינו לאורם ואני הכותב מצאתי בכת"י סליחות שחיבר הגאון ט"ז ליום כ' סיון וכ"ו סיון והוצאתים לאור עם הערות ממני כאשר כתבתי לעיל . והגאון הט"ז האריך ימים יותר משמונים שנה ונאסף אל עמיו זקן ושבע ימים בעיר הגדולה לבוב זי"ע ועכ"ו .

אלה דברי רבינו דוד ותולדותיו, ימי חייו וקורותיו, נשמתו כגן עדן
בין הצדיקים כוהר הרקיע מוהירם, וזכרו יבורך בארץ לדוד דורים .

ואלה הדברים הרוותים על אבן מצבתו :

ביום כ"ז שבט שנת הכ"ז לפ"ק נטמן
הגאון הגדול מאור הנולד הרב הגדול
בעל טורי זהב מורינו ורבינו מ"ה דוד
בן מ"ה שמואל הלוי מחבר חבורים יקרים
באור תורתו האיר לדוד דורים על כ"ו
השלחן ערוך וארבעה טורים, הן בעודנו
בחיים כבר זכה, כי נפסקה כמותו הלכה .
הוראתו שלמה זכה וערוכה . תנ"צ'ב"ה .

יז.

הגאון הישיש מוהר"ר יהודא ליב הדרשן

ב,המניד" שנה הראשונה 48 № עלה 190 בין הגאונים הגדולים אשר מצאו
מנוחה בבית עלמין הישן בעיר קראקא חושב שם את הגאון הישיש מ' יהודא ליב
הדרשן מאוסטרהא נפטר בשנת ת"ט, ויותר לא אדע ממנו כעת .

יח.

הגאון הגדול בוצינא קדישא מוהר"ר
שמואל שמעלקא זק"ל אב"ד ור"מ פה.

א. אחר המהפכה והתרכן אשר נהפכה ונחרבה עירנו עד היסוד בה .
מהמכות והתחלואים אשר חלו בה ביום הרג רב אשר הרג ולא חמל האכזר
חמלניצקי בשנת ת"ח ות"ט . כמעט כל הבעלי בתים נפלו חלל מחרב היונים ,
עירנו הגדולה והקדושה נהפכה לנלים נצים ומכל תושביה היהודים לא נשארו
כי אם חמשה בעלי בתים (עיין מכיאי ס' י"ג) מה מאד נוראות נתפלא לראית

הנפלאות אשר הפליא ה' לעשות לעם פלא ו) כי עד מהרה בזמן קט שנבה עירנו ותפרה ישע חיש מהר התנערה מעפר שוטמתה ותהי לקהלה גדולה ומפוארה שנית, הסירה את בנדי אלמנותה מעליה ותענוד לראשה עמרת תפארת משובצה באבני יקר ופנינים. המה הרבנים הגאונים הגדולים אשר באו לשכון כבוד בעירנו ויעלו לשבת על כסאות האב"ד וראש מתיבתא הקצינים והאלופים תורנים נכבדים אשר פרנסו והנהיגו את העיר בצדקתם וחכמתם דור אחר דור. והרב הראשון אשר בהן פאר ונתעלה אז לשבת על כסא אב"ד ור"מ פה, הוא הרב הגאון הגדול בוצינא קדישא רבי רבי שמעלקא ז"ק אשר עד היום כתרדת קודש יזכירו שמו לתהלה ויהברכו בו כל יודעי שמו הוא החזיר את עמרת הרבנות ליושנה וישב על כסא אביו וקנו הגאון מוהר"ד אברהם ז"ק ז"ל שהיה אב"ד פה אחר הרש"ל ז"ל (ס' ג').

ב. הגאון והצדיק רבי שמואל שמעלקא היה בנו של הגאון הגדול המפורסם בדורו מוהר"ר מאיר ז"ק (זרע קודש) ז"ל אב"ד בלבוב (2) מיוחס לזרע הראש משבט יהודא (3) וחתן הגאון הגדול מוהר"ר חיים אב"ד ור"מ דק"ק קרעמניץ (4) והנ"מ חיים היה בנו של ר' שמואל ור' שמואל היה בן הרב הגדול מוהר"ר העלמאן אחי אביו הגאון המפורסם ונידע ביהודא מהר"ל מפראנ ז"ל (5) והגאון רבי שמעלקא העלה ברוחו הגדול להבת שלהבת התורה בעירנו בנה מכספו את הקלוי הגדולה שהיתה בית ועד להכמים מאז ומקדם ושם היתה הישיבה הגדולה והחשובה של המ"ז ז"ל ובשנת ת"ח נחרבה עד היסוד בה כאשר כתבתי לעיל והוא בנה אותה מחדש בנין חומה, שם הרביץ תורה לתלמידים והאיר עיניהם בפלפולו החזיר התורה לאכסנאי שלה ומאז נקראת הקלוי הגדולה על שמו (דעם רבי רבי שמעלקים קלוי) והוא צוה לפני פמירתו לכל יקרב איש זר אשר לא מיוצאי חלציו היא לשבת על כסא אב"ד ור"מ בהקלוי הגדולה (6) וכן היה כי כל האב"ד ור"מ שהיו מאז בהקלוי הגדולה ריבם מיוצאי חלציו של הנ"מ שמעלקא היו כאשר יראה הקורא הלאה בספרי. בשנת ת"ל (1670) מצאנו את הנ"מ שמעלקא אחד מארבעה הגאונים שהיו ראשי גליל וואלין בוער דד' ארצות (7) ובין ששה הרבנים מאורות הגדולים מ"צ דד"א שבאו בהסכמתם על תנ"ך עמיאש נדפס באמשטרדם תל"ח בא גם הנ"מ שמעלקא בחתימתו וחתם, שמואל בן לא"א הרב הגדול מוהר"ר מאיר ולה"ה חונה בק"ק אוסטרהא (8). בשו"ת, פני יהושע

- (1) נזכרתי מאמר המדרש נתנומא, והיה מספר בני ישראל כחול הים למה נמשלו ישראל כחול? לומר מה החול הזה אתה עושה בו גומא בערב ובשחרית אתה מוצא אותה שכבר נתמלאת כך כל אלפים שחזרו בימי דוד נתמלאו בימי שלמה. (2) תשובותיו באו בספר שו"ת, איתן האורח"י וחתם, הצעיר מאיר באמ"ז אברהם זצ"ל ז"ק. (3) מגווח"ס למהר"ל ספראג ד' י"ד ע"ב.
- (4) כן כתוב בשער הספר, ברוך מבנים אשר" ובמגווח"ס שם ואת הנ"מ חיים מצאתי בספר, איתן האורח"י בקונטרס שחרון פ' יתרו כותב, דרשתי על ההסדר הגאון מח"ו מ"ו חיים שהיה ר"ם ואב"ד בקרעמניץ יצ"ו שנת ת"ט. והגאון מוהר"ר חיים בא בהסכמתו על ספר זכרון שנדפס בקראקא שנת וחתם. חיים בר' שמואל אב"ד קרעמניץ (קה"ס אות ז' 3529).
- (5) מגווח"ס למהר"ל ספראג שם.
- (6) כן כתב הגאון הגדול מוהר"ר אפרים ולמן מרגליות ז"ל בהקדמתו לספר, ברית כהנת עולם. (7) ידידי החכם ר"ש דובנאוו בתוואסחאד לשנת 1894 בהזכרת לחרו"ש אקטיאב העתיק מן הפנקס דד' ארצות תושב שם את מהר"ר צבי הירש מלויצק, ומהר"ר וואלא סלאדמיר ומהר"ר שמעלקא מאוסטרהא ומהר"ר יצחק מקרעמניץ אלו ארבעה המה ראשי גליל וואלין.
- (8) חתימתו העתיק לבעני ידידי החכם ובקי כמ"ד שמואל ווינער יחי'.

שאלה ד' כותב להג"מ שמואל שמעלקא, לדויו ליה כבר בתיא שלום ה"ה החכם התורני עמוד הימיני ר"מ נ"י מהו' שמואל נר"י ושם שאלה ו', יגדל נא שלום החכם התורני עמוד הימיני ר"מ פ"ה מוהר"ר שמואל נר"י. וכן בא בהסכמה על ספר, אדרת אליהו בין רבני פולין כיריד גראמניץ בלובלין תל"ח וחי' שמואל שמעלקא בה"ג ר' מאיר מאוסטרא (קד"מ אות א' 338).

ג. להג"מ שמואל שמעלקא היו שלשה בנים ושלוש בנות ואלה הם. (א) הג"מ יצחק אייזיק אב"ד דק"ק פרעמישלא חתן הגאון הגדול בעל, מניני שלמה ושו"ת פ"י (שם ושארית הערה 27).

(ב) הרב האלוף מוהר"ר מאיר. (ג) הרב מוהר"ר נפתלי הערץ אשר העתקתי מצבותיהם הלאה ומהם יצאה שלשלת גדולה של אלופים ומנהיגים בעירנו. ושלוש בנותיו נשואות לשלשה גאונים מפורסמים.

(א) בתו הרבנית מרת לאה שהיתה אשת הרב הגאון מוהר"ר משה מאיר הכהן רפאפורט פרנס ומנהיג בלבוב אביו של הגאון מוהר"ר יצחק כ"ץ רפאפורט אב"ד ור"מ בהקלויז פה (שער הספר ברוך מבנים אשר) ועיין הלאה בספרי סימן (ל"ג).

(ב) בתו הרבנית החסידה מרת אסתר שיינדיל אשת הגאון החסיד שככהונה מוהר"ר נפתלי הכהן בעל סמיכת חכמים (עיין הלאה סימן כ"א).

(ג) ובתו השלישית היתה אשת הגאון בעל, ליקוטי יוסף (מניו"ח למשפחת האלפרין כת"י ועיין לקמן בספרי סימן מ"ז).

כמה שנים השתמש הגאון ר' שמעלקא בכתר הרבנות ור"מ פה לא אדע על נכון. אכן מהכתבת אשר על המנורה העומדת בבהכנ"ס הגדולה (סימן כ"א) נראה כי הרביץ תורה בעירנו שנים רבות ובשנת תמ"ז עלה השמים לאור החיים וגופו המהור ספון וממון פה בבית החיים.

ומצבתו תקרא אמריה לאמר :

כצבת בנו הרב ר' מאיר
פה
נממן
האלוף המרום
הישיש מו"ה מאיר
בהגאון המפורסם מו"ה
שמואל שמעלקא
אור הורתו הי' זורח פה"ק
אוסטריה והגליל נפטר
ביום ג' תמוז תע"ו.

פה
איש
נממן ריחו כריח
אפרסמון היא הגאון
הגדול בוצינא קדישא
החזיר התורה על א—
—כסנאי והאיר עיני כל
ישראל בפילפולו ובנה
בכספו הקלויז להחיות
עם רב תלמיד עם צורב
אביד ור"מ מוהר"ר ש—
—מארל שמעלקא וצ"ל
עשרה בנימן תנער
מעפר זרועק (ז) לפ"ק.

(1) המקור להתיבות, תנער מעפר זרועק. נעלה סמני ולא אוכל להולכם אך זאת נודע שנפטר בשנת תמ"ז ואם בסוף ס' מים חיים מביא שנפטר שנת ת"ם כבר כתבתי אשר ערשי דברו לא עשו סלאכתם נאמנה שגנו מעו והסעו הרבה.

מצבת בנו ונכדו. מצבת בתו הרבנית מרת לאה אשת חתנו
אבן אחת לאב וכו'. ה"ט משה מאיר הכהן רפאפורט ז"ל.

פיה ממונה	בר"ח חשו'	ביום ה—
הא'שה הר—	תקיא לפ'ק	--ששי כ"ג
בנית החסידה	נפטר איש	אייר ה"ט
מרת לאה	אברך בשנים	נפטר זקן
בת הגאון	עסק בתורה	ושבע ימים
הגדול מהז	ובגמילת ח—	לא פסיק מ—
שמואל שמע—	סדים כל ימיו	פומי תורה
לקא נפטר	דתורני הרב—	לילות וימים
ו' כסלו ת"ס—	—ני מוהר"ר	הרב מוהר"ר
—ח' לפ'ק.	אברהם.	נפתלי הערץ
		בהרב הגאון
		הגדול מו'
		שמואל שמע—
		עלקי אבד.

י"מ

הרב הפרנס מוהר"ר יוסף בהר"ר דוד קל"ב

כפי הנראה ממצבתו היה פרנס המדינה או פרנס הגליל ובין הפרנסים והמנהיגים שבאו בחתימתם על הדפסת תנ"ך עטיאש בשנת תל"ח לפני הרבנים מאוה"ג דר"א בא גם הוא בחתימתו וחתם „יוסף בלא"א הר"ר דוד קל"ב זצלה"ה מאוסטרא" 1). מי הוא אביו הר"ר דוד לא ארע בין הגדולים אשר שמם נשאר לתפארת בעירנו לא בא זכרו וראיתי בספר „רעת קדושים" צד 91 „אשר להרב המופלג בתורה ויראה מוהר"ר דוד קצינילבונין (בנו של השר וואהל) היו ארבעה בנים ואחד מהם היה הרב מוהר"ר יוסף קצינילבונין אב"ד דק"ק אוסטרחה שבא בהסכמתו על תנ"ך עטיאש". וזה ללא אמת ולא היו דברים מעולם כי שם על התנ"ך לא חתם עצמו בשם אב"ד ובפרט אשר ידענו ברור כי בעת ההיא ישב הגאון ר' שמעלקא ז"ק ז"ל על כסא אב"ד ור"מ בעירנו והוא בא בהסכמתו על התנ"ך הנ"ל וחתם „חונה בק"ק אוסטרא" כאשר כתבתי לפני זה. בין מצבות עתיקות אשר יגעתי מצאתי והעתקתי לפנקסי מצאתי מצבה אחת סמוך לקבר המהרש"א ז"ל אשר בלתי ספק היא מצבתו של הר"ר יוסף דנן וכאשר הצעתי הדבר לפני ידידי החכם ר' שמואל ווינער כתב לי כי כוונתי אל האמת ואין לפקפק ברבר.

(8) לפי השבחה ידירי חכם וחוקר כמ"ד שמואל ווינער יחי' אשר העתיק למעני חתימת הר"ר יוסף מהתנ"ך, קל"ב הוא ר"ת קצינילבונין ומי יודע אם כוון על האמת קשה לי להאמין שהיה איש גדול ונכבד השר וואהל בעירנו ונשתכח שמו לגמרי וגם הזקנים התורנים אשר

ואלה הדברים חקוקים על המצבה :

ה' ניסן תמ"ה לפ"ק
 נפטר האלוף הראש ו—
 —ומנהיג מ"ה יוסף ב"ה
 דוד איש אמונה
 אומן פרנס החרד
 על עם לא אלמן
 שמו הטוב כא—
 פרסמן תנצ"ב"ה
 ובתו האשה... (1)

.....

כ.פ.

הגאון הגדול מוהר"ר אליעזר ליפשיץ ז"ל

נכתב על מצבת אבן קברו, והוא שפמ את ישראל ארבעים שנה בק"ק אוסטרא הגדולה". כן כותב הגאון המפורא בעל "תפארת ישראל" על משניות בהקדמתי לסדר מהרות. אכן ראיתי בהקדמת הספר, השיב ר' אליעזר ושיח השרה" כותב אשר על מצבת הגאון מוהר"ר גדלי' נכתב, והוא שפמ... "כי כן כותב שם המחבר (הוא הגאון הגדול מוהר"ר אליעזר בעה"מ שו"ת, דמשק אליעזר" בן ה"ר מוהר"ר שלמה זלמן ז"ל), כי אנכי עשירי לעזרה. עזרת אבותינו מעולם מנן ומושיע לכניהם אחריהם בכל דור ודור וחכמיו, חכמיו דיהודאי, ואלקי אבר היה בעזרי הוא ניהו אבי ומורי שהיה בר אבהן ובר אוריון תליתי שלשלת היחס ממשפחת ליפשיץ משפחה מיוחסת שבישראל שא"א זצ"ל מוהרש"ו היה בן הנגיד המפסר מוהר"ר אליעזר זצ"ל אשר שמו בקרבי אקדש ולו אב"א בעיר ואם בישראל גדול שמו, וא"ז מוהר"ר גדלי' זצ"ל נכתב על מצבת אבן קברו, והוא שפמ את ישראל ארבעים שנה בק"ק אוסטרא הגדולה". והגאון מוהר"ר גדלי' הנ"ל היה בן הגאון המפורסם מוהר"ר זלמן ראוארדי ששם פעמי מסעו לארץ הקדושה ושם נתקבל נשיא כירושלים מנחתו כבוד". והולך וחושב שם שלשלת יחסי עד הגאון המפורסם מוהר"ר ביינוש ליפשיץ זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק. בריסק דליטא חתן תשר המפורסם מוהר"ר שאול וואהל ז"ל. ויען כי לא מצאתי בספרי קוראי הדורות שעמדו כזה כתבתי כמו שכתב הגאון בעל תפ"י שהוא חומר מגזע המשפחה הגדולה.

כסרו לי שמות כמה גדולים מסי הקבלה לא נשאו את שמו על שפתם.

(1) כפי הנראה הציבו מצבה אחת לו ולבתו אבל כרוב ימים נסתקו השורות האחרונות:

לגמרי.

הזאת ולו משפט הבכורה בהכרעת הדבר (1). והנה לא הודיעו לנו לא המחב' „השיב ר' אליעזר“ ולא הגאון תפ"י איה איפה מקום מנוחת הגאון ר' גדלי' (או ר' אליעזר) ? וכן לא הגידו לנו השנה שנפטר בה הג"מ אליעזר (או ר' גדלי') ולא אדע לכון את הוסן אשר בו ישב ושפט בעירנו משך ארבעים שנה. כפי הנראה ישב בעירנו במאה הרביעית לאחר המהרש"ל ז"ל ויען כי חסור ספרים אנכי לא עלה בידי להגיד בזה דבר ברור מסרתי את הדבר לפני החכמים הבקיאים המה יחקרו ויגידו לנו ונקבל.

כא.

הרב הגאון הגדול חסיד שבכהונה המפורסם בדורו
רבי רבי נפתלי הכהן זל"ה אב"ד ור"מ פה
ומצ"פ על כל גליל אוקריינא.

א. אחר ששקע ובא שמשו של הג"מ ר' שמעלקא ז"ק זרח ובא השמש על שמי עירנו כי נתקבל חתנו של הג"מ שמעלקא הוא הגאון הגדול המפורסם החסיד שבכהונה ר' ר' נפתלי הכהן ז"ל לאב"ד ור"מ פה והג"מ נפתלי כ"ץ היה בן הגאון הגדול בדורו מוה"ר יצחק כ"ץ ז"ל דרשן בפראג ואח"כ נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק סטעפאן ואח"כ נתקבל לדרשן ור"מ בק"ק לובלין ושם נגנו ארון הקודש (2) והוא היה בן הגאון הגדול המופלג בדורו מוה"ר נפתלי כ"ץ ז"ל מלובלין שבא בחליפות מכתבים עם הגאון בעל המ"ו ז"ל ורמ"ז מביא אותו בש"ע או"ח סימן תרפ"ד ס"ק ד' וכן נרפסו כמה תשובות ממנו בס' „חוט השני“ והיה לו כתב יתום עד עלי הכהן (3) הוא היה דרשן בפראג בתחלת גדולתו ונתקבל לאב"ד בפרוסמיץ ואח"כ בק"ק נ"ש ומדינת מערין ומשם לק"ק פינסק דליטא ומשם לק"ק לובלין והגליל ושם נגנו ארון הקודש ושוב יחד עם בנו הגאון מוה"ר יצחק כ"ץ הנ"ל (4) והג"מ נפתלי כ"ץ מלובלין היה בנו של הגאון המופלג והמפורסם בדורו מוה"ר יצחק ב"ר שמשון הכהן זצ"ל שהיה אב"ד ור"מ בכמה קהלות ואח"כ אב"ד בפראג חתן הגאון הגדול אשר שימש ברוה"ק (5) ושמו יצא בכל אפסי תבל מהר"ל מפראג וצוקללה"ה.

ב. הגאון מוהרי"ג כ"ץ היה בתחילתו אב"ד בעיר סטעפאן ממלא מקום אביו הג"מ יצחק כ"ץ הנ"ל ואחר פטירת חותנו הגאון ר' שמעלקא ז"ל נלקח אחר כבוד ונתקבל לאב"ד ור"מ בעירנו במקום חותנו ובצויותו שצוה לאשתו ובניו כתב מסעות ראשון של חובי הגדול שיש לי על גליל וזאלין יופרש משופרי שופרי סך שני אלפים והובים לארץ ישראל... עוד יתנו מזה החוב סך מאתים זהובים

(1) הרב הגאון והחוקר הגדול ברורנו במקצוע הזה מוה"ר יוסף לעוונישטיין אב"ד מסעראצק היו אשר לפניו הצעתי שאלתי זאת השיב לי במכתבו כי הרב, השיב ר"א חיה קרוב לדורו יותר וראוי לסמוך עליו ולילך אחריו.

(2) מגילת יוחסין להמהר"ל מפראג צד 32. 8) בספר, וצוה הכהן להג"מ אהרן שמואל הכהן (עיון בספרי הלאה סימן רי"ג) פ' י"ג כותב, עוד תדע בני כי שמעתי מפי אדוני אבי... אשר וקיניו הגאון המפורסם מוה"ר נפתלי הכהן אב"ד לובלין היה לו כתב יתום עד עלי הכהן.

(4) מגו"ח להמהר"ל מפראג שם. (6) בהמכתב ששלח הגאון מוה"ר נפתלי כ"ץ דגן לתגאון הגדול חכם צבי ז"ל (ש"ת חכם צבי סימן ע"ו) כותב... „שכונתי לדעת אבי וקיניו הגאון הנ"ל (מוה"ר מפראג) אשר שימש ברוח הקודש כמפורסם“.

לחברא קדישא קברנים דק"ק אוסטרא וסך מאתים זהובים לחברא קדישא קברנים דק"ק סטעפאן דהיינו שהקהלות יצ"ו יתנו הסך להחברא והם ינכו אותו להמדינה על כרנא דממונא והחבורא קדישא הנ"ל יקנו מזה תכשיט לכהכ"נ אשר יוכשר בעיניהם ויהי נקרא על שמם רק וזכרוני יעלה למוכה כי הייתי גבאי כמה שנים אצל חבורות קדושות הנ"ל ויהיה לי לזכרון. ובעיר סטעפאן יש שם בכהכנ"ס ספר תורה שכתב הג"מ נפתלי בכתב ידו כהיותו שם אב"ד ונתנו לכהכנ"ס ועד היום קוראין בו אך בשבת שמכרכין החודש או בבוא שמה אורח נכבד על שבת. וזה ערך עשר שנים היתה בעיר סטעפאן שריפה גדולה וכל מה שהיה בכהכנ"ס נשרף ואצל ארון הקודש נשתקע האש ונשאר הספר תורה ויהי לפלא כאשר ראיתי בעיני בעת שהייתי שם סמוך אחר השריפה ואמרו לי אנשי בכהכנ"ס אשר על הבימה היה מונח סידור כתוב על קלף ישן נושן מאד ובו היה כתיב אל מלא רחמים לקדושים, ותפלות מהרב הגאון מיהר"נ כ"ץ שיסד לאומרים בכהכנ"ס ולדאבון לבנו עלה על המוקד בעת השריפה וחבל על דאבדון.

ג. בשנת תנ"א נהקבל מעירנו לאב"ד ור"מ בק"ק פוונא ואו נדבו הוא ואשתי הרבנית ונתנו לזכרון מנורה גדולה מנחושת קלל לכהכנ"ס הגדולה פה העומדת עד היום בכהכנ"ס על כן ובסוים נחצב מאבן. ואלה הדברים חרותים על ירכה של המנורה, ויהי בנוסע הארון כבוד אדוננו מורנו ורבינו הרב ה"ה המיפלג מהור"ר נפתלי בן הרב ה"ה המופלג מ' יצחק כ"ץ אב"ד ור"מ פ' קהלתינו, אית תורה יע"א והגליל יצ"ו מניה יפה לנוה יפה שנתקבל לאב"ד ור"מ ומ"ץ בק"ק פוונא יע"א וגליל יצ"ו הוא ואשתי הצנועה והחסידה הנבירה והרבנית מ' שיינדיל בת הרב ה"ה המופלג החסיד מ' יוסף שמואל שמעלקא אשר היה ג"כ ר"מ ואב"ד בקהלתינו יצ"ו והרביץ תורה פה שנים רבות ג'ו [נתנו זו] המנורה לב"ה [לכהכנ"ס] להעלות נר תמיד לזכרון בשנת אל מול' פני' המנורה יאירו' שבעת הנרות (תנ"א).

ובשנה זו בא בהסכמה על ספר "בית הילל" שנדפס בדירהן פורט בהסכמת הגאונים הגדולים רבנים מופלגים דארבע ארצות וחתמו ביום ד' ג' תשרי תנ"א לפ"ק וחתם, גאם נפתלי הכהן מפוזנ' והגליל. ובשנת תנ"ב בא בהסכמה על ספר "דרכי משה הארוך" שנדפס בזולצבאך וחתם בראש נפתלי בר"י כ"ץ מפוזנ' (1). בשנת תנ"ה בא בהסכמה על ספר "עיר בנימין" שנדפס בפ"פ דאדר ונכתב בראש ההסכמה, הסכמת הרב המאור הגדול הגאון המפורסם אב"ד ור"מ דק"ק פוונא והגליל יצ"ו. וחתם, יום א' אך תשרי תנ"ה לפ"ק פה יערסלב נא' נפתלי בלא"א הרב הגדול המופלג בדורו מהור"ר יצחק כ"ץ זלה"ה החונה בק"ק פוונא יע"א והגליל יצ"ו וכן בין הרבנים המופלגים המאורות הגדולים מ"צ דר"א שהסכימו על ספר "בית יעקב" תנ"ה חתם עצמו, גאם נפתלי הכהן החונה בק"ק פוונא יע"א והגליל יצ"ו. וכן על הגדה עם פי', חלוקא דרבנן' שנדפס בהסכמת הרבנים דארבע ארצות בא הוא בחתימתו, נפתלי בן הרב הגדול המופלג בדורו מהור"ר יצחק כ"ץ ז"ל חונה ק"ק אושטרי' ואגפיה ולע"ע הוא חונה בק"ק פוונא (2). על ספר "ברית משה משה" נדפס בכרלין תס"א בא הוא בהסכמתו וחתם בראש

הרבנים, נפתלי הכהן ההיפ"ק פוזנא והגליל י"ג שבט ת"ס"ו). וכן בא שם בהסכמה על הרבה ספרים (עיין בהוספות), ובשנת תס"ד נתקבל לאב"ד ור"מ בעיר הגדולה פ"פ דמ"ן 2). ובהסכמתו שנתן או על ספר, דברי זכרון" חתם עצמו, נפתלי הכהן הדיובץ בין המשפטים ק"ק פוזנא והגליל וק"ק פרנקפורט ד"מ אדר"א תס"ד 3). שם בפ"פ ד"מ ישב על כסא כבודו ונהל את עדתו על מי מנוחות התורה ושם הרפים את ספרו, "ברכת ה'" בשנת תס"ד ובא בהסכמה על כמה ספרים. על תקוני הזוהר שנדפס באמשטרדם תס"ו בא בהסכמתו והתם, נפתלי הכהן החיוב"ק פ"פ דמ"ן החותם פה ק"ק אמשטרדם י"ב טבת תס"ו 4). ובא בהסכמה על ספר, ילקוט שמעוני" דפוס פ"פ ד"א וחתם היום יום הששי כ"ו תמוז דהאי שתא תס"ח לפ"ק הקטן נפתלי בלא"א הרב הגדול המופלג בדורו מוהר"ר יצחק כ"ץ ז"ל החונה ק"ק פ"פ ד"מ יע"א. ועל הספר, מטה אהרן" נמצא, "הסכמת ה"ר נפתלי הכהן אב"ד ור"מ הפ"פ דמ"ן י' תמוז ת"ע" 5). אולם לא ארכו שם ימי שבתו ומנוחתו כי בשנת תע"א כ"ד לחודש שבט הבערה ללהב יצאה מביתו של הג"מ נפתלי ותאכל את כל בתי היהודים בעיר פפד"מ עד שלא נשאר אף בית אחד מבתי היהודים (עיין הקרמה להמהר"ם שיף ובהאסף) ויען כי מביתו של הג"מ נפתלי יצאה ההבערה רצה מושל העיר לתופסו בבית האסירים והוכרח הג"מ מוהר"נ כ"ץ לעזוב את העיר למלט את נפשו וברח משם וחזר ובה למדינת פולין ועל הסכמותיו שנתן מאז שנרח מפ"פ ד"מ לא חתם עצמו בשם, אב"ד ור"מ" כי אם, "נפתלי הכהן" ובהקצת הסכמותיו חתם עצמו, אוד מוצל מאש נפתלי הכהן" 6). על ספר, מירא דכ"א חתם עצמו, ח"י ימים לחודש שבט תע"ג נפתלי בלא"א הרב הגדול המופלג בדורו מוהר"ר יצחק כ"ץ זל"ה"ה. ובערך שנת תע"ד חזר ובא לעירנו וקבע משכן כבודו פה על פני בנו הג"מ בצלאל כ"ץ שהיה אז אב"ד פה ובהסכמתו שנתן על ספר, "הלכה ברורה" חתם א"ע, "נפתלי הכהן אב"ד" אוסטריא תע"ד 7). ובמשך ימי שבתו פה היו קוראין אותו כאן בשם, "הרב מפוזנן" (שהיה בידו כתב מהתיועדות קודש דק"ק יערסלאב שכל זמן היותו פה אוסטריה אינם רשאים לקבל שום רב לרב ואב"ד), כאשר מצאתי בפנקס הח"ק דפה משנת תע"ה תע"ו תע"ז, ששלחו דבש להרב מפוזנא" וכן, "להרב מפוזנא עבור הדרשה" 8). בהסכמתו שנתן על, תקוני זוהר" שנדפס באמשטרדם חתם עצמו, אני אני המדבר יום שנתלו המאורות ערב חג [דנפקא] זיקא ושמיה מנח דטבח לדמיה: ובשרייהו דאלו דעברו על פקודי דאורייתא ועל הסכמה הזאת... לסדר לה תכרכו את בני ישראל אמיר ליה"ם (תע"ה) נאם נפתלי הכהן". בהסכמתו שנתן על, חדושי ריטב"א

- (1) קה"מ אות ה' 2589. (2) הרב הגאון יחזקיה מיבהק בעל, כלילת יופי' בח"ש ד' ק"ז; מבני אשר בספר, א"כ סופרים" בקונטרס, עונת רצפים" ד' ק"ג כתב, כן שמעתי מפי הגאון מו"ה נפתלי הכהן אשר סלפנים היה כבודו תופק על ק"ק אוסטריה ועל כל גליל אוקריינא ואח"כ בק"ק פוזנן ומדינת פולין גדול והיום ר"ח שנת תס"ד בהיותו פה אמשטרדם הוגד לי שנתקבל לראש על ק"ק פ"פ ד"מ עיר גדולה של חכמים ושל סופרים ונבחר ממלכת". (3) קה"מ אות ד' 2102. (4) קה"מ אות ז"ן 3419. (5) קה"מ אות ה' 2590. (6) כלילת יופי' צד צ"א בהערה, (7) קה"מ אות ה' 3129. (8) בפנקס שני ד' ה' מחשבון חודש תמוז תע"ז ב', פלאשין דבש להרב הגאון רפוזנן שהיו אצלו אורחים". ושם ברף הזה "להגאון ר"ן מפוזנן שהיה אצלו משולח ס.ס... וברף זא"י, להרב מפוזנן אחר הדרשה". ברף ז"ן מחשבון שנת תע"ז, לשלשה רבנים הרב דק"ק פוזנא והרב דמתא והרב דקלויז".

שנרפס בשנת תפ"ט והוא נתן הסכמתו בשנת תע"ו חתם עצמו, נפתלי הכהן" (והמדפיס הוסיף, זצ"ל שהיה אב"ד ק"פ פ"פ דמיי"ן) (1). על ספר של"ה שנרפס בפ"פ דאדרא שנת בע'ת'ה נמצא שם בראש הספר הסכמת וגזירת חרם של הגאון הגדול המפורסם בדורו איש אלהי קדוש יאמר לו המתקן והמקובל הכהן הגדול מאחיו כ"ש כמוהר"ד נפתלי כהן צדק וחתם, כ"ד העומד על הפקודים, על התורה ועל העבודה המרוד מעונה ומדוכא ביסורין חותם פה ברעמלי יום א' לחודש מנחם לסדר את הברכה אשר ת'שמעו'ן נאם נפתלי בלא"א הרב המופלג בדורו מוהר"ר יצחק כ"ץ זצ"ל". ובשנת תע"ז בעת פטירת בנו הג"מ בצלאל ז"ל היה הג"מ נפתלי בעירנו ודור לדור יספרו את הנפלאות אשר פעל הג"מ נפתלי בעת הלוייה כאשר אכתוב הלאה בספרי (סימן ט) והג"מ נפתלי ישב בעירנו גם אחר פטירת בנו הג"ל עד אחר שבועות דשנת תע"ח שאז שם פעמיו הלך ונסוע לארץ הקודש שנתקבל שם לנשיא א"י בעיר צפת כאשר אכתוב במרוצת הדברים.

ד. הג"מ נפתלי כ"ץ הוליד מאשתו הרבנית החסידה מרת אסתר שיינדיל חמשה בנים נאוני' מופלגי' וארבע בנות רבניות וצדקניות נשיאות לארבעה נאונים מפורסמים. ואלה הם: א) הרב הגדול החסיד מוהר"ר פינחס יצחק הכהן ז"ל אב"ד בק"ק פולדא והמדינה ובק"ק קרעמזיר ובנו הוא הרב המופלא מוה"ר שמשון הכהן שהביא לרפוס את צוואת אבי זקינו בעיר בערלין בשנת תפ"ט ובסוף הספר מביא שם חידושים ממר אביו מוהר"ר פינחס יצחק ז"ל וגם מה שחידש בעצמו והג"מ פינחס יצחק בא בהסכמה על ספר „דמשק אליעזר“ פירוש מספיק על ספר תורת חמאת הקצר וחתם „פינחס יצחק בה"ר נפתלי כ"ץ נריי אב"ד ור"מ בקרעמזיר" (2).

ב) הרב הגאון הגדול מוהר"ר מרדכי הכהן אב"ד בעיר ברודא ואח"כ אב"ד ור"מ בק"ק פוזנ' והגליל (3) ושם בא בהסכמתו על ספר שו"ת „אבן השוהם“ והוא חתן הגאון ר' משולם והג"מ משולם היה חתן הגאון הגדול בדורו ר' ר' העשיל ז"ל והג"מ מרדכי כ"ץ היה חותנו של הגאון המפורסם מוהר"ר יעקב עמרין (יעב"ץ) ז"ל שלקח את בתו מרת רחל לאשה (4).

ג) הרב הגאון הגדול מוהר"ר בצלאל אב"ד ור"מ פה. ותלדתי כתבתי הלאה בספרי.

ד) הרב הגאון הגדול מוהר"ר שמואל שמעלקא אב"ד דק"ק ברעסלא שבא בהסכמתו לספר „יפה מראה“ על אנדות ירושלמי בשנת תפ"ד וחתם „הק' שמואל שמעלקא בהגאון המפורסם המקובל אלהי מוהר"ר נפתלי הכהן זצלה"ה והוא אביו של הגאון מוהר"ר חיים מנלונא אשר תולדות בניו הגאונים כתבתי הלאה בספרי. ה) הרב מוהר"ר שאלתיאל הכהן בן זקונים להגאון (5) ולא ידעתי ממנו מאומה.

(1) קה"מ אות ח' 3757. (2) קה"מ אות ד' 2862. (3) הגאון ר' נפתלי בצוואתו קורא אותו בשם „יעקב מרדכי“, ואתה בני הרב יעקב מרדכי הכהן".
 (4) עיין „במגילת ספר“ להגאון יעקב ז"ל צד 39 שהגאון ר' נפתלי כ"ץ היה בעצמו השרכן לכת בנו והוא בעצמו הפריז נדן סך אלף ר"ט ומוזנות עיי"ש כל הסיפור.
 (5) כתבתי כפי שחושב וכוונה אותם הג' מוהרנ"ך בצוואתו חמשה בנים שמתחיל לברכס ותהיו כחמשה בני מתתיהו כהן גדול חשמונאי... אך בספר מגויה"ה להמרה"ל מפרג עמוד 36 הוסיף לו עוד בנים, חרב החסיד מו"ה תיים כ"ץ ז"ל שהיה רב הקלוז' דק"ק אוסמרא' והרב הגדול מו"ה יצחק אייווק כ"ץ אב"ד דק"ק פרוסטיץ'. ולא ידעתי מקור להדברים אם רבי לא שנת ר"ח מגין לו?

ואלה המה חתני לוקחי בנותיו גאונים גדולים ומפורסמים אשר הג"מ נ"כ הזכיר אותם בצוואתו הקדושה.

(א) הרב הגאון המפורסם מוהר"ר יעקב אב"ד ור"מ דק"ק פוונא והגליל לקח את בתו של הג' מהר"ג ושמה שפרינצה והג"מ יעקב היה בנו של הגאון הגדול המקובל אלהי מוהר"ר יצחק ז"ל אבד"ק פוונא ולאחר שנסע הג"מ נפתלי כהן מפוונא שנתקבל לאב"ד ור"מ לפ"פ ד"מ נתקבל חתנו הג"מ יעקב לאב"ד ור"מ במקומו ושם בא בהסכמתו על ספר „חקי דרך" מ' תמוז תע"ז וחתם „יעקב בה"ר יצחק ז"ל אב"ד ור"מ דפוונאן" (ו) והוא היה חותנו של הגאון מוהר"ר יצחק דוב בער אב"ד ביאוליוויץ בעל ספר „באר יצחק" אחיו של הגאון החסיד מוהר"ר מאיר מרגליות ז"ל בעל „מאיר נתיבים" (ועיין בספרי „ילקוט מנחם" ד' 24 בהערה). וכן בא בהסכמה על ס' ברכת יעקב בשנת תע"ח וחתם „הק' יעקב בלא"א הגאון המפורסם מוהר"ר יצחק זלה"ה החונה בק"ק פוונא":

(ב) הרב הגאון החסיד מוהר"ר סעדיה ישעיה קצינעלביניגען אבד"ק מעזריטש בפולין בהרב הגאון מוהר"ר שאול ק"ב מצינעטשוב בהרב הגאון מוהר"ר משה אבד"ק חעלטא שלשלת היחס ממשפחת הישר והמפסר הג"מ שאול וואהל ז"ל. והג"מ סעדיה ישעיה בא בהסכמתו על ספר ילקוט שמעוני שנדפס בפ"פ דאדר. וחתם „הק' סעדי' ישעי' בן ה"ה החסיד מו' שאיל ז"ל קצינעלביניגין חונה ק"ק מעזריטש בפולין גדול חתנא דבי נשיאה הגאון הגדול מהר"ן כ"ץ". ועוד על הרבה ספרים. ושם אשתו מרת איידיל ונפטרה בליסא 2).

(ג) הרב הגאון מוהר"ר זאב וואלף מירלש בן הגאון מוהר"ר משולם ולמן מירלש אב"ד מהאמבורג 3) חותנו של הגאון חכם צבי. ושם אשתו של הג"מ זאב וואלף לא ידעתי.

(ד) הגאון הגדול מוהר"ר יהודא ליב בהגאון החסיד המפורסם בדורו מוהר"ר גבריאל ז"ל אב"ד דק"ק ניקלישבורג והמדינה 4) ושם אשת ר' יהודא ליב הרבנית מרת קילא. והג"מ יהודא ליב ואשתו החשובה הצנועה מרת קילא שניהם מתי רכים בשנים על פני אביהם הג"מ נ"כ אשר התאבל עליהם. והשאירו אחריהם בן רך בשנים ושמו ר' חיים והגאון מוהר"ג אמצו לו לבן כאשר כתב בצוואתו הקדושה, וכאשר שלקיתי בגופי ובממוני ונלקח מאור עיני שהלכו לעולמם רכים בשנים חתני הרב מוהר"ר יהודה ליב ואשתו חשובה בתי הצנועה הרבנית מרת קילא תנ"צ'יב'ה ושתיתי עליהם כוס תנחומין אזי גם בנם נכרי ר' חיים יהיה לי לבן לכל דבר ויתנהג נ"כ עם נשמתי כנ"ל".

ה. ואלה הן הספרים הקדושים שהשאיר אחריי ברכה:

(א) ספר „ברכת ה" הרפיסו הגאון בעצמו בפ"פ ד"מ בשנת ד'ברי חכמים ב'נ'ח'ת' נשמעים (תס"ד) כולל שני חלקים ח"ד נקרא בשם „סמיכת חכמים" שם יתן טעם חכם על סמיכות כל מסכתות הש"ס זו לזו וח"ש נקרא בשם „קדושה וברכה" והוא חירושים ושימות על מסכת „ברכות" ובסוף הספר כותב שחיבר עוד:

(1) קה"מ אות ח' 4867. 2) ד"ק צד 100. 3) „ונצרך קודש" לידיו הרב כהן צדק דף 211 ס' יוד ובספר „סגלת ספרי" להגאון יעקב ז"ל צד 38 כותב „משם בא לו לברלין נתארחנו בבית דורי המנוח איש צדיק תמים כמ"ו וואלף מירלש ע"ה".
(4) מגו"ח להתהר"ל בסופו.

ספר „משך הזרע“ והוא חלק שלישי מספר „ברכת ה“ כולל יתר פירושו לסדר זרעים ולא נדפס .

(ב) ספר „ים כינרת“ הוא שו"ת שלו שחיבר והוסיף אל ספר „פירות גינוסר“ שו"ת מאביו זקינו הגאון הגדול מוהר"ר נפתלי הכהן אב"ד מלובלין ז"ל (כן כתב הג"מ נ"כ בסוף ספר „קרושה וברכה“) ולא אדע אם נדפס .

(ג) ספר „את מוספיהן“ חיבור על כל אתין שבתורה (הביאו הגאון בסוף ספר הג"ל) ולא נדפס .

(ד) „מגיד נפלאות ה“ חיבור גדול על אנדה של פסח (מיבא שם) ולא נדפס .

(ה) „שער נפתלי“ תפלות ויבקשות חביבות בדרך שיר וכן „שירית וזמירות לסיום תורה נביאים וכתובים ולסיום כל מסכת משה סדרי משנה והכל בחרוזים עפ"י א"ב תשר"ק ושם המחבר בראשי החרוזים . הוציאו לאור אחד מתלמידי הגאון מהר"ג אשר שימש את הגאון חמש שנים רצופות והגאון קורא אותו . בן משק ביתי“ נדפס בעיר ברין בשנת ב'ש"ר ה' והספר יקר מאד הפלא ופלא .

(ו) „בית רחלי“ תפלות ויבקשות. נדפס פעמים הרבה מחובר אל סידורי תפלה .

(ז) ספר „שער ההבנה“ וידוים ותפלות לחולה . נדפס בליובלין תע"ט .

(ח) „ציוואת רבי נפתלי“ שצוה הגאון לאשתו לבניו ולחתניו מלאה מוסר

זיראת שמים דברים השוכרים לבו של אדם אם אבן הוא נימוח ומעוררים אותו לתשובה שלימה והחי יתן אל לבו להכין לנשמתו צידה לדרך אשר הולך האדם לבית עולמו . ושם כמה תיקונים על פי נגלה ונסתר דברים קדושים ונראים מאד .

בסוף הצוואה מעשה מפטירתו של הג' מהר"ג שנפטר בעיר סטאמביל היא

קונסמנטנאפיל דברים נוראים ומבהילים מאד הסמר שערות ראשו של הקורא

את הדברים ומהם יחזה קדושתו וטהרתו של הג' מהר"ג אשר כמלאך ה' צבאות

היה . הצוואה נדפסה פעם ראשון בשנת תפ"ט ע"י נכד הג' מהר"ג כאשר כתבתי

לעיל ואח"כ נדפסה פעמים רבות . ושמעתי מפי זקנים תורנים מגידי אמת אשר

מה"ג מוהר"ג כ"ץ (שירדענו ברור שהיה בקי בקבלה עיונית ומעשית) נשאו בעירנו

כתבים הרבה בקבלה עיונית ומעשית והיו טמינים בהקליון הגדולה דפה ואחר

כן באו הכתבים ליד אנשים אחדים אשר השתמשו בהם ועשו נפלאות וידעתי כי

הדברים כנים הם ולא אנדה בעלמא .

ו. בתחלת שנת תע"ח היה הג"מ נ"כ בבית ועד קודש דק"ק יערסלב שם

בא בהסכמתו על ספר „ברכת יעקב“ וחתם עצמו „הכ"ד המדבר לכבוד התורה

ובכבוד המחבר החותם ביומא דשוקא התוועדות קודש פה ק"ק יערסלב היום יום

א' י"ט מרחשון תע"ח לפ"ק נאם נפתלי הכהן“. ובשנה זו נתקבל מעירנו לנשיא

בא"י לק"ק צפת ולבו שואף ארח לעלות לארץ החיים לנשק עפרה וללחוד רגבותיה

ועל כתב הרבנות ששלחו אלופי רוזני עירנו להגאון מוהר"ר אברהם בהנא שנתקבל

לאב"ד פה ברשות והרמנא מה"ג נפתלי כ"ץ (עיין הלאה העתקתי גוף הכתב)

חתם עצמו יום א' מ' ניסן תע"ח . נאם המתנענע על כנפי התנועה לעזב אדמת

חול להתהלך לפני ה' בארצות החיים לנשק עפר א"י וללחוד רגבותיה לקיים

כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו נפתלי הכהן“. וטרם ששם פעמיו לדרך

א"י נסע לעיר סטעפאן לבקר את קבר אמו הרבנית הצדקנית מרת אידלי ז"ל

שספינה וטמינה שם בבית החיים ועל קברה עומד בית חומה ישן מאד באשר

ראיתי בהיותי בעיר סטעפאן לבקר את בית הקברות ישן נישן מאד והייתי על קברה. וקבלתי מפי המו"ץ דשם איש ישיש תורני מופלג ענין גדול ונורא מה"ג מוהר"ג עת היותו שם לבקר את קבר אמו. הדברים ברורים הם בפי כל אנשי העיר ונכרין דברי אמת החודרים אל לב והלב מתרגש ומתפעל וביותר שנתאמתו אחר כן בפיעל (אכן נכול שמתי לי לבלתי אכתוב סיפורים כאלה בספרי ואולי ברצות השם בהוספות אשר אשית לספרי אכתבם) ובשנה זו נסע ובא לעיר קושטאנדינא שם בא בהסכמה לספר, תקוני זוהר" שגדפס באורטה קיילאס הסמוך לקושטאנדינא וחתם עצמו, נאם המתנייע על כנפי התנועה לעוף בנבעות ולדלג בהרים לעזוב את הארץ אדמת נכר להתהלך לפני ה' בארצות החיים ללחוד עפרותיה ולנשוק רגבותיה החותם פה עיר... קושטאנדינא היום ר"ח אלול שנת 'תנזור' עלי' חיים לפ"ק נפתלי הכהן" 1). וכפי הנראה התעכב שם בקושטאנדינא ולא נסע לא"י (הסיבה לא ידעתי) ובשנת הע"ט בהיותו במלון שם נתבקש בישיבה של מעלה ונאסף אל עמיו ושם נגנו ארון הקודש בחצר מות אורטא קיילאס בקושטא. על מצבתו לא הרבו בשבחים כי כן צוה והזויר בצוואתו רק חקקו את הדברים אשר צוה בצוואתו (עיין בצוואתו סימן ב):

ברוך דיין האמת

פה נממן

הרב מוהר"ר נפתלי הכהן
זל"ה בן הרב הגדול המופלג
בדורו מוהיר יצהק הכהן זל"ה
מש'שלת היוחס כמה גאוני
ארץ ראשי משפתתו מכל הצדדים
ויחומי כהונה עד אהרן הכהן
לארץ עליון נתבקש בישיבה ש'ך
מעלה ביום כ"ד רשבט שנת כי 2
לא תעזיב נפשי לשאול רפ"ק.

כב.

הרב הגאון הגדול המפורסם בדורו מוהר"ר
יואל היילפרין אב"ד בעירנו וחגל"ל.

א. אחר שפנה הודה וזויה של עירנו ביציאת הצדיק הגאון חסיד שנכהונה מוהר"ר נפתלי הכהן מכאן לעיר פיונא, חיש מהר הופיע זויה של עירנו כביאת
1) קה"מ אות ד 3421. 2) העתק מן המצבה קבלתי מאחד מיוצאי חלציו שנסע לבקר ולהשתטח על קבר הגאון ז"ל וירידי החכם הישיש הר"י כהן צדק כתב לי כי ביום ההוא שנפטר הגאון היה שריסה הגדולה בפ"ס ר"ס שנתה שנים לפניו.

הנאין הגדול מוהר"ר יואל היילפרין שנתקבל לאב"ד (1) בעירנו והוא מפורסם בעירנו בשם "דער גרויסער רבי יואל" והוא היה בן הנאון החסיד מוהר"ר יצחק אייזיק היילפרין אב"ד ור"מ בטיקטין (2) בהנאון מוהר"ר אליעזר ליפמאן היילפרין אבד"ק טיקטין שהיה בזיווג ראשון חתנו של המהרש"ל ז"ל (3) ולמעלה בקודש נאוני ארץ המתיחסים למשפחת היילפרין. והג"מ יצחק אייזיק מטיקטין היה בזיווג ראשון חתנו של הרב הנאון מוהר"ר יעקב שור אבד"ק בריסק בעהמ"ח ספר בית יעקב" על סנהדרין נדפס באמש"ט בשנת תנ"ג (4) בהנאון המפורסם מוהר"ר אפרים זלמן שור אבד"ק בריסק בעל תבואות שור" קיצור מארבעה טורים והג"מ אפרים זלמן שור היה חתן השר והמפסר מוהר"ר שאול וואהל ז"ל (5) ובזיווג שני לקח הג"מ יצחק אייזיק מטיקטין את בת הנאון הקדוש ארי שבחבורה מוהר"ר מרדכי סג"ל בנו של רבינו הגדול בעל מ"ו ז"ל (עיין לעיל סימן מ"ו) ושמה בילא (על שם אמה וקנתה אשת הב"ח ז"ל) (6) ותלד לו את הג"מ יואל היילפרין אב"ד דפה שקראה אותו אמו על שם אבי וקינה הנאון הב"ח ז"ל (ועיין הלאה סי' נ"ו).

ב. הג"מ יואל היה בתחלתו אב"ד ור"מ בעיר לויצק כי מצאתי את הסכמתו על ספר "בית הילל" שנדפס בדהירנפורט שנת תנ"א בין הסכמות הגאונים דר"א ממדינת פולין וחתם עצמו. היום יום ג' תשרי תנ"א לפ"ק יערסלב נאם הצעיר יואל היילפרין חונה בק"ק לויצק". וכן בהסכמתו לספר "צפנת פענח חדש" לר' יוסף מפרעססלא ח"ע "חיב"ק לויצק ולע"ע באוסטרהא" (7). ובשנת תנ"א באמצע החורף נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק פינסק ושם היה ג"כ אחד מראשי הועד של הגאונים דחמשה ראשי הקהלות ממדינת ליטא. ובוועד הגדול שהיה להם בק"ק חאמסק טו"ב אדר תנ"א בא שם בהסכמתו בין הגאונים שהסכימו על ספר דעת חכמה" למהר"ל מפינסק וח"ע, נאם הק' יואל בא"א מורי ורבי הנאון מו"ה יצחק אייזיק היילפרין חונה בק"ק פינסק (8). ובשנת תנ"ב כשנסע הג"מ נפתלי כ"ץ מפה לק"ק פוזנא נהקבל הג"מ יואל לעירנו. ובסוף שנת תנ"ב היה ביחד עם נאוני ד' ארצות בוועד יערסלב שהתועדו יחד שם ונמשך הועד עד אחר התחלת שנת תנ"ג ושם הסכימו על ספר "בית יעקב" מהרב הנאון המופלג מוהר"ר יעקב אב"ד ור"מ דק"ק ציוזמיר שהיה חתן הרב המופלג המאוה"ג הג"מ יצחק אייזיק אבד"ק טיקטין וניסו של הג"מ יואל היילפרין והג"מ יואל חתם עצמו, נאם הצעיר יואל בא"א מ"ו ה"ה החסיד מוהר"ר יצחק אייזיק היילפרין חונה בק"ק אוסטרא יע"א ובאותה השנה מצאתי אותו בין המאורות הגדולים הגאונים הרבנים דגליל וואלין שהסכימו על ספר "עיר כניסין" (נדפס בפ"פ דאדר שנת תנ"ח) ובסוף ההסכמה כתוב, היום יום ד' שנבראו בני המאורות תנ"ג לפ"ק כ"ד המאורות הגדולים הרבנים דגליל

- (1) הרב הנאון בעל כלילת יופי (ד' צ"ו) נתן לו גם את כתר הרי"ם בעירנו ולא ידע כי אז היה הרי"ם פה הרב הנאון מוהר"ר יצחק ב"ץ רמפורט כאשר כתבתי לקמן (סימן ל"ג).
- (2) מוכא בספר, לחם הפנים" על ש"ע יו"ד סימן ל"ה ס"ק מ"א, וכ"ס בכתי' הנאון מוהר"ר אייזיק אב"ד דק"ק טיקטין אביו של ח"ה מוהר"ר ליפמאן. ובד"ק צד 59 מביא שהסכים על ספר "שערי שכימ" וחתם, אייזיק בלאאמ"ו מ' אליעזר ליפמאן היילפרין חב"ק טיקטין.
- (3) ונצדק קודש" 218 סימן ג'. שם ושארית" 70 לידיו הרב כהן צדק.
- (4) ונצדק קודש" שם סי' י"ב ובספר, מעלות היוחסין" לה"ג הג' מוהר"ר א"ו מרגליות ד' מ'.
- (5) מעלות היוחסין שם. וכן כתוב במנוי"ח אשר אצלי כתי'. (6) ונ"ק שם. שם ושארית 66 הערה 48. (7) ד"ק ד' 60 והסכמתו זאת נתן בשנת תמ"ס. (8) כלילת יופי ח"ד ד' צ"ו.

וואלין יצ"ו אשר נמצאו והיו פה בק"ק מירהאוייץ בוועד קודש לע"ע... ונאם. הצעיר יואל בלא"א מ"ו ה"ה החסיד מוהר"ר יצחק אייזיק וצלה"ה היילפרין חונה בק"ק אוסטרא והגליל יצ"ו". וכן בא בהסכמה על ספר „חלוקת דרבנן" על הגדה של פסח וחתם, יואל בלא"א מ"ו ה"ה החסיד מוהר"ר יצחק אייזיק וצ"ל חונה בק"ק אוסטרי" (1). ובשנת תס"א בא בהסכמה על ספר „דרך חיים" לה"ד חיים ליפשיץ מאוסטרא (עיין הלאה סי' ל"ד) וחתם, יואל בהר"א היילפרין אבד"ק אוסטרה" (2). וממך לשנת תע"ג נתקבל הג"מ יואל לאב"ד ור"מ בעיר לבוב והגליל ועוד במרס שנסע לשם כבר פרש מצורתו על עיר לבוב (8) ובכל הסכמותיו שנתן מאז תתם עצמו חונה בק"ק אוסטרהא והגליל ומצ"פ בק"ק לבוב והגליל. על ספר „עיר חומה" בא בהסכמתו ביריד יערסלאב כ"ד אלול תע"ב ונרשם למעלה על ההסכמה „הסכמת הגאון הגדול מוהר"ר יואל אב"ד דק"ק לבוב והגליל יצ"ו והוא חתום „החונה בק"ק אוסטרא ומצ"פ בק"ק לבוב" (4). ובין הנאינים שהיו בוועד דד' ארצות ביריד יערסלאב שנת תע"ג והסכימו שם על ספר „ברית שלום" חתם עצמו ראשון לנאוני היעד, נאם הצעיר יואל היילפרין החונה בק"ק אוסטרא ומצ"פ לק"ק לבוב והגליל. ובאותה שנה הסכים על ספר „פני משה" להרב הגדול המאיה"ג מוהר"ר משה הכהן ר"מ מפרעמסלע (הוא בנו של הרב הגדול מוהר"ר ישעי' כ"ץ ז"ל אחיו של הג' מוהר"נ כ"ץ) וחתם עצמו ג"כ כנ"ל (6). וכן על ספר „פני אריה וטא" בא בהסכמתו וכתב בראש ההסכמה „הסכמת הג' מ' יואל בהרה"ג החסיד ר' אייזיק היילפרין אב"ד דק"ק אוסטרא והגליל ולבסוף ימיו נתקבל לאב"ד לק"ק לבוב והגליל" (6). אך לא בא הג"מ יואל למחן חפצו ולא שם משכן כבודו בעיר לבוב כי בערך תחלת שנת תכ"ד נקרא אל השמים למנוחתו בנן ערן ועיין הלאה. והנה אם כי לא השאר הג"מ יואל אחריו פרי חכמתו בכתובים ולא זכינו לשום חיבור שיעיד על ערך חכמתו בכל זאת ידענו את יקר הפארת גדולתו תורתו וצדקתו כי הוא היה גאון מפורסם בדורו דור של גאונים גדולים אדירי התורה ושמו הלך בכל קצוי תבל והמפורסם אין צריך ראייה כי הוא היה כמה פעמים בין ראשי הועד דד"א פילין ובין ראשי היעד של הנאונים דמדינת ליטא וראש הועד באסיפת המאורות הגדולים נאונים דגליל וואלין וזה לבד די לנו להכיר את ערכו הגדול והיה מחותניו של הגאון החסיד שבכהונה מוהר"נ כ"ץ ז"ל ושאר נאוני דורו.

ג. הג"מ יואל היילפרין היה בזיווג ראשון חתנו של הג"מ יחזקיה יהושע פייבל תאומים פרענקיל אבד"ק צילץ פרעמישלא והגליל בן רבנו בעל „קקיון דיונה" (7) ועם בתו הוליד בן (ואולי בנים) ובנות ואחר פטירתה נשא בזיווג שני את הרבנית מרת עלקה שהותה בת הרב הגאון מוה"ר יעקב יוסף ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק ניקלשבערג ומצאתי בפנקס הח"ק בחשבון פרנסת החודש של הרב ר' מרדכי היילפרין בנו של הג"מ יואל ששלח דבש „להרבנות אמי חירגתי" וכן מצאתי כמה פעמים בפנקס הח"ק ששלחו דבש „להרבנית מרת עלקי" וכן מצאתי שם ששלחו

(1) קה"ס אות ה' 2586. (2) קה"ס אות ד' 2482. (3) לשון הרב בעל כלילת יופי ד' צ' 4 „אנשי שם" להרב ההכם באבער סימן ר"ח צד 87. (5) כלי"ז שם. (6) „אנשי שם" שם. וכן על מצבתו נכתב ומצ"פ לק"ק לבוב והגליל עיין הלאה. (7) „דור ישרים" צד 30. ונצדק קודש סימן יור הערה כ'.

ב' פ' דבש „להרבנית אלמנת הגאון מו' יואל ז"ל לחתנה הרב מדובנא“ (מי הוא?)
 ופעם אחת בנסעה לדובנא לבקר את בתה חלטה ומתה שם ושם מקום מנוחתה
 את נוסח מצבתה שלח לי ידידי החכם ר' פנחס פעסיס מדובנא וכתבתי הלאה .
 ד. ואלה המה פרי צדיק של הג"מ יואל היילפרין ז"ל :
 (א) הרב המפורסם הנביר מוהר"ר מרדכי היילפרין פו"מ בעירנו כמה שנים.
 תולדותיו כתבתי הלאה בספרי .

(ב) בתו הרבנית הצדקנית מרת מנוחה אשת הרב הגאון החסיד מוהר"ר
 בצלאל הכהן אב"ד בעירנו בהגאון מוהר"נ כ"ץ (ועיין לקמן בספרי סי' ט').
 (ג) בתו שהייתה אשת הרב הגדול הג"מ נתן אב"ד דק"ק פולנאה 1 .
 (ד) בתו מרת חוה אשת הגאון מוהר"ר מנהם מענדיל מרגליות אבד"ק קראטשין
 מצאצאי הפוסק ר"י מרגליות מנירנבורג 2) בעל סדר גטין וחליצה .
 בתחלת שנת תע"ד כאשר הכין עצמו לנסוע ולפרוש צל כנפי תורתו על
 עיר הגדולה לכוב נקרא אל השמים. נשמתו בנן ערן תחת עץ החיים וגופו
 המהור מצא מנוחה ספון וסמון אצל קבר המהרש"א זללה"ה .
 ומצבתו תענה אמריה לאמר :

פ"ג

הרב הגדול המפורסם בדור
 מורנו ורבנו מוהר"ר יואל
 היילפרין בהרב הגאון החסיד
 מוהר"ר יצחק אייזיק אור תורתו היה
 זורח פה ק"ק אוסטררהא ומ"פ
 בק"ק לבוב נפטר ביום ג' ד'
 לחדש תשרי שנת ת"ע 2) לפ"ק
 ה'נצ"ב"ה .

וזאת חקוק על מצבת אשתו השניה שנפטרה בעיר דובנא.

פ"ג

אשה חשובה והצנועה הרבנית
 מרת עלקה בת הרב הגאון מו"ה
 יעקב יוסף ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק

(1) כן כתוב בשלשלת היחסים למשפחת היילפרין לוגאון מוהר"ר שלמה יצחק ז"ל היילפרין
 שהעתיק מספר „בית יעקב“ למר אביו הג"מ יעקב היילפרין נמצא אצלי כתיב יקרי המציאות .
 (2) ונצדק קודש שם. „שם ושארית“ הערה 14 .
 (3) כאשר ידענו כי בשנת תר"א הוקמה המצבה מחדש במקורת הרב הגאון מוהר"ר
 יעקב רפאזורש ז"ל אב"ד דפה הרבר נעלה מעל כל ספק אשר סן המצבה הראשונה מרוב ימים
 נמחק אות „ד“ והמעתיק גם המחוקק אשר לא ידעו שנת מותו כתבו רק ת"ע אולם האמת
 הברור שנפטר בשנת תע"ד .

ניקלשבורג אלמנת הרב הגאון
מו"ה יואל ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק
אוסטרהא והגליל נפטרה י"ד שבט
תק"ה לפ"ק תנ"צ"ב.

בג.

ומנדולי התורנים שהיו בעירנו בדור ההוא מצאתי את
הרב מוהר"ר יהודא ב"ר יחזקאל מאוסטרהא

הנקרא, ליב שוחט מאוסטרא חיבר ספר „בית לחם יהודא" שו"ב מהר"ו
עם פי' והגהות מהר"ץ גרפס בואלקווא תנ"ג (איצה"ס לכ"י מערכת ב' 368). עוד
חיבר ספר „סדר הניקור" חלקי אחרונים עם ל"א (לשון אשכנז) לה"ד יהודא ב"ר יחזקאל
הנקרא ליב שוחט מאוסטרהא עם דיני בדיקה בל"א ונדפס בקראקא
ת"ד (איצה"ס ס' 137) ויותר לא ידעתי ממנו.

מנכבדי עירנו בדור ההוא אשר יגעתי ועמלתי בדי עמל להקים את מצבותיהם
מערימות עפרן אחר שנפלו ונשקעו באדמה רנבים כמו עליהן ונעלמו מעין הרואה
זמן רב ואם לא ידעתי מי המה האנשים אשר מצאו קברם תחת המצבות האלה
זמי המה בניהם וצאצאיהם ואת אשר פעלו ועשו בחיים חיותם אכן מהתוארים
שנכתב עליהם או בזמן ההוא שלא הפריזו בשבחים ותוארים לא נאמנים ניכר
כי אנשים גדולים וחשובים היו בזמנם ואמרת להעתיק את הכתוב על גבי מצבותיהם
למען אציל את שמותם מבין שיני הזמן המבלה והמכלה :

בד. הרב ר' פרץ בהרב ר' צבי

מהכתוב על מצבתו ניכר כי אדם גדול כן גדולים היה וזולת זה לא ידעתי ממנו דבר (1).
ומצבתו תענה אמריה לאמר :

כה.

ביום ב' י"ז שבט
מ'ות' ל' נפטרה
ונספדה ונגספדה? הא—
—שה החשובה
מרת גומא בת
מהור יוסף
המפורסמת
בצניעו ובחס—
—יודת תנ"צ"ב.

פה

נממן
צנצנת המן
כלכל דרדע
והימן ריחו
כאפרסמן
זקן ושבע ימים
כמהר"ר פרץ
בן הרב צבי
זצ"ל נפטר
כ"ה אדר
תמ"ט לפ"ק.

(1) עיין הלאה סימן (ג"א) כה שכתבתי שם.

כו.

האלוף התורני הרבני מוהר"ר
צבי הירש במוהר"ר עקיבא כהן.
מהתואר, האלוף התורני וכו" שזכה בעודו
רך בשנים ניכר שבחו וערכו הרב ומצבתו
תאמר:

פה

נטמן האבדן:

היניק וחכם הא—

לוף התורני הרבני

מוהר"ר צבי הירש במ—

—והר"ר עקיבא כהן נקבר

ביום הששה ט"ז אייר

תנ"ג לפ"ק ת"נ' צ"ב' ה.

כו.

איש נאמן הר"ר יצחק במוהר"ר יעקא.
לא ידעתי ממנו זולת מצבתו
אשר מצאתי והיא אמרה תאמר:

פה

נטמן

איש נאמן

הר"ר יצחק

במוהר"ר יעקא

כ"ץ נפטר כ"ח

תמוז ת"ן לפ"ק.

כח.

החסיד המופלג בתורה מוהר"ר

נתנאל בהר"ר יעקב.

לא ידעתי ממנו זולת מצבתו אשר מצאתי בין מצבות
העתיקות (עיין סימן ל"ט) ומצבתו תגיד לנו את שבחו

פה

נטמן

איש חסיד

המופלג בתורה

מהור"ר נתנאל

בן הר"ר יעקב

נפטר ט' אב

בשנת תנ"ד

כט.

הרב הגדול החסיד מוהר"ר יעקב שמחה

בונם בהאלוף הראש ומנהיג מוהר"ר אברהם.

את מצבתו מצאתי בין מצבות העתיקות מנדולי עירנו והכרתי כי ארם גדול

הוא אבל לא ידעתי מי הוא הרב הגדול הזה ומה שם משפחתו ומקור מחצבתו ואח"כ בא לידי כת"י יקר מאד חידושים ופולפולים על ש"ס. את הכת"י מיחסים לנאון אחד שהיה אב"ד בלעמטשעב ובראש הכת"י נמצא כתב יוחסין שכתב המחבר וזאת קראתי שם ... מבניו של הג"מ מאיר ז"ק ז"ל ... השביעי הראש המנהיג ר' אברהם מק"ק אוסטרעא ובניו של הנגיד ר' אברהם היו לו שני בנים הא' הרבני מ' בינם והיה לו בן מופלג וחרוף מ' שמעלקא בק"ק אוסטרעא (1) והשני הרב מ' מאיר חתנו של הרב הנאון מ' יעקב אבד"ק פוזנא. וכן ראיתי בקונטרס, "אוצרות חיים" מביא בשם הקדמת ספר, "ענף עץ אבות" אשר להנאון מיהר"ר מאיר ז"ק ז"ל היה לו שבע בנים נאונים והבכור היה שמו מהור"ר אברהם אב"ד בק"ק באר ונפטר בחיי אביו ואח"כ נולד להג"מ מאיר בן זקונים וקרא שמו אברהם להקים שם לאחיו הגדול". ומעתה זכינו לדעת מי הוא הראש ומנהיג מיהר"ר אברהם ומי הוא בנו הרב הגדול מ' שמחה בונם דנן ומה שם משפחתם וכפי הנראה ישבו ר' אברהם ובניו בעירנו בומן ובמקום שישב אחיו הג"מ שמעלקא ז"ק על כסא הרבנות מקום נחלת אבותיו הנאון הגדול מיהר"ר אברהם ז"ק ז"ל שהיה אב"ד פה אחר רבו המהרש"ל ז"ל (עיין לעיל סימן ג') ועיין הלאה בספרי ותמצא עוד בנים להראש ר' אברהם הזה.

לא רחוק מקבר המהרש"א ז"ל
מצאתי מצבה ישנה מאשה
חסידה מרת חנה ואחשוב כי
הוא בתו של הרב ר' בונם דנן
וזאת חקוק על המצבה :

פה נטמנה
האשה הצנועה
והחסידה מרת
חנה בת הרב
הגדול מהור"ר
בונם נפטר
ב' ר"ח ניסן
תניז לפ"ק
תנצ"בה.

ומצבתי הענה אמריה לאמר :

פה נטמן
הרב הגדול
חסיד ועניו מ—
הור"ר יעקב
שמחה בונם
בהאלוף הראש
ומנהיג מיהר"ר
אברהם נפטר
ביום עשירי
בנחם אב
תניז לפ"ק
תנצ"בה.

למד.

הראש ומנהיג מיהר"ר אהרן זעליג כ"ץ

מיקורי העיר וגדוליה פרנס ומנהיג. על האסיפה הכללית שהיתה בעיר

(1) את ר' שמעלקא מצאתי בין אלופי הח"ק דפה. כפנקס שני ד' ס"ז מצאתי ששלת, חצי ק"י לר' שמעלקא בהרב ר' בונם וכן מצאתי פעמים הרבה, לר' שמעלקא בהרב ר' בונם וכן

פשעורסק בשנת תכ"ז 1666 נשלח ר' אהרן זעליג בתור שתדלן ממדינת וואלין לטובת בתי כנסיות אשר במדינת וואלין (ידידי החכם דובנאוו בהוואסחאד לשנת 1894 חודש אקטיאבר מביא הדברים ממקור נאמן) ומיוצאי חלציו של ר' אהרן זעליג מצאתי בדורות שלפנינו מנהיגי העיר ופרנסיה ויותר לא מצאתי ממנו.

ומצבתו האמרי:

פה

נממן האלוף
הראש ומנהיג
מוהר"ר אהרן
זעליג במוהר"ר
יהודא ליבביץ נפ'
כ"א אדר תנ"ז.

לב.

מו"ה משה במוהר"ר אהרן פהנא.
את מצבתו מצאתי עומדת בטכח
קברות העיר וחקיק עליה:

פה נממן

איש נאמן

היה האברך מו"ה

משה במוהר"ר אהרן

כהנא נפטר ביום

השבת ח' טבח

תס"ד לפ"ק.

לא.

איש חשוב הר גרשון ב"ד יקר.
לא ידעתי זולת מצבתו אשר מצאתי
אבן טרובעת אשר לא ראיתי כמוה
וחקיק עליה:

פה

נממן

האיש ה-

-חשוב הר"ר

גרשון בה"ד

יקר נפטר

ביום ג'

כסליו ת"ס

לפ"ק

תנצ"ב'ה.

לג.

הרב הגאון החסיד מוהר"ר יצחק כ"ץ רפאפורט אב"ד ור"מ בהקלויז הגדולה.

א. כימי הגאון הגדול מוהר"ר יואל היילפרין ז"ל אב"ד בעירנו והגליל (סימן כ"ב) ישב על כסא אב"ד ור"מ בהקלויז הגדולה דפה נכדו של הגאון ר' שמעלקא ז"ק ז"ל (סימן י"ח) הוא הרב הגאון החסיד המופלג מוהר"ר יצחק כ"ץ רפאפורט בהגאון מוהר"ר משה מאיר הכהן רפאפורט ז"ל פרנס ומנהיג בלכות בני של הגאון הגדול בדורו מוהר"ר נחמן הכהן רפאפורט ליבשים (ו) והנ"מ משה מאיר הכהן רפאפורט היה חתן הנ"מ שמעלקא ז"ק ז"ל אב"ד ור"מ פה (עיין לעיל שם) ומכתי הרבנית מרת לאה הוליר בנים רבנים וגאונים גדולים (8) ואחד מהם היה הגאון החסיד מוהר"ר יצחק כ"ץ רפאפורט אב"ד ור"מ בהקלויז דפה והוא היה חתן הרב הנניד הפרנס המפורסם שוכה לשתי שלחנות מוהר"ר מרדכי הנקרא רבי מרדכי ר' ליבשם מזאליקווא (3). ובהיות הנ"מ יצחק כ"ץ אב"ד ור"מ בהקלויז פה בא בהסכמה בשנת תנ"ד על ספר „אוהל יעקב“ (4). ובשנת תס"א על ספר „דרך חיים“ לתלמידו הר חיים מאוסטרהא וחתם „הצעיר יצחק בהרב הגדול מ' משה מאיר כ"ץ ז"ל רפאפורט ר"מ בקלויז דק"ק אוסטרעהא והרב ר' חיים מביא בספרו חידושים בשם רבי הנ"מ ר"י כ"ץ ועיין אחר זה .

ב. הנ"מ יצחק כ"ץ רפ"פ הוליד בת אחת והיא היתה אשת הגאון המפורסם מוהר"ר אשר ענוזל ז"ל אב"ד דק"ק פיננשוב אביו של הנ"מ יהודא ליב אב"ד זר"מ בקלויז דפה אשר כתבתי תולדתו בספרי לקמן (סימן מ"ג) .

את מצבתו מצאתי עומדת אצל מצבת אביו זקינו הנ"מ שמעלקא ז"ק ז"ל .

וואת חרות עליה :

פה נגנז הרב הגדול
החסיד המופלג בתורה
ובחסידות מו"ה יצחק
בהרב הגדול מו"ה משה

(1) הנ"מ נחמן הכהן רפ"מ ליבשים היה חתן הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אב"ד דק"ק לבוב שהיה חתן הגאון המפורסם מהר"ם מלובלין ז"ל כן כתוב על שער הספר „ברוך מבנים אשר“ אשר ראיתי באוצר הספרים בוורשא והנ"מ יוסף אב"ד דק"ק לבוב מפורסם בדורו ונזכר כמה פעמים בשו"ת „איתן האורח“ ובסימן כ"ב חתם עצמו „נאם הצעיר יוסף בן לא"א מ"ו אליקום הנקרא געץ וצלה"ה תונה לע"ע בק"ק לבוב תוץ לחומה“ .

(2) הבן השני הוא הגאון מוהר"ר ברוך ז"ל אב"ד דפיוורא כן כתוב בשע"ס „ברוך מבנים אשר“ . ובספר „אנשי שם“ סימן שג"ב הושב שם עוד בנים שהיו להרב ר' משה מאיר כ"ץ רפאפורט .

(3) והרב הפו"ם מוהר"ר מרדכי ר' ליבושם היה בן הרב הגדול מ"ו ישראל איסרל בהגאון מהר"ם בעל „מהדורא בתרא“ נכד הגאון מהר"ם איסרלש (רמ"א ז"ל) חתן הגאון מהרש"א ז"ל (שם שער הספר ברוך מבנים אשר) .

(4) נדפס בהסכמת הרבנים דדיא מדינת פולין והוא חתם הק' יצחק בהרב . . משה מאיר

ב"ץ רפאפורט ר"מ בקלויז דאוסטרא תנ"ד (קה"ם א' 291) .

מאיר הבהן רפאפורט
ונקבר יום ה' ער"ה השון
תס"ז תנצ"בה.

לר.

הרב המופלג מוהר"ר חיים מאוסטרא ליפשיץ

הוא בנו של הגאון מוהר"ר משה ליפשיץ מפוזנא בעל המחבר ספר לחם משנה על משניות והרב ר' חיים היה אב"ד דק"ק סווייך והיה נקרא בפי כל הרב ר' חיים מאוסטרא חיבר ספר „דרך חיים“ הזכירו הרב בעל סדר הדורות והרב חיד"א בס' שה"ג והיא „שולחן ערוך לעובדי דרכים“ תיקוני תפלות סליחות ופזמונים על פי דרך הקבלה ובראשי החרוזים חתם את שמו „חיים בן משה“ אי „בה"ר משה“. חידושי דינים ודרושים סגילות ורפואות. זמר נאה לשבת וחתם „חיים בן משה חזק“ ומביא שם מה ששמע מפי מורו ורבו הוא הרב הגאון מוהר"ר יצחק כ"ץ רפאפורט (עיין לפני זה). בסימן ל"ג כותב „ושמעתי מפי מורי חמי הרבני מוהר"ר משה וואלפיר נר"ו דבר נאה ומתקבל“. בסימן ל"ו ס"ק כ"ט כותב „כן קבלתי ממ"ו א"ב ר"ם דפראג ר' אברהם ברודא. סימן ס"ו ס"ק כ' מביא „ומפי אחי התורני מה"ר קאפיל נר"י שמעתי“. וחידושי דינים „ממס' פסחים ושם הביא מה שהקשה על דברי הספר „חק יעקב“ והרב בעל חק יעקב השיב לו כמה פעמים (1) וכן חידושי מסכת מגילה . הספר „דרך חיים“ הובא לבה"ד על ידי תלמידיו של המח' „דרך חיים“. (א) ה"ר מאיר בר"ר יצחק שחתם עצמו „כ"ד עתירות צעיר מן תלמידיו ועיר מן חבריאי חד מן משמשוי המתאבק בעפר רגליו כי גדולה שמושה . . מאיר בא"א מוהר"ר יצחק ולה"ה מגזע צבי סק"ק לאקמש“. (ב) אשר ועליג . חתם עצמו „כ"ד תלמידו ושיב אסקופה הנדרסת לפניו הק' אשר מכונה ועליג בהרב מוהר"ר יצחק ולה"ה מק"ק רובנא גדולה“. ור' אשר ועליג הוסיף בסוף הספר חרושים על פרקי אבות ודרוש אחד מאביו הרב המנוח מוהר"ר יצחק ז"ל . הם „דרך חיים“ נרפם בזולצנאך בשנת תס"ג בהסכמת נאוני הדור הג"מ דוד אופנהיים הג"מ אברהם ברודא הג"מ יואל היילפרין אב"ד דפה והג"מ יצחק כ"ץ בה"ר משה מאיר הבהן רפאפורט אב"ד ור"מ בקליוו דק"ק אוסטרהא מירו ורבו של המחבר ושאר נאינים (2) . והרב מ' חיים חיבר עיר ספרים הרבה והביאם בספר „דרך חיים“. בהקדמה כותב „ובספרי „נפש כל חי“ הארכתי . וכן הביאי הרבה פעמים. בס"ו ל"ג ס"ק כ"ג ע"ד שבארתי בספרי „תיכחת חיים“. בס"ו מ"ב בספרי „מקור חיים“ הארכתי. בס"ו ס"ד בספרי „כלי עזו“ הארכתי. ולא אדע

(1) בשו"ת „שבות יעקב“ שאלה כ"ב כותב „גם ה"ה מהר"ח מאוסטרא בהיותו פה הקשה לי איזה קשויות בכתב על ספרי „חק יעקב“ והשבתי על כל דבריו באריכות ואח"כ הדפיס איזה ליקוטים ושם ספרו דרך חיים בס"ו ס"ה העתיק השנתו וקצת מתשובתי עיין שם .

(2) מן הספר „דרך חיים“ אשר אצלי חסר השער עם ההסכמות והעתיקתי את שמות הגאונים מן הרשימה קה"מ אות ד' 2439 ושם מביא שגרפם ממנו עוד ספר „דרך חיים“ חידושים על כמה מסכתות וח"י על מג', רוח"י ומג', איכה"ה והגיגה (על דרך הקבלה) ומביא חידושים בשם רבו הר"י רפאפורט מאוסטרהא והספר נמצא באוצה"ס „קהלת משה“ חסר השער .

אם יצאו לאור. מבניו לא מצאתי פה אך את אחיו מצאתי פה מנכבדי עירנו והבאתים הלאה בספרי ועיין אחר זה.

לה.

האלוף התורני המופלג מוהר"ר אליעזר ליפשיין

הוא בנו של הרב הנאון ר' משה בעל "לחם משנה" ואחיו של הרב בעל ס' "דרך חיים" (עיין לפני זה). מצבתו העתיקה מצאתי בין מצבות העתיקות מומן שהוא ממצבתו ניכר כי אדם חשוב ותורני מופלג היה ויותר לא ידעתי מתולדתו מאימה. וזאת תגיד לנו מצבתו:

פה

נממן צנצנת

המן. ה"ה האלוף

התורני הרבני המופלג

—לג הזקן מוהר

אליעזר בהרב המו—

—פלג מוהר"ר משה ב'

לחם משנה נפטר י"ג

ימים בחודש חשון

תס"ח לפ"ק תניצ"ב'ה.

לו.

האלוף מוהר"ר שמואל זיינוויל בהראש והקצין מוהר"ר אברהם.

כפי הנראה הוא בנו של הראש והמנהיג מוהר"ר אברהם ז"ק (בנו של הנאון הנדול מוהר"ר מאיר ז"ק ז"ל) ואחיו של הרב החסיד ר' יעקב שמחה בונם (עיין לעיל סי' כ"ט) את מצבתו הקימותי מעדימת עפרה. וזאת קראתי מעל מצבתו אשר תתאר לנו את ערכו:

פה נממן איש אמונה

ורב ברכות איש צעיר

ה"ה האלוף מוהר"ר

שמואל זיינוויל בהאלוף

הראש והקצין ופרנס

מוהר"ר אברהם נפטר

ביום הששי י"ב חשון

תס"ח לפ"ק תניצ"ב'ה.

לז.

ה'שיש התורני המופלג מוהר"ר יואל נכד הב"ח ז"ל

את מצבתו מצאתי במעלה הקברים מגדולי העיר וכבר נשפך עליה עפר. ועשבים ומוך עלה עליה ויקרם. וביגיעה רבה עמלתי והסירותי את המוך אשר קרם עליה הזמן וקראתי את החקיק עליה. והנה לא ידעתי מה שם אביו ואיך הוא נכד הב"ח ז"ל אם מצד אביו או מצד אמו? ומה לו פה כי חצב לו פה קבר אם היה מתישבי עירנו בסוף ימיו או רגליהו דבר נש... ובא לכאן לפי שעה וכאן מצא מקום מנוחה כל זאת נעלם ממני ואני שמעתי מפי דודי הישיש הרב מוהר"ר מאיר אליהו ז"ל מו"ץ דפה שהש"ס אשר על הגליונות היו כתובות הנהות הב"ח ז"ל בעצם כתב ידו וממנו העתיקו פעם ראשונה את ההנהות ונדפסו אח"כ בכל השס"ן היה נמצא בעיר וולאדאווי (1) וכאשר כתוב על מצבתו שהיה נקרא ר' יואל מוולאדאווי שערתי אשר ר' יואל דנן היה אצלו הש"ס הזה ירושת אבי זקנו הב"ח ז"ל והוא השאיר אחריו את הש"ס בעיר וולאדאווי מקום ישיבתו. ויותר לא ידעתי ממנו. ומצבתו אמריה תאמר:

פה נטמן

הישיש המרום התורני

המופלג מוהר"ר יואל נכד

הגאון מוהר"ר יואל אב"ד

ק"ק קראקא בעל המחבר

בית חדש הנקרא

בפ"כ ר' יואל מבלאדוב. וולאדאווי

ג'פטר יום... ר"ח טבת

תס"ט לפ"ק

לח.

הרב החסיד הגאון מוה"ר יעקב בהמאוה"ג הרב מוהר"ר נטע

איש גדול וזכה לשם חסיד בעירנו או בעת אשר חזון תוארים לא נאמנים לא נפרץ. בפנקס הח"ק נזכר כמה פעמים בשם, ר' יעקב חסיד" בן התואר

(1) בעת ראיתי ברשימה, קהלת משה לירידי החכם ווינער יחי' אות ה' 3018 סביא, ספר הנהות הב"ח על כל הש"ס... ותוספות ורבינו איש... שנמצא בבית חמרש דק"ק וולאדאווי ש"ס דפוס וויניציאה רפ"ח שלמד בו הרי יואל סירקש בעל הב"ח והגיתו בכתב ידו (חש"ס הלן נקנה מאת נכדו של הב"ח והרב אב"ד דוולאדאווי סעיד בהסכמתו, שמעתי מהסנוח... מו"ח יחיאל ז"ל שהיה חד מדייני צדק משה שהוא נתן הש"ס עם הנהות הב"ח לביחמ"ד דפה נעתקו ונאספו ע"י ה"ר יחיאל מיכל ברי שלמה זלמן מוולאדאווי והובא לדפוס על ידו ווארשא שנת תקפ"ד. והנה משה שכתב כאן, הש"ס הלן נקנה מאת נכדו של הב"ח אחשוב כי השערתי נכונה זמן ר' יואל דנן קנו את ש"ס הב"ח שהיה אצלו ירושת אבותיו.

המאיה"ג הרב" שנתב על אביו ניכר כי היה אב"ד או ר"מ או השתמש בשני הכתרים באחד מן הקהלות אבל אחר כל יגיעותי לא עלה בידי לדעת מי הוא המאיה"ג ר' נטע ובאיו עיר השתמש בכתר הרבנות או ר"מ ובתחלה חשבתי אולי הוא הרב המאיה"ג מוהר"ר נתן נטע כהנא אב"ד דפה ומפני שנחסרו הרבה תיבות מן המצבה יוכל היות שאחר התיבה נטע" היה כתיב כהנא. אך ראיתי באוצרות חיים" להג"מ חיים רפ"פ אב"ד דפה. בפרשה בלק כותב כי הגאון והחסיד ר' יוקב (הוא ר' יעקב דגן) הוא מורע הגאון הגדול מוהר"ר פייבוש מקראקא (רבו של הב"ח) ולוא היה הרב ר' יעקב בנו של הגאון הגדול מוהר"ר נטע כהנא ז"ל למה לו (להג"מ חיים) להביא ממרחק לחמו? והחסיד ר' יעקב הוא חותנו של הרב החסיד מוהר"ר יהודא כ"ץ אביו של הגאון מוהר"ר שלמה זלמן כ"ץ מובא בספרי לקמן (ס' נ"ג) הנקרא ר' זלמן ר' יהודא ר' יוקבת והוא ר' יעקב דגן. מן מצבתו אשר מרוב ימים נשברו ונקלפו האותיות הצלתי התיבות האלה:

פ"ג

הרב מו"ה יעקב בהמאור

הגדול הרב מו"ה

ר' נטע . . .

. . . . .

יום ב' תמוז

שנת תס"ט לפ"ק

ל.מ.

הרב הגאון סו"ד מוהר"ר יואל במ"ז נתנאל

אצל קבר הרב מוהר"ר שמחה בונם (סימן כ"ט) מצאתי מצבה עתיקה אחת מגאון גדול אשר לא עלה בידי לדעת מי הוא ואולי הוא בנו של החסיד מוהר"ר נתנאל במהור"ר יעקב (סימן כ"ח) וגדולתו ניכרת מן הקינה אשר תשא עליו מצבתו לאמר:

חבר

על דאבדין ולא

משתכחין על דא

גברא רבא ה"ה

הר"ר הגאון ה"ה

סו"ד מו"ד יואל

במ"ז נתנאל נפטר

ביום ז' י"ב אב

ת"ע לפ"ק.

מ.

הרב הגאון המאוהב רבי בצלאל הכהן אב"ד ור"מ בעירנו והגליל.

א. אחר פטירת הג"מ יואל היילפרין ז"ל נתקבל לאב"ד ור"מ פה חתנו הרב הגאון המופלג והמפורסם מוהר"ר בצלאל הכהן (נקרא בעירנו „דער רבי רבי בצלאל“) בנו של הגאון החסיד שבכהונה ר' ר' נפתלי כ"ץ אב"ד ור"מ פה ואח"כ בפוזנא ופ"פ ד"מ והג"מ בצלאל בא בהסכמתו על ספר „פני משה“ משארו הגאון המאוהב המקובל מוהר"ר משה כ"ץ ז"ל אב"ד דק"ק פרעמשלא בני של הרב הגדול מוהר"ר ישעיהו כ"ץ ז"ל אחיו של הגאון מוהר"ר כ"ץ. ראיתי ספר „שליה“ שנדפס בפ"פ דאדרא שנת ב'ע"תה (יקר המציאות) ובראש נדפס הסכמות וזירת החרם מגאונים ארץ חכמי אשכנז וחכמי פולאני ובראשם הסכמת הגאון הכהן הגדול מוהר"ר כ"ץ ז"ל וגם הג"מ בצלאל בא בהסכמתו ונרשם בראש ההסכמה, הסכמת הרב המאור הגדול והמופלג מוהר"ר בצלאל אב"ד ור"מ דק"ק אוסטרא והגליל בן הגאון המופלג בדורו מוהר"ר כ"ץ. ובסוף הסכמתו מסיים, ובהיות שראה ראיתי איש אלהים אדוני אבי הגאון כהן הגדול העומד ומשמש שם. שם הרב הגאון מוהר"ר נפתלי בן הגאון אדוני זקני מה"ו יצחק כ"ץ נתן כחו וידו ועצמו למד"פ... ובכן מי (לא) ראה אלו יוצאים ולא יצא... היום ער"ה תע"ז ל' נאם בצלאל בן הגאון המופלג בדורו מוהר"ר נפתלי הכהן החינה פה ק"ק אוסטרא והגליל יצ"ו.

ב. הג"מ בצלאל היה חתן הג"מ יואל היילפרין ז"ל ועם בתו הרבנית מרת מנוחה הוליד שלשה בנים ושלוש בנות: ואלה הם בניו הגאונים.

א) הרב הגאון אב בחכמה מוהר"ר יצחק איזיק הכהן אב"ד ור"מ בהקלוין הגדולה עיין לקמן (סימן מ"ד).

ב) הרב הגאון מוהר"ר נחמן הכהן חתן הגאון המפורסם בדורו מוהר"ר חיים הכהן רפ"פ אבד"ק לכוב עיין לקמן (סימן קל"ג).

ג) הרב הג"מ מוהר"ר יוסף חתן הג"מ יהודא ליב מייזלש אבד"ק סיר הנקרא ר' ליב מירקיש (ונצדק קודש לירידי הרב הישיש כהן צדק ד' 216 סימן כ"ד). ואלה המה חתניו הרבנים לוקחי בנותיו:

א) הרב המופלג החסיד מ"ו רוב בער בהרבני הנגיד הקצין המפורסם מוה"ר שמואל רבי יעקליש מאוסטרא (שער הספר ברוך מבנים אשר) ועיין לקמן (סימן ס"ט).

ב) הגאון מוהר"ר משה רוקח אבד"ק זלאמשוב (ונצדק קודש שם).

ג) הרב הגאון מוהר"ר יוסף סג"ל לנדא אבד"ק קלימנטיב אחי רבני הג"מ יחוקאל ספראג ז"ל (ונצדק קודש שם) והזכירו בשו"ת נוב"י מהד"ת סי' נ"ד, ואח"י הגדול הרב הגדול מו"ה יוסף היה חתונתו עם בת הגאון אבד"ק אוסטראה...".

ג. הג"מ בצלאל לא האריך ימים על ממלכתו ובעודו רך בשנים עזב את התבל ועלה לשמים ומת על פני אביו הגאון מוהר"ר כ"ץ שישב אז בעירנו כאשר כתבתי לעיל (סימן כ"א). מזקני עירנו התורניים הנאמנים בדבריהם ולא היו מבעלי ההזיה שמעתי נפלאות אשר פעל ועשה הגאון מוהר"ר כ"ץ בעת אשר נשאו ממת בניו לבית מועד לב"ח כאשר קבלו איש נאמן מפי איש נאמן ולא רציתי לכתוב כאן (עיין הוספות).

בפנקס הח"ק מצאתי בה"ח משנת תע"ז ר"ח סיון „בקבורת הרב אב"ד“
מקיפסא בקבורת הרב אב"ד מו"ב והובים כ"ג .

ומצנתו תתן אמריה לאמר :

פה

אבן פינה. המוכתר בכתר
תורה וכתר כחונה אב
בחכמה ורך בשנים היה
הרב המופלג המפורסם
מו"ה בצלאל בהרב
הגאון מוהר"ר נפתלי
הכהן נפטר יום כ"א
סיון שנת תע"ז לפ"ק
תניציבה.

אשתי הרבנית מרת מנוחה בת הג"מ יואל היילפרין האריכה ימים אחריו
ולפי הנראה לא נשאת לאיש אם כי רכה בשנים היתה כמות עליה בעלה וישבה
גלמודה עד מותה. כאשר מצאתי בפנקס הח"ק פעמים הרבה ששלחה הח' דבש
„לאלמנת הגאון מ' בצלאל ז"ל. וכן מצאתי שם ששלחו דבש „לאלמנת הגאון מ'
בצלאל בבוא אליה בנה מלבוב“ (הוא הרב ר' נחמן כ"ג). את מצנתה מצאתי
אצל מצבת אחיה הרב הג' פ"מ מוהר"ר מרדכי היילפרין מרוב ימים נתקלקלו
האותיות וברוב עמל עלתה בידי להעתיק את החקוק על מצנתה אשר תביע
צדקתה וכה תאמר :

פ"נ

הרבנית דפ'
קהילתנו יצו
המפורסמת כיום יאיר
לה לילה והיתה) אם כל
חי אף לדרל ביתה
פרוחה . היא תתהלל
וידיה לאביון שלחה
לגמילת חסדים ידי ב...
... חה הצנ' מ' מנוחה
ב' הגאון מ' יואל ז"ל מ"צ

דפה ואשת הגאון מור"ר
 בצלאר מ"צ פ' נפטרה
 יום י"ט שבט תקי"ז .

מא.

הרב המאוה"ג הגאון מוהר"ר אברהם כהנא
 אב"ד ור"מ בעירנו והגליץ

א. אחר האסף אל עמיו הג"מ בצלאר שלחה ערת עירנו לעיר בראדי והרכיבה אלוף לראשה את האב"ד משם . הוא הרב הגאון המאוה"ג נולת אריאל שר ומפסר בישראל (לשון בן המח' ס' אור הנערב) מוהר"ר אברהם כהנא בנו של הרב הגביר נגיד ומצוח כל ימיו היה ראש ומנהיג בקראקא . וזכה לב' שולחנות תורה וגדולה בקנה אחד עולה מוהר"ר שלום שכנא כ"ץ ז"ל בן הרב מוהר"ר אהרן סנחם הכהן המכונה „ר' מענדיל ר' זלמן חונש" מורע הגאון הגדול תפארת ישורון מפורסם כדורו מוהר"ר יוסף ב"ר גרשם כ"ץ ז"ל בעל „שארית יוסף" והרב ר' שלום שכנא כ"ץ היה חתן הגאון הגדול משוש דורו רבינו יהושע כמיהר"ר יוסף ז"ל ר"מ בק"ק קראקא בעהמ"ח , מנינו שלמה" ושו"ת „פני יהושע" ועם בתו הוליד מורש"ש כ"ץ שלשה בנים (1) גאונים מפורסמים .

(א) הרב הגאון המפורסם מוהר"ר שמואל הכהן אב"ד ור"מ בק"ק דוכנא רבתי ושם מ"כ . (ב) הרב הגאון מוהר"ר יהושע הכהן רש"ך רב"ד דק"ק קראקא . ג: הרב המאוה"ג המפורסם מוהר"ר אברהם כהנא שהיה מתחלה אב"ד דק"ק בראדי ובשנת תע"ח נתקבל לאב"ד ור"מ בעירנו והגליל בהסכמת הגאון והחסיד שבכהונה מוהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל (שישב אז בעירנו כאשר כתבתי לעיל) שהיה בידו כתב מנאוני ארץ שהיו בהתוועדות יערסלאב אשר כל זמן היות הג' מוהר"ג כ"ץ בעירנו אינם רשאים לקבל שום רב לרב ואב"ד לאוסטריה אך להג"מ אברהם כהנא מחל על כבודו ועל כתב הרבנות ששלחו אלופי העדה מעירנו להג"מ אברהם כהנא חתם עצמו הג"מ נפתלי כ"ץ והסכים על ברכת אברהם כאשר העתקתי הכתב הלאה .

(1) הלכתי בעקבות הרב הגאון בעל „כלילת יופי" (ח"ש ד' כ"ז) והחכב בעל „לוחות זכרון" (עלה 47) שניהם כתבו שהג"מ אברהם כהנא היה בנו של הרב מהרש"ך ואחיו של הג"מ שמואל כהנא אבד"ק דוכנא . אולם הרב מוה"ר שלמה זלמן כהנא מעירנו בעל „דברי שלמה" שהוא ממשחה הוה כתב בראש ח"ש מספר „אור הנערב" שהג"מ אברהם כהנא היה בנו של הג"מ שמואל כהנא הג"ל (וכן בסוף ספר „איתן האזרחי" בסדר היותם של הרב הגאון המוציא לאור כותב ואמ"ן הג"מ סגלי כ"ץ הוא גיסו של הרב הגאון המפורסם דודי מוהר"ר שמואל ז"ל האב"ד דק"ק ג"ש ודק"ק דוכנא רבתי אביו של הגאון המפורסם התייר הגדול מוהר"ר אברהם כהנא האב"ד דק"ק בראד ודק"ק אוסטריה) וכתבתי לאחד מידידי מעיר דוכנא להעתיק לי את נוסח המצבות מהג"מ שמואל או מהג"מ אברהם כהנא ואוכל לדעת עכ"מ הצדק והטיב לי כי המצבות נשברו לרסיסים ונאבדו ולכן לא יוכלו להגיד לי דבר אמת ויען כי לא אוכל להכריע סמכתי על דברי הרב בעל „כלילת יופי" והח' בעל „לוחות זכרון" אשר הסה ילדי קראקא ולפניהם נגלו כל הפנקסים וכתבים ישנים ויש לסמוך על דבריהם הנובעים ממקורים נאמנים ולא על דברים שנכתבו רק מפי השמועה .

ב. כתב הרבנות ששלחו אלופי עירנו להג"מ אברהם כהנא היה ביד הרב הג"מ יעקב רפפורט אב"ד דפה והעתיקו בספרו סוף קונטרס „אוצרות חיים“ ושמעתי מפי דודי הרב הישיש מוה"ר מאיר אליהו דומ"ץ דפה שראה בעיניו את הכתב וחתמו עליו שלשים אלופים ראשי נכבדי העיר ומעבר השני כתב הג"מ נ' כ"ץ הסכמתו ויען כי ערבים ונעימים עלינו הרבנים אמרתי להעתיקם הנה . וז"ל הצדיק . „בדבר הכתב שכירי מהתוועדות קודש יערסלב מרווני קציני ננידו מנהיגי ארץ וגאוני רבני הארץ שכל זמן היותי פה ק"ק אוסטרהא כבודי במקומי שאינם רשאים לקבל שום רב לרב ואב"ד . לגדול אהבה רבה וחיבה למחות' הרב המאור הגדול המופלג כבוד שמו מו"ה אברהם כהן צדק מחלתי על כבודי נגדו כהנא מסייע לכהנא שראוי הוא לאצטלא זו שהוא גדול כמ"ב [כמזהו ירבו בישראל] וזה כבידי ותפארתו ומודה על הברכות שיניחו על ראשו ויארץ ימים ושנים על ממלכתו לאורך ימים ושנים אמן כ"ד באתי עה"ח יום א' מ' ניסן תע"ח נאם המתנענע על כנפי התנועה לעוב אדמת חו"ל להתהלך לפני ה' בארצות החיים לנשק עפר אר"י וללחוך רגבותיה לקיים כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו נפתלי הכהן". והנה מלשון צדיק וחסיד שבכהונה די לנו להכיר ולדעת מעלת תהלת חכמתו וגדולתו של הג"מ אברהם כהנא אשר לא זכינו לראות חכמתו בספר .

ג. הג"מ אברהם כהנא בהיותו פה בא בהסכמה בשנת תע"ט על ספר „דרש משה“ על התורה מהרה"ג מו"ה משה דרשן מקראקא . בשנת תפ"ג על ס' „קנין אברהם“ (לה"ר אברהם כהרב מ' רפאל) ובשנת תפ"ד על ס' „יפה מראה“ על אגדת ירושלמי וחתם „נאם הק' אברהם כהנא מקראקא חונה בק"ק אוסטרהא יצו"י . וכן בא בהסכמה על ספר „חקי דרך“ וחתם „אברהם כהנא מקראקא אב"ד ור"מ דק"ק אוסטרהא והגליל“¹ . מכנינו לא ידעתי רק את חתנו הגאון והחכם המפורסם מוה"ר שאול² בעל ספר בנין אריאל (אב"ד ור"מ בק"ק לוקאטש) ואח"כ נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק דובנא למלאות מקום חותנו הג"מ אברהם כהנא ואחר פטירת אביו הג"מ אריה ליב מאמשרדס נקרא לבוא אמשרדסה לשבת על כסא אביו בקהל עדת אשכנזים ושם מ"כ . קבלה ביריניו אשר הג"מ אברהם כהנא ברח מעירנו בלילה וסכת בריחתו מסר לי דודי הנ"ל כי בתו (שהיתה אח"כ אשת הג"מ שאול) היתה יפת תואר מאד ודוכס עירנו נתן עיניו בה והוכרח הגאון לברוח בלילה ובה לעיר דובנא ונתקבל שם לאב"ד ושם מ"כ (דודי הנ"ל מסר לי דבר חכמה שאמר הג"מ אברהם כהנא לאנשי עיר דובנא עיין הוספות) . וכך נח נפשיה דרב כהנא ז"ל נתחמם עליו בהספרו הגאון הגדול מוה"ר חיים הכהן רפפורט ז"ל אבד"ק לבוב בספרו „זכר החיים“ וז"ל שם „על ההורים אשא קינה שבעה נרות ישראל שבכי . . . והרב המאוה"ג המפורסם בתורה וגדולה כבוד מו"ה אברהם אבד"ק דובנא ולפנים אור תורתו וזרחת בק"ק בראד ובק"ק אוסטרהא יצו"י . ומה נודעתי שהג"מ אברהם כהנא ז"ל נפטר בשנת תצ"ה ולא נתברר לי השנה שנפסע הג"מ אברהם כהנא מעירנו ולפי השערתי היתה ערך שנת תפ"ז תפ"ח ושמעתי שיש לו תשובה בספר „עמרת צבי“ .

1) קה"מ אית ח' 4367 .

2) בפקס השני דף קנ"ד מצאתי „ב' ס"ד להדבני מ"ו שאול ח' הרב מדובנא“ .

מ.ב.

הרב הגאון מוהר"ר אפרים הכהן מאוסטרא

הזכירו הרב בעל שה"ג הראשון מערכת גדולים אית א' סימן רכ"ה ובמערכת ספרים אות זיין סימן מ"ו „זרע שמשון" עה"ת וביאור סאטרים תמוהים מהרב המקובל ח"ק מהר"ר שמשון נחמני תלמיד הרב הג"מ אפרים הכהן מאוסטרא" על ספר „הזן עשיר" מהרב עמנואל חי ריקי שנדפס באמשטרדם תצ"א בין הסכמות הרבנים מאמשטרדם בא גם הוא כחתימתו, אפרים כהנא מאיסטרא שהרביץ תורה נבחה"ד ספרדים באמ"ד וכהא"נ חותם בויניציאה מנ"א תע"ד בעלותו להא"ק (קה"מ אות ה' 3068) ויותר לא מצאתי ממנו כעת .

מ.ג.

הרב הגאון המפירסם מוהר"ר יהודא ליב בהג"מ אשר ענו"ל מפינמשוב אב"ד ור"מ בהקלויז הגדולה פה.

אחר פטירת הנ"מ יצחק כ"ץ רפאפורט אב"ד ור"מ בהקלויז הגדולה פה (סי' ל"ג) נתקבל במקומו נכדו הרב הגאון המפירסם הצדיק האמיתי (לשון נכדו בהקד' הס' קורא מראש) מוהר"ר יהודא ליב לאב"ד ור"מ בהקלויז הגדולה דפה והוא היה בנו של הגאון הגדול מוהר"ר אשר ענו"ל ז"ל אב"ד פ"נמשוב שהיה חתן הנ"מ יצחק כ"ץ רפאפורט הנ"ל ובעירנו בא בהסכמה על ספר „זרע ישראל" ובא עה"ח „יהודא ליב באמ"ו הרב הגאון המנוח מוהר"ר אשר ענו"ל זל"ה החונה פה ק"ק אוסטרהא בקלויז לע"ע יום י"ג אב תפ"ב (יעבשו אב"ד בק"ק סלוצק) ו. ומעירנו נתקבל לאב"ד בק"ק סלוצק ושם בא בהסכמה על הספר „עולת אהרן" שחיבר התורני והרבני מוהר"ר אהרן זעליג מפה (עיין לקמן סי' צ"ג) וכותב „מכירו הייתי לשעבר את הרבני... בהיות מחנתי בק"ק אוסטרא בהקלויז יע"א היום יום ו' ו' ניסן תצ"א לפ"ק הצעיר יהודא ליב באמ"ו הרב מוהר"ר אשר ענו"ל זל"ה החונה פה ק"ק סלוצק יע"א". ומשם נתקבל לאב"ד בק"ק פ"נסק והגליל ושם מ"כ ובמותו נשא עליו קינה ומספר הרב המאוה"ג מוהר"ר אברהם משולם זלמן אב"ד דפה בספרו „דברי רב משולם" ד' ל"ב „קינה על הרב מו" יהודא ליב אב"ד דק"ק פ"נסק".

ואלה המה בני הג"מ יהודא ליב

(א) הרב הגאון הדרשן מוהר"ר אשר ענו"ל בעהמ"ח ספר „ברוך מבנים אשר" אשר זכור אזכרנו הלאה בספרי (סימן קל"ח).

(ב) הרב ר' דוד בעל „אותות למועדים" (עיין לקמן סימן ק"ט) .

(ג) הרב הנגיד והקצין מוהר"ר מרדכי חתן הקצין ר' יוזפא אוסטרא (לקמן סי' קכ"ו). ובת אחת היתה לו להג"מ יהודא ליב והיא היתה אשת הרב הגאון מוהר"ר (2) יצחק אייויק הכהן אב"ד בהקלויז פה. עיין אחר זה .

(1) קה"מ אות ו' 8705 . (2) שם ושארית הערת 22. ונצרך קודש" 216 הערה כ"ד .

מד.

הרב המאור הגדול המופלג מוהר"ר יצחק אייזיק הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז הגדולה פה.

א. אחר שנלקח אחר כבוד הג"מ יהודא ליב אב"ד ור"מ בהקלויז (עיין לפני זה) לכהן פאר ולשבת על כס הרבנות בסלוצק נתקבל לאב"ד ור"מ בהקלויז הגאון המופלג אב בחכמה ורך בשנים מוהר"ר יצחק אייזיק הכהן בהרב הגאון החסיד מוהר"ר בצלאל הכהן אב"ד בעירו והגליל (לעיל מס) בהגאון החסיד שבכהונה ר' ר' נפתלי כ"ץ ז"ל ובשנת תצ"א בא בהסכמתו על ספר, עולת אהרן (כל לשון ההסכמה העתקתי הלאה סימן צ"ג) וחתם, כ"ד המדבר לכבוד אכסנאי של תורה הנושא עיל עבדת הקידוש בבהמ"ד הבנוי לתלפיות בק"ק אוסטרא היום יום י"א סיון שנת כי מציון תצ"א תורה לפ"ק הק' יצחק אייזיק חונה בק"ק אוסטרא בקלויז.

ב. הג"מ יצחק אייזיק הכהן היה בזיווג ראשון חתנו של הגאון המפורסם מוהר"ר יהודא ליב אימינא ראש ישיבה בלכוב ושם בלכוב ישב הג"מ יצחק אייזיק ולמד תורה מפי הגאון האמיתי המפורסם מוהר"ר יעקב עמרין יעב"ץ (1) וכשמתה עליו אשתו בלא ולד לקח הג"מ יצחק אייזיק את בת שארו הג"מ יהודא ליב אב"ד ור"מ בהקלויז ואח"כ אב"ד בסלוצק ופינסק ולעיל מ"ב) ותלד לו את הגאון מוהר"ר יואל כ"ץ שהיה אב"ד בק"ק אנטאני ונתקבל אח"כ לאב"ד בק"ק סטאניסלאב והגליל והוא היה חתן הגאון מוהר"ר דוב בער אבד"ק משארטקוב (בהגאון מוהר"ר אברהם סנ"ל אבד"ק הארחוב ור"מ בלכוב) ומכת הג"מ רוב בער הצדקת הרבנית מרת רבקה (2) הוליד הג"מ יואל כ"ץ שלשה בנים נאינים מפורסמים בתבל.

א) הגאון החסיד מקובל אלהי מוהר"ר יצחק אייזיק הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז פה ואב"ד ור"מ בק"ק קארעץ בנהמ"ח ס', ברית כהונת עולם ושות זכרון כהונה למענו יחדתי פרק בפפרי לקמן (קע"ו). ב) הגאון המפורסם מוהר"ר משולם הכהן אב"ד בק"ק זוראוונע קארעץ ואח"כ ראב"ד ומו"ץ דק"ק לכוב (3). הוא הוציא לאור את הס' "ברית כהונת עולם" וכתב הקדמה כלשון צח והוא בעל המח' ספר, פתחי נדה, גופי הלכות, עיקר תיו"ט". ג) הגאון מוהר"ר יהודא ליב הכהן אבד"ק באלחאב סטריא והגליל. גם הוא כתב הקדמה לספר, ברית כהונת עולם; וחתם, הק' יהודא ליב הכהן חונה בק"ק סטריא והקריוז יע"א.

(1) הג"מ יעבץ, במגילת ספר" צד 63 כותב, גם שם (בלכוב) לא חדלתי מלחת מתקי ותנוכתי כי למדתי עם אחי הצעירים הבתורים גם עם תתן הרב ר"ל (הוא הג"מ יהודא ליב אימינא גיסו של הגאון הגדול מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט ז"ל) ר"י בעת שהוא בלכוב והוא היה בן הרב ר' בצלאל אחי חמי הרב שהיה אב"ד באוסטרא ובנו הלז היה אחר זאת ראש ישיבה באוסטרא.

(2) הג"מ משולם הכהן בהקדמתו לספר, ברית כהונת עולם, ונצדק קודש" רי 216 הערה ב"ו. ועיין מה שכתב ידיו הרב החכם הישיש בהקדמתו לס', זכרון כהונה על אודות הג"מ יואל כ"ץ ויען כי הרברים לא ברורים אצלי לא העתקתים לבאן.

(3) הג"מ משולם הכהן בא בהסכמתו על ביאור המהר"ם שף וחתם, הק' משולם הכהן צדק מ"ם ומו"ץ פה ק"ק לכוב יע"א בעהמ"ח ספר, פתחי נדה, גופי הלכות.

והנ"ם יצחק אייזיק הכהן הוליד גם בת אחת שהיתה אשת הגאון מהר"ר נחום אבד"ק ציוזמיר (1).

ג. הנ"ם יצחק אייזיק הכהן גם הוא נפטר בדמי ימיו והגאון כהן הגדול רבינו חיים הכהן מלכוב קרא עליו לבכו ומספד (זכר החיים דרוש כ"ג) ובה יאמר, על ההודים אשא קינה שבעה נרות ישראל שכבו... והרב המאיה"ג המופלג בתורה וביראת ה' ובמדות שמנו חכמים כבוד מו"ה יצחק אייזיק הכהן אשר היה אור תורתו זורחת בק"ק אוסטרהא יצ"ו. ומצבתו העומדת אצל מצבת אביו וקיני הגאון מ' יואל היילפרין תקרא מר לאמר:

פה

טמונה אבן

פינה. המוכתר

בכתר תורה וכחר

כהונה אב בחכמה ורף

בשנים הרב המאור

הגדול דקליון המופלא

והמופלג מהור"ר יצחק

אייזיק בהרב הגאון

המפורסם מהור"ר

בצלאל הכהן נפטר יום

ד' ו' כסליו תצ"ה לפ"ק

תניצב"ה.

מה.

האלוף הנגיד והקצין מוהר"ר יעקב ר' שמואל'ס

חד מיקירי קרתא פרנס ומנהיג נכבד בעירנו והוא אביהם של גדולי וקציני עירנו תורנים מופלגים ה"ה המרום הנגיד הקצין ר' שמואל הנקרא ר' שמואל ר' יעקב אביו של השר והמפסד הקצין ר' יוזפא אוסטרד והשני הוא האלוף המרום פי"ם ר' מרדכי ר' יעקב ר' שמואל אשר זכרם יבוא הלאה בספרי. מצבת ר' יעקב נאכדה חפשתיה ולא מצאתיה אך זכרנו בא לפני מן הפנקס דח"ק כי ר' מרדכי חתם עצמו רבית פעמים, הק' מרדכי בא"א ר' יעקב ר"ש (ר' שמואל) וכן ר' שמואל נקרא, ר' שמואל ר' יעקב" וכן חתם עצמו, הק' שמואל בא"א מוהר"ר יעקב זצ"ל ר"ש (ר' שמואל'ס). בפ"ר ד' ה' מצאתי, על ברית אצל ר' אביגדור חר"י ר"ש (ר' יעקב ר' שמואל'ס). וכדאי הוא האיש המרום

הזה אשר ממנו יצאה שלשלת גדולה של נגידים וקצינים תורנים מופלגים לבל ישבח שמי מבני עירנו .

מו.

האלוף התורני מוהר"ר מנשה בהרב מוהר"ר יהודא ליוואי.

לא ידעתי ממנו זילת מצבתו אשר מצאתי במעלה הקברים ושנחו ניכר מן מצבתו אשר הביע אמריה לאמר :

פה נממן

איש מהימן כידותן והימן
בתורת ה' עסק בעת זומן
היה האלוף המרומם התורני
מוהר"ר מנשה בהרב מוהר"ר
יהודא ליוואי אב"ד דק"ק
לעחוועץ נפטר בשבת יום ב'
ד"ח השון ת"ע לפ"ק.

מז.

הרב הגדול החסיד מוהר"ר יוסף בעל „לקט יוסף“.

א. הוא בנו של הגאון הגדול מוהר"ר מרדכי גינצבורג אב"ד דק"ק בריסק משנת ת"ל עד תמ"ח והיה אחד מרבני הועדים כל ימי משך שבתו על כס האב"ד בעיר בריסק (1) והג"מ מרדכי ג"ב היה חתנו של הרב החסיד הנגיד מוהר"ר איצק הנקרא ר' איצק זאלקויער (2) והג"מ מרדכי השאיר אחריו בן תלמיד חכם הוא הרב הגדול מוהר"ר יוסף דנן שהוא היה חתן הג"מ ר' שמעלקא ז"ק אב"ד ור"מ פה (לעיל י"ח) כן כתיב במגווי"ח להג"מ שלמה יצחק היילפרין אשר הבאתי למטה בהערה וכן נכתב על מצבת נכדו הרב המופלג מו"ה שמואל שמעלקא הכהן (עיין הלאה סימן קפ"ט) נכד ליקומי יוסף שהיה חתן ר' ר' שמעלקא . וראיתי בספר דעת קדושים דף 200 שהג"מ מרדכי נודמן בשנת תמ"ג לאוסטרהא והסכים שם על ספר „מנדל דור“ וע"ס „שמנה לחמו“ וחתם, הצעיר מרדכי בלא"א מוהר"ר בנימן וואלף גינצבורג זצ"ל אבד"ק בריסק דליטא ואני אומר שלא נודמן אלא שבא לשם לבקר את בנו הרב ר' יוסף דנן שהיה כאן חתן הג' ר' ר' שמעלקא ז"ק אב"ד ור"מ פה .

ב. הרב החסיד מוהר"ר יוסף חיבר בילדותו ספר „לקט יוסף“ (3) ואני ראיתי בכית אוצה"ס להגאון החכם שמראשין ז"ל בעיר ווילנא וכן כתוב על שער הספר

(1) עיין בס' „עיר תהלה“ ד' 37 וד' 112. (2) כן בתיב במגילת יוחסין למשפחת היילפרין להגאון מוהר"ר שלמה יצחק היילפרין אשר בירי בתי' יקר מאד. (3) מגווי"ח הנ"ל.

„ספר „לקט יוסף“ על שם וילקט יוסף מאמרים והקדמות ומדרשים נפלאים מספרים נכבדים והוסיף נופך משלו ליקט וחיבר האברך בשנים היה האלוף התורני כמהור"ר יוסף בהגאון הגדול המפורסם כמהר"ר מרדכי גינצבורג שהיה אב"ד ור"מ דק"ק בריסק דליטא". וחסר שם מקום ושנת הדפוס וכפי שכתב החכם בן יעקב באוצה"ס אות למ"ד 400 נדפס פעם ראשון בשנת תמ"ח .

ג. ואלה תולדות יוסף: א) בנו הרב מאלק (ו. ב) בנו השני הוא הרבני הנגיד המפורסם מוהר"ר מרדכי מזבארוש הנקרא ר' מרדכי ר' אייזיקס מזבארוז (2). ג) וחתנו הוא הרב הג"מ אברהם אב"ד ק"ק וויעהל (3). הלאה בספרי תמצאנו ושם אדבר ממנו . מצבתו מצאתי עומדת סמוך לקבר הגאון חותנו ר' ר' שמעלקא ז"ק ו"ל ונפלאתי מדוע לא נזכר על מצבתו שחיבר ספר „לקט יוסף“? ואולי מפני שחיבר אותו בילדותו במשך הימים נתמעט מציאותו ונשתכח מן מחוקק המצבה.

וזאת חקוק על מצבתו :

פה

נשמן הרב

הגדול החסיד

מוהר"ר יוסף בהגאון

המפורסם מוהר"ר

מרדכי שהיה

אב"ד דק"ק

בריסק נפטר

ביום א' דראש

חודש כסליו תע"ז

לפ"ק תנצ"ב ביה .

מת.

החכם התורני אוצר בלום הי"ד בנימין ווארף גינצבורג.

בספר „לתולדות משפחת גינצבורג“ צד 63. מביא שם חכם אחד ושמו בנימין

(1) במגו"ח הנ"ל כתוב, גם בן אחד היה להרב מו"ה מרדכי וחיבר בילדותו ספר „לקט יוסף“ והוא היה חתן הגאון ר' שמעלקא אב"ד דק"ק אוסטריה וזו בן אחד הרב דק"ק אליק". והנה בא לידי ספר „שלמי אמוני ישראלי“ שם העתיק את המגו"ח הנ"ל ועשה בו כאדם בשלו ואחר תיבת „הרב“ הוסיף מריליה והגאון מו"ה דוד גינצבורג אב"ד דק"ק אליק ומציין שם לעיין בהערה „נו"י אשר שם כתב, יש לו הסכמה על מ' „עולת אהרן“. וזה ללא אמת כי הנ"מ דוד שהסכים על ספר „עולת אהרן“ חתם עצמו „בהגאון מוהר"ר שאול גינצבורג“ כאשר יראה הקורא בספרי להלן .

(2) מגו"ח הנ"ל. (3) קונטרס „מלוואים“ לתולדות משפחת גינצבורג ד' 224 הערה י"ט מידידי הרב כהן צדק ועיין הלאה בספרי .

וואלף גינצבורג שהלך לבקש חכמות חיצוניות ומדעים שונים בארץ אשכנז ונכנס להאיניווערזיטאט המפורסם שבגאטטינגן לשמוע בלמודים בחכמת הרפואה ונמר שם חק למודו ואף על פי שהוא היה העברי האחד מילידי פולין בימים ההם אשר יצא לבקש לו בעמים חכמות ומדעים ככל זאת נשאר לבי נאמן עם אלהים ורתו ובשנת תצ"ז פנה אל הרב הנאון המפורסם ה"ר יעקב עמרין ז"ל בשאלתו אם מותר לו להתעסק בשבת בבית מדרש החכמית בנתיח גופות בעלי חיים שמתו (שאלת יעב"ץ שאלה מ"א) והנאון יעב"ץ השיב לו בכבוד גדול. והנה המחבר החכם ר' דוד מניד אשר לא ידע מי הוא החכם ר' בנימין וואלף גינצבורג כותב בהערה 6, ואולי הוא הרב החכם השלם הר"ר בנימין וואלף גינצבורג מק"ק אוסטריה אשר חידושי תורתו נדפסו בספר גורל יהושע ב' באוב' תציה' ע"כ. ואני לא זכיתי לראות את הס', גורל יהושע' אמנם השערתי תאמר כי יוכל היות אשר החכם ה"ר בנימין וואלף גינצבורג מאוסטריה שמביא בס', גורל יהושע' הוא בנו של הרב בעל "לקט יוסף" (שקרא את בנו על שם אביו זקנו הוא אבי הג"מ מרדכי גינצבורג שחתם עצמו בלא"א מוהר"ר בנימין וואלף גינצבורג) וידענו כי הרב בעל "לקט יוסף" היה מתישבי עירנו ולכן נקרא בנו על שם עיר אוסטריה עיר מולדתי ולהחכמים יודעי בינה המשפט ואם כוונתי אל האמת ישמח לבי.

ומאלפי עירנו הפרנסים ומנהיגים בזמן ההוא מצאתי.

במ.

הראש ומנהיג התורני מוהר"ר יואל פייוויש במוהר"ר נפתלי הערץ.

מלבד השבח שנכתב על מצבתו ידענו כי אדם גדול היה נגיד רועה נאמן לעדתי נכבד בעמו פרנס ומנהיג בהח"ק כמה שנים והוא אביהם של גדולי ונכבדי עירנו הלא המה הרב הגדול המופלג מוהר"ר אהרן זעליג בעהמ"ח, עולת אהרן" וימשחת אהרן" ואחיו הרבני המופלג מוהר"ר נפתלי הירץ אשר זכרם יבוא הלאה במפרי ויוצאי חלציו של ה"ר פייוויש היו פרנסים ומנהיגים בקהילה משך כמה דורות.

ועל מצבתו חרות שבתו:

פה

נממן איש באהיו מיומן
 רועה נאמן חכמת בלבו
 טמן. התורני והראש ומנהיג
 מוהר"ר יואל פייוויש
 במוהר"ר נפתלי הירץ
 נפטר יום א' ט"ז תמוז
 תע"ז לפ"ק
 תנ"צב"ה.

נון.

הראש ומנהיג מוהר"ר שלום פרידמאן במוהר"ר אפרים.

מצאתי מצאתי בין מצבות עתיקות מגדולי העיר ולא עלה בירי לדעת מי הוא אכן מהכתיב על מצבתי ניכר כי אדם חשוב תם וישר היה וזאת חקוק על מצבתי (עיין בהוספה לסימן זה) :

פה

נממן איש נאמן ותם
 וישר היה האלוף הראש
 והמנהיג מוהר"ר שלום
 פרידמאן במוהר"ר אפרים
 נפטר כ"ב ימים בחודש אב
 תע"ז לפ"ק תנצ"בה.

נא.

הרב הנגיד מנהיג מדינה מוהר"ר אברהם במוהר"ר מאיר.

מצאתי בפנקס שני מהח"ק ר' ה' ,הא לך חשבון פרשי ספרנסת המרומם הרב הנגיד מוהר"ר אברהם במוהר"ר מאיר מחודש סיון ת"ע זיין לפ"ק". ויותר לא מצאתי ממנו מאומה. והנה מהתוארים הגדולים אשר נתעמר בהם וביותר מהתואר, מנהיג מדינה" ניכל להבין את חין ערכי הגדול אבל מי הוא הרב ר' אברהם הזה ומי הוא אביו הרב ר' מאיר, כי נדע? וחשבתי כי הוא הרב ר' אברהם בן זקונים של הגאון הגדול מוהר"ר מאיר ז"ק שהיה פרנס ומנהיג פה אוסטרעא כאשר כתבתי לעיל (סימן כ"ט) אבל מדוע לא כתבו על אביו התואר נאון? ואולי ר' אברהם הזה הוא בנו של הרב ר' מאיר שהיה תתן הגאון מוהר"ר יעקב אבד"ק פוזנא עיין לעיל שם מה שכתבתי ולא איכל לכתוב בזה דברים ברורים. ומצבתי תביע לנו את שבחי :

נצחו אראלים

את המצוקים ונשבה
 ארון הקודש לישיבה
 של מעלה הרב הנגיד
 המפורסם ומנהיג
 מדינה שושילתא ד—
 דהבה המנוח מוהר"ר
 אברהם במוהר"ר
 מאיר נפטר יום א'
 ז'ך ניסן תע"ט לפ"ק
 תנצ"בה.

אצל מצבת הרב ר' מאיר בה"ג מהרש"ש מצאתי
מצבה הזאת מאיש נכבד אשר לא ידעתי מי הוא.

פה

ממונה איש

אמונה זקן ושי

ימים היה האלוף

המר' ראש ומנה'

מוהר"ר יהודא ליב

במהור"ר משה

משולם נפטר ב—

—שבת ערב שבו—

—עת תעיה לפיק

ת'נצי'ביה.

נב.

הרב ר' יוסף יוזפ ב"ר פריץ מאוסטרהא.

אחד מרווני מנהיגי דר"א פולין על ספר, דמשק אליעזר" על הנ"ך שנדפס
ביעסניץ בשנת תפ"ג באו בהסכמתם רווני ומנהיגי דר"א פולין בהתוועדות ק"ק
ריצוואל ח"י אלול תפ"א והחתום הרביעי הוא „יוסף יוזפ ב"ר פריץ מאוסטרהא"
(קה"מ אות די 2863). בפנקס הח"ק משנת תע"ז מצאתי ששלחו דבש להראש ר'
יוזפ ר"פ (ר' פריקס) וכן מצאתי אותי כמה פעמים נזכר בפנקס ואולי הוא בנו של
הרב ר' פריץ בן הרב צבי (לעיל סימן כ"ד) .

נג.

האלוף התורני החסיד מוהר"ר יהודא במוה"ר שלמה זלמן בי"ן.

אחד מחשובי נכבדי עירנו מופלג בתורה וזכה לשם חסיד בעת אשר על
דגל האמת חנו בני ישראל וכל תואר כבוד שנתנו לאיש שקלו בפלס האמת
ישישי עירנו התורנים הזכירו אותה ברנשי כבוד והיה נקרא בפיהם „ר' יהודא ר'
יוקבת" כי הוא היה חתן הרב החסיד ר' יעקב (סי' ל"ח) ומצאתי בפנקס הח"ק
מחשבוני שנת תע"ט „בעת קבורת המו"פ ר' יהודא ח"ר יעקב חסיד". והוא אביו
של הגאון מוהר"ר שלמה זלמן בי"ן (סימן ע"ו) ראש לשלשלת משפחה גדולה
בישראל משפחת כהנים וגבירים משפחת זוסמאן יחיו .

ומצבתו בין מצבות גדולי העיר תקרא אמריה לאמר :

פה

נממן

הוקן הישיש

הארוף התורני

החסיד מוהר"ד

יהודא במהור"ד

שלמה זלמן כ"ץ

חתן הרבני החסיד

מוהר"ר יעקב ז"צ

נפטר ח' תשרי

תע"ט לפ"ק תנצ"ב.ה.

נד.

הקצין הררש מוהר"ר אברהם במוהר"ר יושיע פלק.

מחשובי הקהלה פרנס בהח"ק כמה שנים ונמצא בפנקס הח"ק הרבה פעמים
חשבון פרנסת המרום הקצין הראש מוהר"ר אברהם במוהר"ר יושיע פלק ופרנס
את הח' עם הקצין ר' יופא ושאר נכבדי הח' ובנו הוא הנכבד ר' יהושע פלק
(ר"י). על הקלפי משנת תצ"ז (פ"ר ד' ב') מצאתי חתום „הק' אפרים זלמן בא"א
מוהר"ר יושע פלק זצ"ל". ונראה שהוא אחיו של ר' אברהם דנן. מהכתוב על מצבתו
ניכל להכיר את שבחו כי אדם גדול וירא חטא היה. ומצבתו תענה אמריה
לאמר את שבחו :

פה

טמון . מלא

מצות כרימון .

ונגיד ופרנס איש

אמון . ה"ה גברא

דחיל חטאין מו-

-ה"ר אברהם ב-

-מוהר"ר יושיע פל-

-ק נפטר ביום א'

ראש ח' . . . שנת ת"פ

לפ"ק תנצ"ב.ה.

נה.

האלוף התורני הראש ומנהיג מו"ה שמואל היילפרין.

אחר מאלופי הח"ק בזמן הרב ר' מרדכי היילפרין. כפ' הש' ד' י"ד בעת ששיי חשבון עם הרב הרופא מומחה מוהר"ר מנחם מענדיל סג"ל בשנת ת"פ בא על החתים הרב ר' מרדכי היילפרין ואחריו נאם „שמואל היילפרין”. וכן מצאתי איתי חתים בפנקס כמה פעמים ויותר לא ידעתי ממנו. מצאתי העימדת בין מצבות משפחת היילפרין והתואר „צנצנת המן” אשר יתארו בו את גדולי משפחת היילפרין יעיד עליו כי אדם גדול ונכבד היה.

פ"נ איש

צנצנת המן

ה"ה האלוף התורני

הראש ומנהיג

הישיש מו"ה שמואל

במו"ה אלי' היילפרין

נפטר יום ר' ז' טבת

שנת תפ"ה לפ"ק

ת"נצ"ב"ה.

נו.

אב ובנו

החסיד האלוף הראש מוהר"ר אליקים געץ במהור"ר יחיאל מיכל.

ובנו התמים מו"ה אביגדור.

ה"ר אליקים געץ היה מיחירי סגולה בעירנו ראש ומנהיג הקהלה ופרנס הח"ק רבות שנים חונן ומלוה מכספו להח"ק כאשר מצאתי כתיב על הפנקסים ובשני הפנקסים מצאתי הרבה פעמים „חשבון פרנסת האלוף המרום מוהר"ר אליקים געץ במוהר"ר יחיאל מיכל” וגם חתימתו מצאתי כמה פעמים בפנקס ושם משפחתו „אווערבך”. ומלבד בנו מו"ה אביגדור היה לו עוד בן אחד מראשי אלופי הקהלה ושמו יחיאל מיכיל עיין לקמן (פ"ט). בנו מו"ה אביגדור מת על פני אביו בשנת תפ"ז ובשנה השניה מת גם אביו והקימו אבן אחת לשניהם ועדת המצבה הזאת על ערך האב והבן וכה תאמר :

פה

נממנו שני נפשות

קדושים מהורים

יקרים מפנינים המה
 החסיד האלוף הראש
 ומנהיג מוהרר אליקים געץ
 במהורר יהיאל מיכיל נפטר ניום
 א' ה' אדר תפ"ה לפ"ק תניציב'ה .
 ובנו רך בשנים והמים
 וטהור בכל דרכיו היה אביגדור
 במוהרר אליקים געץ נפטר
 ג' שבט תפ"ז לפ"ק
 תניציב'ה .

נז.

האלוף התורני ר"מ מוהרר יוסף יוזפא במו ישכר בער כ"ן.
 בפנקס שני ד' פ"ה: מצאתי כתוב, האלוף המרום מוהרר יוסף יוזפא
 בהמנוח מוהרר ישכר בער הכהן נגש כהצעת דבריו בבקשה והאריך למעניתו
 אשר נתן לנו להתחבר בדבק טוב מחברה קידש כבוד החבורה הקדושה גומלי
 חסדים של אמת אשר המנוח אביו ז"ל בהיותו בחיים הי' ג"כ אחד מבני הח"ק
 בכן נתן דעתו למלאות מקום אביו ז"ל... ואמרנו וענינו באלו אומרים מקרבין
 לתת נפשו בשאלתו וקרבנו אותו בקריבה של חיבה וכתבנו למשמרת... היום
 יום ד' כ"ז טבת הפ"ט. וכשנת ה"ן נפטר .
 וכן חקיק על מצבתו :

פה

נממן איש
 חשוב המרום
 התורני הראש
 ומנהיג מוהרר
 יוסף יוזפא במו
 יששכר בער
 הכהן נפטר
 ביום ג' יגאיר ת"ן
 לפ"ק תניציב'ה .

בין מצבות נשים רבניות וצדקניות מצאתי מצבת בתי החסידה שמתה על פני אביה ואמרתי להעתיקה הנה :

פה

טמונה אשה

חשובה וחסידה כפי'
 פרשה לעני ולאביון
 שלחה ידה. ידי לומדי
 תורה החזיקה וסעדה .
 מרת מיריל בת החסיד
 המופלג מוהר"ר יוסף
 יוזפא כ"ץ נפטרה
 ביום ה' א'ך טבת
 תע"ט לפ"ק תנצ"ב—
 —ה'. וגיבגיעי' א' ו'

נח.

הרב הגאון מוהר"ר ישראל הירף היילפרין
 אב"ד ור"מ בוסלב ואב"ד פה.

א. אחר שנפסע מפה הג"מ אברהם כהנא ז"ל (לעיל מ"א) נתקבל לאב"ד פה עירנו הגאון מוהר"ר ישראל היילפרין הנקרא ר' ישראל חריף שהיה אז אב"ד ור"מ בוסלב ואכתוב מעט מתולדותי כאשר אספתי מפי סופרים וספרים . הג"מ ישראל היילפרין הוא בנו של הגאון הנדול מוהר"ר אליעזר ליפמאן היילפרין אב"ד ק טארניגראד והובא דעתו כס' לחם הפנים" (2) בנו של הגאון החסיד מוהר"ר יצחק איזיק אב"ד דק' טיקטין אבי הג"מ יואל היילפרין אב"ד דפה (לעיל כ"ב). והג"מ ישראל היילפרין בהיותו אב"ד בוסלב בא בהסכמתו על ס' חקי דרך אה"ע וחתם, הק' ישראל בהר"א ליפמאן אב"ד ור"מ דק"ק וסלב כ"ה ניסן תפ"ח" (3).

ב. הג"מ ישראל היילפרין בבחרותו היה מיועד להיות חתנו של הגאון בעל הש"ך ז"ל ומחסמת סבה נעשה ריווח בין הדבקים (4) ונעשה אח"כ חתנו של הרב

(1) הס"ך. המלות מאלו הראשי תיבות לא עלה בידי לדעת ולהגיד.

(2) כס' לחם הפנים' על יו"ד סימן ל"ה ס"ק מ"א כותב, בהסכמת מה"ר אליעזר ליפמאן אב"ד ור"מ דק"ק טארניגראד וז"ל בכת"י הגאון מהר"י איזיק אב"ד דק"ק טיקטין אביו של היה מה"ר ליפמאן ז"ל.

(3) קר"ט אית חי' 4867 . (4) נמצא בידי, מגילת יוהסין' שכתבה הרב המופלג מוהר"ר נפתלי הירץ היילפרין סו"ץ דק"ק וסלב חוטר מגנע משפחת היילפרין ועל דבריו סמכתי הדבה

הגאון מוהר"ר יצחק מקראקא שהיה אב"ד ור"מ בק"ק כראד והיה נקרא ר' יצחק קראקווער על שם עיר מולדתו. בנו של הרב הגדול נגיד ומציה פרנס ומנהיג דק"ק קראקא וראש הועד למנהיגי ונאוני דארבע ארצות ביריד יערסלב ובוועד לובלין שזכה לב' שלחנות תורה וגדולה במקום אחד עולה מוהר"ר ישכר בעריש בנו של הגאון המפורסם תפארת ישראל והדרתו רבינו הגדול ר' ר' העשיל זללה"ה ומבתו של הג"מ יצחק מקראקא הרבנית מרת רייצא הוליד הג"מ ישראל היילפרין שבעה בנים רבנים מפורסמים ושלש בנות רבניות צנועות. ואלה הם בניו הרבנים (1) הנכבדים. (א) הנגיד המפורסם ר' ליפמאן היילפרין מק"ק מעזבוז. (ב) הרב הגאון החסיד מוהר"ר דוד אבד"ק זסלב ואוסטררהא. (ג) הנגיד ר' זלמן זסלב (2) שהיה חתן הגאון דק"ק פינסק. (ד) הרב המאוה"ג מוהר"ר מרדכי אבד"ק (3) זסלב ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק קרעמניץ ולסוף ימיו נסע לארץ הקדושה ושם מ"כ והוא היה חתן הנגיד שר ומפסד בישראל המפורסם כדורו ה"ר יעקבקי מכראד שהיה גם חותנו של הגאון הגדול המפורסם בדור מוהר"ר יחזקאל מפראג ז"ל בעל נוב"י. (ה) הרב המאוה"ג מוהר"ר יואל מק"ק לעשנוב אשר כתו מרת רחל דבורה היתה אשת הגאון והחסיד בעל הפלאה זללה"ה (4). (ו) הרב המאוה"ג ר' יעקב אבד"ק לאדמיר. (ז) הרב המאוה"ג מוהר"ר יצחק אייזיק אבד"ק סיקהאל, ואלה הם חתניו לוקמי בנותיו. (א) הנגיד ר' דוד בהרב המפורסם ר' פתחיה אבד"ק לוקאטש (5). (ב) הרב הנגיד ר' יעקב בהקצין המפורסם ר' יוזפא מאיסמרא (עיין הלאה סימן ק"ט). (ג) הרב ר' זלמן אבד"ק ברעסטיטשקע שהיה בן הרב המאוה"ג מלאדמיר (6).

ג. הג"מ ישראל מלכר שהיה גאון וחרוף היה ג"כ איש מופת ופעם אחת ראו עין בעין כי קללתו שקלל לאיש מלשין ומסור אחד פנעה בו באותו היום והמסור שקל למשפטיה ונמכר באותו היום במצילות מי ההארין (7). לפי הנראה מסדר השנים לא האריך הג"מ ישראל לשבת על כסא הרבנות פה עירנו וחזר למקומו לעיר זסלב שם עלתה נשמת ישראל השמימה. הסבה מדוע עזב את עירנו וחזר לזסלב נעלמה ממני. ובהיותי בעיר זסלב הלכתי לבקר שם את בית הקברות הישן מאד והינתקתי את מצבתו ומצבת אשתו הרבנית.

בפרק הזה וכדבריו מצאתי גם בס', כלילת יופי" ח"ש ד' ע'.

(1) כלילת יופי" שם. כתבתי כמו שחושב וזמנה אותם במנין"ח הנ"ל.

(2) בפנקס שני מח"י ד' מיב נחשבון פרנסת הקצין הנגיד מוהר"ר שמואל במוהר"ר יעקב משנת תש"ח, ע"ד לנכרי מ' יעקב שנתארת אצלו ניסו ר"ז זסלוב"י.

(3) הג"מ מרדכי בא בהסכמה על ספר, "שפת אמת" פו" על משלי נדפס בלובב בשנת תקמ"ח וחתם, הק' מרדכי היילפרין האב"ד זסלב וקרעמניץ שנת תקמ"ז.

(4) בספר, הפלאה" בקונטרס, שבת אחים" כותב, עד אשר הביאני לנה אפריון יום חתייתי באתי לנה קודש בית חותני הרבני המופלא המנוח עץ אבות מוהר"ר יואל ז"ל בן הרב הגאון מוהר"ר ישראל ז"ל בן הרב הגאון מוהר"ר אליעזר ליפסאן ז"ל בן הרב הגאון מוהר"ר יצחק אייזיק ז"ל היילפרין". (5) כתבתי כמו שכתב במנין"ח הנ"ל אכן בספר, "כלילת יופי" ח"ש ד' ע' כותב, והוא (הג"מ ישראל זסלב) היה חותנו של הרב החרוף יניק וחכים מו"ה דוד כהנאן מו"ה פתחיה לידא שהיה ראש ומנהיג בק"ק לובב ונתקבל לאב"ד בק"ק יאסו והמדינה". ואולי היה הג"מ פתחיה בתחלה אבד"ק לוקאטש.

(6) יידי הרב כהן צדק בקוני' ונצ"ק 216 סימן כ"ה כותב, הג"מ שאול אבד"ק ברעסטיצקא ולע"ע אין בידי להכריע עם מי הצדק.

(7) בספרי, ילקוט כנחם" מאמר, שלומת רשעים" כתבתי המעשה באריכות עיי"ש.

מצבת הנ"מ ישראל	מצבת אשתו הרבנית.
פה	פה
משכנות אוריאל	נממנה הרבנית
אבי רכב ישראל	חשובה וצנועה
ממנו שואל—	מרת רייצה בת
—ים מה פעל אל צדקת	הרב הגאון מו'
י"י עשה ומ'שפמו	יצחק ז"ל נכד הגאון
עם ישראל בהרב הג' מו' אליעזר	מ' העשיל שהלכה לעולמה
ליפמאן ז"ל נפטר יום א' ער"ח	ביום ג' ד' חשון תע"א.
שבט הצ"א.	

פה בבית הקברות אצל מצבת הרבנית אשת הג"מ בצלאל הכהן אב"ד ז"ל מצאתי מצבת בתו של הג"מ ישראל היילפרין ולא אדע מי היה בעלה. וחקוק על מצבתה:

פ"נ

האשה

חשובה הצניעה

והחסידה וזקנה

מרת יוכבד סעריל :

בת הרב המאור

הגאון מ' ישראל

ז"ל שהיה אב"ד ור"מ

דק"ק זמלב ואב"ד

דפה מתה בעש"ק

יום א' ר"ח אדר

תקל"ח לפ"ק.

נמ.

הרב הגאון הגדול מוהר"ר משה ראש הגליל דק"ק אוסטריה.

הוא בנו של הגאון החריף ובקי מוהר"ר אליהו ז"ל אבד"ק פינסק בתרב הגאון הגדול המקיבל מוהר"ר יהודה ליב מוהר"ר יוסף ז"ל סק"ק פינסק שהיה

אב"ד ור"מ בכמה קהלות קדושות במדינת ליטא ישמו נודע בשערים ומפורסם על ידי ספריו היקרים אשר זכה להוציא כולם בחייו והם: „קנה חכמה“, „דרך חכמה“, „דעת חכמה“, „מקור חכמה“, „סולת בלילה“, „כבוד חכמים“ ו. והג"מ משה ז"ל היה אב"ד ור"מ בק"ק זיטאמיר ובכמה קהלות ישראל וראש הגליל דק"ק אוסטריה ונא בהסכמתו על ספר „תני דבי אליהו“ שחיבר בן אחותו הרב הנאין המובהק מוהר"ר אליהו מגזע פינס מ"מ ומ"ץ בק"ק שקלאב בהנאין מוהר"ר אהרן פינס ז"ל ונרשם בראש ההסכמה, הסכמת אחי אמו של המחבר הרב ר' משה ז"ל שהיה אב"ד ור"מ בכמה קהלות וראש הגליל דק"ק אוסטריה וחתם „נאם משה בלא"א מ"ו הרב הנאין מוהר"ר אליהו זלה"ה מפנינס חונה ק"ק הג"ל וקהלות הסכיכה“. ויען שהספר תנא דבי אליהו נרפס בזאליקויא שנת תקי"ג ונכתב על הג"מ משה „ז"ל ידענו שנפטר עיד קודם שנת תקי"ג ואני אחשוב שהיה הג"מ משה ראש הגליל בעירנו בימי הג"מ ישראל היילפרין אשר עליו לא מצאנו התואר „אב"ד הגליל“. ואולי היה פה ראש הגליל בין מלכא למלכא מרם שנתקבל הג"מ דוד היילפרין לאב"ד הגליל בעירנו כי לפי הנראה לא נתקבל הג"מ דוד היילפרין לאב"ד פה תיכף אחר פטירת אביו כאשר אכתוב אחר זה .

סמך.

הרב הגאון החסיד מוהר"ר דוד היילפרין אב"ד
ור"מ פה עירנו והגליל ואב"ד ור"מ בק"ק זסלב.

א. אחר הג"מ ישראל היילפרין ז"ל נתקבל בנו הרב הנאין והחסיד מוהר"ר דוד היילפרין לאב"ד ור"מ בעירנו והגליל. לפי הנראה לא נתקבל הג"מ דוד לאב"ד פה תיכף אחר פטירת אביו כי מצאתי בפי' הח"ק שנתחבר הג"מ דוד להח"ק בשנת תצ"ז ואם נתקבל הג"מ דוד לאב"ד פה תיכף אחר פטירת אביו ז"ל בשנת תצ"א מדוע לא נתקבל להח"ק עד שנת תצ"ז ולפי שבינותי מן הפנקסים ראיתי כי הרבנים אם רבני העיר ואם רבני הקלויי בעת שנתקבלו כאן נתחברו תיכף להח"ק מפני כבוד החבורות. ומפני כי יקרים לנו דברי קדמונינו אמרתי להעתיק הדברים שכתבו על הפנקס בעת שנתחבר הג"מ דוד להח"ק „כבוד אמ"ו הרב הגאון ה"ה מוהר"ר דוד נ"י אב"ד ור"מ דקהלתינו יצ"ו מה מאד חמד ורגיג לנשת אל הקודש לחיבור הנאה כבוד אלופי חבורה קדישא גומלי חסדים של אמת אמרנו כולנו בהסכמה אחת לקרבו בקריבה של חיבת הקודש כבוד הח"ק יצ"ו ולית דין צריך בושש. כי נכון הרבר וכשר להיות כבודו כבודי במחברת קודש כבוד הח' קדישא יצ"ו לכל התנהגי כבוד הראוי לו לפי כבודו הרמה. להיות כבודו בחבורה יצ"ו לפי התנהגי כבוד רבני קשישאי שהיו במחברת קודש כבוד הח' יצ"ו כמו אז כן עתה. כל הג"ל יצא מאתנו הח' קדישא יצ"ו בכנס' שהיא לשם שמים כ"ד אלופי נגידו כבוד החבורה יצ"ו. היום יום א' מ"ז אדר ראשון תצ"ז יעל החתום באו כל גדולי הח"ק והרב ר' יצחק אייזיק היילפרין".

ב. בעת שהיה הג"מ דוד היילפרין אב"ד ור"מ בעיר והגליל היה הגאון

(1) חרבים האלה לקהתי מס', כלילת יופי' דף ג"ן ולשון ההסכמה העתיק למעני ידידי החכם חוקר סופלא כמ"ר שמואל ווינער יחי'.

הגדול מוהר"ר אברהם משולם זלמן כהנאן חכם צבי ולה"ה אב"ד בהקלויז פה כאשר אכתוב הלאה ומצאתי בפנקס הח"ק צד השני (ר' קל"א :) שנתחברו שניהם יחד להחבורה הזו ונאה להעתיק הרברים „כבוד הרבנים המאורים הגדולים אב"ד ור"ם דקהלתינו יצ"ו ואב"ד דקלויז דפה ק"ק אוסטרעה יצ"ו מה מאד חשקה נפשם להיות בחיבור הנאה במחברת קודש כבוד החבורה גומלי חסדים של אמת. בכך הננו באנו לקרבם אל הקודש בקריבה של חיבה יתירה להיות כבודם כאחד מבני הח"ק יצ"ו. והתנהגות כבוד לכבוד הרבנים המה הרב המאור הגדול מוהר"ר דוד כהרב המאה"ג מ' ישראל. והשני בדומה לו כבוד הרב המאור הגדול מ' אברהם משולם זלמן כהנאן מוהרצ"ה יהי כבודם כמו התנהגות כבוד לרבני קשישאי אשר מימיהם אני שותים. השם יבדילם לחיים. ה' יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים. . . . וכזה יבואו אל הקודש ויאריכו ימים על ממלכתם כ"ד היום יום הנכפל בני טוב ער"ח אייר ת"ציוין לפ"ק ומה שעלה במוסכם כבוד כלל החבורה יצ"ו באנו על החתום יום הנ"ל צד הארון המושל פאן סמארטמי יר"ה. ואחר זה כתוב, המה הרבנים המאורים הגדולים יצאו ידי חובתם הנ"ל בפאר וכבוד נגד חבורה קרישא גומלי חסדים. ובהיות הג"מ דוד אב"ד פה בא בהסכמה בשנת תק"א על ספר, ברכת יוסף" להג' ר"מ תאומים. בשנת תק"ג על ספר, משחת אהרן" (עיין הלאה סימן צ"ג) וחתם, יום א' ב' דחנוכה תק"ג לפ"ק הק' דוד בלא"א מ"ו הרב המאור הגדול מ' ישראל ז"ל היילפרין החונה פ"ק אוסטרעה והגליל יצ"ו. בשנת תק"ה בא בהסכמה על ספר, „משנת חסידים" שנדפס בזאלקווא יחד עם ה"מ יצחק לנדא אב"ד רלוב וחתם אחריו „ער"ח כסליו תק"ה לפ"ק הק' דוד היילפרין החונה בק"ק אוסטרעה והגליל יצ"ו. ומפני שעברו דברי ריכות בינו ובין הג"מ אברהם משולם זלמן עזוב את עירנו וקבע מקומו בעיר זסלב בערך שנת תק"ו ובהסכמתי שנתן על ספר, נסע שעשועים" (נדפס בזאלקווא שנת תק"ח) יחד עם הנאון הגדול מוהר"ר חיים הכהן מלביב נכתב בראש ההסכמה, וה"ה הנאון שהיה אב"ד דק"ק אוסטרעה" והוא חתם עצמו, נאם דוד בלא"א מ"ו המנוח הרב המאה"ג מוהר"ר ישראל ז"ל היילפרין" ולא חתם בשם „החונה פ"ק אוסטרעה".

ג. הג"מ דוד היילפרין היה חסיד מופלג תלמיד חביב להבעש"ט ז"ל והבעש"ט התאכסן בביתו בכל פעם שבא לזסלב, ובצוואתו אשר צוה הג"מ דוד לבניו הניח מעזבונו סך ארבעה אלפים זהובים לצדקה בעד נשמתו וכן צוה לחלק, להרב המוכיח מפולנאה. ולהרב המניד ממעורטש. ולהרב המניד מולאמשוב ולהרב מו"ה פנחס מקארץ ליתן לכ"א מאה וחמשים זהובים. לרבי וואלף קיצים ממעזבוז ולהרב המניד מן באר . . . לכ"א מאה זהובים (עיין העתק הצוואה בסוף הספר). מלבד הצדקה אשר צוה לחלק לעניים בכל משך שנה הראשונה אחר פטירתו והקורא את הצוואה יתנה ויבין קדושתו מותרת רוח נדיבתו ואהבתו ליראי השם וממה שצוה להתנהג עמו בעת שיניחו אותו אל הקבר יחד כל איש ויבהל תסמר שערי ראשו ויאמר, ואנן מה נעני אבתרדיה" . . . בעת המחלוקת שהיתה בינו ובין הג"מ משולם זלמן על דבר הרבנות בא הג"מ דוד בקיבלנא לפני הבעש"ט ז"ל והוא צוה לו לעזוב את הרבנות מפה וקבלתי דברים פרטיים שאמר הבעש"ט ז"ל להג"מ דוד והרברים נהאמתו בפועל כמשך הזמן אך גבול שמת לי

לכל אכתוב דברים כאלה בספרי .

ד. הג"ם דוד היה חתן הרב המפורסם מוהר"ר חיים בן הגאון המחבר ספר (1) "עיר בנימין" ומכתבו החסידה הרבנית מרת רוזא הוליד ה:מ דוד בנים ובנות . (א) בנו המופלג הותיק המפורסם מוהר"ר ישכר בעריש שהיה חתן הגאון החסיד מוהר"ר יחיאל אב"ד ור"מ דק"ק קאוולע (2) וצוואתו של המופלג ר' ישכר בעריש עם ליקוטי תורה שלו נדפסו יחד עם צוואת אביו כאשר תראה הלאה . (ב) בנו הרב ר' יצחק אייזיק הזכירו אביו בצוואתו ונזכר בספר "שבחי בעש"ט" כמה פעמים . (ג) בנו הרב מוהר"ר ישראל אשר נוסח מצבתו העתקתי הלאה . (ד) בתו הרבנית מרת רייצה (על שם אמו) ובצוואתו כתב "מקום קברי אצל בתי הרבנית מרת רייצה ז"ל" . (ה) חתנו הרב מוהר"ר הירש שנזכר בספר שבחי הבעש"ט וכלתו היא הרבנית מרת דבירה שהיתה בת אחיו הרב הגאון החסיד מוהר"ר מרדכי היילפרין אבד"ק זסלב וקרעמניץ (לעיל ג"ו) .

ה. צוואת הג"ם דוד עם צוואת בנו המופלג ר' ישכר בעריש עם ליקוטי תורה ממנו נדפס בפולנאה בשם "דרכי ציון" בתבנית קטן 8^ו ולפי שנדפס במספר מעט ואידי דוזטרי אורכים ובמעט שנאבד ולא נמצא וגם בספרי החכמים רושמי רשימת הספרים לא נמצא זכרו אמרתי להעתיק את הדברים שנכתבו בראש הסדר ובסופו . לתועלת הקירא האוהב להתחקות על דברי ישרים . ואלו הדברים נכתבו על שער הספר "ספר דרכי ציון" זה הספר מעט הכמות ורב האיכות בו מכואר כתיב הדר הוא צוואת הרב הגאון הגדול המפורסם חסיד ועניו ק"ש מוהר"ר דוד זצלה"ה שהיה אב"ד ור"מ ור"ג דק"ק אוסטררה והגליל ואיתן מושבו היה בק"ק זסלב יצ"ו וגם צוואת בנו המופלג בתורה וביראה הותיק המפורסם מו"ה ישכר בעריש חתן הגאון הגדול המפורסם חסיד ועניו ק"ש מוהר"ר יחיאל זצלה"ה שהיה אב"ד ור"מ בק"ק קאוולא וק"ק הארדני יצ"ו ונוסף לזה מעט ליקוטי תורה דברי פי חכם וברוח קדשו הופיע לעת זקנתו מוסר ויראת השם למען יהיו שפתותיו דובבות בקבר זיע"א . ותועלת הספר כאר היטיב בדברי קדשו של המופלג מו"ה בעריש הנ"ל אשר נאמרו בתום לבב אחר צוואת אביו הגאון זצלה"ה וכאשר יראה הקירא ישים אל לבו ויקר נפשו בעיניו להמנות לדבר מצוה זו חסד שעושים עם המתים חסד של אמת ולהיות בכל קהלה חיברים חבר יראים ושלימים . וחבורה זו היא בק"ק (3) נתיסר בפני שני עמורי עולם הרב המוכיח המפורסם זללה"ה והגאון המפורסם זלה"ה (4) ונקראת על שם "מעבר יבק" והם חוקי האנשים העוסקים במצוה זו , ומי האיש חפץ חיים הנצחים עליו להשתדל שיהיה במקום עירו חבורה זו ועד זיבולא בתרייתא שלמא להוי ויוכה לביאת הגואל בלע המית לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אמן . נדפס בפולנאה בשנת הליכות' עולם בטו"ב בדרכי ציון (תקנ"ח) . ומעבר השני בראש נכתב "דרכי ציון צוואת הגאון החסיד המנוח מוהר"ר דוד זלה"ה שהיה אב"ד ור"מ ור"ג דק"ק אוסטררה ואיתן מושבו היה בק"ק זסלב יצ"ו ונפטר ונקבר בעיר אוסטררה בשנת תקכ"ה לפ"ק ומתחיל לכתוב את הצוואה (עיין בסוף הספר) וסדר השכבה שצוה לאמר

(1) ונצדק קודש 216 כ"ב . (2) הג"ם יחיאל היה תלמיד מובהק להבעש"ט , ובשבתו הבעש"ט נכתב איך שנתקרב להבעש"ט עיי"ש (ד' י"ד דפוס באר"ו) .
(3) היא עיר פולנאה . (4) לא אדע מי הוא הגאון ואולו הוא הגאון בעל "תולדות יעקב יוסף" ז"ל .

ואחר ציוואת הג"מ דוד נכתב „צוואת והנהגות ישראל מהמפורסם הותיק וחסיד מוהר"ר ישכר בערש ז"ה בן הגאון החסיד מוהר"ר דוד זלה"ה ואחר הצוואה נרפס „לקיטת אמרים" מהרב ר' בערש ונרשם בראש אלו הם דברים אשר יצאו מפיו של אותו צדיק המפורסם המנוח מ"ה ישכר בערש כל נתיבותיו ודרכיו של תורתו כפי הילוכו בקודש במדותיו הישרים [הישרות] והתמימים [תמימות] ומחמת נודל ענותנותו אין אנחנו יכולים להרכות בשבחו כי בן גור קודם פטירתו שלא לכתוב עליו שבחים, ושלא להרפס חידושים שלו הנכתבים מוזמן ומנים טובא בלתי את אשר החל רוח השם לפעמי בעת אשר הגיע לגבורות וזכותו וזכות תורתו ודרכיו ומעשיו הטובים יגן עלינו ועב"י אמן".

ה. בערך עשרים שנה ישב הג"מ דוד בזסלב מאז עזב את עירנו שם כתב צוואתו ושם הכין לו מקום מנוחה אצל בתו כאשר כתבתי אם כי בלבו חמד ורנג להקבר בקברות עירנו (כאשר קבלתי דברים כנים) וה' עשה רצון צדיק כי לעת זקנתו רגליו הובילוהו לעירנו וכאן עלתה נשמתו הקדושה למרומי שחק ונפשו הטהור ספון וסמון במעלה הקברים אשר למשפחת היילפרין אצל קבר הגאון הגדול מוהר"ר יואל היילפרין ז"ל ובנו הרב הגדול ר' מרדכי היילפרין ז"ל. על מצבתו לא הרכו שבחים כי בן צוה והזהיר בצוואתו ולא ידעתי אם מלאו אחר דבריו גם כמה שצוה לעשות עמו מרם שיניחו אותו אל הקבר (עיין העתק צוואתו בסוף ספרו).

וזאת חקקו על מצבתו:

פ"נ

ה"ה הרב

המאור הגאון

מוהר"ר דוד בהרב

המאור הגאון

מ"ה ישראל ז"ל

ש"הי אב"ד ור"מ דק"ק

זסלב ואב"ד דפה

נפטר בערב שבת

קודש מז"תמוז שנת

תקכ"ה לפ"ק תנ"צ'ב"ה.

כאשר בקרתי את בית הקברות בעיר זסלב מצאתי אצל קבר הג"מ ישראל היילפרין מצבת כלתו אשת הג"מ דוד היילפרין ומצבת בנו של הג"מ דוד.

וואת הקיק על המצנות:

פ"ג	פ"ג
הרבני המופלא בתורה	האשה החשובה הצנועה
וביראה מו' ישראל בהרב	החסידה הרבנית מרת רזא
הגאון המנוח מוהר"ר	בת המנוח המפורסם מו'
דוד ז"ל שהוא נשהיה אביד בק"ק	חיים זלצה"ה אשת הרב הגאון
אוסטריה הלך לעולמו	המנוח מוהר"ר דוד ז"ל שהוא נשהיה
ביום שבת קודש כ"ה	אביד בק"ק אוסטריה נפטרה
ארול תק"ל .	יום א' ז' ימים בחודש מנחם תק"ל .

סא.

הרב החסיד תורני מופלג מוהר"ר אהרן בהקצין מוהר"ר יוזפא.

תורני וחסיד מופלג במעשיו כנראה מן הכתוב על מצבתו והוא בנו של הרב הקצין המפורסם מוהר"ר יוזפא ור' אהרן בא שמשו בצהרים ומת בדמי ימיו על פני אביו הקצין והניח אחריו יתומים קטנים אשר נתגדלו על ברכי יוסף אבי זקנים ואלה הם . א) הוא בנו הרב הגדול מוהר"ר אברהם שהיה אבד"ק זוואהל והיה חתן הגאון בעל „לקט יוסף" וזכו יבוא הלאה בספרי (סו' ק"ו) . ב) בתי הרבנית המפורסמת מרת יומא שהיתה אשת המאיה"ג הגאון מוהר"ר אברהם משולם זלמן אב"ר דפה . ג) בתו הננידה מרת מיריל (עיין בצוואת הקצין ר' יוזפא) . זמצבתו העומדת יחד עם מצבת בתו הרבנית מרת יומא תביע לנו שבחו לאמר :

דיך פלן

צדיק בא לן וכבה

ושקעה שמשו

שלא בעונתו וישכב

במקום חניתו קלו ימיו

מני אורג . . . . תורה

ומצות נפשו תערוג

התורני . . . . כנאסף

. . . . .

. . . כבוד מוה"ר

אהרן בהאלוף התורני

הנגיד מוהר"ר יוסף

יוצא בר"ש נר"י נפטר
ביום ה' להודש סיון
תפ"ה לפ"ק תנ"צ'ב"ה .

סב.

הדיין המצוין . מגזע חריפא מוהר"ר צבי
הירש בהגאון מוהר"ר ישראל חריף ז"ל .

הג"מ ישראל חריף הוא בנו של הגאון מוהר"ר משה חריף אב"ד ור"מ כשתי
הקהלות בלכוב ואח"כ נוסף לו השם פנחס (אנשי שם להרב החכם מ' שלמה
באבער סימן ת"ו) והג"מ פנחס משה הילד שני בנים . א) הגאון ר' ישראל חריף.
ב) הרב מו"ה צבי הירש שהיה אב"ד דק"ק יאבורוב . מקום מנוחת הג"מ ישראל
חריף בלכוב ונוסח מצבתו העתיק החכם באבער בספרו א"ש (סימן של"ז) והג"מ
ישראל חריף הוא אביו של הדיין המופלג והמצוין בעירנו מוהר"ר צבי הירש
חריף אשר גדולתו שמעתי מפי זקני עירנו התירנים . מבניו או חתניו לא ידעתי
ואם לא אשנה בהשערתי חשבתי אשר הרב הגדול החסיד מוהר"ר יעקב יהודא
יודיל (עיין לקמן סימן קי"ז) הוא בנו של הדיין המצוין דגן . ושבתו ניכר מן
מצבתו העומדת בין מבחרי קברות הגדולים והיא אמריה תאמר :

פה

נטמן איש

אמונה רב תבונה

התורני דיין מצוין

בר אבהן ובר אוריין זרעא

חריפא מגזע קדושים קדוש

יאמר לו מוהר"ר צבי

הירש בהגאון המנוח

מוהר"ר ישראל חריף אשר

נתבקש לשיבה של

מעלה נפטר ביום ה' י"ג

מנחם אב תצ"ב לפ"ק

תנ"צ'ב"ה .

סג.

האלוף התורני מוהר"ר מרדכי במהור"ר יעקב ר' שמואל'ם.

מיקורי העדה מחשובי העיר רבני, ותורני נכבד, פרנס ומנהיג העיר ופרנס את הח"ק משך הרבה שנים והוא בנו של הרב האלוף הנגיד מוהר"ר יעקב ר' שמואל'ם (לעיל מ"ד) ואחיו של הרב הנגיד הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס. בפנקס הראשון נמצא כמה פעמים, "חשבון פרנסת האלוף המרום התירני הרבני מ' מרדכי במהור"ר יעקב". בפ' השני ד' למד מצאתי . . . , בעת עשיית הקלפי של החבורה קובע עתים לתורה באשר שהיו שם הרב מסמעפון והתורני מוהר"ר מרדכי ר"י ר"ש (ר' יעקב ר' שמואל'ם). חתימתו נמצאה הרבה פעמים, מרדכי בא"א מוהר"ר יעקב ר"ש (ר' שמואל'ם) זללה"ה". בפנקס השני ד' ג"ז, חשבון פרטי שפרנסת האלוף המרום התורני מוהר"ר מרדכי במהור"ר יעקב מחדש טבת תפ"ה לפ"ק ובתוך החשבון כותב, פ"ד לבן אחי הראש מ' יוזפא בכואו מברעסלא פ"ד לאחי הראש ר' שמואל שנתארח אצלו חתנו הרב מקלעוואן. הוא השאיר אחריו בנים אבל לא ידעתי אכנסם. בפ"ש מצאתי ששלחה הח' דבש, לר' הירש חתן ר' מרדכי ר' יעקב ר"ש". ומצבתו הספר לנו את שבתו:

פה נטמן

צנצנת המן מרי דיכי

ריחו כריח אפרסמון

הרבני המופלג בתורה

ובחסידות ברוממת המעלות

ובמדות מו"ה מרדכי

במהור"ר יעקב זללה"ה

יום ג' טבת תצ"ב

לפ"ק תנ"ציבה.

סד.

הרב המאוהזג הגאון מוהר"ר אברהם משולם זלמן בהגאון חכם צבי זללה"ה אב"ד ור"מ בהקלויז ואח"כ אב"ד ור"מ בעיר והגליל.

א. כאשר עוב הנ"מ דוד היילפרין ז"ל את כסא הרבנות מעירו נתקבל לאב"ד בעיר והגליל הרב המאור הגדול המפורסם בדורו. רבים הלכו לאורו פאר הזמן והרו (לשון בנו בהקדמה לס' שו"ת דברי רב משולם) מוהר"ר אברהם משולם זלמן. נולד לאביו הגאון צבי ישראל משוש דירו החכם צבי ז"ל באלטונא והוא הצעיר מחמשה בנים אשר הוליד אביו ז"ל ובעירו נער מת עליו אביו הנ' חכם צבי ז"ל ויקח אותו ניסו בעל אתתו הגדולה היא הגאון המפורסם מוהר"ר

ארי' ליבוש אב"ד באמשטרדם לביתו שם נתגדל לתורה ולחכמה ואח"כ שידוך אותו אחיו הנדול ממנו הגאון והחכם מוהר"ר יעב"ץ ז"ל (1) עם נכדת הקצין ר' יוזפא מאוסטררה (2). בבית הקצין ר' יוזפא ישב הג"מ אברהם משולם ולמן ולמד תורה מתוך עושר וכבוד ואחר פטירת הג"מ יצחק אייזיק הכהן אב"ד דקלויז (מ"ג) נתקבל הג"מ אמ"ז לאב"ד ור"מ בהקלויז. ומצאתי בפנקס הח"ק צד הראשון אשר בשנת תצ"ז נתחבר הג"מ אמ"ז להח"ק ונכתב בפנקס "כבוד אמ"ז הרב הגאון ה"ה מוהר"ר אברהם משולם ולמן אב"ד דקלויז דקהלתנו יצ"ו מה מאד חביבה עליו מציה זו שחמד ורניג לנשת אל הקודש להיות בחיבור הנאה במחברת קודש כבוד החבורה קדישא גומלי חסדים של אמת הסכמנו כולנו לדבר נכון כזה לקרבו בקריבה של חיבת הקודש כבוד החבורה יצ"ו ולית דין צריך בשש כי מאד נכון הדבר וכשר לעשותו להיות כבודו כבודינו במחברת קודש כבוד החבורה יצ"ו לכל התנהגות כבוד לפי כבודו הרמה כפי הנהוג רבני קשישאי שחיו בחיבור הנאה חבורה קדשאי יצ"ו כמאז ומימי עולם בן עתה כבודו במקומו. כ"ד אלופי ננידי נבאים דחבירה קדישא נ"ח של אמת דפה ק"ק אוסטררה יצ"ו היום יום מ"ז אדר ראשון ת"צזיין לפ"ק". ואז היה הג"מ דוד היילפרין ז"ל פה אב"ד הנליל. בפנקס שני מצאתי שנתחברו שניהם יחד להח"ק צד השני כאשר העתקתי לעיל אצל הג"מ דוד היילפרין ז"ל. וכאשר מפני המחלוקת עזב הג"מ דוד היילפרין את הרבנות דפה כאשר כתבתי לעיל. נתעלה הג"מ משולם ולמן לשבת על כסא אב"ד דעיר והנליל. בפנקס השני ד' פ"ב על תיקון חדש שנעשה בהח"ק צד שני נכתב, בצירוף כבוד אמ"ז הרב הגאון המפורסם אב"ד ור"מ דקהלתנו והנליל יצ"ו והיא חתם עצמו "הק' אברהם משולם ולמן חונה בק ק אוסטררה והנליל יצ"ו היום יום א' כ"ג ניסן תק"ה לפ"ק".

ב. הג"מ אמ"ז ישב על כסא הרבנות פה ארבעים שנה משנת תצ"ז עד הקל"ז ובנו הג"מ צבי הירש בהקדמתו לס', דבריו רב משולם" למר אביו כותב

(1) במגילת ספר' להגאון יעב"ץ צד 70, ועובתו את בית אבי אחר שעשיתי עם אחי הקטן שבכולנו שידוך עם בת הקצין ר' יוזפא אוסטררה וכן בדף 67, ביחוד מהקצין ה"מ ר' יוזפא אוסטררה שעשיתי אני עמו שידוך להשיא אחי הקטן לבתו. ובאמת היתה נכדתי של הקצין ר' יוזפא אך מפני שמת אביה בעודה קטנה לקחה א"ז ר' יוזפא לו לבת (עיין לעיל סמך).
 (2) היו ימים טובים לישראל ימים אשר כבוד התורה היה גדול מאד בעיני כל הגם העשירים אילי הכסף היושבים על גפי מרוכי ההצלחה מתרפסים בריצי כסף והפרוץ הרכה מהונם ורוכשים להתחתן עם הרבנים ובעת ההיא מצאנו את הנדיבים מנקשים על דלתות החכמים והיושבים בצל הכסף מכניעו עצמם להסתופף בצל החכמה. הגאון יעב"ץ במגילת ספר 70 כותב ובוזמן הזה כתבתי לאשתי שתבוא אצלי לפולין כי טובה הארץ לפנינו ביחוד בעלי תורה מוצאים קה כל הצעם הן בענין הפרנסה בכבוד והן בעסקי שרוכים לבנים ולבנות ובהם אם הם משפחות מיוחסות הכל ודאיב אחרים ונתונים מעות לכיס אבותיהם. אוכרים אכור כי בן עירו הקצין פרנס מדינית וואלין התייר הגדול ר' יוזפא אשר הונג על לכמה עשרות אלפים אדומים והוא היה העושר הגדול בכל מדינת וואלין רצה להתחתן עם החכם צבי ז"ל ור' יוזפא רצה לעשות חשבון כמה שיעולה הונג ורכויו ולתת מחצה להחכם צבי שיתן את בנו הרב ר' דוד לפני בתו וימאן הח"צ ז"ל כי אין כסף נחשב בעיניו כדודע אך ה' צבאות יעץ וסי יפיר כי זה יכול להלון נגד ההשגחה העליונה אשר כבר הרימה את הקצין ר' יוזפא על זוכה להתחתן עם גדולי דורו (עיין הלאה במקומו) ואחר פטירת הח"צ ז"ל התעתן עמו הגאון יעב"ץ ולאחיו הצעיר לקח את נכדת הר' יוזפא בת בנו הרב התורני ר' אהרן ז"ל.

וזה ארבעים שנה ישב על כסא קרשי דקהילה נאה וחסידה ק"ק אוסטרהא העדינה קרית מלון צדק עיר הקדושה. מלאה חכמים וסופרים בעלי דעה ובעלי בינה. יוד השרים והסגנים היו אתו לפאר מקום מקדשו מכון שבתו. ורעננה היתה כפתו. כולם פרים למשמעתו. לשאב בששין ממעיני ישועתו... בשנת תק"ח בא בהסכמתו על ספר "ברוך מכנים אשר" שחבר הגאון הדרשן מעירנו מוה"ר אשר ענזיל ז"ל וחתם, "נאם אברהם משולם זלמן בלא"א מ"ו הרב המפורסם בדרך גדול מרבן שמי חכם צבי ז"ל החינה בק"ק אוסטרהא והגליל יצ"ו".

ג. מפרי תנובת תבונת חכמתו השאיר אחריו הג"מ משולם זלמן ספר "דברי רב משולם" הובא לבית הרפוס בעיר קארעץ שנת תקס"ג ע"י בנו הרב הגאון מוה"ר צבי הירש. הספר כולל שני חלקים חלק א' שו"ת שם שקיל ומרי עם גאוני דורו אשר הריצו אליי שאלותיהם ושם תשובת אביו החכם צבי ותשובת הג"מ מאיר אבד"ק קאסמאטין בן אחיו הג"ס יעב"ץ. חלק ב' חידושים על כמה מסכתות בהלכה ואגדה דברים חריפים הפלא פלא. דרושים נפלאים ומתיקים שדרש בוטא דכלה מדי שנה בשנה בעירנו (1) וכן מה שדרש בערו הגליל בעת נסיעתו לסבב בערו הקהלות והגליל (2) גם הספרים וקינות אשר נשא וקרא לאבל על גדולי עירנו ועל גאוני דורו על הגאון הרב מוה"ר יהודא ליב מפינסק. קינה על הרבנים מר ניהו רבא כבוד אדוני מורי ורבי גיסי הגאון המפורסם ארי דבי עילאי המנוח מוה"ר ארי' ליב ז"ל אבד"ק אמשטרדם ואחיו ברומה לו כבוד המנוח הגאון המפורסם מוה"ר יעקב יוקיל סג"ל זצ"ל אבד"ק גלוגא. על הגאון המפורסם מוה"ר יצחק ז"ל הלוי אבד"ק הומברג. והרב הגאון המפורסם מוה"ר שלום ז"ל אבד"ק מיקסין. ועל ה"ה הרב המנוח הוקן הישיש מוה"ר גרשון ז"ל אבד"ק פ"פ ד"א. וכן מביא שם, מה שהקשיתי לשאול מפי בן אחותי כבוד הרב הגאון המושלם מו" שאל אבד"ק רובנא בחו"ה סיכות דהאי שתא תקיוד לפ"ק בהיותי בכפר עם כבוד הרבנים הגאונים המאה"ג נאמני דמדינת וואלין למסור החלוקה. כרף ע' כותב, כתבתי בהיותי מתגורר פה ק"ק שומסק מפני חמת המציק אשר סבבני בעלי חיצים עתירי רבי חמי אשר יבטח ברוב עשרו והקים עלי לאירכום לירות במסתרים תם ועיניתו בדרך כחי בעת בחידוש סיון דהאי שתא תקב"ב. בד' ק"ו כותב, כפרט בעת אשר אפפוני סבבני תלאים ע"ג תלאים אידי ואידי מצרות הא רידי והא דאתנין לי מעלמא. וכן כותב שם, בעת ישיבתי פה ק"ק טשודנאב זמן זמנים טובא עבר קציר כלה קיץ דהאי שתא תקל"ד. והנה אם כי ידעתי אשר עברו עליו גלי צרות רבות מפני המחלוקת מהרבנות כי הצד שכנגדו המה הנכבדים מטשפחת היילפרין וכן הבעלי בתים אשר העריצו והקדישו

(1) כרף ע"ד: בס"ד היום יום ב' פ' נצבים כיו אילול דהאי שתא תקכ"ז לפ"ק. בהיותי עוסק ומעיין בעניני דכלה לבשר צדק בקהל רב דפה בשבת שובת תקכ"ה לפ"ק.

(2) עיין, סבוא העיר' סימן ב' כי האב"ד הגליל מעירנו היה נוסע בכל שנה וסבב את כל הקהלות וערו הגליל שלשה חדשים בחורף ושלשה חדשים בקיץ, והבאתי שם מה שכתב הגאון הזה בספרו, מה ק"ק מעטאוב תקכ"ה אנכי בדרך גתני ח' לסבב בערו הקהלות והגליל. ובדי ק"ו כותב, בעת שחשבתי לנהוג נסיעתי בערו הגליל בקיץ דהאי שתא תקל"א. וידידו הרב החכם מו"ה צבי הירש קאפשיטין כתב לי אשר אצלו נמצא העתק מפינסק הח"ק ג"ח ש"א מק"ק שרה לבן עם התקנות שנתקנו בשנת תע"ט ועוד חוסיפו עליהם בשנת תקל"ב בהסכמת הרב הגאון המפורסם מו"ה אברהם משולם זלמן בהגאון חכם צבי אב"ד ור"מ דק"ק אוסטרהא והגליל.

את הבעש"ט ז"ל וסיעתו ובחרו ברוד (הוא הג"מ דוד היילפרין ז"ל) לא שקמו במעונם ואש המחלוקת התלקחה בעירנו. וכן ידעתי וקבלתי אשר השתרנו ועלו על צוארו חובות רבות אשר נשי בני והוכרח להיות נודד מביתו. וכן ראיתי בצוואת חותני הקצין ר' יוזפא ז"ל כותב, אהובי חתני הרב הגאון מ' משולם זלמן הלא ידעת כמה ממון נשתקעתי עבורך על רבנות... ומטה שנמלו ממני פרוצים בזרוע עבור חובך וכמה אלפים שאתה חייב לי על אמוני... אכן פרטי הדברים מן המחלוקת וכל מה שעבר עליו לא קבלתי וערפל חתולתי ולא עלה בידי לדעת מה שכתב, מפני חמת המציק אשר סכבוני בעלי חיצים עתירי דבי חמי... וכן מה שכתב בספרו (ד' ל"ט), "אמרתי אל לבי לחיזק בספר למשמרת להיות על לוח חרות מה שהיינו יושבים במסכה בסעודה ביום שבת פ' שמות כ' מבת דהאי שתא תקב"א יום שקבעתי לי בכל שנה לזכרון הנס שנהפוך לי ממות לחיים" לא שמעתי ולא קבלתי מה היה הנס שקרה לי? הזמן הסתיר בצל כנפיו את הכל ינעלם ממני.

ד. מבניו של הג"מ משולם זלמן מצאתי בפנקס הח"ק בין אלופי הנכאים ומנהיגי הח"ק, ואולי היה לו עוד בנים או חתנים אך לא ידעתי. ואלה המה.
א) בנו הרב הגאון מאוה"ג מוהר"ר צבי הירש אב"ד ור"מ בהקלויז דפה ולמענו יחדתי מדור בפני עצמו (סי' קכ"ח).

ב) בנו הרב מוהר"ר אהרן שהיה נבאי חידש ופרנס בהח"ק כמה שנים ועל הקלפי שנעשה בהושענא רבה שנת תקכ"ט בין אלופי הנכאים, הרבני מוהר"ר אהרן בהרב הגאון אב"ד. חתימתי נמצאה בפנקס רבית פעמים חתם, נאם הקטן אהרן בהגאון מ"ו אברהם משולם זלמן יותר לא מצאתי ממנו.

ג) בני הרב המופלא מוהר"ר חיים נתחבר להח"ק בשנת תק"ל ויען כי יומתק לחכמי שיהחם של הראשונים הנני להעתיק מה שמצאתי כתיב על הפנקס ד' צ"ה, כבוד האברך המופלג ומושלם יניק יחכים מוהר"ר חיים בהגאון אב"ד ור"מ דפה קהלתינו והגליל יצ"ו קרוש יאמר לי כל הכתיב לחיים. בספר הישר ופנקס של כבוד הח"ק הנימלי חסדים פה קהלתינו יצ"ו מתהלך בארצות החיים והשלים יחדיו מעורו מתעסק בקדשים ומשלחן נבוי קא וכי לעמוד ולשרת את אחיו בפקידה בעלמא כפי תיקוני ישראל כבר קיים וקיבל נאה דורש אל המתים כאשר נודע בשער בת רבים בק"ק ברעד כל ימי שבת המופלא מוהר"ר חיים הנ"ל נתחבר לקודש מצבתו כבוד הח"ק דק"ק הנ"ל. וכעת כעת האסף ברנל אנחנו אלה פה באסיפה שלימה מאמצים ומחזיקים בפרי עץ הדר ועץ החיים כתיב הגן חסודות וכגון דא סמוכי לנא בסמיכת חכמים להיות כבוד המופלא ומישלם האברך מוהר"ר חיים בהרב הגאון המפורסם מוהר"ר משולם זלמן אב"ד ור"מ דפה קהלתינו והגליל יצ"ו מהנשא לכל חלוקת הכבוד בני החבורה ולהיות לו מעתה פתקא בהקלפי עפ"י התנשאות דרנא כתיקון וכבר סילק כל דמי מעות הקדימה כתיקון ולזאת ראוי להאכילו מפרי מעללו הטוב אי משום לתתא דידי אי משום לתתא דאכניה הגאון המפורסם אב"ד ור"מ דקהלתינו יצ"ו היום הושענא רבה תקלמ"ד וכראש החתומים בא הג"מ נחמן כ"ץ. אם הניח אחריו הרב ד' חיים בנים או בנות לא מצאתי וכן לא נודע לי אם נפטר ה"ר חיים פה בעירנו כי לא מצאתי את מצבתו.

ד) בספר „דעת קדושים“ צד 56-184 מביא כי היתה לו להג"מ אברהם משולם זלמן בת שהיתה אשת הרה"ג מוהר"ר נפתלי רוקח מברארי. ארבעים שנה שפט הג"מ משולם זלמן את עירנו בחכמהו הגדולה ומנהגיו אשר הנריג בבהכנ"ס הגדולה פה הלא הם כתובים על לוח קלף גדול תלוי בבהכנ"ס. בשנת תקל"ז בחורף כאשר נסע לסבב בערי הגליל יבא לעיר פאסטבה (בפ"ק קיעב) שמה פסה — מיבה שם שבה נשמתו המהורה למקורה ונפו הקדוש ספון וטמון באדמת קודש שם. ניסח מצבתו שלה לי הרב משם וזאת חקיק עליה.

תמונת ארי כתר תמונת ארי: מצבת אשתו הרבנית

פ"ג מרת יוטא בת הרב

התורני מוהר"ר אהרן

פ"ג

ביום כ"ז

ניסן תקמ"ז לפ'

אשה גדולה בת

מלכי אשר שיאם

לשמים הי' עולה

הרבנית המפורסמת

מרת יוטא בת הרב

מ' אהרן אשת הרב

הגאון המפורסם

מ' אברהם משולם

זלמן שהי' אבד

ור"מ פ"ק אוסטררהא

והגליל תנצ"ב'ה.

פ"ג

חמידה

גנוזה מזה בן

מזה הנמצא כזה

איש קדוש עובר

אלינו גאון עוזינו

מהמד עינינו קדוש

ישראל מלבנו גדול

הי' בששף ושם לו

ברקת ה"ה כבוד הרב

הגאון הגדול המפורסם

מ' אברהם משולם זלמן

בהגאון המפורסם

הכם צבי זללה"ה אשר

הדרתו בק' אוסטררהא

והגליל נפטר ר"ח שבט

תקל"ז לפ"ק תנצ"ב'ה.

סה.

בימי הג"מ אברהם משולם זלמן מצאתי שני דיינים מכית דינו של הגאון הגלילי ואלו הם:

א) מ"ה דוד שבה ב"מ ישראל אברהם ז"ל.

ב) ארי יהודא ליב במוהר"ר שמואל ז"ל. שניהם באו בתמיכתם על צוואת

הקצין מוהר"ר יוזפא ז"ל.

סו.

הרבני המופלא מוהר"ר ירחמיאל הכהן

הוא אחיו של החסיד מוהר"ר יהודא במוהר"ר שלמה זלמן כ"ץ (נ"ב) נפטר
צעיר לימים ושבתו ניכר מן הכתוב על מצבתו :

פה נטמן צעיר לימים
הרבני המופלא כבוד
מוהר"ר ירחמיאל במוהר"ר
שלמה זלמן הכהן נפטר
יום שני בחודש מרחשון
שנת תצ"ז לפ"ק
תנ"צ"ב'ה.

סז.

אצל קבר המהרש"א ז"ל מצאו מנוחה שלש נשים צנועות וצדקניות . כפי
המסורה שקבלנו איש מפי איש הנה מיוצאי חלציו ונכרות המהרש"א זללה"ה .
אולם איך הנה נכרות המהרש"א לא עלתה בידי לברר על נכון .
ושבחן חקיק על מצבותיהן :

פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה	פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה
פ"ג	וספונה צדקתה כאור נוגה	פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה
פ"ג	כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון	פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה
פ"ג	הצנועה והחסידה מרת שערי' בת	פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה
פ"ג	הרב הרופא מומחה מ"ה מנחם ז	פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה
פ"ג	מענדיל הלוי נפטיה יום ד' ואז	פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה
פ"ג	אדר שנת תק"א לפ"ק.	פ"ג	אשה חשובה רכה וענוגה

פ"ג

אשה חשובה צנועה ויקרה
מרת שרה בת הרב
הגאון המפורסם כמו"ה
משה הכהן זצ"ל
שנפטרה יום עשרה
לחודש אלול שנת תק"ב
תנ"צ"ב'ה.

(1) כי הוא הרב הגדול הגאון מ"ה יהושע לא מצאתי לע"ע. (2) מהרב הרופא חות
עין האה (פ"ד). (3) גם את הרב הגאון מ"ה משה לא מצאתי ולא ידעתי מי הוא.

סה.

הרב הגאון ההסיד מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אב"ד ור"מ
בהקלויז דפה ואח"כ אב"ד בק"ק שדה לבן ושם מ"כ.

אחר שנתעלה הג"מ אברהם משולם זלמן יישוב על כסא אב"ד בעירו
והגליל נתקבל במקומו לאב"ד ור"מ בהקלויז דפה הגאון האמיתי אור עולם
אספקלריא המאירה (לשון בנו הג"מ אהרן שמואל בספר „וצוה הכהן“) מוהר"ר
נפתלי הירץ הכהן בהגאון מוהר"ר חיים מנלונא בהגאון מוהר"ר שמעלקא אב"ד
דק"ק ברעסלא בהגאון ההסיד שנכחינה המקובל אלקי מוהר"ר נפתלי הכהן ז"ל
אב"ד ור"מ פה ואח"כ בפוינזן ובפ"פ ד"מ. ולמען דעת ערכו הגדול של הג"מ נפתלי
הירץ ז"ל הנני להעתיק מה שכתב עליו בנו הגאון וחכם סופלא מוהר"ר אהרן
שמואל בספר „וצוה הכהן“ (פרק י"ו) . . . . א"א הרב הגאון וללה"ה המפורסם
אין צריך ראייה אשר היה גאון עולם. ואם אמרתי אספרה גודל חריפותי וכביאתי
וגודל צדקתו והתדבקותו בתורה ועבודה יכלו הנירות. ומאן דלא חזי אריה
לחזי מרבעתיה. ויראה אפס קצהו מה שיש ת"י מעט מחידושויו אשר דרש בק"ק
אוסטררהא ביומא דכלה שם יראה המעיין גודל החריפות והעמקות אשר יפלא
הרואה עליהם. מה שהוא מפה מן הים מתורתו וחידושויו (כי היתה ידו כבדה
ומתעצל מלכתוב אף שלא נמצא סופר כמותו מימות עזרא בכתב ולשון עכ"ז היה
עצל מלכתוב) והיה מילידי מדינת אשכנז ק"ק נלונא רבתי. „ושם האריך לספר
בשנחו וססים ותורתו יצדקתו וענותנותו אשר היה עניו בפני כל אדם כאשר ירוע
לכל באי שער עירו מקום אשר היה חונה שם אף שהיה לו תורה וגדולה במקום
אחר היה ענותן ושפל בירך בפני כל אדם. ובפרק י"ג מספר „וצוה הכהן“ כיתב
וכך היה מנהגו של אדוני אבי הרב הגאון וזה"ה אשר המיד בעת שכבי לישן
ביקש שישאלו אותו איזה דבר תורה מדרש או פסיק או קושיא בדבר הלכה
בכדי שיהרהר בזה. לישון מתוך דברי תורה והיא שעמדה לו. בשעת פמירתו
יצאה נשמתו הקדושה בקדושה ומהרה ואמר הפסיק אליך ה' נפשי אשא. ונפשי
יצאת בדברי אלוי. והרבה חידושים מתורתו בנגלה ונסתר דברים הראויים
למי שאמרם מביא בנו הרא"ש בספרו „וצוה הכהן“ ובספר „קורא מראש“.

ב. הג"מ נפתלי הירץ נתחבר להח"ק בשנת תק"ה יאעתיק מה שנכתב על
הפנקס צד הראשון. „כבוד ארמ"ו הרב הגאון ה"ה מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן
אב"ד דקלויז דקהלתינו יצ"ו מה מאד חשקה נפשו להיות בחיביר הנאה מחברת
הקודש כבוד החבורה קדישא ג"ח ש"א נשאנו פניו לדבר הגון כזה וקרבתו איתו
בקריבה של חבת הקודש להיות כאחד מבני החבורה לכל הנהגות כבודו במדיר
הראוי לפ"כ הרמה ולפי התקנה קדימה השייך לרבנו קשישאי אשר היו במחברת
החבורה יצ"ו כבודו במקומו יעמוד עמידה שיש בה היהוד מצויה וכבר סילק מעית
קדימה ערך גדול כפי נדבת לבו הטהור ובחתימתנו קא זכינא ליה הכ"ד אלופי
נגידי גבאים דח"ק גומלי הסדים ש"א היום יום . . . ניסן תקפ"א לפ"ק. ובראש
החתומים הקצין ר' יוזפא ז"ל. בפנקס הח"ק צד השני (צד קל"ה) מצאתי שנתחבר
הג"מ נפתלי הירץ להח"ק צד שני וראיתי כי טוב להעתיק את הדברים שכתבו אז
„כבוד ארמ"ו הרב המאור הגדול המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ בהרב המנוח

המפורסם מוה"ר חיים הכהן מה מאד חשקה נפשו לנשת אל הקודש פנימה להיות בחיבור הנאה במחברת הקודש כבוד החבורה קדישא ג"ח של אמת והנה ראינו גדול התאמצו לשם שמים של כבוד הרב המאה"ג נר"י אב"ד דקלויז ור"ם דקהלתינו יצ"ו. לזאת הסכמנו יחד לקרבו בקריבה של חבת הקודש להיות כחד מבני החבורה קדישא לכל דבר שבקדושה לכל הנהגות כבוד שהיה לכבוד רבני קשישאי דקהלתינו יצ"ו שהיו במחברת הקידוש בן כבודו של כבוד הרב המאה"ג הנ"ל לכל חלוקת כבוד לפי כבודו הרמה. וכן מקרבין לגברא רבא דכוותיה. הב"ד אלופי נגידו הגבאים דכבוד החבורה קדישא יצ"ו ג"ח של אמת. להיות רשים בפנקס בכתב אמת לאות ולמשמרת למען יאריך ימים על ממלכתו בקרב כל ישראל באנו על החתום היום יום ה' ד' דח"ה פסח תק"ה ל". בשנת תקל"ב תקנה גדולה התקינו אלופי הגבאים מהח"ק צד ראשון ונכתבה בספר הפנקס בכל תוקף ובסוף התקנה כתוב, בצעירוף כבוד ארמ"ו הרב הגאון המפורסם אב"ד דקלויז דקהלתנו יצ"ו. והג"מ נפתלי הירץ אחר אשר כתב בכתב ידו והוסיף דברים אחדים לתוקף ועזו. חתם עצמו, "הק' נפתלי יכונה הירץ מגלוגא חונה בקלויז ור"ם דפה ק"ק יצ"ו. בשנת תק"ו בא בהסכמה על ספר, "ברוך סכנים אשר" שחיבר הרב המופלא ומופלג הדרשן הגדול מוהר"ר אשר עניזל עיין הלאה (קל"ח) וחתם, "הק' נפתלי הכהן יכונה הירץ בהרב הגדול המפורסם מו" חיים ב"ץ ז"ל מגלוגא חונה בקלויז ור"ם דק"ק אוסטרהא יע"א". וכן בא בהסכמה על ספר, "הלכה פסוקה" להרב ר' מוריס מראוונע וחתם, "הק' נפתלי הכהן מכונה הירץ בה"ר חיים ב"ץ ז"ל אב"ד בקלויז דאוסטרהא ער"ח סיון תקכ"ג" (1).

ג. קרוב לשנת תקל"ח נלקח אחר כבוד ונתקבל לאב"ד בק"ק שדה לבן שם בא בהסכמה על ספר, מחברת חיי הנפש ונצחיותה" שחיבר הרב יהודא איש לבית לוי הורוויץ אסיה דק"ק ווילנא ונדפס בק"ק פאריצק בשנת, "דעת חכמה" (תקמ"ו) וחתם, "הק' נפתלי הכהן יכונה הירץ מגלוגא חונה בק"ק שדה לבן ור"ם בקלויז דק"ק אוסטרהא". וכן בהסכמתו על ספר, "הדרך הטוב והישר" שחיבר הגאון האמיתי החסיד מוהר"ר מאיר מרגליות אב"ד דפה נדפס בפילנא חתם עצמו אחר הג"מ מאיר בהגאון יעב"ץ ז"ל, "הק' נפתלי יכונה הירץ הכהן חונה בק"ק שדה לבן לבד ממכריו על האבות בקלויז דק"ק אוסטרהא". חיבה יתירה נודעת לו להרכנות דפה כי נחלת אבותיו היתה יקרה בעיניו מאד ואף גם בעת שישב על כס אב"ד בעיר שדה לבן התעמר והתכבד עצמו בהרכנות מהקלויז דפה ירושת אבותיו מן הגאון ר' ר' שמעלקא ז"ק (עיין לעיל) וכן בא בהסכמה על ספר, "היכל עינני" להרב ר' יהודה אסיה דק"ק ווילנא הנ"ל. וחתם, "הק' נפתלי הכהן יכונה הירץ מגלוגא חונה בק"ק שדה לבן" (2).

הג"מ נפתלי הירץ הכהן היה חתנו של הרב הנגיד והקצין מוהר"ר מרדכי (חתן הקצין ר' יוזפא) והרב ר' מרדכי היה בנו של הרב הגאון המפורסם מוהר"ר יהודא ליב אב"ד ור"ם בהקלויז דפה ואח"כ אב"ד בק"ק פינסק וסלוצק (לעיל מ"ג) ועיין לקמן (קכ"ו). ומכתו של הרב ר' מרדכי הרבנית מרת רבקה גיטיל הוליד

(1) ירדיו הרב הגאון וכו' מ' חיים דובער גראס שיח' אב"ד'ק פערטוואו באונגארין העירנו במכתבו שהג"מ נפתלי הירץ הכהן בא גם בהסכמתו על ספר, "מפלגי ראו"ב" בשנת תקי"ד.

(2) הספר, "היכל עינני" לא ראינו והעתקתי מרשימה קה"ס אית ה' 3101.

הגים נה"כ שבעה בנים .

(א) בני הגדול מוהר"ר אשר עניול , חיבר אותו אביו הגאון למחברת הח"ק בשנת תקי"א ונכתב בספר הח"ק , להיותי שככור אמ"ו הרב הגאון מ' נפתלי הירץ אב"ד דקלויז יצ"ו הוציץ חן בשפתיו מבקש ומעתיד בעד בני הילד שעשועים כמר אשר עניול שיחי' לאורך ימים שחמיד ורגנו לחנכו במצית להיות במחברת הקודש הח"ק יצ"ו בכך נשאנו פניו . . . . היום יום ה' כ"ג שבט תקי"א . יאח"כ היה נבאי ופרנס בהח"ק כמה שנים וחתמתו נמצאה רבות פעמים , הק' אשר עניול בהרב הגאון הגדול (אי המאור הגדול) המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן נ"ו .

(ב) בנו השני הרבני המופלא מוהר"ר אברהם , חיבר איתו אביו להח"ק בשנת תקמ"ו וזאת כתיב על הפנס , הוציץ חן בשפתיו שפתי כהן ישמרו דעת כבוד אדמ"ו הרב הגאון המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אב"ד דקלויז ור"מ דקהלתני יצ"ו בהצעת דבריו דברי פי חכם חן לקרב את בני הנחמד ילד שעשועים כמר אברהם שיחי' כ"ץ להיות בחיבור הנאה מחברת קודש כבוד הח"ק יצ"ו לזכות איתו במצות חינוך . . . היום יום ר"ח מרחשין תק"סוין לפ"ק . גם איתו מצאתי אח"כ בין אלופי הנכאים וחתמתי נמצאה בפ' הח"ק כמה פעמים , הק' אברהם הכ"ץ בהרב המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן נ"ו . בהתמנות משנת תקל"ב (פ"ד ר' ק"ח) מצאתי בין אלופי נכאים דמצבות , הנגיד המפורסם מוהר"ר מרדכי נתן מהודו ומחל לכביד נכדו הרבני המופלא מוהר"ר אברהם בהרב הגאון דקלויז .

(ג) בני השלישי הוא הרב הגאון מוביינא דחבימי מוהר"ר אהרן שמואל . למענו יחרתי פרק גדול בפני עצמו (סימן רי"ז) .

(ד) בנו הרביעי הוא כמר יוסף יוזפא נחמן חיבר איתו אביו להח"ק וכן כתוב על הפ' , הן היום קרב לפנינו בקריבה של חיבה יתירה כבוד הרב הגאון המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן נר"י . . . לקרב את בנו הנחמד כמר יוסף יוזפא נחמן שי' . . . . יום ב' ד' מרחשין תקכ"ח ויותר לא מצאתי .

עוד שלשה בנים היו לו שחיבר אותם יחד להח"ק וזאת מצאתי כתיב על הפנס , הן היום קרב לפנינו בקריבה של חיבה יתירה כבוד הרב הגאון המפורסם מוהר"ר נפתלי הכהן ורוצה לקרב את בניו בני חמד נמעי שעשועים כל רואיהם יבירו כי הם זרע בירך ה' ה"ה הבחור כמר יצחק ואחיו כמר משה יאחיהם הקטן גדול יהי' כמר מאיר באור ה' צבאות ואכיהם הרב הגאי הנ"ל שיקר על תקנתם לחבר אותם להח"ק דפה לתוך אהם לדבר מציה בכך נשאנו פניו . . . היום יום . . . והשנה לא נכתבה . והנה את בנו כמר יצחק מצאתי אח"כ בין אלופי הנכאים שנחמנו בהקלפי כהושענא רבה שנת תקל"א כתוב , ר' איצק בהרב הגאון אב"ד דקלויז והוא היה אח"כ אב"ד בק"ק יאמפלא . ובהתמנות שנעשה כהושענא רבה שנת תקנ"א מצאתי בין אלופי הנכאים דמצבה , הרב מ' יצחק הכהן האב"ד דק"ק יאמפלי . וכן כתיב על מצבתו אשר העתקתי אותה הלאה . וכנו ה"ר משה מצאתי בהתמנות שנעשה בשנת תקל"ג בין אלופי הנכאים , המופלא מ' משה בהגאון אב"ד דקלויז והיא הוציא לאור את הספר , יצוה הכהן" למר אחיו הגאון מוהר"ר אהרן שמואל ז"ל וכתב הקדמה וחתם עצמו , הק' משה בהגאון מהר"ר נפתלי הכהן זללה"ה . וכמו הקטן כמר מאיר לא מצאתי מאומה . בני הג"ס נפתלי הירץ הכהן בנו את שם משפחתם הוכפעלד על שם הכתיב נפתלי על מרומי שדה .

ידידי הרב החכם מוה"ר צבי הירש קאפשטיק אב"ד בשרה לבן אשר העתיק למעני את ניסח מצבתי של הג"מ נפתלי ואשתו ובנו. כתב לי הרבה נפלאות שנעשו להג"מ נפתלי הירץ הכהן בהיותו אב"ד שם אך אב"מ. על קברו בנו בית אבנים והמצבה שקועה כבנין.

מצבת אשתו הרבנית:

וזאת חרות על מצבתי:

וויי להאי שופרא דבלי
בעפרא הרבנית המפורס'
מרת רבקה גימל בת הרבני
המפורסם מוה' מרדכי הרבנית
דקלויז דק"ק אוסטרא והרבנית
דפה נפמ' בי דחג הסוכות
הקניה תנ'צ'ביה.

כבוד אדמ"ו הרב הגאון
המפורסם מ"ו נפתלי הירץ
הכהן זצ"ל אב"ד דקלויז
דק"ק אוסטרא ודפה קהל'תנו
נפטר כ"ד טבת שנת
ה'ת"ק באורח מ'שיו"ר (תקנ"ו).

מצבת בנו הג"מ יצחק הכהן:

פ"נ

הרב המ' הג' המופלג
מלא פלג איש אמונה רב תבונה
ירא ד' מ' עדיני העציני ספרא
ופייטני בנן שיק מו"ה יצחק הכהן
זצ"ל הרב מיאמפלי ומבאר בה"ג
הרב דקלויז מאסטרא ואב"ד בשדה לבן
נפטר יום א' כ"ח חשון
יניח ע"מ בר"ב ש"ל'ום ל'פ"ק (תק"פ).

סמ.

ומגדולי עירנו רבנים דיינים מופלגים פרנסים ומנהיגים שהיו בדורם של הגאונים הג"מ דוד היילפרין ז"ל והג"מ אברהם משולם ולמן ז"ל מצאתי את הרב המופלג החסיד מוה"ר דוב בער בהקצין ר' שמואל.

תורני וחסיד מופלג בנו של הקצין המפורסם ר' שמואל ר' יעקב'ס וחתנו של הגאון מוה"ר בצלאל הכהן אב"ד דפה (ס' מ') וה"ה דוב בער היה מאלופי הח"ק ובהפנקס דח"ק בחשבון משנת תצ"ו מצאתי ששלחו דבש, להרבני מ' בער בהנגיד. מכניו של ר' דוב בער מצאתי את בנו ר' צבי הירש אחד מאלופי הגבאים בח"ק. חתימתו מצאתי בפנקס הח"ק משנת תק"מ חתום, הק' צבי הירש

ב"א מוהר"ר דוב בער זצ"ל וכן התם עצמי כמה פעמים. ובת אחת היתה לו לר' דוב בער ושמה שרה והיא היתה אשת הרב הנאין והדרשן הגדול מוהר"ר אשר ענויל בעהמ"ח מ', ברוך מכנים אשר" כתוב על שער הספר שם 1) ויותר מכניו לא ידעתי. את מצבתו לא מצאתי אך בפנקס הח"ק מצאתי שמת על פני אביו הקצין בשנת תצ"ח בר"ח ניסן כי בהחשבון מחודש ניסן תצ"ח כתוב „י"ב זהובים מקופסא בעת קבורת מ' בער ז"ל. וברף הזה כתיב „אדום זהב המחיה הנגיד מ' יוזפא עכור קבורת אחיו מ' בער" ושם „בעת קבורת הרבני מ' בער בהנגיד מוהר"ש".

ע.

הרב מוהר"ר יעקב בהרב מוהר"ר נחמן ליפשיץ.

הוא נכר הרב הג"מ משה ליפשיץ בעל „לחם משנה" על משניות ואביו ה"ר נחמן הוא אחיו של הרב ר' חיים מאוסטרהא בעל הס' „דרך חיים" (עיין ס'י ל"ד) ויותר לא ידעתי ממנו. מצבתו מצאתי עומדת בין מצבות גדולי העיר והיא תכפר לנו את שבחו לאמר:

פה

קמהא דא

ליעקב דא איקינין

דילי וטמירא דאתמ –

–מר בי היה איש תם

וישר וירא חטא הר"ר

יעקב בהר"ר נחמן

בן הרב מוהר"ר

משה בעל לחם

משנה ממ'שפחת

ליפשיץ נפטר

יום ד' יג טב' תק"ב

לפ"ק תצצ"ב'ה.

עא.

הרב הצדיק מוהר"ר שמואל שמעלקי הלוי.

אחד מגדולי וחשובי העיר בזמנו נזכר לשבח רבות פעמים בשני הפנקסים

1) על שער הספר „ברוך מכנים אשר" כתוב, חתן ארוני חותני הרב המיוזג החסיד מ"ז דוב בער ז"ל בהרבני הנגיד המפורסם מ"ז שמואל רבי יעקליש ז"ל מאוסטרהא ... וחתן אחיו הנאון המפורסם מ"ה בצלאל כ"ץ....

בכל רגל כאשר שלחה הח"ק דבש לכבוד להרכנים וגדולי העיר נכתב בהפנקס „להרב ר' שמעלקא" יהרבה פעמים מצאתי בהפנקס שקוראים אותו בשם „הרב המאה"ג מיהר"ר שמואל שמעלקא" ובנו הוא הרב הדיין המופלג מיהר"ר נתן נטע הלאה בספרי תמצאנו וכפי הנראה היה הרב התורני המדפיס הראשון בעירנו ובקארעין ופולנאה מיהר"ר שמואל במיהר"ר ישכר הלוי נכדו של הרב הזה אשר את ערכו הגדול מכירין אנו מתוך מצבתו אשר תפליג בשבחו הגדיל לאמר:

בשנת תק"ד

בשבת קודש ערב יום מתן
 תורה נצחו אראלים את המצוקים
 ונלקח הארון ועלה השמימה
 ושמואל עלה הגלגל גלגל החזור
 בעולם צדיק יסוד עולם התורני
 הרבני מו"ה שמואל שמעלקי בהרב
 מו"ה ישכר בער הלוי זללה"ה
 כל ימיו היה מחובשי בית המדרש
 נפטר והלך לעולמו . . .

עב.

הר"ר אברהם בהקדוש מוהר"ר משה הכהן.

לא ידעתי ממנו זולת מצבתו אשר מצאתיה טמונה במעבה האדמה והיא תעיד עליו כי איש חשוב היה. בפ"ש ד' ס"ו משנת תפ"ה מצאתי כתוב, מר איצק בהקדוש ר' משה כ"ץ והנה לא ידעתי מי הוא הקדוש ר' משה הכהן אביהם של אלו האחים? וחשבתי אולי הוא הגאון המפורסם ר' משה הכהן אביה של דצנועה מרת שרה מנכדות המהרש"א ז"ל עיין לעיל (ס"ז) אולם מדוע קורא אותו שם בשם הגאון . . . וכאן בשם הקדוש? .

ומצבת הר"ר אברהם תכיע אמריה לאמר:

על דא וודאי קא בבינא
 על האי שופרא דבלי בעפרא
 ה"ה איש תם וישר נושא ונותן
 באמונה ביתו פתוח לעוברים
 ושבים הרב אברהם בהקדוש
 מוהר"ר משה הכהן שנפטר ביום
 א' כ"ז בחודש סיון תק"ד.

עג.

המרומם הנכבד בן גדולים מוהר"ר דוד במוהר"ר יעקב.

מן התרות על מצבתו ניכר כי אדם גדול היה כעל מעשים טובים מלא מצות ובעל שם טוב. ענף עץ אבות אחד מן איופי הח"ק בזמנו ומפני שחסרים כמה עלים מן הפנקס לא מצאתי אותו בעצמו בפנקס. אך נזכר אנב בנו התורני מוהר"ר יעקב בעת שהתחבר עצמו להח"ק וכן כתוב שם (ד' ל"ב), הנה נשאני פני החתן היניק ובר חכים כמ"ד יעקב בהמנוח מוהר"ר דוד חר"ל לאבונר למען יקרא ראב"ה אשר היה בעידונו בחיים במזכרת הקודש כבוד הח"ק ג"ח ש"א. ובעת קם בנו תחתיו חפץ במצוה שהחזיק אביו המנוח ז"ל למלאית מקום אבותיו ששמשו בקודש לחנך עצמו כמצוה רבה כזו. והנה ראינו בראיה של חבה יתירה שכל כוונת החתן הנ"ל לשם שמים בוצין בוצין מקמפי ידוע קרבנו איתו. . . . היום יום יג תשרי ת"קוי"ן. ואח"כ מצאתי אותו בין נבאי הח"ק וחתימתו. יעקב במ"ז דוד ז"ל. ובשנת תקי"ד חיבר את בנו הילד שעשועים דוד (על שם אביו) להח"ק וכתוב על הפנקס, עפ"י הוצאת דבריו התורני מוהר"ר יעקב במוהר"ר דוד חר"ל הוצק חן בשפתיו לגדול הפצרתו לקרב את בנו הילד שעשועים דוד שיחי' . . ."

מצבתו מצאתי אחר מצבת הנאון ר'ר' שמעלקא
והיא תפרסם את שבחו ותקרא אמריה לאמר :

פה

נטמן איש נכבד

מלא מצות כרימון

וריח לו קנה וקינמן

היה המרומם פרי

הלולים בנן של גדולים

כמוהר"ר דוד במוהר"ר יעקב

המנוח ויחסה בצל

אל כנפי השכינה

נפטר בשם טוב

כ"ה ימים בחודש מנחם

תקו לפ"ק תנ"צ"ב"ה .

עד.

מוהר"ר צבי בהר"ר יצחק.

לא ידעתי זולת מצבתו אשר מצאתי ותרות עליה:

פ"ג

איש תם וישר ונאמן
 כל ימיו עסק במשא ומתן
 באמונה מהור"ר צבי בהר"ר
 יצחק נפטר ז' שבט תק"ז
 לפ"ק תנציב"ה.

עה.

הרבני המרום הנגיד והקצין מוהר"ר שמואל במוהר"ר יעקב.

א. אחד מראשי הקהלה מחשיבי העדה תורני ונגיד מופלג נקרא בעירו ר' שמואל ר' יעקליש והוא בנו של המרום ר' יעקב ר' שמואל'ס הנזכר לעיל (מ"ה) ואחיו של ר' מרדכי ר' יעקב'ס (ס"ג) והנגיד התורני ר' שמואל היה פרנס ונזכר נאמן כהח"ק רועה ימנהיג הקהלה כמה שנים כאשר מצאתי כתוב על שני הפנקסים „חשבון פרנסת המרום הנגיד המפורסם הראש מוהר"ר שמואל במוהר"ר יעקב". בפנקס שני דף פ' מצאתי כתוב משנת תפ"ט „חלקנו כבוד לכבוד האלופים המה המרום התירני הראש הנגיד ומפטר הקצין מוהר"ר שמואל במוהר"ר יעקב והמרום הרב המופלג הראש מוהר"ר משה שהמה שניהם נקראים ראש וראשין בכל דבר כבוד בכהננס הגדולה דקהלה יצ"ו השייך לכבוד הח"ק נ"ח ש"א. על כתב הרבנות ששלחו אלופי העדה להרב הגאון והמאוה"ג מוהר"ר אברהם כהנא (לעיל) וחתמו עליו שלשים גדולים מרבנים וראשי אלופי העדה בא הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס בחתימתו רביעי להחותמים. חתימתו נמצאה רבות פעמים בהפנקסים. הק' שמואל בא"א מוהר"ר יעקב וצ"ל ר"ש (ר' שמואל'ס) וחתם עצמו המיד לפני הרב הנגיד מוהר"ר מרדכי היילפרין ז"ל. על שער הספר, ברוך מננים אשר" נזכר בשם, הרבני הנגיד המפורסם מ"ו שמיאל רבי יעקליש ז"ל מאוסטרא".

ב. הנגיד ר' שמואל התחתן ובא בקישרים עם גדולי הרבנים וזכה לבנין וחתנין רבנים וקצינים מפורסמים, ואלה המה בניו :

(א) הקצין המפורסם כדורו פרנס דמדינת וואלין ר' יוזפא ז"ל ע' הלאה (סי' ק"ד).
 (ב) הרב המופלג ר' דוב בער חתן הג"מ בצלאל בן ק' לעיל (ס"ט).
 (ג) הרב מוהר"ר יצחק אייזיק אב"ד בק"ק ראוני 1) מצאתי כמה פעמים בפנקס ח"ק ששלחו דבש להראש ר' שמואל שנתארח אצלו בנו ר' אייזיק הרב מראוני ואולי היה בתחלה אב"ד בקארעץ כי ראיתי בפ"ש ד' י"א ששלחי דבש להנגיד מ"ו שמואל כשנתארח אצלו בנו הרב מקארעץ.

(1) על ספר „הלכה מטוקה" כהרב המופלא מו"ה מודרס מראוני בין הסככות הגאונים שהסכימו על הספר נמצאה, הסכמת הרב המאוה"ג התרוף המפורסם כדורו אב"ד דק"ק ראוני ומצ"ס בק"ק בוטשין ואמפיה וחתם, הק' יצחק אייזיק החונה פק"ק ראוני ומצ"ס בק"ק בוטשין ואמפיה כ"א סיון תקכ"ג. ומפני שלא חתם עצמו על שם אביו לא אוכל לברר אם הוא בנו של ר' שמואל דנן או הוא בנו של הקצין ר' יוזפא אשר גם לו היה בן ושמו ר' יצחק אייזיק וגם הוא היה רב בראוונע.

(ד) הנגיד ר' שמחה. הלאה בספרי תמצאנו .

(ה) הנגיד ר' אשר עיין הלאה (סי' צ').

(ו) האברך התורני המופלא מו"ה חיים נתחבר להח"ק בשנת תצ"ח (פ"ר ר' י"ג).
ואלה הם חתניו :

(א) הרב מקלעוואן מצאתי כמה פעמים בפנקס ח"ק ששלחי רבש, להראש ר' שמואל שנתארח אצלו חתנו הרב מקלעוואן" וכחשבון פרנסת אחיו הרב ר' מרדכי בר' יעקב, "לאחי הראש ר' שמואל שנתארח אצלו חתנו הרב מקלעוואן".
ונפטר פה עירנו כי מצאתי בפ' שני ד' ע"ו, "הוצאה בקבורת הרב מקלעוואן" ובר' צ"ה, "מן כת הקצין ר' שמואל אלמנת הרב מקלעוואן". את שמו לא ידעתי כי לא מצאתי את מצבתו .

(ב) הרבני המופלא מוה"ר ישכר בער ומת על פני חותנו כי מצאתי בפ"ר ד' לס"ד, ככיר המרוסם הנגיד המפורסם מוה"ר שמואל במוה"ר יעקב הציע דבריו לפני שלחן המהיר ככיר הח"ק יצ"ו והתחנן לפנינו עבור נכדו הילד שעשועים כמ"ר ישכר בער בהמנוח הרבני המופלא מוה"ר ישכר בער ז"ל. ויותר לא ידעתי ממנו. ואולי הוא הרב מקלעוואן הנ"ל .

(ג) חתנו המרוסם מוה"ר מנחם מענדיל מאלופי הנכאים ועל הקלפי משנת תקצ"ב בין אלופי הנכאים דמצבות המרוסם מוה"ר מנחם ח' הנגיד מוה"ר שמואל וכן מצאתי איתו נזכר בהפנקס כמה פעמים ולפי דעתי הוא התירני הנגיד המפורסם מוה"ר מנחם מענדיל שהיה חותנו של החסיד ר' יודיל עיין הלאה (סי' קי"א) ידעתי שהיה לו לר' שמואל עוד בנים וחתנים אבל לא ידעתי אכנס .

ג. הנגיד ר' שמואל פור נתן לאביונים וצדקתי עימדת לעד בנה מכספי את בית הבנסת אשר לפנים היתה נקראת על שמו, בהבנ"ס של ר' שמואל ר' יעקב" וכן כתיב על המגילה מו' תמו, נאר איש אחד איז נהרג גיווארין בעוד שעמד אצל כותל ביה"כ של המנוח המפורסם מ"ה שמואל ז"ל. וכן ראיתי בהפנקס מהח משניות כתוב, "חבורה משניות מבהבנ"ס של ר' שמואל ר' יעקב"ס".
וד' שמואל נתן מכספי ספרי תורות עם בלי כסף לבהבנ"ס שלו וכן ספרים הרבה ובילדותי ראיתי שם ספרים הרבה שהיה כתיב עליהם, "שייך לבהבנ"ס של ר' שמואל ר' יעקב"ס". ואח"כ כאשר התפלל שם הרב מ"ם רב ייב"י ז"ל החלו לקרותה בשם בהבנ"ס של רב ייב"י וכן קוראין עד היום ואני קבלתי מפי ישיש תורני אחד אשר הרב החסיד מוה"ר אשר ז"ל מ"ם מעירני צעק על זה מאד ואמר כי יש בזה משום גזול את המת. בבהבנ"ס הגדולה ראיתי פרוכת ישן מאד עם אותיות של כסף שנרב הקצין ר' שמואל ר' יעקב"ס ז"ל . מצבתו חפשי ולא מצאתיה ושנת פטירתו נכתב על לוח הגדול אשר בבהבנ"ס הגדולה ושם נכתב לזכרון שנת פטירתם של יחירי סגולה מעירנו וזאת כתיב שם, המפורסם בדור הנגיד מוה"ר שמואל בר' יעקב תק"ז" וכאשר דקדקתי בהפנקסים ראיתי כי משנת תק"ח והלאה לא נזכר שמו בין אלופי הנכאים .

עו.

הרב הגאון והחסיד מוה"ר שלמה ז'מן הכהן.

גאון וחרוף גדול חסיד במעשיו אחד מן השלשה גדולים חריפי הפוס-בי דתא

אריות בתורה שהיו בזמן אחד בעירנו ושמש זלמן: הג"מ אברהם משולם זלמן אב"ד וקראו אותו ר' זלמיני והרב הגאון החסיד ר' שלמה זלמן הכהן דנן והיה נקרא בשם ר' זעלמלא והרב החרוף ר' משולם זלמן ממעורטש (לקמן קי"ח) הנקרא ר' זעלמילא מעורטשער. וקני עירנו התורנים מזכירין את שם הרב הגאון והחסיד ר' שלמה זלמן הכהן בחררת קודש קבלה בידם כי הוא היה ראש מתיבתא פה בעיר חדש הרביץ תורה ולמד לתלמידים הרבה בחנם וכן כתוב על מצבתו „דבריו רבים שתי" שקדן גדול בתורה חסיד מופלג כמעשו משים לילות כימים לתורה ועבודה העמיד תלמידים הרבה מילני תורה והרב החרוף ר' זלמן מעורטשער היה אחד מהם והרבה אנשים התכסמו מתורתו. והוא בנו של התורני החסיד מוהר"ר יהודא במיתר"ר שלמה זלמן כ"ץ (נ"ג) נקרא בעירנו ר' זלמן ר' יהודא ר' יוקבת ראש משפחת הגבירים זיסמאן. והרב ר' שלמה זלמן הכהן הוליד שני בנים מופלגים:

- (א) הרב המופלג המפורסם מוהר"ר פסח הכהן מורה צדק לעדתי בק"ק זסלב גיסו של הרב החסיד מוהר"ר יעקב שמעון אבד"ק זסלב ז"ל והרב ר' פסח הוא אביו של הרב המופלג ר' אבא הכהן זיסמאן (1).
- (ב) בנו הרב המאוהז מוהר"ר משה שהיה מורה צדק בק"ק דובנא רבתא. וזמן מצבתו קראנו את האבא אשר נשאו על אבדן חמטו.

פ"ג

אנת שלמה אן
 חכמתך כי אבדה
 דבריו רבים שתי
 אמרינן קיים ולימוד
 כהן וחורש מלאכת
 שבתורה ועבודה
 על פום גללתא
 אנת אבן הראש
 הרב החסיד מוה
 שלמה זלמן הכהן
 בהחסיד מוה יהודא
 נאסף אל עמיו יום
 זך תמוז הק'ת לפ"ק
 תנ"צב"ה.

(1) בביהמ"ד של הגבירים זיסמאן היו ראינו טס של כסף טהור מלאכה דקה ויוקרה מאו תרות עליו „ז"ג הר"ר פסח הכהן וזוגתו הצנועה מרת חנה שתתי לסדר ולפרט ויעשו בני ישראל: א"ת (תק"ג) הפסח בסועירו.

עז.

הישיש הרבני המופלג מוהר"ר יואל בהרבני מוהר"ר דוד.

מנכבדי העיר מנהיג הקהלה יפרנס כהח"ק. בניו ובני בניו היו מאלופי חשובי העדה ואלופי נבאים כהח"ק אחר מנכריו הוא ג"כ מחשיבי העיר יפרנס הח"ק אשר שמו בקרבו והוא חתום על המגילה מו' תמו. הק' יואל כמיהר"ר דוד. ומצבתו תקרא אמריה לאמר את שבחו :

פ"ג

איש בא

בימים מגוע

ישישים מתפארת

רום אנשים הרבני

המופלג הכפורסם

מוהר"ר יואל בהרבני

מוהר"ר דוד נפטר

בשיבה טובה יום ב'

חמישי ימים בחודש

תשרי שנת תק"מ

תנציבה.

עח.

מגדולי יקירי עירנו בדור ההוא אשר לא מצאתי את מצבותיהם אך מצאתי אותם נקובים בשמותם ונזכרים לשבח בהפנקסים מהח"ק מצאתי נכין להזכירם להעלות את שמותם על ספרי למזכרת לדור אחרון.

א. הרב ר' פתחיה. נמצא הרבה פעמים בהפ' ששלחו דבש להרב ר' פתחי. אבל מי הוא הרב הזה לא ידעתי.

ב. המרומם ר' פנחס מרישא בהקדוש מוהר"ר שמואל.

פרנס ומנהיג כהח"ק משני הצדדים ונזכר בין אלופי הנבאים, המרומם מוהר"ר פנחס מרישא במשך כמה שנים. בפ' הראשון כתיב כמה פעמים ששלחו דבש לה"ך פנחס מרישא בבואו מפ"פ. בפנקס השני (ד"פ) מצאתי שנתחבר להח"ק ונכתב בספר האלוף כהר"ר פנחס כה"ק מוהר"ר שמואל מרישא נדב לבו לעבודת ה' להדבק לדבק חיבור הנאה כבוד החכמה הקדושה גומלי חסדים של אמת והנה כי הכרנו כמהותו ומבעו אשר באלו אימרים מקרבים ויעמיד פנחס ויתפלל שזכה למצוה זו. . . . היום יום הששי כ"ד אדר שני תפ"ט לפ"ק. חתימתו נמצאה בהפנקסים, נאם פנחס בן הקדוש כהר"ר שמואל זצ"ל. ולא ידעתי אם זכה אביו

להתואר הקדוש עוד בחייו או שנהרנ ביד גיים ונקרא אחר מותו בשם הקדוש כידוע .

עמ.

הרב המאור הגדול מוהר"ר דוד מעביל.

מן התואר „הרב המאור הגדול“ שנתנו לפנינו רק לרב גדול אב"ד או ר"מ וכן מן התואר „חכם מושל“ הכתוב על מצבתו ניכר כי רב אב"ד או ר"מ היה . אך מי הוא האיש הגדול הזה ? ומה שם מקומו ועירו אשר שם השתמש בכתר הרבנות או ר"מ ? נעלם ממני וכן מי הוא אביו המאור הגדול מוהר"ר מרדכי פליאה ממני כי לא מצאתי אותם באחד מן הפנקסים . רק את בן הרב מוהר"ר דוד מעביל ושמור ר' נתן מצאתי בין אלופי הנבאים מהח"ק כאשר כתבתי הלאה בספרי 1) ויותר לא ידעתי ממנו . את מצבת הרב מ' דוד מעביל מצאתי בין מצבות הגדולים הספונים וטמונים פה במבחר הקברים .
וזאת חקוק עליה :

פה נטמן

אבן פינה מנה בן מנה

בן גדולים שלשלת היוחסין

הרב המאור הגדול חכם מושל

מו"ה דוד מעביל בהרב המאור

הגדול מו"ה מרדכי זל"ה

נפטר יום ואו אדר ראשון

שנת תק"י לפ"ק תנצ"ב

1) לרגלי עבודתי לחפש אחר מצבות עתיקות מצאתי מצבה אחת מאשה רבנית צנועה אשר אהשוב שהוא בת הרב המאוה"ג ר' מרדכי זה ואחותו של הרב הג"מ דוד מעביל דנן .

זוה נוסח המצבה :

פה

טמונה האשה

הרבנית הצניעה

והחסידה הישרה

והיקרה מרת גוטל

בת הרב הנאין הגדול

מוהר"ר מרדכי זצ"ל

נפטרה והלכה לעולמה

ביום ה' כ"ז אדר ראשון

תפ"ז לפ"ק תנצ"ב .

פ.

האלוף התורני המרום מוהר"ר דוד במוהר"ר שמשון הלוי.

תורני נכבד מיוצאי חלציו של הנאון בעל המ"ז ז"ל. פרנס וגבאי בהח"ק משך כמה שנים. בפנקס הח"ק מצאתי פעמים רבות, חשבון פרנסת האלוף המרום התורני מוהר"ר דוד במוהר"ר שמשון הלוי. והוא פרנס את הח"ק יחד עם הרב הרופא מומחה ועם הרב ר' יצחק היילפרין ושאר גדולי החבורה. חתימתי נמצאה הרבה פעמים בהפנקס „דוד הוא הק' במוהר"ר שמשון הלוי זצ"ל. וכאשר נתחבר הנ"מ דוד היילפרין להח"ק בא הוא בחתימתו אחר הרב מוהר"ר יצחק היילפרין. והדיין המופלג מוהר"ר ישראל יעקב הלוי (קצ"ז) היה מיוצאי חלציו ומצבתו הביע את ערכו ותקרא אמריה לאמר :

פ"ג

גברא רבא ויקירא ומהימן
 ודוד משכיל אל דל זכור היד
 לדוד את כל ענותו ריבא
 ובר ריבא מוהר"ר דוד
 במוהר"ר שמשון נכד של הגאון
 בעל המחבר טורי זהב נפטר
 ביום ד' ריח ניסן תק"ז לפ"ק
ת"נ'צ'ב'ה.

פ.א.

המרום הראש הנגיד מוהר"ר שמעון במוהר"ר שמעון.

נגיד תורני ושונה הלכות מחשוכי העדה פרנס וגבאי בהח"ק כמה שנים יחד עם הנגיד והקצין מוהר"ר שמואל ר' יעקב'ס. ועם הרב הנגיד מוהר"ר מרדכי היילפרין ז"ל בפנקס הראשון מצאתי כמה פעמים „פרנסת חודשי של המרום הראש הנגיד מ"ו שמעון במוהר"ר שמעון תמוז תצ"ואו".

מי היו בניו לא מצאתי ומצבתו ידענו כי היה איש תורני מפורסם בשם טוב.

וזאת חקוק על מצבתו :

פה נממן איש המפורסם
 שם משמעון אשר בהלכה
 מצוינים היה הרבני הנגיד
 המופלג מוהר"ר שמעון במוהר"ר
 שמעון כבתה נרו ויצאה נשמתו
 נפטר בשם טוב ונקבר ביום ימים
 להודש אייר תק"ט לפ"ק ת"נ'צ'ב'ה.

פ.ב.

התורני קדוש יאמר לו מוהר"ר אליעזר במוהר"ר משה.

לא ידעתי ממנו זולת מצבתו אשר מצאתיה בין מצבות גדולי חשובי העיר
מן השבחים אשר תוארו אותו על מצבתו ניכר כי אדם גדול וקדוש היה קבע
עתים לתורה פור נתן לאביונים ולא מצאתי אותו נזכר בהפנקסים ואם לא אשנה
יוכל היות כי הוא אביו של האלוף התורני מוהר"ר יעקב כמו"ה אליעזר נכד הרב
הג"ם יקותיאל אב"ד דק"ק לאדמער עיין הלאה (פי' ק"א) .

ומצבתו תביע את שכחו לאמר :

פה נטמן

איש נבחר כצמר צחר
ערב ושחר בתורה בחר
אמת קנה ושחר פנה
אל תפלת הערער קדוש יאמר
לו התורני מו"ה אליעזר במוהר"ר
משה נפטר יום ה' ר"ה אלול
תק"י לפ"ק באהשמש בצהרים
תנצ"ב'ה .

פ.ג.

הרבני מו"ה אברהם דוב בהרב מוהר"ר שמואל שמעלקי.
היא בנו של הרב הצדיק מוהר"ר שמואל שמעלקי (ע"א) וזולת מצבתו לא
ידעתי ממנו . וזאת חקיק על מצבתו :

פ"ג

ראש חודש חשון תקי"א איש
אברך בשנים עוסק בתורה
ובגמילות חסדים כל ימיו
הרבני מו"ה אברהם
דוב בהרב מו"ה שמואל
שמעלקי זל"ה
תנצ"ב'ה .

פד.

הרב הנגיד חכם הכולל רופא מומחה מפורסם
 מוהר"ר מנחם מענדיל סג"ל מלבוב.

א. אחד מגדולי חשובי עירנו בזמני חכם כולל ירא אלהים שר ומפסר פרנס וגובר נאמן בשתי החברות מנהיג הקהלה כמה שנים. פרנס את הח"ק יחד עם הרב הנגיד מוהר"ר מרדכי בהג"מ יואל ז"ל היילפרין ועם הנגיד מוהר"ר שמואל ר' יעקב'ס ועם בני הקצין ר' יוזפא. תמך בכספו את הח"ק ועשה טובות להקהלה. בפנקס הראשון כתוב כמה פעמים, חשבון פרנסת כבוד הרב הנגיד הרופא מומחה מוהר"ר מנחם מענדיל הלוי נר"י. וכן בפנקס שני משנת תע"ו, חשבון פרטי פרנסת האלוף המרום הנגיד המפסר מוהר"ר מנחם מענדיל נר"י הרופא מומחה לרבים. וכן מצאתי שם, חשבון פרנסת האלוף המרום המפסר הנגיד הקצין החכם הכולל כבוד מוהר"ר מנחם מענדיל הלוי נר"י הרופא מומחה דפה ק"ק אוסטריה יצ"ו חידש תמוז ת"ע"וין לפ"ק. בביתו התאכסנו גדולי הדור שבאו לעירנו כאשר מצאתי בחשבון שתי החברות הרבה פעמים ששלחו דבש להרב הרופא מומחה לכבוד האורחים שהתארחו בביתו. בפנקס שני (ד' כ"ו) כתוב ב"פ דבש להרב הרופא מומחה שנתארח אצלו הרב ר' חיים מלבוב (הוא הרב הגאון הגדול מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט ז"ל שבא לעירנו כמה פעמים לחתנו הרב ר' נחמן כ"ץ כאשר כתבתי הלאה בספרי). בכל פעם כאשר אפס כסף באוצר הח"ק הלוח ר' מ"ם מכספו ככתוב על ספרי הפנקסים משתי הח"ק, בפנקס השני ד' י"ד משנת ת"פ מצאתי, עד כסליו ת"פ ועד בכלל חשבנו עב הרופא מומחה מוהר"ר מענדיל הנ"ל ומגיע לו מהחבורה סך שני סאות וארבעה ועשרים זהובים. . . בעירנו קוראין אותי חתן המהרש"א ומאשר ידענו כי לא קרבו זה אל זה אחרים כי אשתו היתה נכדת המהרש"א ז"ל והוא בעצמו היה ממשפחת המהרש"א ז"ל כן קבלתי. בעת שנתחברו הג"מ דוד היילפרין ז"ל וכן הג"מ אברהם משולם זלמן ז"ל להח"ק בא הוא הראשון בחתימתו לפני כל אלופי גדולי החבורה וחתום, הק' מנחם מענדיל רופא סג"ל מלבוב" כן חותם עצמו הרבה פעמים ולפעמים חתם, הצעיר מנחם מענדיל מלבוב".

- ב. יאלה תולדותיו אשר מצאתי נקובים בשמותם על הפנקסים ;
- א) בני הרב הרופא מומחה מוהר"ר משה שמואל. עיין אחר סימן זה .
- ב) בני המרום מוה"ר נפתלי מאלופי הנבאים בהח"ק. בהקלפי שנעשה בשנת תק"ח בין אלופי אפאלאנטיין, המרום מוהר"ר נפתלי בהרב הרופא מ"ו. ועל הקלפי משנת תק"ט בא הוא בחתימתו, הק' נפתלי בהרב המנוח מוהר"ר מענדיל סג"ל ז"ל".
- ג) בתו החשובה מרת סעריל שמצאה מקום מנוחה אצל קבר המהרש"א ז"ל (עיין לעיל ס"ז).
- ד) יאלה המה חתניו, א) הרב המופלג החכם השלם מוהר"ר מרדכי (ע' הלאה סי' פ"ו).
- ב) חתנו מוהר"ר חיים נמצא כתוב בפנקס, לר' חיים חתן הרופא מומחה בבואו מפ"פ. שנת פטירתו נעלם ממני כי מצבתי מרוב ימים נשקעה עמוק בעפר והאותיות משורות אחרונות כמעט שנמחקו ולא כהיל כתבא למקרי אכן כפי

שכתבתי לעיל אשר בני חתום על הקלפי משנת תק"ט בהרב . . . ז"ל נראה שנפטר בשנת תק"ח. שמו נשאר לברכה בפי זקני עירנו התורנים אשר מזכירין את שמי ביראת הכבוד. מצבתו תהאר לנו את ערכו הגדול ותקרא אמריה לאמר :

פ"נ

הוי כי שר וגדול היום נפל
 לבירא עמיקתא הגבוה השפל
 איך לבבי יחם כי רחוק ממנו
 מנחם כל לבב דוי רב לכם
 בני לוי היה כבוד הרב הרופא
 מומחה המפורסם ירא אלהים החכם
 ושלם מויה מנחם מענדיל בהרב
 המפורסם הרופא מומחה מויה
 אליעזר (1) . . . . .

פה.

הרב הרופא מומחה הנגיד מוהר"ר משה שמואל מאצערמא.

א, הוא בנו של הרב הנגיד התורני רופא מומחה מוהר"ר מנחם מענדיל סג"ל מלבוב (עיין לפני זה) נבאי ופרנס בשתי הח"ק הרבה שנים. כפנקס הראשון כתיב כמה פעמים, "חשבון פרנסת כבוד נבאי חודש הרב המופלא הנגיד המפורסם הרופא מומחה לרבים מוהר"ר משה שמואל" והוא פור נתן מהונו לכבוד החבורה סמך ותמך אותה בכספו וטוב עשה בעמו לפדות הכתר תורה שהיה ממשיך ביד גוים ככתוב על ספר פנקס הח"ק (ד' ס"א). בעת שנולד לו בן אשר קרא אותו מנחם על שם אביו וביום שנכנס לבריתו של א"א הבניסו אביו להתחבר להח"ק וזאת כתבו אלופי הח"ק, מנחם בן סימאי טבא חרא פלפלתא חריפא הוא הילד היולד רך ונימול בעת השם יגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ובאשר ראה ראינו שאביו כבוד הרופא מומחה לרבים מוהר"ר משה שמואל נר"ו עוסק בדבר מציה רבא ומחויק בחבורה קדישא דפה וטוב עשה בעמו לפדות כתר התורה אשר היה ממושך ביד גוים זה שנים. והרב הנ"ל הכנים עצמו בעובי הקירה לפדות כתר הלו בכך מהראוי והנכון לנמול עמו כפרי מעללו והכנסנו את הילד הרך הנימול לדבק עצמו בחבורה קדישא וה' יגדלו לתורה ולחופה ולמ"ס. ולא זו בלבד אף גם זאת הוסיף הרב הנ"ל לנמול ידו והוסיף על הנ"ל ללומדי תורה מימי קדם . . . יום ב' כ"ו מנחם תקכ"ה לפ"ק.

(1) בספר, אנשי שם" להרב החכם ה"ר שלמה באבער סימן ע"ג מביא, הרופא ה"ר אליעזר ברי יוחנן ברוך מיונה אחיו של ה"ר שמחה דאקטור ועל מצבתו כתוב אשר צדקת פורונו גודע בישראל . . . היה החכם הגדול בתורה וביראת ה' תרופא מומחה לרבים מויה אליעזר במויה יוחנן ברוך מיונה . . . נפטר בשנת תל"ב ואולי הוא ר' אליעזר אביו של הרב הרופא מומחה דגן.

ב. בשנת תקכ"ד נתנו אלופי הח"ק צד הראשון עיניהם בו ובחרו איתו להיות גזבר נאמן בהח"ק במקום הרב המופלא הג"מ צבי הירש בהנאון המפורסם מוהר"ר אברהם משולם זלמן אב"ד דפה (עיין הלאה סי' קכ"ח) וזאת מצאתי כתיב על פנקס הח"ק דף ס"א "יען ראינו שכבוד אלופי הכוררים דהאי שתא לא הזדקקו להתמנות נאמן בכבוד החבורה יצ"ו כפי האמור בתקנות... (ממושמש) מחמת שלא היה כבוד הנאמן משנה העבר ה"ה הרבני המופלא מוהר"ר צבי הירש בהרב הנאון אב"ד נ"י... ולא נתלבן חשבוננו... גלל זה הניח מקום לגדור לנו כבוד אלופי הנבאים ומנויים להתמנות ולבחור נאמן לפי ראות עינינו כי לא סגי בלא"ה מחמת שקפצה ידי אלופי הנבאים לפזר מעותיהם לכל הצמרכות צדקה וקצבות כחק ומשפט. ולהיות שכבוד הרב המופלא הנגיד המפורסם מוהר"ר משה שמואל מאצעראטא נרבה לבו ורוצה לפזר ולקדם מעותיו לכל הצמרכות החבורה יצ"ו, בכך הסכמנו יחד והננו ניתנים ידינו וזרועותינו לכבוד הרב הרופא מוסחה הנ"ל ונתמנה מפנינו כבוד אלופי המינויים להיות גזבר נאמן בכבוד הח"ק יצ"ו שע"י יהיו כל היצאה ומוכאי הח' יצ"ו ובלעדו לא ירום איש את ידו לנגוע באפס קצהו כמעות הח' יצ"ו וכל יפוי כח שהיה להנאמן העבר ה"ה המנוח הנגיד המפורסם מוהר"ר יוסף יוזפא ז"ל יהיה ג"כ לכבוד הרב הרופא מוסחה הנ"ל. וכל הנבאים שהיו בשנים העברו אחרי מות הנאמן הראשון המנוח ה"ה מוהר"ר יוסף יוזפא ז"ל מחויבים לברר חשבונם מחדשים לפני כבוד הרב הנאמן דהאינדא וכל מעות הח' יצ"ו המפורזים ומפורזים בידי אחרים הכל יובא לת"י כבוד הרב הנאמן דהאינדא וכן בלי הקודש השייכים להח' יצ"ו... היום יום שהוכפל בכי טוב א' דר"ח טבת תק"כדלית לפ"ק.

וכל משך הזמן שהיה נאמן בהח"ק חתם עצמו, משה שמואל במוהר"ר מנחם מאצעראטא רופא מוסחה נאמן דח"ק דנ"ה יצ"ו ולפעמים, הקמן משה שמואל... נ. בפנקס ח"ק צד השני (ד' קכ"ג) מצאתי שנתחבר להח"ק צד השני ונדב להח"ק לוח של כסף טהור ונכתב על הפנקס, ב"ה בלע המות לנצח מוחה ה' דמעה מעל כל פנים כי ה' דבר וכן יהי במהרה. אני אנא הקמן משה שמואל במוהר"ר הרופא מ"מ מנחם מענדיל מאצעראטא ראה ראיתי ההנהגות כשרות וישרות כדת וכדין משה וישראל שנוהגים אחינו ישראל אלופים בעל גומלי חסדים בני גומלי חסדים של החבורה הק' הוו בכך בקשתי לפני הכבוד האלופים בעל גומלי חסדים... (ממושמש) לקבל אותי להיות ככלל המציה ולהצטרף אותי בקדושה הוו וכך עשו כפי מנהג ישר של ישראל קבלו אותי לאיות ביניהם בכלל הברכה וקדושה בסכר פנים יפות ככל דבר ונהגה עמהם ועל זה באתי לדור טובה מול מיכה נדבה מול נדבה לוח של כסף טהור בחברה ק' כפי כבוד החברה הק' הוו וכפי ככירי לא יאוחר לשלם הנדר הוו בשנה הוו א"ה. על זה באנו כולם כא' לכתוב ולחתום לטובה בח"י היום יו' ב' בשבת י"ג מרחשון שנת תקכ"ב לפ"ק. בהתמנות שנעשה בשנת תקכ"ט בראש אלופי הנבאים, הרב המפורסם הרופא מוסחה מ' משה שמואל במוהר"ר מנחם חודש תשרי והוא בא בחתימתו על הקלפי, משה שמואל במוהר"ר מנחם רופא מוסחה. ועל הקלפי שנעשה בשנת תקל"א בא בחתימתו, משה שמואל במוהר"ר מנחם מאצעראטא רופא מוסחה ומאו והלאה לא מצאתי אותו בין הנבאים ולא את חתימתו ומהנראה כי נפטר בזמן ההוא.

את מצבתו לא מצאתי וכן מבניו לא מצאתי מאומה .

פו.

הרב המופלג החכם השלם מוהר"ר מרדכי חתן הרופא מומחה.

הוא בנו של המנוח הנגיד המפורסם מוה"ר אליעזר ליפמאן וחתנו של הרב הרופא מומחה מוהר"ר מנחם מענדיל סג"ל והרב ר' מרדכי היה מופלג גדול בתורה חכם ושלם פרנס ונבאי חודש בהח"ק כמה שנים ומשנת ת"ץ והלאה נמצא הרבה פעמים, חשבון נבאי חודשו של הרבני המופלא מוהר"ר מרדכי חתן הרופא מימחה" והוא פרנס את החבורה יחד עם הרב מוהר"ר מרדכי היילפרין ועם הנגיד והקצין מוהר"ר שמואל ר' יעקב'ס ועם חותנו הרב הרופא. חתימתו נמצאה הרבה פעמים חתם אחר הרב ר' מרדכי היילפרין, "הצעיר מרדכי בה"ה הנגיד המפורסם מוהר"ר אליעזר ליפמאן ולה"ה". ולפעמים חתם, "הק' מרדכי בהמנוח המפורסם מוהר"ר אליעזר ליפמאן ולה"ה" בשו"ת, נודע ביהודא" מה"ק חלק או"ח תשובה ל"ו בתשובתי שהשיב להגאון מוהר"ר וואלף אלעסקר (הוא בעל המחבר חידושי רו"ה) מבראד כותב, ובהראותי את הדברים לפני הרב המופלג החכם השלם מוהר"ר מרדכי חתן הרופא מימחה דק"ק אוסטריה והשיב על דברי . . .". פיק חוי מאן נברא רבא קמסהיר עליה שהגאון המצלח ונודע ביהודא קורא אותו בשם, הרב המופלג החכם השלם". בפנקס הראשון ד' מ"ו כתוב, "כבוד הרבני המופלא מוהר"ר מרדכי בהמנוח הנגיד המפירסם מ' אליעזר ליפמאן ז"ל נגש לפנינו שלחן המהור כבוד הח"ק בהצעת דברי חן שרוצה לחנך את בנו הבחור החשוב כמ"ר אליעזר ליפמאן במצוה . . . יום ה' א' דר"ח טבת ת"ק לפ"ק". משנת תק"ה והלאה לא מצאתי אותו בין הנכאים ולא את חתימתו וכן את מצבתו לא מצאתי פה ויוכל היות כי העתיק את מושבו לעיר בראדי ושם ההראה עם הגאון מוהר"ר מפראנ ז"ל .

פז.

איש גבור חיל מוהר"ר אברהם צבי עלקשיר.

אחד מחריפי קרתא מופלג ומפלפול גדול בתורה, שמו נכבד בפי זקני עירנו התורנים. מהתואר, סיני ועוקר הרים" שתארו אותו או שהיתה עירנו מלאה חכמים לומדים מופלגים אריות בתורה והחכמים יושבי יעב"ץ הרביצו תורה בקליוז הגדולה נוכל להכיר את ערך גדולתו בתורה. שם משפחתו שפירא כן היתם עצמו בנו (עיין אחר זה) האותיות משורות האחרונות מן המצבה נמחקו ולא ידעתי שנת מותו ומצבתו העומרת אצל מצבת הרופא מימחה מוהר"ר מ"ס סג"ל.

תקרא אמריה לאמר :

פ"ג

איש גבור חיל בתורה

בספרי וספרא ותוספתא

סיני ועוקר הרים לא מש

מתוך אוהל של תורה
 הרבני המופלג מויה
 אברהם צבי במהור"ר
 בן ציון נקרא בפי כול
 ר' הירש עלקשיר . . .

. . . . .

פ.ח.

המרום התורני המופלא מוהר"ר יוסף עלקשיר.

הוא בנו של הרבני המופלג מוהר"ר אברהם צבי עלקשיר הג"ל גם הוא היה מופלג גדול בתורה יקר ונכבד בעירנו נבאי ופרנס בהח"ק הרבה שנים בשנת תצ"ח נתחבר להח"ק ככתוב בפנקס הח"ק (ר' יג'י) כבוד התורני המופלא מוהר"ר יוסף בהרבני ה"ה מוהר"ר אברהם צבי שפירא נישא לפני שלחן רמהור כבוד הח"ק נחש"א בהצעת דברי חן וחסד על לשינו שחיבבה לו מצוה זו להיות במחברת קודש . . . ונתננו מקום לדבריו וקרבונו אותו בקריכה של חבת הקודש . . . היום יום ה' ז'ך מרחשון ת"צחית" ועל החתום באו הנגיד ר' שמואל ר' יעקב'ס והרב הנגיד ר' מרדכי היילפרין. משנת תק"ב והלאה מצאתי אותו בין אלופי הנבאים ובהקלפי שנעשה בשנת תק"ב כתוב, במקום כולם המרום מוהר"ר יוסף ברה"ה עלקשיר". חתימתו מצאתי רבית פעמים בהפנקס. חתם, יוסף בל"א מ"ז כמוהר"ר צבי הירש וצ"ל שפירא. מבניו מצאתי את בנו המופלג מוהר"ר שמשון עלקשיר (הלאה ק') וחתנו המרום מוהר"ר יואל פייוויש כמוהר"ר יוסף אפרים (קל"ד) כאשר מצאתי בהקלפי שנעשה בשנת תק"ל בין אלופי הנבאים, המרום מוהר"ר יואל פייוויש חתן ר' יוסף עלקשיר ועיין הלאה (קל"ר). את מצבתו לא מצאתי וכפי הנראה מהפנקס מת בערך שנת תקכ"ח-ט כי על הקלפי משנת תקכ"ז מצאתי חתימתו ומן שנת תקכ"ה והלאה לא מצאתי אותו בין הנבאים ולא בא בחתימתו.

פ.ט.

התורני האלוף המרום הראש מוהר"ר יחיאל מיכל כמוהר"ר אליקים געץ.

נכבד ומרום בעדתו הולך תמים ופועל צדק נוח למקום ולכריות והוא בנו של החסיד הראש מוהר"ר אליקים געץ כמוהר"ר יחיאל מיכל עיין לעיל (סי' ניו) ור' יחיאל מיכל דנן היה פרנס ונבאי בשתי הח"ק משני הצדדים את הח"ק צד הראשון פרנס יחד עם הנגיד ר' שמואל ר' יעקבם ועם הרב הנגיד ר' מרדכי היילפרין ואת הח"ק צד השני פרנס יחד עם הרבני ר' מרדכי ר' יעקב ר' שמואלם. בפ"ר ד' מ"ז, פרנסת האלוף המרום הראש מ' יחיאל מיכל כמוהר"ר אליקים געץ חודש אדר שנת תצ"ח. בשנת תצ"ז כאשר נתחברו להח"ק צד הראשון הג"מ דוד היילפרין ז"ל והג"מ אברהם משילם ולמן ז"ל בא הוא בחתימתו יחד עם

הרופא מומחה ועם הר"ר יצחק אייזיק היילפרין וחתם, יחיאל מיכל אווערבך וכן בפ"ש ד' צ"ה, הוצאה פרנסת האלוף המרום מוהר"ר יחיאל מיכל בהמנוח המרום מוהר"ר אליקים געץ חודש ניסן תפ"ט ושם נמצאה חתימתו הרבה פעמים, יחיאל מיכל בלא"א כמוהר"ר אליקים געץ זצ"ל אווערבך. מכניו לא מצאתי כי אם את בנו מוהר"ר אליקים געץ שהיה ג"כ פרנס ונבאי בהח"ק כאשר כתבתי הלאה בספרי (קס"א). מצבתו תעיד לנו כי היה עסקן גדול במצות אוהב שלום ומקרב עניים אהוב למקום ולבריות ותקרא אמריה לאמר :

פה

מקום מנוחה

נוח למקום הי'

ונוח לבריות אוהב

שלום ומקרב עניים

ודלים ועוסק במצות

ביקור הולכים השכם

והערב לב"ה עינו בצום

נפשו הולך תמים ופועל

צדק וצדקתו עומדת לעד

היה התורני מ' יחיאל

מיכל כמוהר"ר אליקים

געץ נפטר ביום כ"ד אדר

תק"ח (1) לפ"ק תנ"צ צ"ב

צ.

הנכבד הנגיד מוהר"ר אשר בהנגיד המפורסם מו"ה שמואל ר' יעקבם.

הזכרתיו לעיל אצל אביו ר' שמואל ר' יעקב'ם כפי הנראה מת רך בשנים ואחיו הקצין ר' יוסף ז"ל כותב בצוואתו, שנותן להח"ק את השיעבוד שיש לו על המנורה הגדולה מכהכנס הגדולה על סך אלף ומאתים זהובים ועוד חמשה אדומים בעד מקום קבורתו אצל קבר אחיו המנוח מ' אשר ז"ל ולא ידעתי אם הניה אחריו בנים. ומצבתי אצל מצבת אחיו תביע אמריה :

פה

נמטן מוהר"ר

אשר בהנגיד

והמפורסם מוהר"ר
 שמואל נפטר
 ביום א' ט' אייר
 שנת תקי"ג לפ"ק
 תנצ"בה .

צא.

האלוף המרום הראש ומנהיג מוהר"ר חיים במוהר"ר משה שלום.

מנכבי העיר פרנס וגבאי בשתי הח"ק כמה שנים ועוד בשנת תפ"ט מצאתי אותו בין פרנסי הח"ק ונכתב בפנקס (ד' צ"ג), הוצאות פרנסת האלוף המרום כה"ר חיים בהר"ר שלום מפרנסתו של כבוד הח"ק ג"ח ש"א מחודש אדר תפ"ט. בפנקס צד השני (ד' ע"ח) בהתמנות מן הקלפי שנת תק"ה כתוב, חלקנו כבוד נאמני החבורה יצ"ו יהיו כבוד הרבני המופלא מוהר"ר אהרן זעליג במוהר"פ (הוא הרב בעל „עולת אהרן" עיין הלאה) והמרום המנהיג מוהר"ר חיים במוהר"ר משה שלום". ושם ד' פ"ו: מצאתי כתוב, האלוף מוהר"ר חיים בהאלוף הראש הר"ר שלום יצ"ו האריך בהצעת דברים התפלל על בנו בן יחידו החביב לו ונתן דעתו לזכותו לדבר מצוה להתחבר לדבק טיב למחברת קודש כבוד החבורה קדישא ג"ח ש"א הנקרא בשמו יצחק ג"י ואמרנו וענינו כדי להאי נברא להיות לו נשואת פנים לדבר מצוה זו והקרבתו אותי בקריבה של חיבה אשר ביצחק יקרא לו זרע וחברנו אותו לכבוד הח"ק יצ"ו . . . יום ג' הנכפל בכי טיב ב' דח"ה סיכות ת"צ לפ"ק". ואכזי הר"ר משה שלום גם הוא מחשובי נכברי העיר גבאי ופרנס בהח"ק חתימתו מצאתי בפנקס שני (ד' פ'). על תקנה חדשה שהתקינו הח"ק בשנת תפ"ט בא הוא בראש החותמים, משה שלום בלא"א בהר"ר שמואל זצ"ל" אך את מצבתו לא מצאתי ולא ידעתי שנת פמירתו . את מצבת מוהר"ר חיים במוהר"ר משה שלום מצאתי אצל מצבת הרב הרופא מימחה מוהר"ר מנחם מענדיל סג"ל .

וזאת חקיק עליה:

פה

נט מן

האלוף הראש

המנהיג מוהר"ר

חיים במוהר"ר

משה שלום ונפטר

ביום ד' י"ב ימים

בחודש תשרי

שנת תקי"ד לפ"ק

תנצ"בה .

צב.

המרום הראש המופלג מוהר"ר שלום שכנא הלוי הורוויץ.

טיקירי קרתא מחשוכי העדה מופלג גדול בתורה ונדוע בשערים המצויינים בהלכה פרנס ומנהיג ונאמן בהח"ק במשך כמה שנים פרנס את הח"ק יחד עם הרב הריפא מוסחה והרב ר' יצחק היילפרין ונמצא בפנקס הרבה פעמים חשבון פרנסת המרום הראש ומנהיג מוהר"ר שלום שכנא הלוי בפנקס הח"ק משנת תצ"ו כתוב לאמר, להיות שעלה במוסכם כל החבורה קדישא והתמנה כבוד המרום הנגיד מוהר"ר יוסף יופא להיות נאמן בהחבורה יצ"ו בכן העמדנו את המרום הראש מוהר"ר שלום שכנא הלוי להיות במקומו לכל . . . באם שלא יהי כבוד הנגיד בביתו אזי הוא במקומו לכל איפני התמנות". חתימתו נמצאה כמה פעמים, שלום שכנא הלוי הורוויץ". מבניו מצאתי שהיו תורנים מופלגים פרנסים ומנהיגים בהח"ק ואלה המה. א) בנו הרב המופלג מוהר"ר שמעון הלוי הורוויץ. הלאה בספרי תמצאנו, ב) האלוף התורני מוהר"ר ישראל שהיה פרנס ונבאי חידש בהח"ק, ומצאתי בפ"ש (ד' ע"ה), הא לך חשבון פרנסת האלוף התורני מוהר"ר ישראל במוהר"ר שלום שכנא הלוי". חתימתו מצאתי, ישראל במוהר"ר שלום שכנא הלוי" ויותר לא ידעתי ממנו. מצבת מו"ה שלום שכנא העומדת לא רחוק מקבר המהרש"א ז' ל. תספר לנו את שבתו והיא אמריה תאמר :

פה

מקום מנוח

נוח למקום ונוח

לכריות אוהב שלום

שמו שלום נודע

בשערים המצויינים

בהלכה אשרי שלו

ככה מו"ר שלום

שכנא בהרב מרדכי

הלוי הורוויץ

נפטר ביום ו' כ"ב

כסליו שנת תקמ"ו

לפ"ק תנ"צ'ב"ה.

צג.

האלוף התורני הרבני המופלא ומופלג מוהר"ר

אהרן זעליג בהנגיד מוהר"ר יואל פיוויש.

א. אחד מחריפי ומופלגי תורה בעירנו בזמן הגאונים ר' יצחק אייזיק הכהן

והג"ם דוד היילפרין ז"ל. איש ירא אלהים מופלג גדול בתורה ובסודות שמנו חכ"ל והוא בנו של הנגיד התורני מוהר"ר יואל פייוויש (מ"ט) ומחותנו של הרב המאוה"ג המופלג מוהר"ר דוד גינצבורג אב"ד ור"ם באליק (1). והרב ר' אהרן זעליג היה פרנס ונאמן בהח"ק צד שני כמה שנים ככתוב על ספר פנקס השני. וברף ע"ח בעת הקלפי משנת תק"ו כתוב „חלקנו כבוד נאמני החבורה יצ"ו והי' כבוד הרבני המופלג מוהר"ר אהרן זעליג במוהר"ר י"פ . . .”

ב. הרבני המופלג מוהר"ר אהרן זעליג חיבר שלשה ספרים. שנים הדפים בחייו והשלישי לא ידעתי אם נדפס.

א) ספר „עלת אהרן“. ויען כי הס' „עולת אהרן“ יקר המציאות הוא מאוד. ואנכי ראיתי בבית אוצר הספרים בווארשא. אמרתי לתועלת הקראים ולמען דעת ערך המחבר להעתיק את שער הספר וקיצור מלשון הנאונים שהסכמי על הספר ואלה הדברים כתיבים על השער :

ספר „עולת אהרן“.

ראה כזה חידוש אשר לא היה לעולמים. דברים שונים מפי זקן חדש כזה יאמרו חכמים. אשר אינן וחיבר חד משרי הפרתמים. אשר נחה ממנו דעת חכמים. תהלתו הבל נאמים. ה"ה האלוף התורני הרבני המופלא והמופלג בתורה אי"א כ"ש מוהר"ר [אהרן] זעליג בהנגיד המנוח מוהר"ר יואל פייבש ולה"ה מאסטרה עיר מלאה חכמים. על אדות הש"ס ודברים מסוימים. בפילפול וסברא הבין בחיכומים. נגמר ביום שהוכפל בו כי טוב לסדר ולפרט וי'ג'ש אי"ל'יו י'הו"ד'א ידבר נ"א ע'ב'ד'ך' (תפ"ט) נדפס פה אפי באך תצ"ג.

הסכמת הרב הגאון הגדול החכם המופלג ומופלא מוהר"ר יהודא ליב נר"י אב"ד ור"ם דק"ק סלוצק.

מכירו הייתי לשעבר את הרבני המופלא מוהר"ר אהרן זעליג בהנגיד המנוח מוהר"ר יואל פייבש בהיותי מחנתי בק"ק אוסטרא בקלוזי יע"א ועכשיו ביותר... היום יום ו' ז' ניסן תצ"א הצעיר יהודא ליב באמ"ז הרב מוהר"ר אשר עניול זלה"ה החונה פה ק"ק סלוצק יע"א.

הסכמת הרב המאוה"ג המופלג ומופלא מוהר"ר דוד גינצבורג נר"י אב"ד ור"ם דק"ק אליק. „אל עבר פני האירו איזה קונטרסים מחיבר הספר אשר חיבר מותני הרבני המופלג ומופלא כבוד שמו מוהר"ר אהרן זעליג במוהר"ר פייבש מק"ק אוסטרה . . . כ"ד המרבר לכבוד התורה ולכבוד האיש קדוש גברא רבא הנ"ל. היום יום ה' ער"ח אב תצ"א נאכ דוד בהגאון מוהר"ר שאול גינצבורג זצ"ל החונה בק"ק אליק יצ"ו.

הסכמת הרב המאוה"ג המופלג המופלא מהיר"ר ישראל נר"י אב"ד דק"ק מעזריטש גדול. . . וחתם הצעיר באלפי ישראל אווערבאך החונה בק"ק מעזריטש גדול. הסכמת הרב המופלא ומופלג מוהר"ר אייויק כ"ץ ר"ם בקלוזי בק"ק אוסטרה בהגאון מוהר"ר בצלאל ז"ל.

והקריב אהרן את ספר התודות אשר לו שחיבר בערו על עין ישראל הוא ניהו הרבני המופלג כבוד מוהר"ר אהרן זעליג מקהלתינו ק"ק אוסטרה אשר

(1) על דבר הג"ם דוד גינצבורג עיין בספר „תולדות משפחת גינצבורג“ דף 29.

הראה לפני מנילה עפה כתובה פנים ואחור פירש נחמד על העין יעקב וראיתי שכל הדברים הנאמרים שם המה מתוקים לחיך לכן נתתי מעשי אצבעותי להתפאר להספר הזה להרפיו כ"ד המדבר לכבוד אכסנאי של תירה הנושא עול עבודת הקודש בבהמ"ד הבנוי לתלפיות בק"ק איסמרא היום יום י"א סיון. הק' יצחק אייזיק חונה בק"ק אוסטררהא בקלויז" שנת כי מציון תצא תורה לפ"ק. — (ב) ספר, משחת אהרן. מפני שגם ספר הזה יקר המציאות הנני להעתיק את שער הספר ודברים מקוטעים מן הסכמות הגאונים.

ספר משחת אהרן.

„חידושי הלכות על כל מסכת הש"ס שחיבר ה"ה הרבני המופלג ומופלא בתורה ובמדות שמנו חז"ל כש"ק מיהר"ר אהרן זעליג בהמניח הנגיד מוהר"ר יואל פייזש וזה"ה מק"ק איסמרא בעל המחבר ספר „איהל אהרן" על משניות מכל הש"ס וספר „עילת אהרן" על הגדת הש"ס . . . וכוודאי בחיבור זה יגילו הדבקים וישמחי התלמידים כראותן דברים אלו נכוחים למבין. ביני זאת שובחי אלה אתם יהא להסיר המכשולות ומעקשוונות אשר יוקשו בהן התלמידים בנפ"ת וסיני' וביה הסתייע שמעתתא ויגדיל תורה ויאדיר ובזכות זה ישלח לנו גואלנו לקבץ העדר ב"ב אס"ז" נדפס פה ק"ק פרנקפורט דאדר לסדר ולפרט זאת ח'ל'ק'ת התורה לפ"ק (תק"ו).

ומעבר לשער נדפסו הסכמות הגאונים . א) הגאון הגדול בעל כנסת יחזקאל בא בהסכמתו כיום ו' ב' מרחשון תצ"ה . ב) הגאון החסיד מיהר"ר דוד היילפרין כותב „קילוי של אהרן כפעמון ורמון מלא וגדוש דרכי והילוכו בקדושה גם שבתו וקומו ותחל הוח' לפעמו. משיוטט ימא רבא וירד תהומים עסק בשמעתא אליבא דהלכתא כחכמים הקודמים. מימיו לא מש מתוך אוהל של תורה ה"ה הרבני המופלג ימופלא בתורה ובמדות שמנו חז"ל כש"ק מוהר"ר אהרן זעליג בהמנוח הנגיד מיהר"ר יואל פייזש וז"ל אשר כבר יצא מבעו בעולם ע"י ספרו שחיבר כבר ובעת מצא ידו די חכמה במשנה ובגמרא ירד לעומקא של הלכה הליכות עולם לו בכל מסכת מהש"ס ורוצה להביא לבית הדפוס חידושו אמרתי כדאי הוא לפרוץ גדרו אשר מעולם מנעתי א"ע ליתן הסכמות אך ביודעי ומכירי קאמינא והנני נתן הסכמה להביא לדפוס ספרו על נפ"ת והיו למראה עיני כמה דפין וראוי הוא להביאם לדפוס הב"ד המדבר לכבוד אכסנאי של תורה יום א' ב' רחנוכה הק"ג לפ"ק הק' דוד בלא"א מ"ז הרב המאיר הגדול מ' ישראל ז"ל היילפרין החונה פ"ק איסמרא והגליל יצ"ו.

ג) הסכמת הג"מ יעקב הלוי איש הורוויץ. והיא כותב „ראיתי מלבי מרום מעלים במעלות ומדות את התורני הרבני המופלא מיהר"ר אהרן זעליג נר"ו נתנו ויהן שיחוקו בספר מילי מעליותא שחיבר . גם אנכי קריתי ושנתי בספריו על משנה ותלמוד כנגדו בראש אמירה נעימה דברים נכוחים למבין והתורה נדרשת ספרט על הכלל יאף כי היתה נחבא אל הכלים עד כעת לביא על החתים כאלה ולא דבוותי אך אלצני לצאת חוץ לגדרי ואין מסרבין לרב גיברי דבוותיה יום ד' כ"ג ניסן תק"ו לפ"ק. הק' יעקב הלוי איש הורוויץ הפ"ק גלוינא רבתי . ד) הסכמת הג"מ גרשון ראש ב"ד דפ"פ דאדר. ה) הסכמת הרב המאוה"ג

אב"ד ור"מ דק"ק ברלין ידפס על ספר אוהל אהרן .
 ג. עוד חיבר ספר „אוהל אהרן“ על משניות ששה סדרי ולא ידעתי אם נדפס .
 ג. מכניו או חתניו לא מצאתי אך זאת ידעתי כי היה מחותנו של הרב
 המאוה"ג הג"מ דוד נינצבורג אב"ד דק"ק אליק כאשר כתבתי לעיל . מצבתו זה
 כמה עשרת שנים שנפלה ורגבים כפי עליה ולא ידע איש את מקום קברו . תיתי
 לי כי אנכי לרגלי עבודתי להציב יד ושם לגדולי עירנו הפשתי הפרתי ומצאתיה
 הקימותי אותה מערימת עפרה שלימה וגם האותיות לא נתקלקלו ירוץ הקורא בהן .
 וזאת אשר קראתי מעל מצבתו :

פה

נשמן איש

צדיק תמים הגה
 בתורת ה' יומם ולי'ל'
 מורה צדק לרבים
 וריבץ תורה בישראל
 ורבים שתו לימא מילי
 מעלייתא משמו שמוז -
 -כה לרבים בהיבוריו
 ספר משחת אהרן
 וספר עולת אהרן ה"ה
 הרבני המופלג מהור
 אהרן זעליג במוהר"ד
 יואל פייוויש נפט' טוב
 מבת תקט"ז לפ' תנצ"בה.

צד.

הרב הגדול המופלג הנגיד מוהר"ר מרדכי היילפרין.

רב מופלג ונגיד מפורסם בדורו וכה לשני שלחנות והוא בנו של הגאון
 הגדול המפורסם בדורו רבי רבי יואל היילפרין זצ"ל אב"ד דפה והגליל
 (ס' כ"ב) והרב ר' מרדכי היה ראש ומנהיג נבאי ופרנס בשתי הח"ק משך כמה
 שנים ובהתמנות שנעשה בכל שנה נמצא כתוב בפנקס במשך כמה שנים בראש
 אלופי הנבאים „הרב הנגיד מוהר"ר מרדכי בהגאון מוהר"ר יואל“ . כפ' הראשון
 משנת תצ"ו , חשבון פרנסת כבוד הרב הנגיד מוהר"ר מרדכי בהגאון מוהר"ר יואל .
 בפ"ש (ד' ר"א) חשבון פרנסת שכט הע"ט של המרום הרב המופלג ה"ה מוהר"ר

מרדכי בהרב המנוח הגאון מוהר"ר יואל זצ"ל. ושם כתוב (ששלח בחדשו רכש) „להרבנית אמי חורגתי“, „לאחותי הרבנית אלמנת המניח הרב ה"ה מוהר"ר בצלאל הכהן זצ"ל ובדף מ"ג „חשבון פרמי פרנסת מבת ת"פ „פרנסת כבוד הרב המופלג המפורסם מוהר"ר מרדכי בהרב הגאון המנוח מוהר"ר יואל זצ"ל וכן מצאתי שפרנס את שתי החבורות ותמך בכספו והשתדל למוכת הקהלות במשך כמה שנים. ולא עלה בידי לברר אם היה הרב ר' מרדכי בתחלה מרם שנתישב בעירו אב"ד באחת מן הערים אכן מפני שכתוב על מצבתו „הרב הגדול מ"ו" אחשוב שהיה בתחלה רב אב"ד בעיר לויצק במקום אביו הגאון (עיין לעיל) ולכן גם בנו הגאון מוהר"ר יעקב אהרן היה אב"ד בעיר לויצק במקומו כאשר מצאתי כתיב על מצבת בנו הג"מ יוסף יואל היילפרין אבד"ק סטעפאן (עיין הוספה לס' צ"ד) ואח"כ סלק עצמו מהרבנות כי עשיר גדול היה. חתימתו נמצאה רבות פעמים בהפנקס חתם „הק' מרדכי בהגאון מ"ו מוהר"ר יואל זצ"ל היילפרין“ ולעת זקנתו כאשר כבדה ידו חתם לפעמים „הק' מרדכי באב"ד היילפרין“.

ב. ואלה המה בניו אשר מצאתי נקיבים בשמותם על שתי הפנקסים מהח"ק. א) בנו הרב ר' יצחק אייזיק היילפרין תולדתו כתבתי בספרי (קמ"ו).

ב) בנו הרב הגאון מוהר"ר יעקב אהרן שהיה אב"ד בסטעפאן ולויצק כאשר מצאתי בפ"ש בחשבון פרנסת הרב ר' מרדכי היילפרין כתוב „ב' טעפ דבש על ברית בני הרב דק"ק סטעפאן“ ושם בד' נ"ב בעת פרנסת האלוף התורני מוהר"ר מרדכי בר' יעקב כתוב „להרב ר' מרדכי שהיה אצלו הרב ר' אהרן בנו“ וכן נמצא כתוב הרבה פעמים ששלחו דבש להרב ר' מרדכי בהיות אצלו בנו הרב סטעפאן (ועיין בהוספה שם). ג) בנו הרבני המופלא הנגיד מוהר"ר נחמן פרנס ונבאי חודש בהח"ק. על הקלפי משנת ת"ק (ואח"כ במשך כמה שנים) מצאתי בין אלופי הגבאים, המרוסם הרבני מ' נחמן בהרב ה"ה מוהר"ר מרדכי ורשות למחול לאחיו ה"ה מוהר"ר אייזיק. בפנקס ראשון (ד' י"ג) מצאתי כתוב, כבוד הרבני המופלא מוהר"ר נחמן בהרב הנגיד המפורסם מוהר"ר מרדכי נר"י נגש לפני שלחן המהור כבוד הח"ק נ"ח יצ"ו בהצעת דברי חן וחסד על לשינו שמאר חשקה נפשו לחנך את בנו הילד שעשועים כמר משה אפרים פישל. . . . יום ה' א' דר"ח מבת ת"ק לפ"ק ועל החתום „הק' מרדכי בהגאון מ"ו מוהר"ר יואל זצ"ל היילפרין“. חתימתו מצאתי כתיבה בהפ' חתם על הקלפי משנת תפ"ט, נחמן בהרב מוהר"ר מרדכי יצ"ו היילפרין ויותר לא ידעתי ממנו ואת מצבתו לא מצאתי.

ד) בפ' (ד' למ"ד) מצאתי „הנה ראינו גודל הפצרות והתאמצות כבוד הרבני המופלא מוהר"ר אליעזר ליפמאן בהרב הנגיד מ' מרדכי נר"י שמה מאד חשקה נפשו להיות בחיבור הנאה דכבוד הח"ק נ"ח ש"א . . . ב' ח"ה סוכות תק"א“ ועל החתום „הק' מרדכי באב"ד היילפרין“ ואהשוב אשר גם הוא בנו של הרב ר"מ היילפרין אם כי לא נוכר כאן שם המשפחה היילפרין. אבל לקבוע מסמורת בהשערתי זאת לא אוכל. הרב ר' מרדכי האריך ימים ושנים ונפטר בשם טוב ושמו נשאר לברכה ותפארת עד היום. מצבתו העומדת אצל מצבת אביו הגאון ז"ל תביע לנו במלים קצרים את חין ערכו הגדול לאמר :

פֿ'נ איש

צלוּחית המן טהור ונאמן
 הרב מישרים בכל עת וזמן
 הרב הגדול מו' מרדכי
 בהגאון מוה יואל
 אב"ד ור"מ דפ"ק
 ממשפחת היילפרין
 נפטר יום ה' כ"ג כסליו
 תקמ"ז לפ"ק תנ"צ'ב'ה .

צה.

הרב הגדול החסיד מוהר"ר בן ציון.

לא ידעתי מי הוא הרב הגדול והחסיד הזה ? וכן מי הוא אביו הרב מו"ה יהושע זולת מצבתו אשר הצלתי מבין שיני הומן אחר אשר סרף שורות האחרונות ממנה ולכן לא ידעתי שנת פטירתו אבן מן השורות אשר נשארו לפליטה נוכל להכיר את גדולתו של האיש הזה אשר זכה וזיכה את הרבים אבל במה זיכה את הרבים אם בצדקתו או בתורתו ערפל התולתי .
 וזאת קראתי מעל מצבתו :

פ"נ

הרב הגדול החסיד
 אשר זכה וזיכה את
 הרבים מו"ה בן ציון
 בהרב מו"ה יהושע זול"ה
 נפטר . . . . .

. . . . .

צו.

המרומם מוהר"ר ראובן במוהר"ר נתן.

איש חשוב אחד מאלופי הגבאים מהח"ק. על ההתמנות מהקלפי משנת תק"ז כתיב „במקום הגבאי דמצכות המרוטם מ' ראובן במוהר"ר נתן" וכן על הקלפי משנת תקמ"ז בין אלופי אפלאנטין „האלוף מ' ראובן במוהר"ר נתן" חתימתו מצאתי בהפנקס „ראובן במוהר"ר נתן זצ"ל" ויותר לא ידעתי ממנו . מהכתיב על מצבתו ניכר כי אדם נכבד היה :

פה

מקום מנוחה
 נוח למקום היה
 ונוח ה' לבריות
 אוהב שלום ומקרב
 עניים ודלים הזה
 מוהר"ר ראובן
 במוהר"ר נתן נפטר
 כ"א ימים בחודש
 אלול שנת תקמ"ז
 לפ"ק ת"נצ"ב.

צ"ז.

האלוף התורני מוהר"ר משה יוסף במוהר"ר משולם זלמן.

השערתי נאמנה כי הוא אביו של הרב החרוף ומופלג מוהר"ר משולם זלמן ז"ל הנקרא ר' זלמן מעזירטשער (ק"ח) אשר קרא את שמו על שם אביו והוא גם אביו של הרב המופלג מוהר"ר אריה לייב מעזירטשער (קל"ז) מאושר חלקו שם בעולם החיים אם זכה לשני בנים מופלגים כאלה.
 וזאת חקוק על מצבתו:

פ"נ

איש תם
 וישר הישיש
 האלוף המרום
 התורני מהור"ר
 משה יוסף במוהר"ר
 משולם זלמן נפטר
 ביום ח' בחודש
 טבת שנת תקמ"ז.

צ"ח.

התורני המופלג הראש מוהר"ר נפתלי הירץ במוהר"ר יואל פייוויש.

מנכבדי וחשובי העדה תורני ורבני ראש ומנהיג ינבאי בח"ק כמה שנים בפנקס שני (ד' י"ז) כתוב השבון הוצאה חודש ניסן ת"פ פרנסת המרום הראש סיהר"ר נפתלי הירץ במוהר"ר פייוויש וכן מצאתי אותו נבאי חודש אח"כ במשך

כמה שנים. בהתמנות שנעשה בשנת תצ"ט כתוב לאמר, חלקנו כניד לכבוד המרום הרבני המנהיג מ' נפתלי הירץ במ"ו יואל פיוויש לצרף איתו תמיד במושב החבורה יצ"ו לכל דבר גדול וקטן כאחד מן המנויים". ופרנס את הח"ק יחד עם הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס ועם בנו הנניד הקצין והוא בנו של התורני הראש ומנהיג מוהר"ר יואל פיוויש במוהר"ר נפתלי הירץ (ס"ט) ואחיו של הרב בעל „עולת אהרן“, ומשחת אהרן". חתימתו רבות פעמים, נפתלי הירץ במוהר"ר י"פ וצלה"ה". בד' פ"ו כתוב האלוף המרום התורני הראש מוהר"ר נפתלי הירץ בהמנוח מוהר"ר יואל פיוויש התפלל לנכח לחבר לדבר מציה בנו הילד החביב כמר צבי הירש . . . ושאר בניו המה מגדולי עירנו כאשר אזכיר את באי"א בזמני. מצבתו העומדת אצל מצבת אחיו הרב בעל „עולת אהרן“ תגיד לנו את ערכו ותענה אמריה לאמר:

פה

נממן הישיש

זה קנה חכמה

ה'ה התורני והרבני

המופלא והראש

ומנהיג הנניד

ומפורסם מוהר"ר

נפתלי הערץ

בהנניד מוהר"ר

יואל פיוויש ז"צ

נפטר בערב ש"ק

כ"ה ימים בהודש

ניסן תקי"ז לפ"ק

הניציבה.

צמ.

הרב הדיין המופלא המצויין מוהר"ר גרשון בהרב ר' ראובן מלכו.

אחד מחריפי דיני עירנו בזמנו מופלא בתורה ובחסידות פרנס ונבאי בהח"ק כמה שנים פרנס את הח"ק יחד עם הנניד ר' שמואל ר' יעקב'ס ועם הרב הנניד מוהר"ר כרדכי היילפרין ז"ל. עיר מולדתו היא העיר הגדולה לכו. שם נולד לאביו הרב הדיין ר' ראובן מלכו נזכר בספר „אנשי שם“ להחכם החוקר הגדול מהר"ש באבער הי"ו (סימן תק"א) והרב ר' גרשון נשא אשה בת אחר מנכברי עירנו ונתקבל פה לדיין. בפ"ר מצאתי אותו בין אלופי הנבאים במשך כמה שנים חתימתו נמצאה הרכה פעמים, „הצעיר גרשון בהרב מוהר"ר ראובן

זצ"ל מלכו"ב ופעמים חתם, הצעיר גרשון מלכו"ב (1). מבניו מצאתי (א) את הרבני התורני מוהר"ר שמחה חיבר אותי אביו להח"ק בשנת ת"ק ככתוב על ספר הפנקס (ר' ט"ו), כבוד המרום הרבני מוהר"ר גרשון בהרב מוהר"ר ראובן הציע דברי חן בפנינו שלחן המהור כבוד הח"ק ג"ח של אמת שמה מאד חשקה נפשו לזכות את בנו הבחור החשוב כמר שמחה שיחי' לחנכו במצות עסקי החבורה יצ"ו להיות במחברת הקודש . . . . "ואח"כ מצאתי את ה"ר שמחה בין אלופי גבאים דח"ק בהקלפי משנת תקכ"ה בראש אלופי הגבאים דמצבות, התורני מוהר"ר שמחה בהרב מ' גרשון ז"ל ועל התקנה שנעשה בשנת תקמ"ב מצאתי את חתימתו, הק' שמחה בהרבני הסנוח מ"ו גרשון".

(ב) הוא התורני המופלג מוהר"ר ראובן הלאה בספרי תמצאני. שנת פטירתו של הרב ר' גרשון לא יכולתי לדעת בפרוטרום כי על מצבתי נשארו רק האותיות "ת"ק" משנת פטירתו והשאר נמחק. אכן מן הפנקס נראה שנפטר בין שנת תק"י לשנת תק"כ. מצבתי העומדת אצל מצבת הרב בעל עולת אהרן תעיד לנו על גדולתו בתורה ובחסידות והיא תביע אמריה לאמר:

פ"ג

רוח העולה
 הוא בישיבה
 למעלה וגודע
 אשר הוא אדם שיוכל
 לדין דין אמת
 לאמתו המצויין
 בהלכה הלכות עו--
 --לם לו . . . הרב
 הדיין המופלג בתורה
 ובחסידות מ' גרשון
 בהר"ר מ' ראובן נפטר
 יום . . . אדר שני שנת
 תק . . . . .

ק.

צורבא מרבנן מו"ה שמשון במוהר"ר יוסף עלקשיר.

הוא בנו של התורני המופלא מוה"ר יוסף עלקשיר הנזכר לעיל (פ"ח)

(1) בין הרבנים יושבי יעבץ בהקלויו הגדולה שהסכימו על ספר, מפלגי ראובן בשנת תקי"ד בא הוא בחתימתו בראש, הצעיר גרשון בהרב מו"ה ראובן ז"ל (הרב הג"מ דובער גראס שיחי' במכתבו אליו).

משבחו של איש אברך כמוהו ניכר כי גדול בתורה וביראת חטא היה וכמעט שנים הרבה מקנתי מיפלג גדול בש"ס ופוסקים. והניח אחריו שם טוב לתפארת ותהלה ויותר לא ידעתי ממנו ולא מצאתי אותו נזכר באחד מן הפנקסים. מצבתי העומדת אצל מצבת הר"ן מוהר"ר גרשון הנ"ל תספר לנו את שבחו לאמר :

פ"ג

האי צורבא מרב—
 —נן אב בהכמה הי
 ורן בשנים הרבני
 המופלג בתורה
 וביראת חטא נוח
 למקים נוח לבריות
 ואחרי אשר בש"ס
 ופוסקים כריסו מלא
 ישנו מעולה הניח
 אחריו לשם ותהלה
 מהיו שמשון במו"ה
 יוסף עלקשיר נפטר
 וי אדר תקי"ז לפ"ק ת"נ"צ.

קא.

האלוף המרום התורני ר"מ מוהר"ר יעקב במוהר"ר אליעזר.

חד מגדולי אלופי ראשי הקהלה התעסק בצרכי ציבור והנהיג את העם בדרך הישר והוא חומר מגזע היחס נכד הרב הגאון מוהר"ר יקותיאל אב"ד דק"ק לאדמער (1) שהיה נכד הגאון הגדול המפורסם בדור סוהר"ר מאיר ז"ק אב"ד דק"ק לבוב ז"ל. כפ"ש ד' ל"א מצאתי כתוב רשימה משכירת השאפע מר"ח אדר תפ"א ער משך שני שנים רצופים ורבע שנה שהוא מאדר תפ"א עד ... תפ"ג ולא עד בכלל להאלופים המיומם הראש מוהר"ר יעקב במוהר"ר אליעזר ... והיה אחד מאלופי

(1) את הרב הגאון מוהר"ר יקותיאל מצאתי בין גאוני מדינת פולין המאורות הגדולים הרבנים דריא ארצות שחיו בהתועדות קודש יערסלאב יום ד' כ"ה אלול תפ"ז ושם הסכימו על ספר "כיס חיים" שני שחיבר הרב ... מוהר"ר חיים סגל הורוויץ ותתם, נאם הצעיר יקותיאל בלא"א הרב הגדול מ"ה יהודע אהרן ולה"ה חונת בק"ק לאדמער" וכפי הנראה היה תולה אביד בק"ק חעלם כי בהסכמתו שנתן על ספר, דברי שמואל" בין רבינו ד"א פולין בהתועדות כפיניטסיה חתם, יקותיאל בהרב ... אהרן ז"ל חוב"ק חעלם" (קה"ס אות ד' 2279) וכן בא בהסכמתו על ספר, אדרת אליהו בין רבני פולין ביריד גראמניץ בנובלין תליה ותתם, הצעיר יקותיאל-בה"ר ... וישיע אהרן סהעלמא תליה וכעת בלאדמער" (קה"ס אות א' 238).

גבאי חודש בהח"ק חתימתו נמצאה רבות פעמים בפנקס הראשון חתם עצמי אחר הדופא מימחה לפני הראש רש"ש הרוויץ, יעקב בלא"א כמהור"ר לאור וצלה"ה על דבר אביו מוהר"ר אליעזר שערתי לעיל (פ"ב) אם לא שנית כי הוא התירני קדוש יאמר לו מוהר"ר אליעזר כמהור"ר משה אך מדוע לא מיחס אותי שם להגאון מוהר"ר יקותיאל מלאדמער? מצבתי העומדת בין מצבות גדולי העיר תספר לנו את שבחו והיא אמריה תאמר :

פ"ג

יום ב' ט"ז אלול תקי"ט האלוף
 המרום התורני הראש הנניד
 אשר כל ימיו התעסק בצורכי
 ציבור והנהיג את העם
 בדרך הישר הזה מו"ה יעקב
 במו"ה אליעזר נכד הרב
 הגאון מו"ה יקותיאל אב"ד דק"ק
 לאדמער נכד הרב הגאון
 מו"ה מאיר ז"ק אב"ד דק"ק
 לבוב . . . . .

קב.

התורני הראש ומנהיג מוהר"ר יעקב בהרב המאוהג מוהר"ר אבאלוי.

איש חשוב ונכבד תורני ורבני פרנס ומנהיג בהח"ק כמה שנים. בהפ' מח"ק נמצא כמה פעמים, חשבון פרנסת הגבאי חודש דחבורה קדישא ה"ה המרום התירני המנהיג מוהר"ר יעקב בהרב ר"א שנת תצ"ח פרנס את הח"ק יחד עם הרב ר' מרדכי היילפרין ושאר גדולי הח"ק חתימתו נמצאה רבות פעמים בהפנקס, יעקב בהרב מוהר"ר אברהם וצ"ל ואביו הרב הגאון מוהר"ר אברהם אבא היה רב אב"ד בק"ק פולנאה ונמצא כתוב בפ"ש ששלחו דבש להרב מפאלני ר' אבלי. מצבתי העומדת אצל מצבת הדיין המופלג מוהר"ר אברהם מתתיהו תספר לנו את שבחו ואת מקור מחצבתי מורע קודש וכה תאמר :

פה

נטמן נטע
 נאמן גזע ישישים
 בנן של קדושים
 אראלים ותרשישים

ה'זה כבוד הרבני
 הראש ומנהיג מ'
 יעקב בהרב המא"ג
 מ' אברהם אבלי זצ"ל
 נפטר כ"ו תשרי
 תק"כ לפ"ק.

ק.ג.

הדיין וראב"ד הרב המופלג מוהר"ר אברהם מתתיהו במוהר"ר משה .
 עיר מולדתו היא עיר פינסק ונתקבל תחלה בעירנו לדיין ואח"כ עלה
 למעלת ראב"ד מופלג גדול חריף ושנון והיה אחר מראשי אלופי הנבאים בהח"ק
 בשנת תק"ג בין אלופי הנבאים, התירני הרבני מוהר"ר מתת' במוהר"ר משה'
 בשנת תק"ו „הרב מ' מתת' ועל הקלפי משנת תקי"ח בראש אלופי הנבאים
 ,הרב מוהר"א מתת' והוא חתם בראש על הקלפי ,הק' אברהם מתת' מפינסק"
 על תיקון גדול שנעשה בהח"ק בשנת תק"ה בהסכמת הרב הנאון הגדיל
 מוהרר"א משולם זלמן אב"ד שבא לאשר את התקנה כחתימתו . בא הוא ניב
 בחתימתו וחתם „הק' אברהם מתת' מפינסק" וכן נמצאה חתימתו הרבה פעמים
 בהפנקס . מכניו לא מצאתי אך את בני דיין מופלג ומצויין מוהר"ר יהודא ליב
 אשר זכור ואזכרנו עוד (רנ"ב) . — כעת מצאתי בפ' שני ד' ק"כ : שנתחבר להח"ק
 וכן כתוב שם , מה מאד כלתה וגם נכספה לקרב אל המחברת הקודש ה'זה חבורה
 ג"ח של אמת ה'זה הרבני מ' מתת' במ' משה יהנה אנחנו מבררים (הבוררים)
 ראינו שמן הראוי לקרבו לאיש כוונתנו וכן הננו ניתנים ידינו וזרועינו תאמץ להיות
 בחיבור נאה כזה ושירותו לפי החמד אנשי נבאים . . . ולראי' מהימנא בתבני
 וחתמנו היום יום ב' כ"ח ניסן ת"ק לפ"ק" . מצבתו מצאתי בין מצבות הגדולים
 מעירנו והיא תניד לנו את שבחו לאמר :

פ.ז

רוח העולה היא בישיבה למעלה
 מה שהי' כבר נודע אשר הוא
 אדם שיכול לדין דין אמת
 לאמתו הרב הגדול המופלג
 באין דומה משתיקתא לו סמא
 מו"ה אברהם מתת' בהרבני
 מו"ה משה שהי' ראב"ד
 בקהלתנו נפטר עש"ק ט"ז
 לחודש כסליו תקי"ט לפ"ק .

קד.

הרב הגביר הקצין המפורסם בדורו פרנס דמדינת
וואלין מוהר"ר יוסף יוזפא ר' שמואל ר' יעקבס.

א. הוא בנו של הרב הנגיד המפורסם מוהר"ר ר' שמואל ר' יעקבליש (ע"ה) והנגיד ר' יוזפא היה מפורסם בדורו בשם ר' יוזפא אוסטרר (עיין לעיל סימן ס"ד הערה א') נודע בשערים לאיש איהב צדקות איהב מישרים איהב תורה ומחויק ביד לימדיה צדקת פורנו בישורון דור לדור יספרו וימלאו פיהם תהלתו אין קץ לצדקתו ואין תכלית להמובות אשר פעל ועשה בחייו מלכד אשר הניח מעובונו הין רב לקרן קיימת על הלוואת הקהלות לרווחים שבעה למאה והרווחים יהי' להספקת הלוואים בניה מדרשו ועל שאר הצטרכות העיר ככתוב על צוואתו אשר ציה לבניי (עיין בהוספת שם העתקתי את כל הצוואה) וכדאי היא האיש מורס מעם הנול מרבכה הזה להרימהו על הנס להציב לו יד ושם על ספר דברי ימי עירנו וזכרון לדור אחרון ואני לרגלי מלאבתי אספרה אך מעט מזער מחין יקרת ערך גדולתו אשר קבלתי מפי אנשים מגידי אמת ואשר אספתי מן הפנקסים ימן ספרים המספרים מקצת שבחי.

ב. הקצין ר' יוזפא אם כי עשיר היותר גדול בכל מדינת וואלין היה בזמנו. והיה מרוד במסחריו ועסקיו אשר פרצו מאד ועד לייפציג וברעסלע הגיעו והוא בעצמו נסע בכל פעם ללייפציג ולברעסלע לרגלי מסחרו (ונמצא כתוב כמה פעמים על פנקס הח"ק ששלחו דבש להראש הקצין ר' יוזפא בבואו מן ברעסלע או מן לייפציג) בכל זאת הקדיש מבחר עתותיו לטובת בני עמו ככלל (לפריון שבויים ולאסירים פקח קוח) ולתקנת בני עירו בפרט. התערב בכל עניני העיר. ובכל צרכי הקהלה לקח חלק בראש. הוא היה פרנס ונכאי בהח"ק כמה שנים. בפ"ר כתוב, חשבון הוצאות הפרנס הנגיד הקצין מוהר"ר יוזפא בהנגיד מוהר"ר שמואל בחודש אדר שני ת"פ לפ"ק. כמה פעמים מצאתי בפנקס שלוה מכספו כמה מאות זהובים לצרכי הח"ק ולצרכי הקהלה. בשנת תצ"ו נבחר להיות נזכר נאמן בהח"ק ונכתב בספר הפנקס (ד' ואו), עפ"י התקנות הנעשות כעת כבוד אלופי בעלי תקנות החתימים לעיל ומצאנו כתוב בין התקנות הישירות הנעשות להיות נאמן בכבוד החבורה יצ"ו שעל פיו יצאו ויבואו כל הוצאות והכנסות הח"ק יצ"ו ככך התחברנו יחד כמושב שלחן מלא ומהיר יצ"ו ונתנו עינינו ובחרנו בכבוד המרום הנגיד הקצין מוהר"ר יוסף יוזפא בה"ר הנגיד המפורסם מוהר"ר שמואל להיות הוא נאמן בהחבורה יצ"ו שבלערו לא ירום איש להוציא ולהכניס. . . היום יום ב' כ"ד תשרי תצ"ואו לפ"ק. ומאו עד יום פטירתו לא נוטל כבודו זה ממנו ובכל שנה בעת עשיית הקלפי נכתב על הפנקס, חלקנו כבוד לכבוד המרום הנגיד והקצין אביר הרועים מוהר"ר יוסף יוזפא כבודו במקומו עומד להיות נאמן בכבוד החבורה קדישא יצ"ו שבלערו לא יהי' שום דבר גדול וקמן וכל מוצאי ומבואי החבורה יהי' על פיו ובכל ימי משך שירותו בתור נזכר נאמן בהח"ק לזה מכספו לכל הצטרכות הח"ק ובכל שנה בעת עשיית הקלפי נכתב על הפנקס, עפ"י חשבון צדק עם כבוד הנגיד המפורסם הקצין מוהר"ר יוסף יוזפא נאמן בחבורה קדישא ג"ח של אמת. . ומגיע להנגיד הנ"ל סך שני מאות השעה ותשעים

זהו". "כהיום הזה נתלבן החשבון עם כבוד הנגיד הרבני הקצין המפורסם מוהר"ר יוסף יואפא נר"י ומניע להנגיד הנאמן הנ"ל עד ר"ח מרחשין תק"צוין סך מאה ושנים ושמונים זהו". וכן מצאתי בכל שנה נכתב בפ' הח"ק שמניע לי להנגיד. . . . כך וכך. . . על כל דבר שנעשה ונכתב בפנקס חתם הוא בראש "הק' יוסף יואפא בהנגיד מוהר"ר שמואל יצ"ו או "זלה"ה". בערך שנת תק"ח נתעלה להיות פרנס דמדינת וואלין ומאו חתם עצמו "נאם יוסף יואפא בהנגיד מוהר"ר שמואל יצ"ו פרנס דמדינת וואלין יצ"ו" בשנת תק"ט הושענא רבה בעת עשיית הקלפי נכתב בפנקס, כבוד הרב הנגיד המפורסם מוהר"ר יוסף יואפא נר"י פרנס דמדינת וואלין יצ"ו ככירו במקומו עומד להיות גובר נאמן בכבוד החכורה קדישא יצ"ו. . .".

ג. התייר הגדול ר' יואפא (כן קורא אותו נכדו הרב הג"מ אהרן שמואל בהקרמה לספר "קורא מראש") היה מן הזני תמכין דאורייתא הקדיש בנין חומה מדור התחתון לבהכנ"ס ומדור העליון לבית המדרש והבהכנ"ס נקראת עד היום על שמו (בהכנ"ס של ר' יואפא) ושם בבית מדרשו ישבו לא פחות מן עשרה במלנים והנו בתורת ה' יומם ולילה ור' יואפא הספיק להם פרנסתם ומהם יצאו רבנים דיינים מופלגים מגידים מפורסמים אשר אחד מהם היה הרב הצדיק איש אלהים קדוש מוהר"ר יצחק מדרהאביטש וצוק"ל שהיה גם ס"מ בעירנו בבהכנ"ס של ר' יואפא ואח"כ בשאר קהלות ור' יואפא זכה לבנים ובני בנים וחתנים רבנים מופלגים ועשירים נכבדים וזכה לשני שלחנות תורה וגדולה בא בקישרים והתחתן עם רבנים גאונים גדולים גדולי הדור מפאר היחש והמעלה .

ד. ואלה תולדות יוסף בניו וחתניו רבנים וגבירים מפורסמים ובנותיו הגבירות והצענויות .

א) בנו הרב החסיד התורני מוהר"ר אהרן הזכרתיו לעיל (ס"א) .
 ב) התורני הנגיד מוהר"ר יעקב חתן הנאמן מוהר"ר ישראל היילפרין עיין הלאה (ק"ט) .
 ג) בנו הרב ר' חיים נזכר בהציוואה ויותר לא ידעתי ממני .
 ד) בנו הרבני מוהר"ר מאיר מראיונע גם הוא נזכר בהציוואה ולא מצאתיו בפנקס כאן .

ה) הרב מוהר"ר יצחק אייזיק שהיה כפי הנראה אב"ד בראיונע נזכר בהציוואה, בני הרב מוהר"ר יצחק אייזיק הוא יהיה נכאי ממנה על בהכ"נ ועל בהמ"ד שלי על צרכי צדקות וחוקות לומדי תורה" .

ו) התורני הנגיד מוהר"ר צבי הירש מאלופי הנבאים בח"ק בהפנקס (ד' ד') מהקלפי בשנת תקס"ז, במקום כל הנבאים התורני מ' צבי בהנגיד מ' יואפא ובהקלפי משנת תק"ח, המרוסם הנגיד מוהר"ר יעקב בהרב הנגיד מ' יואפא במקומו אחיו התורני מ' הירש" וכרף ס"ו כתוב, עפ"י הצעת דבריו כבוד המרוסם הנגיד מוהר"ר צבי הירש בה"ה הרב הנגיד יקצין המפורסם אביר הרועים מוהר"ר יוסף יואפא נר"י הוצק חן בשפתיו המתפלל ומבקש בעד בנו הינוק כמ"ד דוב בעריש שיחי' שחשקה נפשו לחנכו במצות להיות במחברת הקודש לעמוד לשרת בקודש בעסק מצוה החכורה קדישא יצ"ו היום יום שהיבפל בבי טוב כ"ה תשרי תק"יוד חתימתו נמצאה בפנקס, הק' צבי הירש בהנגיד מ' יוסף יואפא ובציוואת ר'

יופא, "לכני מ' צבי הירש הבית חימה שלי בק"ק טרמקוב" ויותר לא מצאתי ממנו.
ואלה המה חתניו רבנים מופלגים :

(א) הרב הגאון המפורסם מוהר"ר אברהם משולם זלמן אב"ד רפה אשתו
הרבנית המפורסמת מרת יומא נכדת ר' יופא שלקחה לו לבת אחר מות אביה
הרב מוהר"ר אהרן עיין לעיל (סי' ס"א).

(ב) הרב הנגיד המפורסם מוהר"ר מרדכי בנו של הרב הגאון הגדול החסיד
מוהר"ר יהודא ליב אב"ד ור"מ בהקלויז פה ואח"כ אב"ד בק"ק סלוצק ופינסק עיין
לעיל (מ"ג) ועיין הלאה בספרי. (קכ"ז) מהרב הנגיד ר' מרדכי.
ומבנותיו אשר מצאתי ולא ידעתי שם בעליהן :

(א) את בתו מרת מינדל גזכרה בהצוואה, בתי מרת מינדל תחלוק עם
האחים חלק כחלק בסחורות ומוזמנים וממלמלין וחובות.

(ב) עוד מצאתי שהיתה לו בת אחת ושמה מרת גיטל נפטרה על פני אביה
ברמי ימיה את מצבתה מצאתי אצל מצבת אחיה מוהר"ר אהרן והעתקתי אותה כאן .

(ה) בפנקס הראשון ד' נ"ו בהקלפי משנת תקכ"א כתוב „כבוד הרב הנגיד
המפורסם מוהר"ר אברהם יוסף יופא נ"י כבודו במקומו עומד לבל יוגרע כחו
באפס קצחו כפי האמור בהתמנות הקודמים . . . .” וכן מצאתי שם ד' עיין שחתם
עצמי בחודש ניסן תקכ"ב הק' אברהם יוסף יופא בר"ש ר"י (ר' שמואל ר' יעקב'ס)
זצ"ל וכן על צוואתו שכתב בשנה זו ח' סיון חתם, הק' אברהם יוסף יופא
בהנגיד מ' מ' שמואל ז"ל ואולי הוסיפו לו את שם אברהם מחמת חולי ויתר
דבריו וכל צדקותיו ומעשיו הטובים אשר פעל ועשה מרחמים על פה אנשים
זקנים מספרים תהלתו וקצור המצע מהשתרע. מצבתו עומדת אצל מצבת אחיו
מוהר"ר אשר כאשר צוה בצוואתו. שנת פטירתו נמסקה אכן ידעתי ברור כי
נפטר בשנת תקכ"ב כי בהקלפי משנת תקכ"ב הושענא רבה כתוב שנברר לנאמן
הח"ק כמו בכל שנה ואח"כ עשו עיגול בדיו סביב שמו וזה לאות כי נפטר בשנה
זו ועזב את כבודו זה לאחרים וכן מצאתי בהחשבון מחודש סיון לשנת תקכ"ב
כתוב, על החמישים והזבים מעות קבורה של הנגיד ר' יופא" וכן כתב את צוואתו
ח' ימים בחודש סיון שנת תקכ"ב. ובחודש הזה נפטר בשם טוב והלך לעלמא
דקשום, מצבתו תביע לנו את שבחו ותספר לדור את צדקתו העומדת לעד
וכה תאמר :

ציון

מכלל יופי אין בו דופי
ארוננו של יוסף עמודיו
עשה כסף לוחות העדות
ביוסף שמו יופא במהר
שרי' 1) אשר הניח ברכה
אל ביתו בית רבנן ובית
התפלה 2) צדקת פרזונו

(1) ר"ת, שמואל ר' יעקב'ס. (2) ירמזו אל הבית חומה אשר הקדיש לבית הכנסת ולבית

סך מסויים לעשות סגולה (3)
 הפירות לראות פני
 הבית בית ועד. והקרן
 קיים לעד. לעד תעמוד
 צדקתו וכבוד ע'שרו
 במותו יום ב' כ'א סיון

. . . . .
 מצנת בתו שמהה בחיו.

פה

ממונה האשה
 הנעימה. הרכה
 והענוגה הצנועה ה—
 —חסידה. לעניים פרשה
 ידה מ' גימל בת הנגיד
 המפסר מוי יוסף
 יופא יצ'ו הנפמרה
 ביום שבת קודש . . .

. . . . .

קה.

הרב הצדיק המפורסם מוהר"ר יצחק מדראהבימש זצוק"ל.

איש אלהים קדוש מאד מפורסם בתכל תלמיד טובהק של הבעש"ט זלה"ה בספר, שבחי הבעש"ט ושאר ספרי סיפורי צדיקים יספרו נפלאות ממנו. הוא ישב פה עירנו והיה אחד מעשרה במלנים ויושבי יעב"ץ בבית מדרשו של הנגיד והקצין ר' יופא אוסטרר (עיין לפני זה) ואח"כ היה מ"מ כבהכנ"ס של ר' יופא זקני הדור שלפנינו הרבו לספר נפלאותיו. ואני אך דבר אמת אחד ששמעתי מאנשי אמת מן הצדיק הזה. אספרה לפני הקוראים למען יעמדו הדברים לדור אחרון. פעם אחת חלתה בתו של הקצין ר' יופא ויהי בלילה נברה עליה המחלה וכמעט שהגיעה עד שערי מות וישבם ר' יופא בבוקר לבית מדרשו חלק צדקה לכל היושבים בבית המדרש ובקש מהם שיתענו ויעתירו תפלתם להשם שישלח רפואה לבתו. הרבר מובן כי כל היושבים השתתפו בצרתו של מטיבם ואיש

המדרש לרבנן כאשר כתבתי. (3) שלשים אלף זהובים אשר הניח לקרן קיימת והפירות יהיו קודש להספקת הלומדים בבית מדרשו ושאר הצרכות ככתוב על צוואתו אשר העתקתי בסוף הספר.

הסדר זה. כל היום התעני שפכי צקון לחשם בתפלות נעים ומירות ישראל אך החסיד ר' יצחק לקח מעות הצדקה שנתן לו ר' יוזפא ושלה לאשתו ויצו לה שתכין למענו ארוחת הבוקר מבשר ודגים ושאר מטעמים כמו מעודת שבת. אחר התפלה הלך לביתו ויאכל ויירטיב לבו. גם שתי דבש אחר הסעודה וחזר לבית המדרש לעבודתו. יושבי יעב"ץ אשר נודע להם הרבר חרה להם מאד על זה. וגם לפני הקצין ר' יוזפא הגיע הרבר אך הוא לא הגיד לו מאומה. ויהי אח"כ נתרפאה בתו של ר' יוזפא וכאשר שבה לאיתהנה עשה ר' יוזפא משתה לפני היושבים בבית מדרשו ובראשם ישב הרה"צ ר' יצחק. בעת המשתה שאל ר' יוזפא את הצ' ר' יצחק איך מלאו לבו להתענג במאכל ובמשתה ביום אשר חביריו ענו בצום נפשם והרבו תפלה ובקשה עבור בתו שהיתה אנושה מחלתה? ויען ר' יצחק ויאמר אם אני אתענה ואתפלל כל היום לא יהיה שום חידוש ולא יעשה שום רושם בעולם העליון כי אין תימה על דבר תמיד ורגילי. אכן אם אני אכלתי באחד מימי החיל סעודה מבשר ודגים כמעודת שבת נעשה רושם גדול שם בעולם העליון זה לזה שואלים אלה לאלה ממללים אנה לקח יצחק מעות לא חודש ולא שבת היום? או נודע הרבר כי בת ר' יוזפא חולה היא ור' יוזפא חלק צדקה להיושבים לפני ה' בבית מדרשו ובזכות התורה והצדקה חננוה ופרוה מרדת שחת ... ושאר מעשיו ונפלאותיו הלא הם כתובים על ספרי סיפורי צדיקים ובנו הוא הרה"צ בוצ"ק איש אלקים קדוש כוהר"ר יחיאל מיכל ס"מ דק"ק זלאמשוב ולה"ה אשר נטע המשנה ארזים בישראל, מעירנו נלקח הרה"צ ר' יצחק לס"מ בעיר הירחוב ושם מ"ב.

קו.

הרב המאוהג החסיד מקובל אלהי מוהר"ר משה אוסטריר.

איש קדוש ומפורסם מקובל אלהי חסידא ופרישא מתישבי עירנו ואח"כ מצאנו אותו בין חכמי הקלויז דק"ק בראד ואח"כ נתקבל למניד משרים שם, והיה נקרא בשם ר' משה אוסטריר" הוא המחבר ספר „ערוגת הב"ש" פירוש על שיה"ש ע"ד קבלה וגם ע"ד דרש נקרא „פרי מגדים" נדפס בזאלקווא שנת תק"ה. ובין החכמים המאורות הגדולים הרבנים המופלגים היושבים ראשונים במיתכא רבה בהמ"ד דקלויז דק"ק בראד שבאו בחתימתם על החרם שהכריזו בכהמ"ד דקלויז דק"ק בראד בר"ח אלול תקי"ב על דבר הקמיעות הידועות בא הוא בחתימתו „הק' משה מאוסטריה היושב בקלויז דק"ק בראד" (1) והגאון הגדול המפורסם כוהר"ד אפרים זלמן מרגליות ז"ל בספרו „מעלות היוחסין" (ד' מ"ב) כ"תב. והרב החסיד מהר"מ זאלקווער ז"ל הנ"ל אשר היה מניד פ"ק (בראד) אחר מות הרב החסיד האלהי מו"ה משה אוסטריר ז"ל בעהמ"ח ס', „ערוגת הבושם". ושם (בר' נ"ג) כותב, שהרב החסיד המפורסם מו"ה מרדכי מרגליות ז"ל למד בנגלה עם הרב הגאון בעל נודע ביהודא ובנסתר עם האיש האלהי ר' משה אוסטריר ז"ל והוא בא בהסכמתו על ספר „תולדות יוסף" פירוש על חמש מגילות בדרך פרד"ס נדפס בשנת „תקל"ו ועל שער הספר כתיב ... „ע"ב הצננו פה

(1) עיין השחר שנה ששית תורת ששית עלה 341 י"ס העתיק את ההכרזה עם חתימות הגדולים אשר תתמו עליה.

הסכמה מכללות הסכמתיהן עם חתימתיהן ובתוכם גם חתימת יד הרב המאה"ג המפורסם נ"י פ"ה ע"ה חסידא קדישא ופרישא המקיבל האלקי מ"ו משה במ"י הילל הנקרא בפי כול ר' משה אוסטריד זקן ויושב, בישיבה והיה דורש טוב לעמו בבית הכנסת חומה הגדולה דקרתא קדישא בראד יע"א בעל המחבר ספר הקדוש ערוגת הבישם על שיר השירים אשר מרוב חשיבות אמירת פירושו על מאמרי הוהר שבספריו העתיק הגאון המקיבל האלהי מ"ו שלום בזואנלי בעל מקדש מלך כל דבריו בספרו, מקדש מלך וחושב שם את שמות הנאונים אשר הסכימו על ספר תולדות יוסף וכאו בחתימתם וביניהם גם חתימתו, הק' משה בהרב מ"ו הילל והמעתיק העיר שם (הוא הרב הג' המקיבל האלהי ר' משה איסטרה) וכן בא בהסכמתו על ספר, "עין חיים" ועל הספר, "פרי עין חיים" שנדפסו שניהם בקארעץ בשנת תקמ"ב ובראש ההסכמות נרשם, הסכמת הרב המאה"ג המפורסם נ"י פ"ה ע"ה חסידא קדישא ופרישא המקיבל האלהי מהור"ר משה אוסטריד נר"י זקן ויושב בישיבה ודורש טוב לעמו בבהכנ"ס הגדולה דקרתא קדישא בראד יע"א בעהמ"ח ספר הקדוש ערוגת הבישם על שיר השירים והוא חתם עצמו, משה בהרב מה"ו הילל ולה"ה מואמישטש" וכן בא בחתימתו על ספר, הלכה פסוקה להר" מירוס מראוונע, הק' משה בה"ר הלל ז"ל מואמישט" על תיקוני זוהר" עם פירוש, באר יצחק" נדפס בזאלקווא בשנת חלקת לפ"ק נמצא שם הסכמתו ונרשם בראש, הסכמת הרב... המקיבל האלהי בעהמ"ח ספר, ערוגת הבישם" על שיר השירים זקן ודורש טוב לעמו בק"ק בראד והוא חתם יום כ' כ"ב אדר שני תקל"ז, הק' משה בהרב הילל ז"ל מואמישטש" (1) על ספר, "אגודת אויב" מהרב הגאון מ' יעקב ישראל מ"מ מקרעמניץ (ה"ה ספר שפת אמת על משלי) בא בהסכמתו וחתם בשנת תקמ"ב, הק' משה בהרב הילל מואמישט מניד בכראד" (2).

קז.

הרב החסיד ר' אהרן מהאראדאק ז"ל.

אחד מתלמידי הרב הגאון מלאדי וללה"ה נולד בעיר אוסטרהא (ממשפחת הרב ייב"י ז"ל) וזכה להכיר את רבינו הקדוש הבעש"ט נ"ע בהיותו בן 17 שנים בי פעם אחת בא הבעש"ט לאוסטרהא ויצאו כל אנשי העיר לקראתו וגם הוא היה בתוכם ואח"כ העתיק את מושבו לעיר האראדאק והיה תלמיד מיבהק של הרב מלאדי (ספר בית רבי צד 162).

קח.

הרב המופלג בתורה ובחסידות מוהר"ר חיים אלעסקר.

מנדולי מופלגי עיר אוסטרהא והגאון הגדול בעל נודע ביהודא בספר צליח למס' פסחים ד' ה' כותב, ודבר זה נשאלתי בתחלת ביאי לק"ק יאמפאלא מאת כבוד ידידי הרב המופלג בתורה ובחסידות מוהר"ר חיים אלעסקר מק"ק אוסטרהא, והוא העירני לזה" (3), והוא בנו של הרה"ג מוהר"ר שמואל הלוי ולה"ה מק"ק בראד

(1) קה"מ אות ד 3422. (2) קה"מ אית א' 139.

(3) הרבנים האלה הראה לי ידידי הרב המופלג בתורה מוהר"ר יחיאל מיכל מק"ק סינפ

ונכתת מחושבי עירנו.

ואחיו של הרב הגאון הגדול החסיד רבינו זאב הלוי בעהמ"ח ספר חידושי הרו"ה (ה"ר זאב הלוי) נקרא ר' וואלף אלעסקר מבראד שזכר בשו"ת נוב"י מה"ק או"ח ס' ל"ז והרב ר' חיים נתקבל מעירנו למגיד בק"ק ראוונא וחידושו ותשובותיו הובאו בספר חידושי הרו"ה לאחיו. שם מביא תשובה ארוכה בדיני חדש מאת אחיו וסיים „הדברים האלה המה יצאו מפי אהי הגדול החכם השלם מוהר"ר חיים הלוי זלה"ה הרב המגיד דק"ק ראוונע" וכן בדיני מכירת חמץ מביא שם „שאלה מאחי הגדול המפורסם כבוד מו"ה חיים הלוי נר"י הרב המגיד דק"ק ראווני" והוא חתב על השאלה „מנאי אחיך דש"ת כלב ונפש הק' חיים בטו"ה שמואל הלוי זלה"ה" והיא בא כהסכמתו על ספר הלכה פסקה שחיבר הרב ר' מירדס מראינע וחתם „הק' חיים בהר"ר שמואל ז"ל מבראד מ"מ דראוונע" .

ק.מ.

המרומם ההורני הנגיד מוהר"ר יעקב בהנגיד הקצין ר' יוזפא .

נגיד ותירני מחשובי נכבדי עירנו בנו של הקצין הפרנס דמדינת וואלין מוהר"ר יוסף יוזפא ז"ל וחתנו של הרב הגאון הגדול מוהר"ר ישראל היילפרין ז"ל אב"ד ור"מ בזוסלב זאב"ד פה (ב"ח) והנגיד ר' יעקב היה אחד מאלופי הנבאים בהוצ"ק. על הקלפי משנת תק"ח ראש אלופי הנבאים, המרומם הנגיד מ' יעקב בהרב הנגיד מוהר"ר יוזפא וכן מצאתי אורו בין אלופי הנבאים במשך כמה שנים חתימתו נמצאה הרבה פעמים וכמה פעמים מצאתי שחתם עצמו אחר אביו „הק' יעקב בהנגיד מוהרר"ו יוזפא נר"י" גם הוא היה סוחר גדול ולרגלי מסחרו נסע לפ"פ ושאר מקומות ובכואו. פדרכו שלחה לו הח"ק דבש לכבודו. בחשבון מחודש טבת שנת תצ"ג כתוב „פ"ד לר' יעקב בהנגיד ר' יוזפא שבא מפ"פ. וד' יעקב מת על פני אביו הקצין ר' יוזפא כאשר כתב בציוואתי „לנכדי ה"ה ... בנים של בני המניח מ' יעקב" . ואלה תולדות יעקב :

א. בנו הנגיד הרב דחיימים מוהר"ר ישראל עיין הלאה (קפ"א) .

ב) בני המרומם מוהר"ר אליעזר ליפמאן אחד מאלופי הנבאים בח"ק בהתמנות שנעשה בשנת תקכ"ו בין אלופי הנבאים „המרומם מו"ה ליפא בהנגיד מו"ה יעקב. כפ' (ד' מ"ח) מצאתי כתוב עפ"י הוצאת דבריו של המרומם כמוהר"ר אליעזר ליפמאן בהנגיד מוהר"ר יעקב ז"ל שהציע דבריו לפני אלופי הנבאים דח"ק יצ"ו והרבה להתפלל בעד בנו הילד שעשועים כמר יעקב דוד שי' לאורך ימים שמה מאד חשקה נפשו להיות בנו כרוך אחריו להיות אתו עמו במחברת הקידש לחנך את בני במצות ... היום יום ו' ח"י ניסן תקכ"זיין" .

ג) עוד בת אחת היתה לו לר' יעקב ושמה דבורה ככתוב על ציוואת הקצין ר' יוזפא, נכדתי הרבנית מרת דבורה בת בני מ' יעקב תמול חלק עם אחיה מ' ישראל והבחור מ' ליפמאן. מי היה בעלה הרב לא ידעתי. יעוד היו לו בנים אך לא ידעתי אבנם. סמצבתו נמחק האות השלישי משנת פטירתו ולא נשארו רק האותיות ת"ק. . . . ויען כי ידענו שמת על פני אביו ומצאתי אותו חתום בהפנקס אחר שנת תק"י הדבר נעלה מעל כל ספק שחסר את מ' או את יו"ד" באמצע ושנת מותו היתה או שנת „תקמ"ז או „תקי"ו". מצבתי עומדת בשורה אחת עם מצבת אביו והיא תענה אמריה לאמר :

פה

נטמן

איש נאמן

ריחו נודף

כאפרסמון ה'ה

המרומם התורני

הנגיד מוה"ר יעקב

בהנגיד המפורסם

מוהר"ד יוסף יוזפא

ששבק לן חיין והלך

לעלמא דקשום

נפטר ר"ח מנחם

אב שנת ת"ק...ז

ק.

הרב הגדול המופלג מוהר"ר אברהם אבד"ק זוועהל.

הוא בני של התורני החסיד מוהר"ר אהרן בהקצין הנגיד ר' יוזפא (לעיל ס' ס"א) וכאשר כתבתי לעיל מת ר' אהרן על פני אביו ובנו ר' אברהם נתנדל בבית אבי זקינו הקצין ר' יוזפא אשר השיאו ולקח לו לאשה את בת הרב הגאון בעל "לקט יוסף" (1) ועיין לעיל (מ"ז) ואח"כ נתקבל הר"ר אברהם לאב"ד בק"ק זוועהל והיה אחד מגדולי הרבנים בזמנו ובראש ספר "גורל יהושע" (גדפס בזאלקווא תקי"ג) הובאו חידושי תורה על בראשית תרומה מצורע ודברים מהרב הגאון ר' אברהם אבד"ק זוועהל חתן הרב הגאון בעל לקט יוסף (2). בפנ' הח"ק משנת תצ"ח כתוב פ"ד להרב מזוועהל: "מבניו מצאתי את הראש מוהר"ר ישראל. בהקלפי שנעשה בשנת תקמ"ז נמנה בין אלופי הגבאים, הראש מוהר"ר ישראל בהרב מזוועהל" וכן מצאתי אותי הרבה פעמים ויותר מבניו לא מצאתי אך ידידי הרב הישיש החכם ר' יוסף כהן צדק במלואים לספר "תולדות משפחת גינצבורג" (צד 224 סימן י"ט) מביא כי להג"מ אברהם אבד"ק זוועהל היה בן ושמו יוסף אשר מלא את מקומו ויוסף הוליד את הרב הנביר ר' זלמן ליברס פו"ם בלבוב וחושב שם את כל שלשלת יוצאי חלציו ולא ראיתי להעתיק הנה מפני האריכות (8). והרב

(1) הרב הישיש כהן צדק במלואים לספר חו"מ גינצבורג צד 224 הערה י"ט.

(2) בספר תולדות משפחת גינצבורג צד 53 הערה א'.

(3) בספר חו"מ שם בהערה מכיאי כי הרב הנביר החכם השלם מוהר"ר שמשון סווילנא (חתן הנגיד סוה"ר אליה דיקער) הוא בנו של הרב הג"מ אברהם אב"ד דק"ק זוועהל (עיין בספר קריה נאמנה להחכם שי"ף צד 260) ועיינתי בספר ק"ג שם בהעתק מצבתו, ה"ה הרבני הראש

הנ"מ אברהם נפטר פה עירנו על פני אבי זקינו הקצין ר' יוסף כאשר כתב בצוואתו סימן מ', לנכדי הנשארים מנכדי הרב המנוח מ' אברהם ז"ל הנם שגלוי ומפורסם הממון רב שנשתקעתי עבור אביו בני המנוח מ' אהרן בעירו בחייו מחמת . . . ואף גם מה שנתי לבני נכדי מ' אברהם הנ"ל נדוניה כל צרכי וכמה פעמים להרבנית דק"ק זוועהל עכ"ז הנני ניתן לנכדי בני נכדי הרב המנוח מ' אברהם ז"ל במתנת בריא . . . מצאתי העומרת בשורה אחת עם מצבת אבי זקינו הקצין ר' יוסף והיא תביע את שבחו ותענה אמריה לאמר :

פ"ג

הי"ל בן שחר
 מרחם משחר הורם
 בחיר ה' הנבחר מן
 העדה וכך היא המדה
 אחד היה אברהם הוא
 כבוד הרב הגדול
 המופלג היה מוהר"ר
 אברהם שהי' אבד"ק
 זוועהל בן מוהר"ר
 אהרן זצ"ל נפטר
 ביום ד' ח' אייר
 בשנת תקכ"ב לפ"ק.

ק"א.

הנגיד המפורסם התורני מוהר"ר מנחם מענדיל בהרב מוהר"ר משולם.

מגדולי עירנו המפורסמים תורני מופלא אחד מאלופי הנבאים בהח"ק והוא היה חתנו של הנגיד הקצין מוהר"ר שמואל ר' יעקב'ס (עיין לעיל סי' ע"ה) ובתו היא החסידה הצדקניות מרת דינה שהיתה אשת המפורסם ר' יודיל חסיד (עיין הלאה סי' קי"ז) מי היה אביו הרב המופלג מ' משולם אם מתושבי עירנו או מילדי עיר אחרת נפלא ממני וכן לא ידעתי אם היו לו לר' מ' מענדיל עוד בנים. מצבתו העומדת יחד עם מצבות חתנו החסיד ר' יודיל ובתו החסידה מרת דינה לפני קבר המהרש"א ז"ל תעיד לנו על ערכו הגדול וכה תאמר :

המופלא מוהר"ר שמשון בהרב המאוהב מוהר"ר אברהם זלה"ה הרב דק"ק זוואהיל ולא זוועהל ואולי נהרת כפי הכרת הליטאי.

פה נטמן
 הישיש הנגיד
 המפסד המפויס
 התורני מ' מנחם
 מענדיל בהרב
 מופלג מ' משולם
 זצ"ל נפטר ביום
 י"ד אדר תקכ"ב
 לפ"ק ת'נצ'ב'ה.

קיב.

התורני המנהיג המרומם מוהר"ר חיים במוהר"ר יוסף אפרים.

נבאי ופרנס כהח"ק יחד עם אביו הראש הנגיד המפירסם מוהר"ר יוסף אפרים בהתורני המופלג מוהר"ר נפתלי הירץ (אחיו של בעל משחת אהרן) במוהר"ר יואל פייוויש. בפ"ש ד' קי"ה בין אלופי הנבאים דמצבה, המרומם מוהר"ר יוסף אפרים במוהר"ר נפתלי הירץ ומחל לבנו מ' חיים. ושם ד' קס"ה משנת ת"קויין, חלקנו כבוד לכבוד האלופים ה"ה התורני... והתורני מוהר"ר חיים במוהר"ר אפרים להיות שני רואי חשבונות דהיינו לכתוב כל מוצאי ומבואי הח"ק וכן מצאתי כמה פעמים בין אלופי הנבאים, התורני מוהר"ר חיים במוהר"ר יוסף אפרים חתימתו נמצאה בהפנקס, חיים במוהר"ר יוסף אפרים יצ"ו או נר"י והוא מת על פני אביו בחצי ימיו ככתוב על מצבתו :

פה
 נטמן איש
 נאמן רוח העולה
 למעלה היה התורני
 המרומם המנהיג
 מוהר"ר חיים במוהר
 יוסף אפרים שמת
 בחצי ימיו ושבק לן
 חיין נפטר יום ה' ח'
 מרחשון תקכ"ג
 לפ"ק ת'נצ'ב'ה.

קיג.

הרב הגאון מוהר"ר נתן נטע מרגליות שפירא.

גאון וחריף גדול דיין ומי"צ פה בזמן הגאון מוהר"ר אברהם משולם זלמן אב"ד ושלשלת יחסי ממשפחת הגאון המקובל האלהי בעל „מגלה עמוקות" וצללה"ה. מצאתי בפ"ר (ד' ל"ח), הנה נשאני פני כבוד הרב המיפלא ומופלג מיהר"ר נתן נטע במוה"ר אליעזר עפ"י הצעת דבריו שהציע לפנינו כבוד החבורה קדישא ג"ח ש"א יצ"ו לקרב את נכדו הילד הנולד למו"ם הנקרא אהרן בן חתנו התורני מוהר"ר שמואל יצ"ו (לפי דעתי הוא הרב המיפלא מוהר"ר שמואל בהגאון מקרעמניץ עיין הלאה סימן (קכ"ז) והג"מ נתן נטע בא בחתימתי על צוואת הקצין ר' יוסף וחתם „הק' נתן נטע מרגליות שפירא" ובני הוא אחר מאלופי הנבאים בהח"ק ועל הקלפי משנת תק"ב בא בחתימתי „הק' אביגדור בהרב מיהר"ר נתן נטע מרגליות שפירא נ"י. ויותר לא מצאתי ממנו. את חין יקרת ערכו נוכל לדעת ממצבתי המכרות את שבחו וכה תאמר :

פ"ג

האי שופרא דבלי

בעפרא רב כפרא ר' נתן

דיינא דנחית לעמקא ועשה קציר

כמו נטע שושנים כלילא

דורדא סומקא ה"ה הרב הגאון

מו"ה נתן נטע בהרב מו"ה אליעזר

מרגליות שפירא נפטר ט"ז מנחם

אב שנת תקכ"ה לפ"ק תנצי"ב'ה.

קיד.

המרומם התורני מוהר"ר יעקובקי במוהר"ר יהושע י"פ.

הוא בנו של המרומם הראש מוהר"ר יהושע י"פ שהיה אחד מאלופי הנבאים ופרנס את הח"ק הרבה שנים יחד עם הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס יצ"ס הרב הרופא מהר"מ סנ"ל ובמשך הרבה שנים מצאתי בין אלופי הנבאים, המרומם ה"ה מוהר"ר יהושע במוהר"ר י"פ. חתימתי „הק' יהושע במוהר"ר י"פ וצללה"ה" ובנו התורני מוהר"ר יעקובקי גם הוא היה אחד מנכבדי הח"ק וגם הוא פרנס את הח"ק. ובמשך כמה שנים נמצא בין אלופי הנבאים, המרומם התורני מוהר"ר יעקובקי במוהר"ר י"פ. בהקלפי משנת תק"ג כתוב בפנקס, כמקום בולם (כל אלופי ראשים) התורני מוהר"ר יעקובקי במוהר"ר יהושע ר"פ. בפ"ר ד' י"ב, הוצק חן בשפתי דעת כבוד הרבני מוהר"ר יעקובקי במוהר"ר י"פ שהציע דבריו בפנינו כבוד אלופי נבאים שמאד חשקה נפשו לחנך את בני יחוד: הילד

שעשועים כמ"ר בעריש שיחי' לקרבנו לתיך החבורה קרישא יצ"ו בכך נשאנו לו פנים היום יום ה' חיה רחג הפסח תקי"א חגיגתי נמצאה בהפנקס כתיבה מהיררה מאד, הק' יעקבקי במיהר"ר יהושע יצ"ו .
וזאת חקיק על מצבתי :

פ"ג

איש נבון

והכם המרומם

התורני הרבני

המופלג הראש

מ' יעקב יעקבקי

במוהר"ר יהושע

נפמר ביום ג' י"מ

אדר תקצ"ה לפ"ק

ת'נצ'בה .

קמו.

הרב הצדיק המפורסם מ"מ ומורה צדק מוה"ר יהודא ליב במוה"ר משה.

א. איש חסיד ועניו צדיק מפורסם מ"מ ומו"ץ בעירנו כמה שנים נילד בנאליציא והיה תלמידו של הגאון המפורסם צי"ע מוהר"ר אפרים מק"ק בראד שזוכר הרבה פעמים בספר, תולדות יעקב יוסף להגאון והצדיק מפולנאה, והרה"צ ר' יהודא ליב הניח אחריו ברכה כמה חבילות כתבי קודש ביאורים על התורה וחידושים נפלאים על הש"ס ומעט מהם הובאו בית יוסף בספר „רב ייב"י" לבנו הרה"צ מוהר"ר יעקב יוסף מ"מ ומו"ץ פה עירנו בסוף הספר. כאשר כתב נכדו הרה"צ מוהר"ר אליקים נעציל בהקדמתי לספרו של מר אביו רב ייב"י אשר הוציא לאור בסלאוויטא בשנת תקנ"ב, וזכר צדיק לברכה אשר הניח אחריו אדוני אבי זקני הרבני מוהר"ר יהודא ליב אשר היה ג"כ מגיד מישרים דק"ק אוסטרהא, חבילות כתבי קודש ביאורים על התורה נרפסו ג"כ אפס קצה בזה הספר לחברה, כי רצון אדוני אבי ז"ל היה להדפיס בעודנו בחיים ולא מסתייע מילתא, מקום הניחו לי אבותי כי במחזו כי בעוה"י אמלא משאלות לבם למוצה, ובראש כל דף נכתב, בשם אבי מורי זקני" וכו' תרוסה בותב, שמעתי מפי מו" מהיר"ר אפרים מק"ק בראד" כי הוא היה תלמידו כאשר כתבתי וקבלתי מפי דורי הרב הישיש מוהר"ר מאיר אליהו ז"ל מו"ץ דפה שקיבל מפי זקני עירני אשר הרה"צ ר' יהודא ליב כבואו לעירנו מצא בהקליו הגדולה דפה זקנים ישישים מפלגים אשר בבחורותם היו מצעירי תלמידיו המ"ו ז"ל בהישיבה שלו בהקליו דפה והם היו סן השרירים אשר שרדו בעירנו מחרב המיל והילו ושאל אתם על דרכי

ומנהגי של הט"ז ז"ל וכן שאל אותם ענין אחד מהט"ז ז"ל והם השיבו לו כאשר ראו בעיניהם אך אב"מ וא"ה בהוספות אכתוב הדברים .

ב. מכניו לא ידעתי אך את בנו הרה"צ רב ייב"י ז"ל אשר תולדות יוסף כתבתי לקמן בספרי (קע"ב) וחתנו הרב מוהר"ר מרדכי במוהר"ר אברהם לעמיל ספרא ודיינא בעירו (רכ"ה) . והנה אף כי הרב ר' יהודא ליב איש צדיק וחסיד מופלג גדול בתורה היה וזכה לשני בתרים בעייניו כתר מ"מ וכתר מו"ץ בכל זאת היה חיי צער פרנסתו מצומצמת וברוחק מאד כאשר שמעתי וכן ראיתי בפ' השני ד' קנ"ז שבא בקובלנא לפני ראשי ח"ק כי מטה ידו מאד לעת זקנתו והנני להעתיק הדברים יראו הנבונים יתבוננו ויתמהו תמוה וכן בתיב שם, באונינו שמענו קול קובלנא של ה"ה הרב הישיש המופלג מ' יורא ליב מגיד משרים דקהלתנו כי מטה ידו זעיר שם דחיקא ליה שעתא מוכא ולא ספיקא ליה בכרי חייו לעת זקנתו ואלמלא לא נכתב הדין ניתן להחזיק ידו בכדי מן קופת הקהל אך מטה יד בעלי בתים מתמוטטים מנכסיהן למעבד ליה פסיקא דציבורא ונזרקא מפי החבירה לא נצרכה אלא להעדרה מקופת החבירה יתני לו מעתה בכל חודש ארבעה זהובים ועל נבאי חודש חיובא רמי לסלק דבר חודש בחדשו ארבעה זהובים להרב המגיד וזה קבלנו עלינו בחיוב גמור באין לשנות מעתה ועד עולם השומעים שלום בריא אולם כ"ד אלופי נבאי ח"ק דפה ק' אוסטרעא מצד ראונגית הרוכסה יר"ה היום יום הושענא רבה תקב"ו לפ"ק" . . .

והנה הדברים האלה נכתבו בהישענא רבה ובכ"ה לחודש ויהודא עלה השמים יבנו הרב הצדיק מוהר"ר יעקב יוסף, הספירו ונתחמם עליו בקינתו עם מאמר הגמ' (שבת קנ"א:) מהספירו של אדם ניכר בכתוב על ספר רב ייב"י, הספר על פטירת אבי מורי הב"מ שנפטר בליל חמישי פ'. בראשית כ"ה לחודש תשרי תקב"ו. על מצבתו לא הרבו בשבחים ואולי כדי לקיים דברי הצדיק .

פ"ג

הר"ר

יהודא ליב

במוהר"ר משה

שהיה מגיד

מצרים פה ק"ק

אוסטרעא

נפטר כ"ה

תשרי תקב"ו

לפ"ק ת"נצ"ב"ה.

קמז.

הרבני הנגיד התורני הכרום מוהר"ר יצחק אייזיק היילפרין.

מיקרי קרזא מנכבדי העדה אחד מאנשי שם בעירנו והוא בנו של הרב

הגדול הנגיד מוהר"ר מרדכי היילפרין (צ"ד) בהגאון המפורסם מוהר"ר יואל היילפרין זצ"ל והנגיד ר' יצחק אייזיק היה פו"מ ונבאי חידוש בהח"ק ופרנס את הח"ק יחד עם אביו הרב ועם שאר גדולי הח"ק ובמשך כמה שנים מצאתי בין אלופי הנבאים „המרום מוהר"ר יצחק אייזיק בהרב ר"מ" או „כבוד הרבני מוהר"ר יצחק אייזיק בהרב ר"מ". חתימתו נמצאה כהצנקה „הק' יצחק אייזיק בהרב ה"ה מוהר"ר מרדכי יצ"ו היילפרין" ופעמים ח"ע „הק' יצחק אייזיק היילפרין" מתולדותיו של ר' יצחק לא ידעתי מלבד בן אחד מצאתי שהקריבו להח"ק וכתוב בפנקס „עפ"י היצעת דבריו של המרום מוהר"ר יצחק אייזיק בהרב ה"ה מוהר"ר מרדכי בהגאון נ"י הוצק חן בצפתיו וחלה פני . . . לקרב את בני הנחמד הבחור החשוב כמר זכריו וואלף שו' בכך נשאנו פניו היום יום מ' סיון ת"קיד דלית". ור' יצחק אייזיק האריך ימים ככתוב על מצבתו וכן מן חתימתו שחזם עצמו בסוף ימיו ניכר כי כבודו ידיו מחמת זקנה, ומצבתו תאמר :

פה

נשמן המ-

—רומם המיפלא

הישיש מוהר"ר

יצחק אייזיק בהרב

המנוח המפורסם

מוהר"ר מרדכי

בהגאון מוהר"ר

יואל זצ"ל נפטר

ז' כסליו שנת

תקכ"ז לפ"ק .

קיו.

הרב הגדול החסיד המפורסם מוהר"ר יעקב יהודא יודיל .

א. איש אלהים חסיד צדיק יסוד עולם ורב מופלג גדול בתורה וזכה לשם חסיד אז בהיות עירנו כלאה נאונים חכמים צדיקים מפורסמים ועד היום יזכרו איתו ישישי עירנו התורנים ביראת קידש בשם „ר' יודיל חסיד" ויען כי ידעתי בעצמי כי לא לי להעריך את ערך גדולתי של החסיד הזה ולתאר באומר מדרגת חסידותי . כי זרם הזמן ממספר יותר מן מאה ושלושים שנה שמף הרבה סיפורים והגדות נאמנות ולא ידעתי ספורות . ומה שקבלתי מפי הזקנים הוא רק אחת מני אלף מפרשת חסידותו . אמרתי להעתיק את אשר כתב עליו הג"מ אברהם משילם זלמן אביד אשר התחמם עליו בהספרו בספרו „דברי רב משילם" (דף ל"ז) ומה גבין אך אפס קצהו מרכי של החסיד הזה . וזל שם „קנה על החסיד אשר

שבק לן חיים ה"ה המפורסם בחסידות המניח מ"ו יודיל זצ"ל נפטר כעת היום יום ג' י"ג כסליו דהאי שתא תקכ"ו לפ"ק. איי נא לה אמרה העיר הזאת לא זאת הנביה השפל הכר המצנפת והרם העברה זאת אוסרת פנה ויזה פנה הדרה הוד והדר לכל חסדיו אבד חסיד מן הארץ גידר גדר ועומד בפרץ . . . כי שר וגדול נפל היום בישראל לא לדרשה קאתינא פלגים אויל כנחל על דאזל נברא דמינו הוי מסתפינא אוי נא לה אמרה העיר הזאת כי אברה כלי חמדתה המה הנבורים אשר כעולם אנשי השם יציאת צדיק מן המקום עושה רושם ויהודא עיר רד עם אל ועם קדושים ירידה זו עליה היא יהודא יעלה השמים בינו לבינו איש הביניים רובץ בין המשפתים דהוי יתיב יגרים בינו עמודי היכי דהוי מצלי זכה ונעשה אישפזיכין לשכינה . . . ועיד הארץ שם בקינתו. ומלבד שהיה חסיד גדול היה גם גאון מופלג ורבים באי אליו לדרוש ממנו דבר ה' כאשר חקוק על מצבתו „רבים שתו מימיו . . . מי הוא אביו דגאין ר' צבי הירש לא קבלתי ואשר אנכי אחזה לי כמו דבר ברור כי היא הרב הרדיין המצויין מוהר"ר צבי הירש בהנ"מ ישראל הריף (פ"ב).

ב. הרב החסיד ר' יודיל יסד בבהכנ"ס של הנגיד ר' שמואל ר' יעקב'ס (וכעת בשם בהכנ"ס של הרב ייב"י) את החבורה משניות הקיימת עד היום כאשר מצאתי כתוב בפנקס הח' משניות מבהכנ"ס הנ"ל מעשה באחד שהתריס נגד החבורה ונתאספו החברים לקנסו וכתוב שם . . . אשר לא נשמע ולא נראה כמוהו מהיום שנתיסדה החבורה ע"י איש האלהי קדוש יאמר לו הרב המנוח החסיד המפורסם מה"ו יהודא יודיל זלה"ה ועיין לעיל (קיא) כתבתי אשר החסיד ר' יודיל היה התנו של הרב התירני הנגיד מ' מנחם מענדיל בהרב המופלג מוהר"ר משולם ור' מ"ס היה חתנו של הנגיד הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס נר' יודיל אשר התפלל בטקום חותנו וחותני זקיני יסד שם את הח' משניות . ואלה המה בניו :

(א) בנו מוהר"ר צבי הירש שקרא אותו על שם אביו. והיה אחד מן אליפי הנבאים בהחבורה משניות חתימתו מצאתי שם כפ' הח משניות חתם „הק' צבי הירש בא"א הרב ה"ה המנוח מ"ו יעקב יהודא יודיל זצללה"ה והוא חיבר את בני היניק יודיל להח' משניות בשנת תקמ"ב.

(ב) בנו הרבני המופלא מוהר"ר משה אשר זכרו יבוא הלאה בספרי בשנת תקכ"ו ויהודא עלה השמים ויתאבלו עליו בעירנו אבל גדול והגאון מוהר"ר אברהם משולם ולמן אב"ד הספיד עליו מספד מר וכבוד גדול עשו לו בסיתו כי חצבו את קברו אצל קבר המהרש"א ז"ל מראשותיו מצבת אבן גדולה הציבו על קברו והיא תקרא אמריה לאמר :

פ"ג

הא לכם

זרע קודש מצבת

ומעמדו של צדיק

יסוד עולם ועמודיו. רבים

שרתו מימיו זה בחביתו זה

בכדו עד נשבר כד על
 המבוע מים היים שבק בעת
 ההוא וירד יהודא מאת אחיו
 ירידה לצורך עליה ויאמר ה'
 יהודא יעלה בישיבה של מעלה
 הגדול החסיד המפורסם מ'
 יעקב יהודא יודיל בהגאון
 מ' צבי הירש זצ"ל נפטר יום
 ג' יג כסליו תקכ"ז תניציביה.

ואצל מצבת החסיד עומדת מצבת אשתו החסידה מרת דינה.

מהחוקק על מצבתה ניכר שבחה ומפי המסורה ידענו כי חסידה וצדקנית
 גדולה צנועה במעשיה ואם רחמניה לדלים היתה אומרים אמור אשר פעם אחת
 היה רעב גדול בעולם ובעירנו הוו נפוחי כפן ועמדה היא וכצדקתה פרנסה את
 העניים ורבים הצילה ממיתת רעב הקשה מכולם והיא בת הנגיד המפסד מוהר"ר
 מנחם מענדיל בהרב המופלג מוהר"ר משולם. לעיל (ק"א).
 ואבן מצבתה הגדולה תזעק אמריה לאמר :

פ"ג

אשה

כבעלה היא היא
 צנועה במעשיה
 מעשה צדקה וילך לפני
 צדקה והי' מעשה הצדקה
 שלום מרי דינה היא אשת
 המנוח החסיד היה מ' י' יודיל
 הלכה בדרכי דרך ה' אשר
 צדיקים ילכו בו הוא חסיד
 והיא חסידה והי' לאחד
 והיא בת הנגיד מ' מ' מענדיל
 ויעמדו מהר בבואו גואל
 לגו"ר הימין אנס"ו יום א' יג
 אייר תקל"ד לפ"ק תניציביה.

ק"ח.

הרב החר"ף והשנון מופלג גדול מאד כוהר"ר משולם זלמן מעזריטשער.

א. אחד מן שלשה גאונים חריפים שהיו בדור אחד בעירנו ושמו זלמן (לעיל ע"ו) והוא בשכלו החד והשנון הכריע את כולם. כי הוא היה חריף ומפולפל עיקר הרים וסיוחן זה בזה לכו רחב ופתוח כפתחו של אולם סוגיא דשמעתא אליב"ו אולא. נולד בעיר מצער מעזריטש אשר על פרוז עירנו תחשב ונקרא בשם ר' זעלמילע מעזריטשער. בימי נעוריו למד בישיבת הגאון החסיד ר' שלמה זלמן הכהן (לעיל ע"ו) ועוד בילדותו יצא שמו לתהלה בכל העיר וכל חכמי עירנו התפלאו על שכלו החד ויבנו הרחב מאד וראו כי ברכה בו ובזמן קט לאילן רב יתעביר. ועשיר אחד מעירנו בשמעו את שמע הנער הולך וגדול לקח אותו לחתן והפריז לו נדוניא מאה אדומים ואחר החתונה החזיק אותו על שלחנו והוא ישב למד ולימד עם תלמידים הרבה ואחר מות חותנו מסר את מעותיו לאיש אחד על מהצית שכר במסחר הברזל והוא ישב כל ימיו והרכיז תורה בעירנו (עיין היספיה). בעת שלמד ר' זעלמעלי עם תלמידיו עלה שמים ירד תהומות ים התלמוד והפוסקים שם את ים התלמוד כמרקחה צלל במים אדירים והעלה פנינים יקרים. כנתינתן מסני מאירים. בכל דרשה שדרש הרב הג"מ אברהם משולם זלמן אב"ד ביומי דכלה עמד (לבקשת הרב אב"ד) החר"ף ר' משולם זלמן כל משך עת הדרשה כי עליו אמרו המושלים התורנים, כל דרשה שדרש הרב ר' משולם זלמן (האב"ד) ולא היה שם הרב משולם זלמן (החר"ף) לאו דרשה היא . . .

ב. הרב ר' משולם זלמן היה מן ראשי אלופי הנבאים בח"ק צד השני כמה שנים על הקלפי בשנת תק"ו בא בחתימתי כתיבה יפה ומהודרה, "הק' משולם זלמן בא"א מיהר"ר יוסף יצ"ו". בפ"ש (ד' קכ"ט): מצאתי אשר הח"ק מסרה אליו ש"ס דפוס פ"פ שהוא יהיה נאמן על הש"ס וכן כתב שם בכתי"י, ב"ה האמת חפצתי להודיע שכבוד אלופי החבורה ג"ח של אמת צד שלנו מסרו לידי יפה יפה ש"ס דפוס פ"פ ונמנתי מפי החבורה קדישא יצ"ו להיות נאמן על הש"ס דחבורה יצ"ו להיות עומדים בביתי ורשותי וכל מי שירצה ללות איזה גמרא יבוא וילוה רק חתיכה דאסירא ליתן שום גמרא להוציא מכיתי בלתי שיתן לידי משכן במיח נגד הגמרא שיקח איזה איש ובפירש אתמר באם שיניע לי הח"מ איזה העדר כבוד מחמת הנאמנות על הש"ס הנ"ל אזי אחזיר הש"ס לבעליו. להיות לאות אמת ולראי' מהימנא באתי על הגלוי ועל החתום היום יום הששי כ' תמוז ת"קיד"ל" "הק' משולם זלמן בא"א מיהר"ר יוסף יצ"ו". בשנת תקכ"א נתנו הח"ק עיניהם בו ונבחר לנאמן בח"ק ונכתב על הפנקס (ד' קמ"ג). פקחנו עינינו וראינו שאין מנהל לנו כבוד הח"ק יצ"ו. הסכמנו יחד שפה אחת לכולנו למנות נאמן שע"י יהיו מוצאות ומבואות כבוד הח"ק יצ"ו. שקלנו ופרינו ונתננו עינינו ובו בחרנו בחיר ה' הוא ניהו כבוד הרב המופלא ומופלג החר"ף השנון מיהר"ר משולם זלמן במיהר"ר יוסף להיות נזכר נאמן בכבוד החבורה שכל . . . שאינו רשאי שום גבאי להוציא שום הוצאה כי אם ע"י הנאמן . . . גם לצרף את כבוד הרב הנאמן לכל דבר גדול שמבלערו לא יעשה שום דבר גדול כפי הנהוג על צד השני . . .

ג. והנה ידעתי בעצמי שאין בידי שכחו להביע וערכו להודיע לכן הנני

להעתיק את הקינה אשר נשא עליו במותו הרב הג"מ אברהם משי"ם זלמן אב"ד דפה בספרו "דבריו רב משולם" ד' מ"א) וז"ל "קינה על הרב המפירסם החסיד מוהר"ר משולם זלמן זלה"ה שהיה נקרא בשם ר' זלמן מוירטשער ארימה קולי קול נהי בני ויללה. על זאת אספדה ואלילה נגלגל החיור חלילה דמינע תדמע ותרד עיני דמעה איך נפלת משמים הלל בן שחר הכמת נבל ימות אבנר אב בחכמה ונר ישראל ככה השמש כצהרים ככו ככה להולך בדרך כל הארץ והגיע לפרשת דרכים זה ת"ח ויום המיתה. הוי ארון יספרו לו כמספד על יחיד וכהמר על בכור שמן בעולם יצא לו מוניטין כי נפל היום בישראל שר וגדול שנדלו בשם גדול מרבן שמו משולם בעיבדי תני ומתני ולית ליה שיעור שעירין דרבנן רובץ תורה בישראל הרי זה בא ללמד ונמצא למד למדנה בניתיכם נהי ואשה רעותיה קינה דאול נכרא דמינ' הוי מסתפינא חבל על דאברין ולא משכחין דכוותיה הנמצא כזה אשר רוח בו דהוי ביה רוח יתירה פי שנים ברוחו רוח חכמה רוח בינה שמעו זאת כל העמים האוינו כל יושבי חלד גם בני אדם גם בני איש יחד עשיר ואביון ואיש תכנים. קרעו לכבכב ואל כנדיכם נחמי נחמו עמי יאמר אלהיכם. . . הג"מ דוד היילפרין בצוואתו אשר העתקתי (עיין הוספה) צוה ליתן "להרבני מו"ה זלמן ממעורטש מאה זהיבים" והנה שאלתי וחקרתי אם השאיר אחריו חידושי תורה אשר בלתי ספק חידש הרבה בשבלי החד והרחוב מני ים ואין מגיד לי. מבני לא ידעתי רק בן אחד תורני מופלא אשר מצאתי את מצבתו אצל מצבת אביו ושמו גרשין עיין הלאה (קב"ב). ויותר לא מצאתי. מצבת אבן גדולה הקיטו על קברו והיא תגיד לנו את חן ערכי הגדול לאמר :

פ"ג

צנצנת הבן

יהד תקועה במסום

נאמן. רוח צה שפיים

פלגים יבלי מים רבים

שתו מבורו. ימריח יפיץ

ענן אורו ומעיינותיו יפוצו

הוצה מן הקצה אל הקצ'

אינש כזה הנמצא די רוח

אלהין קדישין בי סוגיא

דשמעתא אולא אליבי

לבו פתוח כפתחו של

אולם. משולם בעובדי

מושולם הזה הרב המופל'

החרף ובקי מ' משולם זלמן

במ' יוסף נפטר יו"ד סיון

תקצ"ז לפ"ק ת"נצ"ב.ה.

ק.י.מ.

הדיין המופלג מוה"ר חיים קאפיקש.

מחריפי דיני עירנו בימי הגאון מוהר"ר משולם זלמן אב"ד. זקני עירנו התורנים הפליגו מאד בשבחו ואמרו כי הוא היה חריף ומופלג נרול בעל נפש יקרה. בפ"ש (ד' קס"ג) מצאתי ב' פ' דבש על החתונה של ר' חיים קאפיקש. במותו הספידו הג"מ אברהם משולם אב"ד דפה ככתוב בספרו „דבריו רב משולם" דף ל"ה וז"ל „אמרתי להיות חרות על לוח מה שהספדתי היום יום א' פ' בחיקותי י"א אייר דהאי שתא תקב"ז לפ"ק את המנות מו' חיים קאפיקש ששנק לן חיים ביום אתמול כי יעבור ביום שבת קידש ווי אבדה נפש יקרה" ומזה ידענו את יום ושנת פטירתו כי את מצבתו לא מצאתי.

ק.ב.

התורני חכם וסופר מוהר"ר חיים שור בהרבני המופ' מוה"ר יוסף ירחמיאל.

איש תירני חשוב ונכבד נגיד חכם וסופר אחד מאלופי הגבאים בהח"ק ופרנס את הח"ק יחד עם הרב הנגיד מוהר"ר מרדכי בהגאון מהר"ל ספינסק ועם שאר נכבדי הח"ק. על הקלפי משנת תקכ"ז בא הוא בהתיסתו „הק' חיים בלא"א מוהר"ר יוסף ירחמיאל שור ז"ל" וכן נמצאה התיסתו הרבה פעמים. בפ' ד' נ"ח כתוב „הוצק חן בשפתיו של כבוד הרבני הנגיד מוהר"ר חיים במוהר"ר יוסף ירחמיאל שהציע דבריו לפני אלופי הבוררים התפלל בער בנו הנחמד המופלא היניק וחכים כמר ירחמיאל שי' שצאד חשקה נפשו לחנך את בנו שי' הג"ל במצות... היום יום ג' ב' מרחשון תקכ"ג" ואח"כ נתמנה לנאמן בהח"ק יחד עם הרבני המופלג מוהר"ר שמואל שמעלקי כ"ץ (קפ"ט) וכן נכתב על פנקס הח"ק „פקחנו עינינו וראינו בראי' של חיבת הקידש מכשרתו שכלתי אפשרי להתנהג בחבורה קדישא בלתי נאמן החבורה שעל פיו יהי מוצאות ומיבאות וליתן חוק הקצבות הקבוע על החבורה מדי חודש בחדשו לזאת בחרנו שני אנשים ספונים וחשובים והגונים לזה ה"ה התורני מוהר"ר חיים במוהר"ר יוסף ירחמיאל שיר ז"ל וחד דעימי' הרבני מוהר"ר שמעלקי במוהר"ר צבי הכהן וקבלנו אותם על שנה זו דהיינו מן הושענא רבא תקכ"ז עד הושענא רבא תקכ"ז... מצבתו מצאתי אצל מצבת הרב המגיד מוהר"ר יהורא ליב ז"ל. והיא תענה אמריה :

פ"ג

איש חשוב

התורני חכם

וסופר מוהר"ר

חיים שור בן

התורני והרבני

המופלג מוהר"ר

יוסף ירחמיאל

נפטר בשבת
קדש יו"ד אייר
תקצ"ז לפ"ק.

קבא.

התורני המופלג חכם כולל מוהר"ר עוזר ספרא.

א. ידוע ומפורסם בעירנו המופלג גדול בתורה וחכם כולל סופר מהיר היוצק חן בשפתותיו ספרא דמתא וסיפר הח"ק שנים הרבה כתיבתו תמיה ויפה מיושרה ומהוררה מאד והיה גם מאלופי ראשי הגבאים דח"ק כמה שנים ובהתמנות עפ"י הקלפי נכתב בפנקס, התורני מ' עוזר סיפר' תתימתו נמצאה הרבה פעמים, עיזר בא"א מוהר"ר נחמן וצלה"ה ספרא: ינמצא בידי תוספות כתובה חדשה שהוסיף הגאון הדרשן הגדול מוהר"ר אשר ענוול (עיין הלאה) לאשתו בשנת תקצ"ז כתיבה על קלף בכתיבת יד ה"ר עוזר סופר כתיבה יפה מאד יתפלאו עליה כל הרואים ור' עוזר חתם עצמו עליה, נאם עזר בא"א מוהר"ר נחמן וצלה"ה ספרא דק"ק אוסטריא, לעת זקנתי כבדו עיניו וידי ונתמנה תחתיו לסיפר הח"ק התורני מוהר"ר מאיר במוהר"ר נתן כאשר מצאתי כתיב על הפנקס (דף ס"א) (כאן משישש) . . .

„שלחן מלא וטהור ה"ה התורני מוהר"ר מאיר במוהר"ר נתן לאמר שנפשו חשקה מאד לשרת במשמרת הקודש דח"ק דג"ח ולעמוד עם ימין צדקו להיות לסיפר מהיר בכל עת וזמן מוזמן בעט סופר לכתוב כל האצטרובות של הח"ק דג"ח יצ"ז והנה כבוד האלופים הגבאים בשלחן מלא פקחו עיניהם וראו שיען התורני מוהר"ר עוזר הסופר ספר רבא מקדם לעת הזו עיניו כבדו מוזקן וידיו נרפו וברכיו חלשו לעמוד על משמרתו הק' כמקדם, לזאת קבלנו וקרובנו ה"ה התורני מוהר"ר מאיר במוהר"ר נתן הנ"ל להיות במקום התורני מוהר"ר עוזר הסופר הנ"ל למלאות מקומו ולשרת החבורה ק' דג"ח יצ"ז בכל עת וככל זמן נאמן מוזמן דהיינו עד מלאת שני חייו של התורני מוהר"ר עוזר הנ"ל, השכירות במקדם ינתן להתורני מוהר"ר עוזר והתורני מוהר"ר מאיר במקומו יעמוד בימין עמו לשרת במשמרת הק' בכל האצטרובות דהחבורה ק' ואחר כלות ימיו בטוב של התורני מוהר"ר עוזר אזי מסכורתו [משכורתו] יהי שלימה להתורני מוהר"ר מאיר במוהר"ר נתן הנ"ל כפי הנהיג זאת ועוד . . . היום יום ו' ח' אדר תקב"ה לפ"ק .

ב. מבניו מצאתי את בנו ר' נחמן חכרו אביו להח"ק כמו שכתוב בפ' הח"ק(ד' כ"ד), המרוסם מוהר"ר עוזר סיפר הציע דברי קדשו לפניו שלחן הטהור כבוד החבורה קדישא ג"ח ש"א שמה מאד חשקה נפשו לזכות את בנו ילד שעשועים כמר נחמן שיחו' שיהי' גם הוא בחיבור הנאה מחברת הקודש להתעסק במצוה זו . . . יום ג' שנכפל בו כי מיב תק"א לפ"ק ושם בד' מ"ט כתיב, יען ראינו שהאברך כהר"ר נחמן במוהר"ר עוזר סיפר העומד על משמרתו תמיד לשירות החבורה קדישא ג"ח ש"א המוטל עליו ומילא שירותו כפי התקנה קדימה זה כמה שנים אחר החתונה בכן הסכמנו יחד להוציאו חירות ויהי חפשי מעתה . . . יום א' ו"ך ת"קוד ויין' ואח"כ מצאתי את ר' נחמן בין אלופי הגבאים .

יעל הקלפי משנת תקכ"א. במקום כל הנבאים דמצבות ר' נחמן ב"מ עוזר וכן היה בין אליפי הנבאים כמה שנים. אח"כ ברך ע"ג כתיב „היצק הן בשפתיו מוהר"ר עוזר סופר שהציע דבריו בפנינו כבוד אלופי הכורים דכבוד החבורה קדישא יצ"ו והתפלל בעד נכדו הילד היניק כמר יהודא ליב מוהר"ר יוסף לקרנר לשירות הח' קדישא יצ"ו. ויוהר לא מצאתי מבניו. את מצבתו הקימותי מערימת עפרה אשר נפלה ורגבי עפר כסיה כמה עשרת שנים והיא תביע לנו את שבתך וערכו הגדול וכה תאמר :

הציון הזה

תהי לציון בית

הקברות הנקבר בקבר

הלז איש ידוע ומפידס

ושמו נודע בשערים שערי

תורה ושערי חכמה ומדע

ואבדה כלי חמדה הגנוזה

והטמונה פה היקר התורני

המופלא חכם הכולל ספרא

דכולא בי' לשונו עמ סופר

מהיר היצק חן בשפתותיו

מ' עוזר ב"מ נחמן נפטר יום

ש"ק מ"ז אדר תקכ"ח לפ"ק.

קבב.

התורני המופלא מוהר"ר גרשון.

הוא בני של הרב החרוף הגדול מוהר"ר משולם זלמן מעזרמטשר ולא ידעתי ממנו זילת מצבתו אשר מצאתי עומדת אצל מצבת אביו החרוף ז"ל ומטנה ניכר כי גם הוא איש חשיב ותורני מופלא היה וזאת חקיק עליה :

פ"ג

למקום הזה

קרא אלון בפות

קראו עלי מועד לשבר

בת עמי חגרו שק על

האי שופרא דבלי הז

התורני המופלא מהו'
גרשון בהרב הגדול
מ' משולם זלמן נפטר
ו' תשרי הקב"ח.

קבג.

האלוף הראש ומנהיג מוהר"ר מאיר במוהר"ר פנחס.

איש ישר חכם וירא אלהים מנכבדי אלופי הגבאים דח"ק פרנס את הח"ק
יחד עם הרב הרופא מימחה ועם הרב ר' מרדכי היילפרין. בהקלפי משנת תפ"ח
בין אלופי אפלאנטין, האלוף המרום מוהר"ר מאיר במוהר"ר פנחס" בשנת תק"ג
בין אלופי הגבאים, המרום הראש מוהר"ר מאיר במוהר"ר פנחס" בשנת תק"ה
בראש אלופי הגבאים, האלוף המרום מוהר"ר מאיר בר"פ" ושם בא בחתימתי, מאיר
במוהר"ר פנחס וצ"ל" וכן מצאתי את חתימתי על הקנה גדולה שנעשה בהח"ק
בשנת תק"ה (פ"ש ד' פ"ב) וחתם עליה הרב הגאון מוהר"ר אברהם משולם זלמן
אב"ד וגם הוא בא שם בחתימתי, "מאיר במוהר"ר פנחס וצ"ל". מכניו אי חתניו
לא מצאתי. את השנה שמת בה לא ידעתי כי נסחק אית אחת אי שתיים מן פרט
השנה ומצבתי העומדת בין מצבית נכבדי דורו תענה אמריה לאמר :

פה

נממן איש תם
וישר וירא אלהים
הכם עדיף מנביא
וגושא ונותן בא—
—מונה ה'ה האלוף
הראש והמנהיג
מוהר"ר מאיר במ'
פנחס נפטר
מ' ימים בחודש
אייר שנת תק...
לפ"ק תנצ"ב"ה.

קכד'

האלוף המרום המנהיג מוהר"ר יצחק במוהר"ר יהודא.
איש ישר ונאמן פועל אמת בכל עת וזמן מנכבדי ח"ק צד השני פרנס את

הח"ק יחד עם הרבני המופלא מיהר"ר מרדכי ר' יעקב ר"ש (ס"ג) ועם ר' נפתלי הירץ במיהר"ר יואל פייוויש צ"ח) חתם עצמו בשנת תפ"ט אחר ר' מרדכי ר"י ר"ש כמה פעמים, "יצחק בא"א כהר ר יהודה ז"ל". בפ' השני דף פ"ד : מצאתי, הן היום הקריב האלוף המרום המנהיג כהר"ר יצחק בהר"ר יהודא סג"ל ויעתר יצחק לנוכח והתפלל על בנו לזכות בנו החביב לו הנעלה הר"ר מרדכי להתחבר איתו . . . יום ב' ו' כסלו תפ"ט ובד' פ"ו מצאתי כתיב, האלוף המרום מיהר"ר יצחק בהר"ר יהודא סג"ל נתן דעתי בויעתר יצחק לנוכח בנו הנעלה הר"ר יהודא לזכותי לדבר מציה יום הששי י"א תמוז שנת תפ"ט. ובכל זאת לא יכולתי לברר אם זה הוא ר' יצחק בר' יהודא דגן מפני שכאן מכנה אותו סג"ל והוא לא חתם עצמי "סג"ל" יכן לא נזכר על מצבתו שהיה לוי, מצבתו מצאתי בין מצבות גדולי העיר ושנת פטירתו נמסקה ומצבתו תספר לנו את שבחו לאמר :

פה

נממן צלוח—

ית המן איש

תם וישר ונאמן

הולך צדק ופועל

אמת בכל עת

וזמן המרום

האלוף המנהיג

מוהר"ר יצחק ב"ה

יהודא שנפטר

כ"א ימים בחודש

ניסן ת"ק... לפ"ק.

קבה.

האלוף התורני מוהר"ר וואלף במוהר"ר ברוך.

הפשתי בכל הפנקסים ולא מצאתי אותו ולא ידעתי ממנו שום דבר אך מצבתו מצאתי בין מצבות נכבדי העיר וממנה ניכר כי איש תורני ונכבד היה וכן אצלי מצאתי מצבת בנו המנהיג מוהר"ר ברוך והעתקתי אותה הלאה ואולי היא אחיו של האלוף מוהר"ר אברהם בר' ברוך עיין הלאה (קנ"ו).
וזאת חקוק על מצבתו :

פה

נממן איש תם

וישר וירא אלהים

להיות לאות ולזכר
 היה האלוף חמרוסם
 התורני מוהר"ר זאב
 וואלף במוהר"ר ברוך
 נפטר ביום ב' דח"י—
 —ה סוכת שנת תק"י...
 לפ"ק הניציביה.

קבו.

הרב התורני הנגיד והקצין מוהר"ר מרדכי בהנאון מפינסק.

חד מבחירי העדה אנשי שם נשואי פנים בעירנו נגיד וקצין תורני נכבד
 זהו בנו של הרב הגאון והצדיק מוהר"ר יהודא ליב זצ"ל אב"ד ור"מ בקלויז
 הגדולה דפה ואח"כ אב"ד בק"ק פינסק וסלוצק עיין לעיל (מ"ג) וחתנו של הנגיד
 והקצין פרנס דמדינת וואלין מוהר"ר יוזפא אוסטריר (ק"ד) והרב ר' מרדכי היה
 פרנס ונכאי בהח"ק במשך כמה שנים ופרנס את הח"ק יחד עם חותנו הקצין ר'
 יוזפא ועם הרב ר' מרדכי היילפרין. בשנת ת"ק מצאתי בראש אלופי הנכאים
 המרוסם התורני מוהר"ר מרדכי בהרב מפינסק והוא חתם על הקלפי „הק' מרדכי
 בהרב הגאון מוהר"ר יהודא ליב יצ"ו" ובשנת תקט"ז בראש הנכאים „הרבני
 הנגיד מ' מרדכי חתן הנגיד" וכן מצאתי הרבה פעמים, ככל פעם שנתמנו יחד
 הוא והרב ר' מרדכי היילפרין לנכאי חודש נכתב בפנקס על הר"מ היילפרין. הרב
 ר' מרדכי בהנאון סתם ועליו, הנגיד ר' מרדכי בהנאון מפינסק ואחר פטירת
 הר"מ היילפרין נכתב בפנקס „הנגיד ר' מרדכי בהנאון" סתם. חתימתו נמצאה
 בפנקס הרבה פעמים אחר חתימת הר"מ היילפרין. הקמן מרדכי בהנאון מוהר"ר
 יהודא ליב זצ"ל בהתמנות שנעשה בשנת תק"ט בין אלופי הנכאים, המרוסם
 הרבני מוהר"ר מרדכי חתן הנגיד מוהר"ר יוזפא וכו' שם בחתימתו אחר חותנו
 וכן נמצא כמה פעמים „חשבון פרנסת הנכאי הנגיד מוהר"ר מרדכי ח' הרב
 הנגיד". בפ"ר ר' ח' כתיב משנת תצ"ו „ששלחו דבש לר' מרדכי חתן ר' יוזפא
 שבא מפ"פ ועל התקנה הגדולה שהתקינו הח"ק בשנת תקל"ב (פ"ד ר' ק"ט)
 בהסכמת הג"מ נפתלי הירץ הכהן בא הוא בחתימתו אחריו „הק' מרדכי בהנאון
 מוהר"ר יהודא ליב זצ"ל".

ב. להרב הנגיד מוהר"ר מרדכי היתה בת אחת הרבנית מרת רבקה גיטיל
 שהיתה אשת הגאון החסיד מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אב"ד ור"מ בקלויז
 פה ואח"כ אב"ד בק"ק שדה לבן ושם מ"כ (ס"ח) כאשר כתב בנו הג"מ
 אהרן שמיאל בהקדמתו לספר „קורא מראש", „אמי הרבנית היתה בתי של אא"ז
 הרבני הנגיד מ"ו מרדכי חתן אא"ז התייר הגדול מוהר"ר יוזפא אסטרר והרבני
 מ"ו מרדכי היה בנו של אא"ז הגאון המפורסם הצדיק האמיתי מ"ו יהודא ליב
 אב"ד דק"ק פינסק והרב הגאון הדרשן מוהר"ר אשר ענייל (בהנאון מוהר"ר
 יהודא ליב הנ"ל ואחיו של הרב ר' מרדכי דנן) כתב בהקדמתו לספר, ברוך

מכנים אשר", "ודבר חיוב קיבע לו כרכה לאחי הגדול ה"ה הרבני המיפלא הנניד הקצין המפורסם מוהר"ר מרדכי נ"י ולחתנו הרב המאה"ג המפור' מוהר"ר נפתלי הירץ אב"ד דקלויז ור"מ דק"ק אוסטרהא אשר המיבני אתי עמי . . .". בהקלפי משנת תקל"ב כתוב בין הנכאים, הנניד המפורסם מוהר"ר מרדכי נתן מהורו ומחל לכבוד נכדו הרבני המיפלא מוהר"ר אברהם בהרב הגאון דקלויז. ובהקלפי משנת תקל"ד, הנניד ר' מרדכי בהגאון מחל על כבודו ומהורו נתן לנכדו הרבני מ"ו אשר עניזל בהגאון" (המה בני הג"מ נפתלי הכהן חתנו) ומשנת תקל"ה והלאה לא מצאתי אותו בין הנכאים ולא מצאתי את חתימתו ולא ידעתי שנת פטירתו כי לא מצאתי מצבתו ואולי העתיק את מושבו למקום אחר. ונפלאתי שחותני הקצין ר' יוזפא לא הזכירו בצוואתו במקום שהזכיר את נכדיו בני חתנו הג"מ נפתלי הירץ הכהן .

קבו.

הרב המופלא מוהר"ר שמואל בהגאון מקרעמניץ.

מנדולי נכבדי עירנו רבני ותיירני מופלא והוא בנו של הרב המאוה"ג הגאון המפורסם בדורו מוהר"ר ארי' לויב אב"ד ור"מ בק"ק קרעמניץ והגליל (1) בשנת תקי"ב נתחבר להח"ק דפה וזאת מצאתי כתוב על פנקס הח"ק (ד' מ"ג) "כבוד הרבני המיפלא מוהר"ר שמואל בהרב המאה"ג המפורסם מוהר"ר ארי' לויב אב"ד ור"מ דק"ק קרעמניץ והגליל יצ"ו נגש לפנינו שלחן מלא ושהיר כבוד אלופי החבורה קדישא יצ"ו ימענה נכונה בפיו ובכתב יושר דברי אמת מכבוד חבורה דק"ק קרעמניץ שכבר נתחבר למחברת הקידוש בחיבור הנאה במקום גדולים ובקש מאתנו כבירו וזכותו במקומו עומד להיות גם פה אתנו במחברת הקודש כבוד ההבורה יצ"ו ונרבה לבו ליתן התיקון גדר הבית חיים ארום זהב בכן אמרנו כל מן דין סמוכא לנא . . . היום יום טרהשין תקי"ב לפ"ק". ועל החתום הרב ר' מרדכי היילפרין והרב ר' מרדכי בהגאון מפינמק". בשנת תקי"ג נכתב בהקלפי, במקום כל הנכאים באם שיסכימו כל החבורה על הרבני המופלא מ"ו שמואל בהרב מקרעמניץ אשר גם אנחנו מסכימים עליו" ומאו מצאתי אותו

(1) לתעלת חוקרי קדמוניות אכתוב דברים אחרים על אודות הגאון הזה הג"מ ארי' לויב היה גאון גדול כפורסם בדורו אב"ד ור"מ דק"ק קרעמניץ והגליל וגאמן המדינת וואלין (ידידו החכם דובנאוו הזכירו בהוואסחאד לשנת 1894 חידש אקטיאבר עלה 12) ראיתי ספר, מנחה חדשה נדפס באולעקסניץ תקי"ד בהסכמות גאוני הדור ובראש כולם בא הג"מ ארי' לויב בהסכמתו ובראש ההסכמה נרשם, הסכמת ארי דבי עילאה גבר ככילא ה"ה הגאון המפורסם הישיש מ' ארי לויב גרי' אב"ד דק"ק קרעמניץ וגליל יצ"ו וזיי"א ושאר גדולי הדור כולם נקבצו יחדיו להסכם על הספר הזה" והוא חתם, היום יום א' מ' אדר תקל"ד לפ"ק הק' ארי' לויב חונג בק"ק קרעמניץ והגליל יצ"ו וכן בא בהסכמה על ספר, הלכה פסוקה" להרב המופלא מוהר"ר מודרס כראונו נדפס בק"ק טורקא בהסכמת הרב המאוה"ג הגאון ר' חיים הכהן רמפורט ז"ל ואחריו הסכמת הרב האזור הגדול החריף המפורסם בדורו אב"ד ר"מ דק"ק קרעמניץ והגליל יצ"ו והוא חתם, הק' ארי' לויב חונגה פה ק"ק קרעמניץ והגליל יצ"ו וכן בא בהסכמתו על ספר, איהל יוסי' להגאון מוהר"ר יוסף יאקבי אב"ד בק"ק פודקאמין וחתם אחר הג"מ חיים כהן הג"ל, הק' ארי' לויב בהרב . . . ר' שמואל מקרעמניץ (קה"מ אות א' 28) וכן על ספר בית אברהם להרב הג"מ אברהם כהן מק"ק זאמשט בא בהסכמה וחתם, הק' ארי' לויב בהרב . . . ר' שמואל מקרעמניץ (קה"מ אות ב' 1222) .

בראש אלופי הגנבאים כמה שנים, בשנת תקי"ט התאספו אלופי הגנבאים משני צדדי הח"ק והתקינו תקנות ביניהם להסיר המכשולות והמחלוקת ובה הוא בחתימתו בראש. בשנת תקי"ז נכתב בהתמנות, בראש אלופי אפלאנטיין הרב מו' שמואל בהרב מקרעמניץ". חתימתו נמצאה רבות פעמים בהפנקס, שמואל הוא הקטן בהרב המאוה"ג מוהר"ר אריה לייב נר"י ואביו הגאון בא לעירנו לבקר איתו ובהחשבון משנת תקי"ח מצאתי ששלחה הח"ק א' פ' דבש להרב מקרעמניץ וכפי השערתי היה הרב ר' שמואל חתנו של הגאון מוהר"ר נתן נטע מרגליות שפירא עיין לעיל (קי"ג). מכניו לא ידעתי ולא קבלתי מאימה. משנת תקכ"ב והלאה לא מצאתי אותו בין הגנבאים וכן את חתימתו וכפי הנראה העתיק את מושבו מעירו או .

קבת.

הרב המאוה"ג הריף ובקי מוהר"ר צבי הירש אישכנוי
אב"ד ור"מ בהקלויז פה ואב"ד דק"ק ברדיטשוב.

א. גאון וחרף גדול בעל לשון צח עם סיפר מהיר מפורסם בדור והיא בנו של הגאון המפורסם מוהר"ר אברהם משולם זלמן אב"ד בעירנו והגליל (ס"ד) וחתנו של הגאון החסיד מוהר"ר יוסף יואל היילפרין אב"ד סמעזאן (עיין הוספה לס' צ"ד) והוא הביא לכית הדפוס את ספר, דברי רב משילם' למר אביו הגאון וכתב הקדמה יקרה במליצה צחה וחרוזים. כפי הנראה היה הג"מ צבי הירש תחל אב"ד בק"ק ברדיטשוב ואחר פמירת אביו הגאון כאשר נתקבל הג"מ נפתלי הירץ הכהן אב"ד מהקלויז לאב"ד בק"ק שדה לבן (עיין לעיל ס"ח) בתרו את הרב הג"מ צבי הירש לאב"ד ור"מ בהקלויז תולדה במקום אב (כי גם אביו הגאון היה בתחלה אב"ד ור"מ בהקלויז דפה כאשר כתבתי לעיל) כאשר כתב בהקדמתו לספר, דברי רב משילם' למר אביו הג"מ, וכבוד עשו לו בסותו ולבם נאמנה בכריתו וגם איתי משחו כי הלבישוני בנדי ישע מעיל תפארתי להושיב אותי עם נדיבתם על כסא הרבנות בהקלויז הגדולה...". ואשר כתבתי כי היה תח"ה אב"ד בק"ק ברדיטשוב ואח"כ נתקבל לאב"ד ור"מ בהקלויז דפה יען אשר על שער הספר, דברי רב משולם' שנדפס בקארץ שנת תקמ"ג נכתב, הובא לכית הדפוס ע"י בנו ה"ה החרף ובקי הרב המאיר הגדול מוהר"ר צבי הירש אב"ד ור"מ ומו"ץ בקלויז דק"ק אוסטררהא ואב"ד דק"ק ברדיטשוב ואנפי"י יאני ידעתי ברור אשר עיר בשנת תקמ"ח היה הג"מ צבי הירש דנן אב"ד ור"מ בהקלויז דפה כאשר אכתיב הלאה במרוצת הדברים .

ב. הרב הג"מ צבי הירש עיר בילדותו חיבר אותו אביו הגאון להח"ק צד ראשון ככתיב על ספר פנקס הח"ק (ד' מ"ג), ככיד ארמ"י הרב הגאון המפורסם מוהר"א משולם זלמן אב"ד ור"מ דקהלתינו והגליל יצ"ו הציע דברי הן בפנינו שלחן מלא מישב וקנים כבוד החבורה קדישא ג"ח ש"א שמאר חשקה נפשו לחנך במצית את בנו החתן הנחמד המופלא כ"מ צבי הירש נ"י. הסכמנו יחד בילנו לקרבו בקריבה של חכה יתירה להיות בחיבור הנאה מחברה הקודש כבוד הח"ק יצ"ו כל סן דין סמיכא לנא לכבוד ופארו חבוש עליו. ומעות קדימה יתן כבוד ארמ"י הרב הגאון להוצאות תיקון גדר הב"ח סך... ובחתימתנו קא זכינא לו הכ"ד אלופי... היום יום מרחשון תקי"ב לפ"ק ועל התחום באי הרב ר'

מרדכי היילפרין והרב ר' מרדכי בהגאון מפינסק. בשנת תקכ"ג בחרו בו הח"ק ונתמנה לנאמן בהח"ק ונכתב על הפנקס (ד' נ"ט), נתמנה למז"ט נאמן בהח"ק יצ"ו כבוד הרבני המופלא מוהר"ר צבי הירש בהרב הגאון המפורסם אב"ד דקהלתנו יצ"ו להיות כל מוצא ומובא דחבורה יצ"ו עפ"י הנאמן (מפני האריכות לא העתקתי כולו) היום יום ד' ח' מרחשוון תקכ"ג לפ"ק ואח"כ בשנת תקכ"ד נכתב על הפנקס (ד' ס"א) „יען ראינו שכבוד אלופי הבוררים דהאי שתא לא הודקקו להתמנות נאמן בכבוד החבורה יצ"ו כפי האמור בתקנות . . . מפני שלא היה כבוד הנאמן משנה העבר ה"ה הרבני המופלא מוהר"ר צבי הירש נ"י בביתו ולא נתלבן חשבינו גלל זה הניח מקום לגדור לנו . . . היום יום שהוכפל בכי טוב א' דר"ח טבת תקכ"ד". ומאז והלאה לא מצאתי אותו בהפנקס וכפי הנראה נתקבל אז לאב"ד בק"ק ברדיטשיב. ואח"כ כאשר נתקבל לאב"ד ור"מ בהקלויז דפה מצאתי בפנקס השני (ד' ר"ח:) שנתחבר בנו החתן המופלא כמר מאיר להח"ק ונכתב על הפנקס „הן היום הקריב לפנינו הבחור החתן המופלא החכים כמ"ר מאיר בהרב המאיה"ג המפורסם מוהר"ר צבי הירש אב"ד ור"מ בהקלויז דפה ורוצה לחבר את עצמו במחברת הקודש להיות בשם נקרא כאחד מן המנויין בחבורה קדישא אמרנו ראוי לקרבו . . . כ"ד אלופי רוזני גבאי דח"ק דפה היום יום ב' כ"א ימים לחודש טבת לפרט ב'ל'ע' מ'וית לנצח (תקמ"ח)". ואח"כ לא מצאתי מר' מאיר זה שום זכר בהפנקס. אם היה לו להג"מ צבי הירש עוד בנים או בנות לא ידעתי וכן לא עלתה בידי לברר איה איפה מצא הג"מ צבי מקום מנוחתו אם בעירנו או בעיר אחרת כי כאן לא מצאתי את מצבתו.

קכמ.

הרבני מוהר"ר נחמן במוהר"ר יהודא ליב שור.

בפנקס השני ד' ק"מ, התירני מוהר"ר נחמן התפלל בעד בנו כמר דוד ב"מ נחמן ויותר לא מצאתי ממנו דבר ועל מצבתי חרות :

פ"ג

הרבני

מוהר"ר נחמן

במוהר"ר

יהודא ליב

שור ממלצק.

נפטר בש"ק

ביום אהרון

של פסח

תקכ"ט.

קל.

הרבני המופלג מוהר"ר חיים חייקא.

מופלג גדול אחד מן החכמים יושבי יעב"ץ בהקלויז הגדולה פה. מכניו מצאתי את בנו הרבני מוהר"ר אלי' אשר מצבתו העתקתי הלאה בספרי (ד') וכן היה לו בן אחד ושמי ר' שמואל כי מצאתי בפנקס (ד' ר"כ) „אמו של ר' שמואל בר' חייקא" וכן מצאתי בהקלפי משנת תקל"ג (ד' קמ"ב) „ר' שמואל בר' שלמה ח"ד חייקא" (1) ויותר לא ידעתי ולא קבלתי ממנו שום דבר מצבתו מצאתי אצל מצבות מחכמים יושבי יעב"ץ וזאת חקוק עליה :

פ"ג

הרבני המופלג מוהר"ר
חיים חייקא במו"ה מרדכי
אשר ישב בשבת תחכמוני
בבית המדרש דקלויז פה
נפטר יום ג' ט"ז לחודש
טבת תקל"א לפ"ק הניציביה.

קלא.

רבי דוד מייאנוב.

לא מצאתי אותו בהפנקסים ולא ידעתי ממנו דבר וזלת מצבתו אשר מצאתי שקועה עמוק באדמה ויגעתי לקראות מה שכתוב על גבה :

פה

נטמן

רבי דוד מייאנוב
במו"ה יהודא ליב
נפטר בערב שבת קודש
ד' ימים בחודש סיון
תקל"א לפ"ק.

: קלב.

המופלג מהור"ר יעקב סקראווער.

מחכמי יושבי יעב"ץ בהקלויז הגדולה פה (2) וזולת זה לא ידעתי ממנו מאומה וכן לא ידעתי מי היא אביו החסיד? וזאת חקוק על מצבתו :

(1) בא בהסכמה על ספר „ספגני ראובן" בין הרבנים יושבי יעב"ץ בהקלויז ותתם, נאם חיים חייקא באמ"ץ מי מרדכי ולה"ה.

(2) גם הוא בא בהסכמה על ספר „ספגני ראובן" בין היושבי יעב"ץ מהקלויז ותתם, נאם יעקב בלא"א החסיד מו"ה צבי הירש מבית אהרן זיל" (הרה"ג"ס חיים דובער גראס כמכתבו אליו).

פ"ג

הרבני המופלג מהו יעקב
סקראווער בהחסיד מ' צבי
הירש מבית אהרן אשר ישב
בשבת החכמוני בבית המדרש
דקלויז דפה נפטר שבת קודש
ז תשרי תקל"ב לפ"ק
תנציבה.

קלג.

הרב המאוהג מוהר"ר נחמן בהג"מ בצלא"ל כ"ן.

א. גאון חסיד ועניו חד מבני עליה אשר חבשו פאר לראש עירנו וגם אחר ששקע שמשו עוד יגיהו קוי זוהר תפארתו עלינו. ויענדו לוית חן ועטרה לראש הקהלה. והוא בנו של הגאון רבי בצלא"ל כ"ן אב"ד פה בהגאון החסיד שכנהונה רבי רבי נפתלי הכהן ז"ל והרב ר' נחמן היה חתן הגאון הכהן הגדול מופת הדור מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט ז"ל אב"ד דק"ק לבוב (1) שבא לעירנו כמה פעמים לבקר את חתנו ובתו כאשר כתבתי לעיל וכפי שקבלתי היה הרב ר' נחמן בימי חרפו אב"ד בק"ק בערודוב.

ב. הרב ר' נחמן נתחבר להח"ק בשנת תק"א כאשר כתוב על הפנקס (ד' לס"ד) "יען ראינו גודל הפצרת כבוד הרבני המופלג מוהר"ר נחמן בהרב הגאון מוהר"ר בצלא"ל הכהן ז"ל שמה מאד חשקה נפשו לנשת אל הקודש כבוד החבורה גומלי חסדים של אמת בכך שקלנו ושרינו הישיב למען יקרא דחויא ודשיכבי אבותיו הקדושים אשר בארץ המה לקרבו בקריבה של חיבת הקודש וקרבנו אותו להיות כהיבור הנאה חבורה יצ"ו...". היום יום כ' ח"ה סוכות תק"א לפ"ק ועל החתום, הק' שמואל במוהר"ר יעקס ר"ש, הק' מרדכי באב"ד היילפרין, הצעיר נרשון בהרב ר' ראובן זצ"ל מלבוב, ואח"כ מצאתי אותו בין אלופי הגבאים כמה שנים עד יום פטירתו. בהקלפי משנת תקמ"ז מצאתי בראש אלופי הגבאים, הרב ר' מרדכי בהגאון נגד זקנים כבודו במקומו עומד לכל דבר התעסקות.

(1) הגאון המפורסם בישראל מוהר"ר אפרים זלמן טרגליות ז"ל בהקדמתו לספר, מגלה עמוקות* כותב, וגם אחר אשר זכותי להתתן בורעו*) ורע בירך מצד חתני הרבני הסופלא החרף ושגון האברך מוהר"ר חיים נחמן מצד אביו נטע נעמן וכמד אמו הוא הורתו בקדושה לאבות שלשה בת הרב המפורסם מוהר"ר נחמן בהגאון מוהר"ר בצלא"ל בהגאון החסיד איש אלקים מוהר"ר נפתלי כ"ן האב"ד דק"ק פ"ס דסיין וחתן הגאון מופת הדור מוהר"ר חיים כ"ן רפאפורט האב"ד דק"ק לבוב*.

(* כוונתו על הרב הקדוש בעל, מגלה עמוקות* כי חתנו הרב מוהר"ר חיים נחמן היה מצד אביו מבני בניו של הרב הגאון החסיד בעל כניע (ועיין בספר ק"ג להחכם ש"ף צד 269 הערה א') וזה שכתב הג"מ א"ז על ר' חיים נחמן מצד אביו, נטע נעמן* כוונתו על הרב בעל כניע ששמו נתן נטע וצוק"ל.

ולמושב החבורה ולרעה נתמנה תחתיו ב"א (ר"ת בן אחותו כי אמו היתה בת הג"מ יואל היילפרין אחותו של הרב ר' מרדכי היילפרין) כבוד הרב המופלא מיהר"ר נחמן בהגאון כ"ץ. ובכל שנה מצאנו בין אלופי הנבאים, הרב מ' נחמן בהגאון כ"ץ וכמה פעמים, חשבון נכאי חידש הרב ר' נחמן בהגאון כ"ץ. בהקלפי משנת תקי"ג כתוב בראש אלופי הנבאים, כבוד הרב מיהר"ר מרדכי בהגאון (היילפרין) „אלופי ראשים“, הרב ר' נחמן בהגאון כ"ץ למושב החבורה ולדעה בעת שלא ישב כבוד דודו הרב מוהר"ר מ' הנ"ל. חתימתו נמצאה בהפנקס הרבה פעמים, נחמן בהגאון מוהר"ר בצלאל כ"ץ ז"ל. על התיקון גדול שנעשה בהח"ק בשנת תקל"ב בצירוף הג"מ נפתלי הירץ הכהן בא הוא בחתימתו אחר הגאון, נחמן בהגאון מוהר"ר בצלאל כ"ץ זצ"ל.

מכניו ידעתי א. את בנו הרב מוהר"ר יואל הכהן אב"ד דק"ק ביחאב ואח"כ היה מו"ץ מיושבי יעבץ בהקליוו פה הלאה בספרי (קצ"ב) המצאנו .
 ב. בתו שהיתה אמו של הרב הנדול בתורה ובחכמה וביראה מוהר"ר חיים נחמן פרנס מווילנא . ג. בתו שהיתה אשת התורני הרבני מוהר"ר אריה יהודא ליב בהרבני המופלג מוהר"ר פנחס בהרב הגאון המאוהב מוהר"ר שאול אב"ד דק"ק לאדמיר ז"ל עיין הלאה (סי' קמ"ט) ויותר לא ידעתי. ושמעתי מסקיד נאמן כי הרב ר' נחמן כ"ץ השאיר אחריו ברכה ספר כת"י מחידושי תורתו ולא נדפס והבת"י נשאר ביד אחד מאנשי עירנו אשר אח"כ העתיק את מושבו לעיר בראדי . מי יתן אשר האיש שנמצא ת"י הבת"י יתעורר להוציאו לאור לתפארת הגאון ולעמדת בני עירו . בשנת תקל"ד נפטר הרב ר' נחמן בשם טיב ואלה הדברים חרתו על סצבתו מצבת אבן גדולה :

פ"ג

ונתבקש בישיבה של מעלה רב כהגא
 הרב המאה"ג נתגדל ברורה
 וביראת ה' הסיד ועניו נפטר
 בשם טוב מ' נחמן בהגאון
 הכפירסם מו"ה בצלאל כ"ץ אשר
 הרביץ תורתו ודגל תפארתו
 לשבת על כסא
 אביו הגאון מופת הדור
 מ' נפתלי כ"ץ זצ"ל אב"ד ורי"מ
 פה ק"ק אוסטרחה ושב הכהן
 למנוחתו יום ב' ד' אדר
 שנת תקל"ד .

קלד.

התורני הנגיד הראש מוהר"ר יוסף אפרים במוה"ר נפתלי הערין.

מנכבדי חשובי העיר פרנס וגבאי בהח"ק צד השני כמה שנים ועוד בשנת תצ"ו נכתב בפנקס (ד' ס"א), חשבון הוצאות של האלוף הראש כמוהר"ר אפרים כמוהר"ר נפתלי הערין. בין אלופי הנבאים שנתמנו בהקלפי משנת תק"ה, האלוף המרום מוהר"ר יוסף אפרים כמוהר"ר הירץ. בשנת תק"ז נבחר לנאמן הח"ק בעת הקלפי ונכתב בפנקס (ד' ע"ט); חלקנו כבוד להיות נאמני בכבוד החבורה קרישא יצ"ו ה"ה המרום האלוף מוהר"ר יוסף אפרים בה"ה מוהר"ר נפתלי הירץ נ"י . . . . " והוא בנו של התירני המופלג הישיש מוהר"ר נפתלי הערין במיהר"ר יואל פייוויש ואחיו של הרב בעל "עולת אהרן", ומשחת אהרן" חתימתי נמצאה בפנקס, יוסף אפרים במיהר"ר נפתלי הערין יצ"ו או ז"ל .

ואלה המה בניו אשר מצאתי בשני הפנקסים . א) בנו התורני המנהיג מוהר"ר חיים עיין לעיל (ק"ב). ב) בנו המרום התורני מוהר"ר יואל פייוויש אחד מאלופי הנבאים בהח"ק צד ראשון והוא חתנו של התורני המופלא מוהר"ר יוסף עלקשיר (ע"ח). בהתמנות שנעשה בהקלפי משנת תקכ"ט (פ"ד צ"ח); בין אלופי הנבאים, המרום מוהר"ר יואל פייוויש חר"ו עלקשיר" והוא חתם כמה פעמים, "הק' יואל פייוויש כמוהר"ר יוסף אפרים יצ"ו" וכן מצאתי אותו בין הנבאים צד הראשון כמה שנים. בפ"ד (ד' ע') נמצא כתוב, "הוצק חן בשפתיו של המרום התורני מוהר"ר יואל פייוויש בה"ה המרום מוהר"ר יוסף אפרים נר"י שהציע דבריו לפנינו . . . להיות כי זכו ה' בן זכר שנולד לו למז"ט ומה סאד צבי ורניג וחפץ לחנכו במצות . . . " את הילד שיחי' הנקוב בשמו צבי שמשון שיחי' נצח . . . . ג) הוא בנו כמר נפתלי הירץ אשר עוד בילדותו חיבר אותי אכיו להח"ק ונכתב בפ"ש (ד' צ"ד); הוצק חן בשפתיו של המרום הראש מוהר"ר יוסף אפרים בהמנוח ה"ה מוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל שהרבה והעתיר להתפלל בעד בנו הילד שעשועים כמר נפתלי הירץ שרוצה לחנכו במצות להיות עוסק במצות שירות הח"ק יצ"ו . . . היום יום א' י"ט כסלו תקכ"ג". עוד מצאתי לו שני בנים (שם ד' קל"ט), "הראש הנגיד מ' יוסף אפרים כמוהר"ר נפתלי הערין התפלל לניכח בניו הילדים ה"ה הכחור כמר משה והילד כמר אליעזר". מצבתו העומדת אצל מצבת בנו מוהר"ר חיים תקרא אמריה לאמר :

פה

נממן האלוף

הראש ומנהיג

הנגיד המפורסם

מוה"ר יוסף אפרים

במוהר"ר נפתלי

הערין זצ"ל נפטר

ח' ימים בתודש

מבט שנ' תקל"ד
לפיק תנצ"בה.

קלה.

הרבני המופלא מוהר"ר משה בהחמיד מוהר"ר יודיל.

הוא בנו של החסיד המפורסם בעירונו מוהר"ר יעקב יהורא יודיל עיין לעיל (קי"ז)
ויותר לא מצאתי ולא ידעתי ממנו ועל מצבתו חקוק :

פה נטמן

הרבני המופלא המנוח

מוהר"ר משה הוא בן הרב

המופלא החסיד המפורסם

המנוח מוהר"ר יעקב יהודא

יודיל זצ"ל יום ג' א' דר"ח

מרחשון תקל"ה תנצ"בה.

קלו.

האלוף הרבני המרום מוהר"ר דוד בהרב מוהר"ר משה.

פרנס ונבאי בהח"ק ועוד בהחשכון משנת תפ"ח מצאתי, חשבון פרטי של
פרנסת האלוף המרום מוהר"ר דוד במהור"ר משה" וכן בהתמנות משנת תפ"ט
במקום הנבאים" האלוף המרום מוהר"ר דוד במהור"ר משה וכמדומה לי שה"ד
דוד זה הוא אביו של הרב הצדיק והחסיד מוהר"ר אשר צבי ז"ל מ"ט דפה הנקרא
ר' אשר קארצער כי כאשר כתבתי הלאה (רי"ד) נתחבר הרב ר' אשר להח"ק
בעודו ילד ונכתב על הפנקס (ד' י"ג), כבוד המרום התורני הנגיד מוהר"ר דוד
בהרב המה"ג ה"ה מוהר"ר משה נר"י... לחבר את בנו הילד שעשועים כמיד
אשר צבי שיחי' (עיין לקמן העתקתי באריכות) ומה נוכל לדעת מקור מחצבתו
של הרב הצ' ר' אשר קארצער ז"ל. וזאת כתוב על מצבתו :

פ"ג

הרבני

הישיש המנוח

מוהר"ר דוד בהרב

המנוח מוהר"ר

משה שהי' אב"ד

דס"ק ביטשאטש

נפטר ביום ה'
ו' ימים בחודש
ניסן שנת תקל"ה
לפ"ק תנצ"ב.

קלוז.

הרב המופלג חכם מפורסם מוהר"ר ארי' ליב במוהר"ר משה יוסף.

מגדולי יקירי חשיבי עירנו צדיק וחכם חרשים נקרא בשם ר' ארי' ליב מעזרמטשיר כי היה יליד מעזרמטש קטן פרוד עירנו והוא בנו של התורני מוהר"ר משה יוסף במוהר"ר משולם זלמן לעיל (צ"ו) ואם כיונתי אל האמת כמה שכתבתי שם שה"ר משה יוסף היה אביו של הרב החריף המפירסם מוהר"ר משולם זלמן מעזרמטש נבוא לכלל דעת אשר הרב ר' משולם זלמן והרב המופלג ר' ארי' ליב דנן היו שני אחים תאומים בתורה וחכמה וכמעלה (ו) והרב ר' ארי' ליב היה פרנס ונבאי בהח"ק צד ראשון כמה שנים ופרנס את הח"ק יחד עם הרב הרופא מומחה מוה"ר משה שמואל ועב הרב המופלג מוהר"ר נחמן כ"ץ. בהתמנות שנעשה בהקלפי משנת תקכ"ז בין אלופי הנבאים, הרבני מ' ארי' ליב ממעזרמטש קטן והוא בא שם בחתימתו „ארי' ליב בלא"א מוהר"ר משה יוסף זצ"ל וכן נמצאה התימתו הרבה פעמים. בפ"ר (דפ"ג) כתוב, המרוסם הרבני מוהר"ר ארי' ליב במוהר"ר משה יוסף ממעזרמטש קטן חשקה נפשו מאד לקרב את בנו ה"ה החתן כמר יהונתן שי' והשני הבח' כמר ישעי' שיח' ומוהר"ר ארי' ליב שוקד על תקנתם לחבר אותם להח"ק יצ"ו ולחנך אותם לדבר מצוה בכך נשאנו פניו... היום יום ה' כ"ט תשרי תקכ"ז לפ"ק" ובראשי החתימים, נחמן בהנאון מוהר"ר בצלאל כ"ץ ז"ל. יותר לא מצאתי ממנו ואת ערכו הגדול יוכל הקורא לדעת מן מצבתו העומדת בין מצבות גדולי העיר בומני. והיא תביע אמריה לאמר:

פ"ג

נשים לילות כימים ביללה
על צדיק כתמר תמריה הניעו
ראש ראשנו נפלה ה"ה הרב
המופלג המפירסם חכם חרשים
שמן אפרסום כבוד מהור"ר ארי' ליב
במוהר"ר משה יוסף ז"ל נפטר
בש"ק ו' אייר תקל"ה לפ"ק
תנצ"ב.

(ו) כעת ראיתי צוואת הג"מ דוד היילפרין ז"ל (עיין הוספה) ונודעתי שכוונתי אל האמת כי מצוה שם, ליתן להרבני מו"ה זלמן ממעזרמטש ולאחיו הר"ר ליב לכ"א מאה זהובים.

קלת.

הרב הגאון הדרשן הגדול מוהר"ר אשר עניזל.

א. גאון וחרוף בקי בכל חדרי התורה דרשן גדול מפורסם והוא בנו של הגאון המפורסם מוהר"ר יהודא ליב ז"ל אב"ד ור"מ בהקלויז דפה ואח"כ אב"ד בק"ק סלוצק ופינסק (מ"ג) ואחיו של הרב הנגיד מוהר"ר מרדכי חתן הקצין והמפסד ר' יוזפא אוסטריד (ק"ד) והגאון החכם מוהר"ר אהרן שמואל (רי"ג). בהקדמתו לספרו, קורא מראש' כותב, "ואא"ז מ"ו מרדכי היה בנו של אא"ו הגאון המפורסם הצדיק האמיתי מו' יהודא ליב אב"ד דק"ק פינסק ויחוסו מביאר בס' ברוך מבנים אשר" שחיבר דודי הרב המפורסם בקי בכל חדרי התורה מוהר"ר אשר עניזל ולה"ה" והג"מ אשר עניזל היה חתן הרב החסיד מוהר"ר דוב בער בהרב הנגיד והקצין ר' שמואל ר' יעקליש כבתיב על שער הספר, ברוך מבנים אשר" אשר אעתיק לקמן במרוצת הדברים.

ב. הג"מ אשר עניזל היה שקדן גדול בתורה לא פסיק פומי' מגירסא יוסם ולילה. זקן תורני בעל זכרון טוב ומאד נאמן בדבריו סיפר לי ששמע בילדותי מפי ישישי עירנו שהיו מכירים בימי חרפם את הג"מ אשר עניזל והמה ספרי לו כי בימים ההם אשר באורת חיים הלכו בני ישראל ולא גמו מדברי השלחן ערוך כמלא נימא לא היו מדליקין בבתי מדרשות גרות ביום שבת קודש קודם אור היום כמנהג זמנינו, והג"מ אשר עניזל שהיה רגיל לקום בכל יום אחר חצות הלילה ללמוד משנתו, כאשר קם בליל שבת ולא היה לו מקום ללמוד מרוב חשקו בתורה הלך לבית ששם היתה אשה יולדת ושם דלק נר כל הלילה וספרו בידו ולמד שם עד שהאיר היום, ובעירנו בא בהסכמה על ספר, מפלגי ראובן" בשנת תקי"ד ועל ספר, שכמ מ ישראל" בשנת תק"ל וחתם, אשר עניזל בהגאון מו' יהודא ליב זצ"ל בעהמחיס, ברוך מבנים אשר", וקרבן עשיר" על קדשים 1) ולא היה לו בנים ותולדותיו של הג"מ אשר עניזל המה פרי צדיק ספרים יקרים אשר השאיר אחריו ברכה.

ואלה המה הספרים שחיבר הג"מ אשר עניזל.

(א) ספר, ברוך מבנים אשר" נדפס בזאלקווא בשנת י'הי ר'ציו אחיו ומיכל בשמן ר'גלו (תק"ט) ויען כי הספר במ"א הוא כעת יקר המציאות ואני ראיתי בבית אוצר הספרים כוירשא אמרתי לתועלת הקוראים אעתיק דברים מקוטעים משער הספר וכן כתיב שם, ספר ברוך מבנים אשר" מאשר שמנה לחמו שמן המוב טוב חדא פלפולי אריכתא צנא מלא ספרא ספרי וספרא ותוספתא דין גליא, רזי צפנת פענח על מאורת צפנת ידה [ידו] הדה רמי דיקלא וזקיף על הרי בתר דילג מענין לענין אשר היאיל ובאר ה"ה הרב המופלא ומופלג הדרשן הגדול מעזו ומגדל בקי בכל חדרי התורה כבוד מוהר"ר אשר עניזל נר"י מאוסטריה בן הגאון המפורסם מוהר"ר יהודא ליב ז"ל שהיה אב"ד דקלויז ור"מ דק"ק הגי"ל ואח"ז נתקבל לאב"ד לק"ק סלוצק ולק"ק פינסק והגליל בהגאון המפורסם מוהר"ר אשר עניזל אב"ד דק"ק פינמשוב. . . והולך וחישב שם יחיטי עד הגאון בעל מהרורא בתרא עד הגאון בעל המפה ז"ל ואח"ז מסיים (על עצמו), וחתן ארזני

חיתני הרב המופלג החסיד מו' דוב בער ז"ל בהרבני הנגיד המפורסם מו' שמואל רבי יעקליש ז"ל מאוסטררהא ואחי השר הנגיד הרבני הקצין והנדיב המפורסם מו' יוסף יוזפא נר"י וחתן (בונתו על חיתנו ר' דובער) אח"ו הנאון המפורסם מו"ה בצלאל ב"ץ בן הכהן הגדול הנאון המפורסם מוהר"ר נפתלי ז"ל וחתן (כוונתו על הג"מ בצלאל) הנאון מוהר"ר יואל היילפרין ז"ל" . . . ועל דף השני נדפס הסכמות מגאוני הדור. א) הנאון הגדול מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט מלבוב. ב) הג"מ אברהם משולם זלמן וחתם, נאם אברהם משולם זלמן בלא"א הרב הנאון האמיתי המפורסם בדור גדול מרבן שמי חכם צבי החינה בק"ק אוסטררהא והגליל יצ"ו. ג) הנאון המפורסם מוהר"ר שאול ח"ע, שאול בהנאון אר"י ליב נר"י חונה בק"ק דובנא רבתי. ד) הק' נפתלי הכהן יכונה הירץ בהרב הגדול המפורסם מוהר"ר חיים כ"ץ ז"ל מגלוגא חונה בקלויז ור"מ דק"ק אוסטררהא יע"א. ובסוף הקדמתו כותב והני נשאי במאי זכיון ה' יכרך את אמי בשלום ה"ה הצנועה הרבנית מ' זעלדא תי'. גם לרבות חמותי הנבירה הרבנית החסידה מרת סעריל תחי'. ודבר חיוב קובע לו ברכה לאחי הגדול ה"ה הרבני המופלא הנגיד הקצין המפורסם מוהר"ר מרדכי ולחתנו הרב המאה"ג המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ אב"ד דקלויז ור"מ דק"ק אוסטררהא אשר הטיבו אתי עמי מיום . . . ובעו"ה נפתולי אלקים נפתלתי עם אשתי זו הצנועה מרת שרה ולא זכיתי להבנות ממנה". ומוזה נראה שלא זכה לבנים ואולי מפני זה קרא את ספרו „ברוך מבנים אשר" (על דרך שם טוב מבנים . . . אתן לו) 1.

ב) „קרבן עשיר" על קדשים ולא נדפס כי ספרי בעלי האסופות רושמי רשימות ספרים לא הביאוהו גם באוצה"ס לכן יעקב לא נזכר.
ג) ספר „אותות למועדים" הידושים על פסח שני במס' פסחים בגפ"ת וברמב"ם ונכללו בו גם ר"ה ר"ה יו"כ שלש רגלים ועצרת וחי' חנוכה ופורים שחיבר הרב מוהר"ר דוד בשם אחיו הרב הנאון מוהר"ר אשר עניזל נר"י מאוסטררהא בעל המח' „ברוך מבנים אשר" נדפס בזאלקווא בשנת תקי"ב בהסכמות גאוני הדור (יעיון הלאה ק"מ).

נמצאה אצלי תוספת כתיבה שניה שהוסיף הג"מ אשר עניזל לאשתו מרת שרה על התוספת כתיבה שנתן לה פעם ראשון נכתבה „בששה בשבת שבעה ימים לחודש מרחשון שנת חמשת אלפים חמשה מאות ושבע לכריאת עולם למנין שאנו מונין כאן בעיר אוסטררהא" והיא כתיבה על קלף בכתב סופר מהיר מוהר"ר עוזר ספרא דפה (עיון קכ"א). מצבתו העומדת אצל קבר איש אלהים הנאון מוהר"ר שמשון בוך ז"ל. תענה אמריה לאמר :

1) ראיתי בספ' „רעת קדושים" צד 168 כותב, שהרב הג"מ אשר עניזל היה דיון מאוסטררהא ואח"כ נתקבל לראב"ד בק"ק סלאנים ובסלאנים חתם על תומשי רש"ד בשנת תקס"ד וידעתי כי הדברים האלה לקח מספר „קריה נאמנה" לחת' שי"מ דף 174 שכתב שם, הרב הדין מתור"י משה שלאניסור בהרב מתור"י הנזיל שהיה ראב"ד בק"ק סלאנים כפי שמצאתיו התום בפסק החתומים של מהרש"ד אשר עניזל בהרב המאה"ג מוהר"ר יהודא ליב וצ"ל ושם בהוספות להספר צד 282 סימן כ"ט מביא שהג"מ אשר עניזל חיבר ספר „אותות למועדים" וספר „ברוך מבנים אשר" עיי"ש. ובשתיים נפלאותי או כי להג"מ אשר עניזל לא היו בנים ועוד כי הג"מ אשר עניזל נפטר בשנת תקל"ז ככתוב על מצבתו אשר העתקתי ואיך חתם עצמו בשנת תקמ"ד ומלבד שלא נזכר על מצבתו שהיה ראב"ד בסלאנים.

פ"ג

יום ד' י"א אדר
ראשון תקל"ז
כבוד הרב המאוה"ג
החריף המפורסם מ'
אשר ענזיל בהרב
הגאון המפורסם מ'
יהודא לייב בעל המחב'
ס' ברוך מבנים אשר
מלבד שאר חיבורים
שנשאר אחרין ועדינין
לא יצאו לאור והוא
מאשר שמנה לחמ'
מלחמתו של תורה

: : : : : :

קל"ט

הרבני המופלג הישיש מוהר"ר שמעון הלוי הורוויץ.

מחשובי וגדולי העיר מופלג גדול בתורה ובחכמה והוא בנו של הראש
והמופלג מוהר"ר שלום שכנא הלוי הורוויץ (צ"ב). מכניו של ר' שמעון מצאתי
את הרב המופלג מוהר"ר מרדכי הלוי הורוויץ אחד מיושבי יעב"ץ בהקלויז
הגדולה ודיין בעירנו כאשר כתבתי הלאה בספרי (רכ"ד) ויותר מכניו לא ידעתי.
מצבתו של ר' שמעון מצאתי בין מצבות חשובי העיר וממנה ניכל להכיר את
ערכו וכה תאמר :

פ"ג

איש תם וישר הרבני המופלג
ניר ראשים יתד במקום נאמן
תקוע אלפי לשמעון הלוי
חכמה בישישים מפואר בעדי
עדיים ועתה עלה לשמים
כבוד מוהר"ר שמעון בהרבני
מוהר"ר שלום שכנא סג"ל הורוויץ
נפט' בש"ע תל"ז תנצ"בה.

קמ.

איש חשוב מוהר"ר דוד בן הגאון מוהר"ר יהודא לייב ז"ל.

כפי שנראה לי הוא ר' דוד בנו של הג"מ יהודא לייב אב"ד ור"מ בהקלויז פה ואח"כ אב"ד בק"ק סלוצק ופינסק ואחיו של הג"מ אשר ענוול בעל ספר ברוך מבנים אשר"ר דוד זה חיבר את הספר איתות למועדים בשם אחיו הג"מ אשר ענוול וכלל בו גם חידושיו כאשר כתבתי לעיל (קל"ח) והיה או שבא לעירנו מקום שישבו בו אחיו הרב הנגיד הקצין ר' מרדכי (לעיל קכ"ו) והרב הגאון מוהר"ר אשר ענוול ויען שהספר „אותות למועדים" חיבר בשם אחיו וחידושיו נכללו בו לכן לא נזכר על מצבתי שחיבר ס', אותות למועדים ואם בונתי אל האמת לבי יגל בקרבי ותשמחנה בליותי על אשר זכיתי לתת יד ושם לדוד בן גדולי עירנו אחר שנשכח מכמה שנים והשכתי בן לאבותיו . וזאת חרות על מצבתי :

פה

נטמן

איש חשוב

מוהר"ר דוד בן

הגאון מוהר"ר

יהודא לייב זצ"ל

נפטר ביום א'

י"ד ימים בחודש

אדר שני שנת

תק"ל... לפ"ק

תנצ"ב'ה.

קמא

הרבני המופלג ראש ומנהיג מוהר"ר ראובן בהרב הדיין מוהר"ר גרשון .

מחשובי העדה תירני וחכם מופלג פרנס וגבאי חודש בהח"ק חיבר אותו אביו הרב הדיין מוהר"ר גרשון מלבוב להח"ק בשנת תק"א ונמצא כתוב על פנקס הח"ק (ד' למ"ד); כבוד הרבני מוהר"ר גרשון בהרב מוהר"ר ראובן הציע דברי חן לפני שלחן המהור . כבוד החבורה יצ"ו והתפלל אידות בני האברך התורני מוהר"ר ראובן שיח' שיהב דעתו להיות בחיבור הגאה מחברת הקירש כבוד החבורה . יען שכעת אין בני ככאן בכך לזאת הסכמנו יחד אי"ה בנואו בני לכאן ובה לפני החבורה בוודאי נכון הדבר לקרבו לתוך החבורה... יום ב' ח"ה סוכות תק"א :על החתום הנגיד ר"ש ר"י והרב ר"מ היילפרין ואח"כ מצאתי אותו בין אלופי הנכאים כמה שנים וחתימתו „הצעיר ראובן בהרב מוהר"ר גרשון ז"ל" . ואלה המה בניו אשר מצאתי נקיבים בשמותם על הפנקס .

(א) בנו מוהר"ר גרשון שקרא אותו על שם אביו הרב ונמצא כתוב על פי הח"ק (ד' עיין) „עפ"י הצעת דבריו של המרוסם התורני מוהר"ר ראיבן בהרב מוהר"ר גרשון ז"ל הוצק חן בשפתיו שהתפלל בעד בנו הילד שעשועים כמר גרשון שיחי' שריצה לחנכו במצות להיות עומד לשירות בקודש בעמקי החבירה יצ"ו בכן הסכמנו יחד לקרבו... היום יום א' כ' תמוז תקכ"ב ואח"כ מצאתי אותי בין אלופי הנבאים ועל תקנה גדולה שהתקינו בהח"ק בשנת תקמ"ב בא הוא בין החתומים „גרשון כאאמיר המנוח מ' ראיבן“.

(ב) בנו כמר מאיר חיבר אותו אביו להח"ק ונכתב על הפנקס (ד' עיין) „עפ"י הצעת דבריו של המרוסם התורני מוהר"ר ראיבן בהמנוח הרבני מוהר"ר גרשון ז"ל שהרבה להתפלל ולהעתיר עבור בנו הנחמד היניק וחכים כמר מאיר שי' שמה מאד חשקה נפשו לחנך במצות את בנו שי' ככן נשאני פניו לדבר הגון כזה קרבנו את בנו היניק שי' לעמוד ולשרת בשירות הקודש... יום ב' ניסן תקכ"ב“.

(ג) בנו שמואל שמעלקא חיבר אותו אביו להח"ק ונכתב בפנקס (ט"ח:) „עפ"י הוצאות דבריו של המרוסם התורני מוהר"ר ראיבן בהרבני מוהר"ר גרשון ז"ל שהציע דבריו לפנינו אלופי הנבאים דח"ק יצ"ו והרבה להתפלל בעד בנו הילד שעשועים כמר שמואל שמעלקא שי' שמה מאד חשקה נפשו להיות בנו כרוך אחריו להיות אתו עמי במחברת הקודש לחנכו במצות... היום יום ו' חזי ניסן תקכ"ז“.

(ד) חתנו התורני מוהר"ר חיים במוהר"ר אשר ועליג בפנקס ח"ק (ד' פ"ח:) כתוב „הן קרב לפנינו המרוסם התורני מוהר"ר ראיבן בהרבני מוהר"ר גרשון זצ"ל בקריבה של חיבה לקרב את חתנו התורני מוהר"ר חיים במוהר"ר אשר ועליג זצ"ל היום יום ג' חשון תקכ"ד לפ"ק ואח"כ מצאתי את ר' חיים בין אלופי הנבאים ועל הקלפי משנת תקל"ג בין הנבאים „ר' חיים ח"ד ראיבן כר"ג והוא חתם „הק' חיים בהנגיד מוהר"ר אשר ועליג“ וכן נמצאה חתימתו הרבה פעמים. מצבת הרבני מוהר"ר ראיבן תספר לנו את שבתו והיא אמריה תאמר :

פ"ג

גזע ישישים

שלשלת היחס

חכם הרשים

הרבני המופלג

הראש המנהיג

מוהר"ר ראיבן בהרב

המופלג מוהר"ר

גרשון נפמר י"ב

תמוז תקל"ח לפ"ק

ה'ניצב"ה

קמב.

המרוםם ההורני מו"ה יעקב ישראל בהרב המאה"ג הגאון מוהר"ר עוזר.

מאליפי נכבדי הח"ק פרנס את הח"ק יחד עם הקצין ר' שמיאל ר' יעקב'ס ועם הרב ר' מרדכי היילפרין. בהתמנות משנת תצ"ח בין אלופי הגבאים דמצבות המרוםם התורני מוהר"ר יעקב ישראל בהרב מ' עוזר" חתימתו נמצאה בהפנקס כמה פעמים, הק' יעקב ישראל בלא"א הרב המאה"ג מוהר"ר עוזר נר"י" מי הוא אביו המאה"ג מוהר"ר עוזר? אם מתושבני עירנו אם מעיר אחרת לא ידעתי. בניו וחתניו של ר' יעקב ישראל היו מחשובי העיר ואכתוב אותם הלאה בספרי. וזאת חקוק על מצבתי :

פ"נ

התורני מו"ה יעקב

ישראל בהרב

הגאון מוהר"ר עוזר

נפטר בש"ק ד' אב

תקל"ט לפ"ק תנ"צ'ב"ה.

קמג.

הרב מוהר"ר ישכר בער אב"ד דק"ק טולטשין.

היא בנו של הרבני המיפלג מוהר"ר פנחס בן הרב הגאון דגדול מוהר"ר שאול אב"ד דק"ק לאדמיר עיין הלאה (קמ"ט) ונא לעירנו מקום שישבו בו אביו ואחיי הרבני מוהר"ר ארי' ליב. וכאן מת על פני אביו בעודו רך בשנים ומלא חכמה כוקן ויותר לא ידעתי ממני. וזאת חקוק על מצבתי העומדת לא רחוק מקבר הסהרשא ז"ל אצל מצבת אביו :

פ"נ

אב בחכמה

ורך בשנים הרב

מוהר"ר ישכר בער

אב"ד דק"ק טולטשין

בהרבני מוהר"ר

פנחס באב"ד

מלאדמיר נפטר

יום ג' ב' שבט תקל"ט

לפ"ק תנ"צ'ב"ה.

קמד.

הרבני המופלג ומופלא מוהר"ד משה ישראל איסר מפינסק.

הוא בן החריף המופלג מוהר"ר אליהו מפינסק בן הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר ישראל איסר האב"ד דק"ק פינסק שהיה בין הרבנים אשר ישבו בהועד שהיה בעיר סלוצק בשנת תקכ"א (עיין בס', עיר תהלה" צד 116) והג"מ ישראל איסר היה בנו של הגאון המפורסם מוהר"ר אברהם הנקרא אבא מארי שהיה אב"ד בכמה קהלות הגליל דליטא ובק"ק נאווראדאק והוא היה בן הגאון מוהר"ר יעקב אב"ד דק"ק וויין 1) והנה מן התואר שכתבו על מצבתו של ה"ר משה ישראל איסר, המופלג ומופלא עושה פלא שנספח רך בשנים וביותר בזמן אשר חזון תוארים לא נאמנים לא נפדין עוד נוכל להכיר את ערכו הגדול. אבל מה לו פה ומי לו פה כי חצב לו קבר פה עירנו? אם היה חתן אחד מתושבי עירנו אי בנים היו לו כאן שבא אליהם? כל זאת נפלא ממני כי לא מצאתי זכרו באחד מן הפנקסים זולת מצבתו אשר מצאתי עומדת בין מצבות גדולי העיר והיא תספר לנו את חין ערכו הגדול וכה תאמר:

פ"נ

הרבני

המופלג ומופלא

עושה פלא גזע

ישישים צאן קדשים

האברך זרע בירך

מ' משה ישראל

איסר בן הרבני

המופלג החריף

ובקי המפורסם

מ' אר"י ז"ל בהגאון

מ' י" איסר אב"ד דק"ק

פינסק נפטר כ"ד

אדר ראשון תקמ

לפ"ק תנ"צ'ב"ה.

1) הרבנים האלה לקחתי מן סדר שלשלת היתום למשפחת היילפרין מהג"ם שלמה יצחק היילפרין ז"ל אשר אצלי ככתב שם אשר להג"ם אבא מארי היה לו ארבעה בנים ... בן השלישי הרב הגדול מה"ו אליהו אב"ד דק"ק טשארטיקוב ונפטר רך בשנים הרביעי היה הרב הגאון ר' ישראל איסר האב"ד דק"ק בריסק וק"ק פינסק והגלילות ובניו רבנים מפורסמים ... זכפי הנראה קרא הג"ם ישראל איסר את שם בנו אליהו על שם אחיו שנפטר רך בשנים.

קמה.

התורני הרבני המופלג מוהר"ר יהודא אפרים במוהר"ר יעקב קאפיל.

מן התוארים אשר חרתו על מצבתו ניכר כי איש נכבד היה בעדתו. תורני ורבני מופלג אך חפשתי בהפנקסים והכרוזי כתבים אולי אמצא ממנו דבר ולא מצאתי וזולת מצבתו אשר מצאתי עומדת במקום אשר גדולי העיר כמו הר"ר נחמן כ"ץ ז"ל והר"ר גאָרדי ז"ל מצאו שם קברים לא ידעתי ממנו כלום ומצבתו תספר לנו את ערכו הנדול ותענה אמריה לאמר :

פ"נ

וירד יהודא

מאת אחיו

ויהודא עוד רד עם

אל ועם קדושים

נאמן ה"ה התורני

הרבני המופלא

ומופלג הותיק

והישיש מוהר"ר

יהודא אפרים

במוהר"ר יעקב

קאפיל זצ"ל נפטר

בש"ק ט"ז טבת תק"מ

לפיק תנצ"בה.

קמו.

הרבני המופלא מוהר"ר אורי ליפמאן במוהר"ר יעקב דוד הכהן.

כפי הנראה לי הוא ר' אורי מעיר חדש דפה והוא נזכר בצוואת הג"מ דוד היילפרין ז"ל, וליתן מזה לעניי קרובי ה"ר אורי מאוסטרהא ולהרב הסניד מאוסטרהא לכל אחד שלשיב זהובים" ומדקחשיב איתו הג"מ דוד יחד עם הרב המניד מאוסטרהא נראה כי הוא היה חר מכני עליה ומצאתי מצבה מאשה אחת שחקק עליה, בת ר' שמעון נכד ר' אורי ממ"ח (מסתא חדשה) ומצבתו תאמר :

פ"נ

הרבני.

המופלא מוהר

אורי ליפמאן

בהרבני הנגיד
 מוהר"ר יעקב דוד
 הבהן נפטר ביום
 כ"ב ראש חודש
 אדר ראשון שנת
 תקמ"ט לפ"ק תנצ"בה .

קמו.

הדיין המופלג מוהר"ר שמחה במוהר"ר יעקב כ"ץ.
 לא ידעתי ממנו זולת מצבתו אשר מצאתי (1) וזאת חקיק עליה :

פ"ג מופלג
 בתורה
 וביראה דיין
 מו' שמחה במו'
 יעקב כ"ץ לבית
 אהרן נפמ'
 כ"ב אייר תקמ"ט
 לפ"ק .

קמה.

התורני המיפלא מוהר"ר יוסף במוהר"ר יעקב.
 כנראה לעשות שליחתי בא הנה שר"ר מארץ הקדושה יליד עיר סבריא
 והגליו הובילוהו לעירנו למצוא מקום מנוחתו ויותר לא ידעתי ממנו .
 וזאת חקיק על מצבתו :

פ"ג
 התורני המופלא מוהר"ר
 יוסף במוהר"ר יעקב ז"ל
 הבא מארץ הקדושה
 מעיר סבריא תוב"ב
 נפטר בש"ק ערב שבועות
 תקמ"ב תנצ"בה .

(1) הוא בנו של הרב המופלג מה"ז יעקב סקלאווער לעיל (קל"ב) .

קמט.

הרבני המופלג מוהר"ר פנחס בהרב הג' מלאדמיר.

א. איש חשוב ונכבד מנזע היחש והמעלה בנו של הרב המאוה"ג הנאון מוהר"ר שאול ז"ל אב"ד דק"ק לאדמיר (1) וה"ר פנחס היה מחותנו של הרב הנאון מוהר"ר נחמן כ"ץ ז"ל (קל"ג) ולעת זקנתו בא ר' פנחס לעירנו לשבת אצל בנו מוהר"ר ארי' יהודא ליב חתנו של הג"מ נחמן כ"ץ ונתחבר פה להח"ק והיה בין אלופי הנבאים בהח"ק כאשר כתיב על הפנקס בהקלפי משנת תקס"א והלאה בין אלופי הנבאים, ה"ה הראש הרבני מ' פנחס בהרב מלאדמיר ובר' קס"ח, הרבני המופלג הישיש מ' פנחס בהרב המאוה"ג מ' שאול. חתימתי נמצאה בהפנקס, הק' פנחס בהרב הג' מוהר"ר שאול ז"ל.

ב. ואלה המה בניו של הרבני מ' פנחס:

(א) בנו הרב מוהר"ר ישכר בער אב"ד דק"ק מולטשין (עיין לעיל קמ"ג).
 (ב) בנו הרבני המופלג מוהר"ר ארי' יהודא ליב שהיה חתן הנאון מוהר"ר נחמן כ"ץ ז"ל. וה"ר ארי' יהודא ליב היה נבאי בהח"ק משך כמה שנים ובהתמנות שנעשה במשך כמה שנים נמצא בין אלופי הנבאים, ה"ה הראש הרבני מ' ארי' יהודא ליב בר"פ מלאדמיר. חתימתי נמצאתי כמה פעמים, ארי' יהודא ליב באמ"ו הרבני מו' פנחס יצ"ו או, ארי' יהודא ליב באמ"ו הרבני המנוח מו' פנחס זצללה"ה. ומבניו של ר' ארי' יהודא ליב מצאתי. (ח) בנו הרבני מוהר"ר שמואל אשר שחיבר איתו אביו להח"ק ונכתב על הפנקס (ד' פ"ג), הן היום קרב לפנינו ה"ה התורני הרבני מוהר"ר ארי' יהודא ליב בהרבני המופלא מוהר"ר פנחס ורוצה לקרב את בנו הילד שעשועים כמר שמואל אשר שיחי' ד' יגדלו. להיות משרת בהח"ק. . . ועל החתום בא הג"מ נחמן כ"ץ. וה"ר שמואל אשר היה אח"כ בין אלופי הנבאים דח"ק ובהקלפי משנת תקנ"ד כתיב, הרבני מו' שמואל אשר ב"מ ארי' יהודא ליב במקום. . . ובהתמנות משנת תקנ"ח כתיב בין אלופי הנבאים, הראש מ' ארי' ליב ב"מ פנחס מחל על כבודו לבנו הראש מ' שמואל אשר ובשנת תק"ס, הראש מ' שמואל אשר ובשנת תקס"א, הראש מ' שמואל אשר ב"מ ארי' ליב נאמן של הנבאים דמצבה וכאם לא יהי' פה יובא המשת ליד אביו הרבני מ' לייבוש" וה"ר שמואל אשר השאיר את שמו הטוב בעירנו עד היום ויוצאי יריכו המה אנשים יודעים ונכבדים בעירנו.

(ג) בנו כמר שמחה היבר אותו אביו וקניו הרב מוהר"ר נחמן כ"ץ ז"ל להח"ק וזאת מצאתי כתיב על הפנקס (ד' פ"ד), הן היום קרב לפנינו ה"ה הרב מוהר"ר נחמן כהנאון אב"ד מ"ז מ' בצלאל כ"ץ ורוצה לקרב את נכדו ילד שעשועים כ"מ שמחה שיחי' בן חתנו הרבני מ' ארי' יהודא ליב נר"י לקרב אותו להיות משרת בחב"רה קדישא. . . היום יום א' תקכ"ט לפ"ק. את מצבת הר"י ארי' יהודא ליב לא מצאתי ולא ידעתי שנת פטירתו אכן עיד בשנת תקס"ו מצאתי

(1) הרב מוהר"ר שאול אב"ד דק"ק לאדמיר היה גאון גדול בדורו נאמן דמדינת ווּזָהְלִין ותחכם דיבנאו הזכירו בתוואסמחאד לשנת 94 הוברת אקסיאבר עליה 3 והוא בא בהסמכתו על כפר בית אברהם נדפס כבדל'ין תקי"ג וחתם הק' שאול בהרב. . . יקב מלאדמיר (נקח"ט אות, בית' 222). וראיתי בפי' מהח"ק (ר' קס"א) בהחשבון משנת תקכ"ה ששלחה הח"ק, א' מ' ווישניק להרב מלאדמיר.

את חתימתי. וזאת הקוק על מצבת ר' פנחס :

פ"ג

נפטר יום ד' י"א ימים
לחודש תמוז דהאי שתא
שנת תקמ"ז לפ"ק החבר אבהו (1)
ובר אוריון בנן של קדושים
הרבני מוהר"ר פנחס
בה"ר המאה"ג מוהר"ר שאול
אב"ד דק"ק לאדמיר
תנציבה.

קנ.

הרב מוהר"ר שמאי.

בראש אלופי נכאים דמצבה משנת תקמ"א, ה"ה הרב מו' שמאי וכן
בשנת תקמ"ב בין אלופי הנכאים, הרב מו' שמאי ובשנת תקמ"ג בראש אלופי
הפילאנטין, ה"ה הרב מו' שמאי ולא ידעתי מי היא הרב ר' שמאי? עד שראיתי
בסדר שלשלת היחס למשפחת היילפרין (כת"י מהגאון מוהר"ר שלמה יצחק
היילפרין ז"ל שנמצא ת"י) כותב, בתו השנית [השניה] (של הרב הגאון המפורסם
מוהר"ר אלחנן היילפרין אב"ד בק"ק זלאמשיב ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק
שאריןגראד) הרבנית מרת בריינדיל הנשואה להרב המופלג מהו' שמאי בהגאון
אב"ד דק"ק ראווני ודר בק"ק אוסטרעא. אולם מי הוא אביו הגאון אב"ד דק"ק
ראווני ומה שמו כי ארע? ואני אחשוב אולי הוא הג"מ יצחק אייזיק בנו של
הנגיד המפורסם מוהר"ר שמואל ר' יעקב'ס שהיה אב"ד בק"ק ראווני כאשר כתבתי
לעיל (וע"ה) או אולי היה בנו של הרב ר' יצחק אייזיק בהקצין ר' יוזפא שהיה
גם הוא רב בראוונע עיין לעיל (ק"ד) ולכן דר הרב ר' שמאי בעירנו במקום
אבותיו וזכרנו בילדותי היו בעירנו אנשים תורנים יראי אלהים בעלי עושר שהתיחמו
על שם ר' שמאילי והיו נקראים, ר'... ר' שמאיל'ס ויוכל היות שהיו מיוצאי
חלציו של הרב ר' שמאי דגן אבל דברים ברורים לא אוכל לכתוב כי לדאבון לבי
ספו המי מעירנו תורנים ישישים אשר ידעו לקראות הדורות מראש ולהשיב לי
על שאלות כאלה.

קנא.

הראש ומנהיג מוהר"ר אפרים במוהר"ר אהרן.

נכאי חודש בהח"ק צד השני כמה שנים ועוד בהקלפי משנת תפ"ט (פ"ש
ע"ב) מצאתי אותו בין אלופי נכאים דמצבה, האלוף מוהר"ר אפרים ובהתמנות

(1) כפי הנראה חקר כאי התיבה, כר' וצ"ל בר אבהו ואלוי האותיות, בר' סן התיבה
החבר נספך גם להתיבה, אבהו.

משנת תקי"ט בין אלופי הנבאים, המרוסם מוהר"ר אפרים במוהר"ר אהרן בשנת תקכ"ד (ד' קמ"א), הראש והמרוסם מוהר"ר אפרים במוהר"ר אהרן חתימתו כמה פעמים בהפנקס אפרים בלא"א מוהר"ר אהרן ז"ל. כד' ק"ט מצאתי שחיבר שני בניו להח"ק ונכתב על הפנקס, המרוסם מו" אפרים במוהר"ר אהרן נגש לפנינו בהצעת רבריו וביקש לפנינו כבוד אלופי הנבאים דחבורה קדישא של ג"ח עבור בניו ה"ה המרוסם ה"ר יונה והבחור כמ"ר אהרן להיותם חכירים במחברת הקידוש .. היום יום הששי . . . תשרי תקי"ד לפ"ק" ואח"כ מצאתי את בנו ר' אהרן בין אלופי הנבאים כהקלפי משנת תקכ"ז, הראש מוהר"ר אהרן במוהר"ר אפרים והוא חתם עצמו, אהרן במוהר"ר אפרים וצ"ל. שנת פטירתו של ר' אפרים נמחקה מן המצבה אכן מהפנקס נודעתי שמת בערך שנת תקכ"ג כי בשנת תקכ"ה מצאתי את בני חתם עצמו, אהרן במוהר"ר אפרים וצ"ל" ומקומי יכבדנו כי חצבנו לו קבר אצל קבר המגיד רב ייב"י ז"ל. וזאת חקוק על מצבתי :

פה נממן איש תם

וישר הראש ומנהיג

מוהר"ר אפרים בהתורני

מוהר"ר אהרן וצ"ל נפטר

י"א ימים בחודש . . . . .

. . . . .

קנב.

הרבני מוהר"ר יעקב במוהר"ר צבי.

לא ידעתי ממנו זולת מצבתי אשר מצאתי והיא תספר לנו את שבחו .
וכה תענה אמריה לאמר ;

פה גנוזה וטמונה

נשמה מהורה הלוק

ונסוע הנגבה ויעקב

הלך לדרכו הרבני

מוהר"ר יעקב במוהר"ר

צבי נפטר ביום ד'

ב' מרחשון תקמ"ז

לפ"ק תצ"ב"ה .

קנג.

הרב המאה"ג מוהר"ר שמשון בהרב מוהר"ר אשר.

מגדולי רבנים מופלגים בעירנו חסיד ועניו נחבא אל הכלים. על הספר
 עץ חיים" וכן על הספר "פרי עץ חיים" שנדפסו בקארעץ שנת תקמ"ב בהסכמות
 גדולי הדור ובאו בהסכמתם הרב המגיד רב ייב"י והרב המגיד ר' אשר ז"ל בא
 גם הוא בהסכמתו ונכתב בראש ההסכמה "הסכמת הרב המאה"ג חסיד ועניו כבוד
 מו' שמשון נ"י והוא חתם עצמו "הק' שמשון בהרב מו' אשר" מי הוא אביו
 הרב המפור' ר' אשר לא ידעתי אך מצאתי ב'פ' הח"ק ד' מ"ז בחשבון מחודש
 אדר שנת תצ"ח פ' טעפ דבש וחצי על החתונה של הרב ר' אשר. וכן נזכר
 כמה פעמים בהפנקס. בשנת תקכ"ח נתחבר אל הח"ק ונכתב על הפנקס (ד' צ"ה)
 כבוד המרום הרבני המופלא מוהר"ר שמשון בהרב המנוח המפורסם מוהר"ר
 אשר ז"ל הציע דבריו בפני כבוד אלופי רוזני נגידו הגבאים דח"ק יצ"ו משנת
 תקכ"ח ורצה לקרב איתו בקריבה של חיבה בכן נשאני פניו לדבר מצוה כוו יען
 ראינו כי כוונתו לדבר מצוה וקרננו איתו בקריבה של חיבה... יום א' ח"ה דתג
 הפסח תקכ"ח לפ"ק ואת"כ היה בין אלופי הגבאים. על תקנה גדולה שהתקינו
 בהח"ק בשנת תקמ"ד בא הוא בראש החתומים "הק' שמשון בהרב מוהר"ר אשר
 זצ"ל" בהקלפי משנת תקמ"ו בראש אלופי הגבאים. הרב מ' שמשון" והוא חתם
 על הקלפי בראש "הק' שמשון בהרב מוהר"ר אשר זצ"ל". מי המה בניו לא מצאתי.
 מצבתו עומדת בין מצבות הגדולים וקצרו בשבחו אולי מפני רוב ענותותו צוה
 שלא להרבות בשבחו וזאת כתוב על מצבתו :

נפטר ביום שני

כ"ה ימים לחודש אלול

שנת תקמ"ו לפ"ק

מוהר"ר שמשון

בהרב מו"ה אשר

זצ"ל תנצ"ב"ה .

קנד.

האלוף הראש מוהר"ר אברהם במוהר"ר שמואל.

מנכבדי העיר חתימתו נמצאה בפנקס השני חתום הרבה פעמים, אברהם
 בן לא"א כהר"ר שמואל סג"ל זצ"ל. מצבתו נשברה ולא יכולתי להציל ממנה כי
 אם התיבות האלה :

פה טמונה איש אמונה

האלוף הראש הקצין

והישיש מוהר"ר אברהם

במוהר"ר שמואל...
 . . . . .

קנה.

הראש והמנהיג מוהר"ר אברהם במוהר"ר ברוך.

נתחבר להח"ק בשנת תקכ"ה כאשר כתוב על פנקס הח"ק (ע"ה), כאשר שקרב לפנינו היה המרום מוהר"ר אברהם במוהר"ר ברוך בר"י וביקש זאת מאתנו אלופי כבוד הנבאים דח"ק דג"ח לקרב ולהכניס איתו לשרת במשמרת הק' ולתפלתו שמענו . . . והרים את תרומתו מלבו המהיר לסלק תיכף ומיד לכבוד הגאון דח"ק שני אדומים הגרים . . . וגם הוא יהי' בכלל עובדי ה' ויעלה ממעלה למעלה ומדרגא לדרגא . . . היום יום ד' כ"ב שבט תקכ"ד לפ"ק ואח"כ עלה למעלת נבאי בהח"ק ופרנס את הח"ק כמה שנים. חתימתו נמצאה בפ' הח' אברהם בלא"א מוהר"ר ברוך ז"ל והוא בא בחתימתו על כתב הרבנות שנתנו להג"מ מאיר ז"ל תריף, אברהם בהרב ר' ברוך זצ"ל".

פ"נ

איש הם וישר הראש

המנהיג מוהר"ר אברהם

במוהר"ר ברוך נפטר

יום ו' ואו ימים בחודש אדר

ראשון שנת תקמ"ו לפ"ק

תנצי"בה' .

קנו.

האלוף המנהיג מוהר"ר ברוך במוהר"ר זאב וואלף.

מחשובי ונכבדי העדה בא בחתימתו על כתב הרבנות מהג"מ מאיר ז"ל חריף וחתם, ברוך במו"ה זאב וואלף זצ"ל" והוא בנו של התורני מוהר"ר זאב וואלף במוהר"ר ברוך עיין לעיל (קכ"ה). ויותר לא מצאתי ממנו. וזאת חקיק על מצבתו :

פ"נ

האלוף

המרום המנהיג

מוהר"ר ברוך

במוהר"ר זאב וואלף

נפטר יום ו' עש"ק

טוב אדרה שני

תקמ"ו לפ"ק.

תנצי"בה' .

קנז.

צורבא מרבנן מוהר"ר חיים במוהר"ר יעקב ישראל.

כפי הנראה הוא בנו של התורני ר' יעקב ישראל בהרב מוהר"ר עזר
 (קמ"ב) מצאתי בפ' הח"ק ד' צ"ה כתוב, יען שכבוד הרבני מוהר"ר חיים במוהר"ר
 יעקב ישראל זה ימים כבר אשר נמנה כאחד מן המנויין... לבני חבירה
 קדישא יצ"ו והנה נעלם מן הפנקס אי' מקומו אשר נמפל לעושי מצוה הלזו ובכן
 עשה הרבני מוהר"ר חיים בהרבני הראש מוהר"ר יעקב ישראל הנ"ל לפני משורת
 הדין ונתפטר עור עם החבירה ובכן... יום א' ב' ימים לחידוש מרהשון
 תקצ"חית' ואח"כ היה נבאי חודש בהח"ק ובין אלופי נבאים שנתמנו בשנת תקל"ג
 ר' חיים בר' יעקב ישראל' חתימתו נמצאה בפ' הח"ק, חיים בהמניח מ"ה יעקב
 ישראל. בפ"ר ד' קס"ח תקנה גדולה התקיני הח"ק בשנת תקמ"ב ובאו כל אלופי
 הח"ק בחתימתם וגם היא חתם, חיים בהמניח מ"י יעקב ישראל ולה"ה". וקבלתי
 מפי יוצאי יריכו שהוא היה תורני גדול ירא שמים וירא חטא והיה חברו ועמיתו
 של הרב הצדיק איש אלהים קדוש מוהר"ר ברוך ז"ל ממעוזו בהיותו בעירנו
 (יושב על שלחן חיתנו הראש מוהר"ר מוכי' קצקש עיין בסימן שאח"ז) ושניהם
 למדו יחד ולפעמים הלכו שניהם לטייל חוץ לעיר ומה שנדברו יחד יראי ה'
 אלה לא ידע איש. בדף צ"ה מצאתי שחיבר את בנו להח"ק ונכתב בפנקס
 המרוסם הרבני מוהר"ר חיים בהרבני מ' יעקב ישראל ניגש לפנינו אלופי
 הבוררים דחבירה קדישא יצ"ו ורוצה לקרב את בני הילד כמ"ד אר"י ליב שיח'
 להיות עימד ולשרת בהח"ק... ויותר מבניו לא ידעתי. מצבתו מצאתי אצל
 מצבת הנאון הגדול ר' יואל היילפרין אב"ד ז"ל ומוה ניכר כי אדם נכבד ותורני
 גדול היה וכן תעיד עליו מצבתו אשר תביע את שבחו לאמר :

פ"נ

בשנת הקמ"ז לפ"ק
 ביום ד' כ"ח אייר
 נפטר בר אבהן ובר
 אוריון גבר דחיל
 חמאין מצורבא מרבנן
 מ' חיים במוהר"ר יעקב
 ישראל תנ"צ' ב"ה.

קנת.

משפחת קצקש.

משפחה גדולה ונכבדה בעירנו ממנה פינה ממנה יחד אלופי נבאים בהח"ק
 ראשים מנהיגי ופרנסי העדה והמה נקובים בשמותם על פנקס הח"ק. המרוסם
 ר' יוסף קצקש' נבאי חידש בהקלפי' משנת תצ"ו פרנס את הח"ק כמה שנים יחד

עם הנגיד ר' שמואל ר' יעקב'ס ועם הרב הנגיד ר' מרדכי היילפרין. ר' אהרן קצקש, התורני מ' טובי' קצקש התורני מ' בן ציון קצקש הראש מ' משה קאמשקית ר' אברהם קצקש. ר' פלק חר"ט קצקש ר' משה חר"א קצקש, האלוף המרומם מוהר"ר יצחק בר"א קצקש" כולם עבדו את עבודת הח"ק במשך כמה שנים. על דבר שם הכנוי קצקש רבת שבעה לה נפשי לשמוע הגדת העם זה בא בשמיעתו וזה בא בקבלתו ואנכי שמתו לי לקן אמור להבטה . . . ולא כתבתי מאומה מן הגדות הקלוטיות מן האויר אך זאת ניתן לכתוב מה שקבלתי מפי נאמנים אשר התורני ר' מיכ"ל קצקש היה חיתן הרב הצדיק המפורסם מוהר"ר ברוך ממעוכבו וציקלה"ה נכד הבעש"ט וזה"ה וסיפר לי זקן תורני דברים שעברו בין הז"ר טובי' קצקש והצדקנית אמו של הצדיק ר' ברוך טרם שבאו בקישרים ואכ"מ. הצדיק ר' ברוך ז"ל ישב בעירני על שלחן חותנו ר' טובי' כמה שנים. את מצבותיהם של נכבדי משפחת קצקש לא מצאתי. לכד מצבתי של התורני המופלג מוהר"ר גרשון במוהר"ר צבי הירש שהיה חתן ר' יוסף קצקש הנ"ל. בפ"ש (צ"ח) מצאתי, בקבורת הילד של ר' גרשון חר"י קצקש". וזאת חרות על מצבתי :

פה

נממן

איש תם וישר

התורני המופלג

מוהר"ר גרשון

במוהר"ר צבי הירש

נפטר יום ו' כ' סיון

לפ"ט ה'תנו ר' יוסף

קאצקית (תק"ח) לפ"ק

תנצ"ב"ה.

קנט.

הרבני התורני הנגיד מוהר"ר נתן בהרב הגאון מוהר"ר דוד טעביל.

מחשובי ואלופי העיר תורני ויושב באהלי תורה גבאי בהח"ק צד שני כמה שנים והוא בנו של הרב המאוה"ג מוהר"ר דוד טעביל (עיט) בהתמנות משנת תקכ"א בין אלופי הראשים, המרומם התורני מ' נתן בהרב מ' טעביל" ובהתמנות משנת תקכ"ב, במקום כל אלופי הגבאים ואפילנמין כבוד הרבני התורני הראש מוהר"ר נתן בהרב מ' דוד טעביל" חתימתו, נתן בהרב ה"ה מו' דוד טעביל ז"ל בדף קל"ו כתיב, המופלא התורני מהיר"ר נתן בהרב ה"ה מהור"ר דוד טעביל נגש לפנינו כבוד גבאי דחבורה קדישא ג"ח ש"א והרים ידו בתפלה עשר לשונות שיקבלו לתוך החבורה את בנו הקטן כמר זכריו" מענדיל שיחי' . . . היום יום ג' שהיכפל בו כי טוב . . . מצבתו מצאתי בין מצבת חשובי העיר ונמחקו שתי

אותיות מפרט השנה אך מצאתי אותו חתום על תקנה גדולה שתקני הח"ק בשנת תקמ"ב ומוה נראה שנפטר אחר שנת תקמ"ב. ומצבתו נתן אמריה לאמר :

פ"נ

איש תם

יושב אהלים

הרבני הנגיד

מוהר"ר נתן בהרב

הנאון הגדול מו

דוד מעבול נפטר

בש"ק ער"ח אדר

תק"כ... לפ"ק.

קס.

מוהר"ר ישראל בר' משה שיץ דפה.

בפ"ש ד' צ"ה מצאתי משנת ת"פ, י"ב זהובים מחבירה זכתי צדק עבור קבורת ר' ישראל שיץ ונראה כי ר' ישראל דנן הוא נכד ר' ישראל שהוא שנפטר בשנת ת"פ ויותר לא מצאתי מסנו. ועל מצבתו כתוב :

פ"נ

נפטר

ביום ה' יו"ד מ'

אלול שנת

תקמ"ה לפ"ק

מהר"ר ישראל

במוהר"ר משה

שיץ דפה ק"ק

אוסטריה תנ'—

—צ"ב.ה.

קסא.

מוהר"ר אליקים געץ במוהר"ר יחיאל מיכל.

הוא בני של התורני המרוסם מוהר"ר יחיאל מיכל במוהר"ר אליקים געץ שהיבר אותו אביו להח"ק בילדותו ככתוב על פנקס הח"ק, האלוף המרוסם מוהר"ר

יחיאל מיכל בהמנוח מוהר"ר אליקים געץ האריך בהצעת דבריו באריכות ובטוב מעם שפת אמת תכן אשר ה' זיכה אותו אשר נולד לו בן אשר אל הילד הזה התפלל ונקרא על שם אביו ז"ל כמר אליקים געץ . . . . . וביקש מוהררי"ם לזכותו לחבר בנו הילד החביב וחמיד עליו לדבר מצוה זו, לכבוד הח"ק נ"ח ש"א . . . היום יום הששי א"ח דחג פסח תפ"ט" ואח"כ מצאתי איתו נכאי בהח"ק צד ראשון ובהקלפי משנת תקי"ד (פ"ר ד' מ"ח) כתוב, במקום אלופי נבאים אליקים געץ במוהר"ר יחיאל מיכל". והוא חתם על הקלפי לפני הרב דחיימים, אליקים געץ במוהר"ר יחיאל מיכל זצ"ל" וכן חיתם עצמו כמה פעמים בהפנקס ויותר לא מצאתי ממנו. וכן כתוב על מצבתו :

פה נטמן איש תם וישר
האברהם בשנים מוהר"ר
אליקים געץ במוהר"ר יחיאל
מיכל נפטר כ"ח ימים
בחודש מנחם אבתקמ"ח
לפ"ק תנצ"בה .

קסב.

הרבני המופלא מוהר"ר צבי במוהר"ר יעקב דוד.
אחד מיושבי יעב"ץ בהקלווי הנדולה פה ומלכד מצבתו אשר מצאתי לא ידעתי ממנו דבר ושבתו האמר מצבתו :

פ"נ
איש משובח שבהוהו
רבנן לצבי הרבני
המופלא מ' צבי ב"מ
יעקב דוד מיושבי
יעב"ץ נפטר ער"ח
מבת תקמ"ט לפ"ק
תנצ"בה .

קסג.

החסיד מוהר"ר צבי הירש במוהר"ר שאול הלוי.
חד מבני עליה איש פלא חסיד ועניו שפל ברוך הצנע לכת קרוש יאמר לו נודע ומפורסם בעירנו בשם ר' הירשק"ר' שמואלקס" אשר אם אמרתי אספרה כמו את פרשת חסידותו ורוב ענותנותו סיפורי נפלאות אשר זקני עירנו היו מרבים

לספר ממנו והפלינו בשבחו ובראת חטאו לא יספיקו כמה גלינות ואנכי נכול שמתי לי לקצר ואך מעט מוער אספרה ממדותיו התרומיות למען ידעי דור אחרון את ערך גדולתה של עירנו לפניו אשר רבי בה כמו רבו חכמים צדיקים וחסידים ובין הבעלי בתים בעת ההיא היה ר' הירשקי ר' שמואלקס לא רב ולא מ"מ ולא צדיק. . . דבר אמת אספר אשר אבותינו הנאמנים בדבריהם ספרו לנו אשר החסיד הזה יושב בבית קטן מן המקרה ושבירה ועמוד עץ שעמד באמצע הבית היה למשען לה ארבעה יתדות תקועים בארץ ועליהם דף שמעריכין עליו העיסה (לאקשין כריט) זה היה לו לשלחן, אל העמוד התימך את הבית היה מחובר דף של עץ ועליו נר חרס ובו שמן פשוט להאיר את הבית ושם כביתו ישב יומם ולילה ושנה את פרקו ושיעורו וכל גדולי עירנו משכמים לפתחו וגם הרב ייב"י ז"ל והרב מוהר"ר אשר ז"ל מ"מ ז"ל הלכו אליו לקבל את פניו בכל רגל ופיהם פערו כמו למלקיש וייחלו לשמוע דברי תורתו או אפילו שיחות חולין שלו (קבלתי מפי איש מופלג בתורה מה שנדברו יראי ה' אלו איש אל רעהו פעם אחת בבואם לקבל פניו בחג השביעות ואכ"מ) ובמקום ענותנותו שם אתה מוצא גם נודל אהבתו אל האמת אשר שם לו לקו כל ימיו, כי גם להרב הנאון והצדיק ר' יעקב שמשון משפטיווקע ז"ל שנשלח ציר אמונים מרבו הנאון והחסיד בעל תולדות יעקב יוסף לעירנו שיקבלו אותו למ"מ בעירנו לא נשא פנים וכל העתרת דברים שהרבה והפציר בו הרב משפטיווקע להטות את דעתו שיסכים למנות את הצ' מפולנאי למ"מ בעירנו לא הועילו לו ולא נתמנה הצ' מפולנאי למ"מ פה ומעמו נימוקי של ר' הירשקי עמו כי הוא אמר להנאון משפטיווקע, הבעלי בתים מאוסטראה לא יוכלו לשאת ולסבול את קפדנותו דרב כהנא רבו" . . . והדברים עתיקים.

ב. והנה רק דבר אחד אספר מעניתונותו דגבר ענותן וחסיד זה אשר סיפר לי דודי הרב ר' מאיר אליהו ז"ל דיין דפה שהיה ממנידי אמת פעם אחת קשתה עליו משנתו ולא יכול להלום היטיב משנה אחת מפרקו ויקח ר' הירשקי את המשניות בידו וילך אל המופלג ר' שאול הכהן מעיר חדש (רט"ו) שיבאר לו באר היטיב את המשנה הר' שאול כיר חכמתו הגדולה בש"ס ביאר לו את המשנה היטיב. ר' הירשקי לקח את המשניות וילך לו וכאשר פנה ללכת ראה והנה ר' שאול הולך אחריו. מדוע אתם הולכים אחריו? שאל ר' הירשקי לר' שאול. ללותכם מעט ענה ר' שאול. חלילה לי - צעק ר' הירשקי - מלקבל כבוד מאתכם הלא אני חייב בכבודכם כל הלומד מחבירו. . . ולא אתם בכבירי. אבל ר' שאול שרצה מאד לכבד אותו לא שמע אליו וכאשר יצא אל החוץ הלך ר' שאול אחריו בחשאי כמה אמות וכאשר הרגיש ר' הירשקי כי איש הולך אחריו ויבט מאחוריו והנה ר' שאול אחריו וישב ר' הירשקי על הארץ ויאמר כי לא יזיו משם עד שילך ר' שאול לביתו. החסיד ר' הירשקי היה מקובל גדול ורוב יודעי ח"ן מעירנו בזמנו קבלו ממנו חכמת הקבלה. מיוצאי יריכו היו בעירנו שיחמים יראי ה' ומופלגים בתורה במשך כמה שנים בדורות שלפנינו ועד היום הזה. על מצבתו קצרו בשבתו אולי מפני ענותו צוה כן. וכן חקוק על מצבתו:

פ"ג

ה'ה ההסיד
 כהור"ר צבי
 הירש במוהר"ר
 שאול הלוי נפטר
 י"ג ימים בחודש
 טבת תקמ"ט.

קסד.

הישיש הראש הנגיד מוהר"ר יואל במוהר"ר יהודא ליב הכהן.

נגיד נכבד נשוא פנים בעירנו בנו של האלוף המרום מוהר"ר יהודא ליב הכהן אשר גם הוא היה מחשובי העדה מאלופי הגבאים בהח"ק צד השני בהקלפי משנת תפ"ח בין אלופי גבאים דמצבות, האלוף המרום מוהר"ר יהודא ליב הכהן (פ"ש ע"ב) ושם (דק"ז) בהתמנות משנת תקי"ח בראש אלופי הגבאים, המרום הישיש כבוד מוה"ר יהודא ליב במוהר"ר יוסף מרדכי כ"ץ חחימתו נמצאה כמה פעמים, יהודא ליב במוהר"ר יוסף מרדכי כ"ץ זצ"ל וכפי הנראה היה ר' יהודא ליב אבי זקנו של הרב הנגיד התורני מוהר"ר שמואל שמעלקא כ"ץ עיין הלאה (קפ"ט) ור' יואל נתחבר להח"ק צד שני בשנת תקמ"ב ככתוב על ספר הפנקס (קצ"ז:), הן היום הקריב לפנינו הראש הנגיד מ' יואל ב"מ יהודא ליב הכהן ורוצה לחבר עצמי במחכרת הקודש להיות כאחד מן המניין בחבורה קדישא דפה ובא בהפצרת פים לפנינו הגבאים אמרנו ראוי לקבלו בקדושה זו קידשו לשעתא קידשו לעתיד לבוא להיות נקרא בשם הקודש כאחד מאתנו... היום יום ב' ט"ז ימים לחודש כסלו שנת ילכשו צדק (תקמ"ב) ובנו הוא הראש מ' דוד שם (ד' ר'), הן היום הקריב לפנינו הראש מ' דוד כהראש הנגיד מ' יואל כ"ץ ורוצה לחבר את בנו היניק כמר משולם זלמן ואמרנו יישר חילו... ור' יואל היה חתן הגאון מוהר"ר יואל אב"ד דק"ק מעזבין ככתוב על מצבתו. בפנקס ד' למ"ד מצאתי, ממיתת הרבנית סמעובין ח"י זהובים שבאה לעירנו לבתה ונפטרה כאן. ואת ערכו של ר' יואל נוכל לדעת מן הכתוב על מצבתו. אשר תקרא אמריה :

פ"ג

איש זקן ונשוא פנים הוא
 הראש ושלישים מבהר ברושים
 הישיש הנגיד כבוד מ' יואל
 ב"מ יהודא ליב הכהן
 חתן הגאון מ' יואל אב"ד

דק' מעוז'ו נפטר י"א
 סיון תקמ"ט לפ"ק
 תנ"צ'בה.

קסה.

התורני מוה"ר נתן נטע במוהר"ר יהודא.

לא ידעתי ממנו וזלה מצבתו אשר מצאתי וממנה ניכר כי איש תבונה
 ותורני חשוב היה שנת מותו לא ידעתי כי נמחקו שורות האחרונות ממצבתו.
 ואלה הדברים חקוקים על מצבתו:

פ"נ

איש תבונה קבע עתים לתורה
 הנאמנה משאו ומתנו הי' באמונה
 נשמתו העולה למעלה בצל שוכן
 מעונה. ה'ה התורני מו' נתן נטע

במוהר"ר יהודא נפטר

ד' סיון . . . . .

קסו.

הרבני מוהר"ר יצחק בהרבני מו"ה מנחם מענדיל.

אחד מאלופי הגבאים בהח"ק צד השני בהקלפי משנת תק"ל מצאתי בין
 אלופי גבאים דמצבה, הר"ר יצחק ב"ה מנחם מענדיל והוא אביו של הרבני
 החסיד מוהר"ר מנחם מענדיל עיין הלאה (רנ"ט). מצבתו מצאתי אצל מצבת בנו.
 יותר מחציה נשברה ונאכרה ולא הצלתי ממנה רק שלש שורות האחרונות אשר
 היו מסונות בארץ טוב ימים.

. . . . .

יצחק בהרבני מנחם

מענדיל נפטר ב' אדר"ח

אלול שנת תק"ן לפ"ק.

קסז.

הרב הגאון המפורסם רשכבה"ג החסיד מוהר"ר מאיר חריף

מרגליות, אב"ד דגליל לבוב ואח"כ אב"ד בעירנו והגליל.

א. אחר ששקע שמשו של הג"מ אכרהם משולם זלמן אב"ד דפה בשנת

תקל"ז (ס"ד) האירה עירנו מכבוד הגאון המפורסם בתורה ובחסידות פאר הדור והדרו בוצינא קדישא מוהר"ר מאיר מרגליות וצ"ל בהגאון המפורסם בתורה ובהסידות מוהר"ר צבי הירש מהארדינקע אב"ד דק"ק יאולוויץ וצ"ל שנתקבל לאב"ד בעירנו והגליל (כתב הרבנות שנתנו לו אלופי העדה העתקתי אח"כ בסוף הפרק) והג"מ מאיר בנעיריו הרביץ תורה ונהג בנשיאת ר"מ ור"ג אב"ד בגליל לביב שם בא בהסכמה על ספר „חדושי הרז"ה" ונרשם בראש ההסכמה „הסכמת הרב הגאון מוהר"ר מאיר הרב אב"ד דגליל לביב יצ"ו" והוא חתם עצמו „הק' מאיר בהמאור הגדול מוהר"ר צבי הירש מרגליות וצלה"ה מהארדינקע ער"ח סיון תקי"ד לפ"ק". וכן על ספר „דברי חכמים וחתם „הק' מאיר החינה בגליל לביב (פלאות) (תקי"ז) 1) ועל ספר „נינת וורדים" בא בהסכמתו בשנת תקכ"ד בקארנא וחתם „הק' מאיר אבד"ק גליל לביב" 2) וכן על ספר „מחנה ארון" שנרשם באלעקסניץ תקכ"ח בא בהסכמה וחתם „הק' מאיר בא"א המאה"ג צבי הירש מרגליות זל"ה החונה בגליל לביב". על ספר „מנחה חדשה" נרשם באלעקסניץ תקל"ד בא בהסכמה וחתם „היום יום א' פ' במדבר וכל אשר יעשה יצ"ל"ח (תקל"ג) „הק' מאיר החינה בגליל לביב". וכן על כל התשובות שהשיב טרם שנלקח לעירנו חתם עצמו „הק' מאיר החינה בגליל לביב" ומאו שנתקבל לאב"ד בעירנו חתם עצמו על תשובותיו „הק' מאיר בהמאה"ג מ' צבי הירש וצלה"ה מרגליות חונה פה אוסטרהא והגליל ומצ"פ לגליל לביב והמדינות יצ"ו". על תקנה גדולה שנעשה בהח"ק פה בשנת תקל"ז (עיין מביא סימן יו"ד) כשנתקבל הג"מ מאיר לאב"ד פה בא היא לאשר ולהזק את התקנה והוסף מדיליה דברים אחדים בכתב ידו וחתם „היום יום ג' כ"ז תשרי שנת תיק"ב"ל"ו (בכתב אשורית) ברכה הק' מאיר החונה פה ק"ק אוסטרהא והגליל ומצ"פ לגליל לביב והמדינות" ובעירנו בא בהסכמתו על ספר „חיי הנפש ונצחיותה" לר' יהיאל הלוי הורוויץ אסיא דק"ק ויילנא נרשם בפאריצק שנת ד'ע"ת ח'כ"מ"ה (תקמ"ז) וחתם „הק' מאיר חונה בק"ק אוסטרהא ומצ"פ בגליל לביב והמדינות" וכן על הספר „היכל עונג" להמחבר הג"ל בא בהסכמתו בעירנו וחתם „הק' מאיר חב"ק אוסטרהא ומצ"פ בגליל לביב" 3).

ב. הג"מ מאיר נתן לו המלך מפולין סטאניסלאוו אוגוסט פאנימאוסקי כתב רשיון והרמנא דמלכא להיות אב"ד הגליל כן שמעתי מפי זקני עירנו מנידי אמת אשר הם הגירו לי גם הסבה אשר על ידה זכה לכל הכבוד הזה ואני הכותב הלכתי לשאול את פי נכדו של הג"מ מאיר ז"ל איש זקן וישיש תורני נכבד החוקה לאיש כמורו שלא יוציא מפיו דבר שלא ברור לו והגיד לי כי הוא אחז בידו כמה פעמים את כתב הרשיון כתוב על לוח גדול של קלף וגם קרא בו כמה פעמים ואמר לי אשר כתב הרשיון עם עוד כתבים יקרים נשארו בירי אח חורגנו מנכבדי תישיבי עיר מאהליב 4) ושאלתי אותו מאין זכה להכבוד הזה ו גם הוא סיפר לי כמי שספרו לי הוקנים אך בדברים ברורים יותר. וזה הדבר הג"מ מאיר ישב בתחלה על כסא הרבנות בעיר יאולוויץ במקום אביו והעיר יאולוויץ היתה נחלת הרוכס אביו של פאנימאוסקי פעם אחת עמד הג"מ מאיר

(1) רשימה „קהלת משה" אות ד' 2125. (2) שם אות ג' 2006. (3) שם אות ה' 8101.

(4) הדברים האלה כתבתי לידידי החכם והחוקר קרמניצ'י ר' שמעון דובנאוו יחי' ואחי' ב

כתב לי: „הוא שנמצא ח"ו העתק מן כתב הרשיון שלוח אליו בעיר מאהליב."

עם בני הגאון והחכם מוהר"ר שאול (שהיה אח"כ אב"ד בלובלין) בחיץ אצל ביתו והנה קול הקריה הימה כי הרוכס עם בני הצעיר הולכים לעיר עוד הם מדברים ומרחיק הופיעו לנגדם הרוכס עם בני הצעיר וכראות הג"מ שאול את בן הרוכס אמר לאביו נניא מלכות אני רואה בהנער הזה והוד מושל על פניו ישכון וכירו הראה על פאניטאווסקי הצעיר והרוכס ראה מרחוק אשר הג"מ שאול הראה בירו עליהם ויסר עם בני אל הרב הג"מ מאיר וישאל בשלומו וכה אמר אליו הנה ידעתך לאיש אמונים ורב אתה בישראל לא אפונה שלא תכוב כי ואל הכחד ממני דבר אמור נא לי מדוע הראה בנך בירו עלינו ? ויען הג"מ מאיר חלילה לי לכזב באדוני אני אומר לך את האמת ולא אבחד מאדוני דבר. הנה בני זה חכם מדיני הוא ובחכמתו הגדולה אמר לי שהוא רואה הוד מלכות על פני בנך זה וכחכם הרואה את הנילד ומגיד מראשית אחרית הגיד לי שכנך זה יעלה על כסא מלוכת פולין בעוד ימים לא כבירים. הדברים האלה נכנסו אל לב הרוכס ובנו. ופאניטאווסקי הצעיר הוציא מצלחתו נייר ועט עופרת וירשום את שם הרב ובנו. הרוכס ובנו השתחוו אל הרב ובנו והלכו להם. לא ארכו הימים ודברי הג"מ שאול נתקיימו כי נבחר פאניטאווסקי למלך פולין, ויהי אחר כן כאשר נתמנה הג"מ מאיר לאב"ד על כל גליל איקריינא ועל פי חוקי המדינה אז היו צריכים היהודים להרמנא דמלכא בעת בחירתם ברב אב"ד הנליל וכאשר הגישו היהודים בקשתם לפני המלך פאניטאווסקי על דבר בחירתם בהג"מ מאיר לרב הנליל והוא ראה את שם הרב ושם אביו וזכר את אשר אמר עליו בנו בעודו צעיר לימים ויתן לו כתב רשיון והרמנא כתוב על קלף באותיות סוהבות חתום בחתימת יד המלך פאניטאווסקי. ועוד סיפר לי הוקן מה שהיטיב המלך פאניטאווסקי לעשות חסד עם הג"מ שאול בנו של הג"מ מאיר ואכתוב הלאה במרוצת הדברים.

ג. הג"מ מאיר היה בזיווג ראשון חתנו של הנגיד הרבני מוהר"ר חיים ז"ל מ"ק הארדיענקי שהוא היה חתן הרבני החסיד הנגיד המופלג מוה"ר איצק הנקרא ר' איצק הארדיענקי (1) ובזיווג שני לקח הג"מ מאיר את בת דודו ורבו הגאון המפורסם ברור מוהר"ר ארי' ליבוש אווערבך ז"ל אב"ד דק"ק סטאניסלאב ועיין בסוף הפרק 2) כפי ששמעתי היו לו להג"מ מאיר עשרה בנים מלבד בנות ולא נודע לי מהם כי אם חמשה בנים ושתי בנות. ואלו הם בניו הגאונים מופלגים. א) בנו הרב הגאון מאה"ג וחכם מפואר מוהר"ר שאול שהיה תחלה אב"ד דק"ק זבריוא (זכאריש) וכספר „מאיר נתיבים" סימן ל"ו נמצאה ממנו שאלה ששאל למר אביו הגאון וכס"ף השאלה חותם, י'ב'ש'ר' שלום לפרט דברי בני ותלמידו מצפה לרווח צמאינו במתק דבריו כי נעמו הק' שאול החינה בק"ק זבריוא ואנפיה". ואח"כ היה אב"ד בק"ק קאמרנא ומשם בא בשאלה לפני מר אביו (שאלה ע"מ) וחתם „הכ"ר המתאבק בעפר רגלי ת"ח ושואל מה' מענה לשון ישלח לי מקודש עורתו הק' שאול באאמ"ו הגאון מו"ה מאיר אב"ד דגליל לבוב החינה בק"ק קאמרנא ואנפיה שנת יערב ר"ח ש'י' לפ"ק". ומשם נלקח

(5) כן כתוב בס' היוחסין למשפחת היילפרין מהג"מ שלמה יצחק היילפרין.

(6) נמצא ת"י סכת שכתב הגאון מוהר"ר שאול אבד"ק לובלין לאביו הגאון מ' מאיר

זכראש הסכת, שלום לכבוד אדוני אבי... ועש"ו אי"ח (אמי תורתו) מרת ריו"ה.

אחר כבוד ונתקבל לאב"ד ור"מ בעיר הגדולה לובלין והגליל ובספר „מאיר נתיבים“ סימן ע"ח כתוב, שאלה מכבד בני הכיבי הרב הגאון המפורסם החריף ובקי מה"ו שאיל גרין אשר הוא כעת אב"ד ור"מ בק"ק לובלין והגליל. בלובלין בא בהסכמתו על ספר „תולדות יוסף“ (נדפס פעם שנית בסדילקאב בשנת תקל"ז) וחתם „הק' שאול בהגאון מלביב“ והמעתיק או הסדפיס הוסיף, הוא הגאון הגדול אב"ד דק"ק לובלין. על ספר „ערכי הכנויים“ לבעל סדר הדורות יחד עם אחיו הג"מ בצלאל ינרשם בראש ההסכמה „הסכמת האחים ה"ה הרב הגאון המפורסם מו"ה שאול אב"ד ור"מ דק"ק לובלין והגליל והשני בדומה לו“ . . . על תשובת הר. הכרמל" בא בהסכמתו בשנת תקמ"ב וחתם „הק' שאול אב"ד ק"ק לובלין בן האב"ד דק"ק גליל לבוב“ (1) וכן הסכים על ספר „שפת אמת“ על משלי מהרב הדרשן המאה"ג מוהר"ר יעקב ישראל מ"מ דק"ק קרעמניץ נדפס בשנת תקמ"ח בלבוב וחתם „הק' שאול באמ"ו אב"ד דגליל לבוב חו"פ הק"ק לובלין והגליל יצ"ו“. וסיפר לי הזקן הנ"ל אשר הג"מ שאול בהיותו אב"ד בלובלין חלה מחלה אנושה ינסע לווארשא לדרוש ברופא המלך וע"י סבה נודע להמלך פאניטאווקי כי האיש אשר ניבא עליו עוד בילדותו שיעלה על כס מלוכת פולין בא לווארשא והוא חולה ויצו המלך לרופא שלו שילך אליו בכל יום לבקרו. וכל סמי מזור והרופה מבית אוצר המלך ינתן לו (2) .

(ב) הרב הגאון החריף מוהר"ר יוסף נחמן אב"ד דק"ק פולנאה שהוציא לאור עם אחיו הג' מוהר"ר בצלאל את הספר „מאיר נתיבים“ וכן הוציא לאור את הספר „דרך הטוב והישר“ למר אביו עם פירושו אשר הוסיף בשולי הדפים והוא בא בהסכמתו על ספר „דמשק אליעזר“ שנפס בעיר פאריצק תק"ן וחתם „הק' יוסף נחמן בהרב . . . מאיר אב"ד ק"ק פולנאה (3) ובנו הוא הרב המופלג מוהר"ר חיים מיקירי עירנו אשר גם הוא השתדל בהדפסת הספר „מאיר נתיבים“ .

(ג) הרב הגאון הח' ובקי מוהר"ר בצלאל אב"ד דפה תולדתו כתבתו בספרי בזמנו (רכ"ב) .

(ד) הרב הגאון המפורסם הותיק מוהר"ר נפתלי מרדכי אב"ד דק"ק הרימלוב ושאר קהלות. ובנו הוא הרבני המופלג בתורה וביראה מוהר"ר שמשון אריה אשר השתדל בהדפסת הספר „מאיר נתיבים“ והוא הביא לבית הדפוס והוציא לאור הרבה ספרים בבתי הדפוס סלאוויטא אוסטררהא פולנאה. על ספר „תיקוני זוהר“ שנדפס בפולנאה שנת תקנ"א נכתב על השער „הובא לבית הדפוס ע"י המופלג בתורה וביראה הותיק מוהר"ר שמשון ארי' בהה"ג המפורסם מרדכי ו"ל בהגאון החסיד מוהר"ר מאיר מרגליות וצללה"ה מאוסטררהא“ .

(ה) בנו הרב מוהר"ר שלמה בער הוכירו אחיו הג"מ שאול במכתבו לאביו הנמצא אצלי ויותר לא ידעתי ממנו .

(1) קה"מ אות ה' 3228 .

(2) נמצא אצלי ככתב שכתב הרב הג"מ שאול מלובלין לאביו לאוסטררהא ובמרוצת הדברים כותב אליו כי תולה הוא מאד, ואפשר נצטרך ליסע לאיזה מקום לוורשא או לברלין מחמת שלא שב עדיין מדרכו הראקטור של המלך ור"ה . . . הדברים האלה מאמתים את סיפור הזקן כי בבוא הריפא מדרכו נסע אליו הג"מ שאול לווארשא והמסבב כל הסבות סבב שנודע הדבר להשלך .

(3) קה"מ אות ד' 2364 .

ואלה המה חתני של ר' מאיר :

א. הוא הרב הגאון המפורסם בוצינא קדישא חסידא ופרישא החרוף ובקי מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אב"ד ור"מ דק"ק שאריגראד ובספר „מאיר נתיבים“ נמצא ממנו שאלה ששאל לחותנו (שאלה פ"ח) וחותנו השיב לו בכבוד ומכנהו בשם הרב, הגאון בוצינא קדישא וכו" ובעירנו ראיתי ממנו כת"י שהשאיר אחריו חידושי תורתו ובראש הכת"י נכתב סהדותא דמר גיסו הג"מ בצלאל אב"ד דפה מעיד בחתימת ידו שהכת"י זה הוא מניסו מוהר"ג הנ"ל .

ב. חתנו השני הוא הרב הגדול מוהר"ר שמחה בהרב הגדול מוהר"ר נחמן כ"ץ (1) .
ד. הג"מ מאיר מלכד שהיה גאון וחרוף אמיתי (2) מפורסם לרשכה"ג היה גם חסיד ועניו מקובל אלקי ידירו ותלמידו של הבעש"ט ז"ל כמו שכתב בספרו „יכין ובוועז“, ומילדותי מיום שנתחברתי כרביקות אהבה עם מורי ידידי הרב החסיד מו"ה ישראל בעל שם טוב ת"נצ"כ"ה (3) והיה סופר מהיר בעל לשון צה ושירים שקולים נעימים מבין חידות בעל נומריקון ונמטריאות כנראה מתוך ספריו שחיבר והניח אחריו ברכה איצר סגולה כפר „אר עולם“ אשר יפרד לחמש נרות חמשה ספרים יקרים ואלה הם .

א. ספר „מאיר נתיבים“ חלק א' תשובות שהשיב לשואליו בהלכה שם שקיל ומרי עם גדולי גאוני דורו ועם דודו ורבו הגאון הגדול מוהר"ר אריה ליבוש אב"ד דק"ק סטאניסלאב עם אחיו הג"מ דוב בער אב"ד דק"ק יאולוויץ ובניו הגאונים הג"מ שאול והג"מ בצלאל וחתנו הג"מ נפתלי הירץ הנ"ל .

ב. מאיר נתיבים חלק שני חידושים על גפ"ת ודרישים נחמדים כסדר פשויות התורה בחריפות ומביא שם חידושי תורה מאביו ודודו אחיו ובניו הפלא ופלא ובסופו חידושי מס' ברכות לאחיו הגאון מוהר"ר יצחק דוב בער אב"ד מיאולוויץ מספרו הגדול „באר יצחק“ הספר מאיר נתיבים נדפס בפולנאי בשנת ,בו הלכה כרבי מאיר“ (תקנ"א) ע"י בניו הגאונים מוהר"ר בצלאל ומוהר"ר יוסף נחמן ובראש הספר נדפס הסכמות ומליצות הרבנים גאונים וחסידים מופלגים מסדינה הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר לוי יצחק אבד"ק ברדיטשוב הרב הצ' המפורסם מוהר"ר אשר צבי מ"מ דפה בצירוף הרבנים המופלגים יושבי יעב"ץ בקלויז הגדולה דפה . הרב המופלג החסיד אמיתי איש מופת מפורסם הישיש מוהר"ר משולם וזסיא מאניפאלי ה"ה הישיש המפורסם בתורה ובחסידות חד מכני עליה מוהר"ר יוסף מקאמיני . הרב הגאון החסיד מפורסם בוצינא דנהורא אב"ד דק"ק קאלבמוב (הוא הצדיק סאפמא) . הסכמת הרב המפורסם בתורה ובחסידות חרוף ובקי חסיד ועניו מו"ה יצחק יוסף מ"מ מפולנאה . והסכמת ומליצת הרב

(1) בן כתוב בס' היהוס למשפחת היילפרין .

(2) בני הג"מ בצלאל בהסכמתו על החומשים עם ס' הרמב"ן ועם הראב"ץ עם ס' סרגלית טובה שנדפסו בב"ד כותב „וגם אני שמעתי מפה קדוש שהיה סרגלא בפומי דרבי מאיר כבוד אדוני אבי כורי ורבי הגאון החסיד זצלה"ה שאמר בזה הלשון ס' הרמב"ן על התורה ופ' הרין באלם כשאני לומד בהם הם מאירים עינים שלי והזהיר ללמוד בכל פעם“ .

(3) בנו הגאון הנ"ל בהסכמתו לספר „שבחי הבעש"ט“ שנדפס בב"ד שנת תקצ"ה כותב ,וכפי ששמעתי מפה קדוש אדוני אבי מ"ו הגאון החרוף החסיד רבן של כל בני הגולה זללחה"ה שהוא היה בילדותו אחר ממחצתי חקלא חבורא קדישא מאילנא דהיי עם הבעש"ט ז"ל וסרגלא בפומי" דר מאיר שהרבה לספר בשכתו“ .

הגאון הישיש החריף מפורסם בדורו מוהר"ר מאיר אב"ד דק"ק קאנסמנמין וחתם „המאיר הקטן בן ארי החי הגאון גדול מרבן שמו מוהר"ר יעקב ישראל זצוק"ל יבונה יעב' ק".

ג) נר השלישי הוא ספר „סוד יכין וביעז" ואלה הדברים כתובים על שער הספר „אשר תיקון וחיבר כבוד אמ"ו הגאון אמיתי רבן של כל בני הגולה מפורסם בקצוי ארץ החסיד ועניו בוצינא קדישא מרבני קשישאי איש אלקים קדוש החריף הגדול בנגלה ונסתר כאחד מן הראשונים מופת הדור והדרו רבים הילכים לאורו. רב הרבנים גאון הגאונים כקש"ת מורינו ורבינו מאיר זצלה"ה בהרב הה"ג המפורסם בתורה וחסידות מוהר"ר צבי הירש מרגליות זצלה"ה מיאוליוויץ שנהג נשיאות והרביץ תורה בישראל אב"ד ור"ם ור"ג בנליל לבוב ומדינות ופה קהלתנו ק"ק אוסטרהא והגליל יצ"ו שכבר יצא מינימין שלו בעולם להשתמש בשני מאורות הגדולים שני חלקים שכבר נדפסו ונתפשטו בכל פאת אשר מרח ויגע בהתאמצות בכל כחי ללקט ולהעתיק ה"ה בנו הרב הגאון הגדול המפורסם חכם ושלם מ"ו בצלאל נרו יאיר שהוכן בחסד כסאו למלאות מקום אביו אב"ד דפה ק"ק אוסטרהא הכירה יע"א נדפס באוסטרהא ב"זה ד'ר"כ"י מ'ו'ס"ר לפ"ק תקנ"ד". ואלה הגאונים החסידים אשר נהנו עדיהן והסכימי להרפיסי הרב הגאון והצדיק אב"ד מברדיטשוב. הרב הגאון אב"ד דק"ק אפמא וק"ק סאכאמשאב וחתם „יום ד' כסליו תקנ"ב לפ"ק פה ע"מ ויארשא כ"ד אר"י ליב אב"ד דק"ק אפמא. הרב הגאון הצדיק מ"מ מקאזניץ. הרב הצדיק המפורסם מוהר"ר אשר מ"מ דפה. הרב החסיד הישיש מוהר"ר זוסיא מהאניפאלי. ויען כי הספר „סוד יכין וביעז" הוא כעת מעט במציאות וערבים עלינו דבריו הקדושים של הצדיק הישיש הזה אמרתי להעתיק מקצת דבריו בהסכמתי ז"ל „הדור אתם ראו ספר הקודש והמהיר של הגאון אמיתי החסיד האמיתי מופת הדור המפורסם כבוד קדושת שמו מוהר"ר מאיר זצלה"ה ספר סוד יכין וביעז וסימני ש"ע יתרי"ג מצות נדבה רוחו של בנו חביבי הרב הגאון הגדול המפורסם חריף ובקי מוהר"ר בצלאל אב"ד דק"ק אוסטרהא להביאם לבית הדפוס ומי ראה דברים יקרים כאלו אשרי הדור שזכו לכך ... יום ד' ג' אדר שני תקנ"ד לפ"ק הקטן משולם זוסיא במ"ל זצ"ל". ואח"כ באו בהסכמתם הרבנים המופלגים מפורסמים דיינים ויושבי יעב"ץ קליוו דפה ק"ק אוסטרהא, והג"מ בצלאל כתב הקדמה וחתם „הק' בצלאל מרגליות בן איש חי הגאון החסיד מופת הדור מוהר"ר מאיר ז"ל בעל המחבר הספר „סוד יכין וביעז" היא צוואה שציה הג"מ מאיר לבניו מלא תיכחת מוסר השכל עפ"י נגלה ונסתר ובפ' ב' כותב „ונרמזו בלשון הכנה שמכין א"ע ללמוד לשמה בלי שום כוונה וזה וכאשר הזהירו אותי לזה מורי הגדולים בתורה ובחסידות ובתוכם ידידי הרב החסיד מופת הדור מוהר"ר ישראל בעש"מ זצלה"ה כוונה רצויה בלימוד לשמה לרבק א"ע בקדושה ומהרה עם האותיות" ופעמים קורא אותו בשם „מורי ידידי הרב" ... מוהר"ר ישראל בעש"מ.

ד) הנר הרביעי הוא ספר „הדרך הטוב והישר" למצוא בנקל מקור כל הדינים בארבע ש"ע חברו הג"מ מאיר למלאות רצון בנו הרב המה"ג האברך החריף ומושלם כ"ש מוהר"ר שאול אשר הפציר בו אולי בנגוד חכמתו ומצא תחבולה להקל על לומדי תורה בציונים המצוינים בהלכה להיות בקל למצוא

שירש הדינים בארבע ש"ע והוא נעתר לבקשת בנו וחבר את הספר הזה ע"פ שיר
 וחריוזים וראשי החרוזים מתחילים בא"ב ובשם המחבר ושם אביו הג"מ צבי הירש
 וגם שם בנו הג"מ שאול והוא פלא. הספר נדפס בפולנאה בשנת, זה המוב והישר"
 תקנ"ה ע"י בנו הרב הג"מ יוסף נחמן אב"ד בפולנאה אשר עשה פירוש
 להחרוזים בשולי הדפים ואלה הגאונים אשר באו בהסכמתם בראש הספר הגאון
 המפירסם מוהר"ר מאיר בהגאון יעב"ץ אב"ד קאנסטאנטין הג"מ נפתלי הירץ
 הכהן אב"ד בק"ק שדה לבן ואב"ד בקלויז דפה עיין לעיל (ס"ח) הג"מ לוי יצחק
 אב"ד דק"ק פינסק ודק"ק ברדיטשוב הגאון מ' מאיר אב"ד דק"ק בראד והקרייו הגאון
 מוהר"ר חיים סג"ל לנדא הגאון מוהר"ר שמואל בהגאון המחבר באר יצחק
 מיאוליוויץ הגאון מוהר"ר דוד צבי בהרב הגאון מוהר"ר ארי' ליב איוערכך חונה
 בק"ק שארינראד הגאון והצ' מוהר"ר אברהם יהושע העשיל מומיגראד החונה
 בק"ק קאלכטוב .

(ה) הגר החמישי ספר, כתינת אור" סדר תרי"ג מצות על פי שיר עם פי
 ותוספות נפך לבנו הג"מ בצלאל אב"ד דפה נדפס בברדיטשוב בשנת תקע"ז .
 ה. וטרם שאמיום את פרקי לא אמנע"טוב מן הקורא. מרגינתא טבא דר' מאיר
 יש בידו דבר אמיתי ששמעתי מפי זקן תורני נאמן ששמע מפי זקנים נאמנים אשר
 פעם אחת ביום י"ג ניסן לפנות היום הלך הגאון והחסיד ר' מאיר וכדו בידו
 לשאוב מים שלנו למצות מצוה . ואז היה הפשרת שלגים בכל הרחובות רפש
 וטיט ומי מדמנה והדרך מקולקל מאד ויהי בדרך פגע בו הרה"צ רב ייב"י
 מ"מ דפה אשר הוא נסע בעגלה וכדו בידו לשאוב מים שלנו ויאמר הרב ייב"י
 ז"ל אל הג"מ מאיר ז"ל רב הגליל ! (לאנד רב) מדוע אתם הולכים ברגליכם ברפש
 גדול ובדרך רע כזה? ויען ר' מאיר ויאמר מצוה גדולה כזה שיש לי רק פעם
 אחת בשנה חביבה עלי בשעתה ולא אוכל למסרה ולתת אותה אל הסוס . . . כשמוע
 הרה"צ רב ייב"י הדברים ויצאים מפי ר' מאיר קפץ מן העגלה וילכו שניהם יחדיו .
 בשנת תק"ן התקדרו שמי עירנו וענן ה' כסה את האור עולם המאיר על
 הארץ בחכמתו נפשו המהורה שבה השמימה וגופו הקדוש ספון וממון באדמת
 קודש פה . מול קבר המהרש"א ז"ל . ואלה הדברים חרותים על מצבתו :

פ"ג

הרים

המצנפת ונפלה

העטרה בהוד' השני

בעשרה שנת תק"ן לפ"ק

כבוד אדונינו מורינו ורבינו

מאור הגולה הגאון המפורסם

מופת הדור החריף ודרשן

הגדול בוצינא קדישא

איש אלהים עניו וסופר

באמרי שפר והניח ברכה
לדוד דורי' בעשות ספרים
ספר אור עולם ושאר

ספרים . . . . .
. . . . .

קסח.

מצבת אשת ר' מאיר הרבנית מרת רוזל.

היא בת הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר ארי' ליב אבד"ק סטאניסלאב ז"ל
חומר מגזע בעל הט"ו ז"ל (והג"מ ארי' ליב היה אביו של הגאון המפורסם
מוהר"ר דוד צבי אבד"ק שארינראד ודק"ק קרעמניץ ודודו של הג"מ מאיר הגן)
ובזיווג ראשון היתה הרבנית מרת רוזל אשתו של הגאון המפורסם מוהר"ר משולם
זלמן אבד"ק פאמאָרין וילדה עמו את הרב החריף הגביר מוהר"ר ארי' ליבוש
חתן הרב הגביר ר' אבאלי כהן עיין הלאה (ר"א) ואח"כ מת בעלה בדמי ימיו
והניח אותה מעוברת וילדה בן ונקרא בשם אביו משולם זלמן והוא הגאון החסיד
מפורסם בדורו מוהר"ר משולם זלמן אב"ד דק"ק לובלין ונשאת אחר כן להג"מ
מאיר חריף מרגליות ולא ידעתי אם ילדה עם הג"מ מאיר בנים. והיתה מפורסמת
במעשיה הטובים. וזאת חקוק על מצבתה :

פ"ג

האשה

החשובה בת
קדושים מגזע
ישישים מגדולי יחוסים
הרבנית הצדקנית
המפורסמת מ' רוזל
בת הרב הגאון המפורסם
מ' ארי' ליב שהי' אב"ד בק"ק
סטאניסלאב אשת הרב
הגאון אור עולם המפורסם
מ' מאיר זצ"ל שהי' אב"ד
דפה ק"ק אוסטרהא נפ'
עש"ק ח' מנחם אב
תקס"ט לפ"ק תנצ"ב'ה .

קס"ט.

העתיק:) כתב הרבנות שנתנו אלפי מנהיגי ק"ק אוסטרהא להרב הגאון
החריף אמיתי החסיד מוה"ר מאיר בעל מאיר נתיבים וללה"ה.

למזל טוב ולברכה. מהממליך מלכים ולו המלוכה: הראיתם בחיר ה' כסאו
נגדו כשמש. מעשות פרי לא ימיש. למרבה המשרה על שבמו. הדור אתם ראו.
בן טבאל ר' מאיר ערך ארוך בדירו הנמצא איש כזה חכם הרזה.
אלה דברי קהלות. יש אם למקרא העדה ולאסף את המחנות. בהקהל
את העם תתקעו יתר במקום נאמן. להיות תורה יבקשו מפיהו. יגלה לן מעמו
כמעט לשד השמן: כי יבוא העם לדרוש מאן יהיב לן נברא דמריה סיעיה בראש.
התרום ריש' אבילא כרכא. כרכי ועירות המקיפים וסמיכים סמיך אע"פ שאינו
נראה לקהלתנו ק"ק אוסטרה יצו ורבים אומרים מי ישקני שקייא דמעלי לכולא
גיפא. כי יוצק מים עלי צמא עד שירבי הנוטפים יסיף לאלה הנאים לחקיר כל
אמרות אלוך צרופה. וארי מן שמיא כבר אנוש אתי ורווי דמי ... [כפרציד]י
דתותי קלא. בביתו לחם ושמלה. נחמד למראה וטוב למאכל פרוי פרוי קודש
הלולים. מימיו מי באר מים חיים ונוולים. רטוב הוא לפני שמש ינין שמו.
הולך מסוף עולם עד סיפו בטר עקרו שדי נופו. נופו נימה למקום טהרה. שבת
מגדל עוז שמו הגדול שגדלו בשם המפורש ויוצא בשיירא. הוא מו"ר ר' מאיר
הוא דחיש לקמחיה דפתח בשמעתתי דמחדרין מפי. ר' מאיר דייק ושפך משפך
משמרת ונפה. שפתותיו שושנים נוספות מור ולבונה לבני מלכני כבורית מאי
בורית אהלי אשר נטע לשבת אור לו בציון המצוינת בהלכה. ראוי וחשוב לקבוע
לעצמו ברכה. הרואה מברך עליו ברכת הנהנין וברכת היות משעולה תמרתו.
מתמר ועולה כמקל שיקר על למודו. זה וזה נתקיימה בידו. זקן ונשוא פנים
הוא הראש המדברים אשר בכל מקום דבר המלך ודתי. הלכה כמותו [רבים] שתו מי
בורו באר מים חיים וגם דלה מתוך דליו. זכור הוא למיב על יובל ישלח שרשיו.
[והיו דברים] מעולם גלוי מלחא בעלמא שמעתתיה מברדי. כל תלתין תלמודו
לכל מהדרי. הגדול המפורסם כדורו תפארת ישראל וקדושו. נור אלקי על ראשו
[כח תורתו] פה כל ערב בדיק לן נברא נבר חכם בעוז ותפארת. הילמתו
עמרת. על ישראל כנתו רמה קרני קרן תמה פניו כפני חמה. . . [ילך] קדם
עלי ארץ, ישפוט חבל בצרק אשר בו כח לעמוד בפרץ. לרברי ר' מאיר אין
אדם טועה ולא כלום. ועלה כמוסכם בסיד ישרים וערה פה אחד ענו ואמרו
הנה זה קוינו. לחסות בצל החכמה אינו. אוה למושב לו בקהלתנו וקריות הן
הנה. . . ומקים חדש כמיהם כמונו. פטרון אל לכולנו. ומצודתו פרוסה על
כל ערי הגליל אשר מאז מעולם מישך שייכי ומקבלי מרות יהיו כבושים כיבוש
יחד תחת ממשלת כבוד הרב הגאון הנ"ל. כי לו נאה לו יאה יפיץ ענן אורו
על כל ערי הגליל שלנו בכל חלוקת הכבוד רב הנביה מעל נבוה ולא יגרע

(1) עיון לעיל כתבתי אשר כתבים רבים עם כתב הרשיון שהמלך סאניטאווסקי נלקחו
לעיר מאהליב לביד החכם ר' שמעון דובנאוו היה העתקה מן הכתב הזה וכעת בא אלי הספר
לקורות מאדאלי להחכם מ"ן לוינסקי וראיתי כי העתיק שם את כתב הרבנות ובמקום שנחשק
האותיות בהכת"ו הציג נקודות ובמקום שעלה בידו להשלים מדעתי את הנחשק הציג בתוך שני
חצאי טרובע ושם העתיק את כתב הרבנות מלה במלה.

גמפי אונו בכל כח ועונו רבני קשישאי שלפניו ושלפני פניו. ומכל הכנסות הגליל הן בבתי קהלות וערי הגליל הן בבתי גוואי כלל קהלתנו והסמוכים בעסקי הקהל והחברות ובבתי כנסיות ובבתי מדרשים של רבים ושל יחיד. ורוע עונו ותפארתו תפארת רום אנשים על כל יתגדל בחלוקת כבוד הרב ולא יעדרו דבר העדר כבודו. ובמקום גדולתו שם שם לו חוק ומשפט לאור יצא ממכון שבתי קביעי להו דוכתא. לכל יושבי על מדין דקהלתנו בבית הרב דיוקא אפס זולתו. חוץ למקומו פסול והדר דינא. הן פסקי דייני הן פסקי בעלי בתים. דיני ממונות גזלות וחבלות וקנסות אליו יגיעו. ונקיט מיהא פלגא בירו קנסית ממחציתם יקחי כבוד אלופי הקהל ומחצית שייך להרב הגאון הג"ל. משך הרבנות ששה שנים רצופין מהיום דלמטה ושכרו לא יקופח שכר שיחה נאה דורש בשבתא דרגלא מקופת הקהל מצד שלנו שמונה עשר והויכס מהחובות ומקהלות הסמוכות כמקדם. מחכירות טקסי של זבחי זבח ארבעים והויכס בכל שנה משני צדי הקהלה. בחג הפסח אל עיר ובחג הסוכות אל עיר משני צדי הקהלה בפורים אדום זהב כאלופי הקהל צד שלנו חוץ כל החובות. מעות קידושין ומנמי נשים ומדתקשרות תנאים ושטרי אחלמטא וכל מעשה [ב"ד] בחלוקות עובון ונביות כתובת אלמנה ידיו יפות כדרך [הרבנים ד]נהיגין בכל הקהלות וערי ישראל. ולא ירים איש את ידו לכתוב תנאים בלעדי ידיעת הרב הגאון הג"ל ואנוש אל יעזו למרות עיני כבודו ולא תגע בו יד בכל הכנסות הרב בין רב למעט. ועל אלופי מנהיגי הקהלה רמיה חובא למינמר נמירותא יתרתא [מחלול] כבודו לעתיר נכסין ולאסור איסור אי"ש ואי"ש אשר לחלק יצא מחלק באחת יד בדברים הנוגעים לכבוד הרב הגאון הג"ל ובדברים הנוגעים להכנסות הרב. עליהם מוטל לקחת נקם נקם בריות ותורה של הרב הגאון הג"ל מן המתפרצים בעם. ואין מעפין [מחפין] בחנפי לעג זו לעגם בארץ לשווי' מלתא דרבנן כי חובא ואמלולא. מנדה בלו והלך וכל נתינות הקהלה המוטל עליהם כעת והן מה שעתידין להתחדש כמותה ואף נתינות לקיסר יר"ה מכשר שקונה לצרכו ומשחיטה של עופות כל אלו וכיוצא באלו מנתינות הקהל פטור הרב הגאון הג"ל. שלא יגיע לו שום הפסד ונוק מחמת חיובות הקהל חדשים גם ישנים. ויותר אופני הקשר ועדות קיימא הלא הם כתובים על [הכתב שביד] הרב הגאון הג"ל. כן גבר יבורך יחי עוד לנצח על מלאכת ומלאכתך שבתורה. עד יוכל שי למורא. כ"ד כבוד האלופים הרמים ראשי רוזני נגיד מנהיגי ק"ק אוסטריה מצד האדון... האדיר פ' סטראכטי סאנדעצקי יר"ה הבאים עה"ח... תמוז תקל"ב דזיין פ"ק הג"ל:

גאים יעקב גרוגס במהר"ר יצחק ז"ל	ונאים זאב וואלף בהרב אהרן ז"ל
הקטן מרדכי בהסנות כו"ה	יעקב ישראל בהרבני מ"ה צבי
צבי זצ"ל	הירש זצ"ל
מרדכי במהר"ר אברהם ז"ל	אריה יהודא בן להרבני מ"ה
אבלי בהר"ר יצחק זצ"ל	פנחס ז"ל
יהודא ליב בר' ראובן סג"ל זצ"ל	הקטן דוד בהרב הסנות מ"ה
צבי הירש במהר"ר מאיר זצ"ל	חיים ז"ל
בן ציון במהר"ר מרדכי ז"ל	אלי' במ"ה חיים חייקא זצ"ל.

גם אנחנו קהל ק' קראסני נורי חוץ לחומה והנקרא רחוב קרית 1) ובלמייאש כלנו באהבה ובחבה חפצים ורצוים לקבלת הרב הנ"ל כמבואר לעיל באנו ע"ח.

נאום יהודא ליב . . . . .
 אהרן במיה"ר יהודא ברוך זצ"ל " משה במיהר"ר צבי הירש ז"ל
 ברוך במו"ה זאב וואלף זצ"ל " ראובן בהר"ר משה ז"ל
 שמואל בהרב צבי הירש זצ"ל " . . . . .

מצד השני של הכת"י

דברים עתיקין הנאמרין מעליד באנו כעת לחדש ולכרות ברית חדשה עם כבוד אדמו"ר הרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר מאיר נשיא ישראל שהי' נהג נשיאת ראש ולהיות לנו לאב"ד ור"מ בק"ק אוסטריה והגליל כל ימי חייו וער עולם ולא נחליפנו ולא נמיר אותו בכל חלוקי הכבוד והכנסות הרב כפי התקונים שבא עה"ח כבוד הרב הגאון הנ"ל בח"י כעת קבלנו אותו באהבה וחיובה יתירה ולהיות אהבה מקלקלת השורה באנו עה"ח בחו"ה פסח תקמ"ם רל"ת.
 כה דברי אלופי ראשי רוזני וננידי מנהיגי ק"ק אוסטריה יצ"ו מצד האדון האדיר המושל פה ראפרענדר קרוני יר"ה חו"ה פסח שנת תקמ"ם רל"ת.

נאום הקטן מרדכי בהמנוח מו"ה צבי ונאום צבי הירש במיה"ר מאיר זצ"ל
 הירש ז"ל " צבי הירש במהר"ר מנחם
 הקטן יואל בהמנוח מו"ה דוד זצ"ל " נחום זצ"ל
 יוסף בן לאדו"ם כמו"ה משה זצ"ל " זאב וואלף במיהר"ר יצחק זצ"ל
 אברהם צבי בהרב המנוח מו"ה ארי' " צבי הירש במוה"ר יצחק
 ליב זצ"ל " אייזיק זצ"ל .

כתב רשיון על הרבנות שנתן המלך סטאניסלאו
 אוגוסט פאנימאוסקי להרב הגאון ר' מאיר
 מרגליות ז"ל בעל מאיר נתיבים.

Stanisław August z Bożej Łaski Król Polski, Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Połtawski, Inflancki, Smoleński, Szwedski i Czernihowski.

1) החכם ליטניסקי שהוא יליד עיר אחרת לא ידע לתקן כאן. ואנכי יליד העיר הווי ראיתי לתקן במקום "קרית" צ"ל "קרר" והוא רחוב הקדריים שהיתה או אתת מן הרחובות שהיו חוץ לחומה ונקראת עד היום רחוב הקדריים (טאמערשי גאס) (עיין סבוא ש' כ' סימן ח') והדבר געלה מעל כל ספק אשר כן היה כתוב שם ומפני שנמחקו האותיות או נמששו נדמה לו שהיה בתיב "קרית" וירעתי כי לוא ראיתי הכתיב בעצם, אותיות מחכימות ויכולתי להבין משם דברים אשר אין להם שום הבנה כאן מפני שהחכם המעתיק בן עיר אחרת הוא ולא ידע מתוקי והנהגות קהלתנו.

Oznajmujemy niniejszym Listem Patentem Naszym wszem wobec i każdemu, że jednakowo należy o tem wdzieć, osobliwie, jednak starozakonnym. Rabinom i Kahałom Wojewódstwa Braclawskiego i całej Ukrainy; iz takowym Listem Patentem Naszym dnia ośmnastego miesiąca Grudnia, tysięcznego siedemsetnego sześćdziesiątego piątego Roku wydanym; Starozakonnego Majera Herszkowicza Rabinem Centralnym Ruskim i Braclawskim postanowili. Tak zeby Rabinostwo Ruskie dobrowolnie oddał i rezygnował; przeto aby mu takowa rezygnacya pierwszego Patentu Naszego na Rabinostwo Braclawskie, dnia i roku wyżej wspomnianego, w sprawowaniu tego Rabinostwa Braclawskiego i ukraińskiego, bynajmniej w niczem nieszkodziła i nie naruszała. Niniejszym Listem-Patentem Naszym, tegoż starozakonnego Majera Herszkowicza przy tem Rabinostwie Generalnym Braclawskim całej Ukrainy, i przy wszystkich do niego ściągających, dożywociach, zachownia twierdzone dają Mu moc do sądu swęgo zapisywać wszelkie sprawy do Rabińow i Kosztow, imentowane ieżeli przez apelacye przepadłe, celem rozsądzenia. Zalecamy przytem aby tego potwierdzonego Rabina-Centralnego Braclawskiego i Ukraińskiego Dekretem, wszyscy Rabini i Kahały straszonymi byli. Prowenta wszystkie do Rabinostwa tego należące, tak jako inni Rabini mieli, używał i terazniejszy.

Starozakonnemu Majerowi Herszkowiczowi Rabinowi Centralnemu miasta odbierać pozwalamy,—ktoremu przytem wszelka protekcyja Nasza aby Urzędy Regimentarzy Naszych przyjsć rozkazalismy. Dan w Warszawie dnia XXII Miesiąca Stycznia, Roku panskiego MDCCLXXV. Panowania Naszego XI Roku.

Stanisław August Król Polski.

Patent na Rabinostwo Generalne nad Rabinami i Kahałami w województwie Braclawskim i całej Ukrainie znajduje się u starozakonnego Majera Herszkowicza, miszkańca Zeliszezyckiego dan i potwierdzon.

קע.

מן החכמים המופלגים יושבי יעב"ץ בהקלויז הגדולה דפה שהיו בימי הגאון מוהר"ם מרגליות ז"ל ראיתי להזכיר :

(א) את הרב הגאון הגדול מוהר"ר יוסף הייב.

(ב) ואת הרב הגדול מוהר"ר פייבש י"ץ.

שניהם נזכרו בשו"ת נודע ביהודא מהד"ת אה"ע שאלה נ"ב בדבר הענונה בת הרב הנגיד מוהר"ר שמואל שמעלקא כ"ץ מפה עיין הלאה בספרי (קפ"ט) שהרב מוהר"ר יוסף חיים ערך וכתב קונטרס גדול להיתר והרב מוהר"ר פייבש הורה לאיסור ושניהם שלחו דבריהם לפני הגאון המפורסם בדורו מוהר"ר יחזקאל ז"ל אב"ד דק"ק פראג והוא כתב בתשובתו שם, ועפ"י הדברים האלה נחלקו האוסרים והמתירים ובא לפני הקונטרס הארוך שחבר ע"ז הרב מו"ה יוסף חיים ערך מערכה להתירה. וגם היה לפני דברי הרב מוהר"ר פייבש י"ץ לאיסור. וגדולתם נכרת מתוך דברי הגאון בעל נוב"י שקורא לכ"א מהם בשם הרב ומשלפל בדבריהם. והרב הג"מ יוסף חיים נתקבל אח"כ לאב"ד בק"ק האלשיץ כאשר ראיתי בספר שו"ת תפארת צבי (להגאון המפורסם מוהר"ר צבי אב"ד דק"ק בראד וגלוגא ובסוף ימיו נתקבל לאב"ד בקהלות אה"ו). כסימן ק"ו מביא את השאלה בדבר הענונה הנ"ל וגם הוא העלים את שם העיר ושם האיש והאשה כאשר עשה הגאון בעל נוב"י וכותב שם, והתעורר הרב המאוה"ג מו יוסף חיים אב"ד ק האלשיץ למציא מזור לה יען כי בעלה כשקידשה היה קטן. ובאוצה"ס לבן יעקב אות מ"ם 2547 מביא ספר, "משנת יוסף חיים" הרב ר' יוסף חיים מהאלשיץ ביאור על כל חלקי הרמב"ם בפלפול ונלוה לו שו"ת בענין ענונה בעת שריפת עיר אוסטרדיה בשנת תקל"ז וכראשו י"ד הסכמות מגדולי הדור כ"י ר"מ ל"ב בקרעמניץ. והוא בא בהסכמתו על ספר, "בית אהרן" וחרם... "יוסף חיים חונה בק"ק האלשיץ" (קה"מ אות ב' 1237). ומן הרב ר' פייבש לא מצאתי שום דבר ולא עלה בידי לרעת אם גם הוא השתמש בכתר הרבנות באחת הקהלות או שהיה בעירנו עד יומו האחרון.

הוספה

(ג) הרב הגאון מוהר"ר מרדכי נימפיל בהרב ר' ראובן בעל המחבר ספר "ספלי ראובן" חדוש נפ"ת כסדר הש"ס ב' חלקים נדפס בזאלקווא תקל"ה גם הוא היה מיושבי יעב"ץ בהקלויז הגדולה פה והחכמים יושבי יעב"ץ דפה וכראשם הרב הג"מ נפתלי הירץ הכהן אב"ד דקלויז והרב הגאון הדרשן מוהר"ר אשר ענוזל בעל "ברוך מבנים אשר" מפה באי בהסכמתם על ספרו ואח"כ היה אב"ד בק"ק מינקאוויץ ואח"ז הורם להיות חד מד"צ בק"ק לבוב (ידידי הרב הגאון מוהר"ר חיים דובער גראס שיח' אב"ד ק פעטריווא באונגארין במכתבו אלי) ועיין בספר, אנשי שם" סימן שפ"ב.

(ד) הרב ר' דוב בער במו' יודא ליב מיושבי יעב"ץ בהקלויז בא בחתימתו על ספר "ספלי ראובן", הק' דוב בער במו' יודא ליב זצ"ל" (הרב הנ"ל במכתבו).

קעא.

הרב הקדוש החסיד המפורסם איש אלקים מוהר"ר פנחס שפירא.

א. הוא הרב הצדיק המפורסם בישראל בשם ר' פנחס קארצער ז"ל נולד בעיר שקלאב לאביו הר"ר אברהם שפירא שהיה ממשפחת „מגלה עמוקות“ (1) מסכת עלילה שהעלילו עליהם כדרך הימים ההם ימי חושך ואפילה שנות ראינו רעה ברח אביו עם בני ביתו ובאו לגור במדינת וואהלין והתישבו בעיר מצער מיראפאלי ושם ע"י סיבה נתודע להבעש"ט ז"ל והיה תלמיד מובהק להבעש"ט אח"כ העתיק הרב ר' פנחס את מישבו ובא לעיר קארעץ ולשמע שם חכמתו וקדושתו נהרו אליו תלמידים גדולים לקחת ממנו מוסרו הטוב וללמוד חכמתו אשר בה דברי ח"ן ופילוסופיא אלקית יחד נפגשו. אמונה צרופה ויראה מהורה יחד נשקו. אך גם שם לא ארכו לו הימים כי מפני שעברו דברי ריבות בינו ובין הרב החסיד ר' שלמה מלויצק (תלמיד מובהק להמגיד ממעזריטש ז"ל) בא לעירנו וישב בה יותר מעשרים שנה ובעירנו קנה לו בית ומצאתי בפ"ש (ד' רכ"ו) ששלחה הח"ק „א' פלאש יין נפן להרב ר' פנחס בעת שנכנס לדירתו“ וכן נכתב על הפנקס ששלחה הח"ק דבש להרב ר' פנחס בכל רגל ויו"ט כמה פעמים. בספר „חסד לאברהם“ להרב הקדוש ר' אברהם המלאך זצ"ל נרפס המכתב שכתב הרה"צ ר' פנחס להרב הקדוש ר' ישעי' מדינאוויץ ז"ל וחתם עצמו „מנאי פנחס שפירא מאוסטררהא“. בספר „בני יששכר“ מביא הרבה פעמים „אמר הקדוש המפורסם בישראל מה"ר פנחס מקארעץ זצוק"ל“. הרב הגאון מוהר"ר אהרן שמואל (עיין הלאה בספרי רי"ג) בספרו „וציה הכהן“ מביא הרבה דברי תורה ששמע מהרב ר' פנחס. ברף ב' כותב „בשם הרב החסיד המנוח המפורסם לרבים איש אלקי מו"ה פנחס זל"ה מקארעץ אשר שמעתי מפיו זי"ע“ ברף י"ד „בשם הרב החסיד מו"ה פנחס זל"ה פעם אחת באתי לבית הרב החסיד הנ"ל בתענית אסתר בהיותו דר בק"ק אוסטררהא להשתעשע עמו לאפכותי צערא דתעניתא ומצאתי לומר הלכות מגילה והראה לי ז"ל דברי הש"ע או"ח“ וכן מביא בשמו הרבה חידושים ששמע מפיו נאמרים על דרך הפשט מתוקים ונחמדים מאד.

ב. הרב הצדיק ר' פנחס קדושתו וחכמתו המהורה רבה מאד הרבה סיפורים שגורים על שפת זקני עירנו אשר ספרו נפלאות ממנו והיה בעירנו בזמן אחד עם הרב המגיד רב ייב"י ז"ל ועם הרב הס"מ מוהר"ר אשר צבי ז"ל בעל „מעין החכמה“ והם חלקו לו כבוד גדול והלכו לקבל את פניו בכל רגל. כל זמן שבתו פה התפלל בבהכ"ס של הקצין ר' יוזפא ז"ל ושמה תפסו את מנהגיו של ר' פנחס באמירת הפיוטים ומליחות ושאר מנהגים עד היום. ואני הכותב בהיות מקום מושבי בעיר סלאוויטא הלכתי כמעט בכל שבת ומועד לקבל את פני נכדו הרב הצדיק המים מוהר"ר פנחס ז"ל מסלאוויטא וראיתי אצלו כתב יד ישן מדברי תורתו וחכמתו האלקית של הרב הצדיק ר' פנחס מקארעץ והרבה פעמים שמתי מעיני בו וראיתי שם דברים נבוהים רמים ונשגבים העומדים ברימה של

(1) הדברים האלה קבלתי מפיו ויצאי תלציו של הרב החסיד הזה כאשר קבלו מפיו אבותיהם המה מסרו לי הדברים באריכות ואני קצרתי.

הכמת הקבלה וחקירה אלקית והדברים ראוית למי שאמרם וקבלה ביד נכדיו שלא להוציא את הכתי לאור הרפוס אבל כבר נפלו דברים הרבה מן הכתי בידי זרים והמה גרעו והיסיפו ושחתו יפעתם של דבריו הקדושים קלקלו בו יותר ממה שהתקינו (1) כידוע. ומנדולי הלמידיו של ר' פנחס המה הרב הגאון המפורסם קדוש עליון מוהר"ר יעקב שמשון משפטיווקע ז"ל והרב הצדיק המפורסם מיה"ר רפאל בערשטער ז"ל. ויתר דבריו ומעשיו המהורים ונפלאותיו אשר יספרו ממנו הלא הם כתובים על ספרי סיפורי צדיקים.

ג. ואלה המה תולדות הצדיק ר' פנחס ז"ל.

(א) הרב החסיד מוהר"ר יהודא מאיר אב"ד בשפטיווקע.

(ב) הרב החסיד מוהר"ר יעקב שמשון אב"ד בזסלאב.

(ג) הרב החסיד מוהר"ר משה אב"ד בסלאוויטא.

(ד) הוא אחד מתושבי עירנו ור' יחזקאל שמו ירא אלהים והצנע לכת נגיד וסיחר באמונה ובכל מקום שבא לרגלי מסחרו העלים את שם אביו כי פעם אחת בא לאחת מערי פולין וכאשר הגיד כי בנו של הצדיק ר' פנחס מקארעץ הוא הרדו לקראתו כל בני העיר וחלקו לו כבוד גדול ומאז (מפני ענוה) לא הגיד בנו של מי הוא. הוא הדפיס את ספר זוהר חדש בסלאוויטא בשנת תקנ"ג ונכתב על השער „בהוצאת הרבני המופלג בתורה וביראה ובחסידות הנגיד מוהר"ר יחזקאל בהרב הגדול חסידא קדישא המפורסם מוהר"ר פינחס שפירא ז"ל. את מצבת ר' יחזקאל ראיתי מונחת על הארץ ולא הספקתי להעתיק את הנוסח הכתיב על גבה ואח"כ חפשתיה ולא מצאתיה עד הנה ולכן לא עשיתי לו מרור בפני עצמו. (ה) ובת אחת היתה לו לר' פנחס ושמה רחל שיינדיל והיא היתה אשת הרב ר' שמואל אב"ד בק"ק קאלניבלאט וזוויניראדקע ובת ר' פנחס היתה נקראת בפי כל „קאלניבלאטער רביצין" ואחר פטירת הרב ר' שמואל מלא מקומו בעיר קאלניבלאט בנו הרב ר' אהרן ז"ל ובוזוויניראדקע חתני הרב ר' ישראל נחמן היילפרין ז"ל (2). בשנת תקנ"א שם ר' פנחס לדרך הקודש פעמיו הלך ונסוע שואף זורח לעיר ירושלים הקודש. מסורה בפי אנשי עירנו זקני ת"ח אשר הרב הצדיק רב ייב"י מ"מ דפה אמר או „הרב ר' פנחס חכם גדול הוא וחושב לקיים בעצמו שני ת"ח הדרים... אחד... ואחד גולה והוא רוצה להיות הגולה... אך מסופק אנכי אם יוכלוהו רגליו לארץ הקודש". ויהי כאשר בא ר' פנחס לעיר שפטיווקע שם יצאו מלאכי השרת לקראתו ושם נגנז ארון הקודש זי"ע. ואני הכותב זכיתי והייתי על קבר איש אלהים זה בית חומה סביב לקברו ובתוך הבית אצל הקבר עומרת המצבה מאבן גדולה הכתב אשר עליה כתב משונה אשר לא ראיתי כמיהו וגם האותיות נמחקו מעט ולא בהל כתבא למקרא ואחר

(1) עיין בשעה"ג החדש מע"ר גדולים אות פ' סימן כ"ה מה שהביא בשם הספר „נהיב כצותיך" ותבנית דבריו אשר איזה לציט הרסימו דברי שקר ששמו לענין לימוד התורה עיי"ש אבל מי לא יבין כי שקר מפלו זדים על איש אלקים זה.

(2) לכל אסנע טוב סבעליו לאמר דבר בשם אמרו הנני לכתוב כי נשאל נשאלתי מהרב הגאון המה"ג חוקר תעלומות מוהר"ר יוסף לעווינשטיין אב"ד דק' סעראצק הי"ו מי הוא הרב הצדיק האב"ד דק"ק קאלניבלאט חתן הרב הצדיק ר' פנחס ומה שמו? ואנכי עשיתי שאלה יודידי הרב ר' חיים שפירא ר"ץ בעיר סלאוויטא נכד הרב הצ' ר' פינחס ז"ל והוא השיב לי באריכות כל השתלשלת בניו של הרב הצ' בקאלניבלאט ואנכי כתבתי רק את הדברים הנגועים למלאכתי.

יגיעה רבה והתבוננת כמה שעות עלה בידי לקראות את הכתב והעתקתי את כל נוסח המצבה אית אחת לא נעדר ואנב אורחא העתקתי את מצבת בנו הרב החסיד מיהר"ר מאיר אשר ראיתי בבית הקברות החדש שם .

מצבת הרב הקדוש מוהר"ר פנחס ז"ל מצבת בנו הרב החסיד מוהר"ר מאיר ז"ל

פ"נ נפש אדונינו

זוהר ממיר כפנחס

בן יאיר רוח אפינו

מורינו ורבינו רב'

פנחס ב"מ אברהם

שפירא גודר גדר

עומד בפרץ תהילתו

מלאה ארץ נשמתו

יצאה במהרה ע"ש

נקבר בקבורה ייוד

אלול לפרט הקבר

אשר' איש אלהים

נ'קבר בו (תקנ"א).

פ"נ

הצדיק

אב"ד לדורו אהוב

למטה ונחמד למעלה

מחמד עינינו ותפארתנו

נעלם מאתנו הרב החסיד

המפורסם אוהב נאמן של

ישראל בנן של קדושים

הורתו ולידתו בקדושה ק"ש

הרב מ' יהודא מאיר ב'הרב

הקדוש המפורסם בוצינא

קדישא דנהורא מ' פינחס

שפירא אשר הדרין ישראל

דרך סלולה לעלות במסילה

נ' בשיק כ"ט ניסן תקפ"ט ל'.

קעב.

הרב הצדיק המפורסם מוהר"ר יעקב יוסף (רב ייב"י) מ"מ ומ"ן דפה .

א. איש אלהים קדוש חסידא ופרישא מתלמידי האשל הגדול המגיד ממעורמש ז"ל מגיד מישרים ומ"ן פה עירנו אחר אביו הצדיק וחסיד מפורסם מוהר"ר יהודא ליב ז"ל (קמ"ז) ובעירנו בא הרה"צ ר' יעקב יוסף בהסכמתו על ספר „עץ חיים" וכן על ספר „פרי עץ חיים" שנדפסו בקארעץ שנת תקמ"ב וחתם „הק" יוסף בהרבני מהו" יהודא ליב מ"מ דק"ק אוסטרעא" על ספר „כנפי יונה" וספר „צמח צדיק" שנדפסו בקארעץ שנת תקמ"ה בא בהסכמתו יחד עם הרה"צ ר' אשר מ"מ דפה וחתם עצמו בראש „נאם יעקב יוסף בהרב מוהר"ר יהודא ליב זצ"ל מ"מ דק"ק אוסטרעא" על ספר „זוהר הרקיע" שנדפסו בקארעץ תקמ"ה בא בהסכמתו וחתם „יעקב יוסף בה"ר יהודא ליב מגיד משרים דק"ק אוסטרעא" בהקדמת המביא לבה"ר את הספר „קל"ח פתחי חכמה" כותב „והעיד הרב המאה"ג החסיד המפורסם מו"ה יעקב יוסף מ"מ דק"ק אוסטרעא אשר שמע מפה קדוש ביצ"ק נבנ"מ ה"ה כ"ש מוהר"ר דוב מ"מ דק"ק מעורמש שאמר על המחבר הזה . . . וחיו מאן נברא רבה קמסחיד . . . ה"ה הרב הנ"ל אשר שמעו הולך למרחקים" . הצדיק רב ייב"י נפשו גהלים תלהט באהבת השם ויראתי . במוסרו אשר המיץ

בכל פעם לקח את הלב ואחריו כל אדם ימשוך לעבודת הכיורא. כשופר הרים קילו והעיר את ערתו ללכת בדרכי התורה והמוסר. וכאשר בימיו כבר דשו רבים לדבר ולשיח בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בעת התפלה. הריע אף הצריח והזהיר על מורא המקדש מעט במאמרו „מורא מקדש“ שהדפים בחייו בעיר קארן שם מביא מכמה ספרים אשר צויחו והזהירו ואסרו לדבר בבכנים. והעונש והמכשול הגדול הרובץ על אלו המפירים חוק ופורצים גדר ומשיחים בכהכנס ובהמ"ד וביותר בשעת התפלה ומביא בשם הספר „דרך משה“ על כל קמרוג שהשמן מקמרג הקב"ה במדת רחמי משתיק לו ... אבל אם מקמרג ואומר שישראל מדברין בבית הכנסת לזה אין להקב"ה תירוץ כביכול ... ומסיים „ונראה לי בדרך הלצה לרמוז בפסוק ה' ילחם לכם (נגד השמן) ואתם תחרישון אם אין אתם מדברין בבית הכנסת“ ובסוף המאמר מביא את דברי הנאון והחסיד בעל ווי העמודים ז"ל שכתב „ובעו"ה עד מתי יהיה זה לנו למיקש שבבל עיר ועיר אין יכולין למחות להן לעם ונעשה להם כהיתר בעו"ה ווי להם ... ואיך יעלה תפלותיהם למעלה ... ע"כ מן הראוי שכל קהלה וקהלה מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מניע יעמרו אנשים על זה אשר ישיגו באימים רבים ו“.

בכל דרשה שדרש צעק והזהיר באזהרה גדולה על שמירת יום השבת ועל הין צדק ומשקל צדק בחירושו על תהלים קע"ט (ס"ב) אחר אשר האריך לדבר על מדות ומשקלות כתב „ודרך רמו אמרתי שלמדתי אותו קפ"ט בלילה שהיתה שריפה פה קהלתנו שנת תקכ"ב לפ"ק והפ"י הוא כך „אך הבל בני אדם“ דהיינו הבל השריפה שהיתה לבני אדם שהם תיאר כשרים ועי"ו נעשה כוב בני איש דהיינו יום של העבר לוו מעות מאחרים לשלם למחר ובלילה היתה שריפה וצריך לכוב כי אין לשלם והמעם הוא בשביל (במאונים לעלות) דהיינו שעושה שולות ושקר במאוני שקר ומעלין את כף מאונים אף שאין בו שיעור המשקל“.

ב. הרב החסיד רב ייב"י לא נשא לפני איש עשיר ולא חנף לאדם נכיר דבר אמת אספר אשר שמעתי מפי מנידי אמת זקני עירנו (ואח"כ שמעתי הדברים מפי הרב הגביר באחיו תורני ומשכיל על דבר אמת כמה"ד אפרים זלמן הי"ו ווסמאן שסיפר לי בעצמו) אשר הרב הגביר האדיר בר אבהן ובר אורין מוה"ר אבאלי ראש משפחת הגבירים ווסמאן היה לו משרת נכרי אצל הסיסים ופעם אחת כיום השבת השנים המשרת קודם אור הניקר גרף את הובל מן ארות הסיסים והוביל בעגלה מחוץ לעיר. ואיש אחד אשר השכים לקום או ראה זאת וילך להרב ייב"י וספר לו הדברים ותיכף כיום א' אתר שבת הלך הרב ייב"י ז"ל להרב ר' אבאלי לקחת אצלו משכנות על כי חללו בביתו את יום השבת. הרב ר' אבאלי התנצל לפניו כי באמת לא ידע מזה ובלי ידיעתי עשה הנכרי מה שעשה והפציר בו מאד שיקנוס אותו בקנס סמון אך לא יקח אצלו משכנות כי לבזיון יהשב לו אבל הצדיק רב ייב"י לא רצה לשמוע אליו ואמר לו כי במקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד ... וביותר אצל איש גדול וחיוב כמוהו והכי דמי חילול השם ... ומחויב הוא לעשות זאת למגדר

(1) אשריך בעל ווי העמודים שהיית כדור אשר יכלו להעמיד משגיחיהם ולאיים על המשיחים בכהכנס אבל מה נעשה בדורנו דור טהור בעיניו — מיה יערב את לבו לפנות זה גנר המכורים במוסבי בעת התפלה ובעת קריאת התורה מי יוכל לתוכיח או מי יקבל תוכחה?

מילתא למען ישמעו וייראו. הרב ר' אבאלי ראה והבין כי צדקו דברי הצדיק ויתן לו משכנתא. המשכנתא העמיסה על עגלה והוכילו אותם בכל רחובות העיר והשליח ב"ד הלך לפני עגלה וכו' בקול, המשכנתא האלה נלקחו אצל הרב הגביר ר' אבאלי על אשר חללו בביתו את יום השבת. עוד דברים ונפלאות שמעתי מפי זקנים אשר הרבו לספר מן הצדיק רב ייב"י והעלינו מאד לספר מרוב חסידותו וענותנותו אך מפני אריכות לא אוכל לכתוב.

ג. הרב הצ' ר' יעקב יוסף השאיר אחריו ברכה (1) א את הקונטרס, מורא מקדש אשר הדפיסו בחייו בעיר קארץ. (ב) ספר, רב ייב"י חירושים על חמשה חימשי תורה ועל ג"ן קאפיטל תהלים כמנין שנתינו (כן כתב בנו בהקדמתו לספר רב ייב"י) חירושים על גמרא ותוספות כמה מסכתות ועל אגדות הש"ס ומדרשים נעלמים וצוה לקרות את שם הספר, רב ייב"י והוא ר"ת, יעקב יוסף בן יהודא בסוף הספר נדפסו חירושים על התורה וחירושים על ש"ס כמה מסכתות מאבני הצדיק הישיש מוהר"ר יהודא ליב מ"מ דפה בראש הספר נדפס המאמר, מורא מקדש. הספר, רב ייב"י נדפס פעם ראשון בסלאוויטא בשנת תקנ"ב ע"י בניו האחים רבנים מופלגים ה"ה הרבני המופלג בתורה וביראה מוהר"ר אליקים געץ יהוא כתב הקדמה להספר שם מספר מעלות תהלות אביו ז"ל והאריך בדברי מיסר פילחים כליות ולב וגם לב אבן נמוח ומתפיצץ מלהבות אש דבריו הנאמרים באמת. יהשני בדומה לו ה"ה הרבני המופלג מוהר"ר יהודא ליב (2) והשלישי ה"ה האב"ד הרבני המופלג מוהר"ר פנחס. על הספר באו בהסכמתם הרבנים הנאונים המופלגים והמפורסמים הרב המאוה"ג וכו' מוהר"ר זאב וואלף אב"ד ומ"ק דק"ק דובנא רבתא. הרב המאוה"ג איש אלקי מוהר"ר לוי יצחק ז"ל אב"ד דק"ק ברדיטשוב אשר האריך למעניתו בשבחו של הצדיק רב ייב"י וכן כתב, מה נכבד היום בהניצ התור אלהים חשבה להרבות מיכה לישראל ויקם עדות ביוסף שמו. והירה שם בישראל. ה"ה כבוד המנוח הרב החסיד המפורסם איש אלהים. קדוש יאמר לו. כוהר"ר יוסף ז"ל מגיד משרים דק"ק אוסמרהא יצ"ו. יסד עון להנחיל לנחלי העזרה. חמדה ננוזה וחמדה. חתום היה באוצרותיו. שעשועי אמרותיו. ויתן חכמה מפיו דעת ותבינה. להבין לבב נמהרים לדעת אמרי בינה. רבים שתי מימיו מים המעוררים לבות בני אדם לתורה ולתעודה ואגדתו על ארץ יסדה. . . . והרב המגיד דפה המופלג החסיד איש אלקי המפורסם מוהר"ר אשר צבי ז"ל כיתב בהסכמתו, המפורסמים א"צ דאיה. מהני דפקיעי שמיא. בפרט ביודעי ומכירי מיום דעתי אותו הצדיק מעיקרו ועד סופו. מוכיח עליו חוותו ויפיו. ה"ה כבוד הרב הגדול המפורסם איש קדוש מבטן. מוהר"ר יוסף מ"מ דפה ק"ק אוסמרהא בוודאי לית דין צדיק בשש וא"צ להסכמתו להסכים להדפיס את ספר הנ"ל שכולו יראת שמים תחלתו וסופו ותוכו ותוך רציף אהבה ויראת ה' רק לכבוד הרב הנ"ל אמרתי. . . . ואחריו באו בהסכמה הרבנים המופלגים הוותיקים והחסידים יושבי אוהל באהלה של תורה בקליוו דק"ק אוסמרהא. בספר רב ייב"י

(1) ביד אחר מנכרי הרב ייב"י ראיתי ספר קטן בכת"י אשר כתב הרב ייב"י נקרא בשם "עין משפט" שם יבוא כמשפט עם אלה הרבנים המקבלים את הרבנות על פי ממון ושררה ומביא שם מכמה ספרים את האיסור הגדול הרוכץ עליהם והוא ספר יקר מאד.

(2) הרבני המופלג מוהר"ר יהודא ליב דר בברדיטשוב והיה עשיר גדול ולו בית ההוא ב.אנקו ושם השפחה של בניו ונכדיו עד היום הוא, ייב"י.

מביא הרבה דברים בשם הריב"ש ז"ל את הספר תולדות יעקב יוסף ומה ששמע בשם הרב המגיד מוהר"ר מענדיל מכאר וכן מביא, שמעתי מפי הרב ר' משה בר' נחמן קאסויר ז"ל. בשנת תקס"ח נדפס הספר רב ייב"י באוסטרהא ובשנת תרל"ד נדפס בכראדי ע"י הרב ר' ברוך מקאנסטאנטיין שהיה חתן הרב הצדיק מוהר"ר יעקב יוסף ז"ל מפה נכד הרב ייב"י ושמו בקרבנו. את בניו של הצ' רב ייב"י הזכרתי לעיל. ועוד אזכור את כל אחד בזמנו וכאן יש לי להוסיף שהיה לו בת אחת ושמה יענמעלע' והיא היתה אשת הרבני המיפלא מוהר"ר אברהם בהקדוש מוהר"ר צבי הלאה בספרי תמצאנו בשנת ג'א'ק'ת בני ישראל נפטר הצדיק ר' יוסף ועלה השמים ואלה הדברים מצאתי כתוב בפנקס הח"ק צד שני, אדות החוב המגיע להרב המגיד המנוח המפורסם מוהר"ר יעקב יוסף ז"ל מהחכירה זו ואין ידינו מגשת לסלק כל החוב ונתפשרנו עם יתמא המנוח שיסולק לבנו הקטן ה"ה הרבני מוהר"ר פנחס ג"י סך תשעה זהובים מדי חודש בחדשו עד תשלום סך מאה וחמשים זהובים והחוב הנ"ל נאמר בפירוש שהוא מוקדם לכל החובות ולכל הצדקות ועד שלא ימלק הנאמן הסך הנ"ל מדי חידוש בחדשו אין לו רשות ליתן שים רבר עד שימלק התשעה זהובים הנ"ל... היום יום ו' עש"ק ג' ימים לחודש מרחשוון תקנ"א לפ"ק". וזאת חקוק על מצבתו:

פ"ג

הרב המגיד מו"ה

יעקב יוסף בהרב

המגיד מוהר"ר

יהודא ליב מגיד

מישרים ומורה צדק

דפה אוסטרהא

נפטר יום ד' דחוו"מ

סוכות שנת תקנ"א לפ"ק

תנצי"בה.

קעג.

הרב הקדוש חסידא ופרישא ר' יונה'לע דער גומער.

בין החסידים השרידים אשר ענדו עטרה לראש עירנו מתנוכס שם איש אלהים קדוש מוהר"ר יונה המפורסם בעירנו בשם, ר' יונה'לע דער ניטער' איש פלא עמיתו וחבירו של הרב הצדיק המפורסם בישראל עיר וקדיש מן שמיא מוהר"ר ליב בן שרה ובכל פעם שבא הצ' ר' ליב לעירנו היה לו שיח ושיג עם ר' יונה'לע ומה שגדברו ביניהם לא ידע איש. זקני עירנו הזכירו את שמו ביראת קדש ומפורסם הוא בין החסידים אשר מרבים לומר נפלאות ממנו וגם מיוצאי חלציו של החסיד מוהר"ר אריה ליב כמוהר"ר יונה נקרא בעירנו בשם ר' ליבוש פראדליס עיין

לקמן (רמ"ה) המתייחסים לר' יונהלי דנן שמעתי דברים נפלאים אשר פעל ועשה ר' יונהלי זה אבל גבול שמתי לי לכל אכתוב בספרי סיפורים לא ברורים אצלי . ור' יונהלי לא מצא מנוח כל ימיו במקום אחד רק נסע מעיר לעיר ושיח לו עם צדיקי דורו הגדולים ומטרת מנמת נסיעתו ממיר ונעלם ויש אומרים שנסע לפדיון שבויים אשר נפלו ביד ארונים קשה בדרך הימים ההם וכפי שקבלתי נפטר בעיר באהסלווב ושם מ"כ ויותר לא ידעתי ממנו .

קעד.

הרב המגיד המפורסם מוהר"ר נחמיה.

הוא היה מגיד בעירנו יחד עם הרב ייב"י (טרם שנתקבל הרה"צ ר' אשר ל"מ פה) ועם המגיד ר' גרשון דקראסיניורה כאשר מצאתי כתוב בפ' הח"ק (ד' ק"א) . עלה במוסכם שלחן מלא שאלו האנשים הנקיבים בשמותם שייכים להקצבה מהחבורה קדישא שיתן להם בכל חודש להרב המגיד ר' נחמיה ארבעה זהובים להרב המגיד ר' יוסף שלשה זהובים להמגיד ר' גרשון דק"ג (קראסיניורה) שלשה זהובים . ובחשבון מחורש אב שנת תקמ"ח מצאתי , להמגיד ר' נחמ"י בעד חודש תמוז כ"ה ג" . ואח"כ נתקבל ל"מ בעיר דובנא . בשו"ת , מאיר נתיבים" שאלה ל"ב בדבר הענינה הידועה מביא שם את הרב המגיד ר' נחמ"י שהיה מקודם מ"מ פה ועכשיו הוא בדובנא . ושם בדובנא מ"כ העתקה נוסח מצבתו שלח לי ידידי החכם ר' פנחס פעסים , וזאת חקיק עליה :

י"ב שבט תקס"ח	נחמ"י שמו הרב המפורסם
צדור הכסף נלקח	הותיק וחמיד מוה"ר נחמ"י
הלך בדרך לאורח	במוה"ר ליב ז"ל מגיד דק"ק
רחק ממנו מנחם	אוסטריה .

קעה.

הרב המגיד מוהר"ר גרשון.

הוא היה מגיד דקהלה צד השני ברחוב הר שפר (קראסיניורה) גם אותו מצאתי נזכר בפ' הח"ק כמה פעמים כאשר כתבתי לפני זה וברף פ' , ב' זהובים לר' גרשון מגיד על החתונה . גם מצאתי שהיה לו חתן ושמו ר' בער . בפ' שני (ד' רס"ו) בהמנות שהיה בשנת תקמ"ז בין אלופי הפלאנטין , ר' בער חתן ר' גרשון מגיד ויותר לא מצאתי ממנו :

קעו.

הרב הגאון החרוף הגדול ומקובל אלקי חסיד שבכחונה המפורסם מוהר"ר יצחק אייזיק אב"ד ור"מ בקארעץ ואב"ד ור"מ בקלוז דפה .

א. הוא בנו של הגאון הקדוש מוהר"ר יואל אב"ד דק"ק אנטאנין ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק סטאניסלב בהגאון מוהר"ר יצחק אייזיק אב"ד בקלוז דפה (מ"ד) בהגאון המפורסם מוהר"ר בצלאל אב"ד דפה אוסטריה (מ"ם) בהגאון

המפורסם מאוד הנולה מוהר"ר נפתלי כהן הראש בעל „סמיכת חכמים“ אב"ד דק"ק אוסטריה פוזנן פ"פ ד"מ ושאר קהלות והגאון החסיד מוהר"ר יצחק אייזיק עיר וקדיש מן שמיא נחית (1) קדוש מרחם אמו לבו פתוח כפתחו של אולם . בהיותו בן שמנה החל לדרוש לפני גדולי דורו הנאונים אשר התפלאו על רוחב שכלו בינתו וחרירתו כאחד מן הנאונים (2) בן שתים עשרה שנה היה הנ"מ יצחק אייזיק בנכוע אביו לעיר סטאניסלב שנתקבל שם לאב"ד ויטבעהו העגלון בנהר אשר לפני העיר וישא עליו בנו הצעיר ר' יצחק אייזיק מספד וקינה וראש דבריו היו „ואתא מיא וככה לנורא“ ואח"כ דרש כשתי שעות בסוניה „אכידתו ואכידת אביו“ והארזך בהלכה ואגדה וזוסיפו העם לכבות ואז סמכו את ידיהם עליו הגאון האמיתי רשכבה"ג מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט אב"ד מק"ק לובו וחתנו הגאון מוהר"ר אהרן הלוי איטינא אב"ד דק"ק רישא להיות אב"ד מורה הוראה בישראל (8) וביום מלאות לו שלש עשרה שנה נשא את בת הרב הגאון המפורסם מוהר"ר צבי הירש זלה"ה מרגליות (דודו זקיני של הנ"מ אפרים זלמן מרגליות) אב"ד דק"ק מעזירטש גדול . שם (כבית חותנו) רד עם אל ועם קדושים ומנייהו לא כדיל . ועל ברכי איש אלהים קדוש גדלו שעשועיו הוא ורעיו אנשי סופת המה . ולבו ראה הרבה חכמה . והיה מתנהג בחסידות . ויתן אל לבו לבל יתגאל ביקר תבל ובגדים חמודות . גם שלח ידו בעץ החיים ולהשכיל חמד . ובסוד ה' עמד . ויצא שמו מרחוק . ובעודו כאבו בן ארבע עשרה שנה באו אלופי נכבדי עיר קארעץ ויקבלו אותו לאב"ד ור"מ . שם בעיר קארעץ היה מיושבי יעב"ץ הרביץ תורה בנגלה ונסתר וכל העלומות חכמה לתלמידים הגונים בעלי חצים שנונים . וכל גאוני דורו פנו אליו בשאלותיהם והוא השיב . לכולם כיד חכמת ה' אשר בקרבו וגם הגאון הגדול מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל בא אז אליו ללמוד בישיבתו והג' מהר"א למד עמו נגלה דברים נפלאים . מפו מטולאים . ורצה ללמוד עמו גם נסתר אבל לא אסתיעא מילתא כאשר יספר הנ"מ אפרים זלמן בהקדמתו לספר „ברית כהונת עולם“ וגם גיסו הרב הגאון המפורסם כהור"ר מרדכי אב"ד דק"ק אניפאלי (4) היה מגדולי תלמידיו ויצק מים על ידו .

ב. בעת ההוא כנה הראש הנגיד ותורני מופלג ר' שמעלקא כ"ץ (נכד הגאון בעל „לקט יוסף“ חתנו של הגאון ר' ר' שמעלקא ז"ק) ועיין הלאה בספרי סימן (קפ"ט) את הקלווי הגדולה דפה מחדש כי מך המקרה מרוב ימים וישלחו אלופי ראשי עיר אוסטריה אנשים נכבדים להנ"מ יצחק אייזיק ויבקשו את פניו

- (1) הדברים האלה אספתי בהקדמת הגאון מוהר"ר משולם הכהן (אחיו של הגאון מהר"א) לספר „ברית כהונת עולם“ ובהקדמת הגאון מאוה"ג מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות לספר הזה ומרביו החכם הישיש חוקר קדמוניות מהולל ר' יוסף כהן צדק בהקדמתו לספר „זכרון כהונת“ .
- (2) אוברים אכור כי בהיות הנ"מ יצחק אייזיק כבן שמנה נסע עמו אביו לעיר בראדי בעת שהתאספו גאוני הדור על יום השוק להראות חרפתו של בנו היניק וחרוף לפני הגדולים . השלתן אשר לפניו ישבו הגאונים לבחון ולשכוע עומק חרפתו של הנער היה גבוה ויען כי הוא ינהג"ם יצחק אייזיק) היה קטן מאד צוה הגאונים להעמיד לו כסא שיעמוד עליו בעת הדרשה וימאן הנער ויען ויאמר בחכמתו , כהניס משלתן גבוה קא זכו" .
- (3) מסביעת הגאון ר' יואל בנהר לא שמעתי ולא ראיתי בשום ספר אך כן כתב הרב החכם כהן צדק בהקדמתו לספר „זכרון כהונת“ ויש לי על מי לסמוך .
- (4) החכם כהן צדק כותב שהנ"מ מרדכי היה גם אב"ד בק"ק אטיק מאהליב ושידליב וכן מצאתי אח"כ במקום אחר .

שיבוא אליהם ליום חנוכת בית הקלוין ויקבל עליו עמרת אב"ד ור"מ בהקלוין מקום נחלת אבותיו הגאון ר' ר' נפתלי הכהן אשר חיתנו הגאון ר' ר' שמעלקא בנה את הקלוין וצוה לכל יקרב איש זר אשר לא מורעו הוא לשבת על כסא הרבנות בהקלוין. אבל הג"מ יצחק אייזיק לא רצה לעזוב את עיר קארעץ וכרי למלאות מקום ירושת אבותיו קיבל עליו את הרבנות ור"מ בהקלוין באופן שיבוא אליהם לדרוש פעמים ושלש בכל שנה. ללמדם דעת ודרך תבונה. וכן היה שלש פעמים בכל שנה בא לעירנו לדרוש ולשפוט בכל דבר הקשה (1). על הש"ס שנרפס בעיר קארעץ ובעיר נאוודוואהר ברפוס הנוצרי יאהן אנמאהן קרינער בשנת תקמ"ד בהסכמות גאוני פולין גדול וקטן וגאוני ליטא בא גם הוא בהסכמתו ונכתב בראש ההסכמה. הסכמת הרב המאור הגדול אב"ד דק"ק קארעץ יצ"ו ויען כי מתיק לחכי לשינוי המהור אמרתי להעתיק (מפני האריכות) דברים מקוטעים מהסכמתו. "צעיר אנכי לימים. נכסף להתאבק בעפר רגלי חכמים. ועירא דמן חבריאי חבר אני לכל אשר ירא והילך תמים. ע"כ וחתתי ואירא מחוות דעי לעלות בהסכמה על שום ספר ומאו נקבע הדפוס פ"ק יצ"ו ירי מסולקת הימנה ואין בה הזכרת שם משמי והייתי אך שמח לקבל שכר על הפרישה ולהיות נחבא אל הכלים". . . והאריך שם ומסיים. ואמנם ידעתי ערכי ערך קטן זה רך בשנים ובחכמה. נבער מדעת ומוסה. ובידי אין כל מאימה. אין זה אלא מן המתמיהים לחתום על זה איש כמוני ולדבר כזה אין חותמין אא"כ נעשה בגדול וקטן לית ליה זכיה נפשיה מדאורייתא ובפרמית באתר דתלי זנייהו פארי הזמן ומופתי הדור. ופן יאמרו מעשה ידיו להתפאר אלמא קסבר צירוף דרבנן. ושלחו לי ענן ענן. וחם ליה לורעא דאבא בר' אבא להתהלל במורם ממנו ח"ו ידענא בנפשאי דלא חוינא לאצטרופי אפי' כיהודא ועוד. ובמקום גדולים לא אעמוד. אך לגדול הפצרות. . . וכל השומע תבוא עליו ברכה דאדם עדיפא. וטוב לו לנשמתו וניפא. הכ"ד המדבר לכבוד תורת ה' תמימה לשמור את החוקה הזאת למערה מימים ימימה היום יום ו' עשרה באב ההוא יקרא מנחם. על שם נחמה (תקמ"ג) לפ"ק. הק' יצחק אייזיק בהרב המאה ג מוהר"ר יואל הכהן זללה"ה החונה פה ק"ק קארעץ יצ"ו. וכן בא בהסכמה על ספר הקנה שנרפס בקארעץ ובראש ההסכמה נכתב. הסכמת הרב גאון עולם משה הדור גן הנדסין שלשלת היוחסין ע"ה פ"ה אב"ד ומו"ץ דק"ק קארעץ ור"מ בקלוין דק"ק אוסטררהא" והוא חתם עצמו בשנת מ'ת"ק. הק' יצחק אייזיק הכהן חונה פה קארעץ ור"מ דק"ק אוסטררהא" וכן על ספר, פורס רמונים" נרפס בקארעץ שנת תקמ"ו בא בהסכמתו ונכתב בראש. הסכמת הרב הגאון הגדול המפורסם נ"י ע"ה פ"ה כבוד מוהר"ר יצחק אייזיק כ"ץ אב"ד ור"מ דפה ק"ק קארעץ ואב"ד ור"מ דקלוין אוסטררהא" והוא חתם. הק' יצחק אייזיק הכהן החונה פה ק"ק קארעץ יצ"ו ומצ"פ בקלוין ור"מ דק"ק אוסטררהא יע"א. וכן הסכים על ספר, פלח הרמון" נרפס בקארעץ בשנת ע"ס"ו ד' ה'ת"ץ (תקמ"ו) ונכתב בראש ההסכמה. הסכמת הרב הגאון הגדול המפורסם נ"י ע"ה פ"ה כבוד מוהר"ר יצחק אייזיק כ"ץ אב"ד ור"מ דפ"ק קארעץ

(1) נמצא בידי ספק דין על דבר מ"מ שהיו בין שני הצדדים דח"ק משה הגישו רבניהם לפני הג"מ אייזיק ובא ע"ה"ח, יום ב' שלח תקמ"ו לפ"ק. הק' יצחק אייזיק הכהן החונה בקלוין ור"מ דפה ק"ק אוסטררהא".

ואב"ד ור"ם דקלויז דק"ק אוסטררהא" והוא חתם, הכ"ד כ"א מבת ש'מ"ד' ושמעת הקטן יצחק אייזיק הכהן החינה פה ק"ק קארעץ ומצ"פ בקלויז ור"ם דק"ק אוסטררהא". הג"מ אהרן שמואל הכהן עיין הלאה (ר"ג) בספרו "וצוה הכהן" כותב, ובהיותו פעם אחת בק"ק קארעץ ונתאכסנתי בבית כבוד ש"ב בן דו"ז הרב הגאון המפורסם מו"ה אייזיק אב"ד בק"ק הנ"ל ואמר לי. וכן מביא שם כמה פעמים מה ששמע מפיו. ובספרו „קורא מראש" מביא ג"כ דברים נחמדים ויקרים מתובלים בדברי חז"ן בשם ש"ב הג"מ יצחק אייזיק מקארץ ועל כל דבר מסיים ודפח"ח.

ג. הגאון הקדוש מיהר"ר יצחק אייזיק הכהן היה מתלמידי האשל הגדול המגיד ממעיורשט ז"ל (1) כל רו מרוי הקבלה לא אנם לו ויכתוב רובי תורתו על הספר והכל על דרך בעל עשרה מאמרות הוא הרמ"ע מפאנו ז"ל כאשר כתב הג"מ א"ז מרגליות בהקדמתו לספר „ברית כהונת עולם" פרש עצמו מכל עניני עוה"ז רק ישב ולמד בקדושה וטהרה. על הקיר היה חרות בביתו, רשות לרבר עם הרב לצורך הגוף אם הוא דבר נחוץ ולצורך הנשמה כל דהו כי אירחין רחיקין וזוודין קלילין" והיה כל הבא אל הבית והביט אל הקיר וירא לנשת אל הרב הדומה למלאך ה' צבאות שחר ונשף התעטף בתכריכים וישפך את שיחו לפני אלקיו (2) „אך כיום הראשון לקיחת פרי הדר איש הקדוש מאתני נעדר. בשנה, ההוא נלקח ארון אלהים" (תקמ"ח) נברו אראלים את המצויקים. ובקשו את רבי לשחקים וגודל הפרישה והטהרה. עמיה שריה נהורא. אשר שמעו ממנו אנשי סודו. ויעף עליהם בכבודו. וגם בו כיום היה כיום שמחתי. תמה היתה לקיחתו. בהודור ד' מינים, כבעינב ובמינים. ואף הוא היה מכיון לגמור השם במהרה. ויאמר הלל הגדול קריאתו זו הלולו להאמין שם ה' ולהגדיל. והאנשים אשר עמדו לימינו. כראותם את הדר נאונו, שאלו את פיו מה נעשה יקר וגדולה. להרברים אשר רבינו דלה דלה. נ"י פ"ה ע"ה אם להוציאם לאורה. ומי אשר אכן פנתה יורה. ובזה נמר אומר שכל כתביו יקרים המה. ולא ישלוש בהם יד אדם לחסר או לייתר דבר מה. וברבות הימים אמר החכם השלם. יביאם לבית הדפוס מי שיזכה בנורלם. ואשר לא זכינו לקיים חתם להיות אחים בהספרא. להיות מתרפקת על דודה. נשארנו [נשארתי] חמדתי גנוזה. כתבים בגולה ובנסתר אשר מחזה שרי חוזה. ביד גיסו הרב הה"ג המפורסם מהר"ר מרדכי נ"י אב"ד דק"ק אניפאלי הבי הגדיל שמושו ולמידו אצל אחי הוא גיסו הרב הגאון המחבר וצוק"ל" (כל זה לשון אחיו הג"מ משולם הכהן בהקדמתו לספר ברית כהונת עולם).

וכאשר נתקבל אחיו הג"מ משולם הכהן במקומו לאב"ד בק"ק קארעץ לקח לירו את כל הכתבים בגולה ובנסתר יאח"כ כאשר נתקבל משם לאב"ד בעיר הגדולה לביב הדפים שם מעט מן הכתבים בנסתר וקרא את שם הספר „ברית

(1) שמעתי כי כאשר בא הגאון הקדוש מוהר"א הכהן פעם ראשון להמגיד ממעיורשט ז"ל אם כי הג"מ יצחק אייזיק היה אז צעיר לימים קם מלפניו המגיד ויקרבוהו בחיבה ובכבוד גדול והתלמידים של המגיד אשר עמדו שם התפלאו על הכבוד הגדול שחלק לו רבם.
(2) הדברים האלה מן, על הקיר... עד לפני אלקיו לקתני מן הקדמת החכם כהן צדק לספר זכרון כהונת זמין אהריות הרברים עליו.

כהונת עולם" בשנת "רבינו יצחק הכהן" (תקנ"ו) וכתב הקדמה ארוכה בלשון צח שם הרבה לספר בשבחיו של אחיו הצדיק ואת אשר עבר עליו מימי ילדותו עד יום שנלקח ארון אלהים וכתב שנשארו מאחיו עוד כתבים רבים (בנסתר 1) וחידושים בנמספ"ת ותשובות שהשיב בהלכה ואחריו בא אחיו הגאון מוהר"ר יהודא ליב אב"ד דק"ק סטריא והגליל בהקדמתו. והאחרון הגדיל הוא הגאון המפורסם בדורו מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל כתב הקדמה ארוכה בשבח מעלות תהלות המחבר אשר למד לפניו הילך ומספר רוב גדולתו חריפתו צדקתי קדושתו טהרתו. ובסוף מאמר "קדושה משולשת" כתב הג"מ אפרים זלמן, הן הן הדברים שנאמרו מסיני ועוקר הרים הגאון הגדול המפורסם החסיד שבכהונה המקובל האלקי חר"ז (חתן דודי וקני) כש"ת מוהר"ר יצחק אייזיק הכהן ז"ל אשר היה אלוף נעורי והעתקתי אלה הדברים מכתבת ידו ממש... אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי נהרנא כד הוינא יתיבנא קמיה דרב כהנא והווי נפקין זקוקין דנורא מפומיה לפומי ולא ידענא מאי קאמר כי הייתי צעיר לימים ולא הנעתי לכלל בינה להבין אמרי קדוש אשר היה פותח ודורש בדברים [לא] שמעתהן אוון מעולם ואני לא שמעתי לקול מורי כ"א במקרא מועט והלכות מרובות דאמינא להו בפרקא משמיה שיהיו שפתותיו דוכבות... דברי ועירא מן חברייה מדרס לפרושים והכהנים הנגשים. הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד". בשנת תרכ"ג נדפסו בלבוב שו"ת מהג"מ יצחק אייזיק בשם "זכרון כהונה" והחכם הישיש ידירי הר"י כהן צדק כתב בראש הספר זכרונות מתולדות המחבר ומדבריו לקחתיו ושמתי בספרי בן חמש ושלשים שנה היה הג"מ יצחק אייזיק הכהן כאשר נאסף אל אבותיו 2) והשאר אחריו בן אחד הוא הרב הגאון המקובל חריף ושנן מוהר"ר ישראל הכהן אב"ד דק"ק לעווי ושמעתי מנכדו של הג"מ ישראל והוא מתושבי ק"ק לעווי שהג"מ ישראל גם הוא היכר ספרים וכתבים הרבה בנסתר וצוה קודם פטירתו לנגוז את הספרים בארזי. ולא היו לו בנים זכרים כי אם שלש בנות ואחת מהן היתה הצנועה והצדקנית מרת שרה מפורסמת בעירנו בשמה "שרה דער רביצנעם" (אמה זקנתה של אשתי תחי') אשר מעשיה הטובים העירו עליה כי בת גדולים היא וכל רואיה הכירו כי היא שרש מורע צדיקים כאשר הייתי בעיר קארעץ הלכתי להשתטח על קברו של הג"מ יצחק אייזיק הכהן וראיתי שאין מצבה על קברו רק בנין חומה עומד על קברו ובו שני חלונות אשר דרך שם יניחו הבאים להשתטח על קברו פתקי בקשה כמנהג החסידים ז"ע ועכ"ו.

1) הג"מ משולם הכהן בהקדמתו לספר "עיקר תויו"ט כותב, וגם הלום ראיתי אחרי רואי ככתבי קדש אחי וראשי הגאון האמיתי מו"ה יצחק אייזיק הכהן וצלחה"ה בא' המקומות היה עליו יד'ה' ובנה תפוחי זהב במשכיות דברי הגאון המרובר (הוא הגאון מהר"ל ספראנ ז"ל)... וכתו יעמיד לי ולרעי דמורעיה קאתינא... לחיי זרעו קודשין וכו' תחוק נפשי הלא אב אחד לכולנו ובבטן עשתי עשני ואבינו ה"ב ז"ל מתילד דור שביעני מהגאון מהר"ל ספראנ" (ועיין לגיל סימן כ"א הגרה ד').

2) בספר "מעלות היוחסין" להג"מ אפרים זלמן מרגליות ז"ל (דף ג"ח) כותב שאשת הגאון מוהר"ר יצחק אייזיק הכהן היתה בוווג שני אשת הרה"צ חסידא קדישא מוהר"ר זאב וואלף מויטאמיר וצוק"ל. וכאן מקום אחי להוסיף אשר הספר, כרית כהונת עולם" נדפס בעיר לבוב פעם שני בשנת תרי"ח עם תוספות הלך שני ובעת בא לירי חלק שלישי מספר בכ"ע שלשה מאמרים שהיו בפונים ומסוגלים עד הנה ככתבי נדפס בלבוב שנת תקנ"א.

קעז.

הרב ר' ישראל נחמן בן הר"ר יוסף דראהביטשיר.

היא היה אב"ד ור"מ בק"ק שומאנרי ודיין בק"ק אוסטריה רבתי גם היה מגיד דח"ח (חבורה חייטים) שם. ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק צידן ונתתישב בעה"ק צפת חיבר ספר, חמדה ישראל"י על קהלת נדפס עם הפנים וכסופו קונטרס קהל ישראל"י ביאורי לשינוי מוהרש"א עם בקשה אלף אלפין בליווארני תק"פ (רשימה קהלת משה אות ח' 4217) ולפי דעת ידידי החכם הבקי כמר שמואל ויינער יחי' בעל הרשימה חיבר הר"ר ישראל נחמן גם את הספר, "אמת ליעקב" הספר על הרב הג' מוהר"ר יעקב חיים בן נאיים זלה"ה (קה"מ אות א' 809) ואולי הוא ר' ישראל במו' יוסף שבא בחתימתו בין החכמים המופלגים יושבי יעב"ץ כהקליו דפה שהסכימו על סדר עץ חיים ופרי עץ חיים שנדפסו בקארעץ בשנת תקמ"ב וחתם, "ישראל במו' יוסף ז"ל" ועיין לקמן בספרי (סו' רל"ב).

קעת.

הרבני המופלג ביראה מוהר"ר מאיר במוהר"ר אהרן הלוי.

מצאתי אותו חתום על התוספת כתובה מהגאון הדרשן מוהר"ר אשר עניול בעל "ברוך מבנים אשר" חתם, מאיר בהחסיד סו' אהרן זלה"ה . . . דק"ק אוסטריה" ויען כי נמחקה תיבה אחת או שתיים באמצע לא ידעתי אם היה דיין דק"ק אוסטריה או ספרא ומקומו יכבדנו כי חתם עצמו לפני הרב מוהר"ר עוזר ספרא דפה (עיין לעיל קנ"א) מהכתוב על מצבתו ניכר כי חסיד וירא אלהים היה. וזאת חקיק על מצבתו :

פ"ג

גברא רבא

ויקירא הרבני

המופלג ביראה

ובחסידות מוהר"ר

מאיר במוהר"ר

אהרן הלוי נפטר

יום ט"ב סיון

ל'פ"ט י"א"ר' ל"ן

מ'א"ר' ל'פ"ק (תקנ"ב).

קעט.

הישיש הנגיד הנדיב והקצין מוהר"ר יקותיאל זוסמאן במוהר"ר יצחק הלוי סג"י.

א. מראשי נכבדי עירנו נגיד ונדיב נבאי ונאמן בהח"ק צד השני כמה

שנים. בהתמנות שנעשה בכל שנה במשך כמה שנים מצאתי בראש אלופי הגבאים, הראש הנגיד המפורסם מו"ה יקותיאל זוסמאן סג"ל. בשנת תק"ח נתחבר להח"ק ויען כי נדב לתת כתר תורה של כסף להח"ק לכן פטרו אותו משום שירות ועבודה בהח"ק (שהיה מוטל על כל מי שנתחבר להח"ק לשרת את הח"ק שלש שנים כאשר כתבתי בהמבוא סי' מ"ה) וכן זכו אותו שיבוא תיכף פתקא להקלפי כאשר מצאתי כתוב על הפנקס, כבוד האלוף המרוסם מוהר"ר יקותיאל זוסמאן בהמנוח מוהר"ר יצחק הלוי והאלוף המרוסם מוהר"ר אפרים בסוהר"ר חיים נגשו לפנינו כבוד אלופי גבאי רחבורה קדישא ג"ח ש"א והאריכו בהצעת דבריהם בטוב מעם ודעת במענת פיהם שנפשם חשקה לבוא לתוך החבורה קדישא. ובעבור זאת נדבה לכם לתת כתר תורה יקרה ומעולה לא פחות משלשים אדומים. להיות לכבוד ולתעארת הח' דבר יום ביומו ומדי שבת בשבת. והאריכו בדברים טובים וישרים. והנה אמרנו כדי המצוה זו להגין עליהם ולשאת פניהם ביתר שאת ועזו על שארי אנשים הבאים לתוך החבורה ואמרנו לותר להם ולמחול על כבוד החבורה כי עת לעשות לה' שיבואו תיכף ומיד לתוך הקלפי לתת להם פתקא כמו לשארי בני החבורה ואין צריכין לשום שירות ועבודה ויהיו נחשבים ככל בני החבורה לכל דבר ובאנו אף להרבות ולקבל יוצאי חלציהם ה"ה האברך כופלא מ' אבא יצ"ו בסוהר"ר פסח חתן מוהר"ר זוסמאן הג"ל ולהחתן של מוהר"ר אפרים ה"ה כמ' מנחם מענדיל בהמנוח מוהר"ר אליעזר ז"ל. אך בנייהם הבאים יהיו כמו שאר אנשים הבאים לשירות ולעבודה כנהוג... זאת ועוד אחרת קבלנו עלינו כל בני החבורה קמן כנדול בעת שיהי' הכתר תורה מה שנדבה רוחם אזי חתיכא דאיסורא להשבין לשום הצטרכות בעולם מה שקבלנו באלה ובשנועה בלי התרה באנו על החתום יום ב' ג' מרחשון תק"ח לפ"ק.

ב. בשנת תקל"ד בחרו החבורה בו ונתמנה לנאמן בהח"ק ונכתב בפנקס (ד' קפ"ו)... הנה עלה במוסכם כולנו אלופים וגבאים הח"ס והמנינו את האלוף הראש הנגיד והקצין המפורסם מוהר"ר זוסמאן ממ"ח (ממתא חדשה) והרבני המופלא ומופלג הראש מיה"ר שמואל בהרב מוהר"ר צבי הירש ז"ל (קפ"ז) שיהיו נאמנים בחבורה ג"ח צד שלנו וישמשו שניהם כל משך השנה תמימה היינו מר"ח מרחשון תקל"ד לפ"ק ער ר"ח מרחשון תקל"ה. ואח"כ כתיב (ד' קפ"ו) „אנחנו אלופי חבורה גמ"ח של אמת המנינו את כבוד הנגיד המפורסם מו"ה זוסמאן ממ"ח ואת הרבני המופלא הראש ומנהיג מו"ה אלישע בסוהר"ר שמואל המה ינהנו נשיאותם יהיו נאמנים בחבורה זו כל הכנסות יובא לידם ואין שום גבאי חידש כחדשו רשאי ליקח לידו אפילו פ"א מן הכנסות החבורה... היים יום ג' שבת הק"ו ואו לפ"ק". בהקלפי משנת תקמ"ב כתוב שנים המה כסיבי צעד שיהיו נאמנים לכל דבריהם בעסק החבורה שיהי' כסף מכניס ומיצא מתי ה"ה הרבני המופלא הנגיד המפורסם מ' יקותיאל זוסמאן. וה"ה הראש הנגיד מ' אפרים ממ"ח ומחויבים המה להלות מכיסם לצורך קצבות החבורה כ"א לא פחות מחמשה אדומים". חתימתו נמצאה הרבה פעמים בפנקס חתם עצמו, יקותיאל זוסמאן בסוהר"ר יצחק הלוי ז"ל על המנילה מו' תמוז בא בהתימתו, יקותיאל זוסמאן בסוהר"ר יצחק הלוי מעיר חדש".

ג. הרבני הקצין מוהר"ר יקותיאל זוסמאן לא היה לו בנים כי אם בת

אחת שהיתה אשת הרב ר' אבאלי במיהר"ר פסח הכהן (הוא הרב הנביר ר' אבאלי אשר למענו כתבתי פרק בפני עצמו) יבשנת תקל"ו חיבר הנגיד מוהר"י זוסמאן את נכדו הילד משולם ולמן בן חתנו הרב ר' אבאלי להח"ק כאשר כתבתי הלאה בספרי ובפי הנראה נקראו יוצאי חלציו בשם המשפחה זוסמאן על שם אבי זקנם זה. בשנת תקנ"ה נפטר הרבני מוהר"ר יקותיאל זוסמאן בשם טוב ועלה לשמים. ואשתו הנבירה מרת לאה נפטרה אחרון של פסח תקנ"ו. בפ' הח"ק (ד' רנ"ח) מצאתי כתוב „להיות זאת נרשמת ולמטה נחתמת שעלה במוסכם כולם שלהן מלא מאחר שבא לפנינו הרבני הנגיד הקצין המפורסם מו"ה אבא הכהן וקיבל על עצמו ליתן מעות קבורה עבור חמותו מרת לאה שנפטרה ביום אחרון של פסח תקנ"ואו לפ"ק עלה בריעה כולם הח"ט שמחוייב הנגיד מוהר"ר אבא הנ"ל ליתן סך ארבעה מאות זהובים על מעות חטים דהאי שהא תקנ"זיין כל זה עשינו ולראי' באנו עה"ח יום ב' ששה ימים בחדש תקנ"זיין פ"ק אוסטרהא". ומצבתו תענה אמריה לאמר:

פ"נ

הנגיד

הישיש הזקן

והנגיד והקצין

המפורסם מו"ה

יקותיאל זוסמאן

במו"ה יצחק הלוי

נפטר בש"ק י"א שבט

תקנ"ה לפ"ק

תנצ"ב.ה.

קפ.

הישיש הר"ר אלי' בה"ר יצחק.

מנכבדי הנבאים דח"ק צד ראשון בהתמנות משנת תק"מ בין אלופי הנבאים ה"ה הראש מ' אלי' במ' יצחק' וכן בהתמנות משנת תקמ"ד בין אלופי נבאים דמצבה, הראש מ' אלי' במ' יצחק' חתימתו בש' הח"ק כמה פעמים, אלי' בהר"ר יצחק וצ"ל". וחקיק על מצבתו:

פ"נ

איש תם וישר הישיש

הר"ר אלי' בהר"ר

יצחק נפטר ד' אייר

שנת תקנ"ז לפ"ק.

קפא.

הרבני איש אלקים קדוש מוהר"ר יעקב במוהר"ר חנוך העניך.

מהתיאר איש אלקים קדוש . . . הכתוב על מצבתי ידענו כי איש גדול היה מפורסם בזמנו אך מי הוא האיש קדוש הזה לא ידעתי כי לא מצאתי אותו באחד מן הפנקסים שאלתי את פי הזקנים ואין מגיד לי. והנה בספר, מנחה חדשה נדפס באלקסניץ שנת תקל"ד בין הנאוונים והרבנים שבאו בהסכמתם על הספר מצאתי, הסכמת הרב הג' אב"ד מוואלזשיסק" והוא חתם, היום יום ג' אדר תקל"ד לפ"ק נאם שמשון במו' חנוך זצ"ל מאוסטריה חונה פה ק"ק וואלזשיסק" אולי היא אחיי של האיש הקדוש הזה (1). וזאת חרות על מצבתו:

פ"נ

הרבני איש אלקים קדוש
יאמר לו מו' יעקב במוהר"ר
חנוך העניך נפטר ב'
סיון תקנ"ז לפ"ק
תנצ"בה.

קפב.

הרב דחיימים הנגיד מוהר"ר ישראל.

א, איש המידות נגיד ומופלג גדול בתורה והיא בנו של התורני הנגיד מוהר"ר יעקב בנו של הקצין המפורסם מוהר"ר יוזפא אסטריז"ל (ק"ט). בפ"ר (ד' ל"ז) כתוב, "הנה נשאנו פני היניק וחכים החתן המופלא כמ"ר ישראל בהנגיד הרבני מוהר"ר יעקב נ"ו להיות ראינו בראי' של חבה גודל התאמצות שמאר חשקה נפשו להיות עסקן במצוה רבה עסק החבורה קדישא ג"ח ש"א יצ"ו בכך הסכמנו יחד לקרבו ולחנכו במצות וקרבנו אותו בקריבה של חיבה יתירה להיות במחברת הקודש ולעמוד לשרת בקודש משך שלש שנים ובכלות משך שירותו יתנהג עמו כפי תקנות החבורה לכל דבר . . . היום יום א' ז"ך תשרי תק"חית לפ"ק" ואח"כ מצאתי כתוב בפנקס, להיות שהאברך המופלא מוהר"ר ישראל בהנגיד מ' יעקב הג"ל מילא ידיו בשירות החבורה קדישא יצ"ו משך שלש שנים הקציב עליו לכל התעסקות החבורה יצ"ו בכך יצא לחירות מהיום להיות כאחד מבני החבורה יצ"ו ויובא פתקאו להקלפי בהושענא רבה דלהבא תקי"ב היום יום ה' כ"ג שבט תקי"א לפ"ק" ובראש החתומים בא אביו זקנו, נאם יוסף יוזפא בהנגיד מוהר"ר שמואל זצ"ל ה", ואח"כ היה גבאי חודש בהח"ק כמה שנים. בהקלפי משנת תקי"ג בין אלופי גבאים דמצבה, המרומם מוהר"ר ישראל בהנגיד ר' יעקב". בשנת תקפ"ז בא בחתימתו על הקלפי, הק' ישראל בהנגיד המפורסם

(1) עיון לקמן סימן (רל"ג) כתבתי השערתי אשר הריין המופלא ומופלג מוהר"ר ישראל שלום הוא בנו של ר' יעקב רבין.

מוהר"ר יעקב יצ"ו בהקלפי משנת תקב"א בין אלופי הנבאים, המרוסם מוהר"ר ישראל בהנגיד מוהר"ר יעקב בערך שנת תקב"ד נתקבל לרב דחיימים ומאו נזכר בהפנקס בשם „הרב דחיימים" ברף (פ"ט) בהקלפי משנת תקב"ז בראש אלופי הנבאים, הרבני מוהר"ר נחמן בהנאין, „הרב דחיימים הנגיד מוהר"ר ישראל" וכן בהתמנית משנת תקב"ח בראש אלופי נבאים דמצבה, „הרבני מ' נחמן בהנאין" „הנגיד מ' ישראל הרב דחיימים" על המגילה מו' המזו בא היא כחתימתי, נאים ישראל בהנגיד מו' יעקב הרב דחיימים דפה" .

ב. מכניו מצאתי את הרבני מוהר"ר אשר והרבני מוהר"ר אריה ליב אשר זכור אזכרם הלאה ועוד היה לו בן אחד דוד יוופא שמו. בפ"ד ד' נ' כתיב היוצק חן בשפתיו של המרוסם הנגיד מוהר"ר ישראל בהמנוח הנגיד מוהר"ר יעקב ז"ל שהציע לפנינו כבוד אלופי הנבאים דחכירה קדישא יצ"ו שהרבה והתפלל בעד בנו הילד כמר דוד יוופא שי' לאורך ימים שמה מאד חשקה נפשו להיות בנו שי' כרוך אחריו להיות אתו עמו במחברת הקודש לחנכו במצות . . . היום יום ה' חי' ניסן תקב"ז. וחתנו הוא הרבני הנגיד מוהר"ר אפרים שלקח את בתי מרת קילא רבקה נזכר בספרי לקמן ועוד היה להרב ר' ישראל בנים ולא ירעתי אכנס. ואלה הדברים חרותים על מצבתו :

פ"נ

אור ליום

ראשון של

פסח שנת תקנ"ז

לפ"ק נפט' ה"ה הנגיד

הרב דחיימים מ'

ישראל בהנגיד

המפורסם מ'

יעקב תנצ"ב .

קפג.

מוהר"ר יוסף שמש דח"ק.

איש יקר ונעלה שמש בהח"ק . בפ"ש ד' רל"ט מצאתי, היום הזה דלמטה בא לפנינו ה"ה היקר והנעלה כ"ם יוסף במו"ה אלקנה הלוי וביקש מאתנו להכניס את נכדו הילד חיים הירש ב"ה ישראל איסר . . היום יום ג' יו"ד כסליו תקנ"ב" וברף רמ"א „ה"ה הנעלה כ"ה יוסף במו"ה אלקנה הלוי בקש מאתנו להכניס את נכדו הילד כמ' שמיאל במו"ה יחזקאל . . . יום הששי שלשה ועשרים לחודש כסלו שנת תקנ"ב .

פ"נ

איש תם

וישר מוהר"ר

יוסף שמש

דחבורה קדושה ובן

מ' אלקנה הלוי

נפטר עש"ק י"ד

שבט תקנ"ז לפ"ק

תנ"צ'ב"ה.

קפד.

הרבני התורני הנגיד מוהר"ר אברהם יצחק במוהר"ר אריה ל"ב.

מיקורי קרתא נגיד ונכבד בעדתי ושמעתי מפי דודי הישיש הרב המופלג מוהר"ר מאיר אליהו דיין ומי"ץ דפה ז"ל ששמע מפי קדשו של הנאון מוהר"ר יעקב רפאפורט ז"ל אב"ד דפה שהיה מפליג בשבחו של ר' אברהם יצחק ואמר עליו שהיה מיחודי סגולה בעירנו תורני מיפלג התפלל בהקליו הגדולה ומקימו במורח בין גדולי הקליו.

ידענו אשר לפנינו מעטו מאד בתי הדפוס במדינת וואלין ורובל הספרים הביאו לכאן ממרחק ויען כי אז נתחלקה מלוכת פילין ונעשה גבול בין עסטרייך ורוסיא נתמעט מאד הובלת הספרים למדינתנו. וכזמן קט נראה במדינת וואלין חסרון גדול בספרים וביותר ספרי הוראה ארבע ש"ע נתמעטו מאד וכמעט שלא היה ביד הדיינים ספרי ארבע ש"ע להורות מהם לכן התעורר אא"ו הרבני התורני הנגיד המופלא מוהר"ר אברהם יצחק ז"ל ונתן מכספו שני אלפים רוב"כ (כן סיפר לי דודי הנ"ל) אשר הניח בעסק השותפות עם הרבני המיפלא הנגיד מוהר"ר שמואל במוהר"ר ישכר בער (הוא היה הראשון שהקים בית הדפוס בעירנו) והרבני המופלג הותיק מו' אברהם משה במוהר"ר ישראל יהודא (הוא המפורסם ונודע בעירנו בשם ר' משה'לי דרוקער אחד מן החסידים השרידים בעירנו בזמני וצדיקי דורו חלקו לו כבוד גדול) והם הדפיסו בעירנו בשנת תקנ"ה את הספר "אשלי רב"בי" שני חלקים יו"ד עם המ"ו והש"ך וסביב על הגליון, נקודת הכסף" זהב מווקק", פרי ח"ש" ומשאר תשובות נאונים אחרונים בתכלית היופי וההידור (על פי התבנית שנדפסו ע"י הרבני המופלא מוהר"ר מענקי דיין דק"ק האלברשטאט) על פי הסכמות הגאונים והחסידים המפורסמים הרב הגאון המפורסם מו' חיים סג"ל לנדא אב"ד בק"ק פידקאמין וכראד הרב הגאון המאה"ג מו' בצלאל אב"ד דפה. הרב החסיד המפורסם מוהר"ר זוסיא מאנופאלי. הרב החסיד המפורסם מו' אשר מ"מ דפה. הרב המפורסם החסיד מו' יהודא ליב כהן. והרב הג"מ בצלאל כותב בהסכמתי, אמרינן לפעלא טבא. . . הלא המה שלשה מטיבי צעד קרסילים

לא ימער ה"ה הרבני המופלא הנגיד מו' שמואל במ' ישכר בער והרבני המופלא הנגיד מו' אברהם יצחק במו' אריה ליב והרבני המופלג הוותיק מו' אברהם משה במו' ישראל יהודא זצ"ל שלשה היו באיתו העצה עצת ה' היא תקום. קרנה של תורה להגדיל ולהאדיר ולהקים...". והרב החסיד מוהר"ר אשר ז"ל כתב בהסכמתו, הנהו תלתא גברא באמתה אמתתה של תורה רוח ה' נוססה בהם להגדיל תורה ולהאדירה. להפיץ מעיינות החכמה חוצה לכל דעה מורה. ידיו ידיו יורה יורה. ה"ה כבוד הרבני המופלא הנגיד מוהר"ר שמואל במוהר"ר ישכר בער סג"ל והרבני הנגיד המופלא מו' אברהם יצחק במהו' ארי' ליב והרבני המופלג הוותיק מו' אברהם משה במוהר"ר ישראל יהודא זצ"ל נדבה רוחם להעלות...". והנה מקומו של ר' אברהם יצחק יכבדנו אשר הנ"מ בצלאל והג' החסיד מוהר"ר אשר זצ"ל שניהם הזכירו אותי לפני הר"ר אברהם משה אשר ידענו כי אדם גדול היה ובנו הוא אא"ז הרבני מו"ה שמחה ביכר אחד מאלופי הגבאים בהח"ק ובא בחתימתו על כתב הרבנות שנתנו אלופי העדה להגאון הרב מוהר"ר יעקב רפאפורט ז"ל והוא הוליד את אבי זקני תורני מופלג נשא ונתן באמונה וקבע עתים לתורה סיים את הש"ס כמה פעמים מוהר"ר אברהם יצחק ז"ל ביבער (זכרנו בילדותי הייתי על סעודה שעשה א"ז הנ"ל בסיום הש"ס) והוא הוליד שני בנים מופלגים בתורה.

(א) דודי הרב הישיש המופלג חריף ושנון בעל זכרון טוב מלא ישן נושן מוהר"ר מאיר אליהו ז"ל בעודו רך בשנים נתקבל לדיין ומו"ץ פה והוא העתיק את כתבי שו"ת הג"מ חיים הכהן רפאפורט ז"ל וסדרם לדפים כאשר זכר אותו לטוב הג"מ יעקב רפאפורט ז"ל בסוף ספר, מים חיים "ועל הטוב יזכר ידידי המופלג חריף ושנון מו"ה מאיר אליהו דיין ומו"ץ דפ"ק יצ"ו שטרח ויגע הרבה בהעתקת החיבור...". ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק קופיל שם ישב על כסא הרבנות ערך עשרים שנה ואז שלחו אלופי עירנו וקבלוהו לדיין ומו"ץ כרחיב הר שפר (קראסניגורא) וכאן ישב עד יומו האחרון שנפטר בשם טוב.

(ב) הוא אדוני אבי מו"ה מופלג גדול בתורה נגיד ונכבד בעירנו מוהר"ר אריה ליבוש ז"ל למענו יחדתי מדור לפי כבודו לקמן בספרי. את מצבת אא"ז מוהר"ר אברהם יצחק במוהר"ר אריה ליב לא מצאתי ודודי הנ"ל אמר לי אשר בנעודיו ראה את המצבה ולפי המינה בזכרו נפטר בשנת תקנ"ו תקנ"ז.

קפה.

הרבני הנגיד מוהר"ר צבי הירש רייזיש.

מנכבדי ועשירי עירנו מתחלה היה איש לא אמוד ובין בעלי בתים היה חלקו ואח"כ ע"י סיבה (הידועה לי) נתעשר מאד והיה עשיר גדול עד יימו האחרון כפ"ר ד' קנ"ב כתוב, מקבירת אמו של ר' צבי רייזיש ארענדיל. בפ"ש ד' ריש מצאתי, נגש לפנינו ה"ה הרבני המופלא מו"ה נפתלי חתן הראש הנגיד מוהר"ר צבי הירש. על המגילה משנת תקנ"ב חתם עצמו אתר הרב דחייטים, צבי הירש במהיר"ר מאיר ז"ל. וחוקק על מצבתו:

פ"ג

כ"ג שבט

תקנ"ז לפ"ק

הרבני הנגיד

המפורסם מוהר"ר

צבי הירש במו'

מאיר הנקרא ר' הירש

רייזיש .

קפו.

התורני מו' אהרן יהודא ל"ב במו' משה.

גם היא בא חתום על הסגילה זו' תמוז, אהרן בהמנוח מוהר"ר משה' ויותר לא ידעתי ממנו . וואת חקיק על מצבתו :

פ"ג

התורני מו' אהרן יהודא

ל"ב במו' משה נפטר

ה' מרחשון תקנ"ז לפ"ק

תנצ"ב'ה .

קפו.

הרבני המופלא ומופלג מוהר"ר שמואל

בהרב המפורסם מוהר"ר צבי הירש .

מחשבוני ומיקורי העיר מנכבדי העדה נבאי ונזכר נאמן בהח"ק צד השני כמה שנים בנו של הרב המאה"ג מוהר"ר צבי הירש (לא ידעתי מי הוא ואולי הוא הדיון המצויין מוהר"ר צבי הירש בהנאון מוהר"ר ישראל חריף עיין לעיל ס"ב) וחתנו של הנגיד המפורסם הראש והקצין מוה"ר מרדכי פ"פ שהיה מחשבוני העיר ור' שמואל היה נקרא בעירו, ר' שמואל העלימר". בשנת תקל"ב נתחבר להח"ק צד שני ונכתב בפ' ד' קנ"ד, הן היום נגשו לפנינו אלופי חבורה קדישא הח"מ... הרבני המופלא ומופלג מוה' שמואל בהרב מוה' צבי הירש חתן הנגיד הראש והקצין המפורסם מוה' מרדכי פ"פ... היום יום ד' ער"ח מרחשון תקל"ב, בשנת תקל"ד נברר לנאמן בהח"ק יחד עם הראש הנגיד והקצין מוהר"ר יקיתאל זוסמאן ונכתב על הפנקס בר' קפ"ד, הנה עלה במוסכם כולנו אלופי ונבאי הח"מ והסנינו את האליף... והרבני המופלא ומופלג הראש מוה' שמואל בהרב מוהר"ר צבי הירש ו'ל שיהיו נאמנים כהה' ג"ח מצר שלנו ישמשו שניהם

באחד משך שנה תמימה היינו מר"ח מרחשון תקל"ד עד . . . היום יום ה' מ"ב כסלו תקל"ד. בד' קמ"ח מצאתי „עלה כמסכם באסיפת שלחן מלא וגרוש אנחנו אלופי חבורה ג"ח ש"א להיות הפנקס הלז סגור ומסיגר לבלתי להכניס שום אדם להחבורה עד כלות שלש שנים רצופים מיום דלמטה היום יום ז' כסלו תקל"ו ואי לפ"ק" ובא הוא בראש החתומים „הק' שמואל בהרב המניח המפירסם מו"ה צבי הירש זצ"ל" והרבה פעמים חתם, בהרב המאה"ג מוהר"ר צבי הירש זצ"ל בשנת תקמ"ב נבחר לנאמן הח"ק יחד עם הרב הנגיד המפורסם מוהר"ר אבא הכהן ונכתב על הפנקס ד' ק"ץ . . . ועלה כמסכם כולני הח"מ שיהיו המה מטיבי צעד ה"ה כבוד הרבני המיפלג הנגיד מ' שמואל בהרב מ' צבי הירש וה"ה כבוד הרבני המיפלג הנגיד מ' אבא במ' פסח הכהן ממ"ח שיהיו נאמנים לכל דבר הצטרכות החבורה היום יום ה' ד' מרחשון תקמ"ב על המגילה מו' תמוז בא הוא בחתימתו „שמואל בהרב מוהר"ר צבי הירש" ורבות פעמים נזכר בפנקס „שמואל בהרב" סהם. מבניו מצאתי את ר' יוסף יאסקי אשר ממני ארכר הלאה בכפרי והשני הוא בנו כמ"ר מררכי הירש שחיבר איתו אביו להח"ק ונכתב בפ' ד' רי"ש „בא לפנינו הרבני הנגיד מ' שמואל בהרב המאה"ג מ' צבי הירש ורוצה לקרב בנו היניק כמר מרדכי הירש . . . ויותר מבניו לא מצאתי. מצבתי עומדת בין מצבות חשובי העיר והיא תביע אמריה לאמר :

פ"ג

מוהר"ר

שמואל בהרב

המנוח מוהר"ר צבי

הירש הנקרא

ר' שמואל העלימר

נפטר ביום ה' י"ד

ימים לחודש מבת

תקנ"ח לפ"ק

תנ"צ"ב.ה.

קפח.

ר' יצחק בר' אליעזר הכהן.

לא מצאתי אותו בהנפקים ולא ירעתי ממנו זולת מצבתי אשר מצאתי
 זחקוק עליה :

פ"ג

אישתם וישר הז"ר יצחק

בר' אליעזר הכהן נפמ'

בש"ק אסרי חג של סוכות
תקנ"ח לפ"ק תנ"צ"ב.

קפ"ט.

הרבני תורני מופלג הנגיד והנדיב מוהר"ר
שמואל שמעלקא במוהר"ר צבי הכהן .

א אחד מאנשי שם גדול ונכבד בעירנו מיחסי כהונה נין ונכד להגאון הגדול ר' ר' שמעלקא ז"ק אב"ד ור"ם פה (י"ח) ושמו בקרבנו כי הוא היה נכד הגאון בעל ליקוטי יוסף והגאון בעל ליקוטי יוסף היה חתן הגאון ר' ר' שמעלקא ז"ק כאשר כתבתי לעיל (מ"ז) והנגיד ר' שמעלקא עוד בילדותו נתחבר להח"ק צד השני בכתוב על הפנקס (ד' פ"ג) . המרוסם הראש מהר"ר ליב במוהר"ר מרדכי הכהן הרים ידו בכרבת כהנים להתפלל עבור נכדו היניק וחכים כמ' שמואל שמעלקא כ"ץ לקבלו לתיך החבורה והנה עלתה תפלתו וקבלנו אותו ועבור זה נרבה רוחו ליתן א' שאק פאלין לכה"ק היום יום ו' כ"ז חשון תקנ"ומל" בשנת תקכ"ז בחרו אותי לנאמן בהח"ק צד ראשון ונכתב בפנקס (ד' פ"ג) . עלה במוסכם כולנו אלופים הנבררים דהאי שתא הבאים למטה על החתים שה"ה הרבני מוהר"ר חיים הוא יהי' נאמן בהח"ק בציוותא דרא עם ה"ה הרבני מוהר"ר שמעלקא כ"ץ . . . הכ"ר אלופי הנבררים שיצאו בשנת תקכ"ז ומאו היה ר' שמעלקא נאמן בהח"ק עד יום פטירתו והוא הזיל זהב מכיסו ללוות ולתמוך את הח"ק לכל הצטרפות ובכל שנה ושנה בעת הקלפי נכתב על הפנקס . הן היום באנו לחשבון ברור וצלול עם כבוד הרבני המופלא מו' שמואל שמעלקא כ"ץ גר"י נאמן דח"ק מה שהוציא על קצבות ושאר הצטרפות החבורה . . . ואחר כל החשבוניות מניע לכבוד הגאון הנ"ל . . . בוד' ק"ו מצאתי משנת תקל"ב מה שכתבו אלופי הח"ק להיות לתיקף ועזו ביד ר' שמעלקא ואם כי יאריכו הדברים אכן מפני חביבות נעימות דברי קדמונינו ולמען דעת ערכו של ר' שמעלקא וסדר הנהגת הח"ק או אמרתי להעתיקם וכן כתיב שם . הן היום דלמטה עת האסיף כבוד אלופי המנוים דחבורת ג"ח לפקה על עסקי החבורה במילי דשמיא וראינו גדול התועלת וקיום החבורה שכבוד הרבני מוהר"ר שמיאל שמעלקא הכהן יחויק במעויו להיות נאמן החבורה כאשר הוא שלם ואיש אמונה וכמה וכמה מעות וסך מסויים אשר הרצה והלוה בהלוואת חן חן לו בלי שום פירות אף שמהראוי מהחבורה לשלם לו פירות עורף על הקרן אמנם כבוד הרבני מוהר"ר שמואל שמעלקא הוא כאן נאמן ועשה לפניו משורת הדין וייתר משלו . ועתה מאן מוהר"ר שמעלקא להיות עוד נאמן בהחבורה מכמה וכמה טעמים הכמוסים והרצאת דברים אשר הרצה לפנינו . וגם חשבנו עם מוהר"ר שמוניע לו עד ר"ח מרחשון הסמיך שנת תקל"ב סך שני מאות וחמישים זהו' והנה פקחנו על עסקי החבורה שתיקון גדול הוא להיות מוהר"ר שמעלקא הכהן נאמן החבורה כי מחויק בתמותו והולך במישרים . לזאת בקשנו את מוהר"ר שמעלקא ונתרצה בדבר הזה להיות עוד נאמן בהחבורה וגם כל מה שיוציא על עסקי החבורה לא יחשב לו שום רווחים הן רב הן מעט רק שיהי' חק קצוב כל ימי נאמנות שלו

לתת מהחבורה מירי שנה בשנה סך חמישים זהו על עצים ונרות לארבעה חדרים בנין חומה בבהמ"ד הגדול (דקליון ו) למען תעמוד צדקתינו וצדקתו לחוק עמודי התורה שבקליון בנר מצוה ואור תורה ולהיות הנדר וחובה זו לתת מנת ה' להקליון מירי שנה בשנה וגם כפי תוקף הכתב החתום מכבוד החבורה שביד מוהר"ר שמעלקא הכהן יקויים הכל בעזר ותוקף ככל הכתוב בתוך ספר החתום מכבוד החבורה שביד מוהר"ר שמעלקא ולהיות חתום בכתב יושר דברי אמת להחשב מהיום אתחלתא דשתא לתת ערך הנ"ל באנו על הגלוי ועל החתום בכור אליפי נכאי רנ"ח היום יום ה' כ"ה תשרי תקל"ב לפ"ק. חתימתו נמצאה בהפנקס הרבה פעמים, הק' שמואל שמעלקא כמוהר"ר צבי הירש זצ"ל.

ב. לה"ר שמעלקא לא היה בניס כי אם בת אחת ושמה מרת הינדא רחל ובעודה קטנה השיאה אביה לקטן מרם מלאת לו שלש עשרה שנה ושמו מוהר"ר מנחם מענדיל אבותינו ספרו לנו כי הוא היה בנן של קדושים ובהיותו קטן סמוך לאיש היה לפלא מופלג ומופלא קדוש וטהור שמו יצא לתהלה ועל קדושתו ומהרתו התפלאו כל בני העיר וגם בין הגוים תושבי עירנו היה רעש גדול כי אמרו עליו שהוא משיח ישראל ומחמת קנאה התנקשו עליו להמיתו ויהי בשנת תקל"ז בעת שריפה גדולה שהיתה בעירנו נאבד חתן ר' שמעלקא ולא ידעו איה היא הללו אמרו שנהרג ביד גוים (כאשר כן היה) והללו אמרו שנשרף ומהם אמרו שברח למרחקים בכתוב באריכות על ספר שו"ת, מאיר נתיבים" ובין כך וכך ישבה בת ר' שמעלקא החסידה ענוגה וגלמודה כמה שנים ואם כי אז היה בעירנו אב"ד הגאון החריף בעל "מאיר נתיבים" ז"ל לא רצה בתחלה להתערב בדבר ולתקוע עצמו בהלכה זו (מעט ונימוקי קבלתי) ולכן שלחו את השאלה לפני הגאון הגדול טופ"ה רשכבה"ג נודע ביהודא ובישראל גדול שמו מוהר"ר יחזקאל אב"ד דק"ק פראג ז"ל ואחד מחכמי יושבי יעב"ץ מהקליון דזה הרב הגאון מוהר"ר יוסף חיים (לעיל) ערך וכתב קונטרס גדול להתירה (2) ושלח אותי להגאון מפראג אבל הגאון מפראג השיב כי לא יכול להתירה בשים אופן כאשר כתב באריכות בהשיבותי (נוב"י מהר"ת סי' נ"ב) ומסיים שם "לכן מן השמים ירחמו על אשה זו ואני לא מצאתי לה היתר" ואם כי בנו הגאון חכם הכולל מוהר"ר יעקבא סג"ל ז"ל שלח אליו תשובה ארוכה כיד חכמתו הגדולה בצירוף דעת הרבנים ש"ב הרבני המופלג מוהר"ר שמואל בהגאון אב"ד דק"ק זאבריש ובן דודו הרבני המופלג מוה"ר זלמן וגם כבוד הגאון מוה"ר סענדיר אב"ד ק זאבריש בעצמו והרב הג"מ יוסף חיים הנ"ל אשר כולם הסכימו להתירה והגאון החכם מוהר"ר יעקבא מסיים בתשובתו למר אביו, וישים נא אאמ"ו הגאון האמיתי נר"י עינו הברולח בהגב"ע שם נאמר . . . וא"כ יש מקום לפתח בבלי עינין מן העלובה דא המיללת וקילה נשמע למרחוק ויהי חלקי מן התוקע

(1) ספי אי"א מוהר"ר אריה ליבוש ז"ל שמעתי שהיו עשרה בתים בנין חומה סביב להקליון ושם דרו היושבי יעב"ץ מהקליון כן שמע מוקני הקליון בילדותו. ואולי נתמעטו הבתים במשך הזמן.
 (2) הרב הגאון החסיד מוהר"ר צבי הירש זצ"ל אב"ד דק"ק כראד גלוגא ואח"כ אב"ד דק"ק אה"ו בספרו תפארת צבי סימן ק"ו. שמתין גם הוא כמות את שם העיר ואת שם האיש והאשה אבותה, על דבר המעשה שארע בק. . . שנאבד בעת כי יצאה הבכורה ללהב יניק וחכים והניח שיזכרה וענוגה אשתו ילדה ירכה וכו' והתעורר ה"ה הרב המאוה"ג מו' יוסף חיים אב"ד האלשיץ לבצוא מזור לה יען כי בעלה כשקידשה היה קטן . . . ועיין לעיל (ק"ע).

עצמו לדבר חלכה זו וצדיק באמונתו יחיה נפש הגלמורה ונפש אביה ואמה חומ המשולש בקול בכיה כי ערירים ימותו הן הורים כדונג נמס לכם ברמזות העשוקים והנאנחים האלה . . . " אך הגאון אביו חזר והשיב לו תשובה ארוכה ונצחת על דבריו ודברי הגאונים הנ"ל שהצטרפו עמו להתיר וכתב כי אין לי שום צד היתר לנתק את כבלי העינון מעליה ומסיים שם (בתשובה נ"ד), לכן לא מצאתי לאשה העלובה זו תקנה לעניות דעתי ואמנם אני איני אומר קבלו דעתי ועמכם במדינת פולין הכריתו והפליתי גדולי הדור אם יתנו בה טעמא להיתר אין אני מיחה בידם רק אני איני נמנה עמהם" ואח"כ נתרצה הגאון החריף מוהר"ר מאיר מרגליות ז"ל אב"ד דפה לתקיע עצמו בהלכה זו ובא בתשובה ארוכה (הלא היא בספר „מאיר נתיבים" סימן ל"ב) בת פ"ב סימנים המתחלת „בדבר אשה אחת ענונה צנועה וחסידה יושבת גלמורה זה כמה שנים של צער היא מרת הינדא רחל בת הרבני המופלג הנדיב מוהר"ר שמואל שמעלקא נ"י מאסטרהא אשר בשעת השריפה בשנת תקל"ז לפ"ק נאבד בעלה המופלג והמופלא בנן של קדושים מו"ה מנחם מענדיל ולא נודע איה איפא הוא". ואחר הגב"ע וברורי הרברים כשמלה מחוירים עלה שמים ירד תהומות התלמוד והפוסקים העלה להלכה, סוף דבר הכל נשמע שעפ"י כל הנ"ל יצאה הענונה מרת הינדא רחל בת הרבני הנניד מו"ה שמעלקא הכהן מכבלי העינון ומותרת היא בעזר הש"י לחלוצה ולהנשא כ' יום הששי עש"ק פ' שלח (כפי הנראה מהתשובה היה בשנת תקמ"ב) וחתם עצמו „הק' מאיר בהמאה"ג מ' צ"ה וצלה"ה מרגליות חונה פה אוסטרהא והגליל ומצ"פ לגליל לבוב והמדינות יצ"ו וכן בתשובות נוב"י שם בכימן נ"ד שהעלה לאיסור כתב אח"כ „אחר הדברים האלה אירע שנתרע שמת בעל האשה הזאת. ערות המיעיל אפילו בא"א נמורה והותרה האשה הזאת להנשא בלי שום פקפוק". ואז נתן ה"ר שמעלקא את בתי הינדא רחל לאשה להרב המופלג מוהר"ר יודיל לנדא (שהיה נכד הגאון מוהר"ר יחזקאל לנדא מפראג מצד אמו ונכד הגאון מוהר"ר חיים לנדא אב"ד מבראד ופודקאמין מצד אביו) כאשר תראה להלן בספרי .

ג. הרבני מוהר"ר שמעלקא הלך בדרך אבותיו הקדושים עשה צדקה וחמד כל ימיו. תמך בכספו את הח"ק כמה שנים גם הוא בנה את הקלויו הגדולה מחדש כי מך המקרה מרוב ימים כאשר כתבתי לעיל. בפ"ד ד' ק"ס נמצא כתוב „בדבר אשר אנחנו-כבוד אלופי הגבאים דחבירה נ"ח ש"א הח"מ התאספנו באסיפה וכנס' שהיא לשם שמים ולשקוד (כאן ממושמש) ובא לפנינו כבוד הרבני המופלא הנניד מו"ה שמואל שמעלקא במו"ה צבי הירש הכהן זללה"ה נאמן דחבורה הק' והציע דבריו לפנינו יען כי קשה עליו כח הסבל לסבול המשא מהנאמנות דחבירה קדישא הלזו ולא . . . עיד נאמן דחבורה קדישא ואנחנו הח"מ קמנו והפכנו בעת הפצרות דברים שיהיו על מפרצתו וכנו הנ"ל בי הוא מיכשר . . . לזאת הננו מסכימים לדעת אחת שכל הכתבים שיש ת"י הרבני מוהר"ר ש הנ"ל נידון עסק החבירה משנת . . . ומשנת תקכ"ו המה בעון והיקף לכל משפטים המפירש שם הבא בכתובים ולאילומי מילתא קאיתנא . . . כל זה עלה במיסכם כולנו באסיפת שלחן המהור כבוד אלופי הגבאים דחבורה קדישא נ"ח ש"א בצירוף יחודי סגולה דחבורה קדישא הלזו ולראי' באני עה"ח

היום יום ה' ג' ניסן תקמ"א" וכן מצאתי בהפנקס הרבה פעמים דברים יקרים ערבים לשומעם שכתבו הח"ק לתוקף ועזו ביר מוהרש"ש וכדאי היה להעתיקם לולא יראתי מפני האריכות. משנת תקנ"ט מצאתי בהפנקס, היה חשבון צדק עם הרבני מו' שמואל שמעלקא נאמן דחבורה קדישא ונשאר מגיע . . . היום יום א' דח"ה סוכות תקנ"ט לפ"ק" ובשנה זו ושמואל מת בשם טוב ועלה שמים וגופו ספין וטמון בין קברות גדולי העיר ועל מצבתו כתוב :

פ"נ

הרב המופלג מו"ה
שמואל שמעלקי בר'
צבי הכהן נכד
ליקוטי יוסף שהיה
חתן ר' ר' שמעלקא
נפטר ד' חשון
תקנ"ט לפ"ק.

ק"ן.

הרבני מו"ה ברוך במוהר"ר ישראל.

מנכאי הח"ק צד ראשון כמה שנים. על התמנות משנת תקל"ג בין נכאי דמצבות ר' ברוך בר' ישראל וכן כמה פעמים חתימתו נמצאה בפ' הח"ק צד הראשון, הצעיר ברוך במוהר"ר ישראל יצ"ו" על תקנה גדולה שהתקינו הח"ק בשנת תקל"ב (פ"ד ד' ק"ח) בהסכמת הרב הג"מ נפתלי הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז בא הוא ג"כ בחתימתו, הצעיר ברוך במוהר"ר ישראל יצ"ו". וכן על המגילה מן ז' תמוז בא הוא בין ראשי החתומים, ברוך בהמנוח מוהר"ר ישראל ז"ל". מכניו לא ידעתי. מצבתו נשברה ונאברה רק שתי שורות האחרונות ממצבתו מצאתי בעמק מעבה האדמה :

. . . . .

ברוך במוהר"ר ישראל
תקנ"ט לפ"ק.

קצא.

התורני המופלג הראש מוהר"ר שמואל בהרב ר' חיים הלוי.

א. מיחודי מגולה וחסידו עירנו בזמנו. מופלג בתורה ספורסם בעירנו ונודע בשם, ר' שמואל ר' יקיר"ם" עד היום. כי הוא היה חתנו של החסיד ר' יקיר אחד מן החסידים השרידים בדורו קדוש והצנע לכת מ"מ ברחוב הר שפר

(קראסניגורא) וקבלה ביד זקני עירנו שר' יקיר הלך בשבת ויו"ט בכנר עליון לבן (מנהג החסידים והפרושים בימים ההם) וגם אביו של ר' שמואל היה אדנ גדול ונקרא בשם, הרב ר' חיים הלוי".

ב. הרבני מוהר"ר שמואל נתחבר להח"ק יחד עם בנו הילד בשנת תקכ"א ככתוב על ספר פנקס השני (ד' קכ"ג), התורני המופלא מוהר"ר שמואל בהרב מוהר"ר חיים הלוי נגשו לפנינו הח"ק דג"ח של אמת ובקשו מאתנו להתקרב איתנו ואת בנו הילד כמר שלמה זלמן שיחי' בחכירה קדישא בכך הסכמנו כולנו לקרב אותם בקריבה של חיבה להיות משמרתם במשמרת הקודש... היום יום ד' י"ב אדר שני תקכ"א ואח"כ היה ר' שמואל אחד מן אלופי הנבאים בהח"ק כמה שנים ובכל שנה בעת התמנות מצאנו אותו בין אלופי הנבאים. הרבני המופלג הראש מוהר"ר שמואל ח"ר יקיר" ולפעמים, התורני הרבני מוהר"ר שמואל בר' חיים סג"ל חתימתו נמצאה רבות פעמים בהפנקס, שמואל במוהר"ר חיים הלוי זללה"ה ובעת שנתקבל הרב החריף הנגיד מוהר"ר ארי' ליבוש אשכנזי להח"ק (עיין הלאה ר"א) בא הוא בראש החתומים, שמואל במוהר"ר חיים הלוי זללה"ה ושמעתי מוקן תורני (וכמדומה לי ששמעתי גם מפי דודי ז"ל) אשר ר' שמואל בסוף ימיו מלא מקום חותנו והיה מ"מ ברחוב הר שפר. מוצאי חלציו של ר' שמואל יקיר"ם נמצא בעירנו גם היום. וזאת כתוב על מצבתו :

פה

נחמן ר'

שמואל בהר"ר

חיים הלוי נפטר

ד' ימים בחודש

שבט שנת תק"ס

לפ"ק תנצ"בה

קצב.

הרב המופלג מוהר"ר יואל כ"ץ בהגאון מוהר"ר נחמן כ"ץ.

א. מחכמי יושבי יעב"ץ בהקלויז הגדולה פה דיין ומו"ץ בעירנו ואב"ד דק"ק ביחוב והוא בנו של הגאון מוהר"ר נחמן כ"ץ (קל"ג) בהגאון רבי בצלאל כ"ץ (מ"ם) בהגאון החסיד שבכחונה רבי רבי נפתלי כ"ץ בעל סמיכת חבמים זללה"ה. והרב ר' יואל עוד בילדותו חיבר אותי אביו הג"מ נחמן כ"ץ להח"ק ככתוב על פנקס הח"ק (דף מ"ה), עפ"י הצעת דבריהן של כבוד הרב המופלג מוהר"ר נחמן בהגאון המנוח מוהר"ר בצלאל כ"ץ שהוצק חן בשפתיו שפתי דעת לקרב את בנו הילד שעשועים הנחמד כמר יואל כ"ץ שי' למחברת הקודש כבוד החכירה קדישא יצ"ו בכך אמרנו למען יקרא דאבהתי דחייא ודשיכבא קרבנו איתו בקריבה של חיבת הקודש לחנכו במצות לעמוד לשרת בקודש עד אחר החתינה למו"ם ד' יגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט ואחר החתינה יבא לפני

הנבאים להיות פתקאו להקלפי וכחתימתנו קא זכינא לו הכ"ד אלופי ננידי הנבאים יצ"ו היום יום... י"ט חשון תקי"ג נימל" ובראש החתומים בא הקצין ר' יוזפא, ואח"כ היה ר' יואל אחד מאלופי הנבאים בהח"ק כאשר אכתוב.

ב. הרב ר' יואל היה בתחלה אב"ד דק"ק ביחאב ואח"כ חזר וכא לעירנו והיה בין החכמים הדיינים יושבי יעב"ץ בהקליו הגדולה והיה נקרא בשם הרב אב"ד דק"ק ביחוב" בפ"ד דף קפ"ג בהקלפי שנעשה בשנת תקנ"ב בין אלופי נבאים דמצבה, הרב אב"ד דק"ק ביחאב" והוא חתם על הקלפי "הק' יואל הכהן אב"ד דק"ק ביחאב" ושם ר' קצ"ו בהקלפי משנת תקנ"ד בראש אלופי הנבאים "ה"ה הרב המגיד מו' אשר ה"ה הרב מביחוב והוא חתם, "הק' יואל הכהן" וכן מצאתי את חתימתו כמה פעמים. נמצא ת"י קוייט' שנתנו נבאי הח"ק להנאמן הרב מוהר"ר אשר ז"ל מ"מ דפה וכא הוא בחתימתו, "הק' יואל הכהן" וכן נמצא בידי כתב מהח"ק שהמנו את הרבני המופלא מוהר"ר אריה ליב במוהר"ר פנחס (עיין לעיל קמ"ט) שהוא יתעסק וישתדל בעסק הצטרפות הבית עלמין ייסע לזיטאמר נכתב ביום ג' כ"ג מרחשון תקס"א והוא בא על החתום, "הק' יואל הכהן אב"ד דק"ק ביחוב". על הספר, "משנת חכמים 1) להגאון המפורסם מוהר"ר משולם פייבוש הלוי איש הירוויץ אב"ד דק"ק קרעמניץ (נדפס באוסטררה בשנת תקנ"ו) באו בהסכמתם הרבנים והחכמים המופלגים דיינים מובהקים ויושבי יעב"ץ דפה קהלתנו וגם ה"ר יואל בא בחתימתו, נאם יואל הכהן בלא"א מורי הרב המנוח המפורסם מוהר"ר נחמן כ"ץ ז"ל אב"ד דק"ק ביחוב" על ספר, סוד יכין וביעו" שנדפס באוסטררה תקנ"ד בא היא בחתימתו בראש הדיינים מופלגים יושבי יעב"ץ דקליו וחתם, יואל בהרב מוהר"ר נחמן הכהן ז"ל אב"ד דק"ק בעחיב" על ספר "תיקוני זוהר" נדפס באוסטררה בשנת תקנ"ח בא בחתימתו בין רבנים דיינים יושבי יעב"ץ דפה, "הק' יואל הכהן אב"ד דק"ק ביחוב". ובעת שבחרו את הרה"צ מוהר"ר אשר מ"מ לגובר בח"ק בא הוא בחתימתו, הקמן יואל הכהן. על המירים בתבנית גדול שנדפסו בסלאוויטא נמצא, הסכמות הרבנים המופלגים יושבי יעב"ץ דק"ק אוסטררה ובראשם הרב החריף ובקי מוהר"ר בצלאל מרגליות אב"ד דק"ק אוסטררה והוא חתם אחר הג"ס בצלאל, נאם הקמן יואל הכהן בא"מ נחמן כ"ץ בהגאון מו' בצלאל אב"ד דק"ק אוסטררה. אב"ד בק"ק ביחוב". סבניו של ר' יואל לא מצאתי. ומצבתו העומדת במבחר קברות גדולי העיר אמריה תאמר:

פ"ג

כהן

צדק שנלקח

לא לקים נצחו

אראלים למצוקים

(1) בספר "דעת קדושים" צד 168 כתב, להג"ס נחמן הכהן מוויסאקי בן הרב מו"ה יואל הכהן רמפורט אב"ד בק"ק ביחאב הסכים על ספר משנת חכמים שנדפס באוסטררה בשנת תקכ"ו. 'בשתים נשלאתי עליו אם ראה את הס', משנת חכמים' הלא ראה שהר' יואל חתם עצמו בין הדיינים יושבי יעב"ץ בהקליו דפה? ועוד שר' יואל לא חתם עצמו רמפורט רק, יואל הכהן? כאשר העתקתי ומאין ידע ליחם את ר' יואל זה לבן הג"ס נחמן מוויסאקי?

הרב המופלג מו'
 יואל בהרב מו' נחמן
 כ"ץ בהנאון מ' בצלאל
 בן הנאון מ' נפתלי כ"ץ
 ג' אלול תקס"א לפ'
 תנ"צ'ב"ה .

קצנ.

הרבני המופלא החכם והישיש מו' אליעזר במו' צבי הירש.

מנדולי נכבדי עירנו זקן שקנה חכמה והוא אביו של הרב המפורסם מוהר"ר יוסף משה ז"ל מגיד מישרים דקארנא ונקרא בעירנו דער קאמארניר מגיד" וקני עירנו יספרו אשר שמעו מפי מגידי אמת כי בשנת תקנ"ב כאשר צדו חיל רוסיא עם שר צבאם סאבאראוו על עירנו ולא יכלו לבוא לתוכה מפני שחיל פולין סתרו את הגשרים אשר על נהר וויליא (עיין מבוא סימן ט"ו) יצא הרב מוהר"ר אליעזר דגן לקראתם בי הוא ידע לדבר בשפת רוסיא והראה להם דרך לבוא אל העיר בשלום ובהכמתו הציל את העיר מכליון חרוץ כי כבר הכיני כלי תותח גדולים לירות אל העיר ולעשותה תל עולם ככתוב על המגילה מו' תמוז ועיין מביא שם . ומצבתו הספר בשבחו :

פ"נ

הרבני

המופל' הישיש

והוקן זה שקנה

הכמה מו' אליעזר

במו' צבי הירש אביו

של הרב המגיד

דק"ק קארנא נפט

כ"א כסלו תקס"א

לפ"ק תנ"צ'ב"ה .

קצד.

התורני הישיש מוהר"ר דוד בהרב אב"ד מחמעלניק .

נמצא חתום על המגילה מו' תמוז, נאם דוד בהרב המנוח מוהר"ר חיים . וכן על כתב הרבנות שנהגו להרב הג"מ מאיר חריף בא גם הוא בחתימתו, הקמן דוד בהרב המנוח מו"ה חיים ז"ל, ויותר לא מצאתי ממני. מהכתוב על מצבתו נראה

כי אדם גדול היה תורני וקבע עתים לתורה. וזאת חקיק על מצבתי :

פ"נ

התורני

הישיש כל ימיו

קבע עתים לתורה

מ"ה דוד בהרב מ"ה

חיים אב"ד דק"ק

חמעלניק נפטי' יום

ד' זיין מרחשון תק-

ס"ב לפ' תניצ'בה.

קצה.

הרב משה בהר"ר דוב בער.

לא ידעתי ממנו זולת מצבתי אשר
מצאתי וכתוב עליה :

פ"נ

איש תם

וישר הוקן הר"ר

משה בהר"ר דוב

בער נפטר ד' ימים

בהודש אדר ראשון

תקס"ב לפ"ק.

קצו.

המופלא מוהר"ר יוסף כ"ץ.

חקיק על מצבתי :

פ"נ

מתנהג

בתמים המופלא

מוהר"ר יוסף ש"ץ

בבהבנ"ס של ר'

יופא בהמופלא

מו צבי סג"ל נפ'

י"ב מנחם תקס"ב

לפ"ק תניצ'בה.

קצו.

הדיין המובהק מוהר"ר ישראל יעקב במוהר"ר משה יהודא סג"ר.

נין ונכר להגאונים הב"ח והט"ו ז"ל מופלג בתורה וביראה מיושבי יעב"ץ
דקלויז ודיין מובהק בעירנו בומן הג"מ בצלאל והרב החסיד מוהר"ר אשר ז"ל מ"ם
דפה ובא יחד עמהם בהסכמה על כמה ספרים. על ספר, סוד יבין ובוטעו' נדפס
באוסטריה תקנ"ד בא הוא בחתימתו בין הרבנים דיינים מפורסמים דק"ק אוסטריה
ויושבי יעב"ץ בקלויז דפה, הקמן ישראל יעקב במוהר"ר משה יהודא ז"ל על
ספר, איתן האזרחי' נדפס באוסטריה בשנת תקנ"ו חתם עצמו, הקמן ישראל
יעקב בן מוהר"ר משה יהודא הלוי' על ספר, משנת חכמים" להגאון מוהר"ר

משולם פייביש מקרעמניץ נדפס באוסטררהא בשנת תקנ"ז בא הוא בחתימתו בין הרבנים יושבי יעב"ץ בהקלויז „הק' ישראל יעקב במוהר"ר משה יהודא סג"ל בין ונכד של הגאון מ"ז על „תיקוני זוהר" נדפס באוסטררהא תקנ"ה ח"ע „הקמן ישראל יעקב במו' משה יהודא ז"ל נכד המ"ז על הורה דעה נדפס באוסטררהא תקס"ב חתם „הק' ישראל יעקב במוהר"ר משה יהודא סג"ל זצ"ל בין ונכד של הגאון המ"ז ז"ל על השל"ה נדפס באוסטררהא תקס"ב בהסכמת הג"מ בצלאל ובהסכמת כבוד הרבנים מופלגים מאורות גדולים חריפים דיינים מובהקים ומפורסמים דק"ק אוסטררהא בא הוא בחתימתו ישראל יעקב במוהר"ר משה יהודא ס"ל בין ונכד של הגאון מ"ז ז"ל על „העין יעקב" שנדפס כמעורטש גדול בשנת תקס"ב בהסכמת הג"מ בצלאל ובהסכמת רבנים מופלגים דיינים מובהקים יושבי יעב"ץ דק"ק אוסטררהא ח"ע „ישראל יעקב בהרבני מהור"ר משה יהודא זלה"ה בין ונכד של הב"ח ומ"ז דיינא דפה" על ספר „חידושי הלכות" להגאון הנדול המפורסם ר' ר' העשיל זלה"ה נדפס באוסטררהא בשנת תקס"ד בא הוא בחתימתו אחר הג"מ בצלאל „ישראל יעקב בהרבני מהור"ר משה יהודא סג"ל בין ונכד הגאון הב"ח והמ"ז ועוד בא בהסכמותיו על ספרים הרבה על הפסק בדבר מו"מ שהי' בין שני הצדדים מהח"ק דפה שנמצא ת"י ח"ע „הקמן ישראל יעקב ב"מ משה יהודא סג"ל" וכן על המגילה מו' תמוז חתם „ישראל יעקב במוה' משה יהודא". וכו' הוא הרבני המופלג מוהר"ר שמשון זאב נזכר הלאה בספרי (רנ"ז) .
ועל מצבתו חרות :

פ"נ

יעקב איש תם מופלג

בתורה וביראה

דיין מובהק מו'

ישראל יעקב במו'

משה יהודה ליב

הלוי נכד הגאון מ"ז

נפטר ז' ימים בחוד'

אייר תקס"ד

לפ"ק תנצ"ב"ה.

קצת.

האברך הרב החסיד מופלג מוהר"ר פנחס בן הרב ייבי ז"ל .

חסידא ופרישא צנוע ומעלי כל ימיו פרש עצמו מהבלי התבל ועבד את השם בהצנע לכת . וקבלתי מוקני העיר שהיה מתחבא עצמו בכל יום בעליהת בהכנ"ס הגדולה דפה שם התבודד עצמו לעבודת הבורא והוא הצעיר מבניו של הרה"צ רב ייבי זלה"ה מ"מ דפה והוא עם אחיו הוציא לאור את הספר רב ייבי נדפס פעם הראשון בסלאוויטא כאשר כתבתי לעיל (קע"ב) והוא הוליד

שני בנים צדיקים מפורסמים אשר זכרם יבוא אחר זה ובעודנו באביו לא הניע לארבעים עוב את ההבל ועלה לשמים לעולם החיים וגופו המהור ספין יממון אצל קבר אביו וקני הצדיק מוהר"ר יהודא ליב מ"מ ומו"ץ פה עירנו ואבן אחת הוקמה לשניהם. וזאת חקוק עליה :

פִּינְ נִכְדוּ

האברך בשנים מ' פנחס

ז"ל בהרב המגיד המנוח

המפור' מו' יעקב יוסף ז"ל

מגיד מישרים דק"ק אוסטרהא

נפטר בש"ק כ"ב כסליו

תקס"ז לפ"ק תניצ'ב"ה .

קצמו.

ואלה המה בניו של ההסיד ר' פנחס הנ"ל.

א. בנו הראשון הוא הרב הצדיק המפורסם בחסידות מוהר"ר יעקב יוסף ז"ל אשר שם אביו זקנו הרב ייב"י ז"ל בקרבו. ישב בעירנו ואליו נהרו תלמידים חסידים הגונים לשמוע לקחו הטוב אשר הטיף לפניהם בדברי מוסר דברים העומדים ברומו של עולם החסידות ועבירת השם בקדושה וטהרה. ושמענו מאנשים אשר הסתופפו בצל קדשו נפלאות מעבודתי בקדושה וטהרה. מתנהג בחסידות ופרישות חי חיי עוני ודוחק מסתפק במיעוט ואם כי נכר חלוש היה מאד. אנישה היתה מחלתו והרופאים הגדולים בימיו אסרו עליו כי לא ידעו ולא יבינו איך הוא חי? בכל זאת בעת העבירה זו תזלה התגבר כארי אנפיהו נהירין וכל עצמותיו תאמנה. דברים אחרים אשר שמעתי מרברי תורה ומוסר אשר הגיד לפני תלמידיו המה יקרים מאד מיוסרים על אדני השכל וסכרא ישראל ומתובלים בתבלי מוסר נחמד ונעים. אנשי שלומי יספרו כי בשנת תר"ט בעת שנסע לעיר יאמפלא כדרכו בכל שנה כאשר לקח ונתן ברכת הפרידה מכני ביתו הטמין להם כרמזו כי הולך הוא בדרך אשר לא ישוב עוד ויהי בכואי ליאמפלא מרם שהספיק לקבל שלום מכל אנשי העיר אשר חרדו לקראת בואו ובאו אליו חלה מאד וכיום כ"ג תמוז יצאה נשמתו מהרה בקדושה וטהרה ושם בעיר יאמפלא מנוחתו כבוד 1). והשאיר אחריו בנים וחתנים צדיקים מפורסמים.

1) לזכרון לדור אחרון ראיתי לכתוב כאן בקצרה אשר אחד מאנשי און פועלי שקר ארוז נובל שר"י הלשין על הרב הצ' ר' יעקב יוסף ועל הרב הצדיק המפורסם המגיד ממריסק וצ"ל לפני הקיסר האדיר ניקלאי הראשון אשר המה עיסקים בדברים פוליטיים נגד הממשלה. ומטעם הממשלה נשלח לעירנו שר גדוד הוואנדריס לחקור ולדרוש את הדברים את המגיד ממריסק הובילו הנה ושר הגדוד נתן אותם בבית האסורים וישבו שם ששה שבועות. במשך הזמן חקר שר הגדוד ודרש הטיב הטיב את הדבר ואתו כל התקוות ודרישות הבין שב הגדוד כי שקר כפל הוד האורז עליהם ולא היו דברים מעולם לא מהם ולא מקצתם ואך למען-בוצע בצע היתה מומת הנוכל ולכן הוציא אותם חפשי ולהלשין עשה כאשר זמם לעשות לאנשים נקיים והמים מפשע רב אסר אותו כבבלי ברזל ושלחו לעיר וזוועהל לעשות לו משפטו. כן יאבדו כל הלשונים.

ואלה המה בניו של הרה"צ ר' יעקב יוסף . א) הרב החסיד מוהר"ר אברהם ז"ל.
 ב) הרב החסיד מוהר"ר אליקים געציל ז"ל גם אליהם נהרו חסידים
 הרבה לעבוד את ה' בשמחה . ואלה המה חתני לוקחי בנותיו הצדקניות .
 א) הוא הרב ר' ברוך מקאנסטנטין בנו של הרב הגאון החסיד המפורסם
 מוהר"ר יוסף אב"ד דק"ק איסטילע והגליל אשר זכור ואזכרני עוד הלאה בספרי
 (רמ"ו) והרב ר' ברוך הוציא לאור בעיר בראדי את הספר רב ייב"י ובסופו
 הדפיס את הקונטרס, רשפי אש" להרב הגאון הקדוש מרנא ורבנא ר' מרדכי
 זצ"ל מנשחיו אבי זקני .

ב) הוא הרב הצדיק המפורסם חו"פ מוהר"ר משה זצללה"ה מקארשמשאב :
 ג) ובתו הצדקנית מרת פעריל היתה אשת הרב המופלג בחסידות מוהר"ר
 רוב בער אב"ד דק"ק לעחוויץ ובתם היא הננידה המפורסמת הצדקנית מרת
 אסתר אשת הרב הנביר המפורסם כמה"ר זלמן הארינשטיין הי"ו :
 ב. ובנו השני של הרב ר' פנחס הוא הרב הצדיק המפורסם מוהר"ר משה
 זצ"ל מראוזיטשעב (בפלך קיוב) גם הוא השאיר אחריו שני בנים מפורסמים
 מוהר"ר אברהם ז"ל ומוהר"ר יעקב יוסף ז"ל .

ריש.

הרבני מוהר"ר אל"י בהמפורסם מוהר"ר חיים חייקא.

הוא בנו של המופלג מוהר"ר חיים חייקא שהיה בין החכמים יושבי יעב"ץ
 בהקלויז הגדולה דפה עיין לעיל (ק"ל). מצבתו מצאתי אצל מצבת ר' דוד מיאנאב .
 וכתוב עליה :

פ"נ

הרבני

מוהר"ר אל"י

בהרבני

המפורסם מוהר"ר

חיים חייקא

נפטר בשושן

פורים תקס"ז

לפ"ק תנ"צב"ה .

ר.א.

הרב החריף ומופלג גדול הנניד המפורסם מוהר"ר אריה ליבוש אשכנזי.

א. מגדולי חשובי ונגידי עירנו חריף ומופלג גדול בזמנו מנוע היחש ורמי
 מעלה. תורה וגדולה. בקנה אחד עולה. ענף עץ אבות מנוע צבי תפארת ישורון
 הגאון חכם צבי זללה"ה . כי ר' אריה ליבוש היה בנו של הגאון מוהר"ר משולם

זלמן אב"ד דק"ק פאמארין ואחיו של הגאון המפורסם בדורו מוהר"ר משולם זלמן אב"ד דק"ק לובלין (כי הג"מ מש"ז מפאמארין מת בדמי ימיו בן עשרים וארבע שנים והניח אשתו מעוברת וילדה אחר פטירתו בן ונקרא על שם אביו משולם זלמן והוא היה אח"כ אב"ד דק"ק לובלין וחידושויו נדפסו בהמשניות שנדפסו בוויילנא בשנת תקצ"ב 1) ואשתו של הג"מ משולם זלמן מפאמארין שהיא אמו של הרב החרוף ר' אריה ליבוש דנן ואמו של הג"מ משולם זלמן אב"ד דק"ק לובלין היתה בת הגאון החסיד המפורסם בדורו מוהר"ר אריה ליבוש אב"ד דק"ק סמאניסלב ובזיווג שני נשאת להגאון המפורסם מוהר"ר מאיר חריף מרגליות אב"ד דפה 2) עיין לעיל (קס"ח) מה שכתתי שם והג"מ משולם זלמן מפאמארין היה אחיו של הגאון החסיד מוהר"ר מרדכי זאב ארינטישין אבי הגאון בעל "ישעיות יעקב" ז"ל והמה היו בני הנגיד המפורסם הקצין מו"ה משה מק"ק זאלקויע שהיה פו"מ דק"ק לביב 3) וה"ר משה היה חתנו של הגאון הגדול מפורסם בדורו מוהר"ר אריה ליב אב"ד בבסה קהלות ואח"כ אב"ד דק"ק אמשטרם במקום חותנו הגאון חכם צבי וצוקלה"ה.

ב. הרב ר' אריה ליבוש בהיותו קטן היה בעירנו אצל אמו שהיתה או אשת הג"מ מאיר חריף מרגליות ז"ל אב"ד דפה ויען כי יצא שמו לעילוי גדול לקח אותו הרב הנביר המפירסם ר' אבאלי מפה לחתן לבתו שרקה והפריו לו נדוניא סך חמשה מאות אדומים בתנאי מפורש שדורו הרב הג"מ מרדכי זאב יגדל אותו בביתו וילמוד עמו עד יום חתינתו וביום החופה ידרוש ר' אריה ליבוש בבהכ"נס הגדולה דפה. בן י"ג שנים היה ר' אריה ליבוש כשנשא את בת הרה"ג ר' אבאלי ודרש בבהכ"נס הגדולה של המהרש"א ז"ל דרשה נפלאה בהלכות פסח לפני גדולי העיר אשר התאספו בבהכ"נס ויהי לפלא. בשנת תקמ"ב נתחבר הרב ר' אריה ליבוש להח"ק צד השני ככתיב על ספר הפנקס (ד' ר"י) וראיתי כי טוב להעתיק הדברים שכתבו אלופי גבאי הח"ק כי מהם נקח לדעת ערכו הגדול של ר' אריה ליבוש ז"ל וכן כתוב שם "ארי דורש טוב לעמו לאמר ספחני נא אל אחת מן הכהונות לכהנו ולמסבו משיבתי מקדשתי קדשי שעה וקדשי דורות להיות נמנה בחבורה קדישא שלנו ויהי אחרו למשמרת ה"ה כבוד הרבני המופלג החרוף מוהר"ר אריה ליב בהרב המאה"ג מו' משולם זלמן יען נמצא בו דבר טוב הוא לפני אלקים ואנשים שלא להשיב פניו ריקם אחרי ראיו כיונתו רצויה רצוי אמרו ביושר מהשכתי נכרת מתוך מעשיו לש"ש בר אבהן ובר אוריין יאי איהו ויאי נולתיה וחוי איהו לאותו איצטלא והננו מקבלים אותו

1) וכא בהסכמה על ספר "דברי אמת" להצדיק המפורסם מלובלין שנדפס בשנת תקס"ח ונכתב בראש ההסכמה, הסכמת הרב הסאור הגדול הגאון המפורסם בדורו לשבח ולהתארת שלשלת היוחסין מוכתר בנימוסין פ"ה נ"י ע"ה מוהר"ר משולם זלמן אב"ד דק"ק לובלין. כעת שלח לי ידידי הרב הגאון וחסיד מופלג מוהר"ר צבי יחזקאל סיכלסאטן שליט"א אב"ד מסלונסק ספר "בית משולם" חידושים ותשובות מהג"מ משולם זלמן אב"ד דק"ק לובלין שהוציא לאור ושם כתב תולדות הג"מ מש"ז עם הערות יקרות בשם, כבוד הבית" והוא ספר יקר מאד.

2) נמצא ת"י מכתב שכתב הגאון המאוה"ג מוהר"ר שאול אב"ד דק"ק לובלין לאביו הגאון החרוף מוהר"ר מאיר מרגליות ז"ל וכאמצע הדברים כותב "אך ע"ז בקשתי מאמי תורגמו ת"י לבקש את בנה הרב מ' ליבוש שהוא ...

3) כלילת ויפי ח"ד צד קמ"ה.

בחיבה יתירה ומקבלה ואילך הרי הוא כא' מכני החכורה שלנו. אך על משמרתנו יעמוד משמרת עבודת הקודש שנה אחת ישרת את החכורה שלנו עד מלאת הימין זמן הקלפי אשר יהי בשנת תקמ"ג הבע"ל. . . . היום יום הששי ארבעה ימים לחיוב טבת תקמ"בית לפ"ק" ואחר כן התרצה עם החכורה ברצי כסף להוציא אותו חששי מן השירות ונכתב על ספר הפנקס (ד' קצ"ח), "אחר אשר קיבל עליו ה"ה הרבני המופלג החרף מוה"ר ארי' ליב בהרב המאה"ג מו' משולם זלמן דברי חבירית בפנינו לחבר אותו במחברת הקודש ויט שכמו לסביל משא עבודת הקודש לשרת את החכורה כאשר מפורש באר הטיב בפנקס הלז ויהי אך יצא יצא מאתנו נתן אל לבו לדרוש ולבקש מאתנו שנוציא אותו מכלל השירות ולפיים אותנו בזווי ליתן לתוך החכורה סך כסוים ולאסיף אותנו באסיפה שניה לדבר זה אמרנו וענינו לשאת את פניו לזכר הזה הואיל וקיבל עליו כל השירות החכורה. הרי הוא נפטר מכל השירות שבעולם ויוצא לחירות עולם להיות מעתה פתקא טרף בקלפי בשנת תקמ"גמל הבע"ל. . . . היום יום הששי. . . טבת תקמ"ב" ואח"כ היה בין אלופי הגבאים כמה שנים. חתימתו נמצאה בהפנקס כמה פעמים, הק' ארי' ליבוש בהרב מו' משולם זלמן זצ"ל.

ג. הרב ר' ארי' ליבוש הוליר בניס ובנות ובא בקישורים עם נכירים מגדולי היחס בדורו. ואלה המה בני הנכבדים:

(א) הרב הגביר מוה"ר מרדכי זאב אשכנזי חתן הרב הגביר ר' צדוק מרובנא.
 (ב) הרב הגביר ר' משלם זלמן אשכנזי חתן הגביר ר' הירש קאומירער ובעורו ילד חיבר אותו אביו להח"ק ככתוב על הפנקס ד' רכ"א, היום נקרב לפנינו ה"ה הרבני הנגיד מו' ארי' ליבוש בהרב מו' משלם זלמן ז"ל וביקש מאתנו לקרב את בנו היניק כמר משלם זלמן השי"ת יאריך ימיו שיזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט וסילק עבירי מעות קדימה ודרי מהיום כאחד מן המנוין עפ"י תוקף כל התקנות הנאמרים בפנקס. . . . הכ"ד הבוררים רהאי שתא תקמ"ט לפ"ק פ"ק אוסטריה" ובין החתומים בא גם אביו בעצמו, הק' ארי' ליבוש בהרב מו' משלם זלמן זצ"ל.

(ג) בני ר' שואל גם אותו חיבר אביו להח"ק בנערותו ככתוב על הפנקס (ד' רפ"ג), "יום הנ"ל קרב לפנינו הרבני המופלא הנגיד המפורסם מה' ליבוש ממ"ח (ממתא חדשא) ורצה לקרב את בנו הכחור המופלא כמר שואל שיחי' להיות נמנה בחכורה קדישא דפה וכבר סילק מעות קדימה. . . . היום יום ה' ששה ימים לחודש מרחשון תקס"ה לפ"ק". ואלה המה חתני המופלגים:

(א) הרב החרף החסיד המפורסם מוה"ר שלמה זלמן כהנא נקרא בעירנו ר' זלמן גושים בהנאון הגדול מוה"ר ארי' ליב שייניס אבד"ק פולנא וכרדיטשוב תולדתו כתבתי בספרי (רס"א).

(ב) הרב המופלא הגביר מוה"ר חיים האלברשטאט 1) בהנאון מוה"ר צבי יעקב אב"ד דק"ק פודקאמין בהנאון המקובל אלקי מוה"ר נפתלי הירץ

(1) מצאתי בפ"ש (ד' רפ"ה) שנתחבר ה' חיים להח"ק וכן כתוב שם, בו ביום הנ"ל קרב לפנינו הרבני המופלא מה' חיים בהרבני המופלג המפורסם מו' צבי יעקב ורצה לקרב א"ע להח"ק דפה וכבר סילק מעות קדימה וקיבל עליו לקיים כל התקנות האמורים בפנקס הלז ופתקא: יהי זרוף בקלפי בשנה זו. . . . יום ה' ששה ימים לחודש מרחשון תקס"ה לפ"ק.

אב"ד דק"ק דובנא בהנאון הגדול לשכבה"ג המפורסם בדרור מוהר"ר צבי הירש האלברשטאט בעל עמרת צבי ושאר חיבורים ור' חיים נקרא בעירנו ר' חיים פעיס וכפי ששמעתי נפטר בעיר מעזירטש גדול שנמסע שם לבקר את בתו ושם מ"כ. והרב ר' ארי' ליבוש נפטר בשם טוב ונפו ספון ומזמן במסחר קברות עירנו. מצבתו אשר הרימותי והקימותי ממעכה האדמה אחר שהיתה ממונה כמה שנים תביע את שבחו הגדול :

פ"נ

ארי

שבחבורה

מנורה הטהורה

מופלא בתורה ובירא'

ששלת היוחסין

קדוש (ו) קדשים נגיד

מפורסם מ' ארי'

ליבוש בהרב

המפורסם מ' משולם

זלמן נפטר יום ואו

תשרי תקס"ז לפ"ק.

ר.ב.

הרבני והתורני המופלא הנגיד מוהר"ר

שמחה בהנגיד ר' שמואל ר' יעקב'ס.

מנדולי נכבדי העיר מיקירי וחשובי קהא מופלא בתורה וביראה בנו של הנגיד המפורסם בדרור מוהר"ר שמואל ר' יעקב'ס (ע"ה) ואחיו של הקצין פרנס דמדינת וואלין ר' יוזפא ז"ל (ק"ד) כפי הנראה ישב ר' שמחה אחר חתונתו על שלחן חותנו בעיר אחרת (כמדומה לי בעיר רישא) ואביו הנגיד ר' שמואל זכה אותו שלא בפניו וחיבר אותו להח"ק פה ככתוב על ספר פנקס הראשון (ד' לס"ד) ... הנגיד המפורסם מוהר"ר שמואל כמ' יעקב הציע דבריו במענה נכונה לפני שלחן הטהור כבוד החבורה קדישא יצ"ו בחצעת דברי חן עביר בנו האברך התורני מו' שמחה שיח' לקרבו בקריבה של חבת הקודש מחברת החבורה קדישא יצ"ו אך שכעת אינו בכאן ואין זכין שלא בפניו בכך הסכמנו יחד בכואו אי"ה לכאן יבא לפני כבוד החבורה בוודאי מהראוי לקרבו לתוך החבורה. . . יום ב' זוה"מ סיכות שנת תק"א. ובשנת תק"ג בא ר' שמחה לקבוע אהלו בכאן ונכתב

1) כמדומה לי אשר בהתיבות קדוש :אולי צ"ל קדוש) קדשים נטמן שהוא ממשפחת החכם צבי כנודע אשר בנוי משפחת החכם צבי הוא ז"ק (זרע קדוש).

בפנקס בדרך הנ"ל, כהיום בבואו לכאן כבוד האברך התורני מוהר"ר שמחה בה"ה הנגיד המפורסם מוהר"ר שמואל הנ"ל לקביע אוהל של תורה ולדוד פה קהלתנו יצ"ו בכך אמרנו כעת נאה לקיים ככל הכתוב לעיל והסכמנו יחד לקרב אותו בקריבה של חבה להיות הוא בחברדה הנאה מחברת הקודש החבירה קדישא ג"ח. והתחלת משך שירותו מיום בואו לכאן הוא תשרי תק"נימל ועל החתום: הק' מרדכי בהגאון מו' מוהר"ר יואל וצ"ל היילפרין ואח"כ היה ר' שמחה גבאי ופרנס בהח"ק במשך כמה שנים יחד עם הרב ר' נחמן כ"ץ ואח"כ עם הרב החסיד מוהר"ר אשר צבי מ"מ דפה ובהקלפי משנת תקנ"א בראש אלופי הגבאים, ה"ה הרב ר' שמחה בהנגיד והרב המפורסם מוהר"ר אשר צבי מ"מ בהתמנות משנת תקס"ג בראש אלופי הגבאים, הרב הישיש מ' שמחה בהנגיד חתימתו מצאתי כמה פעמים בהפנקס חתם לפני הרב ר' נחמן כ"ץ וגם לפני המגיד ר' אשר ז"ל הק' שמחה בהרבני המפורסם מו' שמואל זללה"ה על המנילה מן ז' תמוז חתם. אחר המגיד מוהר"ר אשר ז"ל, שמחה בהרבני המנוח מוהר"ר שמואל. הקצין ר' יוּפא ז"ל כותב בצוואתו, כבוד אחי הרבני מ' שמחה יקבע דירתו פה קהילתנו יצ"ו והנני ניתן לו במתנת כריא הבית דירה שלי (עיין הוספה). הרב ר' שמחה האריך ימים מאד ולא הניח אחריו בנים כי אם בת אחת נשיאה לאחד ממשפחת כהנא בעיר שדה לכן ובשנת תקס"ח נפטר בשם טוב זקן ושבע ימים.

ומצבתו תקרא אמריה לאמר :

יום אחרון של פסח

תקס"ח לפ' ערבה שמחה

והלך לעולמו המופלג

בתורה ויראה בן של

קדושים מ' שמחה

בהמפורסם בדור מ' שמואל

וצ"ל יצאה נשמתו במהרה.

רג.

הרבני המופלג החסיד מוהר"ר יואל בהרב החסיד מוהר"ר זאב וואלף.

נקרא בעירו בשם „ר' יואל הינדילס" דיין מופלג מחבמי יושבי יעב"ץ בהקלויו הגדולה פה חסיד גדול ומקיבל וידע קבלה מעשיית. על ספר „עץ חיים" וכן על ספר „פרי עץ חיים" שנדפסו בקארעץ בשנת תקמ"ב נמצא שם, הסכמות החכמים השלמים רבנים מופלגים ומפורסמים מיכתרים בעונה וחסידות המקובלים האלופים חבמי דק"ק אוסטריה היושבים בקלויו ובין הרבנים האלה בא היא בחתימתו „יואל בא"מ זאב וואלף נ"י" על ספר רב ייב"י שנדפס פעם ראשון בסלאוויטא שנת תקנ"ב בהסכמות „המופלגים הוותיקים והחסידים יושבי אוהל באהלה של תורה בקלויו דק"ק אוסטריה" בא הוא בחתימתו „נאם יואל בהרב מו"ה זאב וואלף". על הוזהר חדש שנדפס בסלאוויטא בשנת תקנ"ג בא הוא

בהסממה בין הרבנים מיזלנים יושבי יעב"ץ דקלויז דק"ק אוסטררהא, הק' יואל בא"א מו"ר הרב ה"ה מוהר"ר זאב וואלף נ"י". בשנת תקס"ט עש"ק ר"ח אב יצאה אש גדולה ותאכל את כל עירנו ויען כי האש אחזה והקיפה בפעם אחת כמעט את כל בתי העיר הרבה מאות אנשים אשר לא מצאו מקום למלט את נפשם ולבקוע להם דרך לנוס חוץ לעיר התלקמו אליו לביתו אם מפני כי ביתו היה בית חומה חזקה מאד עם כיפת אבנים (הבית עומד עד היום) וחשבו אשר שם לא ישלום האש או כמו שרגיל על לשון הזקנים לאמר כי מפני שר' יואל היה בעל קבלה מעשיות חשבו האנשים אשר הוא בחכמתו ימלט איתם מן הלהבה. זקני העיר אשר היו בעת המהפכה ספרו אשר בערך חמש מאות אנשים ונשים היו בביתו או והוא עמד מעומף במלית ומוכתר בתזילין אך בעד החלונות נפלה האש להבית וכולם נשרפו עמו יחד, נופות הנשרפים והעצמות אשר מצאו אח"כ בהבית נקברו בבית הקברות במקום מיוחד הנקרא עד היום „מקום הנשרפים“ ובמקום הזה עומדת מצבת ר' יואל הזה.

ועליה חקיק : במקום קבורת הנשרפים
מצאתי עוד מצבה אחת :

פ"נ	הקדוש
שנשרף הרבני	המפלאג החסיד
מהור"ר יואל בהרב	החסיד מוהר"ר זאב
וואלף יום עש"ק	ר"ח אב תקס"ט
לפ"ק תנצ"ב"ה .	

דד.

הישיש מוהר"ר אהרן דאקמער גארדיא .

מהולל ומשובח בלשון חסידים אשר מעריצים ומקדישים אתי ונפלאות יספרו ממני . אימרים אמור כי פרייסין ארץ מילדתו והיה רופא המלך מפרייסין וע"י סיבה (אשר מספרים כדבר ברור) נדע לו מהרב האלקי המגיד ממעוירטש ז"ל ואז עזב את ארצו ומולדתו והלך לשמש את המגיד ממעוירטש ז"ל ומספרים שהוא אמר להמגיד, אנא ! רפאני מחולי הנפש ואני ארפא אתכם מחולי הגוף וקבלתי מפי זקנים נאמנים אשר בעת שנכבשה מדינת פולין לפני מטשלת רוסיא ומשמר חרש נעשה במדינת פולין הוכרח הראקטר גארדי לעמיד למכחן לפני שלטון חכמי הרופאים מרוסיא ואז נתקבל בעירנו לרופא המחוז והיה הולך חנוך חרבו על יריכו לאות הכבוד והרבה נפלאות מספרים ממני בעירני . לעת זקנתי קראו אותי בשם רבי בעירנו כי אצרו אשר ברוח אלהין קרישין בי מרפא הוא את החולים ולא על פי חכמת הרפואה וכפי שקבלתי לא הניח אחריו בנים כי

אם בת אחת וקראו אותה בעירנו, חנה'לי דיא דאקטרין' כי ידעה והכירה בשרשי עשבים וסמי מרפא וכן ידעה לרקח ולעשות רמיות ואספלניות למכות ופצעים כפי שקבלה מאביה ואני בילדותי הכרתי איש זקן משכיל שהיה נכד הדאקטר גארדי חבל אשר לא ידעתי או לקבל ממנו דברים אמתיים על אדות תולדתו של זקנו הר' גארדי. ויתר סיפורי נפלות ממנו הלא הם כתובים על ספרי סיפורי הצדיקים והחסידים. והדאקטר גארדי האריך ימים מאד ומת זקן ושבע ימים. מצבתו העומדת בין מצבות גדולי עירנו אמריה תאמר :

פ"נ

הישיש הזקן שהלך
ושימש הכמים אשר שימוש
להרב בוצינא קדישא
מ"מ דק"ק מעזירטש
מ' אהרן במ"ה שמשון
דאקטער גארדא נפטר
ב"ז אדר שני תק"ע לפ"ק
תצ"צ"ב.ה.

רה.

הרב המופלג הגביר המפורסם מוהר"ר אבא הבהן.

א. הוא בנו של הרב המופלג מוהר"ר פסח הבהן מורה צדק לעדתו בק"ק זמלכ בנו של הרב הנאון החסיד ראש מתיבתא דפה מוהר"ר שלמה זלמן הבהן (ע"ו) בן האלוף התורני החסיד מוהר"ר יהודא בן כבוד הרב המופלג מוהר"ר שלמה זלמן הבהן (נ"ג) יהרב החסיד מוהר"ר יהודא היה חתן הרב החסיד הגדול מוהר"ר יעקב כחמאור הגדול הרב מוהר"ר נטע (ל"ח) ולמעלה בקודש עד הנאון מאור הגולה מוהר"ר פייביש מקראקא רבו של הב"ח ז"ל והביאו הנאון מ"ז ז"ל בהלכות ר"ה כאשר כתבתי לעיל שם והרב ר' אבאלי הבהן היה חתנו של הישיש הגביר המפורסם מוהר"ר יקותיאל זוסמאן כאשר כתבתי לעיל סימן (קע"ט) .

ב. הרב ר' אבאלי נתחבר להח"ק בשנת תקי"ח בעת שנתן חותנו הנדיב המפורסם מוהר"ר יקותיאל זוסמאן בתר תורה להח"ק כאשר כתבתי לעיל ושם הבאתי הדברים הכתובים על פנקס הח"ק צד שני (דף קב"ט) ובשולי הדף שם מצאתי כתיב, „האברך המופלג מ' אבא ב"מ פסח הבהן יצא ידי חובתו . . . עליו תשואת חן שיהי בהחבורה כאחד מאתנו הן לכבוד הן להקלפי כ"ד אנחנו אלופי נבאי דחבורה ג"ח היום . . . תקב"א" ואח"כ היה בין אלופי הגבאים כמה שנים וכמעט בכל שנה בעת הקלפי מצאתי בין אלופי הגבאים, „הרכני המופלא הנגיד מ"ה אבא במ"ה פסח כ"ץ" או „האלוף הראש" . ובשנת תקמ"ב נתנו הח"ק את

גובר נאמן על ראשו ונכתב בספר הפנקס (ד' ק"ק), דבר הנהוג מדי שנה בשנה בעת האסף בצאת השנה קודם התמנות חדשה נאספו שמה כל בני החבורה לעיוני במלתא למובת מעמד ומצב החבורה ולהיות נמנין ומושחין בי תרי זכשרי להיות מפקחין בעינא פקוחא להצטרכות בני החבורה להיות כסף מוציא ומכניס תחת ידם כדי שלא יבוטל התמיד מלתא דקביע וקיימי קצובה משנים קדמונים. המה יזילו זהב מכיסם לעת . . . אף אם יחסר מקופת החבורה, ועלה במוסכם מולנו הח"מ שיהיו המה מטיבי צעד ה"ה כבוד . . . וה"ה כבוד הרבני המיפלג הנגיד מו' אבא במו' פסח הכהן ממ"ח שיהיו נאמנים לכל דבר הצטרכות החבורה. . . ולראי' באנו עה"ח היום יום ה' ד' מרחשון תקמ"ב חתימתו מצאתי בפ' הח"ק כמה פעמים ח"ע, הק' אבא במותר"ר פסח הכהן זללה"ה ופעמים חתם עצמו „הק' אבא הכהן". בפ' הח"ק (ד' רכ"ו) נמצא כתוב ששלחה הח"ק יין גפן על החתונה של הנגיד ר' אבאלי. וכן כתוב שם ששלחו יין גפן למחותנו הרב ממעוניש (הוא הרב הנאון ר' דוב בעריש אב"ד דק"ק מעובו אביו של הנאון ר' חיים הכהן רפאפורט אב"ד דפה זעיון לקמן).

ג. הרב המופלג נדיב ושוע מוהר"ר אבאלי הכהן כשמן תורק שמו נודע ומפורסם בישראל מופלג גדול בתורה (1) ועשיר מפורסם בתבל זכה לשני שלחנות תורה וגדולה במקום אחד עולה ירא ה' באמת גבר דחיל חמאין אוהב ומוקיר רבנן ואם כי לא לבו הלך אחר דרך החסידים בכל זאת ידענו כי היה אוהב ומכבד את הרב הצדיק מוהר"ר יעקב יוסף ז"ל מ"מ דפה (עיון מה שכתבתי לעיל קע"ב). זקני עירנו ספרו לנו אשר בכל שנה בתענית צום גדלי' היה הולך הרב ייב"י לדרוש ולעורר תשיבה בבהכנ"ס עיר חדש דפה (מקום מישבו של הרב ר' אבאלי) ואחר הדרשה התפלל שם הרב ייב"י תפלת מנחה ומעריב והרב ר' אבאלי קרא אותו לכיתו כיבד אותו בחמי הקאפפע ובמיני פרפראות ואח"כ העניק לו מתנת כסף לפי כבודו ורוב עושרו. וצדקת פורונו בישראל ידוע לכל בני עירנו אשר עד היום יזכירו את שמו בהדרת כבוד ונקרא בשם „ר' אבאלי דער גרויסער". זוכה לבנים ותחנים מופלגים בתורה יראי ה' ההולכים בדרכיו אדירי העושר מפורסמים בתבל אשר תולדותם כתבתי בספרי והתחתן וכא בקישורים עם גדולי דורו המפורסמים פארי היחש ורמי המעלה כאשר יחזה הקורא להלן.

ואלה המה בניו המפורסמים של ר' אבאלי.

(א) הרב הגביר המפורסם מוהר"ר שלמה זלמן הכהן.

(ב) הרב המופלג הישיש מוהר"ר משה הכהן זכרם יבוא הלאה בספרי. ואלה המה חתניו הרבנים מופלגים.

(א) הרב החרוף הנגיד מוהר"ר ארי' ליבוש אשכנזי אשר תולדתו כתבתי לעיל (ר"א). (ב) הרב החרוף מוהר"ר אברהם מייזליש,

(ג) הרב הנאון המפורסם מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט אב"ד דפה.

(ד) הרב החרוף הישיש מוהר"ר יצחק צבי האלברשטאם, תולדות כ"א כתבתי בספרי בזמנו. והרב ר' אבאלי הכהן האריך ימים ושנים וראה בסובה

(1) בקינטרס, אנצורת חיים ח"ש של הספר שו"ת, מים חיים" לתתנו הרב הג"מ חיים הכהן רפאפורט ז"ל פ' בלק כותב, הקשה לי תותני הרב המופלג המנות מוהר"ר אבא הכהן ז"ל.

ובשנת תקע"ב נפטר בשם טוב ועלה לשמים ומצבתו העומדת בין מצבות משפחתו הגדולה במעלה הקברים תענה אמרית לאמר :

פ"ג

הישיש הרבני המופלג
הג' המפורסם
בנן של קדושים
מוהר"ר אבא בן כבוד
הרבני המופלג המפורסם
מוהר"ר פסח הכהן
נפטר עיש"ק ב' דראש
חודש אדר תקע"ב לפ"ק
תנצ"ב'ה.

רז.

הרבני המופלא מוהר"ר אברהם בהקדוש מוהר"ר צבי הירש.

א. הוא חתן הרב המניד רב ייב"י ז"ל נולד בעיר פאוולאוויטש ושם היה נמנה בין החברים מהח"ק וכאשר בא לכאן נתחבר להח"ק צד שני דפה ככתוב על ספר הפנקס (ד' ר"ד) „הן היום הקריב לפנינו המופלא האברך מוהר"ר אברהם חתן הרב המניד מו' יוסף ושמו בידו בח"י אלופי הגבאים מק' פאוולטש שכבר חיבר עצמו במחברת הקידש בחבורה קדישא שלהם ובא בהפצרת פום לפנינו ורוצה לבוא במחברת הקידש בחבורה קדישא דפה קהלתנו יצ"ו להיות כאחד מן המניין בחבורה שלנו להיות קידשא לשעתא וקידשא לעתיד לבוא אמרנו כל מן דין סמיכא לנא להיות כאחד מן המניין מהיום דלמשה . . . ובתנאי שיהא שירתו בקידש עד הקלפי הבע"ל תקמ"ג ... היום יום . . . לחודש כסלו תקמ"ב לפ"ק. ואח"כ מצאתי כתוב בהפנקס „הן היום הקריב לפנינו ה"ה הרבני מוהר"ר אברהם חתן הרב המניד המפורסם מהור"ר יוסף שהיה כתבו בידו בח"י האלופים הגבאים דחבורה קדישא דק"ק פאוולטש ובא במחברת הקידש להיות כאחד מאתנו ועכשיו פרדה את עצמו לפני הכוררים הנבררין משנת תקמ"ב ומחלו לו השירות משנת הנ"ל ועכשיו יעלה פתקאו בגודל הקלפי בשנת תקמ"ג לפ"ק ואח"כ היה נבאי חודש בין אלופי הגבאים כמה שנים ובעת הקלפי מצאתי הרבה פעמים בין אלופי הגבאים „הרבני מו"ה אברהם חתן הרב המניד" חתימתו נמצאה בהפנקס רבות פעמים „הק' אברהם בהקדוש מוהר"ר צבי הירש ולה"ה" כתיבה מהורדה מאד. ויען כי חתם עצמו „בהקדוש" והוא מעיר פאוולטש השערתי תאמר (אם לא שנית) כי אביו הקדוש מוהר"ר צבי הוא מקדושי פאוולטש שמסרו עצמם למיתה ונהרנו על קידוש השם והרב הגאון המפורסם מוהר"ר יהונתן אייבשיץ ז"ל בספרו „קשת יהונתן" דרשה א' נשא קינה ונתחמם בהספדו

עליהם וז"ל שם, ואחרון הכביד אשר שרף ה' אללי לי בני ציון היקרים איך שלטו בהם ידי זרים הרב החסיד הקדוש והטהור בק"ק פאווליוויטש אשר בפולין בגליל אוסמרה עם שמונה חביריו כולם צדיקים ישרים ותמימים אשר זה הקיץ בעי"ה נהרגו על קדוש שמו על אלה אני בוכיה ועיני יורדת מים בלי הפוגות. .

ולע"ע מפני חסרון ספרים לא אוכל לברר אם קלעתי אל האמת .
ב. מאשתו הצדקנית מרת יענטעלע בת הרב ייב"י ז"ל היליד מוהר"ר אברהם שלשה בנים אשר מצאתי אותם בפ' הח"ק ואלה הם :

(א) בנו ר' נתן נטע בעודו ילד חיבר אותו אביו להח"ק ונכתב בפנקס (רכ"א) „היום הזה ניגש לפנינו הנבררים ה"ה הרבני המופלג הראש מו"ה אברהם בהקדוש מו"ה צבי הירש בהגשה לפיוס בעד בנו הילד נתן נטע שיחי' להכניסו להחבורה ונשאנו פניו לדבר . . . . אור ליוס ב' כ"ו מרחשון תקמ"ט וכפי ששמעתי היה ר' נטע איש מכובד חסיד וירא אלקים ויוצאי חלציו ידועים בעירנו .
(ב) בנו השני כמר יעקב יוסף גם אותו חיבר אביו להח"ק ככתוב על הפנקס (רס"ד) „הן היום נגש לפנינו הרבני מו"ה אברהם חתן הרב המגיד דפה וריצה להכניס בנו הנחמד כמ"ר יעקב יוסף לחבורה קדישא אמרנו כל מן דין סמיכא לנא . . . יום ג' ו' לחודש מרחשון תקנ"ט .

(ג) הוא בנו יונה גם אותו חיבר אביו להח"ק בעודו ילד כאשר מצאתי כתוב בפנקס (ד' רפ"ח) „נגש לפנינו הרבני מו"ה אברהם חתן הרב המגיד המנוח המפורסם מוהר"י ז"ל וביקש מאתנו לקרב את בנו הילד יונה שיחי' בחבורה זו אמרנו כל מן דין סמיכא לנו ומעתה הרי הוא כאחד מאתנו יום ד' כ"ו מרחשון תקס"ה לפ"ק פה ק"ק אוסמרהא יצ"ו . אם היה לו עוד בנים או בנות לא ידעתי . וזאת חקוק על מצבתו :

פה

נממן

מוהר"ר אברהם

בהקדוש מוה"ר

צבי הירש חתן

הרב המגיד מו

יעקב יוסף זצ"ל

נפטר כ' מרחשון

תקע"ב לפ"ק.

רז.

התורני מוהר"ר משה יהודא ליב במוהר"ר יהודא ליב.

מנבאי הח"ק צד שני. פרנס את הח"ק יחד עם התורני המופלג מוהר"ר שאיל הכהן ועם ר' אברהם חתן המגיד. ברף רס"א מצאתי ה"ה הרבני מוהר"ר

משה יהודא בהמנוח מוהר"ר יהודא בא בהפצרת פים להיות פדוי ועומד להיות כאחד מן הפדויים להיות פתקאו בא לתוך הקלפי כאחד מן החבירים וכבר שרת את החבורה ויצא כל מיני שירות לזאת גמלנו עמו חסד היום יום י"ב ימים לחידוש מרחשון תקנ"ג ואח"כ מצאתי אותו בין אלופי הנבאים ובהתמנות משנת תקנ"ה, הרבני משה יהודא כמו' יהודא" חתימתו בהפנקס, הק' משה יהודא כמו' יהודא ליב" כטה פעמים. כפי הנראה מהפנקס (ד' רמ"ד) היה בן חורגו של הראש הרבני מוה"ר ישראל בהרב מוועהל. ויותר לא מצאתי ממני. וכתוב על מצבתו :

פ"נ

התורני

מוהר"ר משה

יהודא ליב

במוהר"ר יהודא ליב

נפטר ל"ג בעומר

תקע"ב לפ"ק.

רח.

התורני הרבני המופלא מוהר"ר יוסף

יאסקי בהרבני המופלא מוהר"ר שמואל.

מנכבדי העיר מגוע היחס בנו של הרבני המופלא מוהר"ר שמואל חעלמיר בהרב המאה"ג מוהר"ר צבי הירש (קפ"ז) ור' יאסקי נתחבר להח"ק בילדותו ככתוב על ספר הפנקס צד שני (קע"ב), הרבני המופלא הראש מו"ה שמואל בהרב מו"ה צבי הירש הציע דבריו לפנינו אלופי נבאי רחבורה ק' והתפלל בעד בנו הבחור החשוב כמר יאסקי להיות חיבת הקודש מכשרתו לקרבו אל הקודש להיות כא' מן המנוין בחבורה זו נענינו לו ראשינו להכניסו לח"ק . . . אך בזאת נאות לו להראש הנ"ל שאחר החתונה ישמש את הח"ק שתי שנים רצופים ולראי' באנו עה"ח היום יום ד' ז"ך כסלו תקל"ואו לפ"ק". ואחר כן מצאתי כתוב על הפנקס (קע"ז), "ה"ה התורני מ' יוסף יאסקי בהרבני הנגיד מו"ה שמואל בא לפנינו וביקש מאתנו להציאו לחפשי מכלל שירות החבורה שיהי' מעתה הגורל קבעו בגורל הקלפי כא' מן המנוין ונשאנו את פניו לדבר הזה והרי כא' מאתנו מהמנויים בחבורה שלנו ומעתה יהי' הגורל קבעו בשנה דלהבא ער עולם ולראי' באנו עה"ח היום הששי כ"ח תשרי תקמ"ד". ואחר כן היה נבאי ופרגס בהח"ק משך כמה שנים חתימתו מצאתי הרבה פעמים חתם עצמו, הק' יוסף יאסקי בהמנוח הרבני מו' שמואל וצ"ל" וכן היה נבאי ועסקן בבהכנ"ס הגדולה הרבה שנים והכהונה הזאת לכהן פאר בבהכנ"ס בתור נבאי מכבדתו כי לאו כל אדם זכה או לכהונה הזאת ולא כל הרוצה ליטול את שם נבאי ומתעסק בבהכנ"ס של המהרש"א ו"ל בא ונטל לעצמו (לדאבון) לבנו נוסל הכבוד הזה בזמן האחרון

זכעת כל הבא לקפוץ קופץ . . . ואין מי שימחה בדבר) אך אנשי שם יראי אלקים יקירי וחשובי קרתא המה זכו או להכבוד הזה המכבד את בעליו. מבניו לא ידעתי אך בן אחד מצאתי לו בפי הח"ק ושמו "צבי הירש" וכן כתוב שם (ד' רס"ו) „המופלא מו"ה צבי הירש בהרבני מו"ה יוסף בהרבני מו"ה שמואל פרה את עצמו להיות עושה שום שירות ומעתה . . . שנת תקנ"ט לפ"ק".
וזאת כתיב על מצבתי :

פ"נ

הרבני המופלא
שלשלת היוחסין
ועסקן בבהכ"נ הג'
מ' יוסף יאסקי
במ' שמואל
הנקרא העלמיר
נפטר בש"ק כ"ה
שבט תקע"ב .

רמז.

הרבני הישיש מוהר"ר נתן נטע בהתורני מוהר"ר יעקב ישראל.

נתחבר להח"ק בילדותו ככתוב על הפנקס צד הראשון (מ"ה:) „עפ"י הצעת דברי חן כבוד המרומם התורני הראש מוהר"ר יהושע בסוהר"ר י"פ הוצק חן בשפתי דעת לקרב את נכדו הילד שעשועים הנחמד כמר נתן נטע בהתורני מוהר"ר יעקב ישראל בקריבה של חבה למחברת הקודש . . . נשאנו פני אבי וקנו ה"ה מוהר"ר יהושע נ"י וקרבנו איתו . . . היום יום . . . חשוך תקי"נ" ובראש החתמים הקצין ר' יוזפא והרב ר' נחמן כ"ץ ואח"כ היה נבאי כהח"ק ובין אלופי נבאים שנתמני בכל שנה נמנה גם הוא ונכתב „ה"ה הראש מ' נתן נטע במו' יעקב ישראל" והוא חתם כמה פעמים, נתן נטע במ' יעקב ישראל" וכן בא כחתימתו על הסנילה מו' תמוז, נתן נטע בסוהר"ר יעקב ישראל" והיה לו בן ושמו ליפא כאשר מצאתי בפנקס (ד' קפ"ט) „הרבני מ' נתן נטע במו' יעקב ישראל בקש עביר בנו כמר ליפא להיות נמנה בתוך החבורה . . . ויותר מבניו לא ידעתי ואביו התורני מוהר"ר יעקב ישראל גם הוא היה חשובי העיר ואלופי הח"ק. ועל מצבתי כתיב :

פ"נ

הרבני
הישיש מהר

נהן נמע בהרבני
 מו' יעקב ישראל
 נפטר ח' אלול
 תקע"ב לפ"ק.

ר'.

ר' יהושע פֿלק במוהר"ר אברהם.

הוא בנו של הנגיד והפרנס מוהר"ר אברהם במוהר"ר יושיע פֿלק עיין לעיל (נ"ד) ובנו הוא המופלג מו"ה משה ש"ץ מק"ג נוכר לקמן (רמ"ד). ועל מצבתו חרות:

פ"ג

איש תם וישר ר'
 יהושע פֿלק
 במוהר"ר אברהם
 נפטר ט"ז אייר
 תקע"ב לפ"ק.

ר"א.

הרבני המופלג החסיד מוהר"ר ארי' ליב במוהר"ר אשר אנשיל.

איש מפורסם בעירנו מן החסידים ואנשי מעשה מופלג גדול בתורה עיבד ח' כל ימיו נקרא בעירנו בשם „ר' ליב ר' אנשיל"ש" וגם אביו ר' אנשיל היה איש מפורסם בעירנו ירא אלקים ומופלג בתורה והרבני ר' ארי' ליב הוא אביו של הרב המופלג מוהר"ר אפרים דיין ומו"ץ דק"ק סדילקאב אשר זכרו יבוא הלאה בספרי. ר' ארי' ליב האריך ימים ונפטר בשם טוב וכה וקנה מקומו אצל קבר המהרש"א ז"ל מצד ימין כי הוא היה מיוצאי חלציו, ומצבתו תקרא לאמר:

פ"ג

הרבני

הישיש מו' ארי'
 ליב במוהר"ר אשר
 אנשיל הנקרא ר'
 ליב ר' אנשיל"ש ממ"ח
 נפטר בש"ק ח' אלול
 תקע"ד ל' תנ"צ"בה.

ר.ב.

התורני מו"ה יעקב יאקיל.

לא ידעתי ממנו זולת מצבתו אשר מצאתי :

פ"נ

יעקב איש תם ועסקן
במצות התורני מ'יעקב
יאקיל במוהר"ר . . . .
אליעזר הלוי הלך
לעולמו ביום י' אדר שני
הקעה לפ"ק תנציבה.

ר.ג.

הרב הגאון חכם הכולל מוהר"ר אהרן שמואל הכהן
אב"ד בהקלויז פה ואב"ד בק"ק סמעפאן ויאמפ"י.

א. הוא בנו של הרב הגאון והחסיד מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אב"ד ור"מ בהקלויז דפה ואח"כ אב"ד בק"ק שרה לבן (לעיל ס"ח) בהגאון מוהר"ר חיים מגלונא בהגאון מוהר"ר שמעלקא אב"ד דק"ק ברעסלא בהגאון חסיד שבכהונה המפורסם בישראל מוהר"ר נפתלי הכהן וללה"ה אב"ד ור"מ פה ואח"כ אב"ד בפוזנא ובפ"פ דמיון. והגאון ר' אהרן שמואל היה חתנו של הרב הגאון המאה"ג החסיד מוה"ר יוסף יואל היילפרין ז"ל אב"ד דק"ק סמעפאן (עיין בחוספה לסימן צ"ד).
ב. הג"מ אהרן שמואל הכהן היה גאון מפורסם וחכם כולל בכל חכמה ומדע חוקר ומקיבל גדול תוכן ומהנדס מליץ וסופר מהיר בכמה לשונות (1) מדברר חד ושנון (וויצליר) ואני הכיתב שמעתי מוקני עירנו התורנים דברים שנינים שהשיב לאלתר והמה כתפוחי זהב במשכיות כסף גם בשחוק השאך היה מפליא לשחוק. ובתחלה היה אב"ד בק"ק סמעפאן (2) שנתקבל במקום חיתנו הרב

(1) בספרו, וצוה הכהן (פרק כ') אחר אשר האריך לבאר את מאמר הגמ' „מנעו בניכם מן ההגיון" כותב, „אכן יש ספרים חיצוניים שהמה קצת לתפארת ללומדי תורה שיהי להם בהם ידיעה כמו ספרי קורות מלכים הקדמונים הנקראים „קרוניקש" או לידע מקום המדינות ונהרות וזכונת בכדי שלא יאמרו האימות אשר בני עמנו אינן יודעים כלום בעסקי העולם ולבהמות יחשבו בעיניהם לכן זה מותר לקראות אך כמו שכתב הירושלמי. . . הנה גם אני יודע לכל אשר יש לי ידיעה באלו הדברים ויכול אני לקרות ולכתוב בלשונותם בארצותם כמה לשונות ויש לי ידיעה בעסקיהם אשר מדי דברי עם שרים המה ראו כן תמתי מאין בא ליהודי וישב אוהל לידע כל זאת אבל סהדי בשחק שלא למדתי זה כלל בקטנותי רק כשכבר הייתי מובלע בתורה ביש"ס ופוסקים או בשעה שלא יום ולא לילה ילדות עושה חשקתי להיות לא נופל גם מזה ואני קודא בספריהם. . . .” (2) בספרו הנ"ל פרק י"ז ובידי נמצא מסק אחד בדבר מ"מ שהיו בין שני צדדים מה"ק דמה וחתם עליו הגאון בעל „כרית כהנית עולם" ואחריו בא הוא כחתימתו „יום ב' שלח תקמ"ז הקי אהרן שמואל הכהן אב"ד ק"ק סמעפאן יצו".

המאיה"ג החסיד מוהר"ר יוסף יואל היילפרין ז"ל ושם בא בהסכמה על ספר "חן טיב" מהרב הגאון מוהר"ר הילל במוהר"ר אהרן אב"ד ור"מ דק"ק קאפוסט נדפס בקארעץ תק"מ וחתם עצמו ביום ד' ה' תשרי תק"מ, "הק' אהרן שמואל כהנא החונה פה ק"ק סטעפאן ואנפיה" (1) ואח"כ נתקבל לאב"ד בהקלויז דפה ומשם לאב"ד בק"ק יאמפלי ובסוף ימיו ישב במקום (2) אביו בק"ק שדה לכן ושם מ"כ. ועוד בילדותו נכרו בו סימני חכמה וכאשר חיבר אותו אביו הגאון להח"ק דפה בעורנו ילד קראו אותו בשם, היניק וחכים טובא" כאשר מצאתי כתוב על ספר פנקס הח"ק צד הראשון (רף נ"ד), עפ"י הצעת דברי פי חכם חן כבוד הרב הגאון המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אב"ד דקלויז ור"מ דקהילתנו שהציע . . . כבוד החבורה קדישא ג"ח יצ"ו והתפלל בעד בנו היניק וחכים טובא כמר אהרן שמואל שיחי' חכם לב יקח מצות לקרבו ולחנכו במצות התעסקות החבורה יצ"ו הסכמנו יחד וקרבתנו את היניק המופלא הנ"ל להיות במחברת חיבור . . . לעמיד לשרת עד אחר החתינה אי"ה ואחר החתינה יהי' כאחד מבני החבורה לכל זכות ויפוי כח כנהוג ובחתימתנו קא זכינא ליה וקרבתנו אותו בקריכה של חבה יתירה ואי"ה קודם הוכאות הפתקא להקלפי מחויב יהי' לעשות סעודה על כל אלופי המנויים הב"ד אלופי נגירי נבאי החבורה קדישא יצ"ו היום יום ר"ח סיון תקי"וד מית לפ"ק".

ג. הג"מ אהרן שמואל חיבר כמה חיבורים על ש"ס וגם חיבורים גדולים על שו"ת שהשיב בדברי הלכה ופולפול לגדולי זמנו ונשרפו כולם (3) ואח"כ חיבר עוד חיבור גדול מלא וגדוש מפלפולים גדולים בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ושו"ת וקרא אותו בשם, אבן הראשה" (אבן ר"ת אהרן בן נפתלי". הראשה ר"ת הרב ר' אהרן שמואל הכהן) והכין אותו לדפוס בהסכמות תרי עמודי דנהורא הרב הגאון החסיד האמיתי מוהר"ר לוי יצחק אב"ד דק"ק ברדיטשוב והרב הגאון המפורסם מוהר"ר שמואל זלה"ה אב"ד דק"ק פוונא אבל לא נדפס או (מפני הסבה שכתב המחבר בהקדמתו לספר קודא מראש) ולא ידעתי אם נמצא עיד הכת"י בעולם רק שני ספרים (רק מיעוט הוא כי רק המעט מספר הראשון ראה אור) ראו אור הדפים:

- (1) רשימה, קהלת משה' לידורי החכם ווינער את חית מספר 4242.
- (2) שם בפרק הנ"ל.

- (3) בהקדמתו לספר, קודא מראש" כותב, והנה מנעורי היה לי בים דרך ובמים עזים גתיכה לשוטט בעסקי ים התלמוד והפוסקים וחברתי כמה חיבורים על הש"ס כסדר מה שחדשתי בעת לימודי עם תלמידים מופלגים בתורה וגם חיבורים גדולים על שו"ת שהיה לי פ"ס ומו"ס עם גדולי זמנינו אך בעו"ה נשרפו אצלי שלשה חיבורים נפלאים כשרופה חסודה שנתנה לבית בהן הבערה ללהב יצאת ולא לחלק נשרפה כל העיר עד תומה בהיותי יושב על כסא הרבנות בק"ק סטעפאן והיתה בי בעו"ה יד ה' שנית בהיותי לרב ואב"ד בק"ק יאמפאלי ג"כ השיב ה' ירו ונגעה אש התבערה בשכונתי ובשני הפעמים נשרף הרבה מרכושי ולא היה לי צער א' מני אלף מהפסד הרכוש שעלה לסך רב כאשר לבי היה הומה על שריפת החיבורים אשר טפחתי ורבותי ויליה כיום יאיר לי לא נתתי שינה לעיני ולסוף בין לילה היה ובין לילה אבד. גוילים נשרפים ואותיות מורתות אבל בחסדי ה' עלי נגבר אצלי חיבור גדול אחר השריפות הנ"ל ת"ל מלא וגדוש מפלפולים גדולים בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ושו"ת שהיו מרצין אלי גדולי זמנינו והיה כינינו ויכוחים גדולים ת"ל ראוי לעלות על שולחן מלכי רבנן מכונה בשם, אבן הראשה" ע"ש שמי הצעיר ושם אבא מארי הגאון הסדרס וצלה"ה דהיינו, אבן ר"ת אהרן בן נפתלי ומלת, הראשה" ר"ת, הרב ר' אהרן שמואל הכהן . . .

(א) פירוש על מדרש רבה הפלאופלא כרכא דכילא ביה פירוש מספיק על המדר' אשר לא בא כבושם הזה נקרא בשם הכולל „קורא מראש“ (התיבה מראש ר"ת מדרש רבה ושם המחבר אהרן שמיאל) ומשם יפרד לשני ראשים: (א) מה שנוגע לפשט דברי המדרש ולפרש מי הכריחי לדרש זה וגם להמשיך המאמרים להיות חוברות אשה אל אחותה שיהיו מאוחדים ומקושרים מאמר אחד למאמר הקודם לו אשר לפי הנראה נראים רחיקים כמזרח למערב בעוהש"י רחיקים נעשים קרובים (לשון המחבר) ונקרא „ארש רבה“ (ארש ר"ת אהרן שמיאל). (ב) דרושים נפלאים פגע על המדרש נופא דרך דרוש ועל מקראות ומאמרי התלמוד פעם דרך נגלה ופעם ע"ד נסתר וביותר מקים שהענין נוגע לאיזה דבר הלכה או איזה דין ונאמר מענין זה בגמ' ופוסקין שם פלפלתי בעוה"י בדברי הש"ס ופוסקים כיר ה' הטיבה עלי (לשון המחבר) ונקרא בשם „ידים ראש“ (ר"ת ר' אהרן שמיאל) ושם מביא דברים הרבה ששמע מפי הרב החסיד האלקי מוהר"ר רוב בער זללה"ה מ"מ דק' מעזירמש וקורא איתו בשם מורי ורבי גם דברים נעימים מאת אביו הגאון הצדיק זללה"ה וכן מחותני הרב הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר יואל היילפרין זללה"ה אב"ד דק"ק סמעפאן. ובפ' י"ג מביא שנתאכסן הבעש"ט ז"ל אצל חותנו ואח"כ נסע חותנו ללוות להבעש"ט ז"ל ונסע היא עם הבעש"ט על עגלה אחת והדרך היה הרך היער והיו האילנות מקשקשין וצפרים מצפצפין וצוה הבעש"ט זללה"ה שתעמוד העגלה כמה רגעים ושמע הצפצוף והקשקוש ואמר לחותני הרב שאומרים לו ששכחו דבר נחוץ בתוך היער חפץ הצריך להם ואמר לי חותני הרב ז"ל (כן כותב ר' אהרן שמיאל) שכמעט קצת חרה לו דבריו מחמת שהיה הדבר רחוק בעיניו שבדורות הללו ימצא מי שידוע זה אבל לסוף נמצא שכן הדבר ששכחו חפץ נחוץ והוצרכו לשלוח אחריו ומסיים שם „כ"ז אני מעיר ששמעתי מפי חותני הרב המאוה"ג זללה"ה ופוק חזי מאן נברא רבא קא מסהיר עליה דמלתא המפורסם א"צ ראיא אשר חותני הרב הצדיק זללה"ה עולה לא נמצא בשפתיו ח"ו. הספר „קורא מראש“ הדפיס ר' אהרן שמיאל בחייו בעיר ברדיטשוב וכראש הספר נדפס כתב מליצה מהגאון החסיד מוהר"ר לוי יצחק זללה"ה והסכמות שאר הגאונים (עיין למטה בהערה 1) ולא נדפס רק

(1) יען כי הספר „קורא מראש“ יקר המציאות הוא מאד וביותר העלים הראשונים חסרים על פי רוב אמרתי להעתיק את כתב המליצה ומעט מהסכמות הרבנים וכן כתוב על העלה הראשונה, כתב מליצה סכוד אדמו"ר הרב הגאון האמיתי החסיד המפורסם בכל קצו הארץ בוצינא דנהרא חד כרדא אביו התורה והתורה ראש אלפי ישראל ויהודה קדושת שמו מרה דוי יצחק אב"ד דפה ק"ק ברדיטשוב אשר המליין עבוד כבוד הרב המאיר הגדול מוהר"ר אהרן שמיאל הכהן אב"ד דק"ק יאספלי נידון חיבורו ספר „אבן הראשה“, מליצתי וקרב נא לפני מי שיגיעו דברי אלה לפניו עבוד מחותני כבוד הרב המאוה"ג המפורסם מעוז ומגדל מוהר"ר אהרן שמיאל הכהן נ"י אב"ד דק"ק יאספלי שרוצה להדפיס בעוה"י חידושי חידושי הגאון המנוח ז"ל וחידושי הנקראים בשם „אבן הראשה“ כן בקשתי שיהיו מתוכני ידיו בדרך הזה בכל מה דאפשר ובפרט שירשום כל אחד חתימתו לקבל כמנו ספר הנ"ל במקו הראוי לפי כבוד הנותן והמקבל ובדבר הזה יארכו ימים כ"ד המעתיק בעד כללות ישראל „הק' לוי יצחק בהגאון מוהר"ם ז"ל ובדף השני נמצא הסכמת הרב המאוה"ג החסיד וכו' מוהר"ר ישראל בנו של הצדיק הנ"ל והוא כותב אף אנכי באתי למלאות רצון הרב הגאון המפורסם מוהר"ר אהרן שמיאל הכהן אב"ד דק"ק סמעפאן ודק"ק יאספאל שרצונו שירי תיכון עמו נידון חיבורו „קורא מראש“ שחתי עיינו בו וראיתי שהמה ראויים לעלות לפני שלהן מלכי רבנן" ואח"ז הסכמות הרבנים מופלגים

על י"ח פרשיית מסדר בראשית והכת"י על כל המדרש רבה היה בעירוני ביד נכד המחבר ולדאבין לבנו נשרף כולו בעת שנשרף ביתו של נכד המחבר ושמעתי מאדוני אבי מו' ז"ל הורני מופלג יודע ומבין בספרים שהיה מפליג מאד בשכתו של הספר „קורא מראש“ וככל פעם שהזכירו היה אומר „חבל על בושם יקר כמותו שלא זכה העולם להתבסס ממני“. והמעט שנדפס הוא כעת יקר ומעט במציאות ולא נמצא אפילו בבתי איצר הספרים .

(ב) ספר „וציה הכהן“ אשר ציה את בניו ואת ביתו אחריו קודם הפתלקותו ה"ה הרב הגאון המפורסם החריף ובקי החכם הבולל כבוד שמו מוהר"ר אהרן שמואל הכהן בן לאותו הצדיק מורינו ורבינו הגאון אמיתי אור עולם בוצינא דנהורא אספקלריא המאירה כבוד שמו מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן שהיה אב"ד דקלויז ור"מ ק"ק אוסטריה ודפה שדה לבן והמה דברים עריכים המושבים את לבו של אדם לאבינו שבשמים והמעין בו כוודאי ימצא מרגוע לנפשו ויקרב א"ע לעבודת הש"י ב"ה" והלך המחבר בעקבות אבותיו הקדושים כאשר כתב בפרק סיה „ומקנים אתבונן כבוד זקני הגאון המפורסם מו"ה נפתלי הכהן זללה"ה (היא בעל סמיכת חכמים) זכותו יעמוד לי ולנשמתו כתב בספר הכנה וציוואה שלו שראוי לכל אדם לחוש דילמא מיטרפא ליה שעתא ח"ו כי ימי האדם כצל עובר ויש לחוש . . . הנה הגעתי לימי הירידה וירדה שהיא לצורך עליה לעלות אל אבי שבשמים ומי יודע מה יולד יום אמרתי לסדר צוואה לבני שיהיו ולחתני ליקחי בנותי ונכדי שיחיו לישרם ולהדריכם בדרך המלך מלכו של עולם וממני יראו וילמדו . . .“ הספר וציה הכהן הוציא לאור אחי הגאון המחבר הרב ר' משה הכהן ועיין לעיל סימן ס"ח) בעזרת נין ונכד אהרן הכהן הלא הוא הרבני הנניד המפורסם מו"ה נפתלי הירץ הכהן בן המניה המפורסם ר' חיים משה הכהן שהיה בנו יחידו של המחבר ונדפס בשדה לבן בשנת תקפ"ג בהסכמת הרב המאוה"ג הגאון מוהר"ר שמעון אשכנזי אב"ד דק"ק ועלחכ וסקאל ובהסכמת הרב המופלא ומופלג מו"ה חיים מאיר מו"ץ דק"ק שדה לבן והרב ר' משה הכהן כתב הקדמה יקרה להספר .

ד. יען כי הספר „וציה הכהן“ נדפס פעם אחר וכעת הוא יקר המציאות ואני כמה יגיעיה היה לי מרם שבא לידי אמרתי להעתיק דברים מקומעים מתוכן הספר למען ידעו הקוראים מהותו של הספר ומה יבינו ערכו של המחבר בחכמה כיראה ובחסידות .

בראש הספר מביא „ליקוטי מילי דאגדתא“ דברים נפלאים ונעימים מה שחידש בנגלה ובנסתר וכן דברים נבוהים שהראוי לו בחזוין לילה. בדרך מ"ב בותב „אמרתי להעלות על הכתב נרגיר אחר מה שנתגלה לי בעזרת הש"י באישון לילה רעיוני על משכבי סליקו בליל ר"ה בענין שופר“. בליל שבת קודש חנוכה תקס"ט לפ"ק רעיוני על משכבי סליקו בענין חנוכה" וכן מביא שם דברים עמיקים שהראו לו בחזון לילה כמה פעמים וכן מביא דברים נפלאים חרבה מחידושי אביו הגאון

דייני צדק דק"ק שדה לבן וחטה אחר שהאריכו והפליגו בשכתו של הספר „קורא מראש“ ובשבתו של המחבר כותבים „ומה לנו להרבות בשכתו המפורסם א"צ ראי' כבר יצא טבעי בעולם. מימי ילדותו היה לו מו"מ קם גדולי זמנינו בשו"ת ופסולים גדולים כמבואר בחיבורו הגדול הסכונה „אבן הראשה“ . . .

איש אלקי החריף מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן כנגלה ובנסתר וכן מה שנתגלה לאביו בחלום ואח"כ מביא חידושים יקרים ששמע מפי הרב הצדיק המפורסם מוהר"ר פנחס מקארעץ ז"ל וכותב, בשם הרב החסיד המנוח המפורסם איש אלקי מו"ה פנחס מקארעץ זללה"ה אשר שמעתי מפיו זכותו יגן עלינו כי בהיותו חוכב אותי מאד והייתי מצוי אצלו אמרתי להעלות על הכתב והיה נחת רוח לנשמתו" ברף י"ד, פעם אחת באתי לבית הרב החסיד הנ"ל (ר' פנחס) בתענית אסתר בהיותו דר בק"ק אוסמרהא להשתעשע עמו לאפכחי צערא דתעניתא ומצאתיו לומד הלכות מגילה והראה לי, את הבעש"ט ז"ל מביא כמה פעמים וקורא איתו, "החסיד האלקי הקדוש מו"ה ישראל בעש"ט" בפ' מ"ו כותב, והנה כבר ידוע ומפורסם אשר דברי האלקי הקדוש (הוא הבעש"ט) כל דבריו כנחלי אש ואפילו שיחות חולין שלו היו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומילין לצד עילאה ימלא". בשם הרב המגיד ממעזריטש ז"ל מביא כמה פעמים דברים נפלאים ששמע בעצמו מפיו ומה ששמע מפי אחרים בשאו. בפ' יו"ד ד' ל"ה כותב, "ושמעתי מהרב החסיד האלקי מו"ה רוב בער זללה"ה מ"ם דק"ק מעזריטש גדול (כי בילדותי הייתי מצוי לפניו ב' או ג' שבועות בכל שנה בהיותו מקום כבודו בק"ק טומשין ובק"ק ראוני סמוך למקום דירתו בק"ק סמעפאן שהייתי שם כמה שנים וישבתי על כסא הרבנות.

בהליקוטים וכן בהצוואה מביא כמה דברים ששמע מפי בן דודו זקני הגאון החסיד מוהר"ר יצחק איזויק הכהן מקארץ ז"ל בעל, ברית כהונת עולם" והמה דברים העומדים ברימו של חכמת הקבלה וכן מביא חידושים בשם אא"ז הגאון מוהר"ר ליב אב"ד דק"ק פינסק (עיין לעיל סימן מ"ג).

בשם הרב החסיד מוהר"ר זאב מויטאמיר כותב חידושים ששמע מפיו וכמה פעמים נשא ונתן עמו בדברי תורה. וכמ"א כותב, "אחר כמה שנים הראתי דברי הרמב"ן להרב . . . וכו' מוהר"ר זאב מויטאמיר ואמר לי . . .". בכל מקום שמביא דברי הרמ"א ז"ל או דברי המהרש"א ז"ל קורא אותם בשם אא"ז ז"ל כי הוא היה מיוצאי חלציהם כאשר כתבתי לעיל (קל"ח).

בפרק י"א כותב, "אהובי בני ביתי וכל הסרים למשמעתי וביחוד בני המיפלג שיחי' שים הדברים הללו על לבך קשרם על גרונותיך ותמצא חן. חוסה נא על כבוד אביתך הקדושים אשר בארץ החיים המה אמרו חז"ל על הפסיק לא ימישו מפי . . . מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה הלא ידוע ממני ולמעלה יותר מעשרים דורות הגלויים וידועים לנו כולם היו נדולי ונאוני ישראל וצדיקי עולם ואף אני בעניי אף שאיני ראוי לימנות ביניהם וכדבעי למעבד לא עבידנא עכ"ז תיתי לי שכמעט תמיד היה ת"ל לימודי עיקר ומלאכתי טפל וינעתי לחדש חידושי תורה . . . וכי נחא לך שח"ו אצלך יהי' נפסק המעיין שיצא מתחלה זה כמה מאות שנה שהיתה התורה מחזרת על אכסניא שלה ועתה חיישינן שמא יפסוק החבל נחלתו נחלת אבותיו (והאריך שם במוסר המישך את הלב אם אכן הוא נימוח) לכן בני הזהר והזהר". והפרק הזה הוא יקר' מבל יקר'. בפ' י"ב, הלא ידעת בני שכמה הרפתקאות דעו מיום עמדך על דעתך לא היה לי שום פרנסה קבועה יצרכי ביתי היו תמיד מרובים וגם שלשה פעמים ר"ל נשרף רכושי המעט שריפה חמורה שנתנה לבית כהן בהייתי יושב על כסא הרבנות בק'

סמעפאן בשנת תקל"ח וגם בהיותי יושב על כסא הרבנות בק"ק יאמפלי בשנת תקנ"א ובק"ק שדה לבן בשנת תקנ"ח ואתה ראוי לך לשמוח בחלקך וליתן תודה ושבח להש"י אשר חנן אותך עם איזה סך מעות . . . אי לזאת לבך ישב עליך ותפנה לבך בכל יום לשמוח בזה וללמד בטיב לב ושמחה . . .

בפרק י"ג, עוד תדע בני מלכר הרבנים האמורים . . . אשר בני משפחתנו יש להם להזהר מלבטל התורה יותר משאר אנשים כי שמעתי מפי אדוני אבי הרב הגאון זללה"ה אשר זקנינו הגאון המפורסם מו"ה נפתלי הכהן אב"ד בלובלין היה לו כתב יחוס עד עלי הכהן וידוע מה שאמרו בגמ' משפחה אחת היתה בירושלים . . . אמר להם ריב"ז לכו ועסקו בתורה ויחיו" . . .

בפרק י"ז, עוד מהרבנים המסוגלים לאריכות ימים למנוע א"ע מן הכבוד והדע בני אשר לכיבה זו מעודי לא רדפתי אחר הכבוד והייתי שונא את הרבנות לנהוג מסולל בעצמי להתנהג ברבנות ולפסוע על ראשי עם קדוש ובאותן הקהילות שנתקבלתי על כסא הרבנות בק"ק סמעפאן ואחר זה על הרבנות דקלויז דק"ק אוסטריה ואחר זה לק"ק יאמפלי לא עשיתי שום התפעלות רק כששמו עיניהם בי לא יכולתי להשיב פניהם אבל הש"י הוא יודע אשר לא עשיתי שום התאמצות להשיג איזה רבנות להתנשא על עם קדוש ועלתה גיב על לבי מה שאמרו בגמ' ר"ח ור' אישעיא הוי קמשתקיר ר' יוחנן למיסמכינהו . . . ולכן אהובי בני גם מזה אל תנח ירך שלא תבקש גדולה בעצמך ותתרחק מן הכבוד כל מה דאפשר" .

בפרק כ"ב . . . , פרשתי באריכות בתוך ההספד שאמרתי על אדוני אבי הגאון זללה"ה בבהכנ"ס פה ק"ק שדה לבן ער"ח אדר שנת ק'נ"ז לפ"ק הלא היא כתובה בספר חיבורי אבן הראשה חלק שני באריכות ועוד מצאתי שם דברים מתוקים אשר כדאי היה להעתיקם לילא יראתי מפני האריכות .

ה, בנו יחידו של הגאון ר' אהרן שמואל ה"ה הרב הגביר הנכבד המפורסם מוהר"ר חיים משה הכהן לא האריך ימים ויהי כאשר פתר לו אביו, אגן מרבית עלי קאתינא וכו" כה היה ומת בדמי ימיו והשאיר אחריו בן הוא הרבני הנגיד המפורסם מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אשר הוא עם דודו הרב ר' משה הכהן הוציאו לאור את הספר, וצוה הכהן והרבני הנגיד מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן היה חתנו של הרב הישיש החריף ומופלג הגביר מוהר"ר יצחק צבי בהרב הגאון מוהר"ר רוב בער אב"ד דק"ק מעורמש ומוטשין והרב ר' יצחק צבי היה חתנו של הרב הגביר המפורסם מוהר"ר אבאלי הכהן עיין הלאה (ר"ס) . מי היו חתניו של הג"מ אהרן שמואל לא ידעתי. כפי שכותב הג"מ אהרן שמואל בספרו וצוה הכהן פרק י"ז לא מלא מקום אביו הגאון בק"ק שדה לבן מפני הטעם שכתב שם ובשנת תקע"ד נפטר הגאון ר' אהרן שמואל ושב הכתן לשער השמים וגופו המהודר ספון וממון בבית הקברות בעיר שדה לבן. נוסח מצבתי ומצבת אשתו הרבנית שלח לי ירדתי הרה"ח מוהר"ר צבי הירש קאפשטיק אב"ד שם .

וזאת חרית על מצבתו

פ"ג

ה'ה הרב הגאון מ'

אהרן שמואל הכהן שהי'

אב"ד דק"ק סטעפאן וק"ק

יאמפאלי בן לאו צדיק

הגאון ה"ה מ"ה נפתלי הירץ

הכהן אב"ד דק"ק שדה

לכ"ן נפטר ד' ניסן

בעל המחבר ס' ביח אב"ן

הד"א'שה לפ"ק (1)

זללה'ה תנ"צ'בה .

מצבת אשתו

פ"ג

יד אייר

פסח שני

ז'ביוט הזה נאספה מרים לפ"ק (תקס"ו)

הרבנית הצנועה מרת

מרים ריקל בת הרב

משה יוסף יואל אבד"ק

סטעפין אשת הרב

הג"מ אהרן שמואל

הכהן אבד"ק יאמפאלי

כלתו של הגה"ה משה

נפתלי הירץ אב"ד

דפה תנ"צ'בה .

ריד.

הרב החסיד המפורסם בוצ'ק מוהר"ר אשר צבי ראב"ד

מו"ץ ומ"מ בעירנו ולעת זקנתו נתקבל ל"ק קארעין ושם מ"ב.

א. גאון וחסיד קדוש ועניו מקובל אלקי מתלמידי הסניד מטעוירטש ז"ל נולד בעירנו לאביו הרב התורני הנגיד מוהר"ר דוד שהיה מגדולי היחוס בעירנו ונבאי ראש בהח"ק כמה שנים עיין לעיל (קל"ו) ור' דוד היה בנו של הרב המופלג המאה"ג מוהר"ר משה ז"ל שהיה אב"ד דק"ק ביטשאטש אשר הוא עם הרב הקצין ר' שמואל ר' יעקב'ס נקראו ראש וראשין בכל דבר כבוד בכהכ"ס הגדולה יצ"ו השייך לכבוד הח"ק ג"ח ש"א ככתוב לעיל (ע"ה) והרב ר' אשר בילדותו חיבר איתו אביו להח"ק כאשר מצאתי כתוב על ספר הפנקס דף י"ג: כבוד המדומם התורני הנגיד מוהר"ר דוד כהרב המה"ג ה"ה מוהר"ר משה נר"י נגש לפנינו שלחן הטהור כבוד החבורה נומלי חסידים של אמת בהצעת דברי חן וחסד על לשונו שמאד חסיד ורניג לחבר במחברת הקודש את בנו הילד שעשועים כמר אשר צבי שיחי' לא"יו לחנכו במצות בחיבור הנאה מחברת הקודש כבוד החבורה קדישא יצ"ו והנה אנהנו ראינו גודל התאמצות שכל כוונתו לשם שמים לחבב את בנו הילד שי' ולחנכו ולגדלו בעסקי מצוה רבה כזו בכ"ן נתנו מקום לדבריו להתקרב את בנו הילד . . . ובזכות זה יזכה לגדלו ולחכמו לתורה ולחופה ומ"ס אב"ר . ובחתימתנו קא זכינא לו הכ"ד כבוד אלופי ונבאי הח"ק יצ"ו יום ה' א' דר"ח טבת ת"ק לפ"ק ובראש החתומים הרב ר' מרדכי היילפרין והרב הדיין ר' גרשון. ומשנת תק"כ והלאה מצאתי אותו נמנה בין אלופי הנבאים התורני

מו' אשר בר' דוד" או, הרבני מיהר"ר אשר בר' דוד" והוא חתם עצמו „הק' אשר צבי במהר"ר דוד יצ"ו ובערך שנת תק"מ מעלה מטה כאשר נתקבל למגיד מישרים ומו"ץ בעירנו מצאתי בהפנקס בעת הקלפי ככל שנה בראש אלופי הנבאים „ה' הרב המגיד מו' אשר צבי" או, הרב המפורסם מו' אשר צבי מ"מ" והוא חתם כמה פעמים „הק' אשר צבי בא"א המנוח מ' דוד וצ"ל מ"מ דפה ק". בשנת תקנ"ט כאשר נפטר נאמן הח"ק הרבני המופלג מוהר"ר שמואל שמעלקי הכהן (לעיל קפ"ט) נתנו הח"ק עיניהם בהרב הצדיק ר' אשר וקבלו אותו לגזבר נאמן בהח"ק ואלה הדברים כתיבם על הפנקס (ר' ריש) „כל אסיפה שהיא לשם שמים. אחר אשר ה"ה הרבני המופלג מ' שמואל שמעלקא כ"ץ שבק לן חיים. שהיה נאמן בהחבורה שלנו זה כמה שנים כעת הסכמנו כולנו חתומים מטה בהסכמה שלימה ובחנני את כבוד אדמו"ר הרב הגאון המפורסם מו"ה אשר צבי בהמנוח מו' דוד שיהיה מעתה נאמן בהחבורה קדישא שלנו כל ימי חייו ואליו יובא כל הכנסות החבורה הן מעות קדימה ומעות קבורה ר"ל ושאר הכנסות החבורה לא תנע ביד רק יסגר אליו ושאר דברים הנאמרים בהפנקס הלז ככל הדברים הכתובים יחתומים שנתנו החבורה שלנו כתוב וחתום להמנוח מ' שמעלקא הנ"ל כמו כן כחו של הרב מו"ה אשר צבי הנ"ל בכל הענינים הנוגעים להחבורה שלנו ועפ"י תקנות החבורה. . . השם ברחמיו המרובים הוא יסיר מאתנו כל נגע וכל מחלה וכל מכאובים הב"ד האלופים הראשים רווני נבאי היום יום א' ח"י מרחשון תקנ"ט לפ"ק ועל החתום באו כל אלופי הח"ק. ברף רל"ג מצאתי, חשבון צדק עם הרב המפורסם מוהר"ר אשר נאמן בהח"ק משנים שעברו עד ר"ח מרחשון תקס"ב לפ"ק מניע להרב הנאמן הנ"ל מהחבורה קדישא סך חמשה וחמשים זהובים כ"ג היום יום ד' מו"ב שבט תקס"ב לפ"ק עוד מצאתי שם „היה חשבון צדק עם הרב המגיד המפורסם מו' אשר צבי נאמן בחבורה משנה העברה תקס"ב מהכנסות ומהוצאות עד ר"ח מרחשון תקס"ג ומניע להרב מאה ותשעה וחמשים ז"ה ח"ג ולראי' באני עה"ח יום ב' ר"ח שבט תקס"ג לז"ק".

ב. הרב החסיד מוהר"ר אשר ז"ל היה בתחלה אב"ד בעיר ברעודוב הסמיכה לעירנו ובערך שנת תק"מ (כאשר נסע הרב מוהר"ר נחמי' מ"מ מעירנו) נתקבל הרב ר' אשר למ"מ ומי"ץ פה ובהסכמתו שנתן על ספר, כנפי יונה וכן על ספר „צמח צדק" שנדפסו בקארעץ שנת תקמ"ה חתם עצמו, נאם הק' אשר צבי בא"א המנוח מוהר"ר דוד וצ"ל מ"מ דק"ק אוסטריה ואב"ד דק"ק ברעודוב וכן על ספר „הקנה" שנדפס בקארעץ שנת תקמ"ו נמצא שם, הסכמת הרב המאה"ג חסידא יפרישא מ"מ דק"ק אוסטריה ואב"ד דק"ק ברעודוב" והוא חתם „הק' אשר צבי במו"ה דוד מ"מ דק"ק אוסטריה ואב"ד דק"ק ברעודוב". על ספר „עץ חיים" וספר „פרי עץ חיים" שנדפסו בקארעץ תקמ"ב בא הוא בהסכמה עם הרב ייב"י ז"ל וחתם „הק' אשר צבי בא"א המנוח מהו' דוד ז"ל מ"מ דק"ק אוסטריה". על ספר „מאיר נתיבים" נדפס בפולנאה תקנ"א בא בהסכמה וח"ע „אשר צבי בא"א המנוח מו"ה דוד ז"ל מ"מ דק"ק אוסטריה". על המגילה מו' תמוז שנת תקנ"ב חתם בראש „הק' אשר צבי בא"א מוהר"ר דוד מי"ץ ומ"מ דפה אוסטריה הבירה יע"א". על ספר „רב ייב"ו" נדפס פעם ראשון בסלאוויטא תקנ"ב בא הוא בהסכמתו (לשונו העתקתי לעיל) ח"ע „הק' אשר צבי בא"א המנוח מוהר"ר דוד וצ"ל מגיד

מישרים דק"ק אוסטררהא יע"א". על ספר „יכין ובעו" נדפס באוסטררהא תקנ"ד נמצא, הסכמת הרב המפורסם בתורה ובחסידות מ"מ דפה ק"ק אוסטררהא" וחתם „יום ז' אלול תקנ"ד הק' אשר צבי בא"א המנוח מו' דוד זצ"ל מ"מ דק"ק אוסטררהא". על ספר „משנת חכמים" להגאון המפורסם מוהר"ר משולם פייבש הלוי איש הורוויץ אב"ד מקרעמניץ נדפס באוסטררהא שנת תקנ"ז נמצא שם „הסכמת הרב המאור הגדול המפורסם בתורה ובחסידות בוצינא דנהורא מוהר"ר אשר צבי מניד מישרים דק"ק אוסטררהא יצ"ו". וחתם „נאם אשר צבי בהמנוח מו' דוד זצ"ל מניד מישרים דק"ק אוסטררהא". על ספר „יורה דעה" שנדפס באוסטררהא בשנת תקנ"ה בהיצאות אא"ו שהוכרתי לעיל נמצא „הסכמת כבוד הרב ה"ה החסיד המפורסם מו' אשר נר"י מ"מ דפה ק"ק אוסטררהא" והוא חתם „הק' אשר צבי בא"א המנוח מוהר"ר דוד זצללה"ה מניד מישרים דפה ק"ק אוסטררהא". על ספר שו"ת „איתן האורחי" נדפס באוסטררהא תקנ"ז בא בהסכמה וחתם „הקטן אשר צבי בא"א המנוח מוהר"ר דוד זצ"ל מ"מ זמו"ץ דק"ק אוסטררהא". על ספר ש"ע „חשן משפט" נדפס באוסטררהא שנת תקס"א נמצא „הסכמת כבוד הרב המאה"ג החסיד המפורסם בוצינא קדישא קדוש יאמר לו מוהר"ר אשר צבי נר"י הראב"ד ומ"מ דפה ק"ק אוסטררהא יצ"ו" וחתם „הק' אשר צבי בא"א המנוח מו' דוד זצ"ל". על השל"ה שנדפס באוסטררהא תקס"ב נמצא שם „הסכמת כבוד הרב המקובל החסיד המפורסם בוצינא קדישא קדוש יאמר לו בקש"ת מו' אשר צבי נר"י הראב"ד ומ"מ דפה ק"ק אוסטררהא" והוא חתם „הק' אשר צבי בא"א המנוח מוהר"ר דוד זצ"ל". על ספר „מאיר עינים" לרבי הצדיק מטשערנאביל זל נדפס במלאוויטא תקנ"ח נמצא „הסכמת הרב החסיד איש אלהי קדוש כמהור"ר אשר צבי מ"מ דק"ק אוסטררהא" וחתם „כ"ד הקטן אשר צבי בא"א המנוח מ"ה דוד זצ"ל מ"מ דק"ק אוסטררהא". על ספר „עין יעקב" נדפס באוסטררהא תקס"ב נמצא הסכמת הרב המאה"ג המקובל החסיד המפורסם האמיתי איש אלהים קדוש יאמר לו מוהר"ר אשר צבי ראב"ד ומ"מ דפה ק"ק אוסטררהא יצ"ו" והוא חתם „הק' אשר צבי בהמנוח מוהר"ר דוד זלה"ה מ"מ דק"ק אוסטררהא וכן על ספר „אור פני משה" בא בהסכמה בשנת תקס"ח.

ג. בערך שנת תקס"ד המיל הרוכס מעירנו מס חדש כבר מנשוא על הבעלי בתים דפה והבעלי בתים הגישו את משפטם לפני כס הממשלה אך הרבני המופלג מוהר"ר מנחם מענדיל חתנו של הרה"צ ר' אשר צבי שהיה חיבר ומוכסין אצל הרוכס עמד מרחוק ולא נטה אחר הבעלי בתים ומוה צמחה מחלוקת גדולה בעירנו על הרב ר' אשר וחתנו ר' אשר היכרח לעזוב את העיר ונתקבל לאב"ד ומ"מ בעיר קארעץ (ומאו החלו לקראתו בשם ר' אשר קארעציר) ויען כי לא גוהרו הבעלי בתים מנחלתו של הצדיק ר' אשר אש המחלוקת ללהב יצאה ותאבל את כל עירנו עד היסוד כה בשנת תקס"ט וכמה מאות נפשות היו לברות לשיני הלהבה כאשר כתבתי לעיל. וגם בהיות מקום שבתו בעיר קארעץ חתם עצמו „אב"ד זמו"ץ דק"ק אוסטררהא". על ספר „ילקוט הראובני" שנדפס באוסטררהא בשנת תקס"ו נמצא „הסכמת הרב הגאון האמיתי החריף ובקי. בנגלה ובנסתר שלשלת היוחסין המקובל החסיד המפורסם נ"י ע"ה פ"ה איש אלהים קדוש יאמר לו מ"ה אשר צבי נר"י אב"ד ומ"צ דפה ק"ק אוסטררהא יצ"ו" והוא ח"ע „הק'

אשר צבי בהמנוח מו' דוד זצ"ל אב"ד ומ"צ דק"ק אוסטרהא חונה בק"ק קארעץ" על ספר, חידושי הלכות מהרש"א" שנדפס באוסטרהא בשנת תקס"ו (עיין בסוף הפרק) בא היא בהסכמתו וחתם, הק' אשר צבי בהמנוח מוהר"ר דוד ז"ל אב"ד ומ"צ דק"ק אוסטרהא חונה בק"ק קארעץ".

ד. הרב הצדיק ר' אשר חיבר ספר, מעין החכמה" נדפס בקארעץ בשנת מ'א'ש'ר' שמנה ל'חמו' (תקע"ו) וכן נכתב על שער הספר, „ספר, מעין החכמה" שחיבר הרב החסיד המפורסם בוצינא קדישא איש אלקי מוהר"ר אשר צבי שהיה מגיד משרים דק"ק אוסטרהא ולעת זקנתו נתקבל להיות מורה דרך ה' פה ק"ק קארעץ הן המה מכתבי קודש מפי קדוש עליון אמרות טהורות משפתי איש טהור נחצבו על חמשה חומשי תורה ותהלים ופרקי אבות ואגדות לא משפתי בשר ודם כי אם ברוח אלהים אשר היתה עליו ומלתו תמיץ על לשונו . . . .”

ובראש הספר הסכמת הרב הגאון הנדול מופ"ה איש אלהים קדוש יאמר לו בוצ"ק מהור"ר אברהם יהושע העשיל אב"ד דק"ק אפסא ולע"ע איתן מושבו בק"ק מעזבו יצ"ו. וזה לשונו, „היות שהרב המאה"ג המקובל איש אלקי החרוף ובקי בוצינא קדישא כבוד תפארת שמו מהור"ר אשר צבי אשר היה מקדם מגיד משרים דק"ק אוסטרהא וכעת איתן מושבו בק"ק קארעץ שלח אלי את . . . עם כתבי קודש, מעין החכמה" חידושי תורה שחיבר הרב החסיד הנ"ל בשכלו הוץ והישר הקדוש והטהור וכוונתו הטהורה לזכות את בני ישראל או אמרתי ומי יתן ייחוקו מלוי . . . עיינתי בכמה דברים וראיתי בהם דברים העומדים ברומו של עולם . . . והנני להסכים עמו ארי שסידר רנליו לכנוס מי יעל עמו ובוראי דברי קדשו אין צריכין חיזוק כי ידוע שכל דבריו נאמרו ברוח הקודש . . דברי המדבר לכבוד חכמי התורה הבא על החתום יום ד' ר'חגוכה כ"ח כסליו לשמוע ועק"ת בני ישראל לפ"ק הקמן אברהם יהושע העשיל מאפסא וחונה פה ק"ק מעזבו יצ"ו. ואח"כ הסכמת הרב המאור הגאון הנדול המפורסם וכו' מו"ה מרדכי אב"ד דק"ק קארעץ" וז"ל, „מי אנכי לבוא הלום לנשת אל הקודש ליתן הסכמה על ספר הקדוש, מעין החכמה" שחיבר הרב החרוף החסיד המפורסם בוצינא קדישא האלוף מהור"ר אשר צבי נ"י ובפרט שדבריו קדשו באו לפני נאוני ומנינו הרב הגאון האלקי מו' אברהם יהושע העשיל ונתן הסכמתו עליהם . . . והרב ר' אשר כותב בהקדמתו לספרו זה, אליכם אישים אקרא כל אשר נוגע יראת ה' בלבו ללמוד ולעיין בספרי מעין החכמה, אשר צביתי (כאן רמז שמו) וחברתי . . . ועוד שאלה אחת אני מבקש כל המעיין בספרי הזה וימצא איזה דברים הכתובים בו ואינם מובנים יעמוק בהם בדביקות יראה ואהבת אלקית ביותר וימצא שהם דברים של טעם כי סהדי בשמים שכל דברי הספר הזה לא דברתי ח"ו לכבוד עצמי ולא לכבוד בית אבא ולא בשביל שבר עולם הזה ושכר עולם הבא רק לעשות שעשועים לו יתברך שמו וממני תראו וכן תעשו (הדברים מנהילים והלב מתרגש ומתפעל מדבריו הנאמרים באמת ואמינה), הקמן אשר צבי בן א"א המנוח מהור"ר דוד זצ"ל”.

ה. מבניו וחתניו של הרה"צ ר' אשר לא ידעתי כי אם את בני הרב המאה"ג מוהר"ר יואל שבא גם הוא בהסכמתו על ספר, „ילקוט הראובני" שהזכרתי לעיל ונכתב בראש ההסכמה, הסכמת כבוד הרב המאה"ג המפורסם שלשלת היוחסין

מוהר"ר יואל בן לאותו צדיק כבוד הרב הגאון החסיד המפורסם בתורה ובכירה ובחסידות האלוף נ"י ע"ה כקש"ת מהור"ר אשר צבי אב"ד דפה ק"ק אוסטריה יצ"ו". והוא כותב בהסכמתו דבר שפתים אך למחסור ליראים ושלמים אשר המה כבר עשו סמיכות לדבריהם הנאמרים באמת למען עמיד התורה לגזר... גוסף לזה כתב של אבי מורי נ"י אנא מה אענה אבתריה גירי כל עלמא לא צריכין לדידי רק מחמת הפצרת ניסי הרבני המופלא הנגיד המפורסם מ' מנחם מענדיל בן כבוד הרבני המופלא המפורסם המנוח מוהר"ר יעקב אשר הפציר בי עד בוש... הכ"ד הב"ע החתום יום ד' כ"ב אדר השני תקס"ז החותם פה ק"ק אוסטריה הק' יואל באמ"ז אשר צבי יצ"ו". ונפלאות היא בעיני אשר לא מצאתי זכרו כאחד מן הפנקסים ולא ידעתי מי המה בניו של ר' יואל ואנה מקום מנוחתו שאלתי ודרשתי על אודותי ואין מגיד לי. וחתנו של הרב ר' אשר היא הרבני המופלא הנגיד המפורסם מוהר"ר מנחם מענדיל בן הרבני המופלא המפורסם מוהר"ר יעקב פרנס ונבאי בהח"ק כמה שנים חתימתו נמצאה בפ' הח"ק הרבה פעמים, הק' מנחם מענדיל במוהר"ר יעקב יצ"ו". ועל המנילה מו' תמוז ח"ע מנחם מענדיל בהמנוח מוהר"ר יעקב" הוא הדפיס את הספר, ילקוט הראובני הנ"ל באוסטריה ועל שער הספר נכתב, במצות ובהוצאות של הרבני הנגיד מוהר"ר מנחם מענדיל בהרבני המופלא מוהר"ר יעקב ולה"ה חתן הרב הגאון הגדול המפורסם איש אלקים קדוש יאמר לו מוהר"ר אשר צבי מ"מ ור"מ ומו"ץ פה ק"ק אוסטריה" וכן הדפיס את ספר המהרש"א באוסטריה ועל שער הספר כתיב בהצאות של... מוהר"ר מנחם מענדיל בהרבני המופלא מוהר"ר יעקב חתן הרב... מוהר"ר אשר צבי מ"מ ור"מ ומו"ץ דפה אוסטריה".

בפ"ש (ד' רע"ב) מצאתי כתוב, שסילק הנאמן שכירות להרב המגיד ר' אשר עבור שנת תקס"ם וכרף רע"ז כתוב, לזכרון שקיבל הרב המגיד המפורסם מו' אשר צבי שכירות חמישים זהו' עבור שנת תקס"ב היום יום ה' פ' נצבים תקס"ב נמצא מניע להרב הנ"ל שכירות עבור שנת תקס"א כמבואר מעל"ד החשבון" ויותר דברי הרה"צ ר' אשר ונפלאותיו אשר ספרו ממנו הלא הם כתובים על ספרי סיפורי הצדיקים ובאותה שנה שיצא ספרו, מעין החכמה" על פני התבל בא השמש נפטר הצדיק ועלה לשמים וגופו המהודר ספון וממון בארמת קודש בית הקברות הישן אשר בעיר קארעץ ואני בהיותי שם הלכתי להשתטח על קברו אשר בנין חומה עימד עליו והעתקתי את נוסח מצבתו אשר תקרא אמריה לאמר:

פ"ג

אדמו"ר

הרב הגאון

המפורסם מופת

הדור איש אלקים

בגן של קדושים

נ"י ע"ה פ"ה מוהר"ר

אשר צבי שהי אב"ד

ומ"מ דק"ק אוסטרהא
בהרבני מ' דוד נפטר
מ"ז שבט תקע"ז לפ"ק
תנצ"בה .

רמז.

הרב המופלג החריף מוהר"ר שאול הכהן מע"ה דפה .

א. הוא בנו של המופלג הנגיד מוהר"ר מאיר הכהן מגדולי עירנו מיחוסיו כהונה והרב ר' שאול היה מחריפי דפוס בי-דתא מופלג ושנון שקדן גדול בתורה הרביץ תורה והעמיד תלמידים הרבה וכל דבר הקשה בש"ס ופוסקים הביאו אליו והוא השיב לכאז"א ביר חכמתו וחריפתו הגדולה . בספר שו"ת „מים חיים“ להגאון מוהר"ר חיים רפאפורט אב"ד דפה חלק אבן עזר סימן א' מסיים הג"מ חיים בתשובתו . סוף כל דבר נראה לי ע"פ דין ודת תוה"ק שרשות נתונה לר' יוסף לגרש את אשתו בע"כ בלי הסכמות מאה רבנים רק בהנאי כפול שיסכימו לזה בעלי תריסין מופלגי תורה דפה"ק יצ"ו ארבעה חמשה בסעפיה פיריה וביחוד כבוד ירדי הרב המופלג החריף הישיש כ"ש מ' שאול כ"ץ כי היבא דלמטוי שיבא מכשירא ובאם לאו אין רצוני לתקוע א"ע לדבר הלכה" ור' שאול כתב בשולי הדף „גם אנכי באתי כיהודא ועוד לקרא כי ראה ראיתי את כל הנאמר לעיל והנה דברי פי חכם חן למעלה למשכיל כולו מחמדים וחכי סמתקים זאינו צריך להסכמתו רק באתי למלאות רצוני כנאמר לעיל באתי על החתום הק' שאול בא"א הסנח מ' מאיר הכהן וצללה"ה מעיר חדש דק"ק אוסטרהא יצ"ו . וכן שם בספר הנ"ל בקונטרס „אוצרות חיים" פ' קרח כותב „והקשה לי ירדי המופלג החריף מו"ה שאול הכהן מע"ה . . ונזכר ר' שאול גם בס' שו"ת „מאיר נתיבים" סימן ל"ד . וגם החסיד ר' הירשקי ר' שמואלקס ז"ל הלך לר' שאול להרצות לפניו משנתו שקשתה עליו כאשר כתבתי לעיל (קס"ג) ומלכד שהיה הרב ר' שאול מופלג גדול בהלמוד ופוסקים היה גם בעל מקרא מופלא והיא היה ממעים לתלמידיו כל התנ"ך על פי פירוש רש"י ז"ל הפלא ופלא . בדור שלפנינו היו בעירנו אנשים שיצא להם שם בהבנת המקרא היטיב . וכולם קבלו מהרב ר' שאול גם הרב המופלג הגדול מוהר"ר שלמה זלמן כהנא ז"ל קיבל ממנו הבנת המקרא באר היטיב על פי פירוש רש"י ועיין הלאה (רס"א) .

ב. הרב ר' שאול היה פרנס וגבאי בהח"ק צד שני כמה שנים ונתחבר להח"ק יחד עם חותנו הראש והנגיד מוהר"ר משה במהו"ר ארי' ככתוב על ספר פנקס השני (קנ"ד) „הן היום דלמטה נגשו לפנינו אלופי חבורה קדישא הח"מ וז"ה . . . והיה הראש מ"ה משה במו"ה ארי' וחתנו הרבני המופלא מו"ה שאול במו"ה מאיר כ"ץ לקרבם לגשת אל הקודש להיות כאחד סבני החבירה . . ולראי' באנו עה"ח היום יום ד' עריח מרחשון תקל"ב" ואח"כ מצאתי אותו בין אלופי הגבאים במשך כמה שנים פרנס את הח"ק יחד עם הנביר הקצין ר' יקיתאל וזכמאן ושאר נכבדי החבורה חתימתו נמצאה בהש' הרבה פעמים „הק' שאול

באמ"ו מוהר"ר מאיר הכהן זצלה"ה. על המגילה מו' תמוז חתם, שאול בהרב
 מוה"ר מאיר הכהן מעיר חדש". מבניו וחתניו לא ידעתי והרב ר' שאול האריך
 ימים ונפטר בשיבה טובה. מצבתו עומדת אצל מצבת הרב ייב"י ז"ל והיא
 הספר לנו את שבתו:

פ"ג

התורני

הישיש מו' שאול
 בהרבני המופלא
 מו' מאיר הכהן אשר
 רוב ימיו למד עם
 תלמידים והעמיד
 תלמידים הגונים נפי'
 ער"ה אייר תקע"ז לפ'
 תנצ"ב'ה .

רמז.

הרב המופלא מוהר"ר משה מאיר אב"ד דק"ק קוניב.

מצבתו מצאתי אצל מצבת הרב התריף ר' ולמן מעירמשער (ק"ח) ויותר
 לא ידעתי ממנו. וזאת חקוק על מצבתו :

פ"ג

הרב

המופלא

הישיש והוקן
 מוהר"ר משה מאיר
 אב"ד דק"ק קוניב
 בהרב מו' יעקב
 נפטר עש"ק ה'
 אדר שני תקע"ח
 לפ"ק תנצ"ב'ה .

ר"ז.

הרב המופלא החסיד מוהר"ר משה ארי' מ"מ דמעזריטש קמן.

שמעתי מזקני עירנו התורנים שהיו מפליגים בשבתו מאד ואמרו עליו

שהיה איש צדיק חריף ומפולג גדול לאסקי שמעתא אליבא דהילכתא. חסיד ועניו הצנע לכת מרי דעובדא וגם בימות החירף תכר נויזא דברדא וטבל עצמו בכל יום והיה מניד מישרים בעיר מעזירטש קמן (הכטיבה לעירנו בתוך תחום שבת) ומפורסם בעירנו בשם „המניד טמעזירטש קמן” וכמעט בכל יום הלך לעירנו להקלויו הגדולה דפה ישם ישב ולמד כל היום ונשא ונתן ופלפל בדבר הלכה עם הרב הנאון מוהר״ר חיים הכהן רפאפירט ז״ל אב״ד דפה. וכמה פעמים נצח אותו בהלכה. והיה עני מוכא. לחם צר והפחית אדמה היה מאכלו כל השבוע וסיפר לי זקן תורני אשר פעם אחת אמר להנ״מ חיים רפאפירט „אם אתם מנצחים אותי בהלכה לאו חידוש הוא כי אתם למדתם תורה מתוך הרחבה יעושר מתוך בשר ויין. לא כן אנכי שלמדתי תורה מעוני ודוחק מתוך לחם צר ומים לחץ. ובנו היא מוהר״ר יוסף אשר זכור זכרנו הלאה (רל״ח).

ומצבתו תניד לנו את ערכו הגדול.

פ״ג

איש צדיק

וישר ירא ה'

כנעוריו ועוסק

במלאכת שמים הרבני

המופלג מו' משה ארי'

זצ״ל בהר״ר יוסף מגיד

מישרים דמעזירטש

קמן נפטר בש׳ק יום

ב' לחודש אדר

הקע״ט לפ״ק.

רית.

הרבני המופלג מוהר״ר אברהם במוהר״ר יצחק.

אחד מדייני עירנו המופלגים ירא אלקים והולך תמים נקרא בעירנו ר' אברהם מעזירטשער. על העין יעקב שנרפס בסלאוויטא בשנת תקע״א בהסכמות הרבנים המפורסמים דיינים מובהקים יושבי יעב״ץ דק״ק אוסטרהא בא גם הוא בחתימתו „הקמן אברהם במוהר״ר יצחק ז״ל” על ספר „שבחי הבעש״ט” שנרפס בכרדיטשוב בשנת תקע״ה בהסכמות הרבנים מופלגים מאורות גדולים דיינים חריפים דפה ק״ק אוסטרהא בא גם הוא בחתימתו. הקמן אברהם בא״א יצחק זלה״ה על המחזור גדול שנרפס באוסטרהא בשנת תקע״ו בהסכמות דייני צדק דק״ק אוסטרהא בא הוא בחתימתו „הקמן אברהם בא״א מו״ה יצחק זלה״ה על חומש קמן שנרפס בסלאוויטא תקע״ט בהסכמת הרב הכהנ״ג המפורסם החריף ובקי מוהר״ר מרדכי מרגליות ז״ל אב״ד דק״ק סטנאב ובהסכמת המופלגים

הויתקים והחסידים יושבי יעב"ץ וב"ד דק"ק אוסטריה בא הוא בחתימתו „הקמן
אברהם בא"א מוהר"ר יצחק זללה"ה" וכן בהפנקס מהחבורה משניות מצאתי
חתימתו ככה פעמים „הק' אברהם בהמניח מ"ה יצחק זללה"ה" .
וזאת חקיק על מצנתו :

פ"ג

הולך תמים
זה אברהם הרבני
המופלג בתורה
ויראה מו' אברהם
ב"ד יצחק זללה"ה
דיין דפה נפטר יום
ג' לחודש סיון תק"פ
לפ"ק תנצ"ביה .

רי"ט.

הרב הדרשן המופלג מוהר"ר גדליה במוהר"ר צבי.

את מצנתו מצאתי בין מצבות נכבדי עירנו ולא שמעתי על אודותו שום
דבר עד הנה ולא ידעתי מי הוא כפי הנראה בא לכאן לדרוש כדרך בעלי
הדרשה שבאו יום יום לדרוש בעירנו או . כאשר מצאתי על פנקס הח"ק . וכאן
מצא מקום מנוחתו . ואלה הדברים כתיבים על מצנתו :

פ"ג

הרב

המופלג בתורה
וביראה הדרשן
הגדול מוהר"ר גדלי'
במוהר"ר צבי שהי'
מגיד משרים דק"ק
מאהלוב דליטא
נפטר עש"ק שמנה
ימים לחודש אב
תקע"ט לפ"ק תנצ"ביה .

ר.ב.

החמיד המופלא מוהר"ר יצחק בהקדוש מוהר"ר יעקב.

בפנקס שני ד' רכ"ד מצאתי, להקדוש יעקב ז"ל זהב לתכריכין ויען כי חסר שם פרט השנה לא יכולתי לברר אם ר' יצחק דנן הוא בנו של הקדוש הזה או אולי הוא בנו של האיש אלהים קדוש מוהר"ר יעקב במוהר"ר חנוך העניך הנזכר לעיל (קצ"ב) ולא מצאתי ממנו שום זכר באחד מן הפנקסים אך מצבתו אשר מצאתי בין מצבות הגדולים תביע לנו את שבחו לאמר :

פ"ג

הרבני

המופלא החמיד

יומם ולילה לא מש

מתוך האוהל של

תורה מוהר"ר יצחק

בהקדוש מוהר"ר

יעקב נפטר עש"ק

י"ד אייר תקפ"ו

לפ"ק תנצ"ב.ה.

ר.כ.א.

הרבני מוהר"ר אשר בתרב דחיימים.

אחד מן נכבדי העיר ואלופי הראשים בהח"ק והוא בנו של הנניד והמופלג מוהר"ר ישראל הרב דחיימים (קפ"א) ור' אשר עיר בילדותו חיבר אותו אביו למחברת הח"ק כמו שמצאתי כתוב על פנקס הראשון (ד' נ"ד), עפ"י הצעת דבריו של התורני מוהר"ר ישראל בהמנוח הנניד מוהר"ר יעקב ז"ל שהציע לפני שלחן המהור כבוד אלופי נגידי הח"ק יצ"ו שהתפלל בעד בנו היניק וחכים כמר אשר שי' שרוצה לחנכו במצות להיות בחיבור הנאה . . . . . בכך נשאנו פניו וקרכנו את הילד שעשועים כמר אשר שיח' הנ"ל להיות בחיבור הנאה . . . . . היום יום א' ר"ח סיון תקי"ד מית לפ"ק ואח"כ היה נבאי דח"ק כמה שנים ובעת התמנה מצאתי אותו בין אלופי הנבאים במשך כמה שנים, ה"ה התורני טו' אשר בהרב דחיימים" או ה"ה הראש מ' אשר בהרב דחיימים" חתימתו מצאתי כמה פעמים, אשר בהנניד מו' ישראל" ואחר פטירת אביו ח"ע, אשר בהמנוח מו' ישראל ז"ל" ובניו ונכדיו ידועים בעירנו .

וזאת חרות על מצבתו:

פ"נ

הרבני

המופלא מוהר"ר

אשר בהמנוח מ'

ישראל הרב

דחייטים נפטר

ביום ד' דהוה"מ פסח

תקפ"א לפ"ק

תנ"צ"ב.ה.

רכב.

הרב הגאון המפורסם מוהר"ר בצלאל אבידור'מ באוסטרהא והגליל.

א. גאון חסיד ומקובל בנו של הגאון והחסיד אמיתי איר עילם רשכבה"ג מוהר"ר מאיר ז"ל בעל „מאיר נתיבים" ושאר ספרים עיין (לעיל קס"ז) מקודם היה הג"מ בצלאל אבידור בעיר זוועהל ומשם שלח שאלותיו למר אביו. כס' מאיר נתיבים סימן ואו נמצא, שאלה מבני מחמד עיני ולבני הרב הה"ג החריף המפורסם מוהר"ר בצלאל והוא חתם עצמו על השאלה כ"ד בנו ותלמידו כ' סיון א'ת"פ"ל ל' (תקמ"א) לפ"ק זויהעל יצ"ו. הק' בצלאל בהגאון אמיתי מוהר"מ סרגליות חפ"ק הנ"ל" ואחר פטירת אביו הגאון הוכן בחסד כסאו למלאות מקום אביו ז"ל בעירו והגליל והיא עם אחיו הרבנים הוציאו לאור את הספר „מאיר נתיבים" והרב החסיד מוהר"ר אשר ז"ל מ"מ דפה כותב בהסכמתו. . . וכעת קמו בניו לקיים מילי דאבות להוציא לאור משפטו משפט וצדקה לזה למלאות הבית אירה מתורתו של ר' מאיר ה"ה כבוד הרב הה"ג המפורסם החריף הותיק כ"ש מוהר"ר בצלאל האבידור"מ פה קהילתנו אשר כעת הוכן בחסד כסאו למלאות מקום אביו הגאון החסיד. . . והרב הצדיק המפורסם מאפטא ז"ל כותב בהסכמתו. . . להיות ה"ה אהובי ש"כ גד"ז הרב הה"ג החריף שלשלת היוחסין כ"ש מוהר"ר בצלאל נ"י בן לאותו צדיק. . . והרב הגאון הישיש המפורסם בדורו מוהר"ר מאיר ז"ל אב"ד דק"ק קאסטאנאנין (בן הגאון יעב"ץ ז"ל) כותב בהסכמתו, האחים המאורות הגדולים. . . ואין הניטה למקום קדוש ק"ק אוסטרעהא יצ"ו הרב המא"ה מו"ה בצלאל נ"י.

ב. הג"מ בצלאל בא בהסכמה על הרבה ספרים שנדפסו בזמנו ולא אוכל לפרוט את כולם כי רבי מאד אך מעט מהם אוכיר כאן. על ספר „איתן האזרחי" נדפס באוסטרהא שנת תקנ"ו בא היא בהסכמתי בראש חכמי יעב"ץ שהקליוו דפה ובראש ההסכמה כתיב „הסכמת הרב המאור הגאון הגדול החריף ובקי מוהר"ר בצלאל אבידור"מ דק"ק אוסטרעהא הגליל" והיא ח"ע, הקצן בצלאל בהגאון

חחסיר בעמ'ס איר עולם מוהר"ר מאיר מרגליות החונה פה ק"ק איסטרהא והגליל"ל על ספר, משנת חבמים" נדפס באיסטרהא תקנ"ו. על השל"ה שנדפס באיסטרהא תקס"ב נכתב בראש הסכמתו, "הסכמת כבוד אדמ"ו מד"א הרב המאה"ג הגאון החסיד המפורסם בוצינא דנהורא אס"קלריא המאירה קדוש יאמר לו כש"ת מו' בצלאל נר"י אב"ד ור"מ ומו"ץ דפה ק"ק איסטרהא והגליל"ל. וכן על ספר ש"ע, חשן משפט" שנדפס באיסטרהא תקס"ה נכתב בראש הסכמתו, "הסכמת כבוד אדמ"ו מד"א הרב הגאון החסיד המפורסם בוצינא דנהורא נזר ועטרה חריף ובקי שלשלת היוחסין קדוש ה' יאמר לו כ"ש מוהר"ר בצלאל נר"י אב"ד ור"מ ומו"ץ דפה ק"ק איסטרהא והגליל יצ"ו והוא חתם, "הק בצלאל בהגאון אמיתי מ"ה מרגליות וצללה"ה החונה פה ק"ק איסטרהא והגליל יצ"ו". על העין יעקב" שנדפס באיסטרהא נכתב בראש הסכמתו, "הסכמת ב' אדמ"ו ה"ה המיפלא הרב המאה"ג שלשלת היוחסין כקש"ת מוהר"ר בצלאל נר"י אב"ד ור"מ ומו"ץ דפה ק"ק איסטרהא" והוא חתם שנת, ביושר לבני" (תקס"ב), הקמן בצלאל בהגאון האמיתי מוהר"ר מאיר מרגליות וצללה"ה החונה פה איסטרהא והגליל"ל. על החומשים שנדפסו בכרדיטשיב עם פי' הראב"ע הרמב"ן מרגליות מיכה בא הוא בהסכמתו ומה שכתב שם העתקתי לעיל (קס"ו). על ספר, חירושי הלכות" לרב האי גאון המפורסם בתבל רבי רבי העשיל ז"ל נדפס פה בשנת תקס"ד על ספר, ערכי הכניס" להגאון בעל סדר הדורות בא הוא בהסכמה יחד עם אחיו הגאון המפורסם מוהר"ר שאול ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק לובלין ובראש ההסכמה נרשם, "הסכמת האחים ה"ה הרב הגאון המפורסם מו"ה שאול אב"ד ור"מ דק"ק לובלין והגליל והשני בדומה לו הרב הגאון מוהר"ר בצלאל אב"ד ור"מ דק"ק איסטרהא והגליל"ל וכן על ספר שבחי הבעש"ט שנדפס בכרדיטשיב בא הוא בהסכמתו. על ספר תיספית שבת שנדפס בשנת תקס"ו על ספר מעמי תורה נדפס בוויילנא תקפ"ב בא הוא בהסכמתו (1) וכן על ספר, אור הנערב" שנדפס פה. ובין הרבנים הגדולים גאוני ארץ שבאי כחתימתם על תקנות הגדולות וקבועות שתקנו בענין בדיקת הריאה בא גם הג"מ בצלאל בחתימתו (2) וביותר שהיה הגמ"ו בצלאל גאון וחסיד היה גם סיפר ומליץ בעל לשון צח ומשורר בחרוים והרבה מהסכמותיו כתב בדרך שיר, על ספר, כד הקמח" נדפס פה בשנת תקס"ד נכתב בראש הסכמתו "הסכמת כבוד אדמ"ו הרב המאור הגדול הגאון החסיד נזר הקידש קדוש ה' המפורסם מוהר"ר בצלאל נר"י אב"ד ור"מ ומו"ץ דפה ק"ק איסטרהא והגליל יצ"ו והוא כתב הסכמתו בחרוים ראשי החרוים, כד הקמח" וסיפס, "בצלאל נר"י". על ספר, צילותא דאברהם" נקרא חירושי, "מהר"מ א" שחיבר דודו אחי אביו ה' רשכבה"ג מוהר"ר משה אברהם אביש מרגליות נדפס בעירנו בשנת תקפ"א בא הוא בהסכמתו וגם כתב הקדמה ארוכה על דרך שיר וחזוים וראשי החרוים מתחילים באותיות שמו, "בצלאל בהגאון רבי מאיר אחיו של הגאון רבי אברהם אבוש וצללה"ה" וכן על ספר, חשן משפט" שנדפס פה בשנת תק"ס כתב הסכמה על פי חרוי ראשי

(1) רשימה קה"מ להח' ווינער אות בית 4570.

(2) עיין בספר, בית משולם" שהוציא לאור ירודי הרב הגאון המציאר שלשלת היוחסין קורא הדורות ובקי מהולל מוהר"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א אב"ד סלינסק שם בר' ו' ה' העתיק את כל התקנה עם חתימות הגאונים באריכות.

החרוזים „שלחן ערוך חושן משפט תורת כהנים" וסיף החרוזים, בצלאל בהנאון מוהר"ר מאיר זללה"ה. וכן ראיתי הסכמתו על ספר מנחת יצחק. ועוד על ספרים הרבה אשר אי אפשר לפרוט את כולם.

ג. הרב ר' בצלאל כמו אביו ז"ל נטה אחר תלמידי הבעש"ט ז"ל התנהג עצמו בחסידות ולמד חכמת הקבלה והיה מחבב מאד את הרב הצדיק המפורסם מוהר"ר זוסיא מאניפאלי זצ"ל ובכל פעם שבא הצ' ר' זוסיא לעירנו התאכסן בביתו של הג"מ בצלאל והוא חלק לו כבוד גדול. בעירנו מספרים דבר פלא שראה הרב ר' בצלאל מהצדיק ר' זוסיא פעם אחת בעת שהלך ללוחו בדרך. והצ' ר' זוסיא בהסכמתו על ספר, סוד יכין ובעו"ז שהוציא הג"מ בצלאל כותב... „נדבה רוחי של בנו חביבי הרב הנאון הגדול המפורסם חריף ובקי מוהר"ר בצלאל אב"ד דק"ק אוסטררהא להביאם לבית הדפוס" ... בס' שפתי צדיקים להרה"צ המופלג מוהר"ר פנחס ז"ל שהיה אב"ד ומו"ץ בדינאויץ כותב כמה פעמים ומהרב הנאון וכי' אב"ד מאוסטררהא שמעתי. וכדף מ"ג כותב „מהרב הנאון ר' בצלאל נ"י מאוסטררהא שמעתי... והשכתי לו... והרב הנאון מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט אב"ד פה בספרו „מים חיים" סימן ע"ג כותב „לכבוד ש"ב ידיד נפשי הרב המאה"ג החריף ובקי החסיד המפורסם מוהר"ר בצלאל אב"ד דפה"ק יצ"ו. והג"מ בצלאל חיבר ספר, כתר שבת" על התורה ולא נדפס וכעת היא נמצא ביד נכדו הגביר הנכבד החסיד ר' משה מרגליות יחי' כאשר כתב אלי במכתבו.

ד. הג"מ בצלאל היה חתנו של הרב חריף המפורסם מוהר"ר יהושע מדראהביטש ז"ל ומכתי מרת חיה הוליד את בנו הרב ר' יחזקאל ז"ל והרב ר' יחזקאל הוליד את בנו הנגיד והתירני מוהר"ר בצלאל ז"ל והוא אביו של הג' הנכבד ר' משה מרגליות יחי'. ועוד שני תנאים תורנים נכבדים היו לו להג"מ בצלאל ויוצאי חלציהם ידועים בעירנו. בשנת תקפ"א עלה הג"מ בצלאל לשמים בצל-שדי תתלונן נשמתו המהורה וגופו ספון ומטון אצל קבר אביו הנאון זללה"ה. ומצבתו מצבת אבן גדולה תקרא אמריה לאמר:

הרים המצנפת ונפלה העמרה
 ביום שבת קודש י"ג אדר ש' שנת
 תקפ"א כבוד אדמו"ר הרב הגאון
 הגדול חסיד ועניו חריף ובקי
 בנגלה ובנסתר אספקלריא מאירה
 המופלא מוהר"ר בצלאל על שם
 חכמתו נקרא. אב"ד ומו"ץ דפה ק"ק
 אשר חיבר ספר, כתר שבת" על
 התורה בהנאון מוהר"ר מאיר מרגליות
 תצ"צ"ה.

וזאת חרות על מצבת אשתי:

פ"נ

כבודה בת

מלך פנימה נפטי

ביום כסלו תקפ"ג

לפ"ק האישה הרבנית

הצדקנית הסידה

יראת ה' היא תתהלל

המפורסמת בת טובים

מ' היה זצל"ה בת הרב

ההריף המפורסם מ'

יהושע מדראהביטש

ז"ל אשת הרב הגאון

ה"ה מ' בצלאל זצל"ה

אב"ד דפה תנ"צ"ה .

ואלה המה הרבנים דיינים מובהקים ומופלגים חכמים יושבי יעב"ץ בקלויז הגדולה דפה שהיו בזמן אחד עם הרה"צ מוהר"ר אשר מ"מ דפה ועם הרב הגאון מוהר"ר בצלאל אב"ד דפה ונצטרפו אליהם בחתימתם על הסכמות ופסקי דינים אשר לא מצאתי את מצבותיהם ולא ידעתי זמן פטירתם עשיתי לכולם מדור אחד . מלבד אלה הדיינים אשר מצאתי את מצבותיהם וכתבתי כל אחד בזמנו .

רבג.

הרב המופלג מוהר"ר נתן נטע.

מופלג גדול בתורה דיון מצוין בעירונו מחכמי יושבי יעב"ץ בקלויז הגדולה דפה והוא בנו של הרב הצ' המאה"ג מוהר"ר שמואל שמעלקא (ע"א) בא בהסכמה על ספר, כנפי יונה" וספר, צמח צדיק" נרפסו בקארעץ שנת תקמ"ה בהסכמות הרב ייב"י והרה"צ מוהר"ר אשר מ"מ ובא גם הוא בחתימתו, נתן נטע בהרב מוהר"ר שמואל שמעלקא וללה"ה" . על ספר, סוד יכין ובוועז" נרפס באוסטריה תקנ"ד ח"ע, נתן נטע בהרב מוהר"ר שמעלקי אב"ד ק"ק טארטקאב" על ספר, מאיר נתיבים" על ספר, איתן האזרחי" על ספר, משנת חכמים" על, תיקוני זוהר" שנרפס באוסטריה תקנ"ח על הטורים שנרפסו כסלאוויטא תקס"א על השל"ה שנרפס באוסטריה תקס"ב על היורה דעה על ש"ע חושן משפט שנרפסו בשנה הנ"ל באוסטריה על, העין יעקב" שנרפס באוסטריה תקס"ד ועוד על כמה ספרים ותמיד חתם עצמו, נתן נטע בהרב ה"ה מוהר"ר שמואל שמעלקי אב"ד

דק"ק טארטקוב". בפנקס הח"ק צד שני נמצא פסק אחד מהדיינים דפה דבר דו"ד שהיה בין שני הצדדים מהח"ק דפה ובא הוא בחתימתו בראש, הק' נתן נטע' וכן על המנילה מו' תמוז חתם, נתן נטע בהרב מו' שמואל שמעלקא והיה גם אב"ד בק"ק ברעזוב כן חתם עצמו על ספר רב ייב"י שנדפס בסלאוויטא תקנ"ב, נאם נתן נטע בהרב מיהר"ר שמואל שמעלקא אב"ד דק"ק ברעזוב" וכן ניכר בפנ"י הח"ק כמה פעמים בשם, הרב מברעזוב". אך מה שח"ע כמה פעמים „אב"ד דק"ק טארטקוב" לא יכולתי לברר אם הוא בעצמו היה אב"ד דק"ק טארטקוב או אביו הרב היה אב"ד דק"ק טארטקוב הדבר שקול ואין בידי להכריע. בשנת תקי"ב נתחבר להח"ק צד שני ונכתב בפנקס ד' קל"ט, הרבני מיהר"ר נתן נטע בהרב הנאון מיהר"ר שמואל שמעלקי ניגש לפנינו הח"מ כבוד אלופי הנבאים דחבורה קרישא של גמ"ח שמה מאד נכספה נפשו להדבק בדבק טוב בהתחברות הח"ק . . . והנה ראינו שמן הראוי לקרבו לאיש כזה וכל מן דין סמיכי לנא ונתננו ירינו וזרעותינו תאמץ . . . היום יום הששי תקי"ב". ואח"כ מצאתי אותו בראש אלופי הנבאים במשך כמה שנים בעת התמנית, הרב המופלג מו"ה נתן נטע מברעזוב" או הרב מברעזוב וחתמינו נמצאה כמה פעמים בהפנקס. בשנת תקכ"ב חיבר את בנו הילד שמואל שמעלקא להח"ק ונכתב על הפנקס ד' קמ"ב, למען תהי השורה הזאת לעד שנכתב בח"ה הן היום ניגש לפנינו החבורה יצ"ו כבוד הרב המופלא מיהר"ר נתן נטע בהרב המה"ג המופלג המנוח מיהר"ר שמעלקי ז"ל ביקש מאתנו . . . לקרב ולחנך את בנו הילד שעשועים כמר שמואל שמעלקי שיחי' הסכמנו יחד לקרב ולחנך את הילד למען יקרא דחייא ורשכבי . . . יום ה' ח"ה סיכית תקכ"ב". ואח"כ מצאתי אותו בין אלופי הנבאים בהתמנות משנת תקל"ט, ר' שמעלקא בהרב ר' נתן נטע' חתימתו מצאתי בהפנקס, הק' שמואל שמעלקא בהרב מו' נתן נטע יצ"ו". והרב ר' נתן נטע האריך ימים והפלגי בוקנה וראיתי חתימתו שחתם עצמו לעת זקנתו כמה פעמים בהפנקס ומחמת כי כבדו יריו קשה להביר אפילו צורות האותיות ולא נודע לי שנת פטירתו.

רכד.

הרב המופלג מוהר"ר מרדכי במהור"ר שמעון הלוי הורוויץ.

דיין מופלג ומצויין בעירנו מחכמי יושבי יעב"ץ בהקלויז הגדולה פה על ספר עץ חיים וס' פרי עץ חיים שנדפסו בקארעץ תקמ"ב בא הוא בהסכמתו בין החכמים השלמים רבנים מופלגים ומפורסמים מוכתרים בעניה וחסידות המקובלים האלופים חכמי דק"ק אוסמרהא היושבים בקלויז' והוא חתם, הק' מרדכי בהמנוח מיהר"ר שמעון ולה"ה הלוי הוראוויץ" על ספר רב ייב"י שנדפס בסלאוויטא תקנ"ב וכן על ספר „תיקיני וזח"י שנדפס שם תקנ"ג על ספר, מאיר נתיבים' על זיהר חדש ועוד על ספרים בא הוא בחתימתו וחתם עצמו תמיד לפני הרב ר' מרדכי סו"ד, מרדכי בהמנוח מו"ה שמעון הלוי הורוויץ' והוא בנו של הרבני המופלג מיהר"ר שמעון הלוי הורוויץ בנו של הראש המופלג מיהר"ר שלים שכנא סג"ל הורוויץ עיין לעיל (צ"ב).

רכה.

הרב המופלג הותיק מוהר"ר מרדכי במוהר"ר אברהם לעמיל.

מתכמי יושבי יעב"ץ בהקליון מופלג ובקי וחרף גדול ספרא ודיינא פה והוא גיסו של הרה"צ רב ייב"י ז"ל כאשר חתם עצמו בהסכמתו לספר רב ייב"י שנדפס בסלאוויטא תקנ"ב, מרדכי במוהר"ר אברהם לעמיל ספרא ודיינא דפ"ק אוסטרעה גיסו של הרב המחבר. על ספר עץ חיים ופרי עץ חיים שנדפסו בקארעץ שנת תקמ"ב ח"ע, מרדכי ספרא ודיינא דפה ק"ק אוסטרעה" על ספר, "כנפי יונה" וצמח צדיק" קארעץ הקמ"ה חתם, מרדכי במוהר"ר אברהם לעמיל ספרא ודיינא דק"ק אוסטרעה" על פסק אחד שנמצא ת"י חתמו עליו הגאון החסיד מוהר"ר יצחק אייזיק הכהן ז"ל מקארעץ והגאון מוהר"ר אהרן שמואל הכהן מסטעפאן בשנת הקמ"ז בא הוא ג"כ בחתימתו, מרדכי סו"ד דק"ק אוסטרעה יצ"ו. על ספר, מאיר נתיבים" תקנ"א חתם, מרדכי ספרא ודיינא דק"ק אוסטרעה" על זוהר חדש" נדפס בסלאוויטא תקנ"ג חתם, מרדכי בא"מ מוהר"ר אברהם לעמיל ספרא ודיינא דק"ק אוסטרעה יצ"ו על ספר, סיד" יכין ובעוז" אוסטרעה תקנ"ד חתם מרדכי במוהר"ר אברהם לעמיל ספרא ודיינא. על פסק דין משני הצדדים דח"ק משנת תקס"א שנמצא אצלי ח"ע, מרדכי ספרא ודיינא דק"ק אוסטרעה יצ"ו. על השל"ה שנדפס באוסטרעה תקס"ב ח"ע, מרדכי ספרא ודיינא" בפ' הח"ק צד שני דף רנ"ה מצאתי, ב"ה הרבני המופלג הותיק החרף ובקי מרדכי סו"ד דפה"ק בא לפני החבורה קדישה דפה ק' לבקש שנכדו הילד הרך הנימול כמ"ר יעקב יוסף ש' בן חתני הרבני מו"ה שמעי' שיהי' נמנה לרבר מצוה שיהי' כאחד מבני החבורה יצ"ו. יום מ"ז סיון תקנ"ה לפ"ק. וכפי הנראה קראו את שם נכדו יעקב יוסף על שם גיסו הרב ייב"י ז"ל. שנת פטירתו לא ידעתי אכן נראה שנפטר ערך שנת תקס"ב ועיין אחר זה.

רכו.

הרב ר' מרדכי סו"ד דפה והראב"ד דק"ק אלעקסניץ.

בא בעירנו בהסכמה על כמה ספרים על ספר, יורה דעה" שנדפס פה בשנת תקס"ב חתם, הק' מרדכי ספרא ודיינא אוסטרעה והראב"ד דק"ק אלעקסניץ" על ספר, חידושי הלכות" להגאון הגדול רשכבה"ג ר' ר' העשיל ז"ל שנדפס פה בשנת תקס"ד בהסכמת הגאון ר' בצלאל אב"ד פה בא הוא ג"כ בהסכמתו ובראש הסכמה כתיב, הסכמת הרב מורה צדק דק"ק אלעקסניץ ספרא ודיינא דק"ק אוסטרעה הבורה" והוא חתם, הכ"ד מרדכי ספרא ודיינא דק"ק אוסטרעה והראב"ד בק"ק אלעקסניץ" וכן על העין יעקב שנדפס פה תקס"ד ועל ש"ע הישן משפ"ט נדפס פה תקס"ה חתם, הק' מרדכי ספרא ודיינא פה ק"ק אוסטרעה והראב"ד דק"ק אלעקסניץ. כפי הנראה נתקבל בעירנו על מקום ר' מרדכי סו"ד במוהר"ר אברהם לעמיל הנ"ל. את מצבתי לא מצאתי ולא ידעתי שנת פטירתו :

רכז.

הרב ר' יהודא לייב במוהר"ר אברהם אבאלי מקרעמניץ.

דיין מופלג בעירנו בא בהסכמתו על כמה ספרים יחד עם הרה"צ מוהר"ר

אשר מ"מ דפה ועם הרב הג"מ בצלאל אב"ד על „זוהר חדש" על „הרב ייב"י" על ספר
 „חידושי הלכות" הנ"ל על „היורה דעה" על העין יעקב על ספר סוד יכין וכוונתו וכן על
 פסק דין אשר ת"י משנת תקס"א ועל העין יעקב שנדפס פה תקס"ב על תיקוני זוהר
 שנדפס פה תקנ"ח על השל"ה שנדפס פה תקס"ב וחתם עצמו המיד לפני ר' מרדכי
 סו"ד הנ"ל „הק' יהודא ליב במוהר"ר אברהם אבאלי ג"י מקרעמניץ וכן בא בחתימתו
 על המגילה מז' תמוז „יהודא ליב במוהר"ר אברהם אבאלי מקרעמניץ".

רכה.

הרב ר' אהרן סו"ד פה.

ספרא ודיינא בעירנו ואחר מאלו"י הגבאים כהח"ק כהתמנית שנעשה
 בשנת תקל"ח וכן אח"כ כמה שנים מצאתי בין אלופי הגבאים „ר' אהרן סו"ד"
 חתימתו מצאתי בפנקס הח"ק כמה פעמים כתיבה תמה ויפה מאד „הק' אהרן
 דיינא וספרא דק"ק אוסמרהא והגליל" על העין יעקב שנדפס במלאוויטא תקע"א
 בהסכמות „הרבנים המפורסמים דיינים מובהקים יושבי יעב"ץ דק"ק אוסמרהא"
 חתם „אהרן במוהר"ר ירחמיאל" על שבחי הכעש"ט שנדפס בברדיטשוב תקע"ה
 בהסכמת הרבנים מופלגים מאורות גדולים דיינים דק"ק אוסמרהא בא בחתימתו
 „אהרן במוהר"ר ירחמיאל". כעת מצאתי את מצבתו וממנה נראה כי היה דיון
 מיפלג ומצוין בעירנו. וכן כתוב עליה:

פ"ג

איש תם

וישר הרבני

המופלג דיון מצוין

מו"ה אהרן במו"ה

ירחמיאל נפטר

כ' סיון תקע"ו.

רכמ.

הרב ר' פסח במוהר"ר אריה ל"ב.

דיין דפה מצאתי אותו חתום בין הרבנים דיינים מופלגים שהסכימו על
 העין יעקב שנדפס באוסמרהא וכן על החומשים עם מרגליות טיבה שנדפסו
 בברדיטשוב בא הוא בחתימתו „הק' פסח במוהר"ר אריה ליב זללה"ה על העין
 יעקב שנדפס במלאוויטא תקע"א בהסכמות „הרבנים מופלגים דיינים . . . יושבי
 יעב"ץ דק"ק אוסמרהא" בא גם הוא בחתימתו „הקטן פסח במוהר"ר אריה ליב
 זללה"ה" ויותר לא מצאתי ממנו על העין יעקב שנדפס במעזירטש גדול תקס"ח
 בין הרבנים . . . יושבי יעב"ץ דק"ק אוסט' „הקטן פסח במוהר"ר אריה דיינא
 דפה ק"ק אוסמרהא".

רל.

הרב המופלג מוהר"ר אריה לייב במוהר"ר חיים סג"ל.

הוא היה פה ש"ץ דקהלה נאמן ודיין. על העין יעקב שנדפס במעוירמש גדול בהסכמת הג"מ בצלאל והרבנים מופלגים דיינים מובהקים ויושבי יעב"ץ דק"ק אוסטריה בא הוא כחתימתי „הק' אריה לייב במוהר"ר חיים ש"ץ ונאמן ודיינא דפה ק"ק אוסטריה" על העין יעקב שנדפס בסלאוויטא תקע"א בהסכמת הרבנים. . . דיינים ויושבי יעב"ץ דק"ק אוסטריה חתם „הקמן אריה לייב בלא"א מו' חיים סג"ל זללה"ה" על המחזור שנדפס באוסטריה תקע"ו חתם „הקמן אריה לייב בלא"א מו' חיים סג"ל זללה"ה" על „שכחי הבעש"ט" נדפס בכרדיטשוב תקע"ה בא הוא כחתימתו „הקמן אריה לייב בלא"א מוהר"ר חיים סג"ל זללה"ה" על החימשים עם מרגליות שיבה שהזכרתי ח'ע „אריה לייב בלא"א מוהר"ר חיים סג"ל זללה"ה" על החומש קמן שנדפס בסלאוויטא בשנת תקע"ט בהסכמת הרב הגאון המאה"ג החריף מוהר"ר מרדכי מרגליות ז"ל אבד"ק סטנאב ובהסכמת המופלגים הוותיקים והחסידים יושבי יעב"ץ וב"ד דק"ק אוסטריה חתם „הקמן אריה לייב בלא"א מוהר"ר חיים סג"ל זללה"ה" על המגילה מז' תמוז חתם „ארי' לייב בלא"א מ' חיים ז"ל ש"ץ דק"ק אוסטריה" וכמוסה לי שהוא אחיו של המופלג החסיד ר' שמואל הלוי הנקרא ר' שמואל ר' יקירם" עיין לעיל (קצ"א). בפנקס שני ד' רל"ז מצאתי כתוב, אמת ניתן לכתוב איך ה"ה הרבני המופלג מוהר"ר ארי' לייב ב"מ חיים ש"ץ דקהלתינו מצד שלנו מחל עד יום דלמטה כל מה שמגיע לו מחבורה הנ"ל ומהיום דלמטה יותן לו מחבורה זו שני זהובים מידי חודש בחדשו . . . היום יום ו' עש"ק ז' ימים לחודש מרחשון תקנ"א לפ"ק" ועיין לקמן מה שכתבתי שם.

רלא.

הרב ר' זכריה מענדיל.

מצאתי איתו חתום על פסק דין בדבר מו"מ ותביעות שהיו בין שני צדי החבורות קדושות דפה וחתמו עליו הדיינים דפה הרב ר' נתן נטע והרב ר' יהודה סו"ד דפה וגם הוא חתם עליו, זכריה מענדיל במוהר"ר חיים ז"ל. . . ויותר לא מצאתי ממנו.

רלב.

הרב ר' ישראל במוהר"ר יוסף.

על ספר „עין חיים" וס' „פרי עין חיים" שנדפסו בקארעץ בשנת תקמ"ב בהסכמת החכמים השלימים רבנים מופלגים ומפורסמים מיכתרים בעניה וחסירות המקובלים האלופים חכמי דק"ק אוסטריה היושבים בקלויז חתם הוא בראש ישראל כמו יוסף ז"ל" ועיין לעיל סימן (קע"ז) כתבתי השערתי כי הוא ר' ישראל נחמן בן ה"ר יוסף דראדביטשיר בעל המחבר „חסדת ישראל" שהיה אח"כ אב"ד ור"מ בק"ק שימאנדי ונתיישב בק"ק צפת.

רלג.

הרב המופלא ומופלג מוהר"ר ישראל במיהר"ר יעקב.

בין הרבנים דיינים מופלגים מעירנו שהסכימו על החימושים עם „מרנליות טובה“ שהזכרתי בא הוא בחתימתי, הקמן ישראל בהרב המניח מוהר"ר יעקב זל"ה'. ובין הרבנים מופלגים דיינים טובהקים ויושבי יעב"ץ דק"ק אוסטרהא שבאו בהכמחם על העין יעקב שנרפס במעזיבטש גדול בשנת תקס"ח בא הוא בחתימתי, הקמן ישראל שלום בהרב המנוח המפורסם כמוהר"ר יעקב זל"ה דיינא דק"ק אוסטרהא" על ספר „שבחי הבעש"ט" שנרפס בכרדיטשוב תקע"ה נמצאה הסכמתו ונכתב בראש ההסכמה „הסכמת כבוד המופלא ומופלג בתורה וביראה מוהר"ר ישראל שלום נ"י" והוא חתם „הקמן ישראל שלום בהרב המניח המפורסם מוהר"ר יעקב זל"ה" שהיה ד"ץ דק"ק אוסטרהא וכעת מתגורר פה ק"ק ליבר טוב" ולפי השערתי הוא בנו של הרבני איש אלהים קדוש מוהר"ר יעקב כמוהר"ר חנוך העניך עיין לעיל סימן קפ"ב.

רלד.

הרב המושלם חכם וסופר מוהר"ר שמחה ב"ץ רפאפורט.

הוא היה ספרא דמתא פה וסופר הח"ק כאשר מצאתי כתיב על פנקס הח"ק צד ראשון (דף ק'). ולמען דעת ערכו של האיש הזה הנני להעתיק מה שכתוב שם „שיל"ת בעת האסיף אסיפו שלימה ושולחן מלא הרועים כבוד אלופי ראשי ומנהיגי כבוד בני חבורא קדישא דפה קהלתינו יצ"ו לעיין ולפקח במילי דשמיא ומילי דמתא והנה רב כהנא אקלע לאתרוי"ה כבוד הרב המושלם חכם וסופר טהיר מוהר"ר שמחה הבהן בהרב המנוח המפורסם מוהר"ר דניאל ב"ץ ז"ל רפאפורט ספרא דמתא פה קהלתינו יצ"ו וראינו כהן שדעתי יפה דורש וחושב במחשבתו מחשבת הקודש מתהלך בתיבת ישרים. לזאת ירדנו מאמצים ומחוקקים ידיו אמנו להוסיף לו ברכה ברכת החיים והשלום יחדיו יהיו תמים להיות כבוד הרב ה"ה מוהר"ר שמחה הנ"ל סופר קבוע וחבר עיר כחד מבני חבורא וכבודו ויעשרוהו בעיבור סופרים לכל דבר הצמרכית בני כבוד החבירה והרב הנ"ל קבל על עצמו שלא לבקש שום גדולה והתנשאות ושום התמנית רק לשרת את אחיו בני החבורה כל הימים. הכ"ד כבוד אלופי ראשי מנהיגי אלופי החבירה קדישא דפה ק"ק אוסטרהא יצ"ו הבאים על הגלוי ועל החתום למשמרת לדורות היום יום ב' כ"ט תשרי תקלמ"ד לפ"ק. והנה מי לא יודע את שם המשפחה הגדולה ב"ץ רפאפורט ולא אפינה כי ר' שמחה זה ממקום קדוש יהלוך ומקור מחצבתי היא משפחת הגאון והכהן הגדול המפורסם כדורו מוהר"ר שמחה הבהן רפאפורט ז"ל אב"ד ור"מ בק"ק דובנא והורדנא ושמי בקרבו אבל איך סדר השתלשלות יחוסו מן הגאון ר' שמחה נעלם ממני בעת ויותר לא מצאתי מסנו שים דבר בהפנקס.

רלה.

ר' שמחה בונם כמוהר"ר גרשון.

„בהעין יעקב“ שנרפס במעזיבטש גדול נמצא שם השמר מכירה שמכרו מדפיסי אוסטרהא את זכותם בהרפסת ספר עין יעקב להמדפיסים מרובנא ובא

היא בחתימתו לפני הרב ר' יהודא סו"ד דפה, נאם שמחה בונם במוהר"ר גרשון ז"ל פ"ש" וכן על המגילה מו' תמוז חתם עצמו, שמחה בונם במוהר"ר גרשון ויותר לא ידעתי ממנו .

רלו.

הרב החריף המופלג הנגיד מוהר"ר אברהם במוהר"ר שמואל מייזליש .

מופלג וחריף גדול נגיד נכבד נצר ממשפחת גדולים נין ונכד להגאון המפירסם בדורו מוהר"ר רפאל מייזליש בעה"מ ספר, תוספת שבת" וספר היקר ענף עץ אבית נכד דגאוניס הגדולים הגאון ב"ח ז"ל והגאון "חלקת מחוקק" ז"ל ושלשלת יחיסי עד הרמ"א ז"ל . ור' אברהם מייזליש היה התני של הרב הגביר בנש"ק מוהר"ר אבאלי הבהן כאשר כתבתי לעיל (ר"ה) והיה אחד מאלופי הנבאים בח"ק צד שני בהקלפי משנת תקנ"א בין אלופי הנבאים דמצבות, ר' ליבוש מ"ח גיסו ר' אברהם מ"ח בהתמנות משנת תקנ"ט כראש אלופי הנבאים, הנגיד מו"ה אברהם חתן הנגיד מ"ח בשנת תקס"ג כראש אלופי הנבאים, הרבני הנגיד מו"ה אברהם חתן הנגיד ר' אבא מ"ח והוא בא בחתימתו על הקלפי "הק' אברהם באמ"ו ה"ה המניח מו' שמואל זלה"ה" וה' כרך את אברהם והיה לו בנים וחתנים מופלגים בתורה ובעושר ובא בקישרים עם גדולי זמנו ואלה המה בניו והתניו הירועים לי : א) בני הרב החריף מוהר"ר שמואל . ב) בנו ר' יואל נתן נבא"י בה"ק דפה . וחתניו המה : א) הרב הישיש המופלג הגביר המפורסם מוהר"ר צבי הירש הבהן זוסמאן עיין הלאה (רס"ח : ב) הנגיד ר' זוסיא לעווין ממשפחת הגאון הגדול מאוה"ג מוהר"ר משה זאב אכר"ק ביאליסאהק בעה"מ" ספר הנחמד כראית הצובאות, ואברהם'שב למקומו ועלה השמים י"ד תמוז תקפ"ב את מצבתו לא מצאתי ושנת פטירתו העתקתי מן הלוח אשר בכהכנ"ס הגדולה שנפטר י"ד תמוז שנת תקפ"ב .

רלו.

הרב הגביר המפואר הרוזן והמפסר מוהר"ר שלמה זלמן הבהן זוסמאן .

א. בנן של קדושים בנו של הרב המופלג הגביר המפורסם בישראל מוהר"ר אבא הבהן ויחיסי מביאר לעיל (ר"ה) והרב ר' שלמה זלמן גרע בשער בת רבים כפירסם בתבל ברוב עשרו ותפארת גדולתו ויצא שמו לתהלה גם בין שרים וחורי ארץ ואם כי עשרו רב מאד ומסתרו פרץ בתבל לא נמה מן דרך אבותיו הקדושים ישב באוהל וקבע עתים לתורה ותעודה : והיה ירא ה' מאד מופלג גדול בתורה איהב צדיקים (הרב הגאון וצדיק מפורסם בתבל מאפסא זצוק"ל כשהיה בעירנו הלך לקבל את פניו של הרב ר' שלמה זלמן והוא קיבל אותו באהבה רבה וחלק לו כבוד גדול, מספרים בעירנו כשבא הצ' מאפסא לבית הרב ר' זלמן והניח ידו לנשק את המוזה ראה כי המוזה מנחה בנתיק של כסף מהיר ויפה מאד ויען הצדיק ויאמר להרב ר' זלמן אשריכם שזכותם להרוד כציה גדולה כזו . ואח"כ כשהלך הצדיק מאפסא לאבסנאי שלו שלח לו הרב ר' זלמן נתיק כסף למנחה) . פור נתן לאביונים ביתו פתח לרווחה לכל לוטרי תורה ויראי ה' וגם הנאמנים והמשולחים שהיו אצלו כולם היו ויראי אלהים מופלגי תורה וחד מהם הוא הרב המופלג מוהר"ר אפרים שהיה אח"כ אב"ד ומו"ץ

בסדילקוב (ר"ג). ובניו היו זרע ברך ה' כולם אהובים נבירים מיפלגים בתורה וביראת ה' והתחתן עם גדולי דורו מיפלגני תורה אדירי העושר פארי היחש ורמי המעלה כאשר אכתוב הכל הלאה בספרי.

ב. הרב ר' שלמה זלמן בעירו ילד חיבר אותו אבי זקני הנגיד והקצין מוהר"ר יקותיאל זוסמאן (קע"ט) להח"ק ככתוב על ספר פנקס הח"ק צד שני (ד' קע"ב), הנגיד הראש הקצין מו"ה זוסמאן מ"ח אתא לקדמנא במטותא פער זכרו הילד כמ' משלם זלמן בהרבני המופלא מו"ה אבא הכהן לקרבו לנשת אל הקודש ולחברו במחברת קודש מחובר לטהורים להיות כאחד מן המנינים בחבורה ק' ג"ח לזאת הסכמנו להכניסו לחבורה ג"ח וכבר סילק מעות קדימה אך בזאת באות שאחר החתונה ישרת בקודש שתי שנים רצופים ואחר כך יהי' כא' מאתנו זה' יזכהו לגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט כ"ד כבוד אלופי גבאי דחבורה ג"ח הבאים על החתומים היום יום ד' ז"ך כסלו תקל"ו וא"ו לפ"ק ואח"כ היה גבאי בהח"ק ובהתמנות שנעשה בכל שנה מצאתי במשך כמה שנים בראש אלופי הגבאים, הרבני הנגיד מוהר"ר שלמה זלמן בהרבני הנגיד מוהר"ר אבא הכהן וכמה פעמים מצאתי שנתמנה לגבאי יחד עם אביו הרב ר' אבא כהן. חתימתי מצאתי בהפנקס כמה פעמים תתם עצמו, הק' שלמה זלמן במוהר"ר אבא הכהן".

ג. הרב הגביר מוהר"ר ש"טה זלמן הכהן היה חתנו של הרב הגביר הנכבד המפורסם יראת ה' אוצרו פור נתן לאבינוים והתחתן עם גדולי דורו המפורסמים בתכל מוהר"ר חיים מחמעלניק חימר מנוע משפחה גדולה וחשובה בישראל (הוא בנה מכספו את בהכנ"ס הגדולה בעיר חמעלניק הנקראת על שמו עד היום) ועם בתו הגבירה המפורסמת מרת שרה'לי הוליד חמשה בנים תורנים מופלגים ונבירים מפורסמים ושתי בנות צנועות וגבירות.

ואלה הם בניו הנבירים המפורסמים:

(א) הרב הנביר המופלג בתורה ויראה מוהר"ר מאיר הכהן

(ב) הרב הנביר המופלג הישיש מוהר"ר צבי הירש הכהן

(ג) הרב הנביר המופלג מוהר"ר יעקב הכהן.

(ד) הרב הנביר המופלג מוהר"ר זוסיא הכהן.

(ה) הרב הנביר המופלג מוהר"ר שמואל הכהן.

הלאה בספרי ימצא הקורא תולדות כא"א בזמנו.

ואלה הנה שתי בנותיו הגבירות:

(א) הגבירה מרת שיינדיל שהיתה אשת הרב הנביר מוהר"ר משה ביק

למשפחת ביק מכראדי.

(ב) הגבירה הצנועה המפורסמת מרת פעסי שהיתה אשת הרב הנביר המופלג חכם הכילל מפורסם לשם ותהלה מאד נעלה מוהר"ר יוסף צבי מויזש בהרב הנביר המפורסם מוהר"ד פישל מויזש מלעמברג והרב ר' יוסף צבי מויזש היה גם בעל לשון לימודים מליץ מפואר סופר מהיר בלשון הקודש. יודע ומבין מדבר צחות בשפת צרפתית ואשכנזית. ומליצתו הצחה והנעימה נרפסה בראש הספר שו"ת, מים חיים לדרודו הגאון מוהר"ר חיים הכהן רפאפירט ז"ל (יאות היה להעתיקה הנה אך ככד עלי מפני האריכות) ולר' יוסף צבי לא היו בנים בי אם שתי בנות אשר אחת היתה אשת הרב הנביר המופלג מוהר"ר שמחה

לנדא (1) בנו של הרב הגביר המופלג המפורסם מוהר"ר אלכסנדר סענדר לנדא ואחיו של הרב הגביר המופלג בתורה ויראה מוהר"ר ליבוש לנדא ז"ל ובתו השניה היתה אשת הרב המאוה"ג הצדיק אשר שם לילות כימים והנה בתורת ה' מפורסם בצדקת פזרוני לעניים ודלים מוהר"ר ירחמיאל הלוי הורוויץ ז"ל בהרב הגאון הצדיק מוהר"ר שמעלקא הלוי הורוויץ ז"ל בהגאון החסיד המפורסם המאוה"ג מוהר"ר צבי הירש הלוי הורוויץ ז"ל בעל "מחנה לוי" וספר, לחסי תורה" בהגאון הגדול הצדיק רשכבה"ג נזר הקידוש מוהר"ר פנחס הלוי הורוויץ זצוקלה"ה בעל ספר, הפלאה", והמקנה" והרב ר' יוסף צבי ישב בעירנו כמה שנים וכאן נהל את בית מסחרו באמונה ואחר כן העתיק את מושבו לעיר מולדתו לכוב ושם מ"כ.

ה. הרב הגביר ר' שלמה זלמן הכהן עמל בתורה וביראה נתגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב ושמו נשאר לברכה ותהלה בפי אנשי עירנו עד היום. יתברכי בו כל יוצאי חלציו כרוכי ה' אדירי העושר המפורסמים. בשנת הקפ"ב נפטר הרב ר' שלמה זלמן הכהן ועלה השמים במעלה הקברים אשר למשפחתו חצבו את קברו.

ומצבתו מצבת אבן גדולה תקרא וזאת חקיק על מצבת אשתו הנבירה :

פ"י

אשה יראת ה'

היא תתהלל כפה

פרשה לעני וידיה שלחה

לאביון גמלה טוב וחמד

בגופה ובממונה כל ימי הייה

יד עני ואביון החזיקה

בדבריה הצנועה במעשיה

והנדיבה בטוב לבה הגבירה

המפורסמת מרת שרה בת

הגביר המפורסם מ"ה חיים

זצ"ל אשת הגביר המופלג

המפורסם מ"ה שלמה זלמן

הכהן זצ"לה"ה נפטרה ביום

א' י"ב מרחשון תר"ג לפ"ק

תנ"צ'ב"ה .

אמריה לאמר :

פ"ג

הרבני המופלג המפורסם

בגן של קדושים

מוהר"ר שלמה זלמן

בן כבוד הרבני המופלג

הגביר המפורסם מוהר"ר

אבא הכהן נפמ'

עש"ק ה' ימים בחודש

אייר תקפ"ב לפ"ק

תנ"צ'ב"ה .

(1) הרב הג' ר' שמחה לנדא נתחבר להח"ק דפה בשנת תר"ו ונכתב על הפנקס (די רנ"ד), נגשו לפנינו היה האברך הגביר וכפורסם מ"ה שמחה בן הגביר המפורסם הרב מ"ה אלכסנדר לנדא . . . יום ה' חסשה ימים לתודש אלול שנת תר"ו ובראש התעניתים, גאם יעקב הכהן רפאפורט תופ"ק הג"ל יצ"ו .

רלח.

מוה"ר יוסף בהרב מוה"ר משה ארי' התורני מוהר"ר דוב במהור"ר חיים

לא ידעתי ממנו זולת
מצבתו אשר מצאתי
וזאת חקוק עליה:

הוא בנו של הרב המניד ממעורטש
קטן אשר הזכרתי לעיל (רי"ז). מצבתו
עומדת אצל מצבת אביו וחקוק עליה:

פ"ג

התורני

מוהר"ר דוב

בער בהרבני

מוהר"ר חיים נפטר

בעש"ק ער"ח ניסן

תקפ"ב לפ"ק

תנצ"ב'ה .

פ"ג

בן אצל

אביו האברך

מוהר"ר יוסף בהרב

מוהר"ר משה ארי'

מ"מ ממו"ק נפטר

תקפ"ב לפ"ק

תנצ"ב'ה .

רמ.

הישיש המופלג מוהר"ר יהודא ליב.

דיין ומו"ץ וש"ץ בבהכנ"ס הגדולה דפה מופלג גדול בתורה חסיד וירא
שמים נודע בעירנו בשם ר' ליב חזן וכמרומה לי ששמעתי שהיה גיסו של הרב
ייב"י ז"ל וקני עירנו היו מפליגים בשבחיו. וזאת חקוק על מצבתו :

פ"ג

הישיש הוקן מו"ה יהודא

ליב במו"ה . . . דיין ומו"ץ

דפה וש"ץ דבית הכנסת

הגדולה דפה א' דחיה"מ

פסח תקפ"ג.

רמא.

הרב הצדיק חסיד ועניו מופלג בתורה

מוהר"ר אליקים געציל בן הרב ייב"י ז"ל .

א. אם אמרתי אספדה כמו את שבתו ולתאר אף מעט מערכו הגדול אין אני
מספיק בקוצר אומר כי הוא היה איש פלא חסיד ועניו שפל ברוך מאד שש ועשה
צדק והוא מהולל ומשובח כפי וקני עירנו אשר אין נימרון עליו את ההלל .

ובחרת קידש יזכירו ויברכו את שמו. מספרים אשר כל ימיו עסק בצדקה ופרנסת עניים. מבוקר עד ערב כתת את רגליו סבב בכל העיר לקבץ נדבות מן הבעלי בתים ומן אורחים חשיבים שבאו לעירנו ומן הנדבות פרנס עניים הלביש ערומים והיה לו לשכת חשאים אשר ממנה פרנס והלביש עניים בני מיבים שנתלדלו מנכסיהם ואיש לא ידע מהם. אב היה ליתומים תומך לדלים ואח לכל איש דכא וקשה יום. ואף גם בעת שלא היה מעות בכיס של צדקה ליה מעות ולקח בהקפה לפרנס ולהלביש את העניים ואח"כ שילם לכא"א. מגידו אמת יספרו אשר פעם אחת התאכסן אצלו עני בן מיבים אחד חסיד יורא שמים גדול והיה לבוש בלבוש משי (כנהג אנשים חשיבים וחסירים בימים ההם) קרוע מאד וכאשר ר' געציל רצה לעשות לו בגד משי חדש לפי כבודו לא רצה הבן מיבים וכל הפצרות שהפציר בו ר' געציל לאמר כי יש בזה בזיון התורה וחילול כבוד תלמידו חכמים (ר' יוחנן קרי למאני . . .) לא הועילו ולא נתרצה הבן מיבים כשום איפן כי אמר שרדי למענו המלביש הישן. מה עשה ר' געציל קרא את החייט שלו ואמר לו שישער כמה אמות משי צריך להבן מיבים על בגד ור' געציל לקח משי ונתן להחייט וצוה לו אשר חיש מהר יהפיר להבן מיבים מלבוש כבוד החייט תפר חיש מהר את הבגד משי ויביא לר' געציל והיה בלילה כאשר הלך הבן מיבים לישן צוה ר' געציל לקחת את הבגד הקרוע ולהניח במקומו את הבגד משי החדש ובבוקר כאשר קם הבן מיבים משנתו ולבש את בגדו כאשר רצה ללבוש את בגדו העליון והנה בגד משי חדש לפניו ויחל לחפש את בגדו הישן בחפש מחופש צעק והתאינון על אבירתו. ויבוא ר' געציל אליו ויאמר הלא אין ננבים אצלי בטח מעשה נסים נעשה לך קח את הלבוש והלבש כי מן השמים קא זכו לך. גם הוא כמו אביו הרב ייב"ל הוהיר מאר על המדות והמשקלות ובכל פעם שהלך בשוק לקבץ נדבות כדרכו היה משגיח מאד לבל יעשו עול במדה ובמשקל מספרים בעירנו אשר גם הנכריות מוכרי גרוסות של כוססין ושעירים כאשר ראו את ר' געציל הלך בשוק נפל פחדו עליהן וטמנו את המדות עד עברו.

ב. החסיד ר' געציל היה כל ימיו חיי צער ודוחק כל ימיו ישב בשכנות ואם כי הבעלי בתים הפצירו בו ורצו לקנות למענו דירה נאה לפי כבודו אבל היא לא רצה בשום אופן ואמר כי אין רצוני שתהי' לי דירת קבע בחוץ לארץ. הלצה אחת שמעתי ממנו נאה לכתוב. פעם אחת בא אחד מן המגידים ודרש בעירנו וכאשר לא שלמו לו עבור הררשה כרצונו החל לקלל ולבזות את הבעלי בתים. ויען ר' געציל ויאמר אליו. גרוע ופחות אתה המגיד מן בלעם. הלא בלעם למען יקלל את ישראל רצה מלוא ביתו כסף וזהב ואת הברכות נתן לישראל בחנם לא בן אתה המגיד עבור הברכות שכר הרבה רצית שיתנו לך ואת הקללות תתן בחנם. . . זקני עירנו התורנים ספרו נפלאית ומופתים רבים אשר הפליא לעשות ועין בעין ראו כי איש מופת וקדוש היה אבל הוא לא הלך בגדולות ולא התנהג עצמו ברכבנות (1) אהוב ונחמד לבריות ומלבר שהיה חסיד ועניו היה גם

(1) מספרים בעירנו מענותותו דר' געציל זה הרב ר' געציל היה גם חבר ליראי השם הבורה הלואת חן בעת נקראת גבילת חסידים) ומעם אחת כאשר טרפו בקלפי על גבאים חרשים קלה הגורל על ר' געציל וגם על נושא סבל אחד שיהיו גבאים בהח' כאשר בשר השמש להנושא

תירני מופלג. בשו"ת, מים חיים" חלק א"ע סימן ל"ח מכיא, בדבר אשר נדרשתי מן כבוד ידיד השם ויקורי הרב המופלג החסיד המפורסם כבוד ש"ת מו"ה אליקים געציל מפה"ק יצ"ו לברר דינא דנשתמית" ... ואח"כ כותב, והנה הגם שהש"ת יודע שאין רצוני לתקוע א"ע בדבר הלכה ... רק כעת מחמת אהבת כבוד ידידי הרב המופלג החסיד הנ"ל ולפי שאמרו חו"ל אין מסרבין לנדול כ"ב במלתי רצוני מפני רצוני" ור' געציל הוציא לאור בשנת תקנ"ב את ספרו של מר אביו, רב ייב"ו" וכתב הקדמה יקרה מאד מלאה מיסר ויראת השם דבריו מושבים את הלב חיצבים להבות אש ממנה נראה מעלת תהלתו רוב צדקתו וחסידותו הפלא ופלא .

ג. הרב ר' געציל נתחבר להח"ק בשנת תקל"ו ואלה הדברים בתיכום על פנקס השני ד' קע"א, שהוא נברא דאתא לקדמנא ה"ה התורני המופלג האברך מו"ה אליקים געץ בהרב המגיד מישרים המופלא ומופלג מו"ה יוסף ג"י בקש מאתני אלופי נבאים דחבורה ג"ח להכניסו לחבורה ג"ח להיות כא' מאתנו וקבל על עצמו להיות כא' מן המנויין וכבר סילק ליריני מעות קדימה אך בואת נאית לו שישימש את החבורה שתי שנים מיום דלמטה ובשנת תקל"ח יובא פהקאו לתוך הקלפי ולהיות לאות ולראי' באנו על הגלוי ועל החתים היום יום ד' ז"ך בס"ו תקלוא'ו לפ"ק" ואחר כן מצאתי אותו בין אלופי הנבאים כמה שנים. בדרף רי"א כתוב שנחמנה בין אלופי ראשי הנבאים ונכתב, לחודש אב המופלא מו' אליקים געץ בהרב המגיד ויעשה סעודה" חתימתו נמצאה בפנקס רבית פעמים. הק' אליקים געץ בה' מוהר"ר יעקב יוסף יצ"ו או זצ"ל" ועל המגילה מו' תמו ח"ע, אליקים געץ בהרב המנוח מו' יעקב יוסף זצ"ל". בד' רכ"ו מצאתי ששלחה הח"ק, א' פ"ד לה"ר געציל בהרב המגיד שהיה הותנו אצלו" ור' געציל לא הניח אחריו בנים כי אם בת אחת. בשנת תקפ"ד נפטר הצדיק ה' געציל לעלמא דקשומ' וי"ע. ומצבתו תקרא אמריה לאסר אך מקצת שבחו :

פ"ג

איש ירא אלקים במצותיו
הפץ כאד אשר עסק במצות
צדקה לפרנס עניים ואביונים
הרב מוהר"ר אליקים געץ בהרב
מוהר"ר יעקב יוסף מי"מ
ומיץ דפה נפטר כ"ז אלול
תקפ"ד לפ"ק תצ"צ"ה .

ככל כי זכה על פי הנורל להיות נבאי כחה' רץ מתרה למקום הקלפי לשבת בראש במקום הנבאים כחוק החבורה. אך בראותו כי ר' געציל יושב בראש ירא מפני הכבוד לגשת ולשבת אצל ר' געציל ויעמוד מרחוק. אך ר' געציל הבין כי הנושא סבל לא הרחוב עון כנפשו לשבת אצלו ויקרא אליו ברוב ענותנותו לאמר, אם כן השכים זכית להיות אתי עמי בצוותא תרא מדוע תעמוד מרחוק? בא נא אלי ושב במקוץ אשר הוסיבוך מן השמים" וישבו שניהם יחד.

רמב.

מוהר"ר נחום מיכל בהמניד מקמרנא.

לא מצאתיו בהפנקסים ולא ידעתי ממנו כלום ואנב אורחא אכתוב כאן אשר להרב המפורסם מוהר"ר יוסף משה מ"מ דקמרנא היה עוד בן אחד ושמו אליעזר ליפמאן כאשר מצאתי כתוב על הפנקס (ר' רפ"ה) „כיום דמע"ל קרב לפנינו הרבני מ"ה אליעזר ליפמאן בהרב המפורסם מוהר"ר יוסף משה ורצה לקרב את עצמו לחבורה קדישא דפה וכבר סילק מעית קדימה יום ה' ששה ימים לחודש מרחשון תקס"ה לפ"ק והרב ר' יוסף משה מפורסם בעירנו בשם „המניד מקמרנא" ואביו הוא הישיש והזקן שקנה חכמה מוהר"ר אליעזר לעיל (קצ"ג) .
וואת חרות על מצבת ר' נחום מיכל :

פ"ג

איש תם

וישר מוהר"ר

נחום מיכל בהרב

המניד המפורסם

מ' יוסף משה מ"מ

דק"ק קמרנא נפמ'

עשיק עריה ניסן תק-

-פ"ז לפ"ק

ת'נצ'ביה .

רמג.

הרבני מוהר"ר אריה ליב בהרב דחיימים.

מחשובי העיר ונכבדיה בנו של הרב הנניד מוהר"ר ישראל הרב דחיימים (קפ"א) ויוצאי חלציו ידועים בעירני וואת חקוק על מצבתי :

פ"ג

הרבני המופלא

מוהר"ר ארי' ליב

במו ישראל הרב

דחיימים נפטר

י"ז שבט תקפ"ז

לפ"ק ת'נצ'ביה .

רמד.

הרבני המופלג מוהר"ר משה ש"ץ בבהכנ"ס ק"ג.

מופלג כתורה ירא אלקים נכבד בעדתי מרוצה לשולחיו שליח צבור
בבהכנ"ס הר שפר בנו של הראש ר' יהושע פלק הנוכר לעיל (ר"י) ור' משה
היה בין אלופי הנבאים בח"ק צד הראשון ונתחבר להח"ק בשנת תקמ"ה ככתוב
על הפנקס (דף קמ"ט), עיד זה מדבר וזה בא ה"ה הנעלה כמ' משה ב"ה יהושע
פלק כדברים האלה לאמר גם אני כמוהו ואמרנו כבר מלתך אמורה בענין האמור
למעלה רק שבקש מאתנו עד בוש ורצה אותנו ברצי כסף לסלק המניע. . . .
היום יום ה' שלשה עשר לחודש אדר תקמ"ה לפ"ק ובין החתומים בא הרב
מ"מ מוהר"ר אשר ז"ל. ואח"כ היה ר' משה נבאי בהח"ק כמה שנים וכמה
פעמים נמצא בין אלופי הנבאים, הראש מ' משה במו' יהושע פלק במקום כולם
חתימתי מצאתי כמה פעמים חתם, הק' משה ב"ה יהושע פלק יצ"ו".
ומצבתו תגיד לנו את שבחיו :

פ"ג

איש תם וישר מר
מרע וירא אלקים
ש"ץ הגון ופרקו נאה
דבהכנ"ס מק"ג הרבני
המופלג מ' משה בה"ר
יהושע פלק י"ג אלול
תקפ"ז ת"נצ"ב"ה .

רמה.

הרב המופלג החסיד מוהר"ר אריה יהודא לייב במוהר"ר יונה.

אחד מן החסידים המפורסמים בעירנו מופלג כתורה ירא אלקים חסיד ועניו
נקרא בעירנו בשם ר' ליבוש פראדילס' מספרים עליו כי היה הצנע לכת נחבא
אל הכלים ובתחלה לא ידעו בעירנו את ערכו ולא השגיחו עליו והיה עני מדוכא
מאד ואף לחם צר לא היה לו והוא לא הניד לאיש מן הלחץ והרחק אשר יסבול .
ואח"כ נתפרסם בעירנו ונתנדל שמו ע"י הרב הצדיק המפורסם מלובלין וצוק"ל
אשר פרסמו והגיד את שבחו לפני אנשי עירנו שבאו להסתופף בצל קדשו ומאו
החלו לנהוג בו כבוד ושמעתי מוקן אחד אשר זקני הדור שלפניו היו מפליגים
בשבח תורתו וצדקתו ונפלאות הרבו לספר ממנו אשר פעל ועשה והיה שפל
ברך מאד התפלל בבהכנ"ס של ר' שמואל ר' יעקב'ס ז"ל ומקומו אצל כותל
מערכי סמ"ך להפתח יוצאי יריכו ידועים בעירנו ובו יתברכו ויתהללו .
ומצבתו תביע את שבחו לאמר :

פ"ג

איש

פועל צדקות

ודובר מישרים רב

פעלים הרב המופלג

ירא השם מנעוריו כבוד

שמו מו"ה אריה יהודא

ליב זצ"ל במוהר"ר יונה

נפטר ט"ז שבת תקפ"ו

—ט לפיק תנ"צ"ב"ה.

רמז.

הרב הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר יוסף מאוסטריא ושאר קהלות.

נאון וצדיק מפורסם בישראל חסידא קדישא ופרישא ואב"ד בק"ק לויצק הוראבשוב אוסטילא והגליל והוא בנו של הגאון איש אלקים קדוש מוהר"ר מרדכי ואב"ד דק"ק נשחיו וצוק"ל והרה"צ ר' יוסף היה מחותנו של הרה"צ ר' יעקב יוסף מפה נכד הרב ייב"י ז"ל (עיין לעיל קצ"ט) ובא לעירנו בעת חתונתו של בנו הרב ר' ברוך שנזכר לעיל (שם) וקודם החיפה חלה הרה"צ ר' יוסף ובתוך שבעת ימי המשתה ויוסף איננו כי נלקח לשמים חסידו עירנו יספרו נפלאות מפטירתו וגם שמעתי סיפורים מדברים שעברו בינו ובין הצדיק ר' יעקב יוסף זאכ"מ ועיין בס', וזכרון טוב" דף מ"ה על ספר עין יעקב שנדפס בהרובשיב בא הוא בהסכמתו ונכתב בראש ההסכמה, הסכמת אדמ"י הרה"ג החסיד המפורסם זכו' מרא דאתרא מפה ק"ק הורבשוב ואב"ד דק"ק אוסטילא והגליל והוא חתם יום ג' י"ב לחודש מרחשון י"ה ה'ישע יעקב (תקע"ח), הק' יוסף בהרב המפורסם בן איש חי איש אלקים אב"ה מסחיוש והגליל וציקלה"ה קאצנעלין בויגן". במכתר קברות עירנו ספון וטמון גופו המהור. ומצבתו מצבת אבן גדולה תקרא אמריה לאמר :

כאן קנה מקומו כבוד הרב

המאור הגדול החסיד המפורסם

מטע קדושים גזע ישישים מו"ה

יוסף בהרב הגאון מו"ה מרדכי

וצללה"ה מבית קצנעלינבויגן

שהיה משמש בכתר הרבנות

בק"ק לויצק ובק"ק אוסטירע ושאר

קהלות קדושות נפטר י"ח אלול

שנת תקי"ז לפ"ק .

רמז.

הרב המופלג החריף מוהר"ר יהודא סו"ד.

נקרא בעירנו בשם, ר' יודיל סופר" והוא מחריפי דייני עירנו בזמנו מופלג גדול בתורה סופר מהיר כתיבתו יפה תמה ומהוררה אשר לא ראיתי כמוה מזמן ההוא והוא היה ספרא דמתא וסופר בהח"ק דפה כמה שנים. בפנקס הראשון ראיתי כמה תקנות שהתקינו הח"ק נכתבו בכתב ידו והוא חתם עליהן „הק' יהודא בהרב המנוח מו' צבי הירש ז"ל דיינא וספרא דק"ק אוסטריה יצ"ו" ובין הרבנים דיינים מופלגים שבאו בהסכמתם על כמה ספרים בא גם הוא בחתימתו. על ספר „מאיר נתיבים" על ספר „איתן האזרחי" על יורה דעה שנדרפס פה תקס"ב על „העין יעקב" שנדרפס פה תקס"ב על „הקמץ ויושבי יעב"ץ דק"ק אוסטריה ועוד על ספרים הרבה ועל בולם ח"ע „הקמץ יהודא בהרב המנוח מוהר"ר צבי הירש דיינא וספרא דק"ק אוסטריה" על ספר „תולעת יעקב" נרפס בבהאסלכ תק"פ בא הוא בהסכמתו ונכתב בראש הסכמה, הסכמת הרב המופלג החריף הותיק המפורסם שלשלת היוחסין כבוד ק"ש מפוארים מוהר"ר יהודא נר"י דיינא וספרא דק"ק אוסטריה" והוא חתם „הק' יהודא בהרב המנוח מוהר"ר צבי הירש זללה"ה דיינא וספרא דק"ק אוסטריה" וכן מצאתי חתימתי על כמה פסקים. בפ' שני ד' רל"ג מצאתי פסק אחד שפסקו הדיינים דפה בדבר הדו"ד שהיו בין שני הצדדים מהח"ק נכתב בבתי" של ר' יודיל וחתם עליו בראש הדיין ר' נתן נטע (רכ"ג) ואח"כ בא הוא בחתימתו „הק' יהודא בהרב המנוח מו' צבי הירש ז"ל דיינא וספרא דק"ק אוסטריה יצ"ו" על המגילה מו' תמוז חתם, גאם יהודא בהרב המנוח מו' צבי הירש דפה". מן התואר שכתוב עליו „שלשלת היוחסין" ומן התואר הרב המנוח שכתוב על אביו ניכר כי בן גדולים היה ר' יודיל דנן ממשפחה מיוחסת בישראל. אבל לא יכולתי לברר מי הוא אביו הרב ומקור מחצבת משפחתו ור' יודיל האריך ימים והפליג בזקנה מאד שמעתי מוקן אחד אשר בימי ילדותו הכיר את ר' יודיל וסיפר לי אשר ראה פעם אחת את ר' יודיל שכתב תנאים וראה איתו יושב ומתנמנם (מחמת זקנה) וידו כותבת מעצמה ואני ראיתי את כתיבתו שכתב (בעת שהיה זקן מאד) כהפנקס וכן על כתבים והכתיבה יפה מאד. מכנני ידעתי את בנו הראש מוהר"ר יהושע. בפ"ד מצאתי בין אלופי הראשים „הראש מ' יהושע במ' יהודא סו"ד" ובילדותי הכרתי איש זקן שהיה נכדו וגם הוא היה ספרא דמתא. ומצבתו תתאר לנו את ערכו :

פ"ג

באן קנה

מקומו הרב

המופלג בתורה

זקן וגשוא פנים

אשר היה ספרא ודיינא

דפה כ"ש מ' יהודא
בהרב מ' צבי נפטר
ע"ח אייר תקי"ן לפ"ק
תנ"צ'בה.

רמח.

הנגיד מוהר"ר יהודא ליב במוהר"ר יואל.

מחשובי הבעלי בתים נגיד ומיוחס אחד מאלופי הח"ק דפה והוא בא
בחתימתו על המנילה מ' תמוז "נאם יהודא ליב בא"א מוהר"ר יואל".
וזאת חקוק על מצבתו :

פ"נ

הרבני

הנגיד הנדבין בן
טובים מוהר"ר יהודא ליב
במוהר"ר יואל נכד הרב
הגאון מויה שמואל
שמעלקא נפטר
ע"ח אייר תקצ"א.

רמט.

המופלג בתורה וביראה מ' אשר זעליג במו עזריאל.

לא ידעתי ממנו אך מצבתו מצאתי בין מצבות חשובי העיר וחרות עליה

פ"נ

איש תם

וישר חכם

מופלג בתורה

וביראה ובחסידות

מ' אשר זעליג במו

עזריאל נפטר ו' שבט

תקצ"ב לפ"ק תנ"צ'בה.

ה.

הרב המופלג המפורסם הישיש מוהר"ר אפרים אב"ד ומו"ץ בסדילקוב.

א. מחשובי נכבדי עירנו ממשפחה גדולה בישראל משפחת וואהל מופלג גדול בתורה חסיד ועניו ירא אלקים נולד בעירנו לאביו הרבני המופלג ר' ליב ר' איינשיל'ס (ר"א) בתחלה היה הרב ר' אפרים משולח אצל הרב הנביר ר' שלמה זלמן הכהן (רל"ו) ואח"כ היה נאמן בהחנות מסחרת משי שהיה לו להרב הנביר הנ"ל בעיר ברדיטשיב ור' אפרים גם בעת שהיה משולח קבע עתים לתורה ואח"כ כאשר היה נאמן ישב כל היום בהחנות ולמד. ומשם יצא למלך ונתקבל לאב"ד ומו"ץ בעיר סדילקאב שז' בא בהסכמה על הרבה ספרים אשר אין לפרוט את כולם וכמעט על כל הספרים שנרפסו או באיסטרהא ברדיטשוב סלאוויטא סדילקאב בא היא בהסכמותיו על ספר, תולדות יוסף שנרפס פעם שנית בסדילקאב בא הוא בהסכמתי וחתם, הק' אפרים מו"ץ דק"ק סדילקאב על תיקוני זוהר שנרפס בסלאוויטא תקפ"א על זוהר שנרפס שם תקפ"ד בא הוא בהסכמתו בין הגאונים על חידושי הריטב"א למס' יבמות שנרפס בסלאוויטא תקצ"ג על הס', חק לישראל שנרפס בסלאוויטא תקצ"ג בא הוא בהסכמתי בין הגאונים ונכתב בראש הסכמה, הסכמת הרבני המופלא ומופלג כתו"י הח' ובקו כק"ש מוהר"ר אפרים מ"צ דק"ק סדילקאב על ספר, עבודת הקודש סלאוויטא תקפ"ז ועוד על הרבה ספרים ועל כל הסכמותיו חתם עצמי, הק' אפרים מו"ץ פה"ז או, דק"ק סדילקאב ור' אפרים היה חתנו של הגאון הגדול קדוש עליון המפורסם בדורו מוהר"ר יעקב שמשון אב"ד בק"ק שפטיווקע ושאר קהלות כאשר ראיתי בספר, חיבת הלכות שנרפס בעיר סדילקאב עם פי' עברי מייטש חדש בהסכמת הרב הגאון הצדיק המפורסם דק"ק ברדיטשיב וציק"ל ואחריו בא ר' אפרים בהסכמתו ונכתב בראש הסכמה, הסכמת הרבני המופלג המפורסם כבוד שמו מוהר"ר אפרים מ"ץ דקהילתנו חתן הרב הגאון הגדול המפורסם בכל קצוי ארץ קדוש עליון נר ישראל ע"ה פ"ה איש אלקים קדוש יאמר לו מוהר"ר יעקב שמשון אשר היה אב"ד דק"ק שפטיווקע ונסע לארץ הקדושה תיב"ב אמן והוא חתם עצמי יום ה' מ' שבט תקע"ח לפ"ק הק' אפרים מ"ץ פה ק"ק סדילקאב.

ב. הרב ר' אפרים האריך ימים והיה זקן מופלג מאד בכל שנה בא לעירנו לבקר על קברי אבותיו הקדושים הספונים ופמונים פה. זקני עירנו אשר הכירו איתו ספרו לי שהוא היה בעל תואר ובעל קומה לכוש בנדים לכנים והדרת זקנה ושיבה חופפת עליו. מכל פינות העיר הלכו אליו אבות ובנים לקבל ברכתו והוא אם כי זקן מופלג היה לא מנע את ברכתו מכל הבא אליו. נשא את ידיו קודש וברכו. אמי היקרה הנגידה אשת חיל מרת שרה כיליא ז"ל (נפטרה בשנת תרנ"ט בת פ"ד שנים) ספרה לי אשר כהיותה ילדה קמנה נשאה אביה על ידיו להרב ר' אפרים שיברכה ובכל פעם שספרה לי הדברים ראיתי אשר ברנשי קידש הזכירה את שמו לברכה ושמעתי מנכדי הרבני ר' מענדיל וואהל ז"ל (איש תורנו וסוחר נכבד ובסוף ימיו פרש עצמו מן מסחרו ישב כל היום ולמד בבהמ"ד הר-שפר פה נקרא בעירנו בשם ר' מענדיל מוהל כי היה מוהל מופלא וממנו בא ילדי הכתי' סדר היוחסין למשפחת היילפרין מהג"מ שלמה יצחק היילפרין ז"ל)

כי בשנה שמת בא הרב ר' אפרים מרם שנסע לעירנו כררכו בכל שנה שלח וקרא את בניו ובנותיו ונכדיו וברכם ברכת הפרידה ויהי הדבר לפלא בעיניהם כי לא היה רגיל לעשות כן בכל שנה ויהי כאשר בא לעירנו חלה מחלת הזקנה שמת בה את קברו חצבו אצל קבר המהרש"א ז"ל כי הוא היה מיוצאי תלציו של המהרש"א ומצבתו הקרא אמריה לאמר :

פ"ג

איש תם

וישר הרבני

הישיש מוהר"ר

אפרים בהרבני

הישיש מו"ה ארי'

ליבוש הי' מורה צדק

דק"ק סדילקאב

נפט' בש"ק יוס' ב' דהג

השבועות תקצ"ד

לפ"ק תנצ"ב'ה.

רנא.

הרבני המופלג הנגיד מוהר"ר אפרים כמוהר"ר משה.

מחשובי הבעלי בתים תירני ונגיד סוחר נכבד עסק בתורה ובמשא ומתן באמונה נכאי חודש בהח"ק כמה שנים והוא חתנו של הרב הנגיד מוהר"ר ישראל הרב דחייטים (קפ"א) ונקרא בעירנו „ר' אפרים דעם שניידערשין רב'ס". חתימתו מצאתי בפנקס הח"ק כמה פעמים ח"ע „אפרים בהמנוח מוהר"ר משה ז"ל" ובניו אנשי שם נגידים קרואי העדה ידועים בעירנו לתהלה בשם המשפחה קופירשטיין. וזאת חקיק על מצבתו :

פ"ג

הרבני המופלג בתורה

אשר כל ימיו עסק

בהורה ובמו"מ באמונה

ודבריו היו באמת

ובתמים קשי"מ הנגיד

מו"ה אפרים בהרבני

מו"ה משה ז"ל התן הרב

דחייטים נפט' כז' ניסן

תקצ"ד לפ"ק תנצ"ב'ה.

רנב.

הדין המופלג מוהר"ר יהודא לייב בהרב המופלג מוהר"ר מתתיהו.

דיין מצוין בעירנו מופלג גדול בתורה מבית דינו של הנאון הגדול מוהר"ר חיים הכהן רפאפירט ז"ל אב"ד דפה והוא בנו של הרב המופלג מוהר"ר אברהם מתתיהו ז"ל מפינסק דיין וראב"ד דפה (ק"ג) על המחזור שנדפס באוסטריה בשנת תקע"ו בהסכמת דיינו צדק דק ק אוסטריה בא הוא בחתימתו, הקטן יהודא לייב במוהר"ר מתתיהו זללה"ה על החימש קטן שנדפס בסלאוויטא בשנת תקע"ט בהסכמת הרב המאה"ג המפורסם החרוף ובקי מוהר"ר מרדכי מרגליות ז"ל אב"ד רק"ק כטנאב ובהסכמות המופלגים הוותיקים יושבי יעב"ץ וב"ד דק"ק אוסטריה בא הוא בחתימתו, הקטן יהודא לייב במוהר"ר מתתיהו זללה"ה על הורה דעה שנדפס בסלאוויטא שנת תקצ"ד בהסכמת הרב הנאון מוהר"ר חיים רפאפירט ובהסכמות הדיינים המופלגים החכמים המצויינים בהלכה יושבי על מדין בב"ד רבא דק"ק אוסטריה יצ"ו בא היא בחתימתו, נאם הקטן יהודא לייב במו"ה מתת"י זללה"ה דיין ומו"צ פה ק"ק אוסטריה יצ"ו והוא ידוע בעירנו בשם "ר' לייב ליבער". בפנק' שני ד' פ"ג מצאתי שאביו הרב ר' מתת'י חיבר איתו להח"ק וזה כתיב שם, הרבני מ' מתת'י ב"מ משה . . . , התפללו עבור בניהם שיחיו עד מאה שנים לטובה ויבואו להיך מחברת קודש . . . ועלתה שאלתם כהיגן והגנו מקבלים בסבר פנים יפות למען המצוה שיגינו עליהם שיגדלו לתורה ולמצ"ט היום יום ו' כ"ז חשון ת"קנימל ואלה שמותם כמ' אר"י לייב במ' מתת"י" ובשנת תק"ח בעת הקלפי מצאני בראש אלופי הנכאים, הרב מוהר"ר א מתת"י ובראש אלופי נבאים ומצבות, התורני מוהר"ר לייב בהרב מ' מתת"י וכן מצאתי את ר' אר"י לייב נבאי בהח"ק כמה שנים כפי הנראה האריך ימים מאד וכמעט למאה שנים הניע אך נפלאותי מדוע לא נכתב על מצבתו התואר, "השיש והזקן" שכותבים על זקן כמותו? בילדותי הכרתי איש זקן תורני אחד שהיה חתני והיו קוראים אותו, ר' אייזיק ר' לייב ליברס". ימצבתו תקרא אמריה לאמר :

פ"ג

איש ירא

אלקים וסר מרע

דיין מצוין מורה

הוראה דפה הרבני

המופלג מוהר"ר

יהודא לייב במ"ה

מתת"י וצל"ה נפטר

מ' אדר ראשון תק-

צ"ד לפ"ק ת"נצ"ב"ה.

רנ"ג

הרב המופלג זקן ונשוא פנים מוהר"ר יהודא סג"ל לנדא.

א. מהולל ומשובח בפי זקני עירנו התורנים אשר אין גימדין עליו את ההלל איש חסידות מופלג גדול כתורה ביראה ובתרומות המדות הרביץ תורה הרבה בהקליו הגדולה דפה וכל ימיו ישב למד ולימד עם תלמידים הרבה והעמיד תלמידים חשובים והגונים ושמו נשאר לכרכה לשם ולהלה בעירנו עד היום הזה. והוא בנו של הרב מוהר"ר יעקב סג"ל לנדא שבא בין החתומים על חומשי רש"ד ו) בשנת תקמ"ד. ור' יעקב הוא בנו של הרב הגאון המפורסם מוהר"ר חיים סג"ל לנדא מרכני בראד ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק פודקאמין והרב ר' יעקב היה חתן הרב הגאון המפורסם בתכל המצל"ח וינדע כיהודא מוהר"ר יחזקאל סג"ל לנדא וזלה"ה אב"ד דק"ק יאמצלא ואח"כ אב"ד דק"ק פראג על היורה דעה" שהרפים אא"ז עם שותפיו פה אשר הזכרתי לעיל (קפ"ה) וכפי הנראה לקח גם הרב ר' יודיל דנן חלק בהשותפות בא הגאון מוהר"ר חיים לנדא ז"ל בהסכמתו ונכתב בראש ההסכמה „הסכמת הרב הגאון המפורסם מו' חיים סג"ל לנדא שהיה אב"ד בק"ק פודקאמין" והוא כותב שם . . . , לכן העיר ה' את רוח נכדי הרבני המופלא מוהר"ר יהודא סג"ל לנדא והאנשים אשר אתו נדבה רוחם להביא . . . דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה היום יום א מ"ז לחודש סבת פה ק"ק בראד הקטן חיים סג"ל לנדא" והרב ר' יודיל היה חתנו של הרב המופלג הנגיד מוהר"ר שמואל שמעלקא הכהן שלקח את בתו מרת הינדא רחל כאשר כתבתי לעיל (קפ"ט) ולכן נקרא בעירנו בשם ר' יודיל ר' שמעלקים".

ב. הרב ר' יודיל נתחבר להח"ק דפה בשנת תקנ"ט ואלה הדברים מצאתי כתובים על פנקס הח"ק (דף ר"א). הרבני המופלג המפורסם מו' יהודא בהרבני מו' יעקב הלוי בא לפנינו להיות נקרא בשם יהודא המדבר דבריו דברי מעם להסתפח אל אחת הכהונית כהני בני החבורה שלנו ואחרי שמעני דבריו מעם דבריו שכוונתי רצויה להיות נטפל לעושי מצוה בחבירה קדישא נומלי חסד של אמת דפה ק' אוסטרהא והרי הוא כאחד מכני החבורה שלנו והננו מקבלים אותו בחיבה יתירה כי לו נאה איהו וגילתה יאי וכל מן דין סמיכי לנא בסמיכת חכמים להיות נקרא בשם בני החבורה ולא בשם מרומין כלל אפילו שעה אחת מיום דלמטה יעבודה לא יעבוד כלל וכלל ואי"ה בשנת תקס"מך הבעל יובא פתקאו לתוך גורל הקלפי בלי שום מעכב ואין צריך לביא לפני הנבאים כלל קידם הקלפי שנת הנ"ל ומקום שכחויפה בדברים הנ"ל אחר שספרו נאן מאת החבורה דק"ק בראד ובנדון סדר הדרגות הנכתב בפנקס הלו . . . דבר זה הנחת להתגדר להנבאים או להבוררים שהמה יעיינו בדבר הזה . . . המה יכולין ליפי כחו של מוהר"ר הנ"ל ולראי' ולמשמרת בעה"ח היום יום ג' שנכצל בו כי טוב ב' מנת תקנ"ט" ובראש החתומים „הק' יואל הכהן אב"ד דק"ק ביחוב" ומאן מצאתי בראש אלופי הנבאים „הרבני המופלג מו' יהודא במו' יעקב הלוי" חתימתו נמצאה כמה פעמים בהפנקס „הק' יהודא בא"מ יעקב סג"ל לנדא" והרבה פעמים ח"ע „הק' יהודא לנדא" ובכל פעם שחתם עצמו יחד עם „הרב המופלג מוהר"ר שלמה זלמן

כהנא (עיין רס"א) בא הוא בחתימתו לפני הרש"כ. והנה הכביד אשר חלקו לו אלופי הכוורים לבל יעבוד שום עבודה ושירות להח"ק ופתקאו יהי' מדוף בהקלפי בשנה הראשונה יעיד על ערכו הגדול ויקרתו אשר למענו יצאו חוץ לגדר התקנות וזה היה חוון לא נפרץ כי אם לעתים רחוקות להרב אב"ד והדומה לו. ג. בשנת תקס"א נתנו הח"ק עיניהם בו ובחרו אותו לגזבר נאמן בהח"ק ואלה הדברים כתובים על הפנקס (ר' רמ"ד), נכתב זאת זכרון בספר להיות שכבוד הרב הג' המזורסס מוהר"ד אשר צני (הוא הרה"צ ר' אשר מ"מ דפה) בעת היא מתגורר בעיר אחרת ואין איש לעיין בעניני החבורה. הסכמנו בילני הח"מ לבחור איש אשר רוח בו ה"ה הרבני המופלג המפירסם מו' יהודא בהרבני מ' יעקב הלוי להיות נאמן בהחבורה שלנו בידו יהי כל הכנסות החבורה וכל הדברים השייכין להחבורה הכל יהי שמור ת"י וזו אין צריך לפרש שהפנקס של החבורה יהי תחת ידו לא יומסר לשום גבאי כלל. והדברים השייכים להחבורה המה כל כלי הקודש של החבורה ודבר זה מפורש שאין להנאמן הרבני מו' יהודא הג"ל להוציא מכיסו לצורך החבורה יותר מסך שני מאות זהובים. ומה שיוציא יותר מן שני מאות זהובים לא יקיבל בחשבון. . . . יום הששי י"ג טבת תקס"א לפ"ק ומאו היה גזבר נאמן בהח"ק כמה שנים ובכל שנה נמצא כתוב בהפנקס, "היה חשבון צדק עם הרבני המופלג הנגיד מ' יהודא יודיל נאמן דחבורה קדישא ומניע לו משנת. . . ."

ד. הרב ר' יודיל היה מכוזב בעיני הבריות כבוד גדול חלקו לו כל בני עירנו וביותר נכבדי הקלוי הגדולה ואפילו החסידים אשר בסתר רעמו ורזנו עליו כי לא אמר קדוש לכל אשר אמרו הם קדוש אך מפני שם כבודו נחתו ושמי יד לפיהם וגם החסידים אשר פרשו ממות כנפיהם בהקלוי לא הרהיבו עין בנפשם לשנות בפניו את נוסח תפלת אשכנז שהתפללו בהקלוי מקדמת דנא ופעם אחת בעש"ק קודם תפלת המנחה הרכין ר' יודיל את ראשו על ידו והחסידים חשבו כי ישן הוא חסיד נלהב אחד לבש עיו עבר לפני התיבה והחל לאמר את המזמור ק"ז כמנהג ספרד אבל ר' יודיל גער בו בנייפה והחסיד שקל למטרפסיה ומת בשנה זו ומאו נפל פחדו על החסידים ועד ימיו של ר' יודיל התפללו בהקלוי נוסח אשכנז אך בשבוע שנפטר ר' יודיל גברה יד החסידים ובשבת הראשון התחילו להתפלל בנוסח ספרד מעורב עם נוסח אשכנז וכן מהפלים עד היום. בילדותי ראיתי בהקלוי הגדולה ספרים יקרים שנתן ר' יודיל להקלוי וגם בעת ראיתי, ילקיט שמעוני' על נייר ריגאל דפוס אמסטרדם יקר המציאות שנשא בהקלוי מספרי ר' יודיל וחתם שמו עליו ולהרב ר' יודיל לא היו כנים כי אם בת אחת חכמה וצניעה והשיאה לשארו מבני משפחתי התיירני הנגיד מוהר"ר זאב וואלף סג"ל לנדא (זכרני שהיה קוראין אותו להתורה ר' וואלף בר' שמחה הלוי לכן אחרוב שהוא היה בנו של הגאון מוהר"ר שמחה סג"ל לנדא האב"ד דק"ק אפסא 1) בהגאון מוהר"ר יוסף לנדא אב"ד שם בהגאון מוהר"ר יחזקאל לנדא בהרב האלף מוהר"ר צבי הירש לנדא ור' צבי הירש לנדא היה גם אביו של הרב הקצין מוהר"ר אברהם לנדא ור' אברהם היה אביו של הגאון מוהר"ר חיים לנדא אב"ד דק"ק פודקאמין הג"ל) ואנכי הכותב דברתי את ר' וואלף לנדא

בילדותי סוחר נכבד קבע עתים לתורה כבוקר ובערב ישב בהקלויז הגדולה ולימד עם תלמידים נקרא בעירנו בשם „ר' וואלף ר' יודיל'ס ור' וואלף נס הוא היה מאלופי נבאי הח"ק כמה שנים חתימתו ראיתי כמה פעמים, הק' זאב וואלף סג"ל לנדא" ובסוף ימיו נסע ר' וואלף לארץ הקודש ובעיר צפת נפטר ושם מ"כ ילד' וואלף בן אחד הוא הנגיד המפורסם תורני מופלג וחסיד סוחר נכבד אחד מחשובי נכבדי העיר אנשי שם מוהר"ר יעקב סג"ל לנדא אשר כעת לעת זקנתו יישב כל היום על התירה ועבודה ור' יעקב לנדא הוא אביו של ידידי מנעורי אשר יחדיו למדנו בהקלויז הגדולה דפה וכעת הוא הולך מהלך ההשתלמות נביר נכבד למרן מופלג וחסיד מופלא מחשובי הנבירים החרדים לדבר ה' בעיר זיטאמיר כמח"ר מרדכי לנדא (יחי') 1) חתנו של הנביר המפורסם.

בשנת תקצ"ט ויאמר ה' יהודא יעלה השמים כבוד גדול חלקו לו במותו בין גדולי היחס חצבו את קברו ואבן גדולה הציבו למצבתה והיא תזעק אמריה לאמר:

פה נממן

הרב המופלג

בתו"ד יושב אוהלים הוגה

בתורת הד' כל הימים העמיד

תלמידים חשובים ומהוגנים

הולך תמים זקן ונשוא פנים

המפורסם מפארי יחסי הלויים

מוהר"ר יהודא בהרב מו' יעקב

סג"ל לנדא נכד מאור הגולה

רב רבנים גאון הגאונים מרנא

ורבנא מו' יחוקאל זצקללה"ה

אביד ור"מ דק"ק פראג יע"א

נפטר יום ב' ד' ימים בחודש

מנחם אב שנת תקצ"ט.

רנר.

הרב הגאון המפורסם מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט אביד בעירנו והגליל.

א. עמרת תפארת לעירנו פאר הרור והדרו גאון מפורסם חסיד ועניו ענף

עץ אבית חימר מנוע גאונים מפורסמים בנו של הרב הגאון מוהר"ר דוב בעריש

1) אהה! על השמועה כי באה ורפו ידיו כי ענף עץ אבות זה נקטף באביו ובצהרים בעת אשר זרח שמש הצלחתו עזב את החלד לכן אי"ה הנני להציב לו יד בספרי זה לתת שם דשאיות לתולדה במקום אבותיו הקדושים נבג"ט.

אב"ד דק"ק מעובבו בהגאון המפורסם מוהר"ר ארי' ליבוש ראש ישיבה דק"ק לבוב בהגאון המפורסם מופת הדור רשכבה"ג מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט וציק"ל אב"ד דק"ק זימל סליצק ואח"כ אב"ד ור"מ בק"ק לבוב ושם מ"כ יאבבו הג"מ רוב בעריש היה חתן הגאון המפורסם מוהר"ר סאיר אב"ד בק"ק קאנסטאנטין פלך וואהלין בהגאון המפורסם נתבל מוהר"ר יעב"ץ ז"ל בהגאון המפורסם צבי תפארת ישירון חכם צבי זללה"ה 1 .

ב. הרב הג"מ חיים הכהן אב"ד רפה היה חתנו של הרב הנכיר המפורסם בתורה ונדולה מוהר"ר אבאלי הכהן זוסמאן (ר"ה) ז"ל אשר בערך שנת תק"ן לקח את בתו הרבנית מרת צפורה (ולכן היו קוראין אותי בעירנו ר' חיים צפורה'ס) אימרים אמיר אשר הרב ר' אבאלי הפריז לו נדוניה סך אלף אדומים ושם בבית חיתנו הנכיר ישב ר' חיים ולמד תורה לשמה מתוך הרחבה וזכה לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא ועוד בימי חרפו שקל ומרי נשא ונתן עם גאוני דורו המפורסמים כמו עם הגאון המפורסם פאר הדור מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל ושאר גאונים ועוד מרם שנתעלה לשבת על כסא הרבנות בעירנו כבר יצא שמי לתהלה יריח תורתו נדף למרחקים וכל הרבנים והשוחטים אשר סביבותנו הקרובים והרחוקים פנו אליו בשאלותיהם ודרשו ממנו דבר ה' זו הלכה וגם הרב אב"ד הג"מ בצלאל מרגליות שאל ממנו שאלות (שו"ת מים חיים חלק א"ע ס' ע"ג) ומכל הערים נהרו אליו למשפט והוא השיב לכאן"א כיר חכמתו ובקיאתי הגדולה בתלמוד ובפוסקים ראשונים ואחרונים הוציא לאיר משפט וכמה ענוניה התיר מכבלי העינון והכל שלא לשם קבלת שכר אפילו כל שהוא ולא נהנה מכביד התירה הנאה של כלום ולא עוד אלא אפילו כל מסים וארנינות שילם להקהלה כאחד מן הנניחים. אך אח"כ כאשר ראו הב"ב כי כל מילי דמתא עליה רמי והכל צריכים למרי דחיטי וכל דבר הקשה בשאלות א"יה וכן כדוני סמונות והיתר ענונות אך אליו יבואו. ולא מעירנו בלבד אלא מכל העירות הקרובות והרחוקות ינהרו אליו למשפט ושאלות כהלכה והוא הודה וזויה של העיר. שמי אל לכם כי לא לכבוד הוא להם וחילול השם יש בדבר אשר תלמיד חכם כמוהו ישא עליו עול מסים וארנינות לכן התאספו ראשי אלופי רווני הקהלה ופמרוהו מכל מיני מסים ונתינות להקהלה כדון ת"ח והנני להעתיק הכתב פסירין שנתנו לו בשנת תקע"ה אשר נמצא אצלי (בכל מקום שהכתב משימשש או שגלה הנייר מרוב ימים ולא כהיל למקרי נקדתי) ... עץ חיים כהן שרעתו יפה יפי עינים ויופי נוף. כי לא יבוא לפניו חנף. לזאת ישימו על ראשו הצניף ה"ה כבוד הרב הגדול הבקי בחררי תורה מי כמוהו מורה מומחה לרבים המפורסם לשבח שבחיהו חכמים מכלל דשפיר עביר בנן של קדושים מגזע ישישים חכם ספואר וחכם הכולל כבוד מוהר"ר חיים בהגאון המפורסם לרבים המנוח מו' רוב בער הכהן רפאפורט שהיה אב"ד בק"ק מעובבו והגליל וצללה"ה ... והלך בעקבי אבותיו הקדושים אשר המה היו בכל הארץ לעינים ברוחם פי שנים והוא ארי' לגיוני וקם. תולדה במקום אב לקיים מילי דאבות להיות תילדותיהן כי צא בהן ולהורות

1) הג"מ חיים בספרו שו"ת מים חיים' ת' א"ע סימן י"ט כותב, ואחריו יאיר נתיב לקיים מילי דאביו וקני הגאון בעל ח"צ ז"ל ויען שעריבים עלי דברי דודים של אביו בעל הכס צבי כי הוא ראש לכל משפחת בית אמי וכו' אתפאר.

נתן בלבו לב נדיבות סמכתהו לישא משא העם לכל אשר יקראיהו באמת ומישיר משיב בשלום לכל אדם השואל כהלכה ואינו נושא שכר אך באמינה עושה מלאכת מחשבת מחשבתו נכרת מתוך מעשיו שלא על מנת לקבל פרס ולא לנאון ולתפארת רום אנשים רק למען החוק עמוד הדת ויש שכמו לסבול לכל אשר מרביט העם להביא אליו כל דבר אשר יקשה מהם ומהמינם ויחמנו כבואם לשתות בצמא את דבריו הן בהוראות איסור והיתר ועל אחת כמה וכמה טיבה כפולה ומכופלת למקים הוזה פה בעסק דיני ממונית כרם וזכר הוא לטוב שאלמלא הוא כבר היו אויבני פלילים להיות בעתים הללו גם בוש לא יבושו והכלם לא ידעו מלדין בעש"נ (בערכאות של גוים) אם לא כי משא פנים יש בדבר כי יריבון אנשים וננשו למשפט לפניו יצא דבר חוק ומשפט והמה נושאים פניו לקיים הדת. וגם זה הדבר אשר הוא לנו לשם ולתפארת מן האדם בני אדם הכאים משם לכאן וגם אמרינו הואיל ומיקלעי ארחי ופרחי המה ישתבחו בעיר הזאת יען נמצא כוזה איש נושא פנים הוא הראש המדברים בכל מקום אשר דבר המלך ורתו הלכה במותו וגם יודע לכלכל דבריו במשפט משפט לזה וצדקה לזה לזה יקרא איש שהכל בו ומי לא ידע בכל אלה שהוא ראוי מאד מאד לתשואות חן חן מאתנו ולמיחש מכעי נ"כ אם העלם יעלימו עם הארץ לפני העיר מזה. פן נהי לבנו ולקלם לסביבותינו כי ידברו אויבים כשער בת רבים שאין אנו חוששין להתמיטת עמוד הדת. כעת שמנו את לבבינו על דרכיו דרכי נועם על מה ולמה לשעבר. לא נעשה עמו דבר לא קימה ולא הידר ואמרנו כמה נקדם פניו אם ברצי כסף גלוי וירוע שלא יקח מחוס ועד שרוך נעל אך מצאנו את עצמינו מחויבים בדבר הזה כחיבה [לסמיך אותי] כסמיכה סמיכת תלמיד חכם לפוטרו ממסים ועלה במסוכס בסוד ישרים ועדה שה"ה הרב הנגיד מו"ה חיים הנ"ל הוא פטור מכל מסים וארנינות וכלו והלך לא שליט למרמא עליה ושום קול גונש לא ישמע ולא יבוא כנכולו יהי שלום בארמונותיו ושלום בחילו וביתו יהי חפשי בישראל מהני מילי מעליותא דנפיק מיניה וזה נעשה בתוקף מעשה הקהל שאין צריכין חיזוק באין לשנות. הכ"ד האלופים ראשי רוזני נגידי מנהיגי אוסטררה יצ"ו ויחידו סגולה הבאים על החתום היום יום נ' י"ד טבת תקע"ה לפ"ק. ועל החתום כאו כל אלופי נכבדי העיר ומעבר הגליון בא הדוכס מאוסטררה לאשר ולקיים בתוקף ועוון את כל המפורש בכתב הקהלה ומסיים נכתב ונחתם בעיר אוסטררה ביום 27 מארט שנת 1816 קאריל יאבלינאווסקי".

גי בשנת תקפ"ב אחר פטירת הנ"מ בצלאל מרגליות שמו אלופי עירנו את עיניהם בהנ"מ חיים וכל הבע"ב ענו אחריהם מקודש מקודש ובחרו אותו לרב אב"ד ור"מ ומו"ץ ויש ת"י כתב הרבנות שבתנו וחתמו אלופי רוזני וב"ב העיר ברשות וחרמנא מהדוכס יאבלינאווסקי ואמרתו להעתיקו לזכרון לזכר אחרון. [כצפיתנו] צפינו סאן יהיב לן נכרא דכולי ביה תנא ומתני לית לי' שעורא שפירא ונמירא. דכולי עלמא אכתרי גרירא מרבא עד ועירא. להיות מורה התירא ואיסורא. ולכאר כל חמירא. הרבר אשר יקשה מאתנו. הוא ינמור בעדינו לברר הלכה כשמלה. אם הימינה או להשמאילה. להיות הוא שר התורה. עוד המה מרברים. והנה קול המון כקול שרי מכשרים ואומרים. כאן נמצא זכאן הוא בר כי רב דחד יומא לא פסק גרסא מפומי דרבנן. . [ידע] מתניתא

בחד מלתא כולתו יהבי עיניהו בהאי נברא דמצפרא כריך ותני לו משפט הכחירה*
 לישב בראש ורבי יתקרי ה"ה כבוד הרב הג' חריוף ובקי בחדרי תורה. מי כמוה'
 מירה. אשר ודיו לו רב כי בירך ה' חילו לאורייתא. אשר שמו נודע בשערים
 נקטו נגרא ברייתא אשר תורה יבקשו מפיו המה חיים ה"ה כבוד הרב הג'
 המפורסם בתורה וביראה החריוף ובקי בחדרי תורה מי כמוהו מורה שלשלת
 היוחסין בנן של קדושים קדושי עליון כבוד הרב הגדול מו"ה חיים הכהן רפאפורט
 בן כבוד הרב הנאון המפורסם לרבים מו"ה דוב בער הכהן שהיה אב"ד בק'
 מעוזבו שכל ימיו מעודו עבודתו עבודה תמה ויט שכמו שכם אחה לסכול מורה
 הציבור והיחיד על מנת שלא לקבל פרס בשחרית ובין הערבים וכולי יומי
 זימנא דרחקי ועיילי רבים לנבי מלתא זוטרתא ומלתא דתלי כאשלי רכרבתא
 שואלין ודורשין אליו למשאל שמעתתא אליבא דהלכתא הן בהוראות איסור והיתר
 ובדיני ממונות הא כדאיתא והא כדאיתא לכולם הוא משיב כהלכה שמורה בכל
 וערוכה. ואין אומר ואין דברים לסרב נגדו ובלי נשמע קולם להרים כי הולך
 אל ארבע טורים וכלל הפוסקים הראשונים מוציא ממקור הדין לאמיתו וכולם
 מקבלים עליהם כשמחה ובטוב לב את משפטו ודינו אשר ישצט למשרים כי
 עולה לא נמצא בשפתיו שפתי כהן ישמרו לעשות ולקיים קיום אמרינן היאיל
 ימקלעי ארחי ופרחי אשר חכמתו גם בחוץ תרונה ליודעי בינה. בשלוח ספרים
 מקריות חוצות הוא סותר ובונה. להשיב שואלי דבר בדעת ומזימה. אשר צלל
 במים אדירים ים החכמה. ויענו כל העם קול אחד זה היום אשר קיינו הנה
 מצאנו ראינו בדיק לן בכמה ברקין. שנעין בעין ראינו נברא קא חוינן דחוי
 לכסותו בסמיכה סמוך ונראה לסמכת חכמים ריכא בר ריכא ראוי ומחוק חוקה
 שאין עליה מענה כי בדין הוא שישוב אל אחות אבותיו אשר החזיקו חוקת
 הבתים והעליות מעלות דרבנן אשר בנו בית ישראל נשען עליהם הניחו יתרום
 לעולליהם את אשר נחלו אבותיו ראשי המטות והנחלו לבניהם אחריהם ללמד
 בני ישראל קשת מלחמת ה' מדור דור הולך ודור בא ער הראש רישא דעמא
 הולמתו עמרת. לעמוסי במן עמרת תפארת. כל שיש להם שם בשעתם ולדורות
 והניחו זכרם שם עולם לא יכרת. מימיהם אנו שותים בצמא את דבריהם כנחלי
 אש כוערת. אמרנו וענינו כילנו פה אחד קים משיחו כי הוא זה. מזה בן מזה.
 וזאת אשר עלה הגורל עליו לקובעו לשם ולתהלה כמוסכס כסיד ישרים ועדה
 להיות לנאון שמהו ולמנות את כבוד הרב הנאון מוהר"ר חיים הג'ל להיות היא
 הכהן הראש המדברים להיות אצלינו אב"ד ור"מ ומורה צדק פה קהלתינו.
 למרמא עליו מרמא דבני מתא הא למגרס והא לעייני במילי דשמיא הן בהוראות
 איסור והיתר ובדיני ממונות על פיו יצאו ועל פיו יבואו. אך בזאת נאות שירצה
 לשבת אתנו שבת הכסא דמוקרא ליטע אהלו אפרנו בתוך העיר בתיווך למען יהי
 ביתו פתוח לרווחה משאם מרחא דציבורא לכל אשר יבקש דבר ה' זו הלכה
 ומנת כוסו וחלקו מנת נבוה היפרשה מלתא דפסיקא קביעי וקיימי בדורות
 הראשונים רבנים קשישאי אשר היו אב"ד אב אחד לכולנו לכל דבר ההכנסות
 מעות חיפה וקדושין וגיטין ולכל חלוקת הכביד אשר הורם ואשר הינף להרב אב"ד
 מימים קדמונים. גבול אשר נבלו הראשונים. רק כבוד שיש בה הידור מצוה
 מצוה סנדיקאות סאלה לא יגרע נמצי אוננו של כבוד הרב מו"ה חיים הכהן הג'ל

בכל העיר מקצה אל הקצה ברחוב קדרים וקראסניגורא ובלטייא ועיר חדש ובכל הכפרים השייכים לפה ק' אוסטרהא כמאז לחצאין והאלקים אשר התהלכו אבותיו לפניו הוא יצוה את הברכה אתו ואתנו להאריך ימיו ושניו ושנותינו ואורך ימינו זכות אבותיו הקדושים יהי בעזרתו ובעזרתינו להמית עלינו חסד כל ימי עבודתינו אשר עובדים אנחנו להיות עליו ועלינו למחסה ולמגן בערינו בימיו ובימינו וישעו ערי יהודא וירושלים ויבוא משיח צדקיני הכ"ד הבעה"ח כנסי' שהיא לשם שמים למען לא תפוג תורה, להיות פה לכהן צדק ומורה, כבוד האלופים והראשים רוני נגירי מנהיגי הקהלה ויחירי סגולה דפה ק"ק אוסטרהא היום יום שהוכפל בו כי טוב יום ג' ט"ו אייר תקפ"ב בית לפ"ק. ואחר זה חתמו כל אלופי העיר והדוכס יאבלינאווסקי נתן הסכמתו ורשותו ובא על החתום. והנה אם כי קיבל עליו הג"מ חיים לקבוע דירתו בתוך העיר כמפורש בכתב הרבנות ובני העיר ידעו כי אחר דבריו לא ישנה בכל זאת כאשר ראו אלופי העיר כי קשה עליו להעתיק מושבו מביתו שיש לו בעיר חדש ולימע אהלו אפדנו בבית אשר ישכור לו בתוך העיר מפני ההוצאה אשר יצטרך להוציא על שכירות דירה נאה לפי כבודו ואין שכר הרבנות מספיק לו להוציא הוצאה יתירה לכן התאספו אלופי העיר והסכימו להוסיף לו מקופת הקהלה רובל אחד בסף רוסיא בכל שבוע ושכנו על שכרו מיום שיקבע דירתו בתוך העיר (הישנה) ונמצא בירי הכתב שכתבו וחתמו אלופי העיר מן יום ב' לחודש כסלו שנת תקפ"ג (ולא העתקתי מפני האריכות).

ד. בשנת תקס"ה נתחבר הג"מ חיים להח"ק דפה ואלה הדברים כתובים על הפנקס (ר' רפ"ה) הן היום קרב לפנינו ה"ה הרבני המופלג הנגיד המפורסם מ"ה חיים כהרב הגאון המפורסם מה' דוב בער ורצה לקרב את עצמו לחבורה קדישא דפה וכבר סילק מעות קדימה ומעתה הרי הוא כאחד מן המנויים להיות פתקי טריף בקלפי בשנה זו ולהיות לראי' באנו עה"ח היום יום ה' ששה ימים לחודש מרחשון תקס"ה לפ"ק ועל התקנה שעשו בשנה זו שבעה ועשרים לחודש מרחשון שלא לקבל שום אדם להח"ק עד כלות שש שנים בא הוא בחתימתו „הק' חיים הכהן רפאפורט" ובהיות הג"מ חיים אב"ד פה בא בהסכמה על ספר „אור הנערב" שנדפס פה בשנת תקפ"ד בראש הספר „חק לישראל" שנדפס בסלוויטא ע"י הרב רש"א שפירא בן הרב מסלאוויטא נמצא העתק גוף הפסק דין על דבר הרוד' שהיו בין המדפיס ד' אהרן יונה מאוסטרהא והמדפיס ר' ישראל בר אברהם סברדיטשוב ועל הפס"ד מיום ג' י"א ... תקפ"ה חתים „הק' חיים כהן רפאפורט חפ"ק אוסטרהא הנכרר משני הצדדין" (עיין בספרו שיח „מים חיים" סימן מ"ר כל הענין ושם מביא מה שכתב אליו בנידון זה הרב הגאון הגדול מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל והרב החסיד המפורסם מוהר"ר יצחק מראדוויל ז"ל ומה שהשיב להם) על ספר „הכוורי" שנדפס בראדוויל שנת תקפ"ו בהסכמת הרב המאוה"ג החסיד המפורסם וכו' מוהר"ר יצחק אב"ד דק"ק ראדוויל זללה"ה בא גם הוא בהסכמתו וכראש ההסכמה נכתב „הסכמה מהרב הגאון הגדול המפורסם שלשלת היוחסין חכם הכולל מוהר"ר חיים כהן רפאפורט אב"ד דק"ק אוסטרהא" על ספר „עבודת הקודש" סלאוויטא תקפ"ו על „חק לישראל" שנדפס בסלאוויטא תקצ"ב נכתב בראש הסכמתו „הסכמת הרב המאוה"ג המפורסם החריף

ובקי שלשלת היוחסין מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט אב"ד ומ"ץ דק"ק אוסטרהא" והוא חתם, יום ג' תקצ"ב נאם חיים הכהן רפאפורט" על היותה רעה שנדפס בסלאוויטא תקצ"ד על ספר „איי היס" שנדפס באוסטרהא נכתב כראש הסכמתו, הסכמת הרב הגאון הגדול המפורסם בדורו כ"ש מוהר"ר חיים כ"ץ נ"י האב"ד דק"ק אוסטרהא" וח"ע, „נאם חיים כהן רפאפורט חונה פה ק"ק אוסטרהא יצ"ו" היום יום ב' כ"ג תמוז דהאי שתא תקצ"ה לפ"ק" על ש"ע, „חשן משפט" שנדפס בסלאוויטא תקצ"ו נכתב כראש הסכמתו, הסכמת הרב הגאון המאור הגדול המפורסם החרוף ובקי שלשלת היוחסין כש"ת מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט אב"ד ומ"ץ דק"ק אוסטרהא" והוא חתם נאם חיים כהן רפאפורט חו' בפה"ק אוסטרהא יצ"ו וכן בא בהסכמתו על סדר, עבודה וטורה דרך" שנדפס בסלאוויטא תקצ"ו .

ה. ואלה תולדות הג"מ חיים הכהן .
 א) בני הרב הגאון המפורסם מוהר"ר יעקב הכהן רפאפורט אב"ד דפה תולדתו ככתבתי בספרי .

ב) הרב הגאון חרף ובקי הגביר המפורסם בישורין מוהר"ר יקותיאל זוסיל הכהן רפאפורט ממינסק התן הגביר המפורסם מוהר"ר זאב שמש ממינסק והיא שקיל ומרי כהלכה וכחריפות עם אביו הגאון והרבה חידושים ושו"ת ממני נדפסו בספר „מים חיים" למר אביו הגאון והוא בא בהסכמתו על ספר „באור בן שלמה" הוא באור על בנין יחזקאל וחתם „יקותיאל זוסיל כהן רפאפורט" ו והרב ר' יקותיאל זוסיל היה אחד מראשי החברה „מקיצי נרדמים" ועל שער הספר „אמרי שפ"י שהוציאה לאור החברה „מקיצי נרדמים" נכתב „תחת השגחת ראשי החברה" . . . יקותיאל זוסמאן כהן רפאפורט" .

ג) עיר בת אחת היתה לו שהיתה אשת הרבני הנגיד התורני מוהר"ר ריב בער בן הגביר המפורסם מ"ה מרדכי קלמן היילפירסאהן מוסלב שהוא היה חתן הרב הגאון מוהר"ר ישראל רב דחיימים בעיר זסלב בנו של הרב הגאון מאוה"ג המפורסם מוהר"ר מרדכי היילפרין ז"ל אב"ד דק"ק זסלב וקרעמניץ נזכר לעיל (ג"ח) .

ו. ופרי צדיק מעץ החיים אשר שתל בכרם התורה הוא ספר „מים חיים" אשר השאיר אחריו ברכה כולל שני חלקים, חלק ראשון תשובות שהשיב לכל השואלים אליו בדבר ה' זו הלכה ולכל הצמא למים מי התורה השקה מכארו באר, מים חיים" שם שקיל ומרי עם נאוני דורו המפורסמים עם הגאון פאר הדור מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל הגאון המפורסם מוהר"ר שלמה אוגר ז"ל הגאון הצדיק מאה"ג מוהר"ר ישראל דוב בער ז"ל מ"מ מסמעפאן עם הרב המפורסם החסיד מוהר"ר יצחק מראדוויל ז"ל הגאון המפורסם מוהר"ר בצלאל מרגליות ז"ל אב"ד הגאון מוהר"ר חיים יעקב ז"ל אב"ד מדובנא עם הרב החרוף בעל „עצי לבינה" ז"ל ועם בניו הגאונים הג"מ יעקב והג"מ יקותיאל זוסיל רפאפורט ז"ל וכל הרבנים והדוינים והשוכ"ם מהערים אשר סביבותינו כולם הריצו אליו שאלותיהם והוא השיב לכאז"א כיד חכמתו הגדולה בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים וכן הרבה תשובות וחידושים מהגאונים הגדולים אבותיו

הקדושים אשר היו בירו בכת"י הובאו בספרו הלא המה אא"ז הנאון צבי ישראל חכם צבי ז"ל . מאא"ז הרב הנאון המפורסם רשב"ג מוהר"ר שמחה הכהן רפאפורט ז"ל . אא"ז הנאון המפורסם בדורו מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט ז"ל אב"ד דק"ק לבוב ואב"ד וקנו הנאון המפורסם מוהר"ר מאיר ז"ל אב"ד דק"ק קאסטאנמן מאב"ד הנאון מוהר"ר דוב בעריש ז"ל אב"ד דק"ק מעונוב וכן מהנאון הגדול המפורסם מוהר"ר שאול מאמשרדס ז"ל ומהנאון המובהק בדורו נשיא הלויים מוהר"ר יהודא ליב אייטינגא ז"ל ששלח למתוהנו הכהן הגדול מוהר"ר חיים רפאפורט אב"ד דק"ק לבוב ז"ל ועוד מן נאונים גדולים שהיו בדור ההוא ובחלק יו"ד סימן כ"ז מביא שאלה אחת ששאלו מעיר מעונוב להנאון המאה"ג מוהר"ר מאיר ז"ל אב"ד דק"ק קאסטאנמן ועל השאלה באו על החתום, נאם ישראל בע"ש ממליס"ט, ונאם משה יוסף מ"ס דפה" והג"מ מאיר השיב להם תשובתו וכבוד גדול חלק להבעש"ט ז"ל אשר אליו התחיל בתשובתו „אלוף ביהודא ובישראל עושה חיל קטן וגדול שם הוא ממציא מזור ותרף לגבר אין איל . גדול הוא בששך ושם לו ברקת וגבר בכל ה"ה הרב המופלג המפורסם בש"מ מו"ה ישראל נר"י . חלק שני „אוצרות חיים" חידושי תורה שחידש על כל התורה גם שם מביא חידושי תורה מאבותיו הגאונים הקדושים והרבה חידושים הוסיף בנו הג"מ יעקב הכהן רפאפורט אשר הוציא את הספר לאור בשנת תר"ז בהסכמות הנאונים המופלגים בדור ההוא הנאון מוהר"ר מרדכי זאב אייטינגא ז"ל בעל מפרשי הים והנאון הגדול מוהר"ר דוב בעריש אשכנזי ז"ל אב"ד דק"ק לובלין והסכמות הצדיקים צדיקי הדור המפורסמים הרב הצדיק מאפטא ז"ל והרב הצדיק מוהר"ר מרדכי ממשערנאביל והרב הצדיק מוהר"ר שלום מבעלזא וצוקללה"ה וכן באו שם מכתבי אהבה ותהלה משארי בשרו הרבנים הגבירים המפורסמים מופלגי תורה הרב הגביר המופלג בתורה וחכמה מוהר"ר יוסף צבי מייזש הרב הגביר המופלג בתורה וחכמה מוהר"ר מאיר הכהן זוסמאן והרב הגביר המופלג בתורה מוהר"ר צבי הירש הכהן זוסמאן אשר המה התבסמו מתורתו תורת חיים בעיר בחיים חייתו ושמתו מאד בצאת ספרו לאור וגם תמכו מהונם להדפסת הספר .

ז. שבע עשרה שנה ישב הג"מ חיים על כסא הרבנות פה ומי ימלא צדקתו וחכמתו חסיד ועניו שינא בצע במלוא מיבן המלה דן אמת שפט צדק הוציא לאור משפט ויהי רועה את ערתו על מי מנוחות התירה והכל בלי שום קבלת שכר בראשונה ואפילו אח"כ כאשר נתקבל לאב"ד פה לא לקח שום שכר פסק דין ומכל המשפטים שכאו לפניו מעירנו ומכל הערים הקרובות והרחוקות לא גהנה מאומה רק להב"ד שישבו לפניו היה קודש כל המעית אשר נתנו הבעלי דינים . ואף בסוף ימיו כד הוה (ליה) דחיקא שעתא מובא לא סר מן דרך הקודש אשר סלל לו בהללו נר הצלחה על ביתו ולא קיבל שום שכר פסק דין . סיפר לי דודי הישיש הרב מוהר"ר מאיר אליהו ז"ל דיין ומו"ץ פה אשר פעם אחת באו לפני הג"מ חיים סוחרים גדולים מעיר ברדיטשיב לדין לפניו בענין מסחר גדול שהיו להם כשותפות והמ"ת עלו לכמה אלפים רוי"כ ויהי כאשר הוציא הג"מ חיים לאור משפטם והיו כולם שבעי רצון הניחו על שלהנו שכר פסק דין בנה יפה במטבעות זהב ויאמר הרב ר' חיים להב"ד שישבו או לפניו מהרו קחו את המעות מרם שתראה הרבנות ותתרעם עלי (ויאמר לי דודי הנ"ל שאו כמעט

שסבל הנ"מ חיים דחקות ולא היה לו לכלכלת ביתו) ויהי לעת זקנתו תש כחו מאד ולא יכל לשאת עליו את עול משא הציבור לכן ביקש הנ"מ חיים מאלופי העדה להקל מעליו את עול סבלו ולקבל את בנו הגאון מוהר"ר יעקב הכהן לאב"ד אשר הוא ישא ויסבול את משא העם וטרחא דציבורא ואלופי העדה נתנו אוון קשבת לדבריו ובשנת תקצ"ח קבלי עליהם את בנו הנ"מ יעקב הכהן לאב"ד כאשר אכתוב הכל הלאה בספרי במקום שאכתוב תולדות הנ"מ יעקב ז"ל. בשנת ת"ר עלתה נשמת הנ"מ חיים למרומי שמים ונפיו הטהור ספון וטמון בין מכתר קברות בני משפחתו הנבירים זוסמאן. אבן נדולה הציבו על קברו והיא תועק אמריה לאמר :

נפטר

מצבת אשתו הרבנית

יום ה' א' דרי"ח

פ"נ

כסלו שנת ת"ר לפ"ק

יום ב' עשרים

הרב אשר עבר עבודת הקוד

ימים בחודש מרחשון

פה קהילתנו משך שבע עשרה

תר"ד לפ"ק נפטר האשה

שנה הפליא עצה הגדיל תוש"י

הצנועה הרבנית מרת

מעינותיו נפוצו בקרית העיר

ציפרה בת המנוה

והוצה תורה באמת ושפט בצד

המפורסם מהור"ר אבא

דלים וראשים מו"ה חיים הכהן

הכהן אשת הרב הגאון

רפאפורט אב"ד ומו"צ דפה ק'

מוהר"ר חיים הכהן

בהגאון המפורסם מ' דוב זצ-

רפאפורט אב"ד דפה

ללה"ה אב"ד מעזבוז נבד

תנצ"ב"ה.

מאור הגולה פאר ישראל

וקדושו רבים השיב מעון ושבר

מלתעות רשע בהלחמו ביום

קרב 1) בויכוחו העצום הגאון

החסיד האמיתי מו"ר חיים כהן

רפאפורט זצוקללה"ה אב"ד ור"מ

דק' רבוב ונכד רבן שככ"ה החכם

צבי זצוקללה"ה אב"ד דק'

אמשטרדם יע"א תנצ"ב"ה.

1) כאן רכז על מלחמת ה' שנלחם הגאון הקדוש הזה עם כת הארורה שכ"ן תר"ו ושר"י כמר כסיפר לנו הנ"מ יעקב רפאפורט בהקדמתו לספר, מיום חיים ועיין בספר, פראנק וערתו פרק י"א.

רנה.

ואלה המה דיינים מובהקים מופלגי תורה חכמים מצויינים בהלכה שהיו
מבי דינא רבא של הגאון מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט ז"ל ונצטרפו אליו בהסכמתו
על סדר „עבודה ומורה דרך” שנדפס בסלאוויטא בשנת תקצ"ו .
נאם הקמן אלעזר בא"א מו"ה נפתלי זלה"ה (נקרא ר' לאוי דיין) .
הקמן חיים בא"א המנוח מו"ה נחמן זלה"ה מו"צ דפ"ק איסטרהא (ר' חיים פעמשניק) .
הקמן דוד בלא"א מו"ה יצחק יעקב זלה"ה (ר' דוד דיין) .
הקמן גבריאל במהו' דוד נ"י (הוא היה אח"כ דיין ומו"צ בעיר זיטאמיר) .

רנו.

הרבני המופלג מוהר"ר שמשון זאב הלוי.

מופלג בתורה ירא שמים ועסקן במצות כל ימיו השתדל לקבץ נרבות
לפרנסת עניים ועשה רב חסד עם עניי העיר והוא בנו של הרב הדיין המצוין
מוהר"ר ישראל יעקב סג"ל הנזכר לעיל (קצ"ו) ובילדותי הכרתי את בנו של ר'
שמשון זאב ושמו ר' ישראל יעקב תורני ועסקן במצות . ממצבתו ידענו את שכחו
אשר היא תקרא לאמר :

פ"ג

אי"ש

תם

וישר הרבני

המופלג בתורה

וירא השם לילות

כימים פעל צדקות

ועשה רב חסד לעניי

עירנו מ' שמשון זאב

בהרבני מו' ישראל

יעקב הלוי נין ונכד

הגאון מו"ז נפטר יום ד'

כ"ח שבט שנת תר"ב

לפ"ס תניצ'בה .

רנו.

הרב המופלג מרה יהודא לעווין במו"ה נחמיה כ"ץ.

מופלג בתורה ויראה סדקק גדול והרב הג"ס יעקב רפאפורט ז"ל אב"ד

סמך עליו ולמד מתתימתו הלכה למעשה כאשרכותב בשו"ת, מים חיים" ח' ע"א סימן ס"ג, וכן ראיתי שחתם כן הרב המופלג בתו"ר המרדק מ"ה לעיון ז"ל מפה, יהודא לעיון בן ר' נחמיה ז"ל ובכה"ג, יש ללמוד, ועל המנילה מ' תמו חתם עצמו אחר הרה"צ מוהר"ר געציל ז"ל, יהודא לעיון במ"ה נחמיה ז"ל כ"ק. את מצבתו לא מצאתי ולא ידעתי שנת פטירתו.

רנת.

הרבני המופלג הנגיד מוהר"ר מרדכי במוהר"ר גרשון:

א. נגיד נכבד בעירנו מופלג בתורה עישה צדקות ופועל חסד פזר נתן לאביונים ירא שמים ומפורסם לשבח כפי זקני עירנו בשם, ר' מרדכי ר' גרשון"ס היא היה משולח וציר אמינים אצל הרב הגביר המפורסם מוהר"ר מאיר הכהן זוסמאן ז"ל. בכל שנה נסע לפרייסין למכור שם את הרפסודות והתבואה העמוסה עליהן. והג' ר' מאיר לא יחשוב אתי את כסף הפדיון כי באמינה היה עושה בעת שנסע לפרייסין לקח אתו שוחט מעירנו לצוותא על דרכו והיה עמו כל ימי שבתו בפרייסין וגם בנסעו בדרכו לא פסק פומי' מנירסא כל הדרך ישב על העגלה והגמרא בידו ולמד שעורו. וכן כל הזמן שהיה בפרייסין קבע עתים לתורה כמו בביתו ולא גרע מחוקו אפילו כל שהיא.

ב. הרבני מ"ה מרדכי נתחבר אל הח"ק בשנת תקצ"ב ואלה הדברים כתיבים על פנקס הח"ק, בהתאסף ראשי הח"ק גומלי חסד של אמת וניגש לפנינו ה"ה הרבני המופלג הנגיד מ"ה מרדכי בהמנוח מ"ה גרשון וביקש מאתנו להתחבר בחבורה הנ"ל ואחרי אשר סילק מעות קדימה כפי התקנה וגם השווה את החבורה וגם המרומנים עבור השירות המוטל עליו כפי התקנה. לואת אנחנו הראשי החבורה הננו באנו עה"ח להיות לראי' ולמשמרת אשר מהיום יהי ר' מרדכי הנ"ל נמנה בתוך החבורה ויהי נחשב מהיום כאחד מאתנו חח"מ לכל הדברים ויובא פתקאו לתוך הקלפי תיכף וא"צ לבוא לפני הנכבאים כלל והוא פטור משלוח רבש ולראי' באנו עה"ח יום ג' כ"ד ניסן תקצ"ב ועל החתום, הק' יהודא לנדא, הק' שלמה זלמן כהנא, ור' מרדכי לא השאיר אחריו בנים ולא בנות ושמו הטוב אשר השאיר אחריו טוב לו מכנים ומבנות כל הזנו ורכושו הרב נתחלק לקרוביו וספריו היקרים אשר נשארו מעזבונו הובאו בית יוסף לכהננים של הרב ייב"י ז"ל. את קברו מצאתי במעלה הקברים אשר לחשובי העיר אבן גדולה הקימו על קברו והיא תביע את שבחו לאמר:

פ"ג

יום

ה' שמונה ימים

בחודש שבט שנת

תר"ה נפטר איש תם וישר

הרבני המופלג הו"ג מוהר"ר

מרדכי בהרבני המופלג

הישיש מוהר"ר גרשון ז"ל איש
 מרדכי הי' הולך וגדול כל
 ימיו בצדקה וגמ"ח ביתו פתוח
 לרוחה מלחמו נתן לדר
 והחזיק ידי ת"ח פור' נתן
 לאביונים צד'קתו עומדת
 לעד לפ"ק תנצ'בה :

רנמ.

הרבני הישיש מוהר"ר מנחם מענדיל במוה"ר יצחק.

נקרא בעירנו ר' מענדיל יאנוווער" מחסדי עירנו ירא שמים גדול מעורו
 שקד על דלתות הצדיקים והיה מן אנשים חשובים ומסויימים אצל הצדיק המפורסם
 מליבלין וצוקללה"ה שנסע אליו בכל שנה ופעם אחת ישב אצלו שנה המימה .
 ור' מענדיל לא זכה לבנים והוא בנו של הרבני מוהר"ר יצחק במוה"ר מנחם
 מענדיל (קס"ו) ואנכי הכיתב שמו בקרבי כי הוא היה ממשפחתנו .

וזאת חקוק על מצבתו :

פ"ג

הרבני הישיש ירא השם
 מעורו שקד על דלתות
 הצדיקים מו' מנחם מענדיל
 בהמנוח מו"ה יצחק נפטר
 יום ב' דחזהמ"ס שנת תר"ט
 לפ"ק תנצ'בה .

רס.

הרב הישיש החרוף ובקי הנגיד מוהר"ר יצחק צבי האלברשטאם .

א. חרף ומפלג גדול בתורה מנזע ישישים בנן של קדושים מפארי היחוס
 נאונים מפורסמים בתבל בנו של הרב הנאון מוהר"ר דוב בעריש אב"ד דק"ק
 מעזריטש וטוטשין אחי הרב הנאון המפורסם מוהר"ר זאב וואלף אב"ד דק"ק
 דובנא . והמה היו בניו של הרב הנאון החסיד הגדול מוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל
 אב"ד דק"ק דובנא בנו של הרב הנאון מאור הגולה החרוף המפורסם בדורו
 מוהר"ר צבי הירש אב"ד דק"ק האלברשטאם וצללה"ה . . והרב הנגיד החרוף
 מוהר"ר יצחק צבי (מפורסם בעירנו בשם ר' איצק הירש) היה חתנו של הרב
 הנביר המפורסם בתבל מוהר"ר אבאלי הכהן כאשר כתבתי לעיל (ר"ה) .

ב. הרב החר"ף מוהר"ר יצחק צבי נתחבר להח"ק צד השני בשנת תקס"ה ככתוב על פנקס השני (ד' רפ"ה) „הן היום קרב לפנינו הרבני המופלג הנניד המפורסם מו"ה איצק צבי הירש בהרב מו"ה דוב בער ממ"ח ורצה לקרב את עצמו לחבורה קדישא דפה וכבר סילק מעות קדימה ומעתה היא כאחד מן המנויים להיות פתקי טרף בקלפי בשנה זו ולהיות לראי' באנו עה"ח היום יום ה' ששה ימים לחודש מרחשון תקס"ה לפ"ק" כל ימיו יושב ר' יצחק צבי ועסק בתורה עשה צדקה וחסד פזר נתן לאבינונים וזכה לשתי שולחנות תורה וגדולה בקנה אחד עולה. בא בקישורים והתחתן עם גדולי היחס המפורסמים. בנו ר' יוקא היה חתן הרב הג' החר"ף מוהר"ר מאיר לנדא מבראד בן כבוד הרב הגאון מוהר"ר סענדיר לנדא מבראד וחתנו של ר' יצחק צבי הוא הרבני המופלג הג' מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן בנו של הרב הגביר הנכבד מוהר"ר חיים משה הכהן שהוא היה בנו יחידו של הרב הגאון חכם הכולל מוהר"ר אהרן שמואל הכהן אב"ד בהקלויז דפה ואב"ד בק"ק סטעפאן יאמפלי בהגאון החסיד מוהר"ר נפתלי הירץ הכהן אב"ד בקלויז דפה ואח"כ אב"ד בק"ק שדה לבן עיין לעיל (רי"ג). הרב ר' יצחק צבי האריך ימים והפליג בזקנה יגע ועמל בתורה ומצות נתגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב ושמו נשאר לברכה ותהלה בעירנו.

ומצבתו תביע אמריה לאמרי:

פ"ג

הישיש

הרבני המופלג

החר"ף ובקי

המפורסם שלשלת

היוחסין אשר כל

ימיו עסק בתורה

צדקתו עומדת לעד

מו' יצחק צבי בהרב

המופלג מ דוב בער

נפטר י"ט אדר שני

תרי"א לפ"ק תנ"צ צ"ב.

רסא.

הרב החר"ף המופלג חסיד ועניו מוהר"ר שלמה זלמן כהנא.

א. מופלג וחר"ף גדול ורא שמים חסיד ועניו הצנע לכת מיחומי כהונה בני של הרב הגאון המפורסם מוהר"ר אברהם אריה ליב כהנא שיינוש אב"ד דק"ק ברדיטשוב ופולנאה בעהמ"ח ספר „אור הנערב" חימר מנוע נאינים מפורסמים

קדושי עליון נכד הרב הגאון החריף הגביר המפירסם נגיד ומצוה אשר זכה לשתי שולחנות תורה וגדולה מוהר"ר שלום שכנא הכהן רז"מ בק"ק קראקא בן המנוח מוהר"ר אהרן מנחם הכהן המכונה ר' מענדיל ר' זלמן חונש זצ"ל נכד הגאון הכהן הגדול המפורסם בדורו מוהר"ר יוסף כ"ץ ז"ל בעל "שארית יוסף". ניסו של הגאון הרמ"א ז"ל בעל המפה (1) והרב ר' שלום שכנא הכהן רז"מ בקראקא הנ"ל היה חתן הגאון האדיר המפירסם רבינו יהישע כמיהר"ר יוסף ז"ל ריש מתיבתא בק"ק קראקא בעל "מגיני שלמה" ושו"ת "פני יהישע" והרב דנן המופלג ר' שלמה זלמן כהנא היה חתן הרב החריף הנגיד המפורסם מוהר"ר אריה ליבוש אשכנזי ז"ל שהוא היה חתן הרב הגביר המפירסם בתורה וגדולה מוהר"ר אבאלי הכהן ז"ל כאשר כתבתי לעיל (ר"א).

ב. הרב החריף ר' שלמה זלמן כהנא היה שקדן גדול בתורה ומצות יומם ולילה שקד על התורה ולא פסק פומי' מגירסא ולא שמים וחפץ במצות מאד. כמעט כל ימיו ישב בתענית ולמד תורה מתוך צער ועוני הרבין תורה והעמיד תלמידים הרבה אשר ישב ולמד עמם יום ולילה כאשר כתב עליו הגאון מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט אב"ד דפה בהסכמתו לספר "אור הנערב" ... וכעת נתעורר בנו התורני מוהר"ר שלמה כהנא להיות ברא מזכה אבא וביודעי ומכירי קאמינא את ח"ג (חתן גיסי) הנ"ל שסנעוריו עיסק בתורה יום ולילה וחיייו חיי צער ואין לו שום קורת רוח בעוה"ז רק מארבעה אמות של הלכה אשר למד ולימד עם תלמידים המקשיבים לקולו ממש יומם ולילה ובודאי כוונתו רצויה לש"ש להיות זוכה ומזכה כבוד אביו הגאון ההריף הנ"ל. זקני עירנו יספרו את חסידותו כי נהג בעצמו פרישות וזהירות יתירה בכל דבר וזכרם בחג הפסח החמיר ע"ע מאד מאד ומלכד הותים מצה שאכל בשני לילות הראשונות של פסח לא אכל אפילו מצה כל ימי הפסח רק תפוחי אדמה ומעט בשר שהכין לו קודם הפסח הסתפק בעצמו כל חג הפסח והיה חסיד יעניו גדול שייף עייל שייף ונפיק דובר אמת ולא ידע חנף ואם כי מררוהו וישמימיהו בעלי חצים בחרבות לשונם יען כי לא לבו הלך אחריהם ולא רצה להשפיל כבוד תורתו להתרפס ולאמר בפיו קדוש לאשר לא אמר קדוש בלבו. אבל המה שקלו למטרפסם לעיני בני עירנו (2) ושם ר' זלמן כהנא נשאר לברכה ותהלה עד היום.

ג. הרב ר' שלמה זלמן כהנא הוציא לאור את הספר "אור הנערב" שחיבר מר אביו הגאון המפורסם מוהר"ר אברהם ארי' ליב כהנא שיינוש אב"ד דק"ק ברדיטשוב ופולנאה והוא חידושים נפלאים בחריפות ופולפל על כל סדרי ז'ס'ן' ג' וקצת סדר קדשים והרב ר' שלמה זלמן בנו עשה עליו ביאור והוסיף הרכה חידושים נפלאים מה שחידש בעצמו וקרא אותם בשם "דברי שלמה" הספר אור הנערב נדפס בעירנו בשנת תקפ"ד בהסכמות נאוני הרור הגאון החסיד מוהר"ר מאיר ז"ל אב"ד דק"ק בראדי (בהגאון "תפארת צבי") הגאון המפירסם בדורו

(1) חזכרים האלה אספתי מספר, כלילת יופי' (ח"ש ד' כ"ה:) ומספר, לוחות זכרון' (נד' 47) וכן, מלוח היחזקי' שכתב הרב ר' שלמה זלמן כהנא דנן בסוף ספר "אור הנערב" ואנכי גשתי מעט מדבריו והלכתי בעקבות הרב הגאון בעל כלילת יופי' שהוא בר סמכא במקצוע הזה באשר כתבתי לעיל (מ"א) בהערת (א).

(2) כל הדברים האלה שמעתי מפיה איש סמיאר ונכבד בעדתו וכנסה קלון ערום.

מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל הגאון מוהר"ר בצלאל ז"ל מרגליות אב"ד דפה הגאון מוהר"ר חיים כהן רפאפורץ ז"ל אב"ד דפה הגאון מוהר"ר אריה יהודא ליב תאומים ז"ל סבראד הרב הצדיק מוהר"ר יצחק מראדוויל ז"ל הרב הגאון הצדיק מוהר"ר אברהם דוב ז"ל מאיריטש וכולם יוצאים בשיר ושכחה משבחים ומהללים את האב ובנו וזה ימים רבים ראיתי בכהמ"ד עיר חרש דפה כת"י אחד מהגאון ר' אריה ליב שיינוש וכמדומה לי שהוא חלק שני מספר „אור הנערב" וכעת חפשתיו ולא מצאתיו ולא ידעתי איה איפה הוא .

ד. בשנת תקס"ה נתחבר הרב ר' שלמה זלמן כהנא להח"ק דפה ונכתב על הפנקס, כני ביום קרב לפנינו הרבני המופלג מו"ה שלמה זלמן בהרב מו"ה אברהם ארי' הכהן ורצה לקרב א"ע לחבורה קדישא דפה וכבר סילק מעות קדימה ופתקו יהי טרוף בקלפי בשנה זו מעתה הוא כאחד מן המנינים ולהיות לראי' באנו עה"ח היום יום ששה ימים לחודש מרחשון תקס"ה לפ"ק ואח"כ מצאתי אותו בין אלופי הגבאים והתימטו מצאתי בשני הפנקסים ח"ע „הק' שלמה זלמן בהרב המנוח מו' אברהם ארי' ליב כהנא זצלה"ה" ופעמים הרבה חתם „הק' שלמה זלמן כהנא" ולא הניח אחריו בנים רק בנות היו לו .
ומצבתו תקצר בשבחו ותביע אמריה לאמר :

פ"נ

יום מו"ב אלול תרי"ב לפ"ק
הרב הגדול בתורה
ומסובל ביראה
שייף עייל שייף ונפיק
וגרים באורייתא תדירא
מוהר"ר שלמה זלמן כהנא
בהרב הגאון, המובהק
מו"ה אברהם ארי' שיינוש
אב"ד דק"ק ברדימשוב
וצוקל"ה תנ"צ"בה .

רסב.

הרב הגביר המופלג הנדיב מוהר"ר יקותיאל זוסמאן הכהן.

איש תם וישר מופלג בתורה בעל רוח נדיבה שש ועישה צדקה וחמד גביר מפורסם בעירנו לתהלה. והוא בן השלישי להרב הנכיר השר והמפסד מוהר"ר שלמה זלמן הכהן והרב ר' יקותיאל זוסמאן (נקרא בעירנו בשם ר' זיסיא) היה חתן הרב הנכיר מוהר"ר משה זלמן מווארשא שהיה אחיו של הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר צני הירש מאזמשטש אב"ד דק"ק ברראד גלויגא ואח"כ נתקבל

לאב"ד בק"ק א'ה'ו' בעהמ"ח ספר, "תפארת צבי" והרב ר' זוסיא קנה לו שם טוב
ונפטר בשם טוב ונקבר במעלה הקברים אשר לבני משפחתי על קברו הציבו
מצבת אבן גדולה והיא אמריה תאמר :

פ"ג

איש תם וישר הנדיב
כפיו פרש לעניים ואביונים
וצדקה בישראל עשה
ועל נדיבות יעמוד הגביר
המופלג המפורסם מו"ה
יקותיאל זוסמאן בהרב
הגביר המפורסם מו"ה
שלמה זלמן הכהן נפטר
בשם טוב יום ד' כ"ו מנחם
אב שנת תרי"ב לפ"ק
תנ"צי"בה .

רסג.

הרב הגביר הנכבד המופלג מוהר"ר יעקב הכהן זוסמאן.

גביר נכבד לעדתו הולך תמים מופלג בתורה איש מסוים ומפורסם והוא בן
שני להרב הגביר האדיר בנש"ק מוהר"ר שלמה זלמן הכהן ז"ל והרב ר' יעקב
(מפורסם בעירנו בשם ר' יוקי) היה לו בנים נכבדים והתחתן ובא בקישורים עם גדולים
מפירכמים אדירי התורה מצוקי היחש עשה לו שם טוב בחייו ונפטר בשם טוב .
ועל מצבתו חקוק

כתר פ"ג כהונה

יום ג' ח'י שבט
שנת תרמ"ז לפ"ק
הרב הנכבד
בר פחתי ורמים
הולך בדרך תמים
איש מסוים מוהר"ר
יעקב בהמנוח

המפורסם מוהר"ר
שלמה זלמן הכהן
תנצ"ב.

רסד.

הרב המופלג הישיש הנכיר המפורסם מוהר"ר משה הכהן.

א. איש חשוב ומפואר מופלג גדול בתורה ומסובל ביראה חכם ונכיר נכבד בעמו והוא בנו השני של הרב המופלג הנכיר המפורסם בנש"ק מוהר"ר אבאלי הכהן ז"ל (ריה) והרב ר' משה הכהן גם הוא יצא בעקבות אבותיו הקדושים הלך בדרך התורה והמצוה אהב תורה ומחבב לומדיה כל ימיו ישב והנה בתורת ה' ולא מש מחוק אהלה של תורה ירא ה' וחפץ במצותיו מאד הוליד בנים ושרים והגונים אשר התחתן עמם עם גדולי הרוד נבירים מפארי היחש ורמי המעלה.

ב. הרב ר' משה הכהן בעודו ילד חיבר אותו אביו הרב הנכיר ר' אבאלי הכהן להח"ק דפה כאשר מצאתי כתוב על פנקס הח"ק (ר' ר"ה), ה"ה כבוד הרבני המופלג הנגיד מו' אבא במו' פסת הכהן הרצה אמריו לפנינו שרוצה לשקול על יד בנו היניק כ"מ משה שיחי' לסלק מעות קדימה בערו ושיחי' נמנה בחבורה שלנו והננו מסכימין שיהי' היניק משה הנ"ל נמנה בתוך החבורה שלנו אשר סילק לירינו מ"ק עד פ"א ואחר החתימה מחויב לשרת את החבורה שלנו משך שתי שנים רצופים ולראי' באנו עה"ח היום יום הששי ארבעה ימים בחודש שבת תקמ"ב" ואח"כ מצאתי כתוב בהפנקס (ד' רנ"ה), הן היום קרב לפנינו האברך הנגיד המפורסם מ"ה משה בהנגיד מ"ה אבא הכהן ובקש מאתני שיפרה א"ע בכרי שיהי' פתקאו טרף בקלפי מהיים והלאה ויהי' כאחד מן המניין שהובא פתקם לתוך הקלפי. ענינו ואמרנו בהסכמה אחת מן היום והלאה יובא פתקאו לתוך הקלפי ופטור מכל מיני שירות רק הוא כאחד מן החבורה לכל דבר מהיום והלאה ולזאת באנו עה"ח הכ"ד אלופי הנבאים דח"ק פה אוסמרהא יום ג' א' דר"ח מרחשין תק"סמך לפ"ק" ומאו מצאתי אותו בין אלופי הנבאים במשך כמה שנים ובהקלפי שהיתה בשנת תקס"א בראש אלופי הנבאים, הנגיד ר' משה כ"ץ ממ"ח" והוא בא בחתימתו על הקלפי, הק' משה באמ"ו מו"ה אבא הכהן נ"י. בתיבה יפז מאד וכן נמצאה חתימתו כמה פעמים בהפנקס.

מבניו ידעתי את בנו הרב החכם המושלם נגיד מפואר מוהר"ר ליבוש זקרא בעירנו, ר' ליבוש ר' משהקס" שהיה תתן הרה"ג מוהר"ר סענדיר יצחק בן הרה"ג מוהר"ר זלמן פערליס מבראד ושתי בנותיו אחת מרת פייגא היתה כלת הר' הג' מוהר"ר שאיל לעווין ספינסק והשנית מרת לאה היתה אשת בן אחיו הרב הנכיר מוהר"ר שמואל הכהן בהרב הנכיר המפורסם מוהר"ר שלמה זלמן הכהן עיין הלאה (רס"ט) והרב ר' משה הכהן האריך ימים והפליג בוקנה ונפטור בשם טוב זקן ושבע ימים. ומצבתו העומדת בין מצבות גדולי משפחתו תביע אמריה לאמר את שבחו:

פינ יום ו' עש"ק
 ריח סיון תרה"י לפ"ק
 הרב המופלג בתורה
 ומסובל ביראה
 לא מ'ש מאהל'ו
 צנוע ובעל'י
 הגיע לגבורות
 הכפורסם מו' משה
 בהמנוח המפורסם
 מו' אבא הכהן
 ת'נ'צ'ביה .

רסה.

הרב הגביר הישר והמאושר מוהר"ר מאיר הכהן זוסמאן.

א. גביר אביר וחכם כביר מופלג גדול בתורה ירא ה' וחפץ במצותיו אין יומרין עליי את ההלל ותרומות מדותיו אין לספר איש משכיל בכל דרכיו ובכל אשר פנה הצליח כסחריו פרצו על פני תבל ועלה על מרום פסנת העושר והצלחה והוא בנו של הרב הגביר המפורסם בנש"ק מוהר"ר שלמה זלמן הכהן וכבוד עשרו ירוב בניו אספר במרוצת הדברים .

ב. הרב הגביר ר' מאיר היה חכם מחוכם בעל שכל זך וישר הוא בעצמו נהל את כל מסחריו וסדר חשבונותיו וכל מכתביו כתב בעצמו בעין פקחא השגית על כל עסקיו אשר רבו מאד הלך תמיד בשביל הזהב ואם כי היוני עלה לכמה מאות אלפים שקל כסף לא בזבו כספו למותרות. וכל עסקיו ומסחריו אשר פרצו ורבו מאד לא עממו את אש אהבתו לתורה, ערב ובוקר הלך לבית התפלה ובכל יום ויום ישב למד והנה בתורת ה' אוהב תורה וחכמה חיבב את לימודיה ואהב מאד להשתעשע ולפלפל בדברי תורה עם דודו הגאון עמרת ישראל מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט ז"ל אב"ד רפה כאשר יספר לנו בצח לשונו במליצתו היקרה אשר היתה לאבן פינה בראש ספר, מים חיים" לדודו הגאון הנ"ל (1) אצלו היה

(1) זה לשון מליצתו, אוזרה ימים מקדם שנות ראיתי אור בהיות כבוד דודי הרב הגאון המנוח יקר בדורו סאר עמנו נור תפארת ישראל אדמו"ר ר' חיים הכהן רפאפורט זצ"ל בחיים חיינו עת חלכתי להקביל פניו בחודש פניו בשבת רבת שבעה לה נפשי גיל ועונג סויו כבודו לשמוע מסיו חדושי תורה אשר ברב שכלו וגודל חריפתו הסציאם. ואת הדבר הקשה אשר הכאתי אליו ברוחב עוצם כינתו וגודל בקיאתו אשר ידיו היה רב לו בכל שם את הרמסים לבקעה הבל על דאבדין מי יתקן לנו ומי יפרק לנו וכו' והנה עתה כאשר התעורר בנו ידידי . . . שמת לבי על דבר טוב כזה ולהתרועע לדבר מצוה גדולה הנני . . . ולזאת לעזר להוציא לאור ספרו היקר הנני ועטרות לראשי אענדנו ולמען אשר גם שמי יזכר על ראש ספרו באתי עיזת יום ג' ח' תמוז תר"ר פה אוסטררה מאיר הכהן זוסמאן."

ממש תורה וגדולה במקום אחר. מרכרו נעים חבוטמתקים דבריו חדים ושנונים. סיפר לי דודי הרב הישיש המופלג מוהר"ר מאיר אליהו ז"ל דיין ומו"ץ דפה שסיפר לו הרב הגאון מוהר"ר יעקב רפאפורט ז"ל אב"ד דפה שפעם אחת היה הנ"מ יעקב אצל הרה"ג ר' מאיר לדבר עמו מעניני הקהלה וכעת שנדברו שניהם הביאו לר' מאיר מכתב מאחד מן המשולחים שלו מפרייסין שמכר את כל הסחירה אשר הוביל לשם במתק נבוה והריוח עלה יותר משבעים אלף רוי"כ. הנ"מ יעקב שהכזיב וראה כי ר' מאיר לא נתפעל ולא נתרנש מאומה ובקד רוח קרא את המכתב התפלא ותמה מאד. ויאמר אל ר' מאיר נפלאות היא בעיני אם כבודי בתכשר מריוח הון רב כזה מדוע לא נראה על פניו שום התפעלות ורגשי שמחה? ואף ר' מאיר בחכמתו השיב אליו, האם ביום הזה אמשיך את ירי מססחרי? הלא סוחר אהיה גם לימים הבאים וכשם שאיכל להרוויח הון רב הלא כן אוכל להפסיד ולשמחה מה זה עושה...". וכן שנורים על לשון בני עירנו הרבה מרכרי המחוכמים שנונים וחרים. היא התערב בכל מילי דמתא פעל ועשה הרבה לטובת הקהלה פור נתן לאביונים פקח עיניו על עניים והלים במספו שחד והיה למגן ומחסה לבני עירנו על כל צרה שלא תבוא. בצל הכסף הגין על החכמה והיה לעמוד ברזל סומך ותומך ביד כן דודו הרב הגאון מוהר"ר יעקב רפאפורט ז"ל נגד מפלגת אנשים אשר קמו עליו לרעה והדברים ידועים ולא נתנו לכתוב. ג. הרב הג' ר' מאיר היה חתן הרב הגביר נדיב ושוע נכבד בעמו ירא ה' וחפץ במצותיו פור נתן לאביונים מוהר"ר מאיר משיקטין ז"ל חימר מנוע ישרה גדולי היחס וכה לשם טיב, והתחתן עם גדולי ארץ ועם בתו הגבירה המשכלת המפורסמת לשבח הצנועה במעשיה מרת יוכבד הוליד הרב ר' מאיר הכהן חמשה בנים נבירים מפורסמים אשר שם להם על פני התכל ושלש בנות גבירות מפורסמות אשר התחתן עמהם עם נכבדי נועם נדיבי ארץ גדולי תורה מצוקי היחס.

ואלה הם בניו הגבירים מפורסמים.

(א) הרב הגביר המפורסם מוהר"ר אבא צבי הכהן זוסמאן.

(ב) הרב הגביר המפורסם מוהר"ר שלמה זלמן הכהן זוסמאן אשר זכר שם בכורם ותולדותיהם כתבתי הלאה בספרי.

(ג) הרב האברך המופלג הגביר מוהר"ר חיים הכהן מצאתי בפ' הח"ק (ר' רנ"ד) שנתחבר להח"ק בשנת תר"ו והוא מת בדמי ימיו ולא הניח אחריו בנים. (ד) הגביר הנכבד מו"ה רוב בעריש הכהן זוסמאן חתן הגביר המפורסם הנכבד מוהר"ר שמעון זימיל הלוי עפשמיין מווארשא גם היא בא שמשו בצהרים זכדמי ימיו עזב את ההלך ונפטר לעולמו.

הו היא הרב הגביר המפורסם מו"ה יונה הכהן זוסמאן אשר כעת איה למושב לו את העיר ויארשא ואשתו היא הגבירה הכבודה הצנועה מרת פייגא שהיא בת הרב הגאון החריף חכם מאד נעלה הגביר המפורסם מוהר"ר יקתיאל זיטיל הכהן רפאפורט בנו של הרב הגאון המפורסם נדורו מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט וצללה"ה אב"ד דפה כאשר כתבתי לעיל (רנ"ד).

ואלה הגה בנותיו הנכירות:

(א) בתו הגבירה הכבודה הצנועה מרת פייגא.

ב) בתו הנבירה הכבודה הצנועה מרת מרים. שתיהן היו כלות הרב הגאון הגביר המפורסם מוהר"ר אהרן לוריא ז"ל ממינסק שלשלת היוחסין מגזע הגאון המהרש"ל ז"ל והרב הג' ר' אהרן לוריא היה אחיו של הרב הגאון חריף ובקי חכם הכולל המפורסם מוהר"ר דוד לוריא ז"ל אב"ד מכיחאב שחיבר כמה ספרים יקרים ידועים על פני התבל.

ג) בתו הנבירה המפורסמת הצנועה והמשכלת מרת ריוול ז"ל שהיתה בזיווג שני אשה הרב הגביר המופלג בתורה איש חמודות בנועם המדות מוהר"ר ליבוש לנדא ז"ל אשר זכרו יבוא הלאה בספרי (רע"ד).

ד. הרב הג' ר' מאיר זכה לשם טוב בחייו ושמו נשאר לברכה ותהלה בעירנו ועד היום יתברכו ויתהללו בו כל יודעי שמו. ובשנת כ'ת"ר נטלה כתב הפארה מעירנו ועלה ר' מאיר לשמים לאיר כאור החיים ילד הייתי כמותו ועוד לא נמחה מזכרוני את הכבוד הגדול שחלקו לו כל בני עירנו אנשים ונשים ומף וכל אלופי העדה והרב הגאון מוהר"ר יעקב רפאפורט ז"ל בראשם הלכו אחר מטתו לחלק לו כבודו האחרון ללותו לבית שלמו וכל בני עירנו בכנו ויתאבלו על כי נלקח מאתם מאיר עיני העדה גופו ספין וממון במבחר קברות בני משפחתו על הקבר הקימו אבן גדולה למצבה אשר תספר לדור אחרון תפארת גדולתו.

יכה אמריה תאמר :

ואשתו הכבודה הצנועה מרת יוכבד
בצהרים בא שמשה ובעודה באבה עוכה
את החלד לראבון לב כניה ובעלה אשר
התאבל עליה כל ימי חייו ולא נשא אשה
אחריה. על קברה הציבו מצבה גדולה
והיא אמריה תאמר :

בחר פ"ג כהונה
יום שני

זך שבט כתיר לפיק

הרב הנכבד גדול ליהודים
עמית בתורה ומסובל ביראה
פאר החכמים עמרת ישורון
אביר הגבירים
צדקת פורונו רב בישראל
פקח עיניו על עניים ודלים
בגזע ישישים קדושים
ומהורים מויה מאיר בהרב
המנוח המפורסם מו"ה
שלמה זלמן הכהן
ת'נצ'ב'ה.

פ"ג

אשה חשובה וצנועה
הנבירה המשכלת
רכה בשנים בת גדולי
היחוס כפה פרשה לעני
מרת יוכבד בת הרבני
הגביר המפורסם הנדבן
מוהר"ר מאיר מטיקמין
נפטרה בשבת קודש
כ"ה ימים בחודש סבת
תקצ"ג לפ"ק תנצ'ב'ה.

רסו.

הרב הגאון המפורסם חריף ושנן הכם הכול"ץ מוהר"ר יעקב הכהן רפאפורט אב"ד בעירנו והגל"ל.

א. נאון אביר וחכם כביר איש חמודות בנועם המדות נבר רב פעלים אשר זקני עירנו התורנים אין גומרין את שכחו והיא בני של הגאון החריף מפורסם בדור מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט זללה"ה אב"ד דפה (רנ"ד) וחתנו של הרב הג' ר' קלמן אחיו של הרב הג' ר' צדוק מדובנא שם בעיר דיובנא ישב הג"מ יעקב ושקד על התורה ומשם שלח שו"ת ושקל ומרי עם אביו הגאון ז"ל ושאר גדולי הדור ואביו כתב אליו בכל פעם, לבני בבת עיני הרב הגדול בתו"י החריף ובקי המפורסם מו"ה יעקב הכהן רפאפורט ובתשובה שהשיב הג"מ חיים להגאון הרב המאוה"ג מוהר"ר חיים יעקב אב"ד מדובנא (שו"ת מים חיים חלק יור"ס י"ב) מסיים, ונא לפרום בשלום בני בבת עיני הרב המופלג חריף ושנן ובקי בחדרי תורה מו"ה יעקב הכהן רפאפורט.

ב. בשנת תקצ"ב נלקח אהר כבוד לשמש בכתר הרבנות בעיר מיטשין ויש ת"י כתב הרבנות שנתנו לו קהל עדת ישורון מעיר מיטשין בחתימות ראשי אלופי מנהיגי העיר מן יום ב' ב' דר"ח אייר שנת ה' תקצ"ב ובשנת תקצ"ה נתקבל משם לרב ואב"ד בעיר סטנאב עיר גדולה של חכמים ויש בידי כתב הרבנות שנתנו אלופי העיר סטנאב להג"מ יעקב וכן כתוב שם, אנחנו הח"מ קהל עדת ישורון דפה ק' סטנאב הסכמנו כולנו בעצה אחת למנות את הרב המאוה"ג המפורסם החריף ובקי כש"ת מוהר"ר יעקב בהגאון מוהר"ח נ"י אבד"ק אוסטריה להיות רב ואב"ד פה"ק סטנאב הג"ל יורה יורה יודין יודין הן בדיני ממונות הן בהוראה הן במיב ניטין וקידושין ובלעדו לא ירום איש את ידו בענין הוראות הג"ל וכל מי שיסרב נגדו ענש יענוש עפ"י מנהלי מנהיגי עדהינו הקדושה הג"ל ופטרנו אותו בקהילתנו הג"ל מכל מסים וארנונות ולשחוט לצרכו ולצרכי ב"ב בלא סקסי וגם מחויבים ליתן לו בכל שבוע מקופת הקהלה הג"ל שני רובל כסף והרח"ש וכל ההכנסות השייכים להרב דמקדמת דנא נתונים נתונים המה להרב הג"ל בהורמנא מכל באי שערי עירנו הח"מ והרב הג"ל מחויב להיות בכל עת בקהילתנו. וכל זה נעשה בתוקף ועזו להרב המאוה"ג הג"ל ולעדות ולראי' באנו עה"ח יום ב' ר"ח מנחם אב תקצ"ה לפ"ק.

ג. בשנת תקצ"ח לעת זקנתו של אביו הג"מ חיים הכהן אב"ד דפה תשש כחו מאד ולא יכל לשאת עליו את משא עבודת הציבור לכן ביקש מלפני אלופי רוני הקהלה להקל מעליו את משאו למען ימצא מרגוע לנפשו ינוח וינפש מעבודתו הקשה עליו בימי הזקנה ויוכל לבלות ימיו האחרונים על התורה ועבירת ה'. אלופי הקהלה התאספו יחד בצוותא חדא עם הג"מ חיים ואת יעקב בחרו להם לשבת על כסא אביו לאב"ד ומו"ץ פה קהלתנו ויש בידי כתב הרבנות שנתנו אלופי הקהלה להג"מ יעקב בחתימת כל אלופי רוני העיר ובראשם חתם הג"מ חיים הכהן. אכן מפני האריכות ומשום שרוב הכתב נכתב בסגנון הכתב שנתנו לאביו הג"מ חיים ז"ל אעתיק לכאן רק את הדברים הנחיצים לפרקי וכן כתוב שם: בצפיינו צפינו את גדל המרדות מן כבוד אדמו"ר הרב הגאון האמיתי

החרף הגדול המפורסם לרכים שמו מפואר ומהולל בכל קצוי ארץ שלשלת היוחסין גדול מרבן שמו הישיש המפואר מוהר"ר חיים כהן רפאפורט אב"ד ור"מ ומו"ץ דפה ק' אוסטרהא עיר ואם בישראל זה ששה עשר שנה. והנה עד כה ה' כח ואון לכבוד אדמו"ר הרב הגאון המובהק מוהר"ח הנ"ל לסבול את נודל המטרדות שבא אליו מאת אחב"י לדין ולהורות בין כריני סמונות והן כריני איסור ויהיתר ולהשיב לשואלו דבר וכמה וכמה ענונות הא דאתא סמתא והא דאתא מעלטא אשר כל גדולי הדור ממדינתינו ומסדינות אחרים הקרובים והרחוקים באו בשו"ת ות"ל אשר זאת לנו לשם ולתפארת בכל קצוי ארץ מן השם טוב משמן אשר הולך וגדול מן כבוד אדמו"ר הרב הגאון המפורסם לרכים אשר כל גדולי הדור דופקים על פתחו במכתכים שינים משו"ת ות"ל אשר הוא פעל ועשה וכמה ענונות הוציא מכבלי העיגון ובשאר דיני איסור ויהיתר הוא ירין ויורה בפילפול וסברא בחרפות ובקיאיות עפ"י שימות הש"ס ומפרשים ופוסקים ראשונים ואחרונים. והנה עתה לעת וקנתו אשר תשש כחו וקשה עליו לסביל העול הגדול הזה. אנחנו ראשי רוזני מנהלי הקהלה דפה ק' אוסטרהא הח"מ בצוותא חדא עם כבוד אדונינו מו"ר הרב הגאון הנ"ל שיח' אמרנו להקל העול ממנו וליתן מרגוע לנפשו נפש המהור מהיר גברא צנא מלא ספרא שיח' וכאשר שמני הרבר הזה על לבינו אמרנו מאן יהיב לן גברא דכולי ביה... עוד המה מדברים והנה קיל המון כקיל שדי מבשרים ואומרים כאן נמצא וכאן הוא בר בי רב דחד יומא לא פסיק גירסא ספומי'... ה"ה כבוד בנו והגדול הרב הגדול המפורסם בתורה וזכירה החרף ובקי בהדרי תורה מי כמוהו מורה שלשלת היוחסין בנן של קרושים קרושי עליון... מוהר"ר יעקב הכהן רפאפורט בן כבוד אדמו"ר הרב הגאון האמיתי הישיש החרף המפורסם לרכים מוהר"ר חיים הכהן שיח' האב"ד ומו"ץ פה קהלתינו שכל ימיו מעודו עבודתו עבודה תמה ויט שכמו... אמרנו וענינו כולנו פה אחד קום משיחיהו כי הוא זה מזה בן מזה וזאת אשר עלה הגורל עליו לקבעו לשם ולתהלה במיטכם בסוד ישרים וערה להיות לגאון שמוהו ולמנות את כבוד הרב הגאון מו"ה יעקב הנ"ל להיות הוא הכהן הראש המדברים להיות אצלינו אב"ד ור"מ ומורה צדק פה קהילתנו למרמא עליו מרמא דבני מתא... בכדי להקל עול הקשה מאת כבוד אביו אדמו"ר הרב הגאון שיח'... והאלקים אשר התהלכו אבותיו לפניו הוא יצוה את הכרכה אתו ואתנו להאריך ימיו ושנותיו ושנות כבוד אביו אדמו"ר הרב הגאון הנ"ל... בימיהם ובימינו יושע ערי יהודא וירושלים ויבוא משיח צדקנו ונלך בצוותא חדא עם כבוד אדמו"ר הרב הגאון הישיש מוהר"ח ועם בנו הרב הגאון מוהר"ר כהנים הגדולים לעיר קדשנו. הכ"ד הבאים עה"ח כנס' שהיא לשם שמים למען לא תפוג תורה להיות פה לכהן צדק ומורה כבוד אלופי הראשים רוזנים נגידי מנהיגי הקהלה ויחיד סגולה דפה אוסטרהא ובראשינו כבוד אביו אדמו"ר הרב הישיש הגאון האמיתי החרף הנ"ל המפורסם לרכים כק"ש מוהר"ח כהן רפאפורט שיח' יום ג' שהוכפל בו כי טוב י"ד כסלו תקצ"ח פה אוסטרהא. והג"מ חיים בא בחתימתו בראש חיים כהן רפאפורט חונה פה ק"ק אוסטרהא ואח"כ באו כל אלופי נכבדי העיר בחתימתם ואחר כל החתימות חתמו בחותם הקהלה (חרות עליו ח' קהל עדת ישורון דק"ק אוסטרהא) לתיקף ועזו.

ד. ומאז עלה הנאון יעקב לשבת על כסא הרבנות פה. האירה עירנו מכבוד חכמתו ואם כי מרוד היה להשיב דבר ה' להשואלים אליו מקרוב ומרחוק. בכל זאת עסק בצרכי הציבור והיה שקוע ראשו ורובו במילי דמתא וכל מעיני שם למיבת העדה וכל עניני הקהלה נחמין על פיו כי בחכמתו משך אחריו את כל נכברי העיר והם מיראת הכבוד אחר דבריו לא שנו, ומלכד תורתו וחכמתו היה גם בעל נפש יקרה לבו לב טוב ורוחו רוח נדיבה פזר נתן לאביונים ואם כי פרנסתו היתה מצומצמת מאד היה מכנים אירחים והרבה אירחים היו קרואים לשלחנו בכל שבת ויו"ט והוא האכילם והשקם לפי רוח נדיבתו ויהר מיכולתו ירו פתוחה לעניים וביתו פתוח לרווחה לכל איש קשה יום עצתו נאמנה לכל איש הבא לשאול בעצה כאשר ישאל איש... בכל שבת בעת סעודה שלישית התאספו אליו אנשים תורנים להתכנס מתורתו ולשמוע לקחו הנעים אשר המיף להם בעירנו בא בהסכמתו על ספר „שו"ת רבינו חיים כהן" בשנת תרכ"א. על ספר „בגדי ישע" בשנת ת"ר. על ספר „ביאיר מנחם" תרכ"ב.

ה. הג"מ יעקב הוציא לאור את ספר „שו"ת מים חיים" למר אביו הנאון ז"ל והוסיף שם הרבה תשובות שלו שהשיב להלכה להרבנים והדיינים אשר הריצו אליו שאלותיהם וכן התשובות אשר השיבו לו גאוני דורו המפורסמים הנאון המפורסם וגדול ליהודים מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל (בחלק א"ע סימן נ"ח) כותב, כהן שדעתו יפה קולטת הסולת שבנפה. רוח שטני מוכים כמרחשת צפה ה"ה כבוד אהובי מחיתני הרב החריף ובקי בתדרי תורה על דרכיו ננה אורה כש"ת מו"ה יעקב הכהן נ"י לנצח ישב בצל צה" ובסוף התשובה כותב „ובקשתי כשהיה התראת פנים עם מר אביו ידיר נפשי הנאון נ"י יפרוש שלימו בניני זאת חג המצות יחוג בדיצות כנפשו וכנפש מחו' ידירו לנצח הדושת באהבה רבה ואהבת עולם, הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד" והרב הנאון הגדול המפורסם בדרו מוהר"ר יעקב אורינשמיין ז"ל בעל „ישועות יעקב" בתשובתו כותב אליו „לכבוד ש"ב ידיר נפשי הרב המאה"ג החריף ובקי המפורסם מנוע היחס והמעלה מו"ה יעקב הכהן רפאפורט מאוסטרהא יצ"ו ומסיים דברי שארו אוהב דבק יעקב אורינשמיין חונה פה ק"ק לבוב יצ"ו" בחלק א"ע סימן ס"ג הוסיף כללים בעניני שמות ניטין מה שחירש בעצמו וכו' מ"ב מעיפים וכן בחלק „אוצרות חיים" הוסיף הרבה חידושי תורה משלו שחירש בכל שבת ויו"ט לפני הבאים לקבל פניו ולפני שומעי לקחו והנאונים המפורסמים ברור הנאון הגדול מוהר"ר מרדכי זאב איטינגא והנאון החריף מוהר"ר בעריש אשכנזי בהסכמתם לספר „מים חיים" הפליגו בשבחיו והרכו לספר במעלות תהלות יעקב.

ו. ואלה תולדות יעקב. הג"מ יעקב הוליד שלשה בנים מופלגי תורה שנים מהם מתו בדמי ימיהם על פני אביהם אשר התאכל עליהם כל ימי חייו. האחד היא הרב המופלג החריף מוהר"ר משה ז"ל אשר עשיתי לו מדור בפני עצמו (עיין אח"ז). השני הוא בנו הצעיר המופלג מוהר"ר מאיר ז"ל (1) אשר אביו הנאון

(1) בפ"ד (ר' רנד) מצאתי שנתחבר להח"ק יחד עם בני הרב הגביר מוהר"ר מאיר הכהן זיסמאן ונכתב שם... וה"ה האב"ד המופלג הותיק ומפורסם מו"ה מאיר בן הרב הנאון האב"ד דפה ק' אוסטרהא שנת תר"ז. ואחיו הרב המופלג מוהר"ר משה כותב בסוף הספר „אוצרות חיים", ועל המב יזכר שם אחי הצעיר היקר מו"ה מאיר שיחי' אשר שמו כשם אביו אמו של הנאון החתבר ותמו הנאון מו"ה מאיר אב"ד דק"ק קיסמין ישן כהנאון מו"ה יעקב יזונה יעב"ק...

כותב עליו בסיף קונטרס, איצרות חיים" גם בני הצעיר מו"ה מאיר ע"ה נקמף באכי נעדר ממני במעט שנים הללו ובמיעוט ירחים נולד זיין שבט תקפ"ח והלך למנוחה ביום מנוחת שבת קידש שלשה ועשרים יום לחידש מנחם תרי"ג לפ"ק ת'נצ"ב'ה ה' ינחמני ובמה ואיך? היפלא מה' דבר". ובנו השלישי הוא המופלג מוהר"ר שמחה ולא מלא מקום אביו כי היה איש מכאיבות יודע חולי ומת סמך אחר אביו. ובת אחת היתה לו שחיתה אשת התירני המופלג ועשיר נכבד מחשובי העיר מוהר"ר מרדכי מארקיל בנו של הנגיד המופלג מנכבדי ויקורי עירנו מוהר"ר אליעזר במוהר"ר משה יקותיאל לינקער ועיין לעיל.

ו. הג"מ יעקב הכהן רפאפירט היה גם ראש זראשון לאלופי הנבאים בהח"ק ובפנקס הח"ק מצאתי את חתימתו הרבה פעמים. חתם עצמו, יעקב כהן רפאפורט חופ"ק הנ"ל יצ"ו ותיתי ליה שהוא היה הראשון אשר התעורר בקרבנו רוח חכמה לתת ניר לכל הגדולים והקדושים הספונים וטמונים בעפר אדמת קודש בית הקברות דפה וצוה לעושי דברו להעתיק את ניסח מצבות העתיקות על לוח קלף ולתלותו בבית הכנסת הגדולה למען יעמוד לדור אחרון. אך עושי דברו אשר לא ידעו את משרת קדשו של הרב ולא הבינו את חין יקרת הדבר מעלו מעל בשליחתם ובעת אשר הזמן המבלה לא בלע עיד את כל מרפי (כי לפי ששמעתי מוקנים תורנים נאמנים בדבריהם נמצאו או מצבות עתיקות מהאלף החמישי) והיה לאל ידם לעשות חסד עם המתים ועם החיים להעלות מתהום ים הנשיה שמות הרבה גדולים לתפארת עירנו ולשמחת לב לחוקרי קדמוניות. לא עשו מאומה מלבד מצבות אחדות מן הגדולים אשר היו ידועים העתיקי את השם היום והשנה לא יותר. שנים ועשרים שנה ישב הגאון יעקב על כסא הרכנות בעירנו עשה צדקה ומשפט והיה רועה את ערתי ברעה והשכל גהל אותם על מי מניחות התורה והחכמה לשמו ולזכרו תאות נפש כל היודעים את ערכו ונפטר ב'כ"ת'ר שם טוב (לפ"ק) כל בני עירנו בנו וותאבלו על פטירתו ככפלים כי נלקח אדרת תפארתם מעל ראשם ולא הניח אחריו בן ממלא מקומו. עמו מתה זיו החכמה בעירנו ונפסקה שלשלת הרבנות אשר הקיפה כמה זמנה דורות ואני הכותב מאישר אנכי אשר זכיתי והכרתיו בימי ילדותי ותמונתו הקדושה עיד מרחפת על פני לוח זכרוני. שיש שמף הזמן עיד לא עמס ולא נמחה מוזכרני יום פטירתו עיד זכיר אוכיר המון רגשותי אשר התרוצצו בקרבי כראותי כל בני העיר דחקו איש את אחיו ונהרו אחרי מטתי כל החניות סוגרו על מסגר אנשים נשים ומפן אצו רצו לחלק לו כבודו האחרון זכר צדיק לברכה ז"ע.

ואלה הדברים חקיקים על מצבתי :

בחר פ"ג כהונה

שנת רפ"ק תכר

הרב ר' יעקב כהן רפאפורט

אשר שימש בכתר הרבנות

פה ק' שנים ועשרים שנה

בן הרב הגאון המובהק
 המפידס בש"ק ה' חיים
 הכהן נכד הגאון הגדול
 מאור הגולה מויה חיים
 הכהן אב"ד דק' לבוב
 ונכד להגאון רשכבי"ה
 חכם צבי וציקללה"ה
 תנציב"ה .

רסו.

תילדה במקום אב.

הרב האברך חריף ומופלג מוהר"ר משה הכהן רפאפורט.

א. הוא בנו של הרב הגאון מוהר"ר יעקב הכהן רפאפורט אב"ד דפה .
 בוצין בוצין מקטפיה ידוע , עוד כהיות ר' משה רך לימים ראו כי ברכה בקרבנו
 בעל שכל זך וישר חריף ומופלג ולוא שבקתיה ההשנחה פה עלי תבל לאילון רב
 היה מתעבד . אך לדאבון לב כל מכיריו נקטף בעירו צעיר לימים . והמות
 האכזרי חטפו מיד אביו אשר התאבל עליו כל ימיו ויקונן עליו עד לאמר (שורת
 מים חיים יו"ד ס' נ"ג) „לכו חזו מפעלות איש מהיר במלאכתו מלאכת סופרים
 בני משאת כל נפשי ורוחי המניח היקר המופלג מויה משה הכהן תנציב"ה לא
 התמהמה פה אתנו נלקח ממני טרם מלאת לו שנת ששה ועשרים [נילד בירח
 איתנים הוא החודש השביעי בשנת תק"פ לפ"ק ונפטר בעש"ק אחר חצות בימי
 המצרים ביום עשרים לחודש הרביעי היא חידוש תמוז שנת תר"ה לפ"ק] לפי
 מיעוט שניו הרכה מקנתו בקנין שמים ואם כי גדל בשם טוב עיד יתרון הכשר
 חכמה ודעת קנה לו טרם הזדרו מסני הבין א"ע בהכנה עצומה וכיראה נפלאה
 כי לא נעלם ממנו במשך חליו אשר ימות בה צאתו וכואו בחדרי המלך פנימה
 להסתתר בכתר עליון . ספון וממון היא אצל כבוד אאמו"ר הרב הגאון וצוקללה"ה
 למלאות דבריו ככל אשר שאל מאתי ומדי דברו אתי מזה ודמיע דרמיע עיני מאין
 הפונות הבטחתי לו אשר אי"ה בעת אשר אעלה על הרפוס ספרו של כבוד אאמו"ר
 וצוקללה"ה אוי אצרך ג"כ חידושים אשר כינני ידיו לחוק אותם בעט ברול ועיפרת
 לחבר אותם לספרו של כבוד אאמו"ר הגאון הנ"ל ולהיותם סניף לספרו , מים חיים"
 להיות לו לזכר עולם ואשר פריו נתן בעמו . . . . . וכל סימן ג"ג המחזיק כמה
 דפים מלא מתורתו של משה חידושו אשר חירש וכן פילפולים בפסקים
 אשר פלפול להלכה .

ב. הרב ר' משה העתיק הרכה תשובות וחידושים מאבותיו הגאונים הגדולים
 שז"ו בכתב והביאם לספר , מים חיים" וגם הוא העתיק את הצוואה של אא"ו
 הגאון חמדת ישראל מוהר"ר חיים הכהן מלכוב וכן הניה ועשה המפתחות לספר

שו"ת „מים חיים“ וזאת כתב בסוף הספר „איצרות חיים“, מהולל אקרא ה' בעל טוב אשר נמל עלי כי חבלי בנעימים ומנת כוסי כמאשרים וכי התמיק כפי להגדיל תישיה ולהיות גם ידי כוננת בהשלמת החיבור הזה ממרן זקני הנאון המפורסם וצלליה הן בעניני ההעתקה הן במידור איזה כתבים מופלאים אשר עדן לא היו נכתבים על הסדר אשר יאתה להדפסה. גם הוילתי עשית מפתחות לספר למען הקל על המעיין בלי ירבה עליו יגיעה וחיפוש רב גם שמתו עיני על חרולי המעות הכתב ושניאות הספר כי רבו ושקרתי להסירם כפי יכולתי ולא אכחד כי לא שרשתי עוד כולמו כי אך עיני בשך לי הכט אל כל בל תוכלנה. . . וזכות אי"ו הנאון המחבר תעמוד לנו להפיץ תורתו ככל חפצינו. פי המדבר הוא נכד המחבר. משה בהרב הנאון מו"ה יעקב כהן רפאפירט נ"י ובשנת תר"ה עזב ר' משה את החלד לשמים עלתה נשמתו ונפיש שב לארמתו ומצנתו העומדת אצל מצבת אי"ו הנאון ז"ל אמריה תאמר :

יום ו' עש"ק

עשרים יום בחוד'

תמוז שנת תר"ה

בן פורת עלי עין רך

בשנים מרם מלאות לו שנת

ששה ועשרים מיום הולדתו

גדל בשם טוב ונפטר בשם

טוב מוהר"ר משה בהרב

מוהר"ר יעקב בהנאון מו"ה

חיים כהן רפאפורט

אב"ד דפה ק' אוסטרהא

ת"נצ"ב"ה .

רסח.

הרב הגביר המופלג בתורה מוהר"ר צבי הירש הכהן זוסמאן.

א. איש מסוים נכיר נכד מופלג גדול בתורה מלא חכמה ותכונה יראת ה' אוצרו כל ימיו ישב באוהל של תורה מפורסם לשבח ובהדרת כבוד יזכירו זקני עירנו את שמו לתהלה וזכה לתורה ונרולה והוא בנו של הרב הגביר המפורסם בנש"ק מוהר"ר שלמה זלמן הכהן (רל"ז) והרב ר' צבי הירש גם הוא התרועע והשתעשע בדברי תורה עם כבוד דודו הרב הנאון המפורסם מוהר"ר חיים הכהן רפאפורט ז"ל ומליצתי הצחה והנעימה נדפסה בראש ספר „מים חיים“

למר דודו הגאון הנ"ל (1).

ב. הרב הנ' מוהר"ר צבי הירש הכהן היה חתן דודו הרב הנ' חריף ומופלג גדול בתורה מוהר"ר אברהם מייזליש ז"ל חתן הרב הגביר המפורסם כנש"ק מוהר"ר אבאלי הכהן ז"ל כאשר כתבתי לעיל (רל"ו) ועם בתו הוליד ר' צבי הירש את הבן יקיר לו הרב הגביר החריף והשנון מפורסם לשם מוהר"ר מרדכי זאב הכהן זוסמאן אשר למענו כתבתי פרק בפני עצמו והרב ר' צבי הירש הכהן האריך ימים והפליג בוקנה גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב זקן ושבע ימים וצבי תפארת שמו הטוב ומעשיו הטיבים חרות על מצבתו העומדת בין מצבות גדולי משפחתו. והיא הניע אמריה לאמר:

פ"ג

צבי תפארת פאר היחש
והמעולה ביישישים חכמה
וחנינה תורה וגדולה יום יום
השכים והעריב לבית
התפלה. הרב הג' מו"ה
צבי הירש זכרו יבורך בהרב
הגביר המפורסם מו"ה ר'
שלמה זלמן הכהן זללה"ה
שמים עלה ביום ד' י"ב אדר
ראשון תרל"ב תנציב"ה.

רסז.

הרב הגביר המפורסם מוהר"ר שמואל הכהן זוסמאן.

נביר מפורסם בעל תורה ויראת שמים הלך בדרך אבותיו הקדושים איש ישר מאד פור נתן לאביונים והוא בנו של הרב הגביר המפורסם מוהר"ר שלמה זלמן הכהן (רל"ז) וחתן דודו הרב המופלג הישיש הגביר מוהר"ר משה הכהן בנו של הרב הגביר המפורסם מוהר"ר אבאלי הכהן כאשר כתבתי לעיל ושמואל עלה בגלגל החזור ונפטר בשם טוב בשנת תרל"ד ומצבתו העומדת בין מצבות בני משפחתו הגבירים אמריה תאמר:

(1) וז"ל הנעים, במים קרים על נפש עיפה כן תשטח נפשי עת נתבשרתי מכבוד בן דודי הרב הגאון המפורסם מו" יעקב הכהן שרעתי יפה להיות ברא מוכה אבא להביא דברי כבוד אביו הרב הגאון המפורסם נזר ישראל מו"ה חיים הכהן רפאפורט אב"ד דקהילתנו לבית הדפוס ולהפיץ מעינותיו חוצה לרעות נפש שוקקה בדברי מים חיים מי לא האוין לשכועתו אשר שמו הולך וגדול בכושר פעולתו ובמאור תורתו אשר הוצע חן בשפתו אשרי עין ראתו ומעם מצוף רבשו ואחר אשר נגנו ארון אלקים והתושך כסה את הארץ. בצאת ספרו לאור. תת שיה שפתיו יאיר לנו פרי הקסת טעם ה' להתפאר. ולהיות בתימכי כבודו באתי עה"ח יום ואו מו"ב מנתם תד"ר לפ"ק אוסטריה, הק' צבי הירש הכהן זוסמאן.

פ"ג

שיק י"ד סיון
 שנת תרל"ד לפ"ק
 הנגיד המפורסם איש
 ישר ונכבד בעל תורה
 ויראת שמים פור
 נתן לאביונים צדקתו
 עומדת לעד מוהר"ר
 שמואל בהרב הגביר
 המפורסם מוהר"ר
 שלמה זלמן הכהן
 תנ"צ'בה.

 ריש עיין.

הרב הגביר המפורסם הרוזן והמפסר נדיב ושוע
 מוהר"ר שלמה זלמן הכהן זוסמאן.

א. נכבד ונדיל ליהודים איש טיב ומיטיב צדקת פורונו נידע בעירנו פקח
 עיניו על עניים ודלים חכם מופלא נזר הגבירים גם הוא הלך בדרך אשר סללו
 אבותיו הקדושים דרך התורה והמצוה ירא אלהים עשה צדקה וחסד והוא בנו של
 הרב הגביר המופלג בתורה וביראה מפורסם בתכל מוהר"ר מאיר הכהן ז"ל
 זוסמאן (רס"ה) וחתנו של הרב הגאון המאה"ג צדיק וחסיד כנש"ק מוהר"ר יעקב
 יהושע הלוי הורוויץ זללה"ה אב"ד דק"ק זאלאוויץ בגאליצין בן הרב הגאון החרוף
 חסיד ועניו המפורסם בתכל מוהר"ר צבי הירש הלוי זללה"ה אבד"ק פ"פ ד"מ
 בעל "סחנה לוי", ולחמי תודה" בהגאון הקדוש החסיד רשכבה"ג מוהר"ר פנחס
 הלוי הורוויץ זוקללה"ה בעל הפלאה "יהמקנה" בהגאון קדוש עליון החסיד
 המפורסם מוהר"ר צבי הירש הלוי אב"ד דק"ק משארטקאב זוקללה"ה ולמעלה
 בקידם קדשים עד הגאון הקדוש איש אלקים מוהר"ר פנחס הלוי הורוויץ ז"ל
 גיסו של הרמ"א ז"ל ונזכר בספר הקדוש של"ה והרב הג"מ יעקב יהושע הלוי
 הורוויץ היה חתן הגאון פאר הדור והדרו מאור הגולה מוהר"ר אפרים זלמן
 מרגליות מבראדי זללה"ה ור' יעקב יהושע שקיל וטרי עם חותנו בהלכה ותשובותיו
 הובאו בית אפרים" למר חותנו הגאון ז"ל.

ב. הרב הגביר מוהר"ר שלמה זלמן הכהן זוסמאן הוליד עם בת הג"מ
 יעקב יהושע הלוי הורוויץ היא הנבירה הצדקנית המפורסמת במעשיה הטיבים
 יראת ה' מרת דרייויל ז"ל. בן אחד ושלוש בנות אשר התחתן עמהם ובא בקישורים
 עם גדולי הדור אדירי היחש והעושר מתפארת רמי המעלה.

א) הוא הכן יקיר הרב הגביר המפורסם פאר ועמדה כמה"ר אפרים פישיל הכהן זוסמאן אשר בבתי חרשת למלאכת כלי הפערציליי שיסד בפלך וואהלין קנה לו שם עולם כי בבתי חרשת שלו ימצאו רבים סבני עמני מקור נאמן למחיתם ומפרי יגיעת כפיהם ועמל ידיהם ישבעו לחם ופרנסתם בריווח. יהי זכרו ברוך והוא חתן הרב הגביר המופלג מוהר"ר שואל רוקח שהיא חתן הרב המאה"ג הצריק מוהר"ר ירחמיאל הלוי ז"ל הורוויץ בהרב הג"מ שמעלקא הלוי הורוויץ בהרב הגאון החסיד בעל „לחמי תודה" הג"ל והרב הג"מ ירחמיאל הלוי הורוויץ היה חתן הרב הגביר המופלג החכם מוהר"ר יוסף צבי מוים ז"ל מלכוז הנזכר לעיל (רל"ז). ואלה המה חתניו הגבירים המופלגים:

א) הרב הגביר המופלג כמה"ר שמעלקא רוקח בן הרב הגביר מוהר"ר שואל רוקח הג"ל והוא בעלה של בתו הנבירה הכבודה מרת סימא .

ב) הרב הגביר החסיד המופלג מוהר"ר חיים מרדכי הכהן זוסמאן זלה"ה אשר תולדתו כתבתי אחר סימן זה והיא היה בעלה של בתו הצנועה והכבודה מרת יוכבד.

ג.) הרב הגביר כמה"ר אליעזר לנדא בהרב הגביר המופלג מוהר"ר משה לנדא בהרב הגאון המפורסם מוהר"ר אליעזר לנדא ז"ל אב"ד דק"ק ברארי בעהמ"ח ספר „יד המלך" על הרמב"ם והגהות הש"ס והוא בעלה של בתו הנבירה הכבודה מרת שרה .

ד. הרב הגביר מוהר"ר שלמה זלמן נתחבר להח"ק דפה בשנת תר"ואו יום ה' חמשה ימים לחודש אלול ככתוב על הפנקס (ד' רנ"ד). ויחי הרב ר' שלמה זלמן חיים של עושר וכבוד נתגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב לשמים עלתה נשמתו ונפיו שב לארמתו ונקבר במעלה הקברים אשר למשפחתי הרמה. על קברו הציבו אבן גדולה למצבה והיא תקרא אמריה לפטר חין ערכו :

בְּתֵר פִּנְיָ כְּהוֹנָה

יוֹם ג' ט' אָדָר רֵאשׁוֹן

שְׁנַת תַּרמ"א לַפ"ק

הֶרֶב הַנִּכְבָּד וְגִדּוֹל

לְיִהוּדִים עֲמִית בְּתוֹרָה

וּמִסּוּבֵל בִּירָאָה פֶּאֶר

הַחֲכָמִים עֲמֵרַת יִשׁוּרוּן

אֲבִיר הַגְּבִירִים צְדָקָת

פְּזוּרוֹ רַב בְּיִשְׂרָאֵל

פִּקַּח עֵינָיו וְעַל עֵינָיו וְדָלִים

מִגּוֹעַ יִשִּׁישִׁים קְדוּשִׁים

וּמִשְׁהוּרִים מוֹהַ שְׁלֵמָה

זֶלְמָן בְּהֶרֶב הַבְּפֹרְסִם

מוֹהַ מֵאִיר הַכֹּהֵן הַנִּצְבִּיָּה .

רעא.

הרב הגביר הסיד ועניו מופלג בתורה מוהר"ר חיים מרדכי הכהן זוסמאן.

א. איש ירא אלקים וחרד למצותיו נכר ענותן אהוב לשמים וניח לכריות בעל לב טיב רוח נדיבה צדקת פורנו רבה מאד חריף ומופלג גדול בתורה פרש עצמו מהבלי עולם ואך תורת ה' היתה שעשועיו יום ולילה. התנהג עצמו בחסידות ואם בגלוי לא רצה למרות עיני אביו וכני משפחתו אשר לא לבס הלך אחר דרך החסידים. אבל בסתר נתן ידו לצדיקי זמנו המפורסמים והאצל האציל מכספו לכולם. בכל שנה שלח איש עתי להרב הצדיק המפורסם מוהר"ר אהרן ממשערנאביל וצוקללה"ה להעלות זכרונו לפניו ביום הזכרון. ואחר פטירת הצדיק ממשערנאביל נסע בעצמו כמה פעמים להרב הצדיק המפורסם המניד מטריסק וצוקללה"ה והמניד קבלו באהבה וחלק לו כבוד תלמיד חכם. הוא היה זהיר וזרוי וחפץ במצות מאד בכל יום ויום מכל עצמו במי מקוה ואם כי גבר חלוש ואסטיגס היה והרופאים הזהירו אותו לבל ילך לבית המים ובפרט בזמן החורף אבל הוא לא שמע אליהם לבטל את המכילה אפילו יום אחד ויען כי ירא מבני ביתו אשר לא נתנהו לילך לבית המכילה היה לו איש מיוחד אשר בכל יום באשמירת הבוקר בא לפני חלונו והקיצו משינתו והוא בעד החלון יצא אליו וילכו שניהם לבית המכילה. תפלתו היתה בהתלהבות ביראה ופחד כמעט כל היום עבר עליו אך בתפלה ובתורה ואך לפנות היום מעם מעט או אכל מעודתו ואח"כ חזר ללימודו עד חצות הלילה והוא בני של הרב הגביר המפורסם בתכל מוהר"ר אבא צבי הכהן זוסמאן ז"ל (עיין אח"ז) וחתנו של דודו הרב הגביר המפורסם בתכל מוהר"ר שלמה זלמן הכהן זוסמאן ז"ל כאשר כתבתי לעיל.

ב. הרב החסיד ר' חיים מרדכי הכהן נפטר בדמי ימיו וימת על פני אביו אשר התאבל עליו עד יום מותו יחד עם כל בני משפחתו והשאיר אחריו שלשה בנים וכת אחת. א) הוא הרב הגביר המופלג בתורה ובמדות נעיונות כמוה"ר יהושע והוא חתן הרב הגאון פאר הדור נשיא הלויים מוהר"ר יצחק אהרן איטינגא זללה"ה אב"ד רק"ק לבוב בעהמ"ח שו"ת מהרי"א. ב) בנו הרב הגביר כמוה"ר שמעלקא. ג) בנו הגביר כמ"ר נחום. ובתו היא אשת הגביר מו"ה מרדכי למשפחת עטינגער. בשנת תרמ"א נפטר הרב ר' חיים מרדכי הכהן ועלה השמים ונפוי הטהור ספון וטמון במעלה הקברים אשר למשפחתו ומצבתו תביע את שבחו לאמר :

בַּת פֿ"נ כְּהוֹנָה

הַגְּבִיר

בְּיוֹם ב' טו"ב

אִיר שְׁנַת תַּרמ"א לַפֿ"ק

הַרְבֵּ הַחַרִּיף הַמְּפֹרָסִם

אִישׁ חַמּוּדוֹת יִרָא אֶת

ז' בִּאֲמַת רוֹדֵף צַדִּיקָה וְהַסֵּד

מוכתר במעלות מאליפות
 אהוב לשמים ונוח לבריות
 מוה חיים מרדכי בהרב מו—
 ר' אבא צבי הכהן נכד רבינו
 ב"ה פי"פ ובעל הפלאה ונכד
 הגאון מוה אפרים זלמן
 מרגליות מבראד
 ת"נצ"ב"ה .

ערב.

הרב הגביר המפורסם . השר והמפסר נדיב
 ושוע מוהר"ר אבא צבי הכהן זוסמאן

א. נכבד וגדול ליהודים מפורסם בישראל חכם מחוכם בתהלוכות מסחריו אשר פרצו ורבו מאד , עושה צדקת ופועל מישורים טוב ומיטיב לכל דורש טובתו גם על הקהלה פקח עיניו ובעת צר היה תמיד לאחי-עוזר ואחי סומך בכספו ובעצתו עזת חכם . גם הוא הלך בדרך אבותיו הקדושים דרך התורה והמצוה פקח עיניו על עניים ודלים נזר הגבירים פאר עירנו ועמרת עמנו . והוא בנו של הרב הגביר האדיר המופלג בתורה ויראה מוהר"ר מאיר הכהן זוסמאן ז"ל (רס"ה) .

ב. הרב הגביר ר' אבא הכהן זוסמאן היה חתנו של הרב הגאון והחסיד בנש"ק מוהר"ר יעקב יהושע הלוי הורוויץ זללה"ה אבד"ק זאלאוויץ עיין לעיל . שלקח את בתו הגבירה המפורסמת אשה יראת ה' הצנועה במעשה והמפורסמת בצדקתה האם אשר בצדק נתישנה כפה תפוש לעניים ודלים לא תיעף ולא תיגע מלעשות חסד . כמעט כל היום יושבת ומחלקת צדקה לכל הפישט יד . בלבה קננו החמלה והחנינה אמת ואמינה אין קץ לתפארת מעשיה הוד קדושת אבותיה חיפפת עליה וכל רואיה יכירו כי היא מורע ברך ה' מרת דבורה מנב"ת (1) והוליד עמה בנים גבירים מפורסמים הילכי תמים אדירי העושר שרים ופרתמים, ואלה הם :

(א) הוא הבן יקר לו הרב הגביר המופלג בתורה וביראת ה' מהורה החרוף והשנון (2) יקר רוח נדיבה שש ועושה צדק פאר ועמרה לעמנו נזר לבני עירנו מוהר"ר אפרים זלמן הכהן זוסמאן ה"ו ועוד ינוב בשיבה . אשר גם הוא הוליד מאשתו הגבירה המפורסמת אשה חכמה וצדקנית מהוללה במעשיה הטובים

(1) הדברים האלה כתבתי בעוד זרח שמש צדקתה על שמי עירנו וכל עניי העיר הלכו לאור נוגה פזרונה . אך בשנת תרנ"ח ביום ד' בחודש כסיוב שמת אהון הכהן הלכה למנוחות ואת העניים עזבה לאנחות כי התאבלו אבל מר על פטירתה אין קץ להכבוד אשר חלקו לה כל בני עירנו . את ניסח מצבתה אשר כתבתי העתקתי בסוף הספר עיי"ש .

(2) בספר , ליקוטי צבי" לטר דודו אחי אמו הרב המאה"ג החרוף מוהר"ר צבי הירש הלוי הורוויץ ז"ל הובא מה שחידש הרב ר' אפרים זלמן הכהן יחי' בנ"ס בימי חיפ"ו .

מרת יוכבד ז"ל (1) בנים יקרים נבירים מופלגים הילכי בעקבות אבותיהם הקדושים שומרי תורה נוצרי דת שותרי מדע. ובנות נבירות כבודות רכית וענינות צניעות מפורסמות והתחתן את בנו ובנותיו עם גדולי ישראל נבירים מפורסמים ראשי היחס רמי המעלה.

ואלה המה בניו נבירים נכבדים:

(א) בנו הרב הגביר המפורסם כמה"ר שלום הכהן יחי' חתנא רבי נשיאה הרב הנכיר המופלג המפורסם בתורה וחכמה ירא וחרד ענף עץ אבות מגוץ תפארה שלשלת היוחסין מוה"ר משה המפורסם בשם ר' משה'לי בערינשמין.

(ב) הוא הרב הגביר המופלג חכם מהולל יקר רוח איש תבונות כמה"ר מאיר הכהן יחי' חתן הרב הגביר המפיאר בערי התורה והחכמה נדיב ושוע המפורסם מוה"ר יעקב ממשפחה המפורסמת בתבל משפחת עמינגר המפורסם בשם ר' יעקלי עמינגר מעיר הומין.

(ג) הוא הרב הגביר האברך איש חמודות מוה"ר משה אהרן הכהן זוסמאן יחי' והיא חתן הרב הגביר שלשלת היוחסין מיכתר בנימיסין המופלא ומפורסם ביראתו וצדקתו מוה"ר נתן הלוי הירוויץ נכד הגאון רשכבה"ג מוה"ר יעקב יוקיל הלוי הירוויץ מגלוגא ואח"כ אב"ד בקהלות אה"ז וצוקלה"ה.

ואלה המה חתניו הנכבדים לוקחי בנותיו של תרה"ג מוה"ר אפרים זלמן הכהן. (א) הוא הרב הגביר המופלג בתורה וביראה הילך תמים מוה"ר שלמה יחי' אימינגא בנו של הרב הגאון הגדול פאר הרור נשיא הלויים ונשיא ארץ הקדושה מוה"ר יצחק אהרן הלוי אימינגא אב"ד ור"מ בק"ק לבוב זללה"ה בעה"מ ספר, שו"ת מהרי"א ור' שלמה הוא בעלה של הגבירה הצנועה כמעשה הכבודה עמרת בעלה מרת סימא תחי'.

(ב) הוא הרב הגביר כליל תפארת החכמה איש חמודות בנועם חמודות אהוב ונוח לבריות משיכל דורש אלקים ונשיא הוא, בהתלמד תורה" דפה כמה"ר יצחק קלמן שליט"א בנו של הרב הגביר החסיד תריף ושנין מופלג בתורה ובמדות מוה"ר יעקב משולם זללה"ה ממשפחת פרענקיל-תאומים מעיר הגדולה הומין והיא בעלה של הגבירה הצדקנית הכבודה הרכה והענוגה אין קץ למעשיה הטובים סמל הצדקה והחסד מכספה כנתה כמו רמים את בית התלמוד תורה דפה בנין מפיאר מאד מרת ביילא מנשים באוהל תבורך (2).

(ג) בנו השני של הרב הגביר מוה"ר אבא צבי הכהן הוא הרב הגביר החסיד המופלג מוה"ר חיים מרדכי הכהן זוסמאן זללה"ה אשר תילדתו כתבתי לעיל (רע"א). (ד) ויבדלו לחיים בנו השלישי הרב הגביר כמה"ר יעקב יהישע הכהן

(1) היא היתה בתה של הגבירה הצנועה המפורסמת מרת פייגא ז"ל (בת הרב הגביר מוה"ר מאיר הכהן זוסמאן ז"ל) אשת הרב הגביר מוה"ר שלום לוריא בן הרב הגאון הגביר המפורסם מוה"ר אהרן לוריא זללה"ה סמינסק ועיין לעיל (רס"ה) ונוסח מצבתה העתקתי בסוף הספר. (2) אהה! לשבר כי בא פתאום חשך השמש טרם צהרים ונקטפה הבת יקרה הזאת רכה בשנים ביום י"ב ניסן תרס"ג לדאבון לב כל בני העיר אשר ספדו עליה מספד מר ויתאבלו אבל יחיד, אין לתאר את הכבוד הגדול אשר חלקו לה כל בני העיר בכלל וביותר כל חבירי, התלמוד תורה" אשר אבירה גדולה אבדו במיתה ואנכי הכיתב חצבתי לה מזכרת תפארת בספרי, ילקים מנחם" ונוסח מצבתה אשר הרתתי העתקתי בסוף הספר.

זוסמאן (יחי' ו) . ד) ובנו הרביעי הוא הרב הגביר כמה"ר משה הכהן זוסמאן הי"ו.
ג. הרב הג' ר' אבא צבי הכהן נתחבר להח"ק בשנת תרי"א ונכתב בפנקס הח"ק
הן היום ניגש לפנינו האברך המופלג הנביר ומפורסם מוהר"ר אבא צבי הירש
בן הרב הגביר המפורסם לרבים מוהר"ר מאיר הכהן זוסמאן ני"ו ורוצה לגשת
אל הקודש חבורה קדישא ג"ח של אמת הוא ובניו שיחיו ואחר שמילק כפי התקנה
אשר מאז ומקדם ע"כ עלה בהסכמות שלחן מלא אשר מהיום והלאה הרי הוא
ובניו כאחד מאתני החבורה . . . יום ב' י"ט סיון תרי"א וכראש החתומים בא
הנאון מוהר"ר יעקב הכהן רפאפורט ז"ל . ויחי הרב ר' אבא צבי הכהן חיים
מאשרים ובשנת תרמ"ד נפטר בשם טיב נשמתו עלתה שמים צדורה בצרור
החיים ונקבר במעלה הקברים אשר למשפחתו .

ומצבתו מצבת אבן גדולה תקרא אמריה לאמר :

בְּתֵר פִּינְ כַהֲנֹנָה

יְבִשֶׁק כִּיג אֵלֹוֹל

שְׁנַת תְּרַמִּיד לַפִּיָּק

הֶרֶב הַנִּכְבֵּד וְגִדּוֹל לַיְהוּדִים

עֲמִית בְּתוֹרָה וּמְסוּבֵל בִּירָאָה

פֶּאֶר הַחֲכָמִים עֲמַרְתָּ יִשׁוּרוֹן

אֲבִיר הַגְּבִירִים צִדְקַת

פּוֹרוֹנוֹ רַב בְּיִשְׂרָאֵל פֶּקַח

עֵינָיו עַל עֲנִיִּים וְדָלִים

מִגּוֹעַ יְשִׁישִׁים קְדוּשִׁים

וּמַהֲרִים מוֹ"ה אֲבֵא

צְבִי בְּהֶרֶב הַמְּפּוֹרָסִם

מוֹ"ה מֵאִיר הַכְּהֵן

תִּנְצִיבָה .

רעג.

הרב הגביר חריף ומופלג גדול בתורה מוהר"ר מרדכי זאב הכהן זוסמאן.

א. מהולל משובח ומפואר כפי כל אנשי עירנו חריף ושנון מופלג גדול
בתורה ירא וחרד למצות סותר נכבד חוכר קרקעות ושאר מסחרים אבל כל
מסחריו מסר ליד עושי דברו והוא יושב כל ימיו ולמד יומם ולילה . לא פסק פומי
מגירסא שכלו חד ושנון בקי נפלא בש"ס ופוסקים והיה לו ספרים יקרים הרבה.
באשר נסתלק הרב הנאון מוהר"ר יעקב הכהן רפאפורט ז"ל אב"ד נתנו אלופי

עירנו עיניהם בהרב ר' מרדכי זאב והעתירו עליו דבריהם להושיבו על כסא הרבנות פה אבל היא לא רצה להשתמש בכתר תורתו לקבל עליו עול משא הציבור ולא שמע אליהם לבטל עצמו מלימודו היקר בעיניו מכל מחמדי תבל. והוא בנו של הרב הנביר המופלג הישיש מיהר"ר צבי הירש הכהן זוסמאן (רס"ח) בהרב הנביר האדיר בנש"ק מוהר"ר שלמה זלמן הכהן (רל"ז) ור' מרדכי זאב היה בזיווג ראשון חתנו של הרב הנביר הגאון ר' אהרן לוריא ממינסק ז"ל ובזיווג שני נשא את נכדת הנביר הנכבד ר' מרדכי קלמן היילפירסאן מוסלב.

ב. בשנת תרנ"א נתחבר הרב ר' מרדכי זאב להח"ק ונכתב על פנקס הח"ק (ד' רנ"ד), נגש לפנינו ה"ה האברך המופלג הנביר המפורסם מו"ה מרדכי זאב בן הנביר המפורסם מו"ה צבי הירש הכהן זוסמאן ואחר אשר קיבל עליו לקיים כפי התקנה וסילק . . . ע"כ אנחנו אלופי ראשי החבורה ויחירי סגולה דחבורה הנ"ל הסבמנו . . . אשר ר' מרדכי זאב הנ"ל הרי הוא מהיום כאחד מאתנו יום ה' ה' אלול הר"ו פה אוסטרהא" ובראש החתומים בא הגאון ר' יעקב הכהן רפאפירט ז"ל. בשנת תרמ"ה נתבקש הרב ר' מרדכי זאב לישיבה של מעלה ומצבתו העומדת בין מצבות גדולי משפחתו חספר בשכחו והיא אמריה האמר :

כתר פ־נ כהונה
יום ד' ז' אייר תרמ"ה
מופ־לג ומפורסם בתורתו
ר'זבי תורתו ומדת ענותו
ד'רכי שקידחו בעבודתו
כ'ולם ר'ש"ש היתה כוונתו
י'ודע הלכתא וספרא וספרי
ז'ה חלק אדם גדול בתורה
א'שר לא מש מתוך אהלה
ב'ה בל"ה כל ימיו ושנותיו
מו"ה מרדכי זאב בהרב הגבי
ר' צבי הכהן תנ"צ'ב"ה .

רעד.

הרב הנביר מופלג בתורה ובמעשים טובים מוהר"ר יהודא ליבוש לנדא. איש חמודות במלוא מובן המלה. מפורסם לשבח ותהלה. כליל היחש והמעלה חוטר סנוע משפחת האלברשטאט ושאר משפחות גדולות מפורסמות אדירי התבל ומעלת האבות לבנים ניסעת רוחו יקרה ונפשו ישרה לבו לב טהור סמל החסד החמלה והחנינה טוב לשמים ולבריות עשה צדקה וחסד פקח עיניו על עניים ודלים כל ימיו. שש לעשות צדק. ברוח נדיבה ותמלה נהל את בית

החולים דפה גם על בית התלמוד הורה שם כל מעינו והשנחתי לטובה משך את בני עניים אחריו ומקרב אותם לתורה. ויותר שהיה בעל מדות חמודות היה תירני מופלג ובקי מופלא בספרים הרבה הוא בעצמו היה ספר יוחסין כי היה מניד בעל פה סדר שלשלת היוחסין מכמה משפחות גדולות במשך כמה מאות שנים והשאיר אחריו "ספר היוחסין" יקר מאד וכפי ששמעתי נמצא הוא ביד בני מי יתן ויתעורר להוציאו לאור למען להניח ברכת החיים והמתים עליו. והרב ר' יהודא ליבוש לנדא הוא בנו של הרב הגביר המופלג מוהר"ר סענדיר לנדא ז"ל וחתנו של הרב הגביר המפורסם בתבל מוהר"ר מאיר הכהן זוסמאן ז"ל (רס"ה) אבידה גדולה אברה עירנו במותו כל ערת העיר כבו ויתאבלו ומספד גדול ספדו עליו. במעלה הקברים אשר למשפחת זוסמאן חצנו את קברו ואכן גדולה הקיאו עליו זהיא אמריה תאמר :

פ"ג

איש י'רא א'ה ו'חובב ד'ת א'ש
 ל'כן י'ודוהו ב'ישראל ו'יהללו ש'מו
 כי טוב ל'שמים ול'בריות. מרחם
 עניים בנדכת ל'בו ובדבריו
 הנעימים. ומקרב בניהם ל'ת'ת
 גם על בית ביקור חולים שם
 עינו ול'בו כל הימים ה'ה הרב
 הגביר המופלג בתורה ובמ"ט
 כ'ליל היחש והמעלה מ'ה
 יהודא ל'בוש בהרב
 הגביר המופלג ר' סענדיר לנדא
 זצ"ל נפטר בעשיק י'ט אדר ב'
 הרמ"ט ת'נצ'ביה.

ערה:

בן יכבר אב

הרבני המופלג בתורה וביראה הנגיד מוהר"ר אריה ל'בוש ז"ל ביבער. משרידי הלומדים אשר בקליון הגדולה דפה שקרן גדול בתורה בנערוהו למד אצל הדיין המופלג מוהר"ר נבריאל ז"ל (עיין לעיל רניה) ואח"כ כאשר גלקח ר' נבריאל אחר כבוד ונתקבל למו"צ בק"ק זיטאמיר למ- בעצמו בהקליון הגדולה ובעודו רך בשנים יצא שמו לתהלה בעירנו. אח"כ נשא את אמי אשת

חיל מרת שרה ביילא ז"ל (ו) והיתה היא נושאת ונותנת והוא ישב יומם ולילה ושקר על התורה. אצלו נתקיים מאמר חז"ל כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין כי עין בעין ראו אשר ההצלחה לותה אותי בכל אשר פנה. ויהי ברכת ה' בכל אשר לו וכל אשר עשתה אמי ה' הצליח בידה. הוא בעצמו למד עם בניו נכדיו וחתניו בהקלויו הגדולה. דרך לימודו היה בעיון גדול ובסברא ישרה והעמיק מאד בדברי הנמרא רש"י ותוספות. זכורני בעת אשר למד עמי. כל כך הסכיר לי דברי הנמ' רש"י ותוספות עד אשר הבלית לי כמעט את דברי המהרש"א ז"ל ואח"כ כאשר פתח לפני את ספר המהרש"א מעצמי עמרתיו כמעט על דברי המהרש"א ז"ל. בעת אשר ישב ולמד שם כל מעיניו ראשו ורובו בלימודו וממש לא ראה ולא ידע מכל הנעשה סביבו. כמה פעמים ראיתי בעת שלמד עמי באו אנשים לדבר עמו ויען כי לא הרהיבו בנפשם לבטל אותו מלימודו עמרו לפני והמתנינו והוא לא ראה ולא ידע עד אשר הפסיק את לימודו. תפלתו היתה נכה התפלל מלה במלה בקדוק התיבות זהיר ווריו במצות ומעולם לא רצה ליהנות מכבוד תורתו ולא התנהג עצמו ברבנות שפל ברך מאד אהב את האמת ושנא את השקר לא נשא פני איש ולאדם לא חנף כפיו כן לבו. ואם כי כמה פעמים שמעתי ממנו שהעריץ והקריש את הבעש"ט ותלמידיו ז"ל. אבל לא לבו הלך אחר דרך חסידו זמנינו ולא אמר בפיו קדוש לכל אשר אמרו הם קדוש. לכן הרעימו עליו החסידים רעם ובסתר שפכו עליו כל חמתם. אבל בפניו אין פוצה פה ומצפצף כי חדרו ורעדו מפני כבוד תורתו. יותר מחמשים שנה נשאה אותו ההצלחה על כנפיה ובמשך הזמן האסיף לו ספרים יקרים יקרי המציאות הרבה אשר עלו לו יותר משני אלפים שקלי כסף כי מרוב חבתו לספרים שילם תמיד בכסף מלא וכמה שאמר לו המוכר ספרים לא נרע מאימה. אך בשנת תרמ"ט כאשר נשרפה עירנו עלה כל הוננו ורכושי הבית עם החניית וכל הסחורה בלהבת אש אבל לזה לא שם את לבו רק על ספריו היקרים שהיו לברות לשיני הלהבה דאג מאד והתאבל עליהם עד יום פטירתו ולא אגזם אם אומר אשר דאנתו לספריו קצרה את ימיו וכחורף שנת תר"ץ שבק לן חיים ועלה בשם טוב השמים. ויותר דרכי ותרופות מדותיו הנעימות וכל אשר עבר עליו עד יום פטירתו הלא הם כתובים אצלי על קונמרס, תפארת בנימ" אשר כתבתי ביום שלשים לפטירתו, אם יעורני השם אוציא אותו לאור לתפארת בניו ויוציא יריכו. וכאן למען לזכר עולם ינן שמו בין גדולי עירנו. הנני מעתיק את אשר כתבתי על מצבתו:

פה ינוח

אר"י י'קר ה'רוח

אזי ר"ב י'גון ה'גיענו

ואנחה

ל'בנו י'היל' ב'קרבנו

ו'נפשנו ש'חה

(ו) אמי מרת שרה ביילא ז"ל היתה בת התורני מוה"ר אהרן שו"ב דפה הוטר מנוע הגאון בעל, תוספות שבת' וזלה"ה.

ביום ירדנו
בנפיל עמרת ראשנו
את אבינו אבדנו
מורנו ומאורנו
הוא יגע בתורה לילה
וכל הימים
נפשו שפלה
ולבו תמים

מוהר"ר אריה ליבוש ברי אברהם יצחק ביבער
ויחי ימי ח'כים ושנות חיי"ם ונפטר בשם טוב
ואו טבת שנת כבו ה'נרת לפ"ג תניצ'ביה .

רעו.

תולדה במקום אבות

הנגיד המפורסם מופלג בתורה ובחסידות
מוהר"ר מרדכי סג"ל לנדא מתושבי זיטאמיר (1).

נולד בעירנו לאביו הנגיד ותורנו מופלג מוהר"ר יעקב שמואל הלוי לנדא ז"ל חומר מנוע הנאון הגדול רבי רבי שמואלקא ז"ק ז"ל אב"ד ורי"ט פה (י"ח) ונצר משרשי הנאון הגדול בעל המצל"ח ונודע ביהודא ז"ל ונכדו של ר' יודיל ר' שמעלקים (לעיל רנ"ג) והנגיד ר' מרדכי זכור אני אשר עוד בנערותו יצא לו שם למתמיד גדול והצטיין בכשרונותיו בתלמוד ופוסקים. בן שש עשרה שנה בא בבית הנשיאין עם בתו יחידתו של הנביר המפורסם ר' ברוך סקאמיראוסקי מויתאמיר אשר ביקש חתן טוב לבתו מופלג בתלמיד כמנהג הימים ההם אשר התורה היתה חביבה מאד על העשירים ככבודה התימרו ופזרו כספם למען קחת חתן טוב בעל כשרונות בתלמוד ובעל מעשים טובים. עד שנת שלשים לימי חייו ישב ר' מרדכי על שלחן חותנו הנביר וארוחתו ארוחת כבוד ניתן לו והוא ישב על התורה ונתגדל בדרכי החסידות לא שלח ידו במסחר וכמעט לא פסק פומי' מגירסא ויצא לו שם טוב בכל עיר זיטאמיר וסביבותיה. אח"כ פתח לו בית מסחר גדול ממאניפאקטורי גם יער גדול קנה לו יחד עם בניו הנבירים. אך גם בעת אשר עסק במסחריו לא מש מאהלה של תורה ודרך צדקה וחסד ומלבד שמו אשר קנה לו תחלה בתורה ובחסידות נתגדל שמו גם במסחריו כי הצטיין עצמו ביושר ואמונה וכל ימיו לא רצה למסור לבתי ערכאות את שמותיו שהיו לו על הקונים שלקחו בהקפה בבית מסחרו ועלו לכמה עשרות אלפים רויכ

(1) למען רעו זה אשר בנערותו לכדנו יחד בהקליו הגדולה רפה וזכה לשם טוב אמרתי להציב לו יד ושם בהזכרת שלי למען זכור עולם וכן שמו בין גדולי עירנו אבותינו הקדושים.

וכמה אלפים רובל נאבדו ולא באו לידי גובוינא . עם בניו הנבירים תורנים וחסידים הלא המה ר' משה ר' יודיל ר' חיים לנדא התחתן ובא בקישורים עם נבירים חסידים אנשי שם מפאר היחס והמעלה , בשנת תר"ס חלה ברגליו במחלת הריסטיזם וכל סוזר ותרופה מהרופאים הגדולים לא היאיל לרפאותו . ובשנת תרס"ב נפטר בשם טוב . לדאבון לב כל מכיריו בכלל וכיותר כל אנשי עיר זיטאמיר וכל הערים אשר סביבה אשר כולם התקבצו לבכות על מותי וספרו עליו מספר מר ואין קץ להכבוד אשר חלקו לו . במעלה הקברים אשר לחשובי עיר זיטאמיר הצבו את קברו ועל מצבתו תרתו אלה הדברים :

פ"נ

איש תם וישר ירא אלקים מנעוריו
 רודף צדקה וחסד . מכובד ואהוב לבריות
 מבחר ימי עלומיו הקדיש לתורה ועבודת ה'
 וגם עד עת פטירתו לא משמאהלה של תורה
 הר' מרדכי בר' יעקב שמואל הלוי
 לבית לנדא

נין ונכד להרב הגאון הגדול
 בעל הצ"ח ונודע ביהודא ז"ל
 נולד בעיר אוסטרא ונפטר בעיר זיטאמיר
 בשנת התרס"ב כ"א ימים לחדש שבט
 הוא שנת נ"ד לימי חייו
 הנציבה .

רעז.

הראש התורני מוהר"ר לאור במהור"ר יקותיאל לינקער

מחשובי העיר תורני חכם ונבון מנהל עדת ישורון ואחד מחשובי אלופי הח"ק, בהתמנות שהיתה בשנת תקכ"ז מצאתי בין ראשי הנבאים, התורני מוהר"ר לאור ב"מ יקותיאל" בהקלפי משנת תקל"ג, התורני המופלא הראש מוהר"ר לאור בשנת תקל"ו בין ראשי הנבאים, האלוף הראש מוהר"ר לאור במו"ה יקותיאל" וכן מצאתי אותו במשך כמה שנים שפרנס את הח"ק יחד עם הרב המופלא ר' שמואל ר' יקירס . ובנו של ר' לאור הוא הרבני הנגיד מוהר"ר משה יקותיאל נתחבר להח"ק בבחרותו ככתוב על ספר פנקס השני (קע"ב) ה"ה התורני המופלא הראש מו"ה לאור במו"ה יקותיאל התפלל לפנינו אלופי נבאים, דחבורה נ"ה הח"מ בעד בנו הבחיר חשיב כמ' משה יקותיאל להיות חיבת, הקודש מכשרתי לקרבו אל הקידש להיות כא' מן המנויין בחבורה זו לזאת,

„נענינו לו ראשינו להכניסו לחבורה ק' ג"ח שיהי' כאחר מאתנו אך בזאת נאות
 „לו להראש הנ"ל שאחר החתונה ישמש את החבורה שתי שנים רצופים. ולראי'
 „באנו עה"ג ועה"ח היום יום ד' ז"ך כסלו תקל"ז ואח"כ מצאתי אותו בין אלופי
 הנבאים. בהקלפי משת: תקמ"ה „הראש מוהר"ר משה יקותיאל במוהר"ר לאור"
 בשנת תק"ן מצאתי חתימתי „משה יקותיאל בהמנוח מו"ה לאור זצ"ל" ור' משה
 יקותיאל היא אביו של הרבני הנגיד והקצין מוהר"ר אליעזר (והיה קיראין אותו
 ר' לאזי דער רייכיר) בינקתי חיבר אותו אביו להח"ק כאשר מצאתי כתוב
 בפנקס (רכ"א) „היום נקרב לפנינו ה"ה הרבני מו"ה משה יקותיאל במוהר"ר
 „אליעזר ז"ל לקרב את בנו היניק כ"ט אליעזר שיח' השם יאריך ימיו שיזכה
 „לנדלו להירה ולח' ולס"ט וסילק עבורו מעות קדימה והרי מהיום כאחר מן
 „המנוין ע"פ תיקון כל התקנות הנאמרים ולראי' באנו עה"ח יום ה' כ' מרחשון
 תקמ"ט" ור' אליעזר היה מחשובי העיר ונכבדיה ומאלופי ראשי הנבאים ובשנת
 תר"ג נתמנה לנזכר נאמן בהח"ק חתימתי נמצאה הרבה פעמים בפנקס הח"ק
 „הק' אליעזר במ"ה משה יקותיאל זצ"ל" ולפעמים חתם עצמי הק' אליעזר
 ליניקר" ור' אליעזר היה מחותני של הרב הגאון מוהר"ר יעקב הכהן רפאפורט
 כי בנו התורני מופלג הנגיד ר' מרדכי מארקיל היה חתנו של הג"מ יעקב הכהן
 רפאפורט אב"ר דפה. שנת פטירתו של ר' לאור דנן לא ידעתי כי נמחקו שורות
 „אחרונות ממצבתו וכפי הנראה נפטר בערך שנת תקמ"ח.
 ואלה הדברים חרותים על מצבתו.

פ"ג

חכם ונבון

יקר רוח איש

תבונה מנהל עדת

ישורון באמונה. רב

ברכות שונה הלכות

המנוח הרבני המ

פורסם מו"ה לאור

בהרבני המפורסם

מ' יקותיאל ז"ל בין

הצדיקים אשר בארץ

המה . . . .

אברך אלי צירי וגואלי. ארומסק אודה שמך כי עשית עמי פלא הביאתני
 עד הלוב ועד הנה עזרוני רחמין. בן תעורני להשלים את ספרי זה כאשר עם
 לבבי ועד זקנה ושיבה אל תעזבני ושבתי בבית ה' לאורך ימים.
 אוסטררה כ"ד ימים לחודש טבת שנת מ'זכ"ר'ת' לפ"ק.

תם ולא נשלם.

הוספות

הוספה לסימן י"ה מן המבוא

העתקה ממגילת תמוז

מכתב פתוחי חותם קודש. מה שנעשה בששי ושבעה לחודש, היא
חודש תמוז שנת תקנ"ב לפ"ק כאחד מעשרה נסים שבמקדש. וניתן
לקרות לפרסם ברבים לרום ולגדל שמו יתברך.

אחינו בני ישראל שימו נא לבככם לכל הדברים אשר ראו עיניכם. איין
נם גדול ומפורסם ונסים נגלים ומפורסמים. וואס השי"ת שמו ברחמיו וחסדיו
המרובים האט מיט אינו ניטאן בעיר הוּז פה ק"ק אוסטריה מן יום חמשה לחודש
תמוז כמה שעות קודם הלילה עד יום השביעי לחודש. שנת חמש מאת
וחמישים ושנים לפ"ק. איז גיהערט גיווארין אווי איין נם נגלה מסש וואס איז
חויף לדרך הטבע. עס איז גיפאלין בתוך העיר כמה וכמה מאות קאלין מלאים
פילווער פון הארמאטעס הגדולים וואס אימליכי בעזינדער איז איר פעולה
להפיל היסות ובנינים. חויף פון קאלין קטנים ונם לפי הנשמע מראשי החיל של
מסקויטר אז זייא האבין גיווארפין ג"כ באמבעס. און קיין שום קייל האט ניט
נישאט נאר איש אחד איז נהרג בעו"ה שעמד אצל כותל בית הכנסת של
המנוה המפורסם מו' שמואל ז"ל און דיא קאפ זיינע איז גיפלוגען על דלת
עזרת נשים של כה"כ הנגיד המפורסם מו' יוסף יוזפא ז"ל. ובבית הכנסת
הגדולה הקדושה דפה איז מלאה גיוועזען אנשים ונשים וטף בכל הכה"כ ובעזרה
ובעזרת נשים ובכל העליות. וחיל המסקויטר האבען מכוון גיוועזען מיט זייערע
הארמאטעס לכה"כ כי אמרו שהוא מקום מבצר לחיל פילין און דיא קיילין וואס
האבען גיטראפען לכותל האט אויך ניט נישאט חויף כמה וכמה קיילין גדולים
שנפלו מן הצד און קיין שום קייל האט ניט אן גיצונדין זיך. ועיד כמה וכמה
ניסים איז גיוועזען בימים האלו וואס ניט אווי נגלה איז לעיני כל. און עס איז
ידוע כל אשר עשה עמנו השי"ת שמו בחסדו הגדול אלו כל הימים דיו וכו'
קאן מען ניט צו דער שרייבען. בפרט ביום השביעי לחודש תמוז האט השי"ת
שמו מציל אונז גיוועזען מבעלי בחירה. כי לפי נימוסיהם במקום המלחמה
זענען אנשי העיר לשלל ולבזוה. נם עס איז אפ גילייגט גיווארען בייא חיל
מסקויטר על יום השביעי אז זייא זאלען גיין שמירום אין שטאט אריין צו
מאכען די שמאדט איין תל עילם דאס איז ידוע לכל ונם עשרים באמבעס גדולים
ונוראים זענען שוין גיוועזען מוכן להפיל להעיר בהשכמה. והשי"ת ברחמיו
ובחסדיו המרובים האט אונז מציל גיוועזען ולא נפקד מאתנו איש רק אשה אחת
שנהרגה על הנשר. ובדברי קדשו כתוב לאמר זכר עשה לנפלאותיו. דאס מיינט
מען נפלאותיו של הקב"ה וואס נוגע לעצמו איז. ווען ער מיט ניסים ונפלאות
לישראל איז דאס בודאי לזכרון עולם. ווארים מיר בני ישראל פאר נעסען ניט
צו דער מאנען זיינע ניסים אייביג. בכך איז בודאי החיוב על כל איש ישראל

לעורר לכבו ולהכיר הניסים הגדולים הנוראים והנפלאים אשר עשה עמנו השי"ת שמו הגדול בחסדו וברחמנותו המרובים בעיר הזאת. אין מען זאל מאכען איין זכרון גדול. לניסים הגדולים והנוראים וחסדים ורחמנות וואס האט מיט אונז גימל חסד גיוועזען שלא נשמע ולא נראה נם נגלה ממש כזה סכמה וכסה מאות שנים. וזה נודע ששמו של הקב"ה ווערט מתגדל ומתקדש ומתרום בכל העולמות אז ווען מיר ישראל מאכען איין זכרון לניסים שעשה עמנו און זענען מודים לשמוע.

לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל לעשות זכרון לדור אחרון ועל כל הבאים אחרינו זרעינו זרע זרעינו וכל הדרים בעיר הזאת להיות הימים האלו נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה. וזאת עלה בסוד ישרים ועדה כבוד אלופי ראשי מנהיגי הקהלה שני צדי זקהלות ואלופי קהל קראסניגורא ומיורטש קמן ואלופי הרבנים יושבי יעב"ץ בקלויז. ואלופי לומדי תורה ובראשם כבוד הרב המה"ג המפורסם מו"ה אשר צבי מגיד משרים דפה קהלתינו אז מיר מאכען איין זכר לניסים הגדולים אז מען זאל קובע זיין לחוק עולם להיות השני הימים האלו יום ששי לחודש תמוז ויום השביעי לחודש לא ימוש מפנינו ומפי זרענו וכל הדרים בעיר הזאת לספר באוני בנינו ובני בנינו. אין צו דער מאנין תמיד הניסים בכל שנה ושנה בימים האלו: וגם לקיים עלינו דברי זעקתם אשר זעקו בני ישראל והפילו תחנונים בקול גדול ובכביה רבה אנשים ונשים וטף מן חמשה לחודש קודם הלילה עד בוקר יום השביעי או ביום הששי לחודש תמוז זאל נסדר ווערען כל החניות. בהשכמה זאל מען ניט עפענען ער אשר ינמרו בכל בתי כנסיות כל חמשה ספרי ההלים און קיין שום מנין זאל ניט זיין באיתו יום אפילו בוותיקין רק בבתי כנסיות הקבועים. אין מען זאל [זיין] בתענית ביום הששי לחודש עד אחר שיתפללו תפלת סנחה גדולה טאר קיינער ניט טועם זיין חוץ מעוברת ומניקות. ומי שהוא חולה קצת או פחות מח"י יכול לפדות את עצמו מן התענית ליתן צדקה כפי נדבת לבו. ואחר שיר של יום יאמרו קפיטל קט"ז אהבתי כי ישמע וכו'. ולמחרתו ביום השביעי לחודש תמוז זאל נקבע ווערען לששון ולשמחה מען זאל מאכען סעודות כסעודות פורים. און מען זאל לובש זיין בגדי שבת ולא יאמרו תחנון אין זאל אסור זיין בתענית אפילו יאהר צייט אין מען זאל שוקען מתנות לאביונים כל זה קבלנו עלינו ועל זרעינו ועל כל הנלוים אלינו בעיר הזאת. און קיינער טאר ניט פורץ גדר זיין מסדר הזה כל שנה ושנה בימים האלו הן מי שיהיה פה או אפילו יקבע דירתי בעיר אחרת. השם יתברך ברחמי המרובים והגדולים אשר אין סוף ואין חקר זאל ווייטער מיט אונז ועם כלל ישראל מאן ניסים ונפלאות. להצילנו מכל נזירות רעות בכל פרשת העיבור יהיו צרכינו לפניו גליות למען דעת כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו ויאמרו הכל ה' אלהי ישראל מלך יענני ביום קראנו: כ"ד הבאים ערות לכבוד שמו יתברך היום יום ג' ראש חודש תמוז תקנ"ג לפ"ק. הקמן אשר צבי בא"א מוה"ר דוד מ"ץ ומ"מ דפה ק"ק איסמרהה הבריה יע"א.

(לסימן כ"א)

ברשימת קה"ם להח' ווינער מצאתי שהג"מ נפתלי הכהן הסכים עיר על

מפרים האלה על ספר, אנכי סופרים" בשנת תס"ג, אור ישראל" תס"ב כ"ו אלול
 ח"ע נפתלי כ"ץ כפוזנן, אמתחת בנימין", בנדי אהרן" ח"ע נפתלי הכהן מפ"פ
 דמיון, בית יהודא" תנ"ח נפתלי הכהן ספוזנן, בנין שלמה" תס"ח נפתלי הכהן
 מפ"פ דמיון .

(רְסִימֵן מ') .

על דבר הנפלאות שפעל ועשה הג"מ נפתלי הכהן וללה"ה בעת שנשאו
 את מטת בנו הג"מ בצלאל לבית החיים סיפר לי דברי אמת דודי הישיש הרב
 המופלג בעל זכרון טוב ונאמן מאד בדבריו מוהר"ר מאיר אליהו ז"ל מו"ץ דפר
 ששמע מפי איש ישיש תורני נאמן בדבריו והוקן ההוא שמע מפי איש זקן
 מאד שהוא היה אחד מהאנשים שנשאו על כתפיהם את מטת הג"מ בצלאל ז"ל
 לבית החיים. ידוע אשר בעירנו היה בית מקלט היעוטים (עיין מכוא סימן ט"ז)
 וכמה מאות תלמידים (שיללער) למדו שם ובזמן ההוא לא היה שום דרך מהעיר
 לבית הקברות רק דרך בית מקלט היעוטים והיה דרכם המקולקל של תלמידי
 בית המקלט במות אחד מן היהודים (אם לא נתנו היהודים נרות של שעוה אל
 בית המקלט עבור המת) בעת שנשאו את המטה דרך שם היו יוצאים השיללער
 סקלו באבנים עפרו בעפר על מטתו של המת מקללים ומכזים את היהודים
 שהלכו אחר המטה ומכים אותם והג"מ נפתלי צוה לבל יתנו נרות לבית המקלט
 אך בעת שהגניחו את הג"מ בצלאל על המטה עשה הג"מ נפתלי (ידענו שהג"מ
 נפתלי היה בעל קבלה מעשיית) עיגול סביבי המטה וסביב האנשים אשר נשאו
 את המטה ויהי כאשר נשאו את המטה אצל בית המקלט (והשיללער אשר ידעו
 מפטירת הג"מ בצלאל עמדו הכן יאבנים ועפר בידם לזרוק על המטה ועל
 היהודים שהלכו אחר המטה) לא ראו השיללער מאומה לא חרץ איש מהם את
 לשונו ולא הרים את ידו ויהי לפלא .

(רְסִימֵן מ"א)

כה סיפר לי דודי הנ"ל כאשר הג"מ אברהם כהנא ברה מעירנו וכא
 פתאום עם כב"ב לעיר דובנא חרדו כל גדולי העיר ובאו לקבל את פניו ושאלו
 אותו אנה הוא נוסע? ויען הג"מ אברהם כהנא בחכמתו ויאמר: כתוב בתורה
 כאשר שאל המלאך את הגר שפחת שרי אי מזה באת? ואנה תלכי? והאמר
 מפני שרי נברתי אנכי בורחת" וקשה הלא המלאך שאל אותה שתי שאלות
 מאין-ולאן, אי מזה? ואנה? והיא לא ענתה רק על שאלת מאין, מפני שרי".
 אכל האמת שהוא ענתה תשובה אחת שיש בה שהים, מפני שרי נברתי אנכי
 בורחת" כלומר ואם אני בורחת לא אדע אנה כידוע, וכן אם אני הוכרתי
 לברוח ממקומי מפני הדוכס לא אדע אנה אני בורח". ואז בקשו ממנו אלופי
 העיר דובנא שיקבל עליו אה עטרת הרבנות בעיר דובנא ונשאר שם לאב"ד ושם סיב.

(רְסִימֵן נ')

ראיתי בספר אנשי שם להחכם הגדול מהר"ש באבער יחי' סימן פ"ג מביא
 ה"ר אפרים כ"ר שלום פרידמאן דיין ומו"ץ חוץ לעיר (לבוש) בזמן הגאון בעל

מ"ז ז"ל ובפנקס הקהל שם נמצאה חתימתי כמה פעמים משנת תמ"ז ומשנת תכ"א וכן משנת תל"א, גאם אפרים במיהר"ר שלום פרידמאן" ונתקיים חתימתי: מהגאון המ"ז ז"ל" והשערתי תאמר שה"ר שלום פרידמאן דנן הוא בנו של הרב ר' אפרים הוה שקרא אותו שלום פרידמאן על שם אביו.

(לסימן נ"ז)

העתק צוואת הג"מ ישראל הירף היילפרין אבד"ק זסלאב ואב"ד דפה

ואלה הדברים אשר צוה הרב הגאון ר' ישראל חריף אבד"ק זסלב את בניו לפני מותו מות ישרים ונכתב בחנוכה תצ"א לפ"ק.

אמרו חכמ"ל שיב יום אחד לפני מותי. וכי אדם יודע וכו' ע"כ ראוי לכל אדם להזכיר ולהעלות לפניו יום המיתה ומכ"ש גברא כמוני אשר מעודי גברו עלי יסורין בגופי ועי"ז אי אפשר להוציא לפועל מחשבתי אשר עם לבבי. ועי"ז ראוי לי לעשות מספד מר וקינה על איבוד ימי ושנותי ביסורין בגופי ואין בי כח להיות עמל בתורה ומצות כפי מחשבתי. ויהי רצון שיצטרף מחשבתי למעשה. הנני מאמין באמונה שלימה בה' אשר ברא שמים וארץ שהוא לבדו ואין עוד וברוך שם כבוד מלכותו. ואליו אני נושא את נפשי ונשמתו. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואם יעלה על מחשבתי ח"ו בעת פטירתי מחשבה אחרת (1) היא בטל ומבוטל לית בה ממש רק הדברים שאני אומר וסודה עתה בלי שום אונס וסיבה הם שרירין וקיימין ומחשבות זרות בטולין. הנני מבקש מלומדי תורה שיעמדו עלי בעת פטירתי ויתנהגו חסדם עמי לאמר תהלים ופסוקים כמבואר בספר של"ה ולהתפלל עלי שיהי' פטירתי במיתה טובה. התכריבין הכל של פשתן שלא יהי' אפילו חיט אחד ממין אחר רק הטלית ראה ראיתי כי ימי ושנותי המה בנין ואנחה וצערא דנופא תמיד כי החולשא מוסיף והולך בכל שנה וכוחי פוחת והולך וברוך ה' אשר יכר יסרני ולמות לא נתנני עד עתה. ובמסתרים תבכה נפשי עי"ז שהוא [שהם] יסורים שיש בהם ביטול תורה ומצות ואמרתו להעלות על הכתב כל דבר שעלתה לפני. ראשית דבר שאלתי ובקשתי טבל אלופי ראשי מנהיגי ויחידים סגילה הקהילה דפה זסלב שישמש בכתרי אחרי שיהי' אבד"ק וראש מתיבתא דפה ק"ק זסלב אחרי בני הרב הגדול מו"ה דוד. אשר כבר נתמנה בכתב גלוי לכל והוא ת"ל ראוי למלאות מקימי. שחלילה להעלות על לבכם להמיר כבודי באחר כי מי יבוא אחר הדבר שכבר נעשה ונכון הוא בעיני אלהים ואדם. והדן כן אם בנו ראוי למלאות מקומי הוא קודם. ומי שיעבור עי"ז ויאמר אלך בשרירית לבי בדרך בעתים הללו יבוא על ראשו ורובו כל מחלה וכל צרה. וכל הקללות שאמר משה מפי הגבורה ומפי עצמו יבוא עליו כדן מסיג גבול רעהו ומזלזל בכבוד התורה. ומי שיהי' בעזרו יברכהו ה' בנפשו ובמאדו. בשעת המהרה יתנו צדקה לעניים הגונים ח"ו והובים ובשעת נשיאת המטה מביתו וחוצה שמונה זהובים. המהרה יהי' דיוקא ע"י אנשים טבולי יום ובחורף יהי' ע"י המלה ח"י קווארש מים שהוא מית קבים (2)

(1) כאן רמז למה שכתב בקיצור שלי"ה ובשאר ספרי מוסר.

(2) המ"ז בהלכות יוהכ"פ סימן הר"ז כתב שמיט קבין הוא מ"ז קווארש פוליש וכן ראיתי

ובשעת טהרה ישפך עלי בפעם אחד אף משני כלים רק השפיכה יהי' בפעם אחד ח"י קווארט מים. נשיאת המטה יהי' למטה מעשרה טפחים לארץ ואנשים המלווים אותי יהיו מחוברים למיטה מכל הצדדים רק הנישאים יהיו טבולי יום כנ"ל. ככה יעשו מפתח ביתי עד הקבר. כאשר יגיעו לקבר יניחו אותי שמה ויאמרו בנחת עשרה פעמים יושב בסתר עליון עד אורך ימים שהוא שיר של פנעים. בגדי חול שלי יתנו לעניים קרובים. הנני נזר בחרם על כל בני ביתי שלא ילכו אחר מיטתי ולא ילכו אותי כלל. ראה ראיתי שבימי שבעה הבנים הולכים במלים בלא שים לימוד אבל נכון וראוי היא ללמוד מה שמותר ללמוד. בש"ע ובמקרא בדברים הרעים ופרק אלו מנלחין לבקש מאל על נשמת אביהם להקל מעליו הדינים. וחלילה לעיין בדברים אחרים. ביום השביעי לעשות גדר סביב לקבר ושלא לדחות אף יום אחד. והיינו ארים צאמען דוקא ביום שביעי. בכל י"ב חדש יראו בניי שיחיו שיקבעו עתם גמרא ביום. ומשניות בלילה. ללמוד בשלשים ולהתפלל על נשמתי אחר הלימוד וליתן איזה צדקה לעני הגין בכל יום מימי השלשים. לחבורה קדושה דג"ח יתנו הלאכמיר שלי שיהי' בבית הכנסת שזה שמונים זהובים ומוסמנים ג"כ כ' זהובים ובקשתי מהם שלא יקחו יותר בנכסים מועטים שלי שאי אפשר לצאת ידי חיובתי נגד כתובת אשתי ומכ"ש נגד בני הקמנים. ואחם בניי יהיו מעשיכם בנחת עם הבריות ואל הסתכלו למעלה מכם לעלות לגדולה ע"י כספכם כי סוף הכבוד לבוא זה יהי' בעווריכם. וחלילה ליתן הוננו ורכושו עבור רבנות ולבוא שם בידים רבניות ועי"ו יצטרך לפשוט יד בגול ולהמות מדרך חיים. המעט אשר לפניכם יהי' נחשב לכם להרבה כי אין הכסום מכבד את האדם וכו' וסוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

(לסימן ג"ט)

העתק צוואת הגאון החסיד מוהר"ר דוד זללה"ה היילפרין שהיה אב"ד ור"מ דק"ק אוסטררהא ואב"ד ור"מ דק"ק זסלב הצוואה נכתבה בזסלב ונפטר ונקבר בק"ק אוסטררהא בשנת תקכ"ה¹.

לאשר שאני רואה שבכל יום נתמעם כחי. והימים ידברו אשר זקנתי מהיות לאיש אמרתי לכתוב צוואה איך שיהי' הנהגה עם המעות שלי עפ"י חשבון שהיה עם בני הרבני מו"ה יצחק איזיק סך... מזה ליתן לזונתי הרבנית סך... והמותר עולה... מזה שייכים לצדקה ארבעה אלפים זהובים בעד נשמתי תשעה מאות זהובים להלוואה לק"ק מבראד מעית עולמות והפירות יהיו שייכים

בהגהת יש נוחלין ד' למד (דפוס סדליקאב) כתב, ודע שמדדתי ושערתי שיעור תשעה קבין והנה הם שלשה סדות שקוראין במלכות פולין מע"ס שכל אחד הוא ארבע קווארט ועוד ג' קווארט שקורין פינמא עכ"ל. וזה עולה ג"כ לש"ו קווארט. ולכן לא הבנתי מדוע צוה הג"ס ישראל לחטול ח"י קווארט כסום מית קבין? ואולי לרווחא דמילתא אי אולי כיוון למספר ח"י. המתבר המוכרת.

1) עיין בספרי סיכן ג"ט כי הצוואה נדפסה פעם אחת בתבנית קטן 8 ובמספר מעט בשם, דרכי ציו"ק שם כתב הג"ס דוד מלמד הצוואה גם סדר השכבה ושם נדפס גם הצוואה מבנו החסיד מוהר"ר ישיב בעריש עם ליקוטי תורה מבנו וכעת כמעט שנאבדה סן העולם ואנכי בעמל רב השנתי אותה ולא העתקתי אך את הצוואה לבד.

לעניים קרובי וקרוב קרוב קודם וע"ז יתן קיועם בני הרבני מו"ה יצחק אייזיק נ"י ויבוא עה"ח עוד אחד מבני. וסך ת"ק זהובים יהי' שייך לעשרה אנשים שיתפללו כל השנה בביתו לכל אחד חמישים זהובים ולב"ד הרב המגיד דפה"ק מאה זהובים. להרב המוכיח מפולנאה. ולהרב המגיד ממעזריטץ ולהרב המגיד מזלאטשוב. ולהרב מו"ה פנחס מקארעץ ליתן לכ"א מאה וחמישים סך עולה ששה מאות זהובים. לרבי יואלף קוצים ממעזבון ולהרב המגיד מק' באר ולהרבני מו"ה זלמן ממעזריטש⁽¹⁾ ולאחיו הר"ר ליב⁽²⁾ לכ"א מאה זהובים ס"ה שני אלפים וחמש מאות זהובים. לעניי ארץ הקדושה הרב ר' מענדיל מפרעמישליאן לשכוח שני מאות זהובים. ולה"ר נחמן מהארידיינקע ולה"ר פרידיל לכ"א מאה וחמישים זהובים לה"ר דוד חתן הרב מסמעפאן ולה"ר צבי בן הרב בע"ש לכל אחד מאה זהובים. לאחי הרב ר' יעקב ולאחי הרב ר' אייזיק לכל אחד שני מאות זהובים. וסך ארבעה מאות זהובים יהיו לעניים היינו בעת החולשה ולפני המטה יחלקו הסך הנ"ל וליתן מזה לעניי קרובי הר"ר אורי מאוסטרהא ולהרב המגיד מאוסטרהא לכל אחד שלשים זהובים והאנשים האלה שצויתי ליתן להם כאמור לעיל המה ילמדו אחר תפלת שחרית כל אחד שיעור לזכור נשמתו ויאמרו קדיש. גם מנין שיהי' בתוך ביתו ילמדו פרק משניות אחר התפלה. ואחד מבני יאמר קדיש. והעיקר כל שלשים יום אחר פטירתו ילכו עשרה אנשים שהתפללו בביתו על קברו ויהפילו התפלה שבסידור שער השמים שתיקון הגאון מו"ה ישע'י זצ"ל בכיונה גדולה ועבור זה ליתן לכ"א סך... מקום קברי אצל בתי הרבנית מרת רייצה ובלא"ה אין שם רק דרך לילך ובאם יבקשו החבורה מקום להרחיב הבית חיים שלהם או אעפ"כ תוך ארבע אמות שלי הנני נזיר בחדם בל להניח שום אדם אצלי. ולכתוב זאת בפנקס החבורה הקדושה וחלילה לשנות בזה. וזפצי לכן שלי ליתן להרבני המופלג... חתן החון ובקשתי ממנו לילך על קברי כל שלשים יום להתפלל. מזוליק שלי ליתן להרב המוכיח מפולנאה בתוך מעותיו... כובע שקנתי מחדש בער... יותן להרב מו"ה פנחס מקארעץ בתוך מעותיו. בעת שאהי' נוסם ישבו עשרה אנשים מבולי יום ילמדו ספר מוסר וספר מעבור יבק. בעת טהרה ינהגו כאמור בספר הנ"ל ויטבלו אותי מ' קבין פעם אחר פעם שני פעמים ולא יגבוהו המטה רק להיות פחות מעשרה טפחים לארץ ובין אנשים. ונזר אני בחדם שחלילה לזונתי או בני או בנותי לילך אחר המטה רק כשהי' המטה על בית חיים להגיד קדיש וחלילה לשום איש או אשה לנגוע בי או במטה בלי טבילה. אף אותם אנשים שיטבלו קודם מיתתי ויהיו בעת המיתה. יטבלו שנית כשירצו להתעסק בי. ואם יהי' שעת קור עכ"פ יתפרו התכריכים אנשים טבולים. וחלילה לשום אשה בעולם ללוות את המטה. ולא לעמוד חוצה רק כל אחת בביתה ולא בשווקים וברחובות אף אחותי ובנותי לא ילכו אחר המטה כלל רק תיכף אחר המיתה לא תהי' שום אשה בחדר זה אף זונתי ובנותי. כל שבעה ילכו אנשים טובים על קברי בכל יום ויום להתפלל בער נשמתו כדלעיל. אחר כלות שבעה ביום השמיני יעשו נדר סכין קברי. התכריכין יהיו חבל של פשתן אף הבובע. המפסל אשר אני יושב בבית המדרש

(1) עיין בספרי סימן קי"ה. (2) שם סימן קל"ז.

שלי מקום אורך אמה טהעמוד. ליקח ולנסר מהספסל אמה מקומי והשמענדר לעשות מהם ארון וקאפ ברימיל ומרגלותיו ברימיל. להקיף אותי ז' הקפות כאמור בספר החיים באריכות מה להניד. וקודם המטה יכריז איש להיות כל אחד חוזר בתשובה ולהתפלל בעד נשמתו. הספר יהי מרברי המיסר וכל לספוד אותי בשום מקום אם לא נדבר תוכחת ומוסר ואצ"ל פה ג"כ כל לספוד אותי רק בתוכחה ומוסר ולא שום פשט בעולם מצבה לעמוד בסוף שנה ביא"צ ולכתוב רק הרב מו"ה רוד בהרב מו"ה ישראל שהיה אב"ד פה ובק"ק אוסטרדהא. כל ימי שבעה חלילה לדבר מעובין שלי הן זונתי אי בניי רק יתעסקו באבילות. אותם האנשים טובלים שישבו אצלי בעת יציאת נשמתו הם יניחו אותי לארץ תיכף ולא ימתינו על החבורה קרושה ויניחו אותי בלי שום דבר חוצץ בניי ובין הרצפה רק יכסו כל גופי וראשי שלא יהי שום אבר חוץ לבגד שחור שיכסו אותי. בני הגדול יסמום (ר"ל יעצים) עיני. יניח אותי במלית שלי רק להסיר הכסף. אחר ז' הקפות שיעשו כשיגיעו להניח לקברי יקשרו חבל על צווארי ויגדרו לקבר וחלילה לשנות בוה. ושני אנשים זקנים ת"ח טובלי יום יניחו אותי לקברי. תיכף אחר יציאת נשמתו ישלחו שלוחים לבניי שיאמרו קדיש ולכתוב להם שישבו בביתם עד כלות שלשים יום להתעסק באבילות וכתורה. ואחר זה יבואו להתפלל על נשמתו על קברי ויהי חילוק בעובין שלי כפי הצוואה שלי. בעת חולי וגסיסה יחלקו לעניים סך... וכל הצדקה יחלק בני הרבני מו"ה יצחק אייווק. מליק.

הוספה לסימן צ"ד

לתועלת חוכבי קדמוניות ולכבוד המשפחה הגדולה משפחת היילפרין הנני לכתוב כאן תולדות נאון וחסיד אחד מן המשפחה הזאת אשר לא ידעו ממנו כותבי תולדות משפחת היילפרין ואם לא היה פה רב או אב"ד וגם לא מתישבי העיר. אך מפני שמקור מחצבתי הי' גדולי עירנו נתתי לו מקום בהמוכרת למען אשכנץ עוד אבן יקרה בכתר משפחת היילפרין.

הרב הגאון המאוה"ג מוהר"ר יוסף יואל היילפרין אב"ד דק"ק סטעפאן.

א. נאון וחסיד מפורסם בדורו. רבים הלכו לארזו. בנו של הגאון המפורסם מוהר"ר יעקב אהרן אב"ד דק"ק סטעפאן ואח"כ אבד"ק לויצקא בהרב הגדול מוהר"ר מרדכי היילפרין (עיין בספרי סימן צ"ג) בהרב הגאון הגדול מפורסם בדור מוהר"ר יואל היילפרין ז"ל אב"ד פה (עיין בספרי סימן רי"ג) והג"מ יוסף יואל היילפרין היה חותנו של הגאון המפורסם מוהר"ר אהרן שמואל הכהן אב"ד בסטעפאן ואב"ד בקלויז דפה (עיין בספרי סימן רי"ג) והג"מ אהרן שמואל הכהן בספרו, וציה הכהן" ובספר קורא מראש מביא הרבה חידושים ודברי מוסר מחותנו וקורא אותו בשם, חותני הרב המאור הגדול המפורסם מוהר"ר יואל ז"ל מסטעפאן ועיין בספרי סימן רי"ג הבאתי שהרב הבעש"ט ז"ל התאכסן אצל הג"מ יואל היילפרין בסטעפאן ואח"כ נסע הג"מ יואל עם הבעש"ט ז"ל ללוחותי ועל הדרך ראה הג"מ יואל שהבעש"ט ז"ל יודע שיחית עופית כאשר כתב הג"מ אהרן שמואל בספר, קורא מראש" והג"מ אהרן שמואל הכהן מסיים שם את

דבריו, ופוק חזי מאן נברא קמסהיד עליה דמלתא המפורסם א"צ ראי' אשר חיתני הרב הצדיק זללה"ה (הוא הג"מ יוסף יואל היילפרין) עולה לא נמצא בשפתיו ח"ו" (עיין בספרי סימן רי"ג העתקתי כל הדברים).

ב. הג"מ יוסף יואל היילפרין בעודו צעיר בשנים רך ויחיד לאביו הג"מ יעקב אהרן נננבו אצל הדוכס מסטעפאן הרבה תכשיטים כלי זהב ואבנים יקרות מאד. ואנשי און העלילו על הרב ובנו שהם הסיתו את הננבים לננוב את הכלי יקר ולמכור להם. ותיכף תפס הדוכס את שניהם ויאסור אותם בזקים ויתן אותם בבית הסוהר. אח"כ נתפסו עוד שני יהודים אשר גם עליהם נמתח קו החשד וכאשר השופטים צוו לענות איתם ביסורים ומכאיובים קשים ואכזרים (כמנהגי ימי החישוף) שיודו ויאמרו (את אשר לא עשו) כאשר כשל כח סכלם אמרו כי הם אמנם ננבו את כל הכלים והתכשיטים. אך מסרו את הכל לבן הרב אשר הוא הבטיח להם למכרם במדינה אחרת. ויען כי העמיסו את כל הקולר על צואר הבן לקחי השיפטים את הבן מאביו וצוו לקשור את ידיו לרגליו בכבלי ברזל וישליכו אותו אל בור צר מאד וגזרו עליו שאם לא יחזור את הנגיבה עד יום שחר אחת דתו להטית או בזה יכפר עונו אם יקבל עליו להמיר את דתו בדת הקאטאלית. והיה כפשע בניו ובין המות כי היא הכין את עצמי למות על קדושת השם. וה' הפליא לעשות כי בלילה הזה הביאו את הננבים אשר הם ננבו את כל החפצים ונתנלה בעליל כי שקר היתה כל העלילה (ועיקר הנס היה כפי שכתוב בזמנילה וכן סיפר לי הזקן) כי בכל מקום שבאו הננבים למכור את האבנים היקרים נדמו בעיני הרואים לאבני שוא אשר אין בהם כל חפץ ובין כך עברו כמה ימים ונתפרסם דבר הנגיבה ולכן נתפסו הננבים ובבוקר הוציאו השופטים את האב והבן עם שני היהודים מבית האסורים לחפשי ויהי לנס. בהיותי בעיר סטעפאן ראיתי ביר איש ישיש תורני נכדו של הג"מ יוסף יואל היילפרין מגילה כתובה על קלף שיסדה הג"מ יעקב אהרן ושם כתב את כל דבר העלילה והנס שנעשה להם ובראש המגילה חרוזים המתחילים עם ראשי תיבות, יעקב אהרן בהרב סהר"ד סהר"ד ומסוף המגילה כתוב שהג"מ יעקב אהרן צוה לכל יוצאי חלציו עד סוף כל הדורות חוק ולא יעבור להתענות ביום כ"ב מנחם ככל שנה ולהתפלל סליחות בתפלת שחרית. ולעת ערב להרבות בסעודת מצוה ובצדקה לעניים ובעת המשתה לספר לבנים ובני בנים את כל פרשת דברי הנס (את המגילה העתקתי והיא ת"י וברצות השם אוציא אותה לאור). ועיין לעיל סימן קכ"ח) שם כתבתי שהגאון מוהר"ר צבי הירש אשכנזי אב"ד בקלוין דפה ואב"ד רק"ק ברדיטשוב גם הוא היה חתני של הג"מ יוסף יואל היילפרין ז"ל¹). בהיותי בסטעפאן הלכתי להשתמח על קברו של הג"מ יוסף יואל שהוא אצל בית החומה העומד על קברה של הרבנית החסידה והצדקנית מרת איידילע ז"ל והעתקתי את נוסח מצבתו ולא ידעתי שנת פטירתו כי חסר מן המצבה אך בדבריו חתנו הג"מ אהרן שמואל הכהן (עיין בספרי סימן רי"ג פרק ד') נראה שנפטר הג"מ יוסף יואל בערך תק"ל מעלה ומטה.

1) כן כתב לי ידידי הרב הגאון החסיד בקי בחדרי תורה ומזמלג בסדר שלשלת היוחסין מכמה גאונים מוהר"ר צבי יחזקאל סיכלואהן אב"ד רק"ק פלונסק שליט"א.

ואלה הדברים חקוקים על מצבתו.

פ"ג

כבוד מורנו ורבינו
 הרב הגאון המפורסם
 בדורו רביס הלכו
 לאורו החריף מ' יוסף
 יואל אב"ד ק"ק סטעפאן
 בתגאון המפורסם
 שרשלת היוחסין מ'
 יעקב אהרן היילפרין
 אב"ד ק"ק לוצקא נפ'
 יוד אדר שני לפרט

. . . . .
 . . . . .

(לסימן ק"ג)

העתק צוואת הקצין המפורסם מוהר"ר יופא איסטריר ז"ל.

(א) כבר אמר דוד המע"ה מי נבר יחי' ולא יראה מות ימלח נפשו מיד שאל סלה. ועוד אמר הנה שפחית נתת ימי וחלדי כאין נגדך. הודיעני ה' קצי וסדת ימי מה היא ואדע כי חדל אני. אנכי זקן בא בימים וימים יברכו. אמרתי אצוה את בניי כי זה כל האדם. כי יום המיתה נעלם ומכוסה מעין כל אדם ואין אדם יודע עתי כדגים הנאחזים בפח יוקשים. בכך בעירי בחיים חיותי הנה אני מצוה את בניי בסדר צוואה זו להיות להם לעינים ולהוריות להם הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו בכדי שכל א' על מקומו יביא בשלום.

(ב) בראשית בקשתי מאת בניי הנחמדים והנני גוזר עליכם בחרם שלא תחזיקו במחלוקת ותקיימו ככל הכתוב בשטר צוואה זו לבל יפול דבר ארצה ולא לשנות אף קצו של יוד כקפן כגדול תשמעון בלאו דלא תסור.

(ג) ראשית חכמה יראת ה' היא אוצרו וצדק לפני יהלך הנני מצריש חלק ירושה לנשמתי להיות למנן ולמחסה עתיק וזהו חלקי ועמלי. יהנני מפריש מהוני ורכושי סך שלשים אלפים ז"ה וסך זה להלוואת להקהלות הנרשמים למטה משה עולמות שנעלה על רווחים עצה"כ [עצה"ע] שבעה למאה כל שנה זה הפרשתי לאפותקי מפורש על סך הנ"ל כל כלי הכסף והזהב והכשימין שלי. ואף שכעת התכשימין שלי המה ממושכנים אצל ערל פאן נרענאר מחוייבים בני לפדותם מקופת העובון בכדי שיעמדו כל התכשימין וכלי הכסף שלי בשלימות

לאפותקי סך שלשים אלף זהובים הנ"ל. והא לך הקהלות להלוות להם המעות הנ"ל ק' אוסטרעה שני הצדדים עשרת אלפים לכל צד לפי הכרנא שלהם. לק' דובנא שני אלפים זה'. לק' זסלב שני אלפים זהובים. לק' קאסמנמין ישן שני אלפים זהו' לק' ראווני שני אלפים. לק' טומשין שני אלפים זה'. לק' פולנאי אלף זהובים למקומותיהם הפולנאי אלף זה'. לק' קארעץ אלף זהובים. לק' סמעפאן אלף זה'. לק' לאבין אלף זה' לק' סידילקאב אלף זהובים ועוד אלף הנתורים יהיו להלוואות חן בירי הנבאים דבה"כ שלי כפי שיורשם למטה הנבאים הממונים וכידם להלוות על משכנות בטיחים בלי רווחים. שמרי חובות מהקהלות הנ"ל יקום [יתקיימו] באפרובאטה מן נראד.

ד) בית הכנסת שבנוי בביתו בנין חומה והשטיב עליונה לבית המדרש וכל החצר סביבו השייך לבה"כ שלי וכל הס"ת שבהיכל וכל בנדי קודש ומנורות והעשיש בקדושתיהו קיימא וכל הספרים שלי שבבה"כ ובבהמ"ד כפי הרשימה וכפי תוקף התרם שלא להוציא שום ספר מאסקופת הבית רק ללמוד מתוכם בבה"כ או בבהמ"ד שלי וכשטח הבית שלי. וכל זה ביד הנבאים המבוארים למטה ואין לשום אחד מבניי חלק בכל הנ"ל. להפריש לבה"כ כלי קודש דהיינו שני כתרי תורה ושני טסים ושני זוג עץ חיים ושני ידים הכל של כסף. ה) הנני ממנה נבאים על בה"כ ועל בהמ"ד שלי על צרכי צדקות וחלוקת לומדי תורה. כבוד בני הרב מ' יצחק אייזיק ואחי הרבני מ' שמחה ג"י על פיו יצאו ויבואו. והנבאים יהנו השנחה פרטית שלא יבוטל התמיד מבה"כ ובהמ"ד שלי. לקבוע עתים לתורה בימי הקיץ ובימי החורף בבה"כ עד שעה עשירית. ובבהמ"ד להנות יומם ולילה.

ו) כזה יהנו כבוד הנבאים הנ"ל מדמי הרווחים לחלק עשרים להספקת לומדים שבכל שבוע באופן שהלומדים הנ"ל יקבעו להם שיעור נמרא או משניות כפי השנתם בבהמ"ד ובה"כ שלי להיות שפתותי דוכבות לתועלת נשמת. מאה זה' לשנה על נרות להדליק בבה"כ שלי. עוד מאה זה' על נרות לביהמ"ד שלי. מאה זה' לשנה על עצים לבהמ"ד. חמשה ושבעה זהובים שכירות להחון לשנה. שלשים זה' שכר שמש לשנה. חמישים זה' לנר תמיד בבהמ"ד שלי. חמשה ועשרים זה' להדליק לפני העמוד נרות בבה"כ הגדולה במנורת של כבוד אדוני אבי ז"ל. עוד חמשה ועשרים זה' להדליק נרות בהעסים בבהמ"ד הגדולה. חמשה ועשרים זה' נרות לתפלה בקלויז. חמשים זה' לעצים ונרות בבה"כ של כבוד אדוני אבי ז"ל שני זהובים מדי שבוע לארבעה מנידי תהלים. ח"נ לשבוע לביקור חולים. חמישים זה' לתיקון בה"כ הגדולה. חמישים זהובים לכל שנה לתיקון בית החיים. ארבעים זהובים כל שנה לתיקון הקלויז. שלשים זה' לפדיון כך יהי בכל שנה.

ז) המנורה הגדולה להדלקת נר הנוכה שבבה"כ הגדולה שיש לי שיעבוד עלי' אלף מאתים זה' גם הטם הגדולה שנרב כבוד אדוני אבי ז"ל לכבוד החבורה קדישא צד שלנו ומגיע לי עליו סך חמשה ארומים כמבואר בשטר ציואה מא"א המנוח ז"ל כל זה אני נוטן לכבוד החבורה שלנו בעד מקום קבורתי אצל קבר אחי המנוח מ' אשר ז"ל.

ח) כבוד אחי הרבני מ' שמחה (עיין בספרי סימן ר"ב) יקבע דירתו פה

קהלתנו יצ"ו והנני נותן לו במתנת בריא הבית דירה שלי שדר בה כעת מ' יעקב נכד דורי המנוח מ' מרדכי ז"ל (ס"ג) והנני נותן לו במתנת בריא סך אלף זה' ומחויבים בניי שיח' לסלק במעות מוזמנים מקופת העזבון באופן כשדודר פה ויהי' נכאי עם בני הרב יצחק אייזיק נ"י ולהתנהג כנ"ל וללמוד בכל יום שיעור לתועלת נשמתו.

ט) הנני מחלק לכל אחד מבניי במתנת בריא לכל א' חלקו המגיע לו והנני מסדר לחלק עפ"י סדר תולדתו. לנכריי הנשארם מנכדי הרב המנוח מ' אברהם (ס"א) ז"ל הגם שנלוו ומפורסם המסון רב שנשתקעתי עבור אביו בני המנוח מ' אהרן (ס"א) בעירו בחייו מחמת עלילות מארמשין ובעד הרבנים דרשם ואף אחר מות בני הנ"ל נתתי לבתו הננידה מ' סירל שני פעמים גדוניה ובעד חליצה ובפרט סך עצום שפזרתי לבתי נכדתי הרבנית מרת יוסא שה' (ס"א) ואף גם מה שנתתי לבני נכדי מ' אברהם הנ"ל גדוניה כל צרכו וכמה פעמים להרבנית דק' זוועהל עב"ז הנני נותן לנכדי בני נכדי הרב המנוח מ' אברהם ז"ל במתנת בריא כל הנחלאות שיש לי בק"ק דובנא. והיינו הכיפה עם הקלויטין סביבי הכיפה מהחצר שיש לי בק' דובנא הכל שייך להם. ובוה ידם מסולקת מליטול עיד שום פרוטה אחת מכל עזבוני כלל. לנכדיי ה"ה הנני מ' ישראל (קפ"א) ואחיו הבחור כ"מ ליפמאן בנים של בני המנוח מ' יעקב הנני נותן להם במתנת בריא כל הנחלאות שיש לי בק"ק ראווני היינו הבית שדר כעת בני הרב דרשם והכיפה בשוק עם השטיביל ועם מרתה שבה. לבני הרב מ' חיים (ק"ד) הבית חומה שהייתי דר בה ונשרף. כל שטח העליון והתחתון הכל במתנה לבני הנ"ל. לבני הרבני מ' סאיר הבית חומה בק"ק ראווני שהיא דר בה לבני הרב מ' יצחק אייזיק הכית שאני דר בו כעת גם בית שני שקניתי מפ' קאפאמינסקי גם יקח חלק כראש מעזובני עשרת אלפים במוזמנים. לבני מ' צבי הירש הבית חומה בק' מרטקוב. בתי מרת מינדל תחלוק עם האחים חלק בחלק בסחורות ומוזמנים ומטלטלין וחובות. לנכדי היניק כ"מ אהרן שמיאל (רי"ג) החנות של בית העצה סמוך ודבוק לכיפה של מ' יהושע בר"י י"פ. לבנים של חתני הרב מו' נפתלי כ"ץ (ס"ח) לכל אחד בעת חתונתו לדרשה ת"ק זהו' וחתני ילמוד שיעור לנשמתו. הרבנית מרת דבורה נכדתי בת בני מ' יעקב (ק"ט) תטול חלק [עם] אהיה מ' ישראל והבחור מ' ליפמאן חוץ מהנחלאות.

י) אהובי חתני הרב הנאון מו' משולם זלמן (ס"ד) הלא ידעת כמה מסון נשתקעתי עבירך על רבנות דקלויז ועל רבנות דקהלה כמה וכמה רבנות אלפים ומה שנמלו ממני פרוצים בזרוע עבור חובך וכמה אלפים שאתה חייב לי על אמוני עכ"ז אני מצוה שיתני לכל אחד מבניך מתנה לדרשה ת"ק זהובים וכל הנ"ל יפרשו בני בעת החלוקה במחון מספיק ליד חא"ש (?) הרב מ' יעקב יודיל (ק"ו) שיסולק לדרשת כל אחד כנ"ל

יא) למ' פלק מדובנא יתנו בניי חמישים זהובים מה שנפל מעות בחשבון גם יחזרו לו הקוועטיל על פ' ששקוויטש. אהובי בניי הנאהבים והנעימים בקשה מכם לכל ידמה בעיניכם שעשיתי איזה דבר נגד רצונכם. לא יעלה על דעתכם שום מחשבת פיגול כי אני עושה הכל ברעת ומועצות לצאת ידי שמים ושלוש

יהי' בניכם ולא יהי' קנאת איש באחיו. ובוה שלום יהי לכם ושלום לאביכם
הוקן שלא יצמער בקבר כי בוודאי אני בטוח שתהיו יראים וחרדים על התרם
שלי ובוה ישכנו בטח.

יב) כל הדברים ככתבן וכהלכתן הנאמרים בשטר מתנת בריא והכתובים
משלשה עבריהם הנני גוזר על בניי שמחויבים לאשר ולקיים בעונש חרם יב"ן
ובלאו דלא תסיר. הנני מקנה בק"ג ע"ס ומזכה מכאן ולהבא לכל איש חלקו
במתנה נמורה חלוטה וצמיתה והנני נוהן במתנת בריא ד' אמות בחצרי ואנב
ק ס הנ"ל אני מקנה לכל א' חלקו ממלמלין אנב קרקע להיות תוקף שטר מתנה
זו כאלו נכתב ככל לשון דשופרא דנהונין בישראל עפ"י תחז"ל וכאלו נעשה בי
דינא דרב אשי ליפוי כח המקבלי מתנה ואף מה שלא נכתב כאלו נכתב לכל
צד היו"ט ואני פוסל ומבטל כל עירי מודעי עד סוף כל מודעי כדרך שמבטלין
בג"נ. ומן שכירת נחלאות בשנה ראשונה יותן מאה זה' לכ"א הרבני מ' יודל.
ומאה זהובים לנ"ד הרבני מ' פנחס מדובנא. ומאה זהו' להרבני מ' מיכל בהמנוח
הרבני המוכיח המפורסם מ' איצק דראכיטשער. וכך אמר מ' יוסף יוזפא שטר
מתנה זו כתבוהו בשוקא וחתמו בכרא כי היכא דלא להוי כמלתא ממירתא רק
גלוי ומפורסמת לכל. וקנינא אנחנו ב"ד הח"ס על כל מה דכתוב ומפורש לעיל
במנא דכשר למקני ביה יום א' ח' סיון שנת תקכ"ב והכל שריר וקים

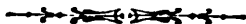
הק' נתן נטע מרגלית שפירא.

נאם דוד שבה ב"מ ישראל אברהם ז"ל.

ארו' יהודא ליב ב"מ שמואל ז"ל.

נם אנכי באתי על החתום יום הנ"ל. הק' אברהם יוסף יוזפא בהנניד מ'

שמואל ז"ל.

לסימן רע"ב

מצבת האשה הגבירה הצדקנית, מרת בילא פרענקיל-זוסמאן.

שנת תרס"ג לפ"ק

בעיר ווין

עלתה לעילא

נשמת בילא

ביום י"ב לחודש ניסן

שנת , אהה א' ב' ד' ה' ג' ד' ו' ל' ע"ד א' ו' ס' ט' ר' ד' א

ופה ספונה ושמונה

סמ"ל החסד והחנינה.

מרת בילא בת הר' הג' ר'

אפרים זלמן הכהן מיהוסי כהונה

מפורסמת בחסדיה ורוב צדקותיה

לפי מיעוט שנותיה

הרבתה לה מקנותיה

כפה פרשה לעני

ולאביון שלחה ידיה

נמעה כרם הת"ת מפרי כפיה

ב' חוהמ"פ שבה לאדמתה

כבוד גדול הלכו לה עדתה

בכו ואמרו אין לנו תמורתה

אנא אלקי השמים

בצרור החיים

הצרור נשמתה.

